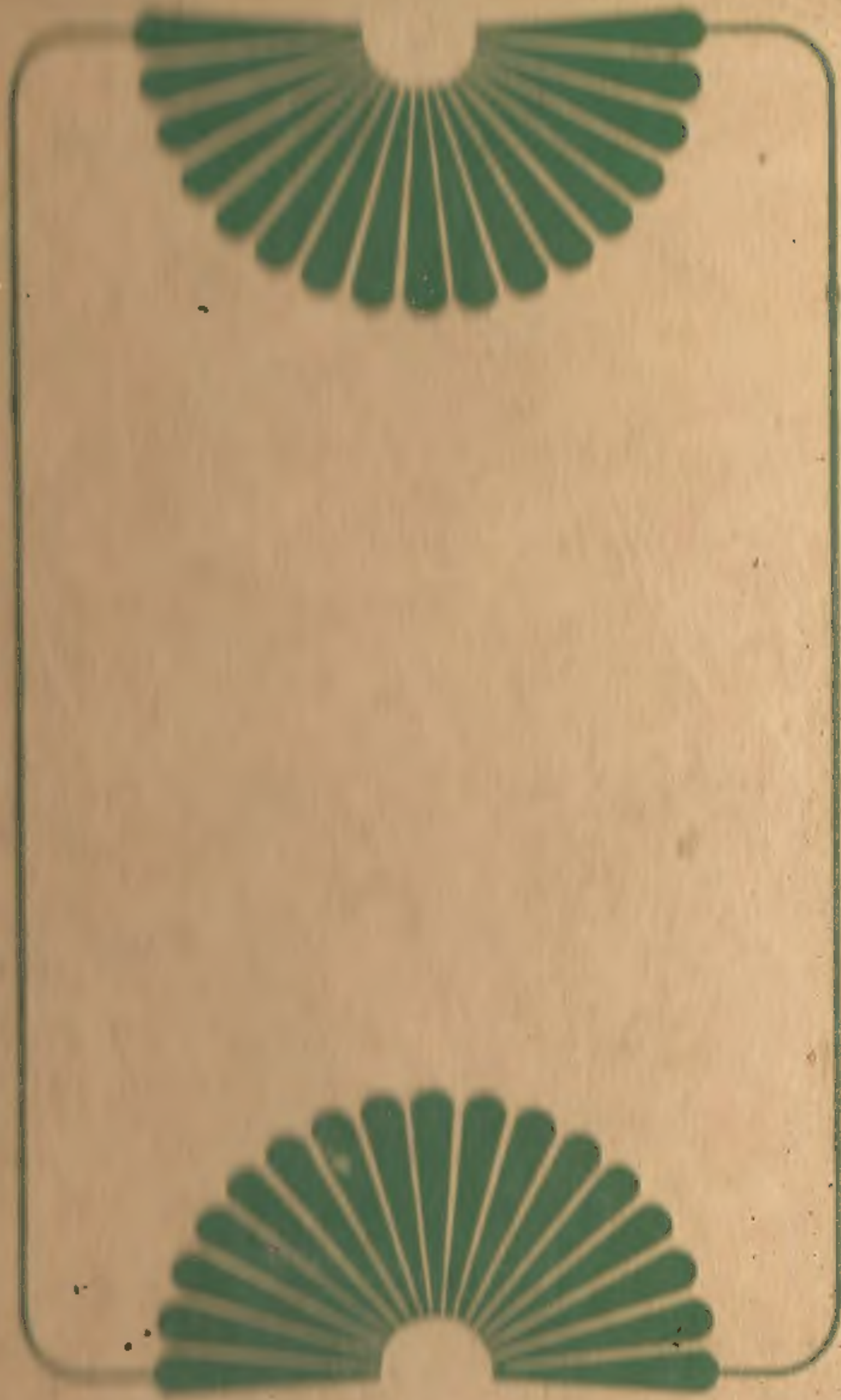
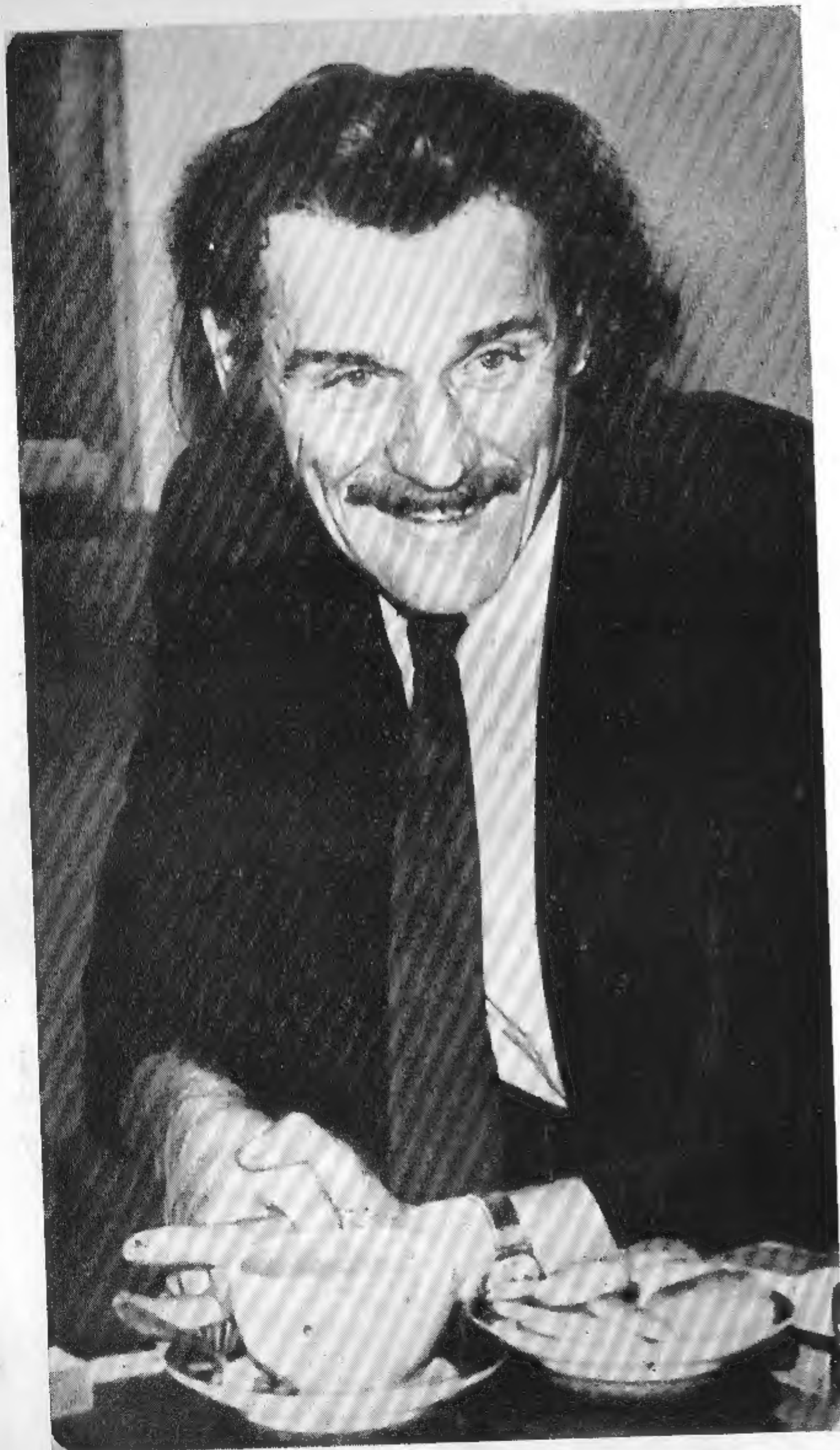

HEIMO VÄÄLI

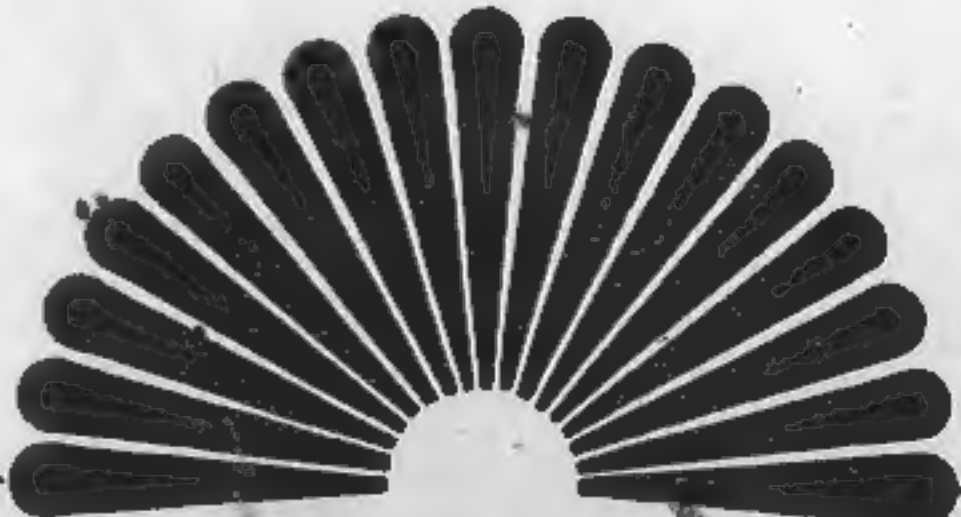

HEINO VÄLI

**Meie
malev**

**Kui vanaema
tukastab . Peetrike
Kuukaraadža lugu
Väike armas Berbara
Hundikäpp Silver
Ükssilm. Felslandi
hirmus mereröövel
Kaevulood
Kuningajutt**

E
V 96

VII—VIII

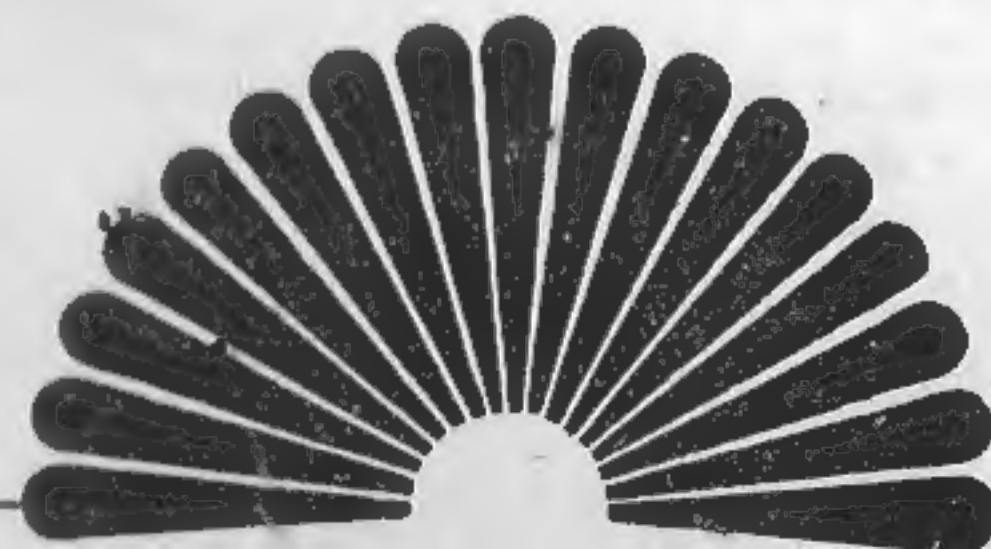
Kujundanud Aarne Mesikäpp

V 70803—384 274—78
M901(16)—78

© Kirjastus «Eesti Raamat», 1978

Meie malev

LIPUD RUKKIPÖLLUL

Hapukorrest oli mul nüüd himu otsas. Tõmbasin sügavasti hinge ja astusin täie innu ning sepikukääruga keedisepurgi kallale. Ja kus siis äkki... Äkki läks mul silme ees mustaks, aga see ei jooks läbi niisugune värin, millist ei oska kirjeldadagi. — Mind haarati põksitagnikust ja tiriti allapoole! Ma karjatasin, kuid mu karjatus kadus kolme ülestikku pandud tabureti ümberkukkumise kolinasse.

Ära tundsin jalge all jälle kindlat pinda. Aga veel tundsin, et mind hoiti turjast. Ma ei jõudnud midagi mõelda, kui mind juba hämarast sahvrist heleda päevavalguse kätte lohistati.

«Ma sind, saadanahinge, tahan õpetada!» kirus vihane tädi. «Täised lapsed aitavad vanemaid, aias ja põllulgi leiavad endale tööd, või siis mängivad oma mängu. Aga sina! Nagu va viimane turjatu kanta seled sa mõõda riuleid ja koorepurke...»

Kui veel kui ohmatusest jagu sain, vilkus tädi käes seesama vanne, millega alles natuke eega tagasi olin nüpeldanud sahvrist kattesaadud kassi. Ja ma sain sauna, just samale kohale, kuhu omagi eile sellesama tolmingu eest oli urvaplaastid peale määrinud. Kuid mis oli emalt saadud nahatäis selle kõrval, mis mul nüüd tädi käest vastu võtta tuli! Lihtsalt õrn paitamine!...

Vapralt püüdsin nuttu alla neelata. Aga kui end tädi käest viimaks lahiti rabelesin, röökisin kui rattal. Rohkem pahameelset kui valust ulgudes jooksin tuulekiirul kopli poole, kus asus meie kolmiku peakorter.

Hurulin nutust märja näo vastu niisket sammalt ja tundsin, et olen kõige õnnetum inimene maailmas. Aga oli veel üks õnnetu. Kaarel tõstis põõsa tagant punaseks nutetud nina ja nuukausi.

«Peeter, homme mind enam ei ole!»

Kaarel jutustas mulle, et ta polnud midagi halba teinud. Ta ainult oli vana jäära seljas sõita proovinud. Kas see siis tema süü oli, et lambakari kartma hakkas ja et oinas, vana rumal, midagi mõtlemata kraavi hüppas?! Tema, Kaarel, sai ise kah märjaks ja ta oleks ka jäära mudast välja tirinud, aga seal juba tuli isa joostes... Kaarel kergitas natuke püksisäärt. Ta reiel punetas rihmajalg.

Kui palju on ikka maailmas ülekohut! Ja kõik see tahetakse meie istumiseks mõeldud kohtadele kirjutada!? — Ei! Meie ei lase seda sündida! Tigedate inimeste heaks meelets ja heade inimeste suureks kurvastuseks me võtsime nõuks ära surra.

Kõhutasime teine teisel pool pöösast. Peas olid kurvad mõtted. Mul oli kahju endast, ja Kaarlist, ja Aadust, ja isast, ja sellest, et nüüd minust enam ei saagi meie kolhoosi autojuhti. Ja ka tädist oli natuke kahju. Aga teisest küljest oli kangesti hea tunne ülekohtusele maailmale niisuguse tõsise teoga vastu hakata. Tõstsin korraks pea ja piilusin Kaarlit. Sellel võpatasid iga natukese aja pärast õlad, millest ma sain aru, et temal kah vist oli kahju ja hea tunne.

Ootasime. Katsusin veel nutta, kuid silmad olid nii kuivad, et sibulgi vist ei oleks siin midagi aidanud. Aga surm oli visa kätte tulema. Ja kangesti igav hakkas. Mõtelda kah enam ei viitsinud, isegi sellest mitte, et kas isa ikka toob mulle tasku-noa või jälle unustab ostmata.

Ja kus siis äkki kostis sealtpoolt, kus on maantee, kõminat. Ikka nii: «Tam... Tam... Tam-ta-ta-tam...»

Kuulatasin hoolega, kuni sosistasin:

«Kaarel!»

Kaarel ei vastanud. Hõikasin kõvemini. Ikka ei kippu ega kõppu! Kargasin püsti. Kaarel lamas maas otsekui... otsekui surnu. Mulle lõi tuline juga südamesse. Karjatasin kogu jõust: «Kaarel!» ja tahtsin plehku pista. Nii õudne oli. Aga siis Kaarel ajas end põlvili, hõõrus rusikaga uniseid silmi ja küsis rämeda häälega:

«Meh?»

Mul oli kangesti hea meel, et Kaarel polnudki surnud. Aga talle endale ütlesin ainult:

«Kuula!»

Kaarli uni oli kui peoga pühitud. Ta krapsas püsti, viipas mulle käega ja pani jooksu. Mina talle järele, ikka selle suure maantee poole. Kihutasime läbi kopli, nii et pöösad olid puha loogus.

Oli ka viimane aeg. Vaevalt jõudsimme teele, kui nad juba käänaku tagant välja marssisid.

Oli ikka tore küll! Kõige ees tulid tüdrukud lipuga. Tuul oli üsna paras ja pani lipu hästi lehvima. Lipukandjatest natuke

tagapool marssis Juurupi Kusta, aga otse tema kannul tuli minu vend Ilmar trummiga ja tema järel kaks poissi välgatasid päikese käes kangesti läikivaid pasunaid. Pasunameeste järel samasid kahukaupa pioneerid. Mitmel olid rehad õlal. Aga kõige lõpus ja kõrval jooksid ning käratsesid väikesed poisid ja tüdrukud.

Mulle oli pilt kohe selge. See oli meie kolhoosi koondmalev. Rehad olid neil sellepärast kaasas, et nad läksid heinamaale teistele appi. Olin sellest juba varem poole kõrvaga kuulnud.

Kui Kaarli ninaroots hakkas kohe roosaks minema ja ta jooksis tulijatele vastu. Mina aga jäin tee äärde seisma. Kui lipp juba päris ligi oli, siis tõstsin käe kõrva äärde ja hüüdsin:

«Tervist, Kusta!»

Kusta ei teinud minust väljagi. Mitte ei vaadanudki minu poole. Teised samuti, nagu mind poleks olnudki. Ainult Ilmar pilgutas korraks silma ja põristas siis vahvasti trummi. Üldse Ilmarist paremat trummimeest ei olegi. Mina ajasin nüüd rinna ette ja hõikasin täiest jõust:

«Tervist, Ilmar!»

Ilmar kah ei vastanud midagi. Aga Aadu, minu teine suur sõber, kes pioneeridega kaasa jooksis, tõmbas mu käe kõrva äärest alla ja seletas:

«Ega sina pioneer ole, et sul käsi üleval on. Ja ära neid sega. Näed isegi, neil on tsipliiniga rivikord. Rivis ei tohi juttu olla. Ma tean. Lähme kaasa!»

Sellest, missugune see «tsipliiniga rivikord» on, ei teadnud mina midagi, sest ega mina pole mõni kolhoosi esimehe poeg nagu Aadu. Minu isa on hoopis tallimees. Mitte keegi ei oska nii hästi hobuseid talitada kui minu isa! Aga ärapahandatud olin ma küll. Ilmar vähemalt pilgutas silmagi, kuid Kusta on nüüd nii tähtis, et mind enam üldse ei tunne. Ometi oleme temaga naabrid ja varem tegi Kusta minuga alati juttu. Teada puha! Ilmar rääkis, et Kusta valiti neil mingisuguseks suureks ülemaks või esimeheks, ja pärast seda Kusta ajaski minu ees nina püsti. Ütlesin Aadule:

«Mina ei tule kuhugi. Ja sina ka ära mine. Näe, nende rivikord on tagant puhta kõver. Asja mul kah, mida vahtida!»

Aadu tahtis kangesti minna, Kaarel ka kibeles kaasa. Ütlesin, et meil on hoopis tarvis nõu pidada, et iga minut on praegu kallim. Niimoodi siis viimaks läksimegi koplisse tagasi, mis sest, et Aadu kogu aeg üle õla tagasi vahtis. Näha muidugi polnud seal enam midagi, isegi trummipõrinat oli veel vaid nõrgasti kuulda.

«Näin täna jälle nahutada,» rääkis Aadule, kui olime oma pöösas ääres istet võtnud. «Kaarel kah sai nähvaka. Niisugused on lood.»

«Mille eest?» küsis Aadu. Kaarel tahtis hakata seletama, aga mina ütlesin:

«Täitsa muidu. Meie ei teinud üldsegi pahandust. Tädi riidles minuga, et ma ei tee midagi kasulikku ja et ei mängi mängu. Selle eest andiski.»

«See on õigus,» kinnitas Aadu. «Minu memmel on ka sama jutt.»

«Sellepärast peamegi nõu pidama.»

Kaarel näris rohukõrt, tal üldse on niisugune rumal mood alati midagi närida, ja vaatas mulle ootavalt näkku. Aadu keeras enda selili ja oli samuti vait. Aga mulle ei tulnud nii äkki mitte mingisugust head nõu pähe. Ega see polegi nii, et muudkui varnast võtta.

«Mõtelge teie ka!» ütlesin poistele.

Aadu urgitses sõrmega kõrvas ja kinnitas:

«See on õigus. Tuleb täie initsiiviga pihta hakata.»

«Mis asi see initsiiv on?» päris Kaarel ja jättis närimise järele.

«See on, noh nii... täie aktiiviga, või kogu jõuga algust teha,» seletas Aadu moka otsast.

«Ma teadsin kohe, et see seda tähendab,» ütlesin mina, et Aadu oma nina liiga püsti ei ajaks. «Mul Ilmar teab kõik ära... Noh, mõtelge veel.»

«Tuleb midagi niisugust teha, mida me seni pole teinud,» arutas Kaarel. «Ja tuleb vaadata, et jälle nahapeale ei saa.»

Sellega olime kõik nõus.

«Jah, mis pioneeridel viga,» ohkas Aadu. «Neil on oma malev, teevad, mis tahavad, aga seda üldsegi pole, et keegi neile paha sõna ütleks.»

«Kiidetaksegi veel!» kinnitas Kaarel mõrult.

Noh, ja siis mulle tuligi mõtel

«Teeme omale kah... maleva!»

Tükk aega oli ainult vaikus. Ja kui siis Aadu kargas püsti ning hüüdis:

«Teeme jah! Teeme jah maleva!»

See oli vägev mõte, ja me ei osanud esialgu sõnagi rohkem öelda. Siis aga paistis, et Kaarel põnnama löi. Ta vaatas kõrvale ja seletas kahtlevalt:

«Mis malev meie kolmekesi ka oleme. Ja üldse pole malev mingi lihtne asi, seal juba, tead isegi, kuidas käib!...»

Ta hakkas uuesti kõrt närima, kuid mina enam tagasi ei kohkunud. Ütlesin:

«Kuidas kolmekesi? Aga meil on veel Ats olemas, ja Joosep, ja Eedas on, ja siis veel tüdrukuid nii palju kui aga vähegi tarvis. Pioneeridel samuti on tüdrukuid. Vaat!»

«Kes pealikuks hakkab?» kibeles Aadu.

Sellest, kuidas ta nägu õhetama löi, sain ma kohe aru, et

tema tahtis hakata. Mina ise ka tahtsin ülemaks saada. Sellepärast olime mõlemad ivake aega vait.

«Hea asi on kindel,» ütles Aadu viimaks Kaarile. «Malev tuleb ta sen kandidaat üles, kes pealikuks saab. Siis hakkame hakatama.»

«Hea küll, mina ka siis pole vastu,» jäi Kaarel nõusse. Siis mõtles ivake aega ja ütles:

«Mina saan Peetri, seepärast, et Peeter tuli sellele mõttele.»

«Kas on veel kandidaate?» küsis Aadu.

Enam ei olnud. Aadu küll ootas, et vast ehk tuleb juurde, kuid polenud kuukilki tulemas. Nii Aadu viimaks arvaski:

«Siin on ühes kohas viga, aga hea küll. Hakkame hääletama. Kes on Peetri poolt, see andku käega märku.»

Mõlemad tõstsid käe püsti. Kindluse mõttes ma tõstsin enda oma ka.

«Üks... kaks... kolm,» luges Aadu. «Kes on vastu?»

Vastu ei olnud kedagi.

«Ühel häälel. Nii et oledki pealik,» Aadu ohkas, siis mõtles natuke ja ütles:

«Ühesõnaga, kogu kollektiivi nimel soovin edu. Pealik olla on täitsa austav ülesanne. Ja vastutust on palju. Aga töösipliini tuleb hästi kõrgel hoida. Ja õige joon on kõige tähtsam. Ja kui tarvis on, siis mina annan sulle aktiiviga abi. Sest et... elagu... meie malev!»

Aadu vaatas mulle tähtsalt ja natuke justkui kurvalt otsa, aga meie Kaarliga plaksutasime. Mulle läks see kõne südamesse ja oli kangesti kahju, et nii vähe kuulajaid oli. Pärast plaksutamist ma ütlesin: «Atäh, et nii suure ameti mulle usaldada! Sest Aadu oleks pidanud ka pealikuks saama, sest Aadu on nii kangesti niisugune... initsiiviga. Ja aktiivi abi eest ei ütle, ja üldse nii, et muudkui läheme aga edasi...»

Plaksutasime uuesti. Aga Aadu ikka on päris sõber. Ja Kaarel ka. Ma siiski oleks pidanud nalle rääkima, mille eest kere peale sain. Nüüd muidugi, kui ma juba pealik olin, see enam lihtsasti ei sobinud.

Tundsin ennast täitsa mehena. Ohtul oli mul emaga pikem jutuajamine. Tundsin talt juba saabaste kandmiseks, sest mis pealik niisugune on, kes aina paljajalu ringi laseb! Aga emal polenud pealike asjadest üldsegi arusaamist. Ta nimetas mind «pealikuks» ja küsis, et kas ma vihmavarju ei tahaks? See oli juba selge pilkamine.

Lugu siiski lõppes paremini kui iliales oskasin oodata. Ema tundis mu nurumise ära ja tõi kapist välja täitsa lumivalged

sussid, niisugused kummist taldade ning riidest pealsetega. Ütles, et need on tennised.

Kus ikka olid vahvad tennised! Saapad pole nende kõrval midagi väärt. Ema käskis tenniseid hoolega hoida, et ma neid ära ei määriks. Seda lubasin rõõmuga. Tundsin juba ette suurt mõnu, kuidas kõik mu tenniseid näha saavad. Teised poisid ju hulkusid paljaste varvastega ringi. Isegi Ilmar, ja Kusta ka.

Õhtul mõtlesin, et ülemus olla on täitsa lihtne, et muudkui anna aga käskusid, vaata, et kord ja tsipliin oleks, ja jaluta valgete tennistega ringi. Hommikul aga...

Juba päris varakult hõõrusin poriplekkidest puhtaks oma püksitagumiku, nurusin emalt selga triikmasina alt alles tulnud pluusi, pistsin tennised jalga ja marssisin õuele. Peab ometi pealiku väljanägemist olema! Kuid väljanägemise unustasin varsti ära. Vantsisin kogu küla läbi, ühtki poissi aga kodunt kätte ei saanud. Kõik olid kadunud mis kadunud!

Õösel oli kõvasti vihma sadanud ja seepärast kõik kohad vett ning pori täis. Niisugused lood on mulle alati hästi meeldinud, sest vihmaveeloidudes on tore paljajalu lobistada. Nüüd võtsid tennised mult kogu selle mõnu ära. Kange himu oli kas või korrakski proovida, et kas ehk vesi loikudes on sügavam ja soojem kui oli möödunud nädalal, kuid selle asemel tõstsin jalgu kõrgele ja, otsinud kuivemaid kohti ning kraavipervi, sammusin ettevaatlikult kui kass mööda taldrikuid. — Ei ole lihtne pealik olla! Aga äkki mu jalg libises, ja tennis polnud enam üldsegi valge. Oli alles lugu! Kohe tuli meelde, mis ma emale tenniste suhtes olin lubanud. Kitkusin teeservalt peotäie rohtu, et pori tennisel ära pühkida. Nüüd aga tulid sellele hoopis rohelised triibud peale. Jalavari oli puhta mokas. Pidasin aru: see ju ei kõlba, et ühes jalas on valge, teises aga hall ning triipudega, pealegi olid need loigud nii toredad, et ma kuidagi ei jõudnud enam vastu pidada. Võtsin südame rindu ja otsustasin — olgu mul parem juba kaks halli tennist! Marssisin otse läbi suure lombi, sest päästa polnud enam midagi. Ja lõppeks on ka pealik ainult inimene!

Niiviisi jõudsingi heinamaa äärde. Seda ma arvasin — heinamaaserv oli täis suuri veeloike, ja siin need poisid askeldasidki. Juba eemalt ajasin kaela pikale.

Eedas ja Ats kükitasid üsna teineteise lähedal ja nende kõrval olid segi vaiad ning hunnik värskeltkaevatud mättaid. Eedas susistas pikalt ja tõstis aegamisi pea kohale väikese roostetanud kirve, siis aga virutas vaiale kirvesilmaga pihta ja ise hüüdis: «Prauh!» Ja nii kogu aeg, ikka ss... prauh! ss... prauh! Aga Ats ajas aiva ühesugust jämedat joru, vahel sekka ka pisut peenikest. Ta hoidis käsi ettepoole sirgu ja ladus mättaid maasse taotud vaiade taha. Tema vist pidi siin kraana eest olema.

Teistest eemal küürutas Ülo, põsed ühtejärke punnis ja pobi-

... «Puh-puh-puh-puh...» Kati sinine liivakühvel aina välkus Ülo käes ja nii ette kui ka kahele poole kõrvale lendasid pori, vesi ning rohutatud väikesest kraavist, mida ta kahe loigu vahel kaevaa.

Kõige rohkem kähra oli ikkagi Joosepi juures. See vedas mööda loiku nõõripidi enda järel lauastükki, mille peale oli laotud väike hunnik samasuguseid vaiu, nagu Eedas maasse tagus. Joosep ise puhkis ja turtus kui pöörane, iga natukese aja järele ühtegi niisuguse rameda häälega, nagu on kaubarongi veduril, ja alla muudkui kamandas otsekui päris kapten: «Tüürimees — turtus paremale! Stopp! Tüürimees, kurss otse! Meeskond, tekile! Ahel — põhjas kinni! Käed külge, meeskond! Üü-üü-üü...» Joosep alkutas oma praami järgmisel loiku ja hakkas uuesti puhkama, turtuma ning käsutama.

Ainult Jaan lotus vaikselt ühe juba valmiskaevatud kraavipervi ääres, mille servadesse oli taotud vaiu ning laotud mättaid, ja nukardas noaga mingisuguste pulkade ning pilbaste kallal. Tema juurde ma läksingi ja küsisin:

«Mis sa nende pulkadega tegema hakkad? Ja misjaoks see kraav on kaevatud?»

Jaan viidutas silmi, pühkis ninaaluse käeseljaga kuivaks ja teki, nagu ei kuulaks. Alles siis, kui talle veel olin peale käinud, hakkas tähtsalt seletama:

«Meie hakkame ehitusi tegema. Teisel pool teed, näed, on veel palju kõrgemal, ja seal on veel suur kraav ka vett täis. Kui tamm on valmis, laseme vee üle tee siia poole. Niiviisi saame suure mere, kus hakkame laevadega sõitma. Sadama teeme ka, aga muud vett laseme kanalaid mööda veel allapoole. Siis on meil väikesed meresid ka. Aga siia jälle ehitame elektrijaama, mis hakkab sadamale elektrit andma. Mina teengi praegu turbiini, sest Eedas ütles, et mina olen nüüd elektrisener. Aga Eedas ise on lammutisener, ja Ats on tema abi, ning Ülo on kanalisener. Joosep jälle on sadama ülem. Mina ka pärast hakkam elektrijaama ülemaks, aga enne olen montöör ja panen lahmed üles.»

See oli kangesti huvitav ja mul hakkas suurest põnevusest enda sees väriseema.

«Eedas ütles, et meil oleks laevainseneri kah tarvis,» jutustas Jaan edasi. «Kui kõik on valmis, siis hakkame siin laevadega sõitma. Kas sina, Peeter, ei taha laevainseneriks hakata?»

Või veel! Pidin juba ohinal nõusse jääma, kui mulle äkki meelde tuli. Ärevuse pärast kippus küll hing rinnust välja tulema, kuid tegin ühtkõikse näo ette ja heitsin niimoodi käega, nagu Aadu ise vahel teeb. Ütlesin:

«Hakkaksin küll, aga mul ei ole aega. Ja... heameelega vist ei hakkaks ka.»

«Kas sa lähed kuskile külla? Sul on uued riided seljas.»

«Päh, või uued! ...» heitsin uuesti käega. «Peab ometi olema väljanägemist ja puhtust, aga mitte nii, et kogu aeg käeseljaga või varrukaga nina alt ...»

Jaan laskis nina longu, vaatas mu poriseid ning märgi halle tenniseid ja vist tahtis midagi ütelda. Aga mina jõudsin ette:

«Mul on nüüd tähtis töö. Ma olen pealik.»

Teised poisid tulid ka lähemale. Eedas küsis:

«Mis pealik sa oled?»

Jutustasin poistele oma malevast, ainult et sellest paljut rääkida polnudki. Lõpuks ütlesin:

«Malev, see on suur asi. Kes on malevas, need on juba äärepealt nagu pioneerid.»

«Võta mind ka sinna ... malevasse,» kogeles Jaan.

«Kõiki võin võtta, kes tahavad.»

Eedas oli kahevahel. Ta vaatas tammile ning arutas:

«Malev, jaa, see võib olla üsna huvitav, aga ... insenerid on ka kõvad mehed. Ja pealegi — kes siis tammi valmis teeb?! Ja elektri jaama, ja sadama, ja laevad? ...»

Teised löid samuti kõhklema. Laitsin poiste nõu maha:

«Õige mul kah asja — tamm! Ja mis insenerid teie kah olete. Hoopis nagu väikesed lapsed paterdate veeloikudes. Tuustite ja kaevate kogu heinamaa üles, ja tee lasete puha vett täis. Vaat — nahutamist läheks teile tarvis selle eest.»

«See on talvetee, praegu siin ei käida,» seletas Eedas, ja Ats samuti ütles, et siit ainult talvel käiakse. Kuid mina ütlesin päris pahaselt:

«Mis sest, et talvel. Aga teie lasete puha vett täis ja siis jälle hobused libisevad, nagu möödunud talvel oli. Siinsamas Esku aisa puruks kukkuski. Hea veel, et jalgu ei murdnud.»

«Niimoodi oli küll,» jäi Ats minuga nõusse. «Mul isa kah kirus seda teeotsa siin.»

«Noo-vaat,» tundsin mina rõõmu, et mu jutust kasu oli. «Aga teie muudkui kaevate. On tarvis ikka mõelda nii, noh ...» tuletasin meelde, kuidas Aadu seda ütles, «initsiiviga!»

Nüüd leppisin maleva asjus poistega ruttu kokku.

«Kes sinna veel tulevad?» päris Joosep.

«Lembitu võtame kah,» tegin kohe otsuse. «Peale selle veel tüdrukuid.»

«Mina plikadega koos ei tule,» hakkas Ülo õiendama.

«Mis tähendab: «plikadega koos ei tule»?» ajasin hääle kõrgeks. «Kati kühvliga olid küll mehemoodi maad sonkimas.»

«Kati ise pakkus, aga muidu nad on piripillid.»

«Vale jutt,» segas Ats vahele. «Eile Ülo kiusas Salmet, kuid see tegi tal kõrvad tuliseks. Ja Ülo ise hakkas pilli lööma.» Poisid turtusid naerda, aga Ülo pugest häbi pärast Eedase selja taha. Andsin käsu:

«Et ei oleks mingisugust tüdrukute tonkimist. Kes ei kuula,

sellele laen Ilmaril naha peale anda! Nüüd tähele panna! Homme lõuna ajal tuleb teil minu juurde koplisse kokku tulla. See koht on teile kõigile teada. Seal võtame teid malevasse vastu. Ja et vorm oleks igaühel puhas ning korras. Kas on selge?»

«On selge küll,» vastasid poisid läbisegi, aga häälest oli tunda, et mu käskdamine neile hästi ei meeldinud. Ütlesin siis lihtsalt:

«Tsipliin peab hea olema, muidu meie malev ei kõlba kuhugi.»

«Tsipliin?! He-he-heel ...»

«Mis sa naerad?» küsisin Eedaselt.

«Pole mingit tsipliini, hoopis on tistipliin. Tis-ti-pliin!» apetas Eedas targalt. Noh, muidugi tahtis näidata, et tema on kaimut juba ühe aasta koolis ja et tema teab minust paremini. Kuid pole siin midagi — pealiku sõna peab peale jääma! Ütlesin:

«Tistipliin võib olla, mina pole selle vastu, kuid meie malev peab just tsipliini poolest hästi silma paistma. Niimoodi on lood ... Hea küll, ma lähen nüüd tüdrukuid otsima.»

Lahkusin siisuguse sammuga, nagu on mu kõige vanemal vennal Akalil, kes teenib sõjaväes. Taldade all lirtsus vesi. Silmanurgast jõudsin märgata, et poistekobarast vaadati mulle kadedavõitu lugupidamisega järele.

Tüdrukutega sain kerge vaevaga hakkama. Seepärast võib juba arvata, missuguse hea tundega ma pärast lõunat kopli peale marssisin. Ajasin rinda kõvasti ette ja tundsin ennast suure väepealikuks.

Kaarel ja Aadu pikutasid põõsa all ning vaidlesid elu eest selle üle, et kumba sürg parema meelega võtab, kas kärbest või puruvana. Aadu oli nõus kärbe peale kihla vedama, aga Kaarel jättis seltsi ihu ja hingega puruvana eest väljas. Kohe hakkasid mõlemad mind ründama, et üteltu mina ka. Vaat kus naljakad! Nagu hakkaks pealik siisuguste väikeste asjadega tegemist tegema. Kortsutasin kulmu ja võtsin tähtsad asjad käsile. Ütlesin:

«Malev läheb suureks. Minul kui pealikul on nüüd palju juhtimist. Ega ma saa kümnes kohas korraga olla. Sellepärast annan käsu: Aadu hakkab pealiku abiks.»

Minu küsk oli Aadule väga meeltnööda. Seda nägin sellest, et Aadu kõrvad löid roosatama, ja sellest, kuidas ta ainsa rop-puga püsti hüppas. Mulle endale meeldis aga see, kuidas Aadu ennast pingule tõmbas kui vibunöör, kae kõrva äärde tõmbis ja hüüdis:

«See on õige, seltsimees pealik! Olen sulle abiks ehk staabi-
ülemaks.»

See kõlas vahvalt, see staabiülem. Isegi Kaarlil, kes muidu tähtsatest ametitest ei hoolinud, venis lõug pikale. Selge pilt — ka teda oli tarvis mingi ameti peale panna. Andsin uue käsu:

«Kaarli määran pealiku adjutandiks!»

«Arusaadav, seltsimees pealik!» karjus Kaarel täiest kõrist.

«Staabiülemal samuti on adjutant,» tuletas Aadu mulle kähku meelde. «Kui sõda oli, siis minu isa oli kah staabiülema adjutant!»

Säh sulle! Alles sai ülemaks ja juba tentsikut tahtmas. Ütle-
sin järsult:

«Sina ära mind õpeta! Nagu ma ise ei teaks. Aga meil on väike staap, sellepärast on ühest adjutandist küllalt. Muidu on kõik ainult ülemad. Kui on tarvis, siis ma võin sulle oma adju-
tanti vahel ivakeseks laenata.»

Staabiülem oli mossis, aga vastu ei vaielnud. Hakkasime nõu pidama. Homme oli tarvis malev nagu kord ja kohus vastu võtta. Kaarel andis head nõu:

«Meil ei ole veel staapi. Peame onni ehitama.»

Hakkasime tööga kohe pihta. Sinnasamasse põõsasse, mille ääres me varemgi alati koos olime käinud, lõime pikad vaiad püsti, ja nende vahele punusime oksi. Põõsa kõige tihedamasse külge jätsime sissepääsu.

Töötasime nii, et nahad seljas aurasid. Aadust küll suurt abi polnudki, sest vaia maasse lüües pörutas ta endale kirvesilmaga käe pihta, aga selle eest juhatas ta meid nii suure hoolega, et mul sai hing täis. Riidlesin adjutandiga ta pesemata jalgade pärast, ja viimaks käskisin ka staabiülemal wait olla. Kui juba pealik ise tööd teeb, siis pole staabiülemal seal enam midagi käsutada ega juhtida!

Onni ehitamine käis täie hooga ka teisel päeval, kuid õigeks ajaks me seda siiski valmis ei saanud. Seadsime just katuse roo-
vikuid püsti, ja see polnud kaugeltki lihtne ega kerge töö, kui Ats ja Ülo vastuvõtmiseks kohale ilmusid. Õige varsti tuli ka Eedas oma alatise paarimehe Joosepiga, ning kõige lõpuks veel Jaan. Poisid hoidusid hunnikusse ja olid üsna ärevil, kuid käsku oli hästi täidetud. Jaani ninaalune oli puhas, aga Eedas oli oma muidu turris salgud veega märjaks teinud ja hästi siledaks kamminud. Ka vorm oli kõigil täitsa korras.

Meie staap avaldas tulevastesse malevlastesse sügavat mõju.

«Teie olete siin nagu päris insenerid,» kiitis Eedas lugupida-
valt ja proovis, kas onni seinad on ka tugevad. Olid tugevad küll. Lasksin kiituse kõrvust mööda, sest juba kostis kopli ser-
vast ka tüdrukute kilkamist. Tulid teised kõik summas koos. Kutsusin staabiülema kõrvale.

«Pane kõik pikkuks järgi rivisse ja oota käsku.» Ise läksin staapi. Ka Kaarel tuli mulle järele ja seletas õhinal:

«On ikka palju küll! Neli tüdrukut tuli. Meil tuleb vahva malev!»

«Muidugi tuleb,» vastasin. «Aga sina ära riku tsipliini. Mine rüüsa. Kui on tarvis, siis kutsun.»

Kaarel lippas välja ja staabiülem, nagu kuulsin, hakkas «täie-
malt» pihta. Naeru ja lärmi oli nii palju, nagu oleks haki-
pärvi kopli kohal tilrelnud. Kõigest valjemini kajas Aadu hää:

«Joosep, sina ei seisa mitte Eedase, vaid Atsi kõrval... Ei, Ats on veel sinna poole, nii... Salme, sina lähed Jaani ja Ülo
vahele... Vaiksemalt!... Ligemale, Ülo, ligemale, ega Salme
sind ära sõõ... Male, kõige lõppu... mitte sinna, teisele poole,
tõenäoliselt kõrvale!...»

Kui Aadu kamandamine hakkas vaiksemaks jääma, hõikasin
staabiülema:

«Adjutant! Kaarel tuli joostes. Ütlesin hästi valjusti, et ka
malev kuulub!»

«Kutsu staabiülem minu juurde. Ise vaata, et oleks kord ja
vaikus. Riivis juttu ei tohi olla.»

«Arusaadav, seltsimees pealik!» Kaarel pugest staabist uuesti
välja ja koho tuli alla staabiülem.

«Kuidas on?» küsisin.

«Kõik on korras. Riiv on täitsa vahva,» teatas staabiülem.

«Hästi,» ütlesin mina. «Kui tulen staabist välja, siis olgu
valvel. Noh, minet!»

Edaspidi natuke ja hakkasin staabist välja minema. Nii kui
mul juba vägev põõsast paistis, Aadu juba röögatas:

«Valvel!»

Kamandasin aeglaselt lähemale ja tundsin pildist täit mõnu.
Kui seljal, vaatasin mulle ootavalt näkku vahtivat malevat.
Kui kaugelt vaatasin Reinuraba Salmet. Salme on kangesti ilus
tüdruk. Tal on heledad ja nii lokkis juuksed, et ma päris imes-
tan, kuidas need tal sõlme ei lähe. Ja siis on tal veel nii suured
silmad nagu kolmekopikalised, ja need on tal sinist värvi. Kõige
ilusam on Salme veel siis, kui ta naerab, aga seda teebki ta
hüües rõõmuga. Ja ta laulab ka ilusasti. Kui Aadu tahab mind
«hooldada», siis ta ütleb mulle, et Salme on minu pruut. Salme
ei tee Aadu väljagi, kuid minuga ajab alati juttu ja kutsub
sõbraks. Mina jälle ei lase kellelgi Salmele liiga teha.

Salme seisab rivis ja naeratas mulle. Kuidas mul oli hea
meel, et pealik olin. Nüüd ta alles näeb! Ajasin rinna veelgi
rõõmuga ette ja hakkasin kõnet pidama:

«Korraga on paha lugu. Maie ja Kati kogu aeg keerutavad
ringi, aga käsk oli valvel olla. Tähendab, tuleb seista vagusi.
Taan jälle mugibundagi sõda. Ja Atsil ka on nagu sipelgad või
ni... Kogu aeg sõgab ennast ja jõnksutab põlvi. Ning teised

ka. See tuleb sellest, et see... tistipliin... on nõrk. Aga peab kõva olema, sest teie olete nüüd malevas.

Mina olen pealik, ja Aadu on staabiülem. Ja Kaarel on adjutant. Mina juhin malevat, ja nemad aitavad mind, sest pealik kõike üksi ei jõua. Nii...

Meil on ees suur töö. Missugune see töö on, seda me veel täpselt ei tea, sest enne on tarvis nõu pidada. Lipu teeme endale ka, ja trummi, ja pasunad — kõik nagu pioneeridel.

Võtan teid malevasse vastu! Seepeale kõhatasin ja lisasin: «Nüüd hakkame staabile katust tegema!»

Katuse saime staabile veel samal päeval peale, kuid lipud ja pasunad jäid küll teiseks päevaks. Aadu rääkis klubist välja tüki uhiuut punast riiet, mina jälle käisin emale kollase suhtes nii kaua peale, kuni ta minust, nagu ise ütles, oli surmani tüdinenud. Kui jälle kopli poole marssisin, oli mul kaasas ema kollane ja veel üsna korralik pearätt. Ja õhtuks oli malev täitsa korras. Pika varda küljes lehvis punane lipp, mille keskel oli suur kollast värvi viieharuline täht, oli kaks pikka ja kõverat lepakoorest pasunat, millel pajukoorest tehtud hääled sees. Kumbki pasun kõlas küll isemoodi, kuid nii oligi ilusam. Kahest lauastükist, millele naelutasime puust käepidemed, sai trumm.

Andsin käsu: Salme jääb lipukandjaks, Eedas ja Joosep puhuvad pasunaid ja Ats ning Ellen kordamööda löövad trummi.

«Jumal tänatud, hakkab ometi Peetrilgi aru pähe tulema,» seletas tädi lõunalauas emale. «Nagu kratt oli teine kogu aeg pahategemise peal väljas, kuid nüüd, näe, enam mitu päeva pole poiss vitsahirmu tahtnud.»

Kiitusest läks mul kukal tuliseks ja lasksin pea sügavale taldriku kohale vajuda. Kuid ema vastus pani mind kõrvu kikitama. Ta ütles:

«Arva sa seda! Paar päeva tagasi nuias ta mult pearätikut, nagu nukuhilpudega mängiks. Kus siis, saanud mis tahtis, pani, käärid püsti käes, kopli poole jooksmas. Eile otsisin kääre taga. Noh, ära näe vaevagi, mine tea, misukese põõsa all vedelevad.»

«Vaata maita!» võttis tädi jutt kohe teise tooni. «Võta aga jälle malakas ja soe tagumik tuliseks.»

«Ei niisugusele sugemine aita!» Ema ohkas ja vaatas mind sellise kurva pilguga, et oleksin hea meelega laua äärest jalga lasknud.

«Ära lurista, Peeter!» käratas tädi. «Ole vähemasti laua ääres ristiinimene.»

Enam sügavamale ma pead lasta ei võinud, sest siis oleks nina saanud supiseks. Piilusin silmanurgast Ilmari poole. See

mulle. Muidugi, temale tegid minu räbalad lood nalja. Püüdsin teda laua alt jalaga tonksata, kuid ei ulatunud. Küll sain aga ühelt selle eest tutistada. Ilmar ei hoidnudki naeru tagasi.

Olin surmanäe ära pahandatud. Pärast sööki tahtsin kohe kopli poole, kuid Ilmar sai mul sabast kinni.

«Noh, «röövel», kuhu sul kiire on?» küsis trummimehest naeris ja naeris oma alati toredat naeratust.

«Mis see sinu asi on,» nähvasin vastu, sest tädi tutistamise pärast oli mul Ilmari peale hing eriti täis.

«Noh, kui pealikuks saab, nii kohe nina püsti!» naeris Ilmar.

Arvan, et olin natuke aega üsna rumala ilmega.

«Kust sa tead, et ma pealik olen?»

«Kas sinult kolhoosis midagi, mida pioneerid ei tea?» päris Ilmar opakorda ja vahtis mind plaut altkulmu.

«Vaata, tahtsingi sellest sinu malevast rääkida. Oli meil pioneerimaleva nõukogu jutuks. See teie malev, see muidugi on hea asi, aga...»

«Aga?»

«Mõtlete seal liiga omapääd. Oleks võib-olla parem, kui... kas võtate midagi või... Mina näiteks olen nõus teile õpetamist õpetama, ja üldse üht-teist... Hiljem võib-olla saate teie mõne ülesande...»

Mõtustun tähelepanekuga. Kõik see muidugi oli täitsa loomulik, aga... Mulle paistis, et Ilmar nagu sihik meie malevasse pealiku kohale. Küsisin umbusklikult:

«Mida see ülesanne on?»

«Ei raagima sellest hiljem lähemalt?» kohmas Ilmar. «Võib-olla võtaksime teid vahel kuskile kaasa, ja...»

Mõtustun niisugust ma otsasingi. Algul muudkui õpetab, aga hiljem võtab kaasa. Noh — aga Kusta ajata räägi, et Ilmar on kavalapoolne. Aga ehk vaatame, kes on kavalam. Ütlesin kindlalt:

«Ei tule välja! Ma tahan malevat ise ka õpetada. Ja teiega mul pole aega kaasa tulla, sest endal on käed-jalad tööd teha.»

«Vaata vaata!» lihtsustas Ilmar. «Mida te siis nii kõvasti teete?»

«Noh, on juba pealiku asi,» näpsasin vastu. «Teie Kusta ei saagi midagi üldsegi, mida teie malev teeb.»

«Kas sa näed, missugune kukekel!» imestas Ilmar niisuguse heleda, nagu oleksin ei tea kui väike. Ja lõpuks ei ole ma ju niisuguse «kukeke», vaid hoopis pealik. Aga tema, mis sellest, et pioneer, on ainult trummimees. Pöörasin vennale pahatahtlikult silma ja marasmin õuevärava poole.

«See nüüd kinnit!» hõikas Ilmar, kuid mina ei vaadanud mitte tagasi. Ja taida ongi niisugusest vennast vaadata?! Ilmar jooksis aga ise mulle järele ja seletas üpris käskiva tooniga:

«Pioneerimaleva nõukogu tegi mulle veel ülesandeks teie malevale teatada: Esiteks, et te ei tuhniks üles heinamaaserva ega veaks sinna kokku igasugust prahti. Tuleval suvel niidetakse sealt heina.

Teiseks: hoiata oma malevlasi Eedast ja Joosepit, et nad jätaksid rahule Laratsi ning Reinuraba marjaaiad. Vastasel juhul võtab pioneerimalev tarvitusele abinõud!»

Ah sa sunnik, kuidas ta mind sellega vihastas! Muudkui aga käsutab, nagu oleksin ma tema adjutant. Ei vastanud talle musta ega valget, nii ärapahandatud olin. Aga kui jõudsin koplisse, lasksin staabiülemal maleva ritta seada ja oma kõnes tegin Eedasele ja Joosepile tulist sõitu.

Juba mitu päeva käisid koplis suured õppused.

«Üks! kaks! üks! kaks!...» käsutas staabiülem keset väikest lagendikku. Aga mööda lagendiku äärt, aina ümberringi, marsis malev. Kõige ees Salme lipuga, tema järel Ats või Ellen trummiga, nende taga mõlemad pasunapuhujad ja lõpuks kogu malev. Kõik käisid hanereas, sest nii tuli rivi pikem välja.

Maleva juhtimine õppuste ajal polnud üldsegi kerge amet. Iga natukese aja tagant tuli anda uus käsk, kas siis pikem samm, või kiirem, või aeglasem, või jälle paigal marss. Ääri-veeri uurisin, et vahest ehk Aadu teab veel mõnda teist käsku ka, kuid tema samuti ei teadnud rohkem ühtigi. Vahel sekka panin ka staabiülema koos adjutantiga rivisse ja läksin ise platsi keskele. Kamandasin:

«Vasak!... vasak!... vasak!... Jalga!» Kui andsin käsu «jalga», siis malev hakkas hästi kõrget sammu pilduma ja jalgu nii kõvasti vastu maad pörutama, et ümberringi kõik tühises.

Ühel õhtupoolikul, kui mul jälle õppus täies hoos oli, tulid koplisse Ilmar ja Kusta. Silmanurgast panin tähele, kuidas mõlemad jaid põõsa äärde seisma. Lugesin küll «vasak!... vasak!...» kuid maleval läks samm puha segamini. Ats tagus trummi, nagu toksiks kirvega hagu raiuda, mingisugusest taktist polnud jälgegi, aga pasunatest tuli nii viletsat jorinat, et lihtsalt häbi kuulata.

«Noh, kuidas teie lood ja laulud siis lähevad?» tervitas Kusta lõbusalt ja mõlemad Ilmariga võtsid siiasamasse istet. «Teete nii kõva õppust, et ots on kulassegi kuulda!»

Rivi pudeneks laiali.

«Teeme õppust jah!» tõendas Kati ja istus Ilmari kõrvale.

«Ja mida te siis veel ära teete?» päris Kusta edasi.

«Marsime!»

«Ja lööme trummil!»

«Ning pasunaid puhume!»

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Täna on aeg ka marssida!» kiitis Salme kõige

«Hea küll, malevlased — ega meil kah palju aega ole. Aga nõõri jätame teile. Teinekord tuleme, siis proovime mõnda sõlme veel! Noh, head aega! Ja pealik ka — nägemiseni!» Mõlemad andsid au ja keerasid end kannalt ringi.

«Voh, initsiiviga!» ajas staabiülem pöidla püsti.

«Initsiiviga! . . .» osatasin Aadut ja hammustasin: «Teie selle eest tegite ainult häbi! Nagu lasteaed, ei mingit tsipliini ega rivi!»

Keegi ei liigatanud. Võtsin kõrgema tooni:

«Oli käsk: rivisse minna!»

«Aga meie ei taha rivi!» ütles Salme ja astus sammu ette. Ja kus siis kukkusid kõik kisama:

«Ei taha rivi! . . . Ei taha . . . Tahame mängida . . . või midagi teha, nagu pioneerid!»

Kohkusin ära, kuid tundsin, kuidas kukla peal karvad meelepahast ükshaaval püsti tõusid. Käratasin:

«Olgu vaikus! Mina olen pealik ja mina käsutan, aga teie peate kuulama.»

Uuesti läks kisaks lahti.

«Siis läheme malevast minema!» hõikas Kati.

«Või paneme uue pealiku!» viskas Ats käed puusa.

Nii me siis seisime — ühel pool otsani sõjakat vaimu täis malev, teisel pool nõutu pealik ja ärahirnutatud staabiülem ning hoopis kohkunud adjutant. Jaa — siin oli juba päris . . .

«Mis te nüüd? . . .» katsusin leppimise vaimus juttu alustada. «Marssida on ju täitsa vahva!»

«Ohool!» huilgas malev, Kati aga sädistas:

«Miks sa siis ise ei marsi, kui vahva on?! Muudkui aga logeled onnis või käsutad.»

«Mina olen pealik, ja mina pean juhtima,» vastasin väärilikalt.

«Päh, või pealik! Sa ei oskagi pealik olla,» naeris mind Eedas. «Vaata Kusta, tema on õige pealik. Tema oskab kõike teha. Ja meiega, ja pioneeridega räägib ta ka teistmoodi. Mitte nii, et aina käsutab ja kisendab. Aga sina . . . Algul ütlesid, et hakkame kõvasti tööd tegema, ja et tuleb vahva elu, aga nüüd pole muud kui ainult marsime ja muud kui sinu kamandamine!»

Selle peale ei osanud ma midagi vastata. Aga vait jääda ka ei tohtinud. Siis, vaat, hakkavad veel rohkem kisama. Ütlesin sõbralikult:

«Hea küll, võtan arvesse. Teie nüüd istuge maha või hakake kula mängima, aga meie staabiülem ja adjutandiga peame staabis nõu.»

«Säh sulle nüüd,» ütlesin staabiülemale hoopis pehme tooniga ja ohkasin kogu südamest. «Ongi revolutsija lahti. Sa,

Aadu, mina meil Kusta ja Ilmar seal sosistasid. Nemad vist . . .»

«Ei need kaotanud midagi,» seletas Aadu ja kratsis kõrva tagant. «Nell hoopis oli mingi tähtis jutt. Nii palju ma kuulsin, et meil pole midagi liiga väikesed veel olema, ja et neil on . . .»

«Mida pole ära teeninud?» hakkasin kibeleva.

«Ei, Kusta ütles, et pole ära teeninud, ja siis Ilmar ütles, et . . .»

«Ja . . .»

«Mida pole ära teeninud?» hakkasin kibeleva.

«Ei, Kusta ütles, et pole ära teeninud, ja siis Ilmar ütles, et . . .»

«Ja . . .»

«Mida pole ära teeninud?» hakkasin kibeleva.

«Ei, Kusta ütles, et pole ära teeninud, ja siis Ilmar ütles, et . . .»

«Ja . . .»

«Mida pole ära teeninud?» hakkasin kibeleva.

«Ei, Kusta ütles, et pole ära teeninud, ja siis Ilmar ütles, et . . .»

«Ja . . .»

«Mida pole ära teeninud?» hakkasin kibeleva.

«Ei, Kusta ütles, et pole ära teeninud, ja siis Ilmar ütles, et . . .»

«Ja . . .»

«Mida pole ära teeninud?» hakkasin kibeleva.

«Ei, Kusta ütles, et pole ära teeninud, ja siis Ilmar ütles, et . . .»

«Ja . . .»

«Mida pole ära teeninud?» hakkasin kibeleva.

«Ei, Kusta ütles, et pole ära teeninud, ja siis Ilmar ütles, et . . .»

«Ja . . .»

«Mida pole ära teeninud?» hakkasin kibeleva.

«Ei, Kusta ütles, et pole ära teeninud, ja siis Ilmar ütles, et . . .»

«Ja . . .»

«Mida pole ära teeninud?» hakkasin kibeleva.

mulle need tennised, kui kogu malev laskis paljajalu ringi?!
Ja nüüd, kus mul tenniseid jalas enam polnud, sumasin otse
põlvist saadik porilompi sisse. Ja kus mul siin tuli alles mõte!
Hüüdsin:

«Mehed! Kõik minu juurde! Mättad viskame siia veeauku. Sellest tuleb suur kasu, sest siis jääb auk madalamaks ja kuivab ära!»

Aga Eedas tuli oma plaaniga lagedale. Tema ütles:

«Teeperve sisse kaevame kanalid ja laseme loikudest kogu vee kraavi joosta. Ka teetruubi juures teeme kraavisuudme rämpsuist puhtaks. Nii pääseb vesi mööda kraavi edasi voolama ja tee saabki kuivaks!»

Ja mina, pealik, püksisääred viimase võimaluseni üles kää-
rinud, seisin oma maleva ees kõige tähtsamas ja äärepealt et
elukardetavas tööpaigas. Ükshaaval tirisin trummist välja vet-
tinud oksi, ei kartnud kamaluga visata kuivale hoopis pahasti
lehkavat kõntsa ning muud prahti. Aga ümber minu jalgade,
kastes märjaks püksisääri, hakkas ikka lõbusamalt ja kiiremini
voolama vabaks saanud mudakarva vesi.

Maa oli nii tihedasti vaiu täis, et polnud ruumi astudagi. Neid vaiu tuli veel kogu aeg juurde. Nii kaugele kui silm ulatus, olid aina vaiad ja vaiad. Kuid Eedase leiutatud masin seisis. Ja leiutajat ennast polnud kusagil näha. Aga otse minu selja taga seisis tüdrukud, käed õieli, ja kisasid:

«Peeter, anna vaiu! Peeter!... Peeter!... Peeter!...»

Hea ütelda: «Peeter, anna vaiu!» Kuidas mina neid anda saan, kui masin ei tööta ja Eedast ka ei ole!

Siis äkki märkasin ehmatusega, et hakkas ka ise valaks muutuma. Tahtsin kisendada, kuid ei saanud kõrist piuksugi kätte. Ja kus siis Eedase masin hakkas kiiresti kasvama! Ats ja Ülo olid juba elevandisuurused. Mõlemad kolvid hakkasid minust kui tangidega kinni, ja siis tuli sinna ei tea kust Eedas ning keeras auru peale. Masin hakkas mind raputama, ikka kiiremini, veel kiiremini... Katsusin jooksu pista, kuid selle asemel vajusin sugavamale maa sisse. Ihu muutus külmaks. Tegin veel ühe meeleheitliku pingutuse ja... hõõrusin rusikaga unest rampraskeid silmi.

«Pääsnud!» õhkasin kergendatult, kuid siis taipasin, et kõik oli vaid unenägu, ja et olin endal teki pealt maha ajanud ning imelikul kombel ka jalad üle voodiääre väherdanud. Küunitasin käe teki järele. Aga siis raputati mind jalast ja keegi kähistas:

«Peeter!»

Ärkasin täiesti. Voodi jalutsis seisid staabiülem ja adjutant. Krapsasin sängis istukile ja küsisin unesegase ärevusega:

«Mis lahti on?»

«Mia tüdrukud...» ootas staabiülem. «Pöönad nagu sisalik, põõsajalgadega ka ei ärata, aga kolhoosis on suured asjad käsil!» Andis meelotas kiitustatule ja sõnu segi ajades, et täna algab töökellatöö, et praegulaks suvise tubli töö eest lubas kolhoosi juhtida põõsajalgade koostamaleval kõlita esimese viljavihu ja et põõsajalgade on juba kogunenud rivistuseks. Seda kõike oli ta tahtnud öelda.

Atta alla natiid namb?o kookusin ära.

«Kõik minu enda pealike» kurjustas Aadu. «Kõhe tuleb male-
vate laste vastu»

Alkaleettinen ja seosaineiden seos. Pistin kisama:

Andke malevale kohe häärel Noh, mis te enam ootate?!
Tuttul Riinutile Andu ja Kuarel tormasid uksest välja.

Püüesin kaheksa rikkuma. Jooksu peal keerduläinud püksitasku otsest sõrmed kihutasin tuulekirjul kopsisse, staabi juurde tulin jäänud mitte kedagi. Aga Iga minut oli kallid.

Ükski mees ei saanud ühtegi tga tga minnat õnn kaunist.

14. Ihtasid kuu aega, kui oli juba näha, et hääre mõjus. Üle
15. 1941 peatselt lahutold Eedra, Joonsep ja Ats, neist tagapool
16. 1941 ning Eedra, Andra kuu

Volume 10 Number 1 January 1998

Atal ja Helmut rihatu polnud, aga nemad tõstsid käed toru
nooli aias juurde ja kuulgasid melle kaasa. Kus see alles oli
Mägaravate kuusikus tõusid varesed lendu, nagu oleks
haaviltega hirmutanud. Juurupi Pontu haugatas
ja hukkas samuti täitsa tõsise tahtmisega pihta.
Murka kah kilkama, tema järel jälle Kaarli
edasi. Aga selleks ajaks, kui penide kläh-
kida, oli ka malev koos.

Aadu panti nad rikkase. Vaatasin oma maleva üle. Tüdrukutel ei olnud ühtegi sügemat, Jaanil jälle püksid pahempidi jalas ja ta ei saanud pluusi alt väljas ning Ülo ainult särgiväel, kuigi tema pluusita... Kohe näha, et oli häire. Ütlesin:

... Aasta, tähtselt alustas

...Hakkama 100tama pioneeridega kõrvuti. Ja kolhoosi esi-
... (süü Andu kõhutas) on ka põllul. Teie isad-emad on ka.
...lühendat, guano ennast heast küljest näitama, täie initsii-

„Kõikjal annab käsu,» võtsin juhtimise uuesti enda kätte, kõigile annast korda seada Riided, ja juuksed, ja muu... (Hämbeldun ja adjutant, nõu pidama!»

«Mia nou Nii enam pidada,» kibeles Kaarel staabis. «Pio-
neerid jonnavad juba põllule.» Aadu ka oli ähmi täis.

Sirutasin sagedasest küürutamisest valusavõitu selga. Pea kohal liuglesid pilved nagu suured valged vatitükid. Nende vahelt lõoskas päike ja värvis küpse põllu kord heledamaks, kord tumedamaks. Aga viljahakkide vahel hullas tuul ja kord voltis, kord jälle paisutas kaht kõrvuti seisvat lippu, üht, suuremat ja tumepunast — pioneeride oma, ja teist — natuke väiksemat ning heledamat, suure kullakarva tähega.

Kummardusin uuesti, sest malev oli vahepeal jõudnud minust ette.

AADU TEEB LOOMAAEDA

Kus staabiülemal ikka vedas! — Talle tuli tädi külla, linnast muidugi, ja tagasi enam ei sõitnud mitte ükski, vaid Aaduga koos. Oli ütelnud, et Aadu on juba suur poiss, et juba paari nädala pärast läheb kooli, aga et silmaringi (just nii ta ütleski!) ei olevat poisil mingisugust. Et seda tulevat laiendada.

Nädala pärast tuli Aadu linnast laiendatud silmaringiga tagasi. Meie jooksisime üksteise võidu vaatama, kuidas ta nüüd välja näeb, aga polnud midagi erilist, ikka Aadu mis Aadu. Amult et selle ludu asemel, millega ta linna sõitis, oli tal nüüd peas uhiuus koolipoisimüts, sihuke sinine ja tumekollase randaga, ja et oli nagu tähtsamaks läinud. Aadu puikles kangesti vastu, kuid meie poistega kordamööda siiski katsusime mütsi oma pähe kah. Oli väärt müts küll, ja Salme ütles, et mulle see sobib veel paremini kui Aadule. — Sellest mütsist peaks vist isaga ääriveeri juttu tegema!

Kui olime mütsi küllalt proovinud, siis hakkasime Aadule peale käima, et las näitab nüüd meile silmaringi kah ja et las nägib linnast ja rongist ja kõigest.

«Täna ma ei räägi, sest täna olen ma metsikult väsinud,» ütles Aadu. «Te mõelge ise — just õige natuke jäi puudu, et oleksin ühe soojaga tervelt kakssada kilomeetrit rongiga maha kihutanud!»

No mis ta ajab! Ilmar on kah rongiga sõitnud. Seal pole midagi rasket, muudkui istu. Niimoodi ma talle ütlesingi, et parem ärgu puhugu ja et siin pole mingit laiendamist tarvis.

«Sina, Peeter, ise sa ei tea, aga muudkui räägid,» nähvas Aadu. «Või et pole, ütled sa. Mina jälle tahaksin näha, kuidas see vaguni mõlma seina akendest korraga välja vaataksid! Et kas sul võtaks ehk kaelakondis pilli lahti! Sa mõtled, et ongi

niisama lihtne — silmaringi laiendada? Aga mina ütlen, et seal tuleb sul täie aktiiviga . . .»

Kui Aadu juba «aktiivi» kallale asub, siis enne oota, kuni tal vedru maha käib. Sedapuhku ta lõpetas ruttu. Küllap ikka oli tõepoolest kangesti väsinud.

«Homme siis tuleb teile maleva staabi juures loomaaiateema vestlus,» teatas Aadu jutu lõpuks. «Osavõtt on kõigil vabatahtlik, aga te vaadake, et olete kõik kohal. Üksikult ma sellel teemal pärast enam jutule ei võta!»

Järgmisel päeval oli malev staabi juures aegsasti koos. Aga keda ei olnud, see oli staabiülem ise.

Pidasin adjutandiga nõu. See oli valmis Aadule järele minema. Kuid siis juba hakkasidki põõsaste vahelt vilkuma sinine müts ja kaks kätt, mis seda küll ühele, küll teisele poole ja küll päris otse sättisid. Aga kohe, kui staabiülem meid märkas, ajas ta pea kuklasse ja tampis siisugust tähtsat kindralisammu, nagu marsiks ta kümne maleva eesotsas.

«Hakka nüüd teemaga ruttu peale!» käratses ootamisest tüdinenud malev. Aadu seevastu ajas käed püksilaka vahele ja, vaadanud ringi, krimpsutas nina.

«Mis ma hakkan, kui kõnetooli pole!»

«Pole sulle mingit tooli tarvis,» nähvas Salme nagu piitsaga.

«Kus nüüd on isandaks läinud, et korra linnas oli!»

Aadu «laiendus» oli üks-kaks-kolm kadunud. Tõmbas aga kohe koivad istmiku alla ja kuulutas ohinal:

«Kõige tähtsam koht linnas on loomaaed! Ma käisin seal peli korda. Veelgi, oleksin läinud, aga tädi hakkas riidlema ja rohkem ei lubanud. Kus seal ikka on loomi!»

«Kas lövi on?» küsis Kaarel.

«Päh, lövi!» põlastas Aadu. «Seal on sul kümme lövi, ja üks on siisugune, kes muudkui sööb inimesi!»

«Inimesi?!» ahhetas kogu malev.

«Aga mis te siis arvate? Juba mitu tükki on nahka pannud!»

«Kas sind ei tahtnud nahka panna?»

«Alguses tahtis küll,» seletas Aadu tähtsalt. «Kohe kui mind nägi, kargas püsti ja ajas lõuad pärani. Muud polnudki näha, kui aina suured valged kihvad paistsid. Kui siis äkki tuli minu poole ja noh . . . tegi, nagu haigutaks. Aga mina kah ei jäänud ootama. Näitasin talle keelt ja pistsin putkama. Kus tema hakkas hüppama, ikka nii: karmauhti! ja karmauhti! Pärast jälle jättis järele, sest sai aru, et ta mind ikka kätte ei saa.

Teisel päeval, kohe nagu mind nägi, kukkus mõirgama, endal silmad siisugused — põlevad. Kihvad ka ajas paljaks. Mõtlesin, et noh, tule aga! Küll ma sulle siis näitan! Näitasin talle rusikat ja enam plagama ei pannud. Kus see alles mõjus! Võttis teise nii kartma, et viskas kändsti küljeli ja heitis magama.»

«Sul aru, et oled ikka liiga väike,» täiendasin mina staabiülemat. «Ta siisugustest kondistest vist suuremat ei hooli.»

Lõike näitas juba hilist pärastlõunat, aga staabi juures käis ikka veel hirmus põnev jutt sellest, kuidas Aadu oma suure julguse abil tigeda ilvese kõige pimedamasse puurinurka hirmutas, kuidas kõik karud tema ees kordamööda valvel seisis, kuidas rangutangid tahtsid Aadut puuri meelitada ning sealt lasta, kuidas hunt tema käsu peale magama heitis, kuidas ta eeslipaariga suureks sõbraks sai ja kuidas need kahekesi mõnu pärast lasksid Aadul eeslite pasunakoori kuulata, ning veel teisi vahvaid lugusid.

Kohe ei oleks uskunudki, et siisuguseid asju saab juhtuda. Kaarel küll sosistas, et kuula sa teda! Et muudkui luiskab, lausa «su suitseb! Kuid midagi ei suitsenud ja Aadu ise oli surmavaline. Kas nii siis luisata saab! Kaarel lihtsalt oli kade ja muud midagi. Seda ma talle ka ütlesin, et parem ärgu segagu kuulamast. Salme küll tegi mind tigidaks — muudkui nihutas minust Aadule ligemale. Kuhu see siis kõlbab, poeb või teisele ohul!

Loomaaiateema vestlust Aadu sel päeval ei jõudnudki lõpetada. Ütles, et räägib homme veel edasi. Aga enne, kui me laiali läksime, ütles Aadu väarikalt:

«Mina hakkan kah nüüd loomaaeda tegema.»

Oli see alles uudis! Meie ei saanud tükil ajal mitte sõnagi muust välja.

«Tuleb kolhoosi loomaaed, et igaüks näeks ja teaks, misu-
kusi elukaid on maailmas olemas.»

Vaat siis, mis suur kasu on laiendatud silmaringist! Kus ikka mõte — kolhoosi oma loomaaed! Ei ole kuulda olnud, et ümberkaudu midagi siisugust oleks varem juhtunud. On sel Aadul ikka nuppu. Ega ema asjata ütle, et on teine isasse läinud. See on kindel — kui suureks kasvab, siis tuleb temast esimees mis esimees!

«Aga kust sa lövi saad?» küsis Salme. Kuid Aadu ainult kirtsutas nina.

«Misjaoks lövi? Ma olen lövisid juba küllalt näinud. Ja ega pole sul linna loomaaed, vaid kolhoosi oma. Siin on tähtsad just need loomad, mis meil kasvavad. Esimees kogu aeg räägib, et tuleb loomade kasvatamist kõvasti edendada ja üldse nii . . . head eeskujude näidata. Ma siis nüüd hakkangi . . .»

«Misjaoks sina? Meie kõik hakkame!» kuulutas Joosep. Ent Aadu vaidles sellele kogu jõust vastu. Ütles, et ainult tema on loomaaeda näinud ja et ainult tema teab, mis ja kuidas.

Suur riid oli tulemas. Salme juba ässitas Kaarlit ja Joosepit, et need Aadu läbi kolgiksid. Mis ta sunnib, aina tema ja tema, nagu puuris haigutavale lõvile rusikat näidata oleks ei

tea missugune kange tegu. Aga siis juba Aadu ise taganes. Ta ütles:

«Hea küll, olgu siis, et kogu malevaga. Ainult et mina teen ja teie jälle aitate.»

Noh, sellega me olime nõus. Siis on ikka nii, et pole Aadu ükski. Kuigi olime kõik sealsamas, andsin Eedasele ja Joosepile käsu, et nad puhuksid signaali. Ees seisis väga tähtis nõupidamine.

Mind sarjati jälle kirve pärast. Justkui see minu süü oleks, et maa sisse on kive pandud ja et kirvetera alati just nende pihta trehvab. Aga nemad, need suured inimesed, ei saa üldse millestki aru. Muudkui uurivad ja pärivad kõike. Ja kui midagi juhtub, siis kohe hakkavad ennast meie asjadesse segama ning nendelt isegi keretäit saada pole mingi kunst.

Nüüdki segasid nad meid kogu aeg. Nagu kauemaks kodust ära jäid, nii juba hakati sind taga otsima ja jälle aga pärima, kus ja mismoodi. Oli veel hea, et meie koppel küla servas asus, muidu vaata — tulevad sinnagi järele. Kohe nii võttis vahel tuju ära! Mõtlesime juba: lööme loomaaiale käega, küll siis pärast kahetsevad, missuguse väärt asja mokka on ajanud, aga Aadu ei tahtnud sellest midagi kuulda. Ütles, et kui meie kartma lööme, siis tema teeb üksinda. Seda jälle meie ei võinud lubada.

Raskusi oli küll hirmus palju, kuid töö edenes meil hästi. Nõnda kuidas me maleva suurel nõupidamisel otsustasime, nii ka tegime. Loomaaia ehitasime koplisse, otse maleva staabi kõrvale tihedasse lepadrikusse. See oli tore koht. Kõige vahvam oli veel sellepolest, et ehitusmaterjali oli seal ilmatu hulk, mis pärast polnud seda vaja kaugelt vedada, muudkui aga võta kohe sealtamast, kuhu puurid tulevad. Ja teisest küljest jäi meie ettevõtmine kõikide silmade eest täitsa peitu. Nagu Aadu seletas, oli see väga tähtis, et meie tööst varem keegi midagi teada ei saa, kuni me kogu kolhoosirahva suurele loomaaiapeole kutsume.

Puurid tulid kangesti toredad. Ning tugevust oli neil kõvasti, sest teivaste maa sisse tagumise juures meie jõudu kokku ei hoidnud. Algul oli küll nii, et puuri pulgad päris palju liikusid, kuid siis tuli Eedas targa nõuga platsi. Tema koos tüdrukutega hakkas puure alt väätide ja okstega niimoodi punuma, nagu korvi tehakse. See tegi puurid veel ilusamaks ja tugevust andis nii palju juurde, et Aadu ütles: lövi kah ei tule niisugusest välja! Ja okstest katused tegime ka puuridele peale.

Juba nädal aega me muudkui aga ehitasime. Tahtsime nii, et teeme kõik puurid valmis, ja siis toome loomad korraka sisse. Aga kui kolm suurt ja kaks väikest puuri juba valmis

olid, hakkas meil suur ehitamistuhin vähemaks jääma. Sest mis sellest niimoodi ikka tuleb, kui aina puure teha, aga loomi üldse ei ole. Ja siis just oli Joosep ühel öhtul saanud süli kätte. See oli tal juba kolmandat päeva heinaküünis kasti sees. Öhtuti hakkas kogu malevaga teda piima ja vihmaussidega söötmas.

Toome siili pealegi loomaaeda,» jäi Aadu lõpuks nõusse. Põhine tulistjalu Joosepi küüni poole jooksu. Kaarli vana metsilodu sees tõime esimese elaniku kohale ja valjude hõisete saatel lasksime ta puuri.

Siil ei paistnud alguses uuest elukohast mingit rõõmu tundvat. Oli aga keras ja vahel puhus ning pobises endale habemasse. Eedas viimaks arvas, et peaks teda kuidagi meelitama, aga siis juba torkas siil ise ninaotsa tasapisi oma okkalise kasuka nina alt välja. Ja kus siis krapsas jalgadele ning hakkas kohe ringi vaatama. Meie kõik olime põnevil, et kas jääb rahule. Jäi küll, sest kui oli pehme sambla sees küllalt ringi jalutanud, torkas nina piimataldrikusse ega teinud meist enam väljagi.

Meie vaatasime siili veel hulk aega. Siile olime varem küllalt näinud, kuid see ei tähendanud midagi. Loomaaias on teda hoopis teine mõnu vaadata. Kohe oli tunda, kuidas silmaring läks laiemaks.

Nüüd oli meil ehitamisest himu täitsa otsas. Enam ei tahtnud keegi puure juurde teha, enne kui valmis puurides juba loomad sees. Hakkasime nõu pidama.

Mina toon Antsu loomaaeda,» tegin ettepaneku. «Niisugust kassid nagu Ants pole veel üheski loomaaias.»

Ants pole kass ega kedagi,» vaidles Eedas vastu. «Hoopis meile Sass tuleb tuua. Kus see alles on metsik kass! Angoora loogu, sellepärast ongi metsik!»

Vaidlus läks täitsa ägedaks. Mis see Eedase Sass, aga vaat kuhu meie Ants! Muidu küll vaatad, et on laisk ja et muudkui magab ja et nagu hiired oleksid tal pool saba tagant ära närimas. Aga kui osavalt ta kõike näppab! Saba ka just selle varjusse nahka tal läkski. Kaarel mäletab küll, kuidas Ants nende sahvris süldikaussidest matti võttis ja kuidas tal ema Antsu õlapuigalt kätte sai ja kuidas siis Ants suure ähmiga saba ukse vahule jättis ega hoolinud sellest vähematki. Nõnda tuligi terve naha ja poole sabaga koju. Ning kuidas ta alles tänavu kevadel pool pesakonda kanapoegi pintslisse keeras! Sai isalt küll niisuguse sauna, et kasukas tolmas, kuid öhtul ainult lakkus vurrud. Ja ka teine pool pesakonda kanapoegi oli lainud nagu ei midagi. Vaat niisugune on alles üks metsik kass!

Sassi metsikusest polnud Eedasel midagi jutustada, aga oma pooni ajas ta edasi. Siis ei saanud muidu, kui hääletasime. Kõik pool Eedase olid Antsu poolt, ja peale minu olid angooratõu poolt ka kõik. Sellepärast Aadu ütleski:

«Las siis olla kaks kassi. Linnaloomaaias oli lõvisid ka mitu tükki. Ja nad pole üldsegi ühtemoodi kassid.»

Need olid tublid sõnad ja kõik jäid rahule.

«Mina toon isa hagi ja kah siia,» seletas Kaarel õhinal. «Isa ütleb, et see on läbinisti tõuhagijas. Niisugust hagi ja on kõigil huvitav vaadata.»

«Mina jälle toon Kaaro,» võttis Jaan sõna. «Kaaro on ka tähtsat tõugu. See on nii keeruline tõug, et mulle ei jää nimi kuidagi meelde...»

Salme lubas tuua kodujänese, Aadu oli nõus muretsema hiiri, aga rohkem loomi polnud kuskilt võtta. Vaatasime kõik Aadu otsa, et noh, millega ta seda loomaaeda nüüd õige teeb. Aadu oli üsna mossis, aga Kaarli nägu läks äkki naeru täis. Kui me ta ära olime kuulanud, ajas Aadu pöidla püsti ja hüüdis:

«Õhtul läheb täie aktiiviga lahti!»

Hommikul äratas mind isa ähmi täis hää. Öösel oli kolhoosis äraseletamatuid asju juhtunud. Ema ja tädi vangutasid pead ning löid käsi kokku.

«Nojah — jooksin siis kohe talli,» jutustas isa. «Seal sai kõik selgeks. Ühelt sedelgalt oli rihtm kadunud, aga kust see varsale kaela sai ning kuidas hobusekari koplise välja pääses, seda — löö või maha, aga pea ei võta kinni!»

Ja siis Laratse Liisa kargab talliuksest prauhti sisse. «Kas on sinu rihtm või ei ole?» ja torkab mulle teise sedelgarihma nina alla. Vaatan — Esku sedelga oma jah. Tema aga mulle kas või rihtmaga pihta, ise nutul ja riikas ning mind süüdistama, nagu oleksin mina selle noorloomade laudas vasika jalgadesse sidunud.

Saan Liisast kuidagi lahti, kui juba esimees ise tuleb. Tuli-vihane ja kirub mis kops võtab: üks lambatall ja noor isakalkun, olevat öösel ära varastatud! Sigalas on käidud, praegu loetakse pörsaid üle. No mis sa siin ütled, ah? Hullumaja, puhta hullumaja!»

«Ai-ai-ai, ai-ai-ai...» imestasid ema ja tädi. Isa virutas ukse paukudes kinni.

Tinisin Antsu ahju pealt maha ja kiirustasin koplisse. Ants lõi süles nurru ja lükkas koonuga mul korraks üle nina. Ta oli täitsa rahulik, kuid mina küll nii rahulik ei olnud. Ja kes olekski võinud uskuda, et nende kalkunite pärast sihuke lärm tuleb. Hakkas üsna kõrge tunne ja salaja oli isegi hea meel, et suur kalkun meid Joosepiga õhtul labi kloomis ja et sellepärast pidime võtma väiksema. Aga see mulle küll meeldis, et kukest keegi midagi ei teadnud. Salme neid asju ikka tunneb. Tema andiski mulle nõu ka kukk kotti pista. Kuid siis jälle need hobused ja vasikad... Ja see ka, et esimehel juha kõik teada...

Kopliserva oli kuulda heledat määgimist, vahel sekka jälle koera ulgumist. Ants hakkas süles kibeleva. Surusin ta tugeva nini vastu rindu ja panin kiirust juurde.

Loomaaed oli läinud öö jooksul hoopis teist nägu. Siiliga ühes puuris kükitas Salme valge jänese. Teises väikeses puuris kõndisid kukk ja kalkun kogu aeg teineteise ümber. Kalkun tõstis jalgu väärikalt kõrgele, ise vaatas kukele ülevalt tähtsast noga alla, kukk jälle ajas pea viltu ja saputas veelgi tähtsamalt tibu ning kogu aeg kokutas ärevalt midagi oma kukekeeles. Ühes suures puuris kükitas Kaarli isa hagi ja, endal niisugune hõõseliku moega nägu ees. Ta oli nina puuripulkade vahelt läbi ajanud ja küllap tahtis siili lähemalt vaadata. Iga kord kui ta selle poole igatsevalt ulguma hakkas, tõmbas siil ennast kerra, nagu oleks pihta saanud, aga jänese pistis kargama. Ühe puu külge oli seotud värisev lambatall. Selle ümber kükitasid Aadu, Kaarel, Salme ja Kati ning nurusid üksteise võidu:

«Ära enam määgi! Katsu juba olla vaiksemalt. Noh, utu-utu!»

«Mää-ähä-ähä-ää!...» mökitas talleke haledalt vastu ja punnitas kohkunult silmi.

«Au-auh-auu...!» aitas hagi ja kaasa.

Antsule polnud niisugune muusika üldsegi meeltemööda. Itapsas mulle küüned käsivarde ja tahtis punuma pista. Mul võttis see mäng kisa lahti, aga mingisugust allavandumist ei olnud. Ants küll ajas käpad vastu ja turtsus ja urises ja vajutas hambad Kaarli pöidlasse, aga ühisel jõul kergitati puurikatus üles ning Antsul polnud kuhugi pääsu. Kuigi käsivars kangesti kippitas, oli mul süda täitsa rahul — nüüd kõik nägid, kus on ikka metsik kass!

«Noh, kus su varss on?» pärisin Aadult. Ise ta alles eile ütles, et varsa toomiseks läheb rohkem aktiivi tarvis kui minul. «Eeda on. Las nüüd räägib, kuidas nad Kaarli ning Eedasega tõi. Et meie tõime kõik kohale, ainult pörsas pani kõvasti tööks, mis pärast tuli ilma jalga lasta.»

Aadu kõrvasid läksid punaseks.

«Nojah, ega varss pole sul mõni kalkun,» seletas ta tusaselt.

Varss on hoopis hobune. Ja alguses läks kõik hästi, aga siis need suured hobused tulid varsale järele ja me ei jõudnud nii palju väravat kinni panna. Pärast jälle ei saanud neid enam koplisse tagasi, sest kõik pistsid jooksu. Siis veel hakkas varss hõõsuma ja kus siis vana mära ise tuli... Noh, meie siis kah punnime jooksu, ainult et ohelikku ei saanud kätte...»

Mulle kippus naer peale, kuid ütlesin lahtvalt:

«Säh sulle nüüd — aktiiviga!»

«Meie siis tahtsime tuua vasika, sest teine ohelik oli veel,» ütles Kaarel. «Aga vasikas oli loll nagu vasikas, muudkui punnis vastu ja ohelik läks tal kaela ümber kokku. Siis sidu-»

sime selle talle jalgade külge, et vahest saab ta niimoodi rohkem aru. Aga ei saanud midagi, hoopis pistis inet ajama. Kui meil siiski hakkas edenema, oli lauda poolt äkki hääli kuulda. Me siis enam ei saanudki, oleks võib-olla nähtud. Ja pärast jälle läks liiga hiljaks.»

«Oheliku oleksite võinud ikkagi ära võtta,» pahandasin mina. «Nüüd on kogu küla nende rihmade pärast kisa täis.»

«Kas on?» kohkus Kaarel.

«Või veel! Esimees ise kirub!»

«Ega vist nahatäieta pääse?» ohkas Kaarel, ja Salme ning Kati näod läksid tõsiseks. Kuid Aadu lõi käega ja ütles kindlalt:

«Pole siin mingit nahatäit. Ma tegin isaga loomaaia nagu juttu. Ütles, et see oleks üsna huvitav. Ja kui ma ütlesin, et see oleks ehvektne ka, siis isa ütles, et oleks ehvektne küll. Vaat kui loomaaiapeole tulevad, siis hoopis kiidavad meid. Ja var-saga ja vasikaga on ka niisugune lugu, et oleksin ma neid päris tahtnud, siis poleks nad mul kuhugi pääsenud. Sest ma alguses küll tahtsin, aga pärast jälle ei tahtnud, seepärast et esimees ise annab loomaaeda hobuse ja lehma ja kõik. Ainult hästi suuri puure tuleb teha.»

Nüüd läks meie tuju kohe paremaks. Aadu juba tühja juttu ei räägi.

«Lammas tuleb ka puuri panna,» ütlesin mina. «Siis ehk jätab määgimise järele. Nüüd vaata veel, et on külasse kuulda.»

See rabeles vastu mis jõudis, kuid asi sihuke tallepoeg meeste käes ära ei ole. Kaarel ütles, et hagijaga oli palju rohkem tegemist olnud. Seadsime just tallepuurile katust hästi peale, kui tuli Eedas oma metsikut tõugu Sassiga.

Sass oli tõesti metsik kass. Kohe kui hagijat märkas, ajas oma pikad karvad turri ning puhus sellele vastu. Hagijas tõmbas koonu puurivarbade vahelt ära, ja et ta on üsna leplik loomuga koer, siis patsutas sabaga puuri põrandat. Nüüd juba Sass silmas Antsu. Eedasel oli oma metslase kinnihoidmisega metsikult tegemist.

«Kuhu ma ta panen, selle põrgulise? Silmad kratsib peast välja!» hädaldas Eedas. Kaarliga koos tõttasime Eedasele appi. Eedas vajutas käed kassi koonule ning silmadele, meie Kaarliga hoidsime Sassi suurivaevu jalgadest. Salme taipas kõige enne, mis teha. Ta tõi põõsast selle koti, millega olime õhtul kuke ja kalkuni siia vedanud. Sass rabeles ja küünistas mis hirmus, aga saime ta ikka kuidagi kotti ajada. Kui viimaks kotisuule istusime, siis hingasime kergendatult, kuigi mul oli natuke kade meel Sassi metsikuse pärast.

«Sass tuleb panna Antsuga ühte puuri,» otsustas Aadu.

«Lähevad riidu,» kahtles Eedas küüru selga tõmmanud Antsule vaadates.

Vaatasin küsivalt Aadule. See kortsutas kulmu ja ütles:

«Mingisugune riidlemine ei ole loomaaias lubatud. Kõik loomad peavad elama sõpruses.»

Sellega oli asi otsustatud. Ants tegi küll pikka urinat, ent toppisime koti laeprao vahelt sisse ja raputasime Sassi puuri.

Kus nüüd läks märuliks lahti! Nii kui Sass otsaga puuri jõudis, nii kargas Ants talle karvu kinni. Puuris hakkas pöörlevana susisev ja kräunuv ja möirgav pundar ja paljalt karvatutud lendasid igasse külge laiali. Aga vähe sellest, et Kaarli ma hagijas rabelema ning kassidele kaasa ulguma pistis; platsi kargas Jaani keerulist tõugu Kaaro. Esimese valuga jäi peni kohkunult seisma, aga siis liputasid mõlemad koerad teinetei-le saba ja nüüd oli Kaarol asjast selge pilt. Nagu lövi kargas ta kasside puuri äärde ning hakkas vihaselt haukuma.

Puuris rabelevast puntrast sai paugupealt jälle kaks kassi. Mõlemad unustasid sedamaid oma tüli. Ja kus siis äkki Sass lurtsatas penile otse näkku ja Ants sähvas käpaga Kaarole koonu pihta. Kaaro läks marru. Enne kui me jõudsimenohki ütelda, surus koer kogu jõust puurile peale. Jooksust hingeldav Jaan käratas Kaarole, et olgu vait ja jätku järele, kuid see ei jätnud enam midagi. Tormasime Kaarot puuri juurest ära rebima, aga juba vajus puuri üks külg laiali. Nagu kaks välku kargasid kassid välja, turris sabad kui luuad püsti. Pikemalt aru pidamata krapsasid mõlemad puu otsa.

Nüüd märkas Kaaro jänest ning siili. Kassid olid tal kohe meelest läinud, kargas aga siili puuri juurde. Loomaaias oleks kui vanakuri ise möllanud. Kati nuttis valju häälega, Salmel kuh oli nutuvõru suu ümber, hagijas ulgus ja katsus meeleheitlikult puurist välja pääseda, teise puuri nurgas värises lambatall ja määgis mis veel vähe jõudis, kukk kisas ärevalt ja peitis ennast hirmu pärast losutava kalkuni selja taha, jänest oli läinud päris ogaraks ja rabeles peadpidi puurivarbade vahel, aga siili asemel oleks otsekui väike mootor töötanud.

«Vii oma lõukoer minema!» kisas ähmi täis Aadu.

«Midagi ma ei vii!» kisas Jaan vastu ja kärkis oma Kaaro peale. See ei kuulanud üldsegi, vaid pani veel hoogu juurde. Ja nüüd äkki pressis Kaarli hagijas ennast puurist välja, kargas siili juurde ning kukkus vihaselt lõrisema. Jänest vajus kokku, vist minestas. Kaaro rebis end Jaani käest lahti ja hüppas hagijale appi. Tormasime robinal koerte kallale, kuid suure sagina pealükkas keegi kalkuni puuri pealt katuse maha. See kukkus otsepidi puuri ja kus siis pani kikas koleda kisa ning robinaga lendu. Ja siis ma veel kuulsin raginat ning nägin põõsaste vahel vilksatamas talle tagumikku, ja veel jõudsin silmata jänest, kellel oleks nagu sada paari jalgu all olnud, ning Kaarli hagijat, kes aina kilkas ning kellel polnud vähem kiire, ning siis nagu oleksin näinud loomaaia pealikut Aadut, kes kahe käega peast kinni hoidis, ja siis hakkas mul endal pea ringi

käima, ja siis tuli üks niisugune vahekoht, millest ma midagi ei maletagi. Aga kõige lõpuks jäi kõik väga vaikseks, ja selles vaikuses kamandas keegi täitsa esimehe häälega:

«Ettevaatlikumalt! Ettevaatlikumalt!»

Ja siis mul ei käinud enam midagi ringi. Krapsasin esimehele ja Eedase isale appi, kes päästsid puuririsude alt lahise noka ning punniaetud silmadega kalkunit.

«Kärvas maha?» küsis esimees, kui päästetud kalkun ei võtnudki jalgu alla.

«Ehk toibub veel,» torises Eedase isa. Kalkun hakkaski rabelema, kuid vajus varsti uuesti losakile.

«Ta on unine, teda tuleb raputada,» andis Aadu asjalikku nõu.

Kus nüüd kargas esimehel hing täis:

«Ah raputada?! No küll ma sind sunnikut veel raputan! Eks sina see ninamees siin oledki?»

«Ma, noh... See on ju loomaaed... Kolhoosi oma... meie kingitus...» kogeles Aadu.

«Ha-ha-haa!...» pistis keegi laginal naerma. See oli pioneeride esimees Kusta. Ja siis ka minu trummimehest vennas hakkas talle kaasa lõkerdama. Nagu just neid olekski siia praegu kõige rohkem tarvis.

«Kuule, poiss,» ütles Eedase isa täitsa ilma naeruta. «Niisuguse «kingituse» eest oleks minu isa mu otse siinsamas korralikult läbi nüpeldanud. Kasside ja koertega võite oma himu täis jännata, aga laudad jatke rahule.»

Paistis, et mitte ainult minul ja Aadul, vaid meil kõigil oli üsna paha tunne. Sest kõik tuli ikka sandisti välja küll.

«No ärge siis nina nii norgu ka laske,» lohutas meid juba päris rahulikuks muutunud esimees. Panin teda hoolega tähele. Vuntsid ei lasknud hästi näha, ent mulle küll paistis, et nende all oli nagu naeru näha. Ja siis see kalkun kah ajas ennast viimaks ikka jalule ning meil kõigil hakkas kohe kergem.

«See muidugi on hea, et teil ettevõtlikkust on,» rääkis meile esimees, kui kõik koos kalkuni ja kinnipüütud tallega küla poole astusime. «Ainult et enne ikka pidage endast vahe vanema inimesega nõu. Nii on selle loomaaialagi lugu. Meil neid siin kolhoosis juba päris mitu tükki olemas. Ja uhte, kanalasse, kuluks ka teie abi üsna marjaks ära. Näe, naistel seal käedjalad nii tegemist täis, et hoia ja keela!...»

Nimoodi siis lõppeski Aadu loomaaialugu. Eks meil kodudes ju oli seda ütlemist veel küll ja küll, aga kui järgmisel hommikul kogu malevaga kanalasse marssisime, siis ei võetud meid seal põrmugi halvemini vastu kui Kusta pioneere.

MÜGARAMÄEL OLID SUUSAVÕISTLUSED

Minu koolikotis, hoolikalt vihikute vahele peidetuna, oli maailma kõige tähtsam dokument kõige rõõmsamate ning parutavamate uudistega. Seal oli minu — klassitunnistus! Aga millel tunnistusel...

No kas te oskate seda ette kujutada?! Isegi Ilmar vangutas tunnustavalt pead, nagu polekski ma enam esimeses, vaid amuti viiendas klassis. Jah, tunnistusel seisis selgete numbritega kirjas, et veerandaasta jooksul olin ma matemaatika nelja parandanud viieks, aga eesti keele ja kehalise kasvatuse kolmed tõnud neljadeks! Nüüd oli mul tunnistusel ainult üks kolm — joonistamine. Aga joonistamisega on juba nii, nagu Ilmargi alati ütleb, et selleks peab olema talenti, ühesõnaga annet, aga minul seda pole. Isal ka ei ole. Kui isa kassi joonistab, siis ema üldgi ei tee vahet, mis loom sellest välja tuli, kas konn või hobune.

Otsekuu lumekera veeresin tuppa. Kus tädi pistis kohe käema, et mis see tähendab ja et kus ma olen püherdamas käinud, ja ema ka käratas mulle peale. Aga ma ei löönud kartma. Võkasini lumised kindad käest ja kraamisin oma tunnistuse kolust välja. Parajasti tuli isa tuppa ja ulatasin selle kohe temale.

«Kas sa näed!... No kas sa näed!... No kas sa ikka näed!...» imestas isa. Ema ja tädi kummardusid üle isa kummagi õla, ja kus siis kukkusid samuti kiitma. Polnud enam mingisugust riidlemist, kuigi nüüd riietel lumi juba sulama hakkas. Aga noh — mis loebki niisuguse tähtsa päeva puhul liht vett põrandal!

Tubli poiss, Peeter!» kiitis isa ja tõmbas mul oma veidi habuste järele lõhnava käega üle märgade juuste. «Just nii-»

moodi tulebki õppida. Noh, on ka sind meeles peetud.» Isa läks riidekapi juurde ja hakkas selle tagant midagi välja koukima. Ajasin kaela õieli, kuna isa seejuures rääkis: «Mõtlesin: annan nad sulle näärilpuu all kätte, aga et tegid heameelt, siis... olgu siis nii, et saad kohe. Noh, Peeter, siin on sulle nii-öelda — preemia!»

Surusin suusad tugevasti kaenlasse ja koos nendega kargasin isale kaela. Isa nägu oli kole okkeline, kuid ma ei hoolinud sellest midagi, kui oma põse vastu kõige teravamaid tüükaid surusin. Nii suur rõõm oli!

Isa näol oli mõnus muhelus, kui mind oma kaelast viimaks maha raputas. Kõigil oli hea meel, et tõin hea tunnistuse ja et mind hästi meeles oli peetud. Ja mul endal südames oleks nagu Sepa-Mihkel suure vasaraga hästi kõlisevat rauda tagunud.

Kus olid ikka ilusad suusad! Niisugused pruunid, hästi libedate taldadega. Ja missugune soon seal veel sees oli! Sirgem kui sirge! Ja ülessirutatud käega ulatusin suusaninasid just vaevu puudutama. Ilmar räägib, et niisugune on suuskade kõige õigem pikkus.

Tundsin juba ette suurt mõnu, kuidas nüüd Aadu ja Kaarel imestavad. Nad nagunii salamahti muigasid mu vanade suuskade üle. Ja õieti ütelda, mis suusad need ka olid. Kui Ilmar veel nii väike oli kui mina, tegi isa need talle ükskord. Noh, rangisid oskab isa teha missuguseid, keegi kolhoosis ei tee paremini, aga suusad kukkusid tal küll kehvad välja. Üks nina oli kõrgem, teine jälle hoopis madal, ja lühikesed olid nad ning paksud. Ilmar ristis need kohe «tünnilaudadeks» ja isa ise ka nimetas neid niimoodi. Aga Ilmar sõitis nendega ikka päris kõvasti, tallad kulusid soontega ühetasaseks. Hiljem on Ilmar juba kaks paari suuski ära lõhkunud, aga et neid tünnilaudu lõhkuda, selleks peaks küll Sepa-Mihklilt puudase kirve telima!

Sain parajasti suusad alla, kui trummimehest vennas koju jõudis. Kus juba värava juures ajas kisakarina lahti:

«Oh sina, Peetri-mait! Kas ma sulle veel vähe olen rääkinud: sina ära puutu minu... eem...» Ilmar jäi vait nagu kägu, kui sel odraokas kõrisse läheb. Siis küsis ta hoopis teise häälega:

«Kuule, poiss, kelle suusad need on?»

Ajasin rinna ette.

«Need on mulle preemiaks hea õppimise eest. Pole nii, et üks saab igal aastal uued, aga teine lasku kogu aeg ainult minisuguste laudadega...»

Ilmar katsus suuski siit ja sealt, ma pidin kogu aeg küll üht, küll teist jalga tõstma.

«Head suusad,» kinnitas vend asjatundlikult.

«Muidugi on head,» kiitsin ka mina takka. «Vaata et sinu omadestki...»

«Ära lobise!» käratas Ilmar mulle peale. «Ja suuskadelt roni kohe maha!»

«Need on minu suusad!» olin kuraasi täis.

«Võta alt ära, kui sulle öeldakse!» käsutas Ilmar. «Suusad tuleb tõrvata, aga sina muudkui sätid kohe kihutama. Näha, et suuskadest tuhkagi ei tea.»

Mossitasin, kuid suusad võtsin alt ära. Ja kus nüüd Ilmar hakkas alles sekeldama. Mind pani suuski kuivatama, aga ise tegi haopinu taha lõkke üles. Siis tõi välja igasuguseid napakesi müüretega ja oli ise seejuures nii tähtsa näoga, nagu ma tõepoolest suuskadest midagi ei teaks.

Äkki läks lugu hoopis hulluks. Ilmar võttis minu uue suusa ja torkas selle tule kohale. Mul käis üle ihu niisugune tunne, nagu oleksin saanud vemblaga otse paljale, noh, sellele ikka!...

«Mis sa teed!» karjatasin kuidas kõri võttis ja lükkasin uusa tule pealt eemale. Aga kus siis Ilmar vihastas! Käratas mulle, et olgu ma vait ja õppigu ametit, aga mitte nii, et kogu aeg segan. Mul lihtsalt oli nutumaik suus. Ilmar ka vist pani oda tähele. Nüüd ta seletas mulle päris sõbralikult, et ärge ma muretsegu midagi, et kõik tehakse nagu kord ja kohus.

Noh, eks ma siis jäin rahulikumaks, kuid süda ikka valutaski, et järsku lähevad põlema. Aga ei läinud nad midagi, ehkki olid nii kuumad, et kui Ilmar neile männivaiku peale määris, siis see särises nagu rasv pannil.

Silma Ilmar on mul ikka tark vend küll. Kuigi suusad olid aeg tule kohal, polnud neil mitte värvigi kõrbenud. Ja kus ta rääkis mulle igasugustest tõrvadest ning müüretest ja kõikide teha. Aga suda läks mul täitsa kergeks siiski alles, kui seda, kui Ilmar suusad veel kord üle takseeris ja ütles:

Nüüd las jahtuvad maha. Homme tuleb sul mõni kilomeeter ita, et liigne tõrv maha tuleks, ja võibki määret anda. Siis aga — mine või võistlema!»

Ou nägi välja nagu jahumatt tuule käes. Juba kolmandat päeva käis selline möll, et ära nina mitte ukse vahelt välja pista. Lund, mida juba küllalt oli, kihutas tuul mööda maad tudinematult edasi. Kuid ega ta ainult sellega leppinud! Muudkui võttis aga taevast kogu aeg lisa.

Tädi rääkis, et tuleb suur sula, sest pärast tuisku tulevat see alati. Ent sedapuhku läks kõik teisiti. Kolmandal öhtul tuisk küll lõppes, aga vattpehmet lund puistas veel neljanda päeva tagantjärele. Ka pehmemaks nagu läks, kuid sula... Noh, plõmitsetud sürest lumesõjast ei tulnud midagi välja, sest lumi hakkas nii vähe kokku, et visates pudenes pall õhus laiali. Küll aga kuulsin Ilmarit ja Kustat arutavat, et niisuguseid suusa-

ilmu, nagu parast seda suurt tuisku, polevat enam mitu aastat nähtud.

Küllap vist sellest tuisust ja neist suusailmadest saidki alguse koolivaheaja kõige tähtsamad sündmused. Naaberkool kutsus meie pioneerimaleva endaga võistleva. Kus nüüd alles pääses, sagin valla! Enam muust juttu ei olnudki kui aina neist võistlustest. Isegi mu suuskaderõõm läks puha nende võistluste nahka. Näitasin suuski Aadule, ise ootas, et vaat nüüd hakkab kohe nuruma, et las ma proovin, ja nii. Aga tema nagu ei näinudki, muudkui seletas, et seal isegi karikas, niisugune, mis aina ringi rändab, on välja pandud ja puha! Sülitasin sellele rändavale karikale ja seadsin suusaotsad Kaarli poole. Seal sama lugu. Kaarel kiitis suure suuga Kusta ja Ilmari ja Antsu vormi, aga suuskade kohta ütles, et on head suusad küll, ja rohkem mitte midagi. Või head suusad? Puust välgud on nad, aga üldsegi mitte suusad! Nii ma ka Kaarlile ütlesin, aga tema jälle, et olgu või välgud, aga vaat meie Kusta, see küll muristab naaberkoolis karika välja. Kui Kaarli juurest edasi sõitsin, siis kogu tee kirusin valju häälega.

Tundsin, et mulle oli ülekohut tehtud. See tunne kadus alles siis, kui Salme ja Kati ei jõudnud mu suuski küllalt ära kiita. Salme võttis isegi kindad ära, et palja näpuga katsuda, kas on ikka hästi libedad. Ütles, et on libedamad kui ema uus triikmasin, ja värvi kiitis ka. Ise naeris niimoodi, noh, kõige kenamini, ja ma siis lubasin suusad talle kuni õhtuni, aga Katile jälle lubasin oma pilliroost kepid, sest tema kah kiitis suuski. Ise kihutasin Salme suuskadega uuesti Aadu poole, sest see võistluste asi oli ikka kangesti huvitav. Te mõtelge ise — see karikas, ja kohtunikud, ja lippudega rada ja siis veel igasuguseid muid asju. Ja vahepeal veel mõtlesin, et Salme ikka on tore tüdruk küll.

Noh, läksidki siis ja tulid tagasi meie kooli kanged suusamehed. Nii kui juba kaugelt paistma hakkasid, algas suur sagimine. Mitte ei tea, kuidas kõik teada said, aga külavahe oli paugupealt rahvast täis. Ja muudkui tuli aga juurde. Meie poistega jooksin suusatajatele tulistjalu vastu. Juba eemal tõstis Kusta mingisuguse läikiva asja pea kohale. See oligi karikas. Tänaval karjuti hurraa, meie ka karjusime. Nagu tuul vuhisesid suusatajad meist mööda, näod õhetavad ning õnnelikud.

Oli see vast õhtupoolik! Esimees ise oli tulnud võitjaid vastu võtma. Ja missuguse kõne veel pidas! Puha spordi edendamisest, ja massidest, ja jälle edendamisest. Ja kätt surus, kõigil surus ja Kustal ning Ilmaril veel mitu korda.

«Vaata kuidas saab sporti edendada,» öhkas Aadu, kui kõik oli lõppenud.

«Vahva!» kiitis Kaarel. «Ja kus on meil ikka kanged! Karikas, ja kus veel niisuguseid... tiplumid ja kõik.»

Nüüd ma ütlesingi välja, mida juba varem olin mõtelnud: «Aga meie võiks ju kah... edendada... ja teha need võistlused!»

«Vaata on mõte!» toetas mind Aadu.

«Aga teeme!» hõiskas Kaarel.

«Ja teeme kah!» Hakkame kohe tegutsema. Teie ütlete kõigile homme hommikuks edasi, et tulevad võistlused, aga mina jälle rüügin Kustaga, et aitavad meil teha. Et tuleks, nagu tarvis.»

«Ainult et karikat meil ju pole!» öhkas Kaarel.

«Jäta see minu hooleks. Küll saame ka karika,» lohutasin mina. «Las Aadu räägib esimehele, et meie kah nüüd edendame ja nii...»

«Seda võib,» nõustus Aadu.

Kui Kustale ja Ilmarile rääkisin, siis need alguses hullupoöra naersid, kuid kord-korralt jäid ikka tõsisemaks, kuni Kusta viimaks kahtlevalt ütles:

«Aga kui õige? ...»

«Aga tõepoolest! Las proovivad,» süttis Ilmar.

Õösel nägin unes, kuidas tuul minu «puust välkudest» kaugemale maha jäi. Neli meest andsid mulle üle karika. See oli nii suur, et kolhoosi esimehega pika punnimise peale saime ta viimaks reele. Kogu kool lükkas rege tagant, sest hobune üksi ei jõudnud vedada.

Varesed Mägaramäe kuusikus olid oma hääle päris ära karjunud. Ja või see siis naljaasi oli — juba kaks päeva tehti Mägaramäel niisuguseid asju, mida varesed eluilmaski polnud näinud.

Tahendab nii, et pioneerimalev lõi komisjoni, mis pidi võistluste läbi viima. Sinna pandi kõige paremad suusatajad — Kusta, Ilmar ja Ants. Komisjon hakkas kohe meie tagakambris suure hooa nõu pidama. Kuulasin nõupidamist kõõgis hingamist tagasi hoides salamahti pealt ega jõudnud küllalt imestada: kus muidu on teised kõik ei tea missugust väarikust rohkem kui mütsini täis, aga kui nõu peavad, siis hoia ja keela! Nõupidajate hääled läksid nii suureks, et ma ei pidanud enam kõhagi tagasi. Vaevalt olid nad oma vaidlemise lõpetanud, kui silkasin Aadu poole kuulnud uudiseid edasi rääkima. Aga polnud Aadut, ei Kaarlit, ei Jüri ega teisi. Olin imestusest keeletu. Siis aga märkas, metsa ääres edasi rühkimas imelikku rivi, ja kõik oli korrapealt selge. Meie poisid tegid treeningut!

Pistsin kohe üle põllu kihutama, aga poolel teel jäin mõttele. Kas mul pole mitte kõige uuemad ja paremad suusad? Kuidas Ilmar neid veel määris! Mitte ei tunnegi, kui üle lume libised. Teistel muidugi on puha vanad, Kaarlil ja Joosepil isegi paigatud. Nemad küll peavad treenima ja proovima, et kas

suusad üldse vastu peavadki. Kuid mulle on treening isegi kahjulik. Mõelda vaid, kuidas see väsitab! Aga võistlused pole nii sama, seal peab hästi puhanud olema. Silmitsesin arupidavalt suusatajaid. Vaatasin ja muigasid — näe rumalaid, muudkui kihutavad! Endalegi märkamatuks hiilis südamesse niisugune mõnus tunne, et mida rohkem need seal ennast väsitavad, seda enam on ju minul... Ei noh — kindlasti tulen esimeseks! Kohe lõin lõbusa vile lahti ja keerasin suusaotsad Mägaramäe poole. Tuli meelde ka mu karikaunenägu, mille kohta tädi arvas, et niisugune unenägu läheb alati täide. Igaks juhuks võtsin kiirust siiski maha. Ei tohi ju väsitada.

Mägaramäel kisasid ärapahandatud varesed, sest seal oli töö täies hoos. Komisjon torkas lumme punaseid lipukeid ning õletuustidega aramärgitud oksid, et võistlejad õigesti teelt kogemata kõrvale ei laheks. Seda oli tore pealt vaadata. Rada pidi tulema ju tervelt poolteise kilomeetri pikkune ja mind kangesti huvitas, et kas lipukestest jätkub või tuleb puudus ja et kas öled ikki otsa ei saa.

«Sa, poiss, ära tolgenda meil jalus,» andis Ilmar mulle tähtsalt nõu. «Teised juba hommikul proovisid makketõusmist ja laskumist, aga sind polenud kuskil näha. Mäeveerul on meil rada juba märgitud, proovi otse samas!»

«Vaata kus nüüd leidis! Mis see mägi ka ära ei ole?! Niisuguste suuskadega nagu minul võib sealt kinniseotud silmadega alla lasta. Lõin käega.»

«Nonoh!» muutus Ilmar tähelepanelikuks. Oli õige aeg siit jalga lasta. Valisin kõige otsema tee kodu poole. Millal Ilmar koju tuli, seda ma ei näinudki, sest pugasin juba varakult teki alla võistlusteks jõudu koguma.

Ja nüüd siis oli see ülitähtis silmapilk käes. Mul on selle ärkamisega muidu ikka tegemist, aga täna krapsasin juba õige vara jalule. Ilmar alles vahetas külge, kui hakkasin teda märkima — et tõmmaku mu suuskadele veel määret peale. Küll nüüd Ilmar puhus ja torises, aga kuhu ta mu käest ikka pääses. Seisin kogu aeg juures ja vaatasin, et kas ta ikka korralikult määrib. Määris korralikult küll.

Oli ikka kenasti tehtud see võistlus. Lumele laotatud kuuseokstel seisis väike laud, suur punane lina peal. Aga keset lauda oli pandud sihuke imelik parg, pikad punased linnid ja suur lehv küljes. Kusta ütles, et parg pannakse sellele kaela, kes tuleb võitjaks, ja veel antakse võitjale niisugune nimi — tšempion. See tähendab, et kõige parem. Karikat laual küll ei olnud, kuid selle eest oli seal veelgi vahvam asi — kolhoosi-esimehe enda taskunuga. No oli see alles nuga! Kus oli terasid küljes, ja kruvikeeraja, ja käärid, ja väike viil ja siis veel — no ära mitte raagigi! Ning kuidas pea veel läikis! Nüüd lubas esimees selle tšempionile. Siis oli seal teine auhind — terve

orbitäis igat sorti suusamäärdeid. Väga väärt asi, mille pani välja pioneerimalev. Kolmas auhind oli ka pioneeridelt — suur nuga lindiga kompvekikarp.

Võistlejad surusid tihedasti laua ümber ja vahtisid himuvalt kõigile näha pandud autasusid. Ka pealtvaatajad — ja neid oli rohkem, nii nooremaid kui ka vanainimesi ning paar poissi tüdrukoolistki — õiendasid kaelu ja kiitsid juba ette meie võitlust. Mind see nuga kiskus lauale kangesti ligi. Kange tunne oli pärga proovida, et kas on mulle ka paslik tehtud ja et kas ikki ei hakka pärast pigistama, aga siis mõtlesin, et see ikki pole hästi sünnis. Selle asemel võtsin noa pihku ja hakkasin seda prooviks püksitasku ajama. Mul on nüüd ju taskus ka püksid, aga kui taskusse liiga suur nuga panna, siis hõõrub kintsu valusaks. Nuga vaevalt puudutas taskusera, kui Kusta seda juba märkas ja kamandas:

«Nuga lauale! Ja käed auhindadest eemale!»

Tundsin, et läksin näost punaseks, teised võistlejad aga tursusid naerda ja Aadu näpsas ninakalt:

«Vara kipud esimest auhinda kahmama!»

Pöörasin pahandatult selja. Kohe näha, mis loevad head suusad, isegi sõbrad hakkavad kadedusest hammustama. Noh, eks näeme nende nägusid pärast! Tahaksin kuulda, missuguse jutuga Aadu siis välja tuleb, kui võidetud noa täie õigusega tasku pistan!

Kõrge komisjon terve trobikonna adjutantidega tuli rada võistlusteks sisse sõitmast tagasi. Natuke aega uhkeldasid teised punaste käesidemete ja valjude kamandamistega ning siis panid need kahe kuuse vahele veetud uhke loosungi all rivisse. Jäin just Salme kõrvale. Ärevusest tõusis tomp kurku.

Kusta hakkas kõnet pidama, aga mul läksid kõik sõnad kõrvust mööda. Liialt veel sellepärast, et sosistasin Salmele:

«Täna sa alles näed, kuidas üks mees siin ennast tšempioniks sõidab!»

«Pole mul sind aega vahtida!» ühmas Salme. Noh, ma sain auru — tüdruk kartis, et ei pea võistlusele vastu. Tõtt ütelda, ei kiski talle päris paras, kui jääks viimaseks. Ajab teine juba nuga liiga püsti! Siiski hakkas natuke kahju. Otsustasin, et päris viimaseks teda jätta ikkagi pole tarvis, aga las jääb nii viimaste hulka.

«Tähelepanu!» hõikas Kusta ja hoidis lipukest ülal. Kumardusin natuke ette.

«Läks!» Lipp Kusta käes langes järsult alla. Võistlejad tõusid paigast. Varesteparv tõusis kähedalt karjudes õhku.

Vajutasin vaprasti keppidele. Kus mul oli alles kiirus peal! Pöösad läksid aina vilks ja vilks mööda. Viskasin kiire pilgu selja taha. Aadu oli otse kannul.

Panin auru juurde. Vaat mis kasu oli tublist magamisest —

Aadu jäi maha. Teadagi, mis niisugusest väsinud võistlejast müüd loota ongi. Mul oli kangesti kahju, et pealtvaatajad maha jäid. Nüüd nad vast näeksid!

Mäekülg hakkas juba paistma. Tuli kõvasti hoogu võtta. Pressisin täie jõuga, ent suusad üldsegi ülesmäge ei läinud, selle asemel hoopis vajusin käpuli ja libisesin tagurpidi alla. Aga ma ei jätnud jonni ja hakkasin uuesti üles ruhkuma. Nahk läks kole kuumaks, kuid ülespoole jõudsin veelgi vähem. Ja samas Aadu juba trügis minust ette. Seadis aga suuski risti ja ronis nagu... kohe ei oska üteldagi. Ning eks tema järel jälle Kaarel, ja Salme, ja Joosep!

Missugune hull lugu! Hakkasin samuti niiviisi üles minema nagu teisedki. Kiirustasin hirmsasti, aga need hirmus pikad suusad ju ei lasknud minna, muudkui jäid teineteise alla kinni. Ja kui Jüril üsna ülal suusk jalast lahti pääses ning hirmsa ajuga mäest alla libises, siis oleksin minagi äärepealt sellele järele läinud. Hoidsin küünte ja hammastega mäeküljest kinni ja pressisin vaprasti ülespoole. Polnud enam üldsegi mahti vaadata, kes ees või järel.

Otse mäe küturu juures lõi mulle pist rindu. Küll oli ikka häda, kas või jäägi viimase veerandi juures toppama. Ja see-sama Kati, kes veel kooliski ei käi, uperdas minust nagu väike orav mööda.

«Kuule, Kati!» hõikasin teda.

«Mis on?» Tüdruk vaatas tagasi.

«Aita mind natuke!»

«Kuidas ma saan sind aidata?» päris tema ja vaatas kahtlevalt ettepoole.

«Ole nüüd hea,» ütlesin kangesti haleda häälega. «Mul on pist, saad aru. Sa roni suuskadelt maha ja tiri mind üles.»

Kati ohkas, kuid võttis suusad alt ära. Ulatasin talle oma kepid. Kus on ikka kange tüdruk! Ise sihuke väike, aga ma ei saanud arugi, kui juba ülal olin.

«Oota nüüd mind ka,» nurus Kati. Kuid mul polnud enam aega, panin aga suuskadele kõva hoo sisse. Ja mis võistlus see niisugune ongi, kus teist tuleb järele oodata?!

Mäel tabas mind alles üllatus. Salme, Aadu, Kaarel ja Joosep olid hirmsasti ähmi täis ja askeldasid nõutult katkise suusasideme kallal. Juba eemalt hõikas Kaarel:

«Pea kinni, Peeter! Sul on alati nööri kaasas! Salmel läks suusaside katki!»

Või nööri! Nagu mina oleksin neil keelanud samuti nööri tasku pista! Las nüüd õpivad, mida peab kaasa võtma!

«Pole aega!» hõikasin üle öla, kui olin neist mööda kihutanud. On ju lõpuks ikkagi võistlused! Tegin niisugust kõva sõitu, et tuul lausa vihises kõrvus.

Järsku panin pidurid peale. Otse ees läks mägi nii järsult

alla, et tundsin, kuidas juuksed mütsi all liikusid! Siit alla sõita — ei! Pikalt kaalumata keerasin rajalt kõrvale. Tuli madalamat kohta otsida. Sõitsin mäeveeru mööda pika maa maha, aga kasu polnud midagi. Sealpool mäeseljal oli niisugune padrik, et alla sõites puistaks kõik kondid ükshaaval laiali. Tulivihasena kaotatud aja pärast tulin viimaks rajale tagasi. Sellest paremat kohta polnud kuskilt võtta.

Põlvedesse tikkus naljakas värin. Kuid alla sõita oli tarvis. Ütlesin endale:

«Peeter, ole nüüd mees!» Ent põlved tõrkusid veel. Lange-tasin otsuse elu ja surma peale. Hüüdega «Võta süda rindu!» pigistasin silmad kinni ja lasin käia...

Seda ma ei oska ilalgi jutustada, kuidas alla jõudsin. Kuid all ma olin. Hõõrusin silmnäo lumest puhtaks, ja esimene asi, mis kuulsin, oli kellegi kõige vastikum lökerdamine. Nagu mees ajasin enese püsti, korjasin kokku oma igasse ilmakaarde laialilennanud majapidamise ja tagasi vaatamata pistsin mööda rada jooksu. Küllap pioneerimaleva sanitaarpostil olid naerust pisarad silmis!

Pöösaste varjus panin suusad uuesti alla. Nüüd oli kõige raskem juba selja taga. Siiski tegi rada veel suure kaare ümber metsatuka. Ees ei paistnud ainsatki suusatajat. Tähen-dab, keegi veel polnud jõudnud, ju istuvad alles mäel Salme suuskade ümber, küllap jäid järelsõitjadki sinna toppama. Rõõmustasin kogu südamest, nagu võibki rõõmustada suur võitja ja tšempion. Olin küll metsikult väsinud, kuid pingutasin viimase välja. Et nähku nüüd ja vaadaku.

Just siis, kui ootasin meeletut vaimustusetormi, läks mul silme ees kõik segamini. Seal olid ju...

«Noh, ka viimane on saabunud!» hõikas Kusta hirmus valjusti. «Võistlejad, rivistuda-a!»

Jah, tõepoolest meeletu vaimustustormi saatel pani Ilmar Kaarli kaela lintidega pärja ja ulatas talle minu, või tähen-dab — selle noa. Auhinnast pisut nagu pettunud Salme surus kaenlasse kõik need uhked suusamäärde. Ka Aadul venis nägu pikaks. See kompvekikarp ikka polnud talle vist päris meeltemööda. Äkki ulatas ta selle Salmele. Aadu niisugune tegu ajas mul hingamise segamini, eriti veel selle pärast, et Salme oli kangesti õnneliku näoga. Ja kus siis järsku surus kõik kallid määrde Aadule kaenlasse. Ohkasin, kuid teistel näod särasid nagu Mägaramäe lumine nõlv päikese käes.

«Aga sinul, sõber, tuleb veel kõvasti treenida,» tähendas mulle tusasevõitu Ilmar. Muljusin nina maha ja tundsin, kuidas kõrvad hakkasid kuumama.

Kui Salme kompvekikarbi lahti tegi, pakkus ta mulle kõige esimesena ja ise ütles:

«Sa oled hea seltsimees. Täna sind abi eest Võta kohe terve peotäis, sa ju tahad magusat.»

Küll mul oli häbi. Käsi kuidagi ei tõusnud karbini.

«Võta pealegi, Peeter,» ütles Kaarel ja seadis oma pärja linti. «Muidugi, oleks olnud hea, kui sa oleksid talle nõõri andnud, aga...»

«See on õigus,» lisas Aadu.

«Võtsin vastu. Vaatasin korra Salmele näkku. Tüdruk oli tõsine, aga silmad... silmad olid naisugused, noh... head. Põmisesin õige vaikselt:

«Ma... noh... ma...»

«Mis sa ütlesid?» küsis Kati. «Mina küll aru ei saanud.» Aga ise naeris. Mina kah hakkasin naerma, ja Aadu hakkas, ja Salme, ja Kaarel, ja kõik. Tähendab, unustasid ära.

Niimoodi lõppesidki suusavõistlused Mägaramäel. Järgmisel hommikul olin juba varakult teistega koos treenimas. Ja kui tulevad järgmised võistlused, ja Salmel või ükskõik kellel läheb suusaside katki, siis ma mitte ainult ei anna nõõri, vaid ise parandan ära kah. Igasugune parandamine sai mulle nüüd paugupealt selgeks!

KAPTEN KAAREL REISIB HÄRJASAARELE

Vana paadilogu Lassijärve kaldal polnud kellegi oma. Või ta muidu oleks seal juba mitu head aastat liiva sees upakil istunud. Kust või kuidas ta sinna oli sattunud, selle kohta ei teadnud isegi Kusta midagi ütelda.

Aga siis ühel päeval — meie oma poistega just mängisime järve ääres röövleid — tulid paadi juurde pioneeride esimees Kusta ja minu vanem vend Ilmar. Takseerisid ning kopsisid teist igast kandist ja kõige lõpuks koguni kangutasid paadi liiva seest välja.

«Pole viga, sellest saab asja,» kiitis Kusta ja Ilmar muudkui kinnitas takka:

«Asja saab, kõvasti saab asjal! Aga kahe paadiga võib kogu suhm korraga mistahes ajal Härjasaarele või ükskõik kuhu sõidu ette võtta.»

Meie röövlijaht muidugi jäi sedamaid katki ja nagu käsu saanud le vaatamise järvele. Seal ta seisis see Härjasaar, otsekui vauke roheline mägi, ja ees ning kõrval läikis päikese käes järv. Kõik räägivad, et saareni tuleb siit oma tubli pool kilomeetrit. Ja veel nad räägivad, et see ikka on päris suur saar ja et saare taga on puha kõrkjad, kus on palju parte, kalu aga palju rohkem. Saare ees jälle pidid olema täitsa põhjata lauakohad, kus paaripuudased havid endale sammalt selga kasvatavad. Oi — igasuguseid jutte räägitakse Härjasaarest. Aga kõige põnevam ikkagi on see, et saarel on härjad. Mina kah olen varahommikuti mitu korda kuulnud, kuidas saare härjad nii kõvasti mõirgavad, et järveäärne üsna kajab käes. Nii kõige jämedama häälega muudkui röögib ees ja teised, neil on natuke peenemad hääled, aiva aitavad takka. Kuid kõige salapärasem on veel see, et härgi seal keegi üldse pole

näinudki! Nojah, Ilmar räägib, et neid seal polegi, et hoopis on niisugused linnud, keda hüüpideks kutsutakse. Kusta ka ükskord jutustas, et seisab sihuke kõva kõriga sulevatimees kõrkjates, võtab noka vett täis, ajab pea selga ja kukub aga uürgama, ikka buum-buum-buum ja muum-muum-muum. Aga mina neid jutte hästi ei usu. Saati veel pärast seda, kui me Kaarliga hüüpe proovisime mängida. Võtsime järve ääres endal kah suud vett täis, kergitasime koonud üles ja muudkui aga hakkame mõirgama. Kuid mis sest tuli! — Meie ei saanud veel õieti pihtagi hakata, kui juba vesi kurku läks ning õige vähe jäi vajaka, et oleksime hinged välja lækastanud.

Pioneerid on saarel juba mitu korda käinud, ent meid ei luba sinna keegi. Muudkui aga kästakse veel kasvada, nagu meie polekski kevadel teise klassi saanud. Muidugi hakkasime Kustalt ja Ilmarilt nuruma, et võtku aga meid ka kaasa. Aga kus nemad!... Hakkasid pihta nagu suured inimesedki, et jah, teie ikka olete veel väikesed ja et seal on palju usse ja et saar on täitsa harilik maa ja et üldse parem mängige oma mängu edasi ning ärge tolgendage igal pool jalus.

Niisugune jutt tegi päris hinge täis. Võtsime poistega nõuks järve äärest hoopis ära minna. Et küllap nad ise meid varsti appi kutsuvad, kui nad niisugusest paadilogust üldse mingit asja saavadki.

Aga oota sa seda! Juba järgmisel hommikul olid pioneerid järve kaldal platsis. Tagusid ja kolistasid nii kõvasti ning tegid niisugust lärmi, et hullemat ei oska enam välja mõeldagi. Ja siis oli neile veel Puusepa-Jaan kah appi tulnud, kes päris vanade laudade asemele paadile uued peale pingutas ja üldse pioneeridele hüva nõu andis. Siis kui hakati paati takutama, ei pidanud meie kah enam vastu ja läksime ennast appi pakkuma. Kuid meie jaoks polnudki õiget tööd. Aga mis sellest! — sagimist paadi kallal oli kangesti vahva pealt vaadata.

Nädala lõpuks oli asi niikaugel, et kaldale pandi tõrvapada tossama. Brigadir ise oli veel tõrva muretsenud, ja kuigi tal endalgi oli ametit küllalt käes, näitas ta pioneeridele, kuidas tõrvamistöö käib. Aadul kah lubas paati tõrvaga määrada ja mina ning Salme samuti saime natuke proovida. Noh, see polnudki kerge töö ja meil sai sellest ruttu himu otsa. Kuid pioneerid ei jätanud enne järele, kuni kogu paat oli seest ja väljast tõrvaga kokku määritud.

Enne kui paati pidi teist korda tõrvama hakatama, tuli üks suur ja tähtis sündmus vahele. Eks meie pioneerid näidanud end kevadiste põllutööde ajal jällegi heast küljest, ja esimees on meil juba niisugune, kes midagi ei unusta. Niisiis juhtuski, et ühel heal hommikul ronis Ilmar suure moonakotiga kolhoosi autole teiste pioneeride kõrvale ja Kusta, kes nagu teisedki oli kangesti õnneliku näoga, ütles autojuhile, et nendepoolst

võib gaasipiibu põhja vajutada. Seda autojuht vist tegigi ja masin kihutas sedamaid suurele teele. Mõelda vaid — neli päeva autosõitu, otse ümber ja läbi Eesti! Kadedate nägudega lehvitasime pioneeridele järele, kuni polnud muud näha kui suur tolmupilv ning hoopis nõrgalt kostis meieni laul:

«... Nii koos on lõbus minna
mööda pikka kevadteed...»

«Ärge kurvastage, sõbrad,» ütles meile esimees. «Küll tuleb ka teie kord. Minge aga oma mängude juurde tagasi.»

Või mis meil muud üle jäigi. Kuid õiget mängutuju polnud kellelgi. Viimaks läksime Kaarli ning Aaduga järve äärde vaatama, kas tõrv paadil ka hästi kuivab ja et kas on tarvis paadi juures veel mingit tööd teha. Päev oli kangesti palav ja luuleõhkugi polnud. Järv läikis, kui oleks ta hõbevärviga üle pintselatud. Järve keskel, nagu ikka, virvendas salapärase ning meie jaoks keelu alla pandud Härjasaar.

«Jaa... Vaat kui meie sinna pääseksime!...» ohkas Aadu ning vaatas igatsevalt saare poole.

«Jaa... See alles oleks!...» ohkasime meie Kaarliga kaasa. Ja siis olime kõik vait ning aina vaatasime üle vee saare poole.

Kaarel hakkas küüsi närima. Ning kus siis järsku pahvatas:

«Mehed! Käime saarel ära!»

Meid Aaduga oleks kui uss nõelanud, nii kähku pöörasime end ümber. Ent Kaarli ninaroots juba õhetas ja ta muudkui aga kordas:

«Käime ära! Käime ära jah!»

«Vaat kus tobu,» vihastus viimaks Aadu. «Ise ei seisa kümnet meetritki vee peal!» Mina kah turtsatasin. Kus nüüd Kaarli hing kargas täis. Ninaots läks tal veelgi punasemaks ja kus kähvas:

«Teie ise olete need tobud! Muidu on targad küll, aga kui on tarvis midagi välja nuputada, siis üldsegi ei oska. Seda ka ei tea, et paat on täitsa olemas.»

No on ikka Kaarli kaela otsas alles pea!

«Mina hakkan kapteniks?!» kuulutas Aadu.

«Mina, mina ise hakkan...» ajasin omakorda rinna püsti.

«Ei hakka te midagi,» õiendas Kaarel ägedalt vahele. «See on minu mõte ja mina ise hakkan. Pole siin midagi, et teie muudkui alailma ajate kõrgeid ameteid taga ja kamandate, aga mina ainult kuulaku teie käsutamist ning mõtelgu kõike välja!»

«Noh, hea küll, hakka siis sina pealegi kapteniks,» andsin järele ja Aadu samuti pomises, et olgu siis pealegi nii. Sest Kaarlit ikka oli täitsa õigus.

«Peeter hakkab pootsmaniks,» andis Kaarel käsu. «Aga Aadu jälle jääb tüürimeheks.»

«Selgel!» hõikasime meie vastuseks, kuid kapten hakkas tõrelema:

«Kohe näha, et teie pole kellegi meremehed. Kapteni käsule tuleb vastata «saab tehtud!» või jälle «okei!». Aga veelgi õigem on: «Okei, saab tehtud!» Ja tuleb kasi kõrva äärde tõsta ning au anda. Noh!»

Meie siis andsimegi au ning hüüdsime:

«Okei, saab tehtud!» Nüüd andis kapten omakorda meile au ning hüüdis: «Vallerait!», mis pidi tähendama, et ta jäi täitsa rahule.

Veel ütles kapten, et pootsman on see, kes vaatab pikksilmaga ja tüürimees jälle on tüüri peal. Ja siis pugesime põõsastesse ning kapteni kärkiv hääl vajus madalaks sosinaks.

Tervelt kaks päeva oli Lassijärvel tuult niisama vähe kui kaevus. Aga ilma tuuleta ei saanud me kuidagi reisile minna, sest sõuda meist keegi ei osanud. Ja siis, kolmandal hommikul... Kohe kui silmad lahti lõin, nägin, et akna taga puud oksad liikusid. Kus mul nüüd oli alles hea meel! Ei läbenud süüagi. Kui tadi sahvrist piima tooma laks, toppisin voodilina põue, ajasin taskud kiiresti leivaviilakaid täis ja tegin pikad sääred.

Juba eemalt oli näha, kuidas Lassijärv tuulehoogude käes vahvasti virvendas. Kapten askeldas laeva juures. Ja kuidas ta ennast veel vormi oli pannud! Kaarli olid jalas isa pikad kummisäärrikud. Nende sääred olid kenasti maha pööratud, aga säärikud ulatusid talle ikka veel nii kõrgele, et paistis, nagu oleksid kaptenil kummist püksid jalas. Siis oli Kaarli veel seljas onu valge meremehesärk. Särk oli Kaarli jaoks küll kangesti suur, aga see ei paistnud üldsegi välja, sest kaptenil oli ilmatuuna lai rihm kõhu ümber. Sinine valgete triipudega krae aga lehvis uhkelt tuule käes ning kiskus kapteni rinna kogu aeg paljaks. Kaarel ise ütles pärast, et meremehel peabki rind paljas olema, et meri teda kartma hakkaks. Aga peas oli kaptenil isa sõdurimüts, mille põhja Kaarel oli lubjaga valgeks värvinud, ja mütsi rihm kais kaptenil lõua alt läbi, et tuul seda peast ära ei viiks, sest müts oli Kaarli jaoks nagu natuke suur. Ja kõhu peal rippus kaptenil päris tõeline kahe toruga pikksilm.

Mina jälle riputasin endale papist pikksilma nõõripidi kaela ja hakkasin kaptenilt mütsi, või kui ta seda ei taha anda, siis rihma endale nuruma. Kuid Kaarel ütles, et minu pikksilm, olgugi papist, on tema omast ikkagi pikem ning sellest aitab mulle küll, ja et kapten ei tohi ilma mütsita olla, ning kui ta

rihma mulle annab, siis jälle tuul puhub tal pluusi seljast ära. Ja lõpuks sai tal süda täis, ning ka Aadu ütles, et jätku ma juba järele.

«Kohe vaatame, kas ka tuult on,» tegi kapten teist juttu. Oli just tubli tuulehoog. Kapten kastis sõrme suus märjaks ja tõstis pea kohale. Siis ütles:

«Jah, tuul on täitsa olemas. Ning on tunda, et seda on meie jaoks päris paras jagu. Ka võib näpu järgi ütelda, et see on puhas süd-vest-osti tuul, mis puhub otseteed Härjasaare poole.»

Meie Aaduga kuulasime ammuli sui kapteni tarka seletust. Kapten noogutas endale, ütles: «Jaa, ümüh!» ning tõstis siis kae kõrva äärde ja andis käsu:

«Meeskond! Kohtade peale! Sõita laevaga kai äärdel!»

«Okei, saab tehtud!» hõikas meeskond ühest suust ja hakkas asjaga pihta. Laev tuli kaldalt otsapidi vette lükata. See oli päris raske töö, sest kapten ise ei saanud palju aidata, kuna ta iga sammu juures pidi kätega säärikutest kinni võtma, et need jalast ära ei tuleks. Laeva tõrvatud küljed kah polnud veel hästi kuivanud. Napuga katsudes tõrv küll ainult naksus, aga kui ikka rinna vastu paadiotsa surusime, jäid riinetele jäljed järele.

Kui Aadu oma uuel särgil kõhuesise mustaks määris, hakkas ta tõrkuma ja mina kah ei tahtnud enam lükata.

«Sellest pole midagi,» ütles kapten. «Tärpentiin võtab selle tõrvanatukese maha. Meil kodus tärpentiini küllalt! Aga siiski on parem, kui te särgid niikauaks seljast ära võtate. Paljale kõhule ei saa tõrv mingit kahju teha, sest särgi alt see ei paista ju üldsegi välja.»

See oli hea nõu. Viskasime kohe särgid maha ja asusime uuesti laeva kallale. Kõhud ja rind said küll hullusti tõrvaseks, aga ka laev liikus edasi. Kui siis veel kapten ise kah hakkas t tirima, saime laeva poolest saadik vette.

«Meeskond, purjed üles!» kamandas Kaarel.

Rihtisime just mastiotsa paadiribide vahele hästi kõvasti pidama, kui kapten äkki kohkunult hüüdis:

«Noh, nüüd on kõik mokas!» Ja minul käis kah tuline jutt mitu tiiru südame alt läbi. Üle karjamaa tulid otse meie poole Salme ja Ellen!

«Oh sa Jeesus Kristus!...» õhkas Aadu. Kuid siis rabas uuesti mastist kinni ning hüüdis:

«Mehed! Täie aktiiviga!»

Meie siis hakkasimegi täie aktiiviga. Mast meil lausa nagises käes! Polnud enam mingit tuulevahe ootamist ega pikka viitumist. Aadu võttis haamri ning kukkus mastiotsa laeva põhja külge kinni lööma. Kapten viskas õnged ja aerud paati ja tahtis ka ise järele karata, kuid suured meremehesäärrikud

olid liiga rasked ja Kaarel ei jõudnud jalgu üle paadiserva upitada. Siis katsus ta ennast üle kõhu paati ukerdada. Onu uhke meremehesärk sai tõrvaga koledasti kokku, aga säärikud ikka ei tulnud ja tüdrukud jõudsid aina lähemale.

Nüüd, kus kapten oli ennast juba üleni tõrvaga ära määrdanud, hüppas ta säärikutest välja.

«Pidage kinni! Oodake meid ka!» kiljusid tüdrukud.

«Pole siin mingit pidamist!» ähkis kapten ja viskas säärikud paati. «Meeskond, paneme takka!»

Sudisime aeruga laeva tagumise otsa kallal. See oli kaldal päris kõvasti kinni. Surusime kogu jõuga aerule peale. Laev nõksatas. Kuid juba trügis Ellen paati rinnutsi sisse. Salme tõukas korra tagant ja volpsas samuti üle paadiserva.

«Tagasi!» kisendas kapten, kuid oli juba hilja. Käis üks nõks, tüürimees kukkus paadi põhja kähkli ja veeriba kalda ning laeva vahel muutus jõudsasti laiemaks.

«Ah nii!» hingeldas Salme. «Või et siin tahetakse ilma loata järvele minna?!»

«Aga meile mitte ei hingatagi!» kisas Ellen.

«Kas niisugune on kellegi kord?!»

Tuul puhus purjekummi. Kapten sülitas üle paadiserva ja keeras tuseselt selja. Kuid kergitas siis pea kuklasse, tõstis pikksilma näo kohale ja kuulutas karmilt:

«Kurss nord-ost-vest! Otse Härjasaarele!»

«Mis? Här-ja-saarele!» kohkusid tüdrukud.

«Okei, saab tehtud!» vastasime meie Aaduga ning andsime au.

Kalavinskites jalad harkis, üks käsi puusas, teine pikksilmaga näo kohal, seisis kapten uhkelt laeva ninas ja kinnitas juba mitmendat korda:

«Saar tuleb silmanähtavalt lähemale!»

Vaatasin oma pikksilmast samuti, kuid mulle midagi niisugust ei paistnud. See küll oli õige, et kallas oli juba tükk maad selja taha jäänud, kuid meie laev liikus edasi väga aeglaselt. Või kuidas ta saigi kiiresti liikuda, kui puri lotendas lõdvalt vastu masti ja tuult polnud.

Kangesti palav oli. Paadiservadel sulas tõrv. Mööda kapteni kukalt jooksid laia sinise krae vahele higinired. Kaarel ägas ja lehvitas endale tuult, aga mütsi peast ära ei võtnud. Aadu aga oli endal juba ammu kõhu paljaks kraaminud. Jalad üle paadiotsa poolest säärest saadik vees, mõnules ta päras ning passis Salme õngekorki, aga tüür ujus kui valge saba laeva järel. Ellen kükitas Salme kõrval ja kastis näppe ükshaaval vette. Laevas ja kogu järvel oli õndsalik vaikus. Haigutasin pika suutäie ning hakkasin samuti õngenööri lahti harutama.

Tükil ajal ei viitsinud kapten ühtegi käsku anda. Viimaks venitas:

«Tüürimees, tuleb paremini kurssi hoida! Muidu veel kihutame saarest mööda.»

«Ookeii!» vastas tüürimees laisalt ja kolistas vaprasti aeruga.

«Jäta järele, pimeloom!» keelas Salme. «Just hakkas näkima.»

«Laevas käsutab kapten, aga mitte reisijad!» tõstis Kaarel häält. «Tüürimees, täie jõuga edasi!»

«Sina ära patra!» sai Salme vihaseks.

«Nojah!» ohkas kapten ja lükkas mütsi kuklasse. «Eks mul onugi rääkinud, et võta ainult naised laeva, ja rotid lasevad pardalt jalga.»

«See on hea, kui rottidest lahti saab,» kiitis Ellen. «Meil aidas kah käisid rotid ja tegid palju pahandust. Siis ema löi...»

«Rumal!» ühmas kapten. «Laevas peavad rotid olema. Kui rotid ära jooksevad, siis laev läheb põhja mis koliseb.»

«Ohoo!» ajas tüürimees silmad pungi. «Aga meie laevas pole mitte rotihaisugi!»

Kapten laskis ennast laevaninasse kähkile ja kraamis sealt väikese paberinutsaka lagedale. Huuli torru ajades harutas ta selle seest välja kärvanud hiire. Ta kõlgutas hiirt sabapidi peos ja teatas rahuloleva häälega:

«Vooh, ta on meil täitsa olemas. See on puhastverd laeva-rott.»

Ellen pugus pelglikult Salme selja taha, Salme aga kirtsutas halvakspanevalt nina.

«Päh, see pole üldsegi rott, ja pealegi on ta surnud!»

«Meie laeva jaoks on seda just parasjagu!» kinnitas kapten väarikalt ja mässis hiire uuesti paberisse.

«Aga nüüd on nii, et Ellen jääb reisijaks, kuid Salme määratakse madruseks.»

«Okei! Las käia!» hõikas Salme ja lõi otse istudes käe kõrva äärde. Aga Kaarel muigas salakavalalt, pistis käed püksilaka vahele ning lausus:

«Madruse töö on laevast vett välja pilduda. Nii et olgu õng kokku pandud ja... Vett on meil juba üsna palju sisse tulnud.»

Nüüd läks Salme moka pikale ja ta hakkas kaptenile vastu porisema. Aga ka kaptenil kargas hing täis.

«Lõuad pidada ja pumpamisega silmapilk pihta hakata! Noh! On selge?»

Salme pobises endale midagi nina alla, kuid pani õnge ikkagi kokku ja peopesad töösse. Ellen aitas teda, aga meie kapteni ning tüürimehega hakkasime nõu pidama.

«Meeskond, aeryde juurde!» hüüdis kapten, kui küllalt oli.

aru peetud. Tõstisime aerud tullidesse ja hakkasime sõudma. Sauhl ja pahhl pritsis vesi igasse külge laiali. Laev hakkas end keerama, kuid edasi suuremat ei läinud.

«Tuleb korraga tõmmata,» õpetas kapten. Aga meie olime juba väsinud, sest aerud polnud sugugi kerged. Siis käskis kapten tüdrukutel meile appi tulla ja hakkas sõudmist juhtima.

«Hii-haa — kor-raga!... Hii-haa — kor-raga!...»

«Veel natuke aega ja oleme kohal!» julgustas meid kapten, kui laev ikka natuke liikuma hakkas. «Hii-haa — kor-raga!...»

Ähkisime. Higi jooksis mööda nägusid alla. Peopesad olid tulised ja käsivarred tuimad.

«Mina tahan koju,» hakkas Ellen jonnima ja laskis aeru otsast lahti. Aadu pühkis näo pealt higi ja ohkas südamest. Tõmbasime Salmega ka oma aeru paati. Ja siis jooksis üle järve lõbus, jahe tuulehoog. Puri läks kohe kummi ja laev keeras nina allatuult.

«Noh, nüüd oleme sama hästi kui Härjasaarel,» kiitis kapten. «Tüürimees, oma kohale!» Aga enne kui Aadu saigi paadipärasse istuda, vajus puri jälle lonti.

«Kohe hakkab head tuult tulema,» lubas kapten ja kastis näpu suus märjaks. Ja tuul tuli. Tuli niisuguse hooga, et ümberringi löi kõik virvendama ja kapteni uhke müts lendas peast.

«Appi!» karjatas Kaarel. «Kapteni müts üle parda! Meeskond, päästke!» Võtsime Aaduga aeru, et sellega mütsi välja tõmmata. Aga kui müts aeruga pihta sai, vajus see hoopis vee alla ja tegi seal naljakaid vigureid.

«Ai-ai-ai! Nüüd läheb põhja,» kisas kapten. Meie Aaduga sudisime aeruga mütsi, ent see läks paadist aina kaugemale.

«Ärge tehke!» karjus kapten ja haaras õngeridva. «Ärge tehke, jätke järele!»

Samas tuli uus tuulehoog. Paat pistis kihutama ja rohkem me kapteni mütsi ei näinud.

«Ilma nahatäieta sa sellest loost ei pääse,» tundis tüürimees kaptenile kaasa. Kapten oli kangesti hädalise näoga, näris huuli ja vaatas kogu aeg sinna poole, kus see õnnetu peakate pidi asuma. Viimaks küsis:

«Aga kui õige katsuks veel?»

«Mis sa siin enam katsud,» ütles Salme ärevalt. «Parem vaadake, mis taevas on!»

«On äikesepilv,» tähendas Aadu murelikult. «Ainult äikesepilv ajab ennast vastu tuult üles. Eks sellepärast nii lämbe oligi.»

Panin tähele, et Ellenil hakkas lõug võbisema. Mul endal oli kah nagu kõhe tunne.

Päike kadus pilve taha. Läikiv järv muutus paugupealt tumesiniseks. Vaatašin Härjasaare poole. See otsekui sulas

tinakarva taevaga kokku üheksainsaks ja kohutavaks hämaru-eks. Ja selle hirmsa hämaruse all lainetas tüme vesi.

Tuulehoogudel polnud enam vahet. Laeva mast vajus ettepoole kaldu ja nagises, kui oleks talle haiget tehtud. Meie laev tegi pöörast sõitu.

Kapten rassis säärikuid jalast ära kiskuda. Aga ise aina vahus ärevalt ringi, kuni pistis karjuma:

«Kuhu sa tüürid, Aadu! Kuhu sa, issanda sunnik, ometi tüürid! Tõmba teisele poole! Tõmba, kurat, teisele poole!»

Läksin Aadule appi, kuid laev ei teinud tüürist väljagi. Ta keerutas mööda järve nagu peru hobune ja kippus igasse külge, ainult mitte saare poole.

«Mis see siis on?!» ahastas kapten. «Kas mina ise pean tüüri hoidma tulema?!»

Meie ei vastanud kaptenile sõnagi. Või mis siin vastata oligi. Tegime ju kõik, mis oli meie võimuses.

«Ära tiku jalgu, parem viska vett laevast välja!» käratas Aadu Salmele, kes paadiservast kõvasti kinni hoides tüüri poole ronis. Tüdruk hakkaski kohe jälle tööle. Niisugust asja, kus ta sõnagi vastu porisemata Aadu käsku täitis, panin ma Salme juures esimest korda tähele.

«Aita kah!» hüüdis Salme Ellenile. Ellen oli näost valge ja kukitas kapteni selja taga. Salme jutu peale ta ainult raputas pead ja haaras kapteni paljast põlveõndlast kinni.

«Aha-ihhi-aha!» kukkus kapten kilkama ja rebis Elleni käed oma sääre küljest lahti. Ellen pistis toinama.

«Jätke oma tsirkus järele!» vihastus Aadu. «Ellen, silmapilk vett välja rookima!»

See pani oma pasuna veelgi valjemini hüüdma.

«Olukord on tõsine,» ütlesin kaptenile. «Näe, praegu kihutame saarest mööda.»

«Kui prooviks veel aerudega?» arvas Salme. Salmel olid juuksed puha sassis ja ta oli märg ning tõrvane, kuid silmad olid tal niisugused... suured, ja niiviisi oli ta ütle mata kena.

Me ei jõudnudki veel midagi proovida, kui juhtus suur õnnetus. Puri kärises alt lahti. Laev kaldus ühele küljele. Mina kuh pistsin kisama! Kapten püüdis lehvivast purjeservast kinni haarata, kuid juba viis tuul selle koos masti ülemise põikpuuga üle parda.

«Nüüd on «essoess»!» vajus kapten norgu. Salme ja Aadu rahustasid Ellenit, kes tõmbas täiest kõrist kisada. Meist hüvakul ujusid mööda Härjasaare-tagused kõrkjad, aga eespool polnud peale vihase taeva midagi näha. Langesid esimesed jämedad vihmapiisad.

«Mis me nüüd peale hakkame?» pärisin kaptenilt.

«Nüüd on «essoess»!» kordas kapten ja, istunud endast hoolimata veeloi ku, paadipõhjas, hakkas küüsi närima.

Tuul jäi nagu vaiksemaks. Järv kohises valjusti, aga veelgi valjemini pladises vihm. Meie ümber tekkis hall müür, ja nii kaugele kui nägin, ainult lainetas vesi. Siis äkki lõi silmapilguks ümberringi valgeks. Üle meie peade veeres hirmus kõmin. Ellen ajas uue hooga kisa lahti. Kapten tõmbus kühmu ning vahtis ärevalt ringi. Istusin paadi pärasse küljega kõvasti vastu Aadut ja mul oli nagu... hirm. Ainult Salme pildus peopesadega vett nagu ennegi.

«Sellest pole mingit kasu,» ütles talle Aadu ja heitis käega. «Ülevall tuleb kogu aeg juurde.»

«Mina täidan lõpuni oma madrusekohust!» ajas Salme pea selga ja välgutab silmadega. Mul oli häbi oma hirmu pärast. Hakkasin talle appi. Aadu muigas virilalt ja pani tüüri vette. Kapten ajas end kõikuval laeval kummargile ning hüüdis:

«Vallerait! Elu või surm! Las käia, mehed!» Kapteni virilast häälest sain aru, et tema ka kartis.

«Tule sina ka parem appi!» käskis Salme. Kapten võttis sääriku ja tarvitas seda nagu toopi. Ellen pööras meile selja ja hakkas öökima.

Taevas oli täis välke ning mürinat. Hall vihmamüür me ümber oli tulnud veelgi lähemale. Ja täitsa omapead edasirühkival laeval purjetasid mitte teada oleva sadama poole viis lähimärga meresõitjat ning kapteni kärvanud rott.

Äikesemürin liikus nagu kaugemale, aga vihma ladistas endist viisi edasi. Ainult tuul oli ära väsinud. Võib-olla oli lõuna, aga võib-olla oli ka juba õhtu, meie seda ei teadnud.

Kordamööda täitsime oma veel ainsat meremehekohust — pildusime vett paadist välja. Kõik, isegi Salme, olid mure pärast juba mitu peatäit ära nutnud. Suures hadas põlvitas kapten paadipõhjas ja palus kõigest südamest Jeesukest appi. Aga kuigi Kaarel palus väga kenasti, nii et meilegi vesi silma tuli, ja kuigi me kogu aeg hoolega ringi vaatasime — Jeesukest polnud kuskil näha.

Siis jättis Kaarel Jeesukese palumise järele, sest Salme ütles, et sellest pole abi midagi ja et parem juba kapteni kärvanud hiirt paluda. Kuid Jeesuke ikka oli vist kapteni viimane lootus, ja ta tõmbas ennast sõnatult kühmu, ja meie ka jäime vait. Mõtlesime suure murega oma kodudele ja sellele, et meie hea ettevõtte oli jälle nii sandisti välja tulnud. Ja sellele mõtlesime, et keegi ei tea, kus me oleme, ja et nad valutavad meie pärast oma südant ega saa meid meie hädas aidata. Ja siis hakkas meil endast nii kahju, et jälle kuidagi ei saanud nuttu tagasi hoida.

Salmel tulid külmavärinad peale. Kaarel tõmbas seljast oma suure sinise kraega särki ja pani Salmele õlgadele. See, oli

temast väga kena ja Kaarlit endal vist oli niisuguse teo üle kah hea meel, sest ta hakkas vilet ajama. Aga ta jättis selle päris ruttu järele ja kükitas nüüd paadipõhjas veel rohkem kõssis kui enne vilistamist.

Ja siis, kui meil viimasegi lootus oli juba kadunud, tõstis kapten äkki pea püsti ning pani sõrme hoiatavalt suu ette. Jäime hinge kinni pidades kuulatama. Algul polnud kuulda midagi, aga siis kostis õige nõrgalt läbi vihmapladiina nörk: uaah!

«Jälle saare härjad mõirgavad,» ütles külmast üleni lödisea hakanud Aadu pettunult ja vajus uuesti norgu. Kuid kapten kuulas hoolega edasi.

«Uaah!» kostis natukese aja pärast uuesti ja nagu veidi valjemini.

«Need on inimesed!» sattus kapten ärevusse. Hoidsime hingamist tagasi.

«Mehed! Nüüd täie initsiiviga!» tuli Aadule eluvaim sisse. Meie kõigi häälevara ühines üheks suureks mõirgamiseks, mille kõrval Härjasaare hommikune muusika oleks olnud tühipaljas ümisemine.

«Pidage nüüd vahet,» keelas meid viimaks Salme. «Kuulame, kas on kedagi.»

«Aa-oo-oo!» kostis juba palju lähemalt. Tundsin, kuidas mul ihu üleni soojaks läks. Segi naeru ja nutuga kisasime, kuidas keegi vähegi jõudis ning oskas.

Ja siis ujus hallist vihmamüürist välja ning tuli otse meie poole suur tume kogu, millest õige pea sai paat kolme vihmamantlis mehega. Nad ajasid paadi meie laeva kõrvale ja üks vuntsidega küsis ärevalt:

«Kas kõik on ikka elus ja terved?»

«Jah! Kõik!» vastasime meie kooris.

Mehed pidasid nõu, mida ette võtta. Viimaks seoti meie laev nööriaga nende paadi sappa ja kästi meid nende paati ronida. Tüdrukud tegid seda kohe, kuid kapten hakkas tõrkuma. Ta ütles, et ta võib ka oma laevas olla, sest see nagunii on nende paadi küljes nööriaga kinni. Mehed löid käega, andsid meile vihma varjuks suure puldani ja panid aerud tööle.

Kaarel oli kui ümber vahetatud. Seletas meile laia häälega, et kapten ei jäta kunagi laeva ega meeskonda maha, vaid võitleb vahvasti viimase lõpuni välja. Ja kus siis hakkas meile käske jagama! Aga meie meel oli nii rõõmus, et muudkui hõikasime «okei!» ja täitsime kiiresti kõik käsud ega tuletanud kaptenile üldsegi meelde, kuidas tema vahepeal oli täitsa haa-valehe moodi paadininas värišenud.

«Noh, teie, murjanid! Lähme ulualla ja vaatame, mis sorti meresõitjad te mul olete!» ütles vuntsidega mees, kui me jälle kõva maa peale, tagasi jõudsim. Üksteise võidu tõttasime

kolme mehe kannul suure valge maja juurde. Oli ikka hea tunne küll, et kindel maa jälle jalge all.

«Oh teie, vaesekesed!» haletses meid pikk heledapäine naine, kui tuppä sisse jõudsime, ja hakkas meie märgi tüdrukuid kallistama. «Ja kuidas ta veel olete ennast tõrvaga kokku teinud, ja kui märjad te olete!» Kaarel pani oma kalavintskid korralikult ukse kõrvale püsti, aga tüdrukud pugesis nagu kaks joogikünasse kukkunud kanapoega heledapäisele naisele külje alla ja see viis nad käekõrval meie juurest ära.

Vuntsidega mees kutsus meid ühte väiksemasse tuppa, et kõik meid ei vahiks ega tüütaks pärimisega. Seal ta ütles:

«Kraamige ennast aga paljaks, pole siin midagi häbeneda. Kohe vaatan teile midagi kuivemat selga.» Meie siis tegimegi nii, nagu kästud. Vuntsidega mees mässis meid linadesse, Aadule ja mulle andis veel suured pintsakud selga, aga kaptenile kampsuni. Ja siis veel tõi meile leiba ja võid ja piima kah, mis meile kangesti hea maitses.

Sel ajal, kui meie sõime, võttis vuntsidega mees seinalt telefonitoru. «Halloo!...» rääkis ta sinna sisse. «Siin külanõukogu sekretär räägib... Saime teie meresõitjad kätte... Jah, kolm poissi ja kaks tüdrukut... Ei, ei, ärge muretsege!... Jah, riideid on küll vaja... Noh, kena, jääme ootama... Kõige paremat!»

«Räägime siis juttu kah,» ütles külanõukogu sekretär meile, kui oli toru seinale tagasi riputanud.

Meie siis rääkisime, ja kui me jutuga sinnapaika jõudsime, kus vihm kätte tuli, kuulsime automürinat.

«Teie omaid tulidki,» ütles sekretär, kui oli aknast korraks välja vaadanud. Meie jutulõng läks sedamaid sassi.

«Noh, meremehed, olge nüüd julged!» naeris sekretär, nii et vuntsid hüppasid. Aga kohe muutus ta kangesti tõsiseks ning ütles:

«Mina teie nahas nüüd küll olla ei tahaks.»

Jah, minul endal kah hakkas oma nahas veel pahem tunne kui siis, mil merel tuul laevalt purje ära viis. Kuid teist, paremat nahka polnud mul kusagilt võtta. Nagu kapten ja tüüri-meis, nii tõmbasin ka ennast hästi kägarasse ja manasin kõige alandlikuma näo ette. Ja siis tegin südame kõvaks ning pöörasin palge ukse poole, mille tagant oli juba selgesti kuulda isa tuttav, raske astumine.

1954—1955

Kui vanaema tukastab

KOLM VENDA JA PORGANDIPEENAR

Ema oli päris kuri. Ja kuidas mitte kurjustada, kui on juba nadalapäevad räägitud, aga kasu sellest pole veel kuskil näha.

Poisid seisavad kui oreliviled reas. Oigupoolest puudutab asi ainult Eedut, kõige vanemat, kes tuseselt põrandale põrmitseb ja mossitab nagu iga süütu inimene, kellele kisendavat ülekohut tehakse. Mart, pikkuselt järgmine, vahib põnevusest pärani kistud silmi kord emale, kord vanemale vennale. Ta on emaga täitsa ühel nõul — Eedu on sarjamise ammu ära teeninud, isegi vemmalt tarvitada poleks siin palju. Küllap siis poisile selgeks saaks, et ainult Mart üksi ei pea Toomast karjatama. Toomas aga, kõige noorem, uuristab sõrmega nina ja juurdleb pikalt-laialt, misjaoks niisugust suurt kära küll üldse tehakse.

«Nüüd jutul lõpp,» kamandab ema. «Marss aeda, ja hoia oma nahk, poiss, kui porgandipeenar pole õhtuks rohitud!»

Poisterivi keerab ümber ja tõttab toast välja. Aiavärava juures jääb Eedu seisma. Kõik kolm vaatavad, kuidas ema kiirustades sammub põlluvahetele. Eedu tõmbab silmad pilukile, mõtleb millegi üle pingutatult järele ja lükkab siis ohates aiavärava pärani lahti. Teineteist taga ajades tormavad nooremad vennad talle aeda järele.

Porgandid ei paista umbrohu alt õieti väljagi. Peenra teine ots on täis raudnõgeseid. Selle otsa Eedu muidugi jätab esialgu rahule. Kõiki teadaolevaid kurje sõnu nina alla pobisedes luurutab poiss peenra kohale ja hakkab vastumeelselt rohtu näppima.

Päike kõrvetab armutult. Hullamisest väsinud Mart ja Toomas kõhutavad põõsa all ning vaidlevad laisalt tähtsa küsimuse üle: mis on magusam, kas suhkur või kompvekid. Eedu

on vahepeal tabanud suure musta sitika ja seab seda nüüd seljale. Sitikas aga on vilgas, krapsab kohe jalule ja muudkui pistab punuma. Eedul on hullupööra tegemist, et jonnakat mardikat taltsutada.

Just siis, kui sitika kangekaelsusest ärapahandatud poiss teeb veel viimast katset, kõlab aia tagant pikk vile. Eedu jätab sitika kus seda ja teist ning krapsab püsti. Põõsaste tagant vilksatab paar omavalmistatud õngelatti, siis on korraks kuulda sabinat ja seejärel tulevad okste vahelt nähtavale kaks kriimu poisinägu. Ühe sagrispea omanik viipab kutsuvalt käega, teine annab uue vile ja siis on ka juba Eedu põõsastes. Väikesed vennad jätavad oma arutluse katki ning saadavad põõsaste poole rahutuid pilke. Seal on jälle salaasjad käsil! Aga missugused, seda ei saa kumbki võib-olla kunagi teada — neile on antud vali ning selge käsk: meeste asjusse nina mitte top-pida!

Viivu aja pärast tuleb Eedu uuesti peenarde juurde. Poiss käib arupidava näoga paar korda edasi-tagasi ja ajab siis sõrme kutsuvalt püsti. Häälega, mis ei kannata vasturääkimist, annab ta juurderutanud Mardile napi käsu:

«Õhtuks olgu puhas!»

«Ohoo!» ajab Mart end kohevile. «Aga öeldi, et sina pead rohu ära kiskuma.»

Eedu torkab käed püksilaka vahele, tõmbab silmad kissi, laseb tirtsu sülge läbi hammaste ja peab aru. Natukese aja pärast tõstab teise kulmu kõrgele ja pomiseb omaette:

«Hea küll — järgmine kord oleksin ta kaasa võtnud, aga ei võta, ja asi ants. Nurugu siis nii palju kui tahab...»

Mart hakkab kibeleva ja küsib ettevaatlikult:

«Kuhu ei võta?»

«Kalale ei võta kaasa,» vastab vend ükskõikselt ja kratsib innukalt säärt.

«Keda?»

«Keda ja keda... Sind muidugi, või keda siis veel... Noh, tee ruumi, ma hakkan peenra kallal uuesti ametisse.»

«Oota, oota, Eedu, ma isel...» tõrjub Mart teist eemale.

«Las mina ise teen puhtaks.»

Mardil tuleb tükk aega enne nuruda, kuni Eedu viimaks lubab temal hakata peenart rohima.

«Aga olgu korralikult tehtud!» manitseb Eedu.

«Äh, kus mul ka asi — rohtu kiskuda!» toriseb noorem vend tähtsalt. «Ma pole mõni Toomas, kes ei oska... Aga kalale ikka võtad?»

«Võtan, võtan!» hõikab vanem vend juba põõsaste juurest. Nüüd kostab sealt veel lõbusat itsitamist, siis löövad põõsad uuesti sabisema, korraks vilksatavad õngelatid ning polegi

enam kuulda muud kui mitme paari paljaste jalgade jooksumüdinat.

Mart higistab peenra kallal. Porganditõusmed on alles väikesed, saa seal aru, mis peab kasvama või mis üles kiskuda tuleb. Tooma näost on näha, et ta tahaks Marti hea meelega aidata, aga kuidagi ei usalda selleks luba küsida. Salamahti tõmbab ta peenarde vahelt mõne rohulible ja piilub süüdlaslikul näol venna poole. See aga ei tee Toomast väljagi ning väikevend kukub meeleheast nohisema. Nüüd rebib ta rohtu juba molema peoga.

Äkki ajab Mart kõrvad kikki. Kuskilt kostab mütsatusi, kära ja kilkamist. Hääled ei anna Mardile sugugi rahu. Poiss nopib mõne libe ja kuulatab jälle hoolega. Isegi tara peale ronib ja küünitab kaela mis vähegi võib. Varsti on talle asi selge — kopli mängitakse laptuud. Mart ohkab, vaatab kurva pilguga pikka peenart, millest vaevalt pool rohitud, ja ohkab uuesti. Poiss püüab küll kogu hingest, kuid töö ei taha ega taha edeneda. Silmad kipuvad vägisi sinnapoole, kust kostab lõbus mänguklira.

Äkki läheb Mardi nägu kavalale naerule. Poiss vaatab, misnaguse õhinaga väikevend peenravahet puhastab, ja ütleb kiltvalt:

«Kohe näha, et sina, Toomas, oled juba täitsa suur.»

«Olen küll suur,» jääb Toomas sellega nõusse.

«Ja umbrohtu sa oskad hästi kiskuda.»

«Oskan jah,» kiidab väikevend õhinal takka.

«Sa võid isegi peenart rohida!»

«Ikka võin!» kilkab Toomas.

«Ja sa üldsegi ei väsi ära, enne kui peenar päris puhas on?»

«Ei!» ohkab Toomas hingepõhjast. «Mina ei väsigi ära!»

Noh, siis on hea,» jääb Mart rahule. «Võid pihta hakata. Need väikesed, näe, on porgandid. Need las jäävad kasvama. Muu kõik kärista üles. Aga nõgesed, vaata, sikuta juurtpidi välja. Siis nad ei kõrveta. Said aru?»

«Sain küll!» noogutab Toomas pead.

Noh, kisu üks nõges välja. Ma vaatan, kas sa oskad.»

Toomas kaevab sõrmed ettevaatlikult mulda ning rebib noogutades juurtpidi üles. Mart jääb rahule.

Noh, hea. Ma ütlesin kohe, et sa oskad, sest sa oled juba suur. Kul mina nii suur olin, siis mina ka oskasin. Sa nüüd kisu, muu lahen ivakeseks ära.»

Toomas noogutab vapralt pead ja Mart ronib kiiresti üle talle.

Väikevend on usin töömees. Ta asub kahe käega töö kallale. Mõne aja õhinas unustab ta ettevaatuse ja rabab käsipidi nõgesed. Kibe valu võtab poisil nutu lahti. Kuid Toomas ei tagane. Ta lahkeb kirvendavad käed üle, puristab mulla suust välja,

hõõrub pisarad määrdunud rusikatega mööda nägu laiali ning hakkab uuesti ametisse. Kuid Toomas pole rumal — enam ta huupi ei talita. Nuüd kaevab poiss juba kaugelt käe mullasse ja sikutab kurjad nõgesed kerge vaevaga maast välja. Pärast iga niisugust suurt võitu väikemees kas kilkab rõõmsalt või jälle nohiseb hästi kõvasti.

Päike on taevavõlvil juba hea tüki teed õhtu poole jalutanud, kui Toomas oma peenraotsalt viimase rohelise liblekese üles kisub. Meister keerab pea viltu, puhub torruaetud huulte vahelt kangesti susisevat vilet ning takseerib oma kätetööd. Peenrapool on täiesti lage, kuid seal nagu oleksid mutid või jumal teab mis loomad kallal käinud. Niisuguse tööga ei jää Toomas rahule. Ta mõtleb natuke ja hakkab siis ülestuhnitud peenart siledaks tampima.

Aeda tatsab naabri Peeter ja jääb, sõrm suus, sõbra tegevust silmitsema. Siis küsib:

«Mis sa teed?»

«Tööd!» kiidab Toomas. «Ma olen nüüd täitsa suur. Sa tule appi siledaks tegema.»

Peeter ei lase kutset korrata. Mõlemad tallavad peenra pehmes mullas. See muutub siledaks kui jalgrada.

«Kõik mina puhastasin,» kiidab Toomas. «Mart ja Eedu üldse ei osanud ja jätsid pooleli.»

«Aga muist ju kasvab!» näitab Peeter Mardi ja Eedu puhastatud peenraotsale.

«Mart ütles, et need on porgandid,» seletab Toomas. «Ütles, et las need kasvavad.»

«Mis porgandid niisugused ka on!» kahtleb Peeter. «Porgandid on suured ja punased, ma tean.»

«Maa sees ongi punased,» vaidleb teine vastu.

«Vaatame kohe järele,» jääb Peeter endale kindlaks ja tõmbab paar liblekest üles. «Noh, näe, siin pole mingit porgandit, on ainult rohi!»

«Ongi rohi!» imestab Toomas. «Aga Mart ütles, et porgandid. Nojah, tema seda ei teadnudki, et need üldse pole porgandid.»

«Ega siis Mart kõike tea!» lööb Peeter käega. «Aga meie jälle teame ja kisume kõik rohu üles.»

Nüüd ei jää peenrale libletki rohelist. Igaks juhuks tallavad kõiketeadjad meistrimehed peenra veel kord üle ja tatsavad siis tähtsat juttu vestes liivaaugu poole.

Kolm venda saavad õhtulauas jälle kokku. Ema nägu on kangesti tõsine ja kahele vanemale tuleb kohe peenar meelde.

«Kas tegid puhtaks?» sosistab Mart ja müksab Toomale salaja külge.

«Mõhõh!» noogutab Toomas vastuseks ja surub lusika pudrusse. «Kõik sai ära kistud!»

«Kuidas on?» müksab vanem vend omakorda Marti.

«Klatt!» nõksatab Mart peaga Eedu poole ning pilgutab omamehelikult silma. «Puhast töö!»

«Tubli!» kiidab vanem vend kergendatult ja asub isukalt toidu kallale.

Viivu pärast heidab ema Eedule kurja pilgu ja küsib madala häälega:

«Kas tegid peenra puhtaks?»

«Ja kuidas veel!» kukub Eedu laialt seletama. «Puha särab! Ma kogu päeva!»

«Ah sina, kratt!» voolab emal hing üle. «Või veel lõõpima! Ma sulle!...» ja kobab ahju pealt viiste järele.

«Ai-ai-ai!...» pistab Eedu juba aegsasti lõugama. «Mis on? Aga lõõ!...»

«Ah või mis on?» läheb ema veelgi ägedamaks. «Või nüüd tema el teagi, mis lood porgandipeenraga on?...»

«Mart tegi Tema puhastas! Mina ei teinud midagi!...» üürib Eedu mis kops võtab ja silkab laua tagant minema.

«Mitte mina, hoopis Toomas!» hädaldab nutuga pooleks Mart, kes hakkab asjast aimu saama. «Kõik on tema süü! Ma küll rääkisin, et porgandeid ei tohi!...»

Ema käsi vitsaga vajub lõdvalt alla. Suuril silmil vaatab ta Toomale otsa ja sõnab viimaks väsinult:

«Siis sina, Toomas!?...»

Tooma kohkunud nägu läheb laiale naerule. Ta vehib õndalikult pudruse lusikaga ja toriseb asjalikult:

«Mina jah, sest teised ju ei osanud. Nemad muudkui ütlevad, et porgandid, aga pole seal mingeid porgandeid!...»

KATI KARISTAB KASSI

Küll oli ikka palav ilm! Aga vana kass Ints just niisugust palavat ilma kõige rohkem armastaski. Kohe, kui päike taevas hakkas keset lõunat jõudma, jättis Ints kõik asjatoimetused pooleli ja sammus peaga tähtsalt noogutades oma sõstrapõõsa alla. Siin pesi Ints vurrud ja kõrvatagused ilusasti puhtaks, siis haigutas ja viskas ennast kändsti küljeli. Kohe hakkas päike Intsu kasukat soojendama, millest kass suurt mõnu tundis. Ints pigistas silmad kinni, sirutas jalad pikalt välja ja hakkas magusasti nurru lööma. Tasapisi jäi Intsu nurr ikka vaiksemaks, kuni sai hoopis otsa, ja siis oli põõsa alt kuulda ainult tasast nohisemist. See tuli sellest, et Ints jäi päikese käes magama. Ja et ta oli juba hästi vana kass, siis oli tal kangesti hea uni, kuna ta hiiri enam üldsegi unes ei näinud.

Niiviisi pidas Ints ka täna oma põõsa all lõunast magamistundi, sest lõunane magamine tuleb ka kassi juures igati terviseks. Aga siis äkki hakkasid kassi kõrvad liikuma ja ka sabaots korra nagu liigahtas. Ints küll püüdis edasi magada, ent kõrvad ei hoolinud sellest põrmugi, vaid läksid veel rohkem kikki. Ja nüüd Ints juba ei saanud teisiti, kui avas silmad pilukile.

Taralaudade vahelt hakkasid Intsule silma kaks väikest valget sussi. Kui Ints silmad natuke rohkem lahti tegi, märkas ta kohe, et susside kohal olid veel helesinised dressipüksid, aga pükste kohal omakorda sama värvi pluus. Ja veelgi ülevalpool nägi Ints väikest kelmi suud, roosat nõpsnina, paari hästi suuri silmi ning kaht sorakil patsijuppi, millel punased paelad otsas. Kõik need kokku — nagu Ints unisestki peast taipas — oli Kati, ja kass pigistas silmad uuesti kinni.

Kati seevastu tuli päris targa, järde ja surus oma nõpsnina laudade vahelt läbi. Tal tuli himu kas või kordki käega üle

Intsu kasuka tõmmata. Aga Ints jälle lamas nii kaugel, et kui kass oleks ka poole pikem olnud, kassini ikka poleks ulatunud.

Väike tüdruk jalutas targa äärt mööda edasi-tagasi ja pistis nina veel mitu korda laudade vahelt läbi. Küll seal teisel pool targa oli ikka huvitav! Seal oli palju põõsaid ja mitu suurt puud, mida oli seal hästi ilusaid lilli ja teerajad olid liivaga kenasti kaetud. Ja tagapool oli muidki huvitavaid asju, mida silm siit hästi ei ulatunud nägema. Eks ole ikka naljakas: Kati oli ühinga koos naaberaias mitu korda käinud, kuid siis polnud seal pooltki nii huvitav, kui siit täna paistis.

Põõsaste vahel lendas suur ja kirju liblikas. Lendas ja lendas, aga siis tal hakkasid tiivad vist ära väsima. Kui ta Intsu kohale jõudis, ei saanud ta enam muidu, kui pidi puhkama. Kati hoidis hinge kinni, aga liblikas istus just Intsu kõrvaotsale. Ega ta küll veel suuremat istuda saanudki, sest Ints väristas kohe kõrva, millest liblikas kohkus. Ta tõusis kiiresti lendu ja — Katil tahtis süda rinnust välja karata — istus lauaotsale.

Küll oleks Kati tahtnud liblikat lähemalt vaadata! Ent targa oli liiga kõrge. Kuid Kati oli nutikas tüdruk ja leidis kiiresti õige nõu: ta toetas ühe jala alalatile, võttis kätega laudadest kinni ja tõstis ka teise jala plangule. Nüüd ta oli juba natuke kõrgemal. Sellest aga liblikas ehmus uuesti ja tõusis lendu. Hoolimata sellest Kati teda veel nägigi!

«Küll tuleb teine liblikas!» lohutas end Kati. Ta ootas päris palju aega, aga teist liblikat ei tulnud.

«Kiisu-kiisu-kiisu!» kutsus ta kassi, kui ootamisest igav hakkas, kuid Ints oli magamisega nii ametis, et ta enam kõrvagi ei liigutanud.

Katil oli lausa nutt varuks. Sest õuel ei olnud peale Kati mitte kedagi ja see oli kangesti igav õu, ja ema Katit üksinda tinnivale või naaberaeda ei lubanud, ja aiavärv oli lukus, aga tona oli veelgi igavam.

«Kiisu-kiisu-kiisu!» kutsus Kati hele häälel jälle Intsu. Ints ei kuulnud üldsegi. Kati kutsus teda uuesti, aga Ints muudkui magas edasi. Nüüd Kati vihastas.

«Sa oled paha kass!» hüüdis ta Intsule.

«Oled vana rumal kass!» hüüdis ta juba valjemini.

«Ja sa varastad ka! Ma ise nägin!» hüüdis ta veel õige valjalt. Ainult et Ints ei teinud seda kõike kuulmagi.

«Ma kaeban emale ära!» ähvardas Kati, endal pisarad silmis, kuid ka selle peale Ints mitte ei kõssanudki.

«No oota sa!» ütles Kati. «Nüüd ma viskan sind, küll sa siis tinnu!» Aga kuidas ka Kati otsis — visata polnud millegagi.

Nõuagust sõnakuulmatust ei saanud Intsule andeks anda. Tüdruk hanges taralaudadest kinni ja hakkas ronima. Ronida oli talle paha, sest targa oli kõrge, Kati ise aga liiga lühike. Kuid ta ei andunud targa käepärast polnud, ja pealegi oli Kati niisugune

tüdruk, kes oma jonni juba ei jätnud. Sellepärast, ähkis ta mis ähkis ja oli nii raske kui oli, ei tõmmanud Kati enne hingege tagasi, kuni küürutas tara ülemisel latil. Siin oli väga halb seista, aga alla hüpata oli veelgi halvem. Kati suur julgus hakkas kiiresti kahanema. «Hea küll,» arutas Kati. «Ema ütleb alati, et ma olen hästi julge tüdruk. Ja Ints, see paha kass, peab oma sõnakuulmatuse ning laiskuse eest kere peale saama!» Ta tõusis püsti, pigistas silmad kinni ja — hüppas. Ent ta ei saanudki veel õieti hüpata, kui juba tundis, kuidas keegi tal selja tagant kinni võttis. Kõige hullem oli veel see, et see keegi ei lasknudki enam lahti, ja tüdruku jalad jäid maast tükk maad kõrgemale rippu.

«Lase lahti!» hädaldas Kati. Sellest aga polnud mingit kasu. Ainult et Ints, kes enne midagi tähele ei pannud, krapsas nüüd üsna kähku istukile ja vahtis Katile suurte silmadega otsa.

«Lase lahtil!» hüüdis Kati juba suurema hirmuga ja pöörutas kandadega vastu tara. Sellest polnud muud kasu, kui et ta vajus nüüd õige-õige natuke madalamale. Ints, kes seda lugu pealt vaatas, raputas vurre ja hakkas oma valget maniskit lakkuma. Kati aga oli juba õige hirmul ja hakkas algul vaikselt, kuid siis juba valjema häälega pilli lööma.

Ints jättis oma maniskilakkumise järele ja vahtis uuesti Katile otsa. Et ta oli vana kass, siis oli ta elus palju näinud ning õppinud. «Kui juba kisavad, siis pole need enam õiged lood!» oli Ints omal nahal tunda saanud. Sellepärast ta armastaski ainult õiged lugusid. Nüüd ta tõusis püsti ja astus Katist tähtsalt eemale. Kui ta siis aga veel korraks üle öla tagasi vaatas, andis Ints jalgele nii vahvasti valu, kuidas ta vanad kondid seda vähegi lubasid.

Nõnda siis kihutas Ints niisuguse tuhinaga, nagu oleks tal kümme paari jalgu all. Ja kui ta paar õue edasi põõsa tagant lagedale kargas, siis muidu igas tükis julgel Eikil käis lausa jõnksak läbi põlvede. Ainult et Eiki hirm läks kiiresti mööda ja ta hakkas uuesti kuulutama.

Eikil jäi kuuest aastast veel hea tükk päevi puudu, kuid ta oli väga tark poiss. Ta tundis kõiki pasunaid ja ütles kohe õigesti ära, kas hää oli «kassi» või «sissi» või mõne teise auto oma. Aga niisugust pasunat, missugust ta praegu kuulis, ei osanud Eiki küll mitte ühelegi autole omaks tunnistada. Isegi mootorratta jaoks, arvas Eiki, oleks seda nagu pisut vähevõitu. Et asjasse selgust tuua, asus Eiki lugu lähemalt uurima.

Küll nüüd oli Eiki imestus suur! Pisut aru pidanud, kribis ta üle tara.

«Mis sa siin teed?» päris ta Katilt.

«Ei midagi!» nyuksus Kati ja katsus peopesaga märga nina kuivaks hõõruda, mis tal ka osaliselt korda läks.

«Miks sa niimoodi ripud?» küsis Eiki veel suurema imeslusega.

«Ma ei tea!...» sosistas Kati ja silmavesi tegi tal nina jälle märjaks.

«Ahah!» uuris Eiki järele. «Sa ripud sellepärast, et sul on pluusi saba lauatsa taga kinni.»

Kati pistis uue hooga tõinama.

«Kas sul on paha olla?» tundis Eiki kaasa.

«On küll paha!» tunnistas tüdruk. «Kangesti paha on, ja liigutada ei saa.»

«Siis on paha küll!» jäi poiss nõusse ja uuristas pöidlaga nina. «Sind peab aitama, et sa maha saaksid tulla.»

Kati südamesse tuli suur lootus. Ta jättis nutu järele ja küsis juba julgemalt:

«Aga kuidas sa aidata saad?»

«See on lihtne!» lõi Eiki käega. «Vaata kui oleks kraana, ...» Siin jäi nõuandja äkki vait.

«Kas muud moodi ei saa?» küsis Kati aralt.

«Oh, saab muud moodi ka!» julgustas teda poiss ja lisas nutukese aja pärast:

«Ainult et... mis moodi, ma ei tea...»

Pisike pasun tara küljes pistis lootusetult üürgama. Eiki hammus, käed seljal, ümber tüdruku, proovis taralaudu kangutada ja kortsutas aina mõtlikult kulme. Viimaks pahandas:

«Mis sa karjud, nagu sest kasu oleks. Ma ei saa niimoodi üldsegi mõelda. Ja mis sa siia üldse ronisid, kui ei oska!»

Kati jättis valju kisa järele. Kuid silmist aina voolasid ja voolasid pisarad. Nii suures hädas polnud Kati veel kunagi olnud.

Traadist aasas väikest ratast veeretades jooksis mööda veel üks hingeline. See oli Eiki sõber ja kambamees Peeter.

«Ohoo!» ajas Peeter silmad pärani ja laskis vile veel takkapihta. «Katil on koid sees, miks ta muidu on riputatud tuul-
dumma?»

«Oleks kraana, siis oleks lihtne...» seletas Eiki tähtsalt. «Aga kraanat pole!»

Peeter muutus kohe samuti asjalikuks. Mõlemad poisid takkapihta nutetud näoga tüdrukut, tara, ja uuesti tüdrukut ja jälle tara.

«Küesi!» laksatas Peeter peopesaga vastu kuklakonti.

«Kuldamoodi?» kibeles Eiki. Aga Peeter astus üsna Kati nina alla, pigistas ühe silma kavalalt kinni ja küsis:

«Kas tahad alla tulla?»

«Tahan küll!» kinnitas Kati virilalt.

«Aga sa näitasid mulle eile keelt!»

«Ema ei näita!»

«Ja alla veel ütlesid, et Peeter on loll.»

«Enam ei ütle! Üldsegi ei ütle!» lubas Kati läbi pisarate.

«Aga et siis meeles pead!» hoiatas Peeter ja lubas armulikult:

«Kohe tirime su alla!»

Peeter kargas Katil jalast kinni. Teisest võttis Eiki.

«Üks, kaks ja ... korragaa!» kamandas Peeter. Mõlemad rebisid Katit jalgadest.

«Ai-ai-ai! Ärge tehke!» pistis tüdruk kisendama. «Valus on!»

«Pole sul häda midagi!» seletas Peeter. «Küll sa välja kannatad! Noh, Eiki, üks, kaks ja korraga! ...»

Kui siiani oli tara küljes ainult väike pasun, siis nüüd üürgas ja rabeles seal terve orkester. Ja valjemini Kati kisast kõlas Peetri kamandamine.

«Veel natuke! Juba midagi ragises! ...»

Just siis, kui midagi tööpoolest ragises, avati üleval aken, aga nii tuttav ning armas hääl hüüdis:

«Kati! Kati! ...»

Päästjad jätsid oma töö pooleli.

«Noh, nüüd on kõik korras!» arvas Peeter ja müksas Eikile külge. «Küll ta nüüd ema käest saab! Laseme meie jalga!»

Aga Kati tõmbas sügavasti hinge ja pooleks nutu ning naeruga hüüdis ainult:

«Ema! Emakenel! ...»

HELLE LÄHEB LAIA MAAILMA

Oed Riina ja Tiiu, mõlemad ühtmoodi hakkajad ning lõbusad tüdrukud, tulid Hellele külla. Ega nad päris asjata tulnudki.

«Helle ema, meie läheme lilli noppima,» ütles Riina, õdedest vanem. «Metsaserval mäeveerul on neid hästi palju. On kurekellukesi, ja karikakraid on, ja teisi lilli. Meie tahame, et Helle tuleks meiega kaasa.»

Helle ema kuulas Riina jutu ära ja ütles:

«Helle ei saa teiega praegu kaasa tulla. Helle hakkas juba hommikul tagatoa põrandat pühkima, kuid jõudis ainult ühe nurga harjaga kuidagi üle liipsida. Aga tolmukaltsu pole ta veel pöördutanudki.»

«Oi, Helle, kuidas sul nii kaua aega läheb?» imestas Tiiu. Meie Riina pühib toa üks-kaks-kolm puhtaks. Ja mina ka saan ...»

Helle tõmbas suu prunti ega öelnud midagi. Riina ja Tiiu pakkusid end appi, kuid ema ütles, et Helle peab oma töö ise ära tegema. Selle peale arvas Riina, et kuna see töö Helle käes nõnda palju aega võtab, siis nemad küll ei jõua teda oodata. Ja nii nad siis läksidki, Riina ees ja Tiiu kui väike kirju takjanupp tema kannul, ilma Hellela minema. Helle vaatas neile kängitaknast seni kadedalt järele, kuni teekäänak mõlemad tüdrukud lepavõsa taha ära peitis.

Helle tuju oli väga halb. Pahurana istus ta oma väikesele jättele ja jälgis altkulmu ema talitust. Ema samuti heitis Hellele mõne vilksamisi pilgu, millele Helle vastas suuprunditamisega. Et ema oli Helle pruntis suud üsna tihti näinud, siis ka tema ei lausunud sõnagi.

«Ma lähen nüüd Restuse tädile appi lambaid näitma,» ütles

ema mõne aja pärast. «Seniks jõuad ehk sinagi oma tööga valmis.»

Ema niisugusest jutust veelgi enam pahandatud Helle tümp-sas tagatuppa. Ja nagu kiuste hakkas talle siin kohe see hirmus hari silma. Südameäiega virutas tüdruk harjale jalaga. Hari lendas kolinal süngi alla, kuid tüdruku varbad said sealjuures kõvasti haiget. Varbaid pihku kahmates istus Helle siiasamasse põrandale maha. Pealepuhumisest läks varvastel kergemaks, ent kangel südamele mitte.

«Ema lihtsalt kiusab mind!» arutles tüdruk ja nuuksatas vihaselt. «Mis sellest põrandast iga päev pühkida! Ning ta ise läks küll Restuse tädile appi, aga Riinal ei lubanud mind aidata.»

Rusikaga märgi silmi hõõrudes mõtles Helle kurbi ja viha-seid mõtteid. Ja see polnud sugugi esimene kord. Vähemalt neli päeva nädalas oli ema Helle vastu ülekohtune. Ema üldsegi ei küsinud, kas Helle tahtis põrandat pühkida või midagi muud teha. Muudkui aga ütles: «Pead õppima seda tööd tegema!» Ja Helle vaeseke pidigi kõik ema niisugused kiusamised ära kan-natama.

Kuid iga mõõt saab ükskord täis. Tänane ülekohtus oli isegi niisugusele kannatlikule tüdrukule nagu Helle liiga suur.

«Vaat võtan kätte ja lähen niisuguse paha ema juurest minema,» arutles tüdruk. Korra tal küll nagu hakkas kahju, kuid oma otsusest ta siiski enam tagasi ei kohkunud. Sest Helle oli ikkagi üsna kange südamega tüdruk. Ta krapsas püsti ja hakkas vihaselt nohisedes oma asju kokku pakkima.

Juba õige pea avanes Helle kodu välisuks. Kirju rätt hoole-tult heledatele juustele tõmmatud, astus sealt jalgrajale punase kleidiga tüdruk. Ühes käes hoidis tüdruk valgetest laastudest punutud korvikest, milles teiste mänguasjade peal sirutas koibi taeva poole ühe kõrva ning lõhkirebitud kasukaga plüüškaru. Aga teise käega surus ta rinna vastu hästi suurt nukku. Nukk, ümmargused sinisilmad pärani, uudistas üle tüdruku öla ja aina muigas ning kõlgutas naljakalt oma saepuruga täidetud jalgu. Kuid Helle nagu oli surmtõsine. Ta kergitas arupidavalt kulme, aeg-ajalt ohkas raskelt ja sammus nobedasti mööda kit-sast teerada.

Kui Helle oli juba üsna natuke maad käinud, pööras ta end veel korra ringi. Ta pani korvi maha, vaatas pooleldi kasesalu taha jäänud kodule, ohkas väga sügavalt ja kaapas käeseljaga üle kuivade silmade. Nii jätavad koduga hüvasti kõik need, kes lähevad laia maailma rändama, oli Helle kuulnud. Seejärel pööras ta end uuesti ringi, surus nuku tugevasti teise kaenlasse ja jätkas pead püsti hoides oma teed.

Ees oli kuulda kilkamist ja rõõmsat jutuvada. Mõne hetke pärast jooksid põõsaste vahelt välja Riina ja Tiiu, mõlemal

peal peas ja suured lillekimbud käes. Helle tegi kohe väga kuiva näo ja laskis pea hästi alla. Ka hakkas ta jalgu raskelt järele vedama, nagu sobibki inimesele, kes oma õlgadel rasket murekoormat kandma peab.

Helle niisugune väljanägemine avaldas Riinasse-Tiiusse sügavat mõju. Nende rõõmus naer sai kiiresti otsa. Kohkunud silmil vaatasid mõlemad Helle kurba nägu.

«Kas sa nüüd jõudsid põrandat puhtaks pühkida?» päris Riina naolt.

«Ja tulid nüüd lilli noppima?» küsis Tiiu kohe tagantjärele.

«Miks sul nukk ja asjad kaasas on?» imestas Riina.

«Miks sa nii kurb oled? Kas sul kuskilt valutab?» muretses Tiiu.

Helle tõstis aeglaselt silmad, nuuksatas korra ja ohkas:

«Mul on väga kurb meel, sest mul pole enam kodu olemas. Ma pean laia maailma rändama minema.» Helle laskis pea uuesti sügavale. Tüdrukute silmad laksid veelgi suuremaks.

«Ema kogu aeg kiusab mind,» seletas Helle edasi ja ta silmad hakkid märjaks.

«Oi-oi! ...» ohkasid Riina ja Tiiu kooris. «Ja meie arvasime, et sinul on kangesti hea ema.»

«Hoopis paha ema on!» kinnitas Helle südamepõhjast. «Nüüd lähen minema, küll siis tunneb!»

«Aga mis ema ütles, kui sa ära tulid?» küsis Riina osavõtlikult.

«Midagi ei ütelnud,» nuuksus Helle. «Teda polnudki kodus.»

«Oi-oi!» hüüatasid tüdrukud uuesti. Aga Helle pööras end ümber ja hakkas vaevaliselt edasi komberdama. Riina ja Tiiu vaatasid talle, suud ammuli, järele. Mõne sammu pärast hõikas Helle Helle!

«Jumalaga! Ja helge emale, et ... et kui mind enam pole, et ... et alla ma annan tallo kõik andeks!»

Helle ei oleks osanud sõna lausuda, vaatasid Riina ja Tiiu Hellele nii kaua järele, kuni selle erk peaaralt põõsaste vahel ennast kordagi ei vilkaatanud. Kuid Helle jätkas vaprasti oma rasket teed. Päärud tüdruku näol polnud veel kuivanud, ent südames oli palju kergem tunne, sest kui oma mure üle heade sõnadega koos natuke nutta saad, siis läheb süda alati kergemaks.

Tee keeras kõrge kuusemetsa alla. Jämedate tüvede vahel oli tiheda hõim, sest mets oli väga tihe, aga ka päike rippus juba õige madalal. Siis pani Helle korvi ja nuku käest maha ning kõkkis ka ise kännu kõrvale — tal oli tarvis enesega aru teha. Helle oli ema peale ikka veel väga pahane, aga võis ju ka nõnda olla, et kui ema nüüd Hellet laia maailma minemas näeb, siis kohe oma süüst aru saab ja palub Hellet, et see tema juurest mitte ära ei läheks. Muidugi mõtleb Helle veel järele,

kas ta ema palveid kuulda võtab, sest temal ikkagi on kindel nõu ära minna. Niimoodi siis keeraski Helle sellele rajale, mis viis mööda metsaserva Restuse õuest läbi.

Peab ütlema, et kandmisest olid Helle käed üsna väsinud ja ka jalgadele oleks tubli puhkus ainult head teinud, kuid Helle sellest ei hoolinud ja hakkas aiva kiirema sammuga Restuse poole astuma. Ja juba õige pea paistsid noorte kuuskede vahelt Restuse kõrged väravapostid.

Nukku tugevasti rinna vastu surudes astus Helle õuele. Tal oli siisugune tunne, kui rabeleks südame asemel põues puuri pistetud varblane. Ärevuse pärast hingeldades tippis tüdruk lühikeste sammudega üle õue ja hoidis end kogu hingest tagasi, et mitte tulistjalu jooksu pista. Ja kui õu lõpuks selja taha jäi, tundis Helle siisugust rõõmu, nagu oleks ta ei tea missuguse julgustükiga hakkama saanud.

Tüdruku rõõm aga muutus kiiresti pettumuseks. Ema ju ei märganudki teda! Keegi ei tulnud õuele, ja keegi ei hüüdnud: «Helle! Hellekene, tule ema juurde!» Õues oli ja jäi kõik vaikseks.

«Noh, ongi hea, et ei näinud!» arutles tüdruk. «Küll ta pärast kodus hüüab, aga siis juba Hellet polegi...» Helle kujutas endale ette, kuidas ema teda hüüab ja otsib ja kuidas ta siis kõik teada saab ja kibedasti nutma hakkab... Neid mõtteid oli hea mõelda ja neist sai palju uut julgust. Kuid ta võttis siiski nõuks veel kord üle õue minna.

Üle õue käis Helle veel kolmandagi korra, ja siis oli põues juba kõik päris rahulik. Ent õuele ei ilmunud ega paistnud ka läbi toa akna ainsatki hingelist. Helle oli nõutu. Ei saa ju ometi õhtuni seista siin väravapostide juures või Restuse õuel jalutada!

«Hea küll!» Helle viskas pea selga ja hakkas edasi sammuma. Kuid südames oli imelik ja raske tunne. See oli siisugune tunne, mis tegi sammu väga lühikeseks ning sundis aina üle öla tagasi vaatama. Helle ei saanud arugi, kui ta juba jälle oli teel seisma jäänud.

«Paneks õige karu siia teele maha,» arvas tüdruk. «Ma küll ei tahagi, et ema teada saab, kuhupoole ma läksin, aga on ikka parem, kui nad ükskord karu siit kätte leiavad.» Ja nii ta siis seadiski karu otse keset teerada istuma ja sammus aina tagasi vahtides edasi.

Punetav päike lisas varjudele lausa iga minutiga pikkust juurde. Helle vari oli juba nii pikk nagu suur kuusk, aga et kuuskede varjusid sammudega mööda, oleks tulnud veel õige pikk maa maha käia. Noore kuusetuka tagant paistis tükike Restuse pere majakatust ja valge korsten, millest kerkis nüüd suitsuvine.

Helle oli käimisest väga väsinud. Ta pani oma kompsud peh-

mele ja juba õige pisut niiskele rohule maha ning istus ka ise marmasse puhkama. Õhk oli jahe ja tüdrukust jooksis kerge külmavärin läbi. Kõhtu näpistas nälga. Aga kuusetuka taga korstna kohal hõljus koduselt suitsusaba.

«Ei tea, mida Restusel täna keedetakse,» püüdis tüdruk mõistatada ja neelatas. «Ema lubas teha praekartuleid, siisuguneid hästi pruune ning krõbedaid, millele enne lauale toomist muna peale lüüakse. Ema...»

Siin läks tüdruku mõttelõng äkki katki. Huuli jonnakalt kokku pigistades võttis ta oma asjad ja astus uue hooga edasi.

«Mul polegi kõht tühi!» kinnitas ta endale kangekaelselt. «Pealegi pole praekartulid kuigi head, roosamanna on palju parem.»

Helle sammus aina edasi ja mõtles ning kaalus, missugune toit on kõige parem. Kuid kõhule ei tulnud neist mõtetest vähematki kasu. Aina sagedamini neelatas Helle sülge, aga kõhu nahaugusest narrimisest hakkas nälga seal üha enam vaeva tegema.

Ohtu muutus ikka jahedamaks. Puud ja põõsad peitsid end hõimarusse. Jäid tukkuma endid väsinuks hullanud tuulepoisid.

Helle jäi seisma. Nagu müür kerkis otse ees kõrge mets.

«Mina metsa ei lähe!» otsustas Helle. «Parem hoian end lagedamale, seal ma ei eksi ära.» Kuid ka mööda lagedat polnud Hellet tahtmist enam sammugi astuda. Ta seisis ja seisis ega teadnud, mida peale hakata. Ja kuigi ta seda ei tahtnud, kipuvad silmad kogu aeg vaatama sinnapoole, kus puude taga hõimaruses asus kodu.

«Näed küll peaks ema mind juba taga otsima!» arutles Helle. Kuid hõltselisel kombel ei pakkunud see talle enam mingit lohutust, et ema teda otsib ega leia. Ta vaatas ärevalt kodu poole ja koha tülil nahaugune tunne, et sedamaid astub ema põõsaste vahelt ta juurde ning kutsuab teda koju tagasi.

Ta ootas kaua. Lõpuks muutumas kustus aegamisi eha, ja selle kohyatus kummas lendasid oma kodude poole varesed. Aga ema ilka ei tulnud. Nukku kaenlasse surudes muljus Helle näo rohume. Ning mida rohkem ta nuttis, seda haledam tal endast hakkas, ja mida haledam tal endast hakkas, seda rohkem ta enda üle nuttis.

Nagu suur lopergune hõbevaagen veeres aegapidi taevavõlvile kuu. Ält, heinamaadelt hiilis metsa poole hall uduvine. Vahel vahetasid huikeid linnud, vestis salajuttu mets. Ja aegajalt nad kõik kuulatasid ritsikate tuhandehäälset pillipidu.

Hoides nuuksumist tagasi, tõusis Helle maast. Ta võttis oma kott ja puku ning seadis end minekule. Algul astus ta õige kiiresti, aga siis juba kiiremini ja viimaks jooksis ta nõnda, kuidas jalad veel vähe kandsid. Kiirest jooksust langes rätt

juustelt maha, kuid Helle ei hakanud seda enam pähe seadma. Ta surus räti otsapidi kleidikaeluse vahele ja aina jooksis.

Tagatoa aknast paistis nörka valgust. Ärevusest põksuva südamega avas Helle ukse. Pannud oma varanduse kööki pingi alla, tippis ta kikiarvul tagatuppa.

Ema istus kudumistöö taga. Pea maas, jäi Helle ukse kõrvale seisma. Ema tõstis silmad.

«Aa... Sina oled?» sõnas ta ükskõiksealt. «Astusid veel kor-raks koju sisse?»

Helle nuuksatas. Ema vaatas Hellele küsivalt otsa. Helle nuuksatused muutusid valjemaks.

«Mis on?» küsis ema osavõtlikult. «Kas unustasid midagi maha? Pean sind võib-olla otsimise juures aitama?»

Et Helle midagi ei vastanud, siis jätkas ema vaikides oma tööd. Kuid Helle hõõrus käeseljaga silmi ja hakkas külge ees ajades sāngi poole nihkuma. Harja ta sāngi alt enam ei leidnud. Ikka veel sõna lausumata läks tüdruk kööki, tõi sealt harja ja asus suure innuga põrandat pühkima.

«Pole vaja!» lausus ema ja ohkas. «Mis sa oma kallist aega tühja kallal kulutad. Pealegi ma juba ise alles võtsin põranda üle.»

Pea maas, viis Helle harja kööki tagasi. Murelikult istus ta oma järile. Ta istus seal üsna tükk aega ja puhuti kergitas mõtlikult kulme. Ja siis äkki tõttas tagatuppa, haaras kahe käega ema ümbert kinni ja surus oma nutumärja näo ta sooja sülle.

KUI VANAEMA TUKASTAB...

Enne kui isa-ema jalgrattad kuuri alt välja toovad, kaman-datakse Ülo ja Ats tuppa. Nurumine siin ei aita: pärast seda, kui viimane kord külla kaasa võetud poisid seal tädile eneste arvates meelehead tegid ja umbrohu asemel pooled kurgitaimed peenardelt üles kitkusid, on nende jaoks küllasõitudel kriips peal. Ema hoopis ütleb: «Mängige ilusti toas ja ärge vanaema silma alt kuhugi minge. Ei jõua tema ometi teid, paharette, õues karjatada. Ja ärge tehke pahandust, vaid kuulake vanaema sõnu. Kui head lapsed olete, toob isa teile komput kaasa ja pärast lähete jälle õue mängima. Noh, kas on nii?»

Põlkipõnnid vaatavad teineteisele otsa. Ülo mossitab. Kui ema veel kord teeb kompudest juttu, noogutavad mõlemad väärilikult pead.

Akna all seisab suur kask. Läbi selle okste paistab põrandale päike. Kase oksad liiguvad kogu aeg natuke ja maalivad põrandale hüplevaid laigukesti.

Ülo on ikka veel pahane, et teda kaasa ei võetud. Ta istub põrandale ja tõmbab kulmud kortsu. Ats vaatab vanemale vennale vilksamisi otsa. Kohe läheb ka tema nagu niimoodi mossi nagu Ülol. Nüüd juba põrnitsevad kaks pruntissuudega poisi-otsa kortsu tõmmatud kulmude alt põrandale.

Ats hakkab nihelema. Paigal istuda on kangesti igav ja ka kulme kortsus holda pole kerge töö. Väikeveli vaatab uuesti vanemale otsa. See ei tee temast väljagi ja Atsi nagu läheb uuesti kelmikaks. Vargsi kahmab ta ühe päikeselaigukese järele. See libiseb tal peo alt ära. Ats võtab ka teise kää appi. Laigukest püüda pole aga kahe peogagi lihtne.

Ülo silmad muutuvad tähelepanelikuks. Poiss nihutab ennast vennale lähemale ja äkki krapsab Atsile appi. Väikeveli pistab

heameelest kilkama. Aga laiguke lipsab mõlema pihkude alt minema.

Toas on mõnusalt soe. Uinutavalt sumisevad lae all kärbsed. Vardad vanaema käes komistavad. Vanaema nõksatab pea naljakalt püsti ja kohendab ninale vajunud prille. Kuid kärbsed sumisevad edasi ja vanaema sõrmed liiguvad ikka aeglasemalt.

Ülo on mängimisest juba tüdinenud. Ja kaua sa neid laigukesti püüadki, kui ainsatki kätte ei saa. Poisi kavalad silmad peatuvad vanaemal. Hinge kinni pidades uurib ta vanaema süllelangenud käsi ja madalale vajunud pearätiga pooleldi kaetud nägu. Siis kummardub suurem väiksema kõrva äärde ja sosistab erutatult:

«Vanaema... vist magab!»

Ats jätab mängimise ning ajab silmad suureks. Vanaema küllalt tunnistanud, sosistab ta omakorda:

«Magab jah!»

Ülo keerab end kohe ringi. Nagu söögilauale roninud kass sammub ta jalgu kõrgele tõstes ukse poole. Väikeveli piidleb veel kord vanaema. Suu ümber hakkab kiskuma nutuvõru, paar korda ta poole häälega tihubki. Kuid siis neelatab, äigab rusikaga korra üle rõosatama löönud nina ja tatsab teisele järele.

Taevast hõõgub kuumust. Unine tuul mängib laisalt põõsastes. Sumiseb õielt õiele lendav kimalane. Pesakasti ees vilistab kuldnohk. Sirelipõõsa all põõnab halli-mustavöödilise Peedu. Kuuldes jooksumüdinat, ajab see silmad pilukile. Näinud aga ainult poisse, haigutab kass pikalt otse vastu päikest, sirutab korra liikmeid ja muljub nina uuesti sabale.

Vana haopinuaseme juures jäävad poisid hingeldades seisma. Mõlemad vaatavad ärevalt üle öla. Kõik on rahulik. Tiibadega vuristades lendab üle peade lind. Ülo peab aru.

«Vanaema ju lubas meid õue?»

«Ta ei rääkinudki,» kinnitab Ats.

«Aga ta ju nägi, et me tulime?» Ülo imeb mõtlikult sõrme ja vaatab teisele ootavalt näkku. Ats mõtleb natuke ja ütleb:

«Ikka nägi.»

«Ja ei keelanud?»

«Ei keelanud jah!» rõõmustab Ats. Nüüd on kõik korras. Poisid hakkavad tööle ja mõne hetke pärast on neil vanaema hoopiski meelest läinud.

Haopinu aseme tegi isa hommikul prahist puhtaks. Väikemehed teevad sellest endale põllu. Ats tirib põllu äärde juba hommikul liiva täistõstetud vankrikese ja hakkab külvama. Ülo künnab seemne vanast luuakontsust adraga mulda. Tähtis töö võtab mõlemad nohisema. Äkki jätab Ats külvamise pooleli ja jääb mõttesse. Siis küsib:

«Üilu, kuidas liiva saadakse?»

«Liiva ei saadagi,» seletab Ülo. «Seda on küllalt olemas.»

«Aga kas liiv kasvab?» pärib teine edasi. Nüüd mõtleb Ülo kukk aega. Lõpuks ütleb:

«Vili küll kasvab.»

«Kas tangud ka kasvavad?»

«Ikka peavad kasvama,» kinnitab vanem vend natuke kahtlevalt. Ats ajab silmad suureks:

«Miks siis liiva palju on, aga tangu jälle vähe?»

«Kust sa tead, et tangu vähe on?» uudishimutseb Ülo.

«Aga ema ütles. Ja suurtele kanadele ei lubanud tangu anda.»

Ats vaatab vennale küsivalt näkku. See tõmbab kulmud kortsu ning mõtleb järele. Natukese aja pärast kisub tal nägu naerule.

«Tuleb tangu kasvama panna!»

Atsi silmad lähevad ümmarguseks.

«Aga kust tangu saab?»

«Sahvris on.»

«Kas vanaema lubab?»

«Kui küsime, siis lubab küll,» arvab Ülo. Vankrit järele vedades tõttavad mõlemad toa poole. Kikivarvul sammuvad nad kojast kööki, köögist tagatoa uksele. Mõlemad silmitsevad vanaema.

«Ikka magab,» sosistab Ülo.

«Magab jah!» sosistab Ats.

«Ega ta vist ei keela?»

«Ega keela jah!»

Nagu vaimud hiilivad poisid sahvri ukse juurde. Selle haak on kõrge. Ülol tuleb kasvust puudu, kuid mitte heast nõust. Kogu jõudu kokku võttes toob ta süles köögist tabureti. Sellele ronides ulatub ta parajasti. Ats lükkab sahvriukse lahti.

Tangukott losutab kästil, suu avali. Ülo surub peo kotti. Tema järel Ats. Valendavat tangurada maha jättes kannavad poisid kalli seemne peotäitekaupa vankrisse. Ühisel jõul veavad nad koorma põllu äärde. Ats viskab seemet, Ülo oma luuakontsuga künnab ning aina kinnitab külvajale:

«Kasvavad head tangud!»

Kuuri nurga tagant sammub välja suur kukk. Kukk keerab pea viltu ja jääb poiste tegevust üksisilmi vahtima. Ta muutub rahutuks ning astub lähemale. Mida ligemale kukk jõuab, seda kiiremaks muutub tema samm. Üsna ligi jõudes seisatab ta korra, kuid siis tormab otse põllule ja hakkab tangu nokkima.

«Mine ära, kukk! Tangu on vähe!» pahandab Ülo ja äigab kuke poole luuatükiga. Kukk kargabki kõrvale, kuid siis pistab kutsuvalt kokutama.

«Mine ära, rumal kukk!» õiendavad poisid, ent juba saabub kukke abi. Üksteisest ette tõtates, tiibadega vehkides ning kaa-

kollased kerakesed. Kogu poiste põld on täis valgeid, kirjused ning musti kanu. Tõugeldes ning rüselles panevad nad oma nobedad nokad tööle. Aga kukk ise hüppab/vankrisse, siblib sealt tangu igasse külge laiali ja kokutab, nagu olekski tema siin peremees.

«Mine ära! Minge ära! Ei tohi tangu ära süüa!» kamandavad ähmi täis poisid. Kuid kanadel pole aega midagi kuulata. Nokiavad ja siblivad, mis vähegi jõuavad.

«Kõik söövad ära!» hädaldab Ats ja hakkab lootusetult tööna. Ülo püüab venda lohutada, kuid siis tõmbuvad ka temal silmad märjaks. Valjemalt kanade käratsemisest hakkab kostma kahe poisi nutukoor.

«Sa püh-ha taevane halastus! ... Mida see siin tähendab?!» hüüab surmani kohkunud vanaema. «Mis te nüüd jälle tegite?!...»

Poisid tõstavad märjad silmad lootusrikkalt vanaema poole. Nuuksetega segamini seletab Ülo:

«Meie tahtsime palju tangu kasvatada, aga need kanad ... Aja nad ära, vanaema!...»

MIKK JA MÄRT

II a klassis on ärevavõitu vaikus. Vasakul — seal istuvad tüdrukud — on seda ärevust küll vähem ja leidub isegi enesega väga rahulolevaid nägusid; see-eest paremal, poiste poolel, sihvavad kavalad, ootavad, ükskõiksed, kartlikud ja veel mitmete muude omadustega silmapaarid valvsalt õpetaja poole. Nii juhtub II a-s poistega ikka, kui on oodata, et just nüüd kohe kutsub õpetaja kedagi noortest meestest klassi ette õppetükki üles ütleva.

Ainult keskmise rea neljandas pingis ei märka kaks poissi muud ega ilma. Mõlemal heledad ja pisut turris juuksetukad, mõlemal ühesugused kelmid silmad, mõlema ninajuurele puistatud näpuotsatäis tedretähti, mõlemal ühevõrra kiiresti töötavad suud, mõlemal ühtmoodi laiad, nagu pea küljest iga hetk kahele poole jooksu pistvad kõrvalestad, mõlemal sinised valgete kraedega pluusid — nii sarnanevad poisid teineteisega kui kaks tilka elavhõbedat. Ja need elavhõbedatilgad aina nihelevad, aina keerutavad pead, sebivad kätega, togivad teineteist tuhvlilinadega ja sosistavad küll kordamööda, küll korraga.

Ja siis äkki märkab üks kahtlast vaikust klassis. Lühike «sst!» ja kohe sõrm hoiatavalt suule. Kuid on juba hilja.

«Vastama tuleb Mikk!» rabab kaksikuid kui kõuemürin õpetaja rahulik hääl.

Parempoolne poiss tõuseb kähku püsti ja marsib kindla sammuga klassi ette. Siin pöörab ta enda näoga pooleldi klassi poole, teeb klassi tagumise nurga suunas krapsaka kummarduse ja kukub vuristama:

«Esimene lumi
juba õhtul akna taga
heljus lumi...»

«Aga kas sa seda ka tead, kes selle luuletuse kirjutas?» pärib õpetaja. Mikk paneb oma kõnemasina korraks seisma, mõtleb viivu ja jätkab siis uue hooga:

«Ralf Parve

*heljus lumi langedes
hommikul on õued aga
kõikjal paksult hangedes
valged kasukad saand aias...*»

Tüdrukud itsitavad omaette, ja paistab, et õpetajagi hoiab vägisi muhelust tagasi. Kuid Mikk ei tee kellestki välja ja vuristab hinge tõmbamata luuletuse lõpuni.

«Jaa,» ütleb õpetaja. «Hästi oled luuletuse pähe õppinud, kuid lugemine ei lähe. Komad-punktid unustad ära, aga ilma nendeta ei saa...»

Mikk keerab pea viltu ja kuulab õpetaja seletuse sõna lau-sumata ära. Ent kui ta päeviku neljaga kätte saab, marsib ta tähtsalt ja naerulsui pinki tagasi. Aga enne veel, kui ta istuda jõuab, ütleb õpetaja:

«Nüüd tuleb Märt vastama! Võib-olla tuleb temal vennast paremini välja!»

Märdi mook venib õige pikaks. Hoopis vastumeelselt ajab ta end püsti ja, nina maas, jõuab viimaks ikkagi klassi ette. Mikk närib hapu näoga põidlaküünt ja saadab venna poole julgustavaid pilke.

Esimese salmiga saab Märt kuidagi ja kobamisi hakkama, aga teise salmi juures läheb poisil järg hoopis käest ära.

*«Valged õunapuud saavad... saand aias...
üle öö... ee... kõik õunap... valged... ee...»*

Märt on püsti hädas. Õpetaja abiga saab ta siiski ka neist kahest värsireast üle. Aga edasi ei lähe paremini.

*«Kõnniteed... ee... kõnniteel käivad...
ee... kõnniteel käib kaares laias... ee...»*

Märt puterdab ja vaatab abiotsivalt poiste poole. Mikk joonistab sõrmega õhku mingisuguseid salapäraseid vigureid, kuid Märt vaeseke ei taipu ega taipu. Lühike punase peaga poiss esimeses pingis, kes siiani Märdi häda üsna osavõtmatult pealt vaadanud, hakkab nihelema. Alles eelmisel vahetunnil oli tal ühega kaksikutest kana kitkuda. Oli see nüüd Mikk või Märt — kes sellest selget sotti saab, aga või seda vaja ongi. Mõlemad kaksikud hoiavad ühte, nii et oi-oi-oi! Punapeal läheb nagu sedamaid kaastundlikuks. Ta kõõritab õpetaja poole, seab peopesa suu juurde ja soostab õige-õige vaikselt Märdile midagi.

Murest muljutud ja sootuks kõssi vajunud Märt saab uut lootust. Ta ajab kaela õieli ja keerab kõrva punapea poole. Ka see nihkub üle laua Märdile lähemale. Märt pungitab silmi ja pingutab kuulmist. Sellest on kasu. Poisi mossis nagu läheb puugupealt rõõmsamaks ja ta prahvab julgelt, ainsa hingetõmbega:

*«Kõnniteel käib laias kaares
majahoidja kasukas!»*

Etteütteleja ajab lõua püsti ja pistab lõkerdama. Tema järel puhvatab naerma kogu klass. Mikk lööb peopesad näo ette. Märt püüab naerul nagu teha, kuid sellest ei tule midagi välja. Lootusetult puurib ta pilguga tuhvlinina.

«Õpid luuletuse pärast tunde selgeks,» ütleb õpetaja. Silmad hüübi täis, istub Märt oma kohale.

«Ma ju ütlesin sulle: õpi selgeks!» pahandab Mikk vahetunni ajal vennaga.

«Millal sa ütlesid?!» on ka Märt pahane. «Ütlesid hoopis, et mina õppigu tänaseks matemaatikat, aga luuletust ainult vaadaku. Et sina õpid selle isel!»

«Kus mina siis teadsin, et õpetaja meid mõlemaid küsib,» muutub Mikk leplikumaks.

«Mina ju ka ei teadnud!» lepib ka Märt. «Ja kindlust oli tarvis ehitada.»

«See on sul õigus,» kiidab Mikk. «Ainult et... mis sa sellest kasukast siis pidid ütleva. Oleksid parem võinud luud ütelda!»

«Kus mina teadsin!» laiutab Märt käsi. «Ants ütles mulle ette, et on kasukas. Ma siis ütlesingi.»

Nüüd sünnib kaksikute juures muutus, mille järgi on kerge oelda, kumb Märt, kumb Mikk. — Miku ümar lõug lööb roosatama, tederitähnid ninajuurel muutuvad tumedamaks, kulmude vahelo tekib jonnakas kurd.

«Ah nii!» ütleb Mikk. «Mulle ta pani eelmisel vahetunnil jala taha, aga ma lükkasin ta enda käpuli. Nüüd torgib sind!»

Ja kaksikud muutuvad jälle sarnasteks kui kaks tilka vett. Ohetavad ninad mõlemal püsti, kulmud kortsus, asuvad nad sellise innuga punapead taga otsima, mis ei kuuluta head. Ning selleks ajaks, kui kell uuesti klassi heliseb, on kord ja õiglus talule seatud. Tublisti sasida saanud punapea istub, vait kui hiir, Mikk on ninapidi matemaatikaõpikus, Märt aga meisterdab rahuliku südamega kuivatuspaberist lennukit.

Algab tund. Ei ole klassis tähelepanelikumaid poisse kui kaksikud. Nad istuvad kui traadil ja otsekui loevad õpetaja iga suuliigutust. Ja siis on selge, et nad on pääsenud, et tunnis vedapuhku rõhkem kedagi ei küsita.

Paistab, nagu roniksid mööda kaksikute pinki sipelgad ega

anna poistele rahu. Poolt minutitki ei saa nad paigal püsida. Märt poeb teisele pooleldi sülle ja seab suu Miku kõrva vastu.

«Täna hakkab lumi paremini kokku kui eile!»

«Hakkab jah!» noogutab Mikk innukalt tukka. «Täna saame kindluse valmis.»

«Aga laseme kohe ühe soojaga koju, ei maksa tee peal aega viita.»

«Muidugi!» jääb Mikk nõusse. «Homme juba tuleb lahing, Kaarel tungib kogu väega peale! Kuulsin, kuidas nad Kallega sosistasid!»

«Ohoo!» kisub Märt silmamunad suureks. «Paneme oma poistele kah häire hakkama!»

«Mikk ja Märt, istuge korralikult ning ärge sosistage!» segab õpetaja hääle vahele. Poisid jäävad õpetajale korrapealt vagurade nägudega otsa vahtima.

Äkki oleks Mikku kui nõelatud. Huuli torru ajades kahmab ta vennal käest ja sosistab pettunult:

«Sind ju jäeti kinni!»

Märdi nägu tõmbub virilaks. Tükk aega vahivad poisid murelikult lauale. Siis aga hakkab korts Miku kulmude vahelt kaduma ja poiss tõmbab silmad kavalalt kissi.

«Tead,» müksab ta venda. «Ma aitan su välja!»

Märt ei usu kõrvu.

«Kuidas sa seda teed?» õhkab ta lootusrikkalt.

«See pole midagi!» seletab Mikk. «Mul on luuletus ju peas, ma ütlen selle sinu eest ära. Õpetaja ei saa midagi aru!»

Mikul on peaaegu õigus. Ainult ema teeb poiste vahel kindlat vahet. Ütleb, et Märdil on kõrvalestad täitsa laiali, aga et Mikul jälle hoiavad rohkem justkui peadligi. Kui õige see on, seda muidugi teab ema ise kõige paremini, aga koolis on kaksikutega selles küsimuses, et kes on kes, alalõpmata üks suur segadus.

«Vaata see on alles mõte!» rõõmustab Märt kogu hingest. «Küll me Kaarli poistele nüüd alles näitame, kuidas meie mehed võidavad!» Ka Mikk muheleb üle näo. Nema juba hätta ei jää! Pealik ning kindluse ehitaja Märt saab täie hooga oma asja kallale asuda.

«Küll sinu nupp ikka jagab!» kiidab Märt venda, kuid hakkab samas hoolitsevalt õpetama:

«Ainult sa ära lase nii, parradi-parradi, vaid loe nii, pikka-mööda, nagu sa päris hästi ei teaks. Ja vahepeal tee nii: «ee... ee...» Et tuleks täitsa minu moodi välja.»

«See ka on väga õige mõte!» kiidab Mikk omakorda. «Ma ennem natuke harjutan!»

Õpetaja segab uuesti vahele. Ent nüüd istuvad kaksikud, silmad kelmid, kuni tunni lõpuni vaikselt ega lase õpetaja ainsatki sõna kõrvust mööda.

Koolimajast äraminekuga on Märdil nii kibekiire, et ei jõua mitte palitunööpegi kinni panna. Mikk aga poeb klassinurka ja hakkab harjutama:

«Ee... juba ee... õhtul ee... akna ee... taga... ee... ee... heljus ee... lumi ee... langedes ee... ee...»

Kui Mikk arvab, et juba läheb, nagu peab, otsib ta õpetaja ules.

«Õpetaja, mul on luuletus selge!»

«Voi said juba selgeks?» imestab õpetaja ja silmitseb Mikku nii tähelepanelikult, et sel lõug vägisi roosatama kipub. «Hakkame siis aga peale.»

«Ee... Ralf ee... Parve ee... Suusatajad ee... ee... Juba... õhtul ee...» loeb punetavate kõrvadega Mikk ja vahib hoolega põrandale. Nii ta ei märkagi, kuidas õpetaja näole tekib kaval muie.

«Ei lähe nii, Märt!» raputab õpetaja pead. «See pole ju luuletus, kus on aina ee... ja ee!... Niisugune lugemine võtab palju aega, aga mind juba klassis oodatakse. Pead veel õppima!»

«Õpetaja, ma võin ka ilma «ee-deta!» rõõmustab Mikk ja vuristab niisuguse kiiruga, et sõnad lausa sulavad ühte:

«Jubaõhtulaknatagaheljuslumi...»

«Ka nõnda ei lähe, Märt!» raputab õpetaja uuesti pead. «Nii tuleb hoopis Miku moodi välja. Pead ikka veel õppima, Märt. Kui tunnist tagasi tulen, siis küsin sind uuesti.»

Sootuks pika näoga jääb Mikk õpetajale järele vahtima. Pea nõus, longib ta klassi tagasi. Koolimaja on harjumatult vaikne, aga aknast paistab, kuidas klassivennad väljas lumepalle veevad. Mikk õhkab ja läheb koridori kella vaatama. Kellaõud aga nagu polekski veel liikunud.

«Aga vend ja vend!» Mikk harjutab korraks luuletust, kuid ikka kas tuleb ee-sid liiga palju või kisub jälle ülearu kiirelt minema. Ja hirmuga mõtleb Mikk sellele, et tal võib-olla tuleb veel teisekski tunniks «luuletust õppima» jääda. Ja samal ajal Märt, kes ei viitsinud luuletust pähe õppida... Ei!

Mikk jookseb tulistjalu läbi koridori. Kõrvuni õhetav, koputab ta kantselei uksele.

«Kantseleitädi,» ütleb ta hästi haleda häälega. «Kas ma võin telefoniga rääkida?»

«Kantseleitädi paneb sulle pea käest ära ja pärib sõbralikult:

«Mis tähtis asi sul siis südamel on?»

«Oi, mul on vä-äga täh-tis asi!» seletab Mikk. «Ma pean male kohe väga tähtsat asja ütlema!»

Viivu pärast helisebki Miku kodus telefon. Isa paneb ajalehe käest ja tõstab toru kõrva juurde.

«Hallo!» kostab telefonist peenike nõudlik hääl.

«Halloo!» vastab sellele isa tugev bass. Seepeale aga jääb telefonis vaikseks ja isa peab oma «hallood!» uuesti kordama.

«Ma tahan ee... Miku emaga rääkida!» ütleb peenike hääl juba vähem nõudlikult.

«Miku ema pole kodus,» vastab jäme hääl kahetsevalt. «Kes teda küsib?»

«Siin on ee... Miku hea sõber. Ma siis palun, ee... Mikku telefoni juurde!»

«Ka Mikku pole kodus,» ütleb isa. «Märt rääkis, et Mikk ei viitsinud luuletust selgeks õppida ja istub nüüd koolis kinni.»

Mõni hetk on telefonis vaikne, kuid siis pääseb teisel pool valla sügav ohe ja peenike nutune hääl seletab:

«Mina pole Mikk, sest mina olen Märts, ja Märts ei õppinud luuletust ära... Aga nüüd las tema ise tuleb otsekohe siia, sest mina rohkem kinni olla ei taha!»

SALGAJUHT

Viis poissi ja neli tüdrukut — need olemegi meie, teine salk. Meil on vahvad tüdrukud. Hakkajad, ja ei virise. Pärts nagu poisid. Ja poisid on meil veel täitsa vahvad.

Pioneeriks astusime kõik möödunud aastal. Mulle meeldis eriti esimestel päevadel pioneer olla. Kaelarätt, teate, on tore. Sead kaela — kohe teine tunne. Kõik vaatavad. Endal ka kena vaadata. Ja saluteerida on samuti tore. Ikka hoopis midagi muud kui mütsitõstmine. Mul algul ei kukkunud hästi välja. Aga siis ma harjutasin. Kodus, peegli ees. Treenisin nädal aega igal õhtul.

Varem käisin rohkem, käed püksitaskus. Oli mugav niimoodi. Siis aga vanempioneerijuht märkas. Ütles: ei kõlba niiviisi, pole viisakas! Harjutasin siis teisiti. Harjutasin juba rohkem kui nädala. Lõpuks korda. Hakkasin käima — isa sõnade järgi — rind ees, kõht sees. Oli veelgi mugavam!

Näete nüüd, mida kõike tegin kaelaräti pärast. Arvan, et mul on iseloomu. Algul muidugi oli raske, aga mina raskusi ei karda.

Meie salga pioneerid on kõik toredad. Ott on veel kõige toredam. Ainult et tal on väike viga juures — sõnad ei lähe igakord tegudega kokku. Kirjutab: «Põllul töllaga ei sõida!» Aga loeb: «Põllul töllaga ei sõida!» Naljakas, eks ole? Meie ka algul naerisime, kuid hiljem...

Ott rääkis: «Laevamudel, teate, kolmemastiline — naljamäng! Või kui tahate — lennuk. Lendab, aga teha veelgi lihtsam. Ehk jälle aurumasin» silindritega — pah-pah-pah! Kõik, mis aga soovite. Naljaasi sellele, kes kätte võtab!»

Kuulasime. Oli tüdrukutelegi huvitav. Küsisime:

«Kas sina võtaksid?»

«Naljamäng!» vastas Ott.
 Valisime Oti salgajuhiks.
 Alustasime laevast. Edenes. Kahel koondusel tegime. Kolmandal ütles Ott:
 «Tubli! Nüüd hakkame lennukiga pihta.»
 «See pole jutt,» ütlesime meie. «Laev on tarvis enne lõpetada.»
 «Lõpetame pärast lennukit!» kinnitas Ott. Vaidlesime, kuid hakkasimegi lennukit ehitama. See samuti edenes meil hästi. Ainult tiivad ja propeller olid veel pooleli.
 «Küllalt!» ütles Ott. «Aurumasin ei kannata rohkem ootamist!»
 «Aga lennuk?» pärisime meie.
 «Pärast aurumasinat!» otsustas Ott.
 «Aga laev?»
 «Siis, kui lennuk on valmis.»
 Näete, missugune puder välja kukkus! Lihtsam oli asuda aurumasinaga kallale. Selle ehitasime peaaegu lõpuni. Kukkus hästi välja, ainult pah-pah-pah! ei teinud.
 «Kenal!» kiitis Ott. «Küll ta hiljem vedu võtab. Nii. Autot me pole veel proovinud!»
 Noh, me siis proovisime.
 «Esiialgu käib ka ratasteta,» õpetas Ott. «Rattad on naljamäng!»
 «Nüüd siis uuesti laeva juurde?» arvasime meie.
 «Ei!» seletas Ott. «Läheb igavaks — aina üks ja sama. Mul on hea mõte — talv on ligidal, tuleb suusatama hakata. Malevas tulevad võistlused, võtame osa, saame esimese koha. Hakkame suusatamist õppima, kõrgema klassi oma.»
 «Hüva!» ütlesime meie. «Hakkame pealegi kõrgema klassi suusatamist õppima.» Järgmisel koondusel hakkasimegi.
 «Suusatamine on sport...» alustas Ott. Meie istusime ja kuulasime. Ott luges kui raamatust, ainult igavamalt. Akna taga sadas esimene lumi.
 «Tänaseks on küllalt,» kuulutas Ott ja peitis käe taha hagitust. «Järgmisel koondusel võtame praktiliselt.»
 Tulime suuskadega. Ainult Ott oli ilma.
 «Teate,» ütles ta. «Vahepeal mängime midagi. Suusatamine üksi läheb igavaks.»
 Aknast paistis, kuidas teised salgad treenisid. Meie mängisime pioneeritoas «tibu-tibu». Oli kah lõbus. Kuid suusavõistlustel jäime viimasteks.
 «Sellest pole häda!» arvas Ott. «Kui tuleb isetegevuse ülevaatus, anname kõigile silmad ette.»
 Õppisime mitmel koondusel. Hakkas juba edenema.
 «Isetegevus pole siiski meie ala,» ütles Ott. «Ei võta vedu. Mõtleme midagi paremat välja.»

Me siis mõtlesimegi. Mõtlesime ühel koondusel, mõtlesime teisel... Et ei hakkaks igav, rebisime tüdrukuid patsidest. Tüdrukud on meil kanged, andsid vastu. Pole midagi öelda — möllu ja madinat oli maailm!

Kolmandal mõtlemise koondusel olid ainult Ott, Anni ja mina. Sedapuhku patsidest rebimine jäi ära. — Anni on meil kõige kõvema käega, sellepärast. Polnud midagi teha. Aga väljas akna taga mässas kevad. Ütlesin Otile:

«Mul köht hakkas valutama.»

«Mine siis koju,» lubas Ott.

Läksime koonduselt minema. Mitte koju, vaid jõe äärde. Seal oli jääminek. Põnev!

Mina koondustele enam ei läinud. Mässasin õngedega jõe ääres. Oli huvitav, huvitavam kui koondusel. Järgmisel korral tulid Ants ja Rein minuga kaasa. Pärast Enn ja tüdrukud ka.

«Õige mõtel» kiitis Ott. «Kalapüüdmise koondus — vahval!»

«Koondust pole vaja,» ütles Anni. «Proovime ilma, tuleb paremini välja.»

Tuli kevad ja suvi. Elu läks lõbusaks. Võtsin pioneeriräti kaelast ära. Saab ka selleta läbi. Saluteerida, tõsi küll, oli vahva, aga talvest oli kahju. Tagantjärele sai asi selgeks. Kaelarätt ja koondused olid süüdi. Ilma nendeta kukkus kõik paremini välja.

Ei saanud arugi, kui tuli kätte uus sügis. Ja vana häda — koondus. Mõtlesin, et lasen jalga. Aga siis mõtlesin ringi. Esimese kannatab välja! Pealegi — tuli aru anda.

«Teatel...» ütles Ott.

«Ei teat!» vastasime meie.

«Voh!» hüüatas Ott ja vaatas varrukale. Seal oli tal salgajuhil punane pael.

«Räägi pikemalt!» ütlesime meie.

«Seda võib!» oli Ott nõus. «Elektrimootor, taskulambi patarel peal — naljamäng. Raadio, kahelambiline — veelgi parem. Hüürgab, et ei jõua ära kuulatal Aga kui soovite...»

«Räägi sellest, mis möödunud aastal tegime,» tuletasime meie meelde.

«Teate — on rääkimatagi selge,» arvas Ott.

«Aga laev? Lennuk? Aurumasin?... Millal lõpetame?» pärisime meie.

«Nendega pole kiiret. Pärast!» kinnitas Ott.

Läks lärmiks lahti. Karjusin kõigist üle. Ükstapuha! Saab koondusest niigi palju!

Hakkasime valima. Mina osa ei võtnud. Nagunii pole kasu. Meil on juba niisugune salk, kus ei tule välja.

Uueks salgajuhiks sai Enn. Anni õmbles talle paela varrukale.

Mina järgmisele koondusele ei läinud. Teadagi — mängivad

pioneeritoas «tibu-tibu» või tirivad tüdrukuid patsidest. Aga väljas on sügis — paras ja viimane aeg õues sporti teha.

Läksin spordiplatsile. Kujutlege — seal on meie salk! Tegid jooksu.

«Palun vabandust!» ütlesin mina. «Jäin natuke hiljaks.»

«Hüva!» ütles Enn. «Olgu viimane kord! Kus su kaelarätt on?»

«Teadagi kus,» vastasin mina. «Kodus.»

«Hüva,» ütles Enn. «Jookse koju, pane kaela, ja tule tagasi!»

Noh, mis mul üle jäi. Jooksin koju, panin kaela ja tulin tagasi. Naljakas tunne oli. Aga Enn ütles selle peale ainult:

«Hüva!»

Hakkasime kõrgust hüppama. Meie saime üle, Ott ei saanud.

«Olgu peale!» arvas Ott. «Proovime nüüd kaugust.»

«Aga millal sa üle hüppad?» küsis Enn.

«Pärast!» vastas Ott.

«Parem proovi kohe,» õpetas Enn. Ott ajas vastu. Aga viimaks hüppas. Päris mitu korda. Ja näe — üle sai.

See oli tore koondus. Öhtul olin jälle peegli ees. Harjutasin saluteerimist. Vahepeal, naljakas küll, olin ära unustanud.

Hiljem läksid ilmad vihmale. Hakkasime elektrimootorit ehitama. Polnudki väga keeruline. Algul, tõsi küll, ei tahtnud käima minna. Aga meie ei jätnud. Nüüd töötab. Suurepäraselt!

Pioneer on tore olla. Ausõna! Eriti veel meie salgas! Suusavõistlustel tulime malevas teisele kohale. Aga isetegevuses olime kõige paremad.

Kõige lõbusam on siiski koondustel. Eile saime raadio valmis. Teate, niisuguse kõrvaklappidega. Me kordamööda kuulame. Teeb head muusikat. Ja kõnelema on kange. Me hoiame seda laual, laeva ja lennuki vahel. Kõik kolm on väga uhked.

Jah, meie salga pioneerid on toredad. Ott on veel kõige toredam. Kujutlege — ta sai aurumootorile eile hinge sisse. See tegi nii: pah-pah-pah! Aga siis järsku aevastas ja jäi vait.

«Tubli!» kiitsime meie. «Nüüd juba võid ka autole rattad alla teha.»

«Muidugi võin!» ütles Ott. «Aga mitte enne, kui aurumasin korralikult töötab.»

Tõsi, selle «võin» ütles Ott küll natuke teistmoodi kui kirjutab. Kuid see pole tähtis. Sest see on ainus, kus Ott teod veel sõnadest lahku lähevad.

KORBID

On päris huvitav, kuidas kolmandas klassis varem keegi seda on morganud. Võib-olla sellepärast, et nad polnud siis veel pioneerid. Kuid nüüd nad olid, ja salga juhiks valisid nad just tema — Jüri Keerukamara. Ja juba oma ametisoleku teisel päeval pahvas too otse välja:

«Tüdrukud ei kõlba kuskile. Nendega pole midagi peale hakata. Nad aina nutavad või naeravad ja on kõikjal risti jalus. Nad on meie salga suur mure.»

Ta ütles seda poistele. Need kuulasid Jüri jutu ära, kõõritasid kartlikult ringi, et keegi neist selle «suure mure» hulgast kogemata pealt kuulama ei juhtuks, ja vahtisid salgajuhile uudishimulikult suhu.

«Oleks nagu parem, kui me nendega vähem kokku puutuksime,» kinnitas Jüri.

«Pole meil sellest sooja ega külma!» arvasid poisid. «Aga muidugi on parem vähem kokku puutuda, kui sa nõnda arvad. Sina oled salgajuht, sina tead paremini.»

Saa sa siin tagantjärele aru, mis või kuidas kõik käis, kuid ühel heal päeval hakkaski salk nagu üks mees vibupüsse meisterdama. Ainult et ühtki tüdrukut polnud kuskil näha. Kui vibud valmis said, hakkas salk nooli tegema. Ja jälle polnud ühtki tüdrukut. Siis aga läks salk nagu üks mees vibupüssiga märki laskma.

Enn Kakuots tõmbas vibu pingule ja laskis noole lendu. Nool tegi jõnkadi-jõnkadi ja tuhis otsapidi maasse.

«Nüüd on m-minu kord!» ütles Jaan Kannelpulk ja lükkas Kakuotsa Ennu kõrvale. Kannelpulga Jaan ajas mokad torusse ja sihtis suure hoolega. Kui kõik juba oodates ära tüdinesid,

päästis mees noole valla. See tegi ilmatu vahvat lendu, ainult et kukkus liiga vara maha.

Keerukamara Jüri kratsis lõuga ja ütles:

«Vaata kus on alles hea, et pole tüdrukuid. Nema oleksid kohe naerma pistnud!»

«Aga mina ikkagi lasksin paremini!» kiitis Enn Kakuots. «Niisuguse jõnksuga igamees lasta ei oska!»

«Ära k-kiitle ilma asjata!» läks Kannelpulga Jaanil hari punaseks. «Minu noolel oli hoopis k-kõvem v-vunk sees. Ära k-kiitle!»

«Aga minu oma võttis veel vindid peale!»

«Sinul endal on v-vindid peal!»

Seejärel Kakuotsa Enn lükkas Kannelpulga Jaanil peoga mööda nina ülespoole. Aga ka Jaan Kannelpulk polnud savist tehtud mees. Ta äigas kiitlejale noolepuntraga üle turja.

«Sina, niisugune k-kannikakakk!» hüüdis Jaan Kannelpulk.

«Sina, vana pi-pilpaka-ka-kannel!» hüüdis Enn Kakuots.

«Küll on hea, et pole tüdrukuid!» kiitis Jüri Keerukamar.

«Kui nad oleksid, oleks kisa kohe poole kõvem!»

«Ja!» kinnitasid poisid kooris. «Kisa oleks koguni kaks korda kõvem!» Aga omavahel arutasid: «Küll on lõbus, et me pioneerid oleme. Ning Keerukamara Jüril on juba kõik selge, kuidas meil kõige parem olla on!»

Kui vibulaskmine igavaks läks, hakkas salk lohesid meisterdama. Muist vestsid pulki, löikasid paberit, harutasid nõõri, muist jälle liimisiid ja kleepisiid ja maalisiid lohedele nägusiid. Aga tüdrukuid polnud nähagi.

«Kasvan suureks, hakkam lenduriks,» rääkis Mati Pendelvärk.

«Autojuht on parem olla, pea ei hakka ringi käima!» vaidles Kalle Hoostekoppel vastu. Aga Jüri Keerukamar hüüdis:

«Ma tunnen imelikku haisu!»

«See on l-liimi hais!» seletas Jaan Kannelpulk, kui oli näpuga tükk aega otsakonti hõõrunud. «See on l-liimi hais!»

Keerukamara Jüri sihtis liimipotti siit- ja sealtpoolt, astus mõne sammu eemale, vedas uuesti tuult läbi nina ja kuulutas:

«See pole liimi hais! See pole üldse hais. See on lõhna moodil!»

«Jah, see on lõhna moodil!» kinnitasid poisid, kui olid salga-juhi poolt kättenäidatud viisil ninad püsti ajanud ja õhku nuusutanud. «See lõhn tuleb ukse poolt.»

Mati Pendelvärk pühkis liimised sõrmed pükstesse puhtaks, äigas käeseljaga nina alt, tõmbas silmad uurivalt pilukile, ja kitsas lõug kui ülestõstetud kirvetera sõjakalt ees, läks lõhnavasse loosse lähemat selgust tooma. Kulmud püsti kui katuseviilud, tuli ta tagasi ja kandis ette:

«Kah meie salk! Täies koosseisus!» Seepeale pilgutas kiiresti silmi ja sosistas: «Küp-se-tavad!»

«Ohoo-o-o-oo!» õhkasiid poisid põnevalt.

«Ei mingit «ood»!» keelas Jüri Keerukamar valjult. «Küpsetada — see pole põnev!» Aga ise kratsis lõuga. Kratsis ivake noga ja küsis:

«Mida nad küpsetavad? Kas sa nägid?»

«Täielik selgus — läbi lukuaugu!» kiitles Mati. «Punkt üks: tõmmati ahjuuks lahti. Lukuaugust — ainult seljad! Punkt kaks: seljad lukuaugu eest ära. Pannil, kaugele näha,» siin ettekandja ohkas, «kohupiimakorbid! Kuus rida, igas viis. Punkt kolm: kõneldi «hakkavad küpseks saama!» Kõik!»

«Oooo!» hüüatas Keerukamara Jüri ja neelatas. Kohe aga puhus niigi paksud põsed punni, saatis poistele manitseva pilgu ja lausus ükskõikselt:

«Küpsetagu! See on igav. Pealegi nad kõrvetasid korbid ära. See kõik on paks kõrbemise toss, mis alt üles ajab!»

Natuke aega oli salgas täitsa vaikne. Ainult liimipott podises, ja käärid krigisesid, ja paberikrabinat oli kuulda. Siis hakkas jälle.

«Ära m-mäkerda nii paksult l-liimi peale! See pole sul k-kohupiim. Ära m-mäkerda!»

«Vaata — mäkerdan jah!» turritas Enn Kakuots.

Ise vahtisiid aina poole silmaga ukse poole.

«Juba kõrbevad!» arvas Mati Pendelvärk ja kõõritas silmanurgast Jüri Keerukamarat. «Vaja vaadata!»

«Katsu üks käkerdis kuidagi kaasa tuua!» hüüdis Jüri Keerukamar talle õhinal järele ja neelas süljetirtsu alla. «Siis näevad kõik, kuidas muudkui kõrbevad.»

Mati Pendelvärk oli tükk aega ära. Viimaks ikkagi tuli tagasi.

«Kuidas on?» paris salk. Mati Pendelvärk raputas pead.

«Veel ei kõrbe!» Ja lakkus salamahti näppusiid. Viivu aja pärast aga ütles:

«Nüüd küll kõrbevad!» Ning seadis ennast minekule.

«Ei-ei!» raputas Jüri Keerukamar kindlalt pead. «Nüüd ei kõrbe!» Neli poissi vahtisiid salgajuhile ootavalt näkku. Nüüd läheb Enn Kakuots. Ja kui veel täitsa kõrbema pole läinud, siis see ei loe. Sest äkki veel jätavad tooreks. Tingimata loo näha!» Enn Kakuots pühkis kui tuul minema.

«Näita välja!» käskis Jüri Keerukamar, kui Enn Kakuots tagasi jõudis.

«Pole midagi näidata!» seletas Kakuotsa Enn pehme häälega ja vahtis kõrvale.

«Miks pole?» nõudis Jüri Keerukamar karmilt aru.

«Nad ei andnud. Ütlesid, et ma tirin neid alati patsidest, et mulle tuleks hoopis...»

«Aga mis sul suus on?»

«Midagi pole.»

«Ära vahi kõrvale, vaata silma,» õpetas Jüri Keerukamar. «Ja nüüd tee suu lahti!»

Enn Kakuots väntas keelega kiiresti suus ringi, ajas siis silmad kohutavalt pungi ja neelatas, nii et kõrisõlm hüppas. Siis ajas suu ammuli. Jüri Keerukamar tõusis varvastele ja vaatas esiteks ühe, siis teise silmaga Enn Kakuotsa suumulgust sisse.

«Ahah! Sul on suu saiapuru täis!» ajas salgajuht end kohevile.

«Ohoo!» ümises salk kadedalt.

«See ei loe!» kaitses Enn Kakuots end ägedalt.

«Kuidas ei loe?» vihastas Keerukamara Jüri. «Endal suu kohupiima täis, aga nüüd äkki — ei loe?!»

«Vaata ei loe, sest... sest... sest selle ma sain kuidagi kogemata, nii et ise ei pannud tähelegi. Ja see polnud kõrbenu, ning suuremat toores kah polnud!»

«Aga natuke oli?»

«Natuke oli jah!»

«Eks ma õelnud!» kiitis Jüri Keerukamar võidukalt. «Aga kas meie liim oli toores? — Ei olnud! Nii on tüdrukutega alati! Kuid nüüd läks Jaan Kannelpulk omakorda, et salgajuhile näha tuua, kuidas tüdrukud hüva kraami raiskavad.

«Pliit on puhta k-külm!» hõiskas Jaan Kannelpulk juba ukselt, ümbert äranäritud korbiraasuke näpuvahel. «K-kõik k-ke-keedavad... kohvi, aga tuld ei m-märka k-keegi alla-panna!»

«Miks sa ümbert ära närisid?» kurjustas salgajuht. «Kes niisugust äranäritud tükki veel proovida tahab?»

«Mina! Mina tahan!» kinnitas salga kõige vaiksem, suurte roosade kõrvadega nudipea Kalle Hoostekoppel. Enne kui keegi nohki jõudis öelda, napsas ta kui varblane korbitüki Kannelpulga Jaani näppude vahelt ning pistis põske.

«P-pea k-ki-kinni!» karjatas Jaan Kannelpulk, kuid oli juba hilja midagi kinni pidada.

«Päitsud!» kaotas Keerukamara Jüri kannatuse. «Igaüks aina ahmib ja mõtleb enda peale. Kas see on kellegi salk!? Pooli pannitait korpe olete juba nahka parkinud, aga ikka ei saa humu täis. Et keegi salgajuhi peale mõtleks, seda pole!»

«Need on ju too-oored!» venitas Kalle Hoostekoppel süüdlaslikult ja näppis tuliseks läinud kõrva.

«Ah toored?!» kisas Jüri Keerukamar vihaselt. «Pole nad midagi toored! Ja nagu mina tooreid ei sööks! Marss! Olgu silmapilk uus toodud. Ning et poleks jälle ära näritud!»

«M-mulle kah! M-minu oma sõid ära!» sosistas Jaan Kannelpulk Hoostekopli Kallele tuliselt kõrva. Nägu naerul, jooksis see tulistjalu käsku täitma.

«L-liim on ära jahtunud!» pomises Kannelpulga Jaan ja tõstis lohe raamistiku eemale.

«Pane sooja!» andis Mati Pendelvärk nõu ning nihutas ennast uksele lähemale. Kuklapealne turris, vahtis Keerukamara Jüri aknast välja.

«Laks ja jäi!» laotas Kakuotsa Enn käsi, kui Hoostekopli Kallest kippu ega kõppu kuulda polnud. «Lähen kihutan ta tult tulema!»

«Nüüd jäid sinna k-küll tukkuma!» pahandas Jaan Kannelpulk ja astus vihast nagu tehes uksest välja. Igatseva pilguga jäi Mati Pendelvärk talle järele vahtima. Kui aga Keerukamara Jüri aknale selja pööras, hakkas ta kohe kibekiiresti louga kratsima. Sest peale tema polnud pioneeritoas kedagi!

Jüri Keerukamara põsk hakkas kratsimisest juba kipitama, kuid salk oli ja jäi kadunuks. «Ma alles tahan näidata!» pomises salgajuht. Ta tõmbas otsaesise kipra ning lõi ukse selja taga paakudes kinni.

Koögist kostis juba kaugele naeru ja käratsemist. Pösed löökisid, lükkas Keerukamara Jüri ukse järsult pärani. Ta nägi lauda ja selle ümber üheksat õnnelikku nagu.

«Nõnda jah,» tähendas Kakuotsa Enn pungil suuga ning rüüpas klaasist viimase kohvilonksu. «Lõpp on see kõigemagu-pana!»

Suhkur jääb rohkem põhja,» kinnitas Kalle Hoostekoppel teleda hahlega ning harutas taskuräti lahti.

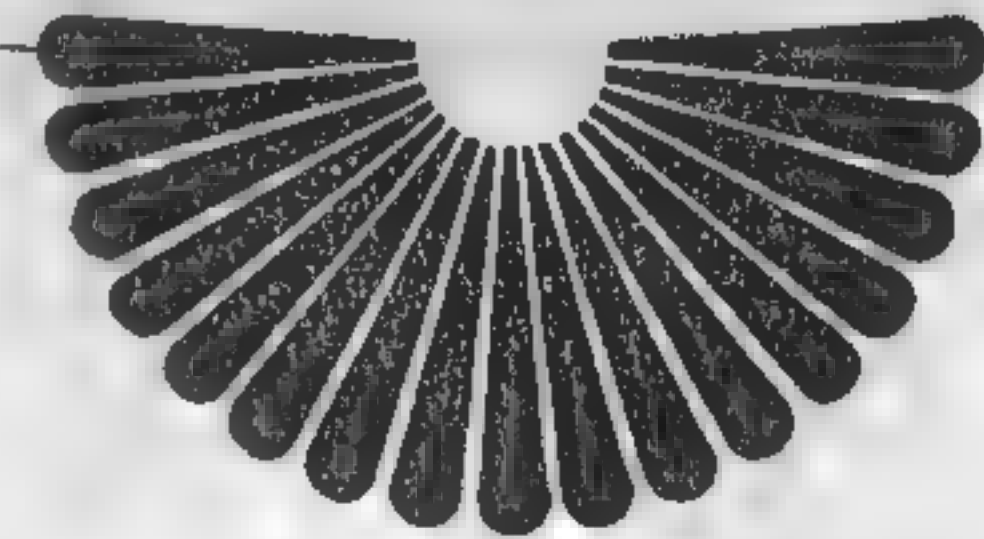
«Oht ikka head küll!» naeratas Mati Pendelvärk rahulolevalt.

«Aga tooreid v-või k-kõrbenuid polnud!» laotas Jaan Kannelpulk Jüri Keerukamara poole kahetsevalt käsi. «L-lihtsalt polnud!»

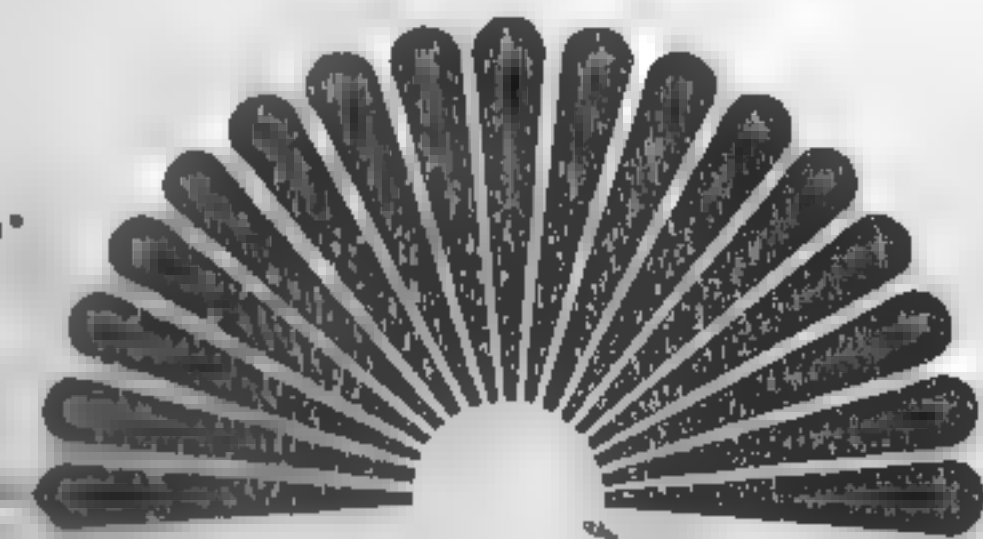
Jüri Keerukamara nagu vajus sügavast pettumusest pikaks. Vajus nii pikaks, et Kalle Hoostekoppel teda lohutama hakkas. «Ta ütles»

«Pole midagi katki, Jüri. Pannil peal on veel natuke kriibitud. Sa võta ja ribi need kokku. Aga järgmise laari juba küpsetame koos, kahe panniga!»

Peetriike

**Paha Katrin ehk kuidas Katrinist saab ühel heal päeval
Peetrike**

Noh lõepoolest — ühtilma oli meil selle Katriniga üks igavene häda ja pahandus. Juba üsna hommikul hakkas see peale.

Hommikul, näete, katab vanaema laua. Meie kõik istume sööma. Vanaisa sööb, ja tädi Sirje-Kati sööb, ja Aadu sööb, ja kogu pere sööb. Ei keegi nurise. Ainult Katrin, endal nägu murene ja moka kõver, sorgib kahvliga taldrikus. Temale, olge lahked, ei maitset!

Hiljem võtab tädi Sirje-Kati pörandad märja lapiga üle. Vaevalt on ta tööle selja pööranud, kui märkab: keegi kasi-
... on juba köögipörandale hirmsad porised jäljed jätnud. Kes see oli? Teadagi kes. Va paha Katrin!

Vaevalt kostab õuest hirmus kisa. Kogu majarahvas jookseb aheldades: mis näid lahti on? Aga lahti pole midagi, ainult et meie Katrin on Aadul tutist kinni ja kakleb.

Ühel ajal kuuleb vanaema kapi taga nurgas nahistamist. Vanaema läheb vaatama asja järele. Sa armas taevast — kapi kapp, peegel ja käärid püsti peos, kükitab hullusti ärasälgutud pöördel ja paharett. Kes? — Kes siis muu kui Katrin ikka!

Ja iga päev sellega siis õhtus ole. Veel päris hilja õhtul, kui vanaema kükitab ühte koledasti kriimu tüdrukut, kohkub hea tüdruk ühe hingepõhjani. Sest tüdruku palja kõhu pealt irvitab ühe ühe vastu kärelnise olivärviga maalitud õudne lõust.

... juba pöörditöö nii ebakohasele alusele sattus, ... Katrin midagi omapoolset öelda.

... meie Katrin. Igatahes poleks ... tahtnud olla poolt päevagi. Seesama Aadu, kes ... ühe ühe ja aina kiita saab. Teenitult mõis-

Noh, ja siis äkki ilmnes, et Katrin ise ka enam ei tahtnud niisugune Katrin olla. Sest kui nad ühel päeval kõik kolmekesi — vanaisa, Aadu ja Katrin — metsa jalutama läksid, tuli Katrin sealt tagasi väga vagusa ning mõtliku moega. Ta ütles:

«Sooh, see tüdruk, see paha Katrin, jäi Raudalu metsa suure kivi otsa. Aga mina olen nüüd ka poiss. Hea laps Peeter.»

Ütles, ja läks tagatuppa. Kui ta uuesti kööki tuli, olid tal Aadu traksidega püksid jalas.

Sest Peeter oli meie majas alles nii uus inimene, et tal veel omi püksegi polnud.

Meie kõik olime kangesti rõõmsad, et me pahast Katrinist lahti saime ja et tema asemel on meil nüüd majas hea laps Peeter.

Aga et Peetril olid pikad sälgutud juuksed, suured sinised silmad ja lohuke põskedes, siis hakkasime teda Peetrikeseks kutsuma.

Peetrike on kadunud

Meie maja lähedal on väike liivakastiga plats. Mitte ainult Aadu ja Peetrike, vaid ka Riina, Maidu, Tiia ja teised lapsed käivad seal mängimas.

Liivakastis, kus iga päev mängitakse, tuleb ju ette mõndagi. Aga seda, et sealt midagi kaduma oleks läinud, meie laste liivakastis polnud juhtunud. Ei olnud juhtunud seni, kuni liivakastist liiks ühel päeval kaduma — Peetrike.

Et Peetrike oli äkki kadunud, seda märkas kõigepealt Aadu.

«Peetrike!» hüüas Aadu.

Peetrikesest polnud kippu ega kõppu kuulda.

«Peetrike! Peetrike!» hüüasid nüüd ka Riina ja Maidu ja Tiia ja teised lapsed.

Peetrikesest polnud kuulda-näha mitte nohhiigi.

Lapsed otsustasid liivakasti lähedalt kõik põõsad läbi, kuid Peetrikesest ei leitud. Nii tõsist lugu ei olnud meie liivakastis varem juhtunud ja Aadu suu ümber tekkis nutuvõru.

«Peetrike!» hüüasid lapsed ühtesõnu ja hakkasid kadunud Peetrikesest kaugemalt otsima.

Peetrikesest ei olnud ka kaugemal.

«Vaatame tänavale,» ütles Aadu ja oli veel rohkem ähmi. Aga siis kui meil veel Katrin oli, kippus see alailma tänavale, kuid nüüd tänavas minnes unustas ta vahel algul vasakule ja siis paremale vaatamast, mistõttu ta ükskord ei pannudki

silma taga ja kadus tahele ja oleks äärepealt auto alla jaanud.

Uus Katriniga. Aga kuidas sõiduteele astub Peetrike, ei teadnud veel mitte keegi.

Tänavalt ei olnud Peetrikesest ühtki jälge. Ainult et liiklusest polnud ka mingit märki ja Aadu meel läks sellest

«Ma tean küll,» ütles Aadu teistele. «Peetrikesel hakkas igav ja ta läks tuppa.»

«Kas ta siis teie juures ei olegi?» imestas vanaisa toas.

Nad otsisid toa läbi, kuid Peetrikest tõepoolest toas ei olnud.

«Küll on lugu!» ütles vanaisa. Ja ta ütles seda murelikult. Kuid siis pani endale tuhvlite asemele kingad jalga.

«Peetrike!» hõikas nüüd laste hulgas ka vanaisa hääl, aga hõikasid nad nii palju kui hõikasid, Peetrikesest polnud midagi kuulda.

«No küll on lugu!» ütles vanaisa lõpuks ja nüüd oli ta juba väga murelik. Aadul aga olid silmad päris märjad. Sest ta ei oleks mingil juhul soovinud, et paha Katrin oleks niimoodi ära kadunud, kuid nüüd oli kaduma läinud Peetrike.

Vanaisa ja Aadu ja lapsed otsisid liivakasti ümbruse uuesti läbi. Peetrikest ei olnud. Siis läksid tänavale vaatama. Peetrikest ei olnud. Otsisid veel kord toa läbi. Peetrikest ei olnud. Käisid õuel, keldris ja pesuköögiski. Peetrikest ikka ei olnud. Ja siis ei osanud nad enam kuskiltki otsida.

«Nüüd ei aita muu nõu,» ütles vanaisa, «tuleb miilitsasse minna.» Ja ta sidus endale lipsu kaela ning pani pühapäevakuue selga, aga pühapäevast tuju ei olnud tal ollagi.

Niisiis hakkas vanaisa minema ja lapsed olid tal karjas kannul. Vanaisa ütles, et laheme igaks juhuks veel liivakasti juurest läbi.

Noh, ja mis te nüüd arvate? — Peetrike istus liivakastis ja pätserdas kooke teha, nagu poleks ta üldse kadunud olnudki. Ainult et kui ta meid nägi, vaatas ta meile oma suurte öökullisilmadega kavalalt otsa ja itsitas.

«Kus sa ometi olid, laps?» päris vanaisa.

«Aga siinsamas puu otsas!» itsitas Peetrike ja säras üle näo. «Teie muudkui otsite ja otsite ega näe!»

Peetrike ja isemeelne lillevaas isa laual

Isa märkas laual juhtunut otsekohe.

Õigupoolest polnudki siin väga palju juhtunud. Sest lillevaas isa kirjutuslaual seisis nagu ikka omal kohal. Ainult et ümber läikis laual veeloik ja lauaplokk ning sõnaraamat olid samuti selles loigus.

Tons ei olnud kedagi. Või vähemalt näis see isale nii, sest mugumistuppa riidekapi taha ta ei vaadanud.

Isa püüdis, mis päästa andis. Kuid päästa polnud siin enam midagi — lauaplaadi kattevineer oli juba üles tursunud, plokk ja sõnaraamat aga läbi ligunenud ning rikutud.

Isa istus oma laua taha ja ta näol oli õnnetu ning tusane ilme. Kuid mugumistoas kapi taga kükitas Peetrike.

Peetrike kükitas kapi taga vaikselt kui hiir. Ta oli lõiganud ühe paberist nukke. Aga kohe, kui ta isa samme toas kuulis, pöördi Peetrike kiirelt kilest. Kükitas teine siin nüüd niisama.

Võib ju arvata, missugune piin niisugune vagur kükitamine Peetrikesel juoks pidi olema. Ent miskipärast oli Peetrike kapi taga aina edasi ega andnud endast ühtki märki.

Ja ka isast ei olnud enam kippu ega köppu kuulda. Sest isa, olgu et laud oli nüüd märg ja rikutud, istus nagu ikka oma kirjutuslauda taga. Istus, vedas sulega hajameelselt paberile mõne ning kriipsukesi ja töö ei edenenud ta käes praegu

niimoodi see aeg aina läks ja isal polnud Peetrikesest kapi taga midagi. Ent Peetrikesel kannatus kapi taga konutada sai lõpuks viimaseni otsa. Peetrike tuli kapi tagant välja. Ta oli seljuures nii tõsine ja keskendunud, et isa kirjutuslauda taga nagu ei märganudki. Liiasi veel seetõttu, et tal oli aega lauda.

Köögis kolistas Peetrike suhkrutoosi kallal.

Siis sai tal isu suhkrust otsa. Ta otsis endale köögis mõnd muud tegevust, aga Peetrike jaoks polnud köögis tegevust mitte mingisugust. Ja ta istus nüüd lihtsalt niisama taburetil ning vahtis aknast välja.

«Isa,» ütles Peetrike viimaks köögiukse vahel, «ma lähen õue.»

«Hea küll,» pööras isa end laua taga ringi. «Aga enne ütle, mis siin kirjutuslaual juhtus?»

«Midagi!» kostis Peetrike ja lippas esikusse.

«Ei, sa tule siia ja vaata!» nõudis isa.

Niisugune nõudmine, see oli kõigest näha, käis Peetrikele üsnagi vastukarva. Kuid mis tal muud üle jai kui tulla.

Peetrike tunnistas tursunud plekki laual imestunult nagu ikka inimene, kes näeb seesugust esmakordselt.

«Kuidas see sul juhtus?» päris isa.

Küllap oli see Peetrike meelest väga naljakas küsimine ja ta silmad muutusid veelgi ümmargusemateks.

«Ee... kuidagi ei juhtunud!» ütles Peetrike. «Ma üldse ei teadnudki, et...»

Isale tekkis kurd ninajuure peale. See kurd seal Peetrikele üldse ei meeldinud, kuid sai tema sinna siis midagi parata.

«Kena lugul!» arutas isa. «Lillevaas läheb laual ise ümber ja tõuseb siis ise uuesti püsti ka. — Hirmus huvitav vaas, kas pole?»

Küllap oli vaas huvitav Peetrike meelestki. Ta naksas huule hammaste vahele ja vahtis seda huvitavat vaast nüüd üksisilmi.

«Tõepoolest — erakordselt iseäralik lillevaas!» kordas isa. «Pole midagi öelda. Otse ime kohe!»

Peetrike polnud imesid varem näinud. Ja ta teadis, et isa samuti. Nagu teadis sedagi, et isa imesid ei usu. Pigem ta usub, et keegi on vaasi laual püsti tõstnud. Seepärast Peetrike nüüd kohmaski:

«Ee... mina tõstsin vaasi püsti.»

«Ahaa — sellest ma juba saan aru!» kiitiski isa kohe.

«Nojah,» seletas Peetrike. «Mina nägin, et vaas oli laual ümber läinud, ja siis tõstsin selle uuesti püsti.»

«Aga kes ta siis ümber ajas?»

«Aga... ee... aga siis ta oli juba ümber.»

Isa vaatas Peetrikele silma. Kuid Peetrike oli isa silmi küllalt näinud ja tema silmadesse ei vaadanud.

«No mis sa ütled — on see alles imelik lillevaas!» hüüatas isa. «Ja vesi vaasis niisama naljakas! Sest vaas läheb ise heast peast ümber ning pool vaasi vett voolab lauale, aga pool jälle jääb vaasi alles ega mõtlegi välja voolata!... Mis imede ime see niisugune küll on, mis?»

Niisugune ime oli Peetrikesegi jaoks ootamatu ja jahmatas teda tublisti. Ta uuris vaasi uuesti ja pidi tunnistama, et isal oli õigus — vaasis oli tõepoolest vett poolest saadik.

Peetrike ei öelnud midagi.

«Aga kuidas see vaas meil siis ikka ümber läks?» hakkas isa viimaks uuesti usutlema.

«Ee-i tea, vist...» kohmas Peetrike. Ja see oli ka mõistatus küll. Sest vaasi oleks ka Aadu võinud ümber lükata, või ema jälle, või lihtsalt oleks pörand kõvasti pöruda võinud, või oleks võinud muudki juhtuda. Ainult et pool vaasi vett rikkus kõik ära, sellest sai Peetrikesi nüüd aru. Ja sellepärast ta kohmas:

«Ainult et... võib-olla see raamat lükkas seda vaasi kogemata,»

«Raamat?!» imestas isa. «Mis imelik raamat see siin veel on, mis tuleb lauale lillevaasi lükkama?... Noh, aina veidramaks lugu läheb!»

«Aga see oli see suur pildiraamat,» seletas Peetrike vastu tahtmist. «Sest ma lugesin seda ja vaatasin sealt pilte... Võib-olla see raamat siis vaasi lükkaski.»

«Ühesõnaga: sina lugesid raamatut ja vaatasid pilte, aga raamat võttis kätte ja läks lükkas lillevaasi ümber. Kas nii või?»

«Ee...» ütles Peetrike. «Ma lugesin seda raamatut sinu laua taga.»

«Aga mis see asja muudab!» imestas isa. «See on ju ükskaskoik, kus sa seda raamatut lugesid.»

Kuidas see siis ükskaskoik oli!... Peetrike meelest polnud see sugugi ükskaskoik. Ja seepärast ta seletas:

«See raamat oli sinu laua peal ja seal ma lugesin seda. Aga see see raamat võib-olla lükkaski vaasi kogemata ümber.»

Ah et võib-olla?»

Nojah!»

Aga sa päris kindla peale ei tea?»

Peetrike naksas huule uuesti hammaste vahele.

Nüüd et sa siis kindla peale ikka ei tea, Peetrike?» nõudis isa. Nüüd isadel on juba kord niisugune vastik komme aina nõuda ning norida. Lõpuni.

Ja seepärast ohkas Peetrike nüüd südamest ning ütles:

Ma ikka vist tean ka...» Ta ohkas uuesti ja lisas:

«Vaas lükkas ümber raamat, aga raamatu süü see päris ka ei ole, sest raamatut lükkas jälle see... va paha Katrin.»

Peetrike ja Aadu ning Peetrikese sõber Maidu

Oolepi-emale toodi autokoorem puid. Neist sai aia äärde pikk ning kõrge riit. Teist nii pikka ja kõrget riita meie hoovis polnudki.

Uus riit hoovis äratas Peetrikeses otsekohe huvi. Ta takseeris seda igast küljest. See oli tõepoolest tore riit ja hoolikalt üles laotud.

«Ei tohi, Peetrike, riida otsa ronida!» keelas Aadu. Sest Aadu on Peetrikesest aasta vanem ja Peetrike peab teda kuulama. Aga pole ju mingit lusti Aadut kuulata, kui õues on puuriit, mille otsa ei ole veel ronitud.

«Ei tohi, Peetrike!» pörkis Aadu. Kuid Peetrike ei teinud teist kuulmagi. Ta hoidis riida otsateibast juba kinni ja otsis jalgele tõhusamat tugemist.

Aadu tiris Peetrikese seelikusabapidi riida küljest maha.

«Ära puutu mind!» kisas Peetrike ja rabeles Aadu käest lahti. Ta üritas oma ettevõtmist uuesti.

Ja uuesti rebis Aadu ta alla. Kuidas niisugune asi ei tee siis hinge täis!

«Sa ei tohi mind puutada!» kisas Peetrike vihaselt ja põtkis jalgadega.

«Aga sina ei tohi riida otsa ronida!» andis Aadu vastu.

«Aga just tohin! Ja just ronin!» kinnitas Peetrike.

«Mina ei lase sind ikka!» kinnitas ka Aadu. Ega lasknud tõepoolest. Ta asus Peetrikesele selja taha ja võttis teisel ümbert kinni, nii et see ei saanud ennast liigutadaagi.

«Ei ole midagi vastikumat, kui et sind niimoodi selja tagant hoitakse. Peetrikesel oli lausa nutupill varuks.

«Lase lahti, Aadu! Lase kohe lahti!»

«Ega ikka lase küll!» kiitis Aadu. «Enne ei lase, kui ronimise järele jätab!»

«Lase lahti! Lase kohe lahti!» röökis Peetrike nagu pasun. Ta võmmis venda jalgadega ja rabeles mis suutis, kuid Aadu ainult muigas ega teinud teise kisast ning rabelemisest väljagi.

Viimaks pääses Peetrike Aadu käest ikkagi lahti. Ta turtus ja pobises nüüd nagu mõni pahandatud siilipapa, ja pahandatud ning tige oli Peetrike ka tõepoolest. Aga oma jonni ta ei jätanud.

Kui Aadu teda uuesti riida küljest maha kiskuma hakkas, rügas Peetrike vennale jalaga. Sest Aadu on vanem ja pealegi poiss ega tohi Peetrikest luua. Sellegipoolest saab Aadul teinekord hing hirmsasti täis ja siis ta ei hooli oma vanusest ega meheast põrmugi ning tuuseldab Peetrikese läbi kah.

Peetrikese jalahoop solvas ning vihastas Aadut hingepõhjani, kuid teda vastu ta ei löönud. See-eest tiris ta Peetrikese puuriida küljest ropsti maha ja hoidis tal nüüd nagu tangidega ümbert kinni.

Ja Peetrike kisas kui rattal.

Vaat selle kisa peale küllap tuligi joostes naabertänavale Maidu.

Maidu on Aaduga ühevanune. Ja nad on sõbrad ka. Kuid Maidu on Peetrikese sõber rohkem.

«Aadu kiusab!» tõttas Peetrike kohe kaebama. «Hoiab kinni ja lase lahti!»

«Aga Peetrike kipub Oolepi-ema puuriida otsa!» ähkis Aadu omakorda. «Sinna jälle ei tohi ronida.»

«Sa ei tohi mind kinni hoida!» kiunus Peetrike. «Lase kohe lahti!»

«Sina lasen, kui ütled, et sa riida otsa enam ei roni.»

«Aga ronin ikka!» kuulutas Peetrike. «Lase lahti!»

«Aga vaat ei lase jälle!» ei andnud ka Aadu järele.

Kutsu sa siin õigust mõista! Kuid Maidu oli Peetrikese sõber rohkem kui Aadu sõber ja seepärast ta ütles:

«Ära hoi Peetrikest niimoodi kinni. Lase ta juba lahti!»

«Küll ei lase!» kinnitas Aadu. «Enne ei lase, kui ta ronimise järele jätab.»

«Aga ta ju ei ronigi praegu!» kiitis Maidu. «Lase ta lahti.»

«Ei lase!» jäi Aadu endale kindlaks. «Sest kui ma lasen, hakkab ta kohe ronima!»

«Vaat hakkab jah!» kisas Peetrike nutuselt vahele.

«Kui sa nüüd?» õigustas Aadu ennast.

«Aga las ta siis ronib, kui ta tahab!» astus Maidu Peetrikele kallale välja. «Igaüks võib ronida, kui tahab.»

«Oolepi-ema puuriidale ei tohi», seletas Aadu veel kord.

«Mööda puuriitu üldse ei tohi ronida. Kui riit äkki ümber läheb, mis siis saab?»

Poisid vaidlesid, kuid Peetrike pidas oma plaani. Ja pugeski äkki kui süstik Aadu käte vahelt uuesti välja. Ning muidugi asus kohe jälle riida otsa ronima.

Aadu rabas Peetrikesel uuesti seelikusabast. Maidu omakorda aga hakkas Aadul hõlmast.

«Aga sina ära sega vahele!» vihastas Aadu.

«Aga sina jälle ära kiusa Peetrikest!» vihastas ka Maidu.

«No lase juba lahti!» nõudis Aadu.

«Sina lase Peetrike lahti!» nõudis Maidu.

Aadu pole mingi nannipunn. Seepärast laskis ta Peetrikese seelikusaba lahti. Ja sasis Maidul rinnust. Aga ka Maidu polnud mingi tossike või pehmest puust.

Poisid puskisid kakelda, aga Peetrike ronis mööda riidaotsa ülespoole. Oma tahtmise pidi ta saama. Ent enne kui päris riida otsa veel jõudiski, tõmbas ta kulmu kortsu ja vaatas selja taha alla.

Poisid olid teineteisel rinnust kinni ja ähkisid nii rassimisest kui vihast. Nad olid ühepikkused, kuid Maidu oli Aadust tüüakam ja tema vägi kippus teise omast üle käima.

Peetrikese kulm kiskus veel enam kipra ning pikka plaani ta ei pidanud. Nagu kass kribis ta ülevalt alla ja langes Maidule otsekohe tutti kinni.

«Ai-ai-ai!» kisas Maidu ja laskis Aadu lahti. «Ai-ai-ai!»

«Mis sina lähed Aadule kallale!» säutsus Peetrike nagu varblane ja kriipis Maidut kui kass.

«Ai-ai-ai!» kisas Maidu. «Ma ju tuln sinule appi!» Kuid Peetrike ei võtnud seda asjakski. Aina innukamalt võmmis ja kratsis ja küünistas ta teist ning aina riitles:

«Ah et sina lähed Aadule kallale!... Kas sina tohid Aadut puutada!»

Maidu pääses Peetrikese küüsist alles siis, kui Aadu talle appi tuli.

«Loll!» hüüdis Maidu Peetrikesele südametäiega ja niisutas süljega oma ärakriibitud nägu ning käsivarsi. «Puhta loll!» Aga Peetrike aina itsitas selle peale ja asus uuesti ronima.

«Ei roni riida otsa!» käratas Peetrikesele Aadu ja kahmas tal seelikusabast. «Tuled kohe alla!»

«Aga vaat ei tule ja ronin ikka!» kähvas Peetrike vastu ja püüdis Aadule äiata.

Maidu vaatas seda kõike nüüd eemalt ega osanud midagi arvata. Ja mis sa niisugusest Peetrikesest ka arvata oskadki!

Peetrike on julge ning aus

Meie köögiaknast paistavad uued majad. Varem paistis aknast muidu harv võserik, kus kevaditi läikisid loigud ja otsesid kollased varsakabjad ning krooksusid konnad. Aga nüüd on seal suured laiade akendega majad ja asfalt ja noored puud ja õhtuti särab seal kõik tuledes. Küll tahaks neis majades elada.

Meie ei ela uues majas. Ega meie maja väga vana ka ole, ja üldse see pole mingi halb või inetu maja, aga niisuguste majade vastu ta muidugi ei saa, mis nüüd meie köögiaknast paistavad, ja üks suur viga on tal ikka küljes ka. — Meie maja on eramaja. See tähendab, et meie oma majas ei maksa üüri majavalitsusele, vaid peremehele.

Meie maja peremees pole sugugi nii halb mees, nagu temast vahel ikka räägitakse. Ja kõva töömees on ta ka. Ainult et kuna ta on majaperemees, siis tema vabrikus või asutuses ei toota. Meie maja peremees töötab meie maja õues ja aias.

Õigupoolest meie õu ei olegi päriselt meie õu ja aeda meie maja rahvas ei tohi üldse minna. Aeda tohivad minna ainult peremees ja perenaine ja vanaisa, kui peremees teda aeda kutsub, et vanaisa maitseks, kuidas tikrid või sõstrad või õunad sellel sügisel ka on. Aga tikrid ja sõstrad ja õunad on veel toona toored, sest on alles kevadsuvi, ja vanaisa arvab neid maitseks, lihtsalt silma järgi, et tuleb rikas sügis. Selle peale kutsub peremees, et jumal tänatud, et nii see on küll. Siis nad lõikavad õunapuu alla pingile ja teevad suitsu, aga Aadu ja Peetrike vaatavad tarapulka vahelt, kui rikas sügis aias on. Vanaisa ütleb siis peremehele, et näe, lapsed seal, kui kutsuks lapsed aeda. Aga peremees arvab, et lapsed tallavad kurgid ja lõikavad ja sellerid ja kõik mis veel ära ning vanaisa ei käi

siis rohkem peale. Sest need on ikkagi peremehe peenrad ja siin pole kellelgi midagi belda.

Aga õues võivad käia kõik, kes meie majas elavad. Õues on isegi tilluke liivakast, kuid selles liivakastis ei taha meie maja lapsed suuremat mängida. Sellepärast, et otse liivakasti kõrval on peremehe lillepeenar. Ja teisel pool jälle klaasi all peremehe seemnelava. Ja kolmandas küljes prügikast. Liivakasti kohal ripuvad pesunöörid. Iseenesest mõista tuleb siin liivakastis väga ettevaatlik olla, et midagi ei puutu ega määri ega löhu. Ja pealegi asub see liivakast otse peremehe akna all, aga läbi akna paistab alalõpmata perenaise valvsate silmadega nägu.

Varem kasvasid meie õues kaks suurt kaske, aga kased peremehele sugugi ei meeldinud. Peremees ütles, et need kased joovad meie aiast kõik vee ja rammu ära. Pealegi ei anna kurgid, sellerid ja porgandid ning need teised aedviljad varjus üldse seda saaki, mis päikese käes. Ja siis need kased võtsid kätte ja kuivasid äkki ära ning peremees pidi selle pärast veel trahvi maksma. Sest siin maailmas pole üldse õigust, ütles peremees ja oli hirmus vihane, aga pärast naeris ja ütles, et oli raputanud kasejuurtele soola peale jah, ja ütles, et sügisel teeb see aed nüüd ka kümme trahvi kuhjaga tasa. Ja nii see vist oli ka, aga ilma kaskedeta meeldib meie õu nüüd kõigile hoopis vähem kui enne, kuigi see õu meie maja lastele ka varem polnud suuremat meeldinud.

Aga siis hakkas õu äkki Peetrikesele meeldima. Ta ei hoolinud enam üldsegi teistest lastest ega nende mängudest. Ta kükitas õuel Oolepi-ema puuriida ääres ja oli seal nii liikumatult vagusi, et ajuti tekkis kahtlus, kas Peetrike üldse ongi Peetrike.

Oolepi-ema puuriit peremehe aknasse ei paistnud ja perenaine ei saanud niisama lihtsalt näha, mis Peetrike õues teeb. Aga perenaine pidi seda tingimata nägema. Sellepärast lükkas ta akna lahti ja küünitas pea iga natukese aja tagant aknast välja. — Peetrike kükitas puuriida ääres.

«Mis sa siin teed?» tuli perenaine Peetrikese lugu viimaks lähemalt uurima.

«Ma vaatan,» ütles Peetrike.

«Mida sa siis vaatad, tule jumal appi?» ärritus perenaine ja vaatas omakorda ümberringi. Ta ei näinud siin midagi, mis oleks vaatamist väärinud. Ja et Peetrike talle midagi rohkemat ei öelnud, vangutas perenaine pahaselt pead ja tatsas tuppa tagasi.

Aga Peetrike tõepoolest vaatas. Varakevadel oli vanaisa loonud kaantpidi räästa alla kilukarbi. Kevadel tegi kärbsenäpp kilukarpi pesa. Ja nüüd olid tal pojad. Ainult et perenaisele ei tahtnud ta seda miskipärast öelda.

See, et Peetrike riida ääres kükitas ja aina vaatas, ärritas perenast hirmsasti. Ta küünitas end järjepannu aknast välja, aga Peetrike polnud seda nägugi, et ta oma vaatamisest tüdineks.

«Kas sa juba tuppa ei lähe?» küsis perenaine viimaks.

«Ei lähe,» raputas Peetrike pead.

«No nuud sa võiksid küll juba tuppa minna!» arvas perenaine mõne aja pärast. Aga Peetrike ei teinud seda nõuannet kuulmagi.

«Ma panen välisukse lukku ja sa jääd ööseks välja, kui sa muud kohe tuppa ei lähe!» ähvardas perenaine viimaks. Aga Peetrike ütles, et kell ei ole veel kümme ja et varem ei tohi ukse lukku panna, ning kükitas puuriida ääres edasi.

«Aga nüüd kohe tuppa!» tuli perenaine lõpuks õue. «Kohe jalamaid tuppa!»

Peetrike sügas oma sääsekuplas sääri ega teinud perenainele midagi. Ent perenaise kannatus oli juba otsas. Ta võttis Peetrikese käest kinni ja tiris ta jalule.

«Teie ei tohi mind puutuda!» kisas Peetrike ja ta silmad kirkendasid vihaselt. Ta punnis vastu mis võis, kuid perenaine oli suur ning tugev naine ja lohistas Peetriket enda järel ukse tuhipaljast kutsikat.

Perenaine tiris Peetrikese keldrisse, sest hoovist pääseb meie maja trepikotta ainult läbi keldri, ja keeras välisukse lukku.

«Tule, ma panen keldriukse ka lukku,» ütles ta Peetrikele.

«Aga vaat ei tule!» jonnis Peetrike.

«Noh, siis jääd ööseks keldrisse!» naeris perenaine. See, et Peetrike hakkas minema. Aga keldris oli üsna hämar ja Peetrike lõi varba vastu peremehe kastekannu valusasti.

«Ait!» kiljatas Peetrike ja virutas kastekannule kannaga pihta, nii et kõlises.

«Jumal appi, mis sa, pöörane, teed!» kiljus perenaine oma-õue.

«Sa löhud kastekannu ära!»

«Siin majas ei saa sammu astuda!» kisas Peetrike. «Kõik keldris on peremehe koli täis!»

«Kuidas sa, hull laps, räägid!»

«Õu on peremehe koli täis, kelder on peremehe koli täis, keldrikülmkott on peremehe koli täis, pesurulliruum on peremehe koli täis, koridor on peremehe koli täis!...» kisas Peetrike kui ta rääkis, ja et peremehe sibulavakk jäi talle just jalaulatusse, ta virutas ta ka sellele pihta.

«Jumal jumal!» oigas perenaine. Aga koridoris — see oli keldri külmkott — paotati uksi. Meie maja inimesed on kangesti ümberhulmutunud.

«Siin majas ela nagu klikeajal!» kuulutas Peetrike, kuigi ta ise polnud päevagi klikaajal elanud. «Ma ei saa aru, kus siin noukogude võimu silmad on, et ta seda ei näe!»

«Jää juba vait!» sisistas perenaine. «Jää vait!»

Peetrike ajas oma lõuakese püsti ja marssis nagu asjamees keldrist koridori ja trepist üles. «Mu jumal, mu jumal!» halas all keldris perenaine, aga trepikojas olid ukсед paakil ja majarahvas itsitas naerda. Sest iga sõna, mis Peetrike oli öelnud, oli õige, amult et keegi polnud siiani seda perenaisele nii otse näkku sõandanud öelda.

Muidugi, väikesed lapsed peavad täiskasvanutega rääkima viisakalt ja ainult asjust, mis neisse puutuvad. Nii et selles suhtes me Peetrikese tegu suuremat kiita ei saa. Aga kui isa Peetrikest selle eest öhtul noomis, ütles Peetrike:

«Aga, isa — peab ju ometi aus ja julge olema!»

Jah, peab aus ja julge olema. Ja kui asja nii võtta, siis oli Peetrikesel ju õigus.

Peetrike ja külmaveekraan köögis

Peetrike haigutas ja tiris teki lõua alla. Kõik olid juba tõusnud ja kes kuhu läinud — vähemasti ei olnud majas ainsatki hingelist kuulda — kuid Peetrike ei hoolinud varasest tõusmisest. Peetrikesele meeldis viimast unerammestust ihusoojas toetluses võimalikult pikaks venitada, pärast esmast ärkamist paar korda ringutada ning haigutada ja seejärel veel korraks kõrgelt tukastada. Ja see kõik oli Peetrikese õigus. Või vähemasti oli seda veel eile hommikul olnud.

Täna hommikul polnud aga Peetrikese lood enam päriselt nii. Eile oli Peetrike väga pahas tujus tõusnud ja isa temaga lühilül kombel pahandanud. «Häbi! Suur tüdruk juba, aga abitud kui sülelaps!» kurjustas isa. «Tuigub unisi päi ringi ja takkapihta veel poriseb!» riidles isa. «Nagu mõni muldvana eelkõige kohmitseb ja kohmitseb oma hilpude kallal ja ei saa ega midagi muust riidesse!» Siis võttis isa Peetrikese käekõrvale ning viis kooki kraani alla. Siin uhas ta Peetrikese silmnägu ja kaela ammutult külma veega. Aga ise ütles:

«Noh, näed — kohe teine asi! Plikal kohe inimese nägu muutub!» Ja veel ütles: «Külm vesi hommikul — see teeb silmad rõõmsaks, tuju heaks ja karastab noort inimest. See on igas suhtes soovitud. Vaat. Ja pea sa meeles, tüdruk: igal hommikul, kui ärkad, esimene asi — marss kraani alla!»

Peetrikesel oligi see meeles. Ja sellepärast, tiris ta teki nii tihedalt alla kui ka tiris, ei tulnud Peetrikesel väikesest järeltulevast tühimusest täna hommikul mitte kui midagi välja. Mure muutis magamist

Ja mure oli selle asjaga ka hirmsasti.

Uus kõige maailmas armastas Peetrike vett. Olgu siis varasemal, kuigi või hilissügis — Peetrike ei astunud ühestki löi-

gust niisama mööda. Iseasi, kui vesi loigus läbisumamiseks just liiga sügav oli. Ja seesama Peetrike ei kartnud ega vihanud maailmas midagi rohkem kui sedasama vett. Muidugi siis, kui vesi silmapesukausis oli. Aga külm kraanivesi hommikul oli Peetrike meelest nii hull, et hullemat ei saanud enam ollagi.

Peetrike näris suures mures teki all põidlaküünt, kuid mure sellest vähemaks ei saanud. Polnud sugugi teada, kas isa istub oma toas kirjutuslaua taga või on ta välja läinud. Seda aga oli hädasti tarvis teada.

Majas, nagu juba öeldud, polnud kippu ega kõppu kuulda. Kuid niisugune vaikus võis ka petta. Ja seepärast ronis Peetrike sängist välja ning hakkas tasapisi riietuma. Riietumine polnud Peetrike jaoks põrmugi meelepärane amet, ja pealegi oli pluusil täna hommikul midagi viga. Esiteks ei tahtnud ta kuidagi selga minna, ja kui viimaks ikka läks, siis oli nõõpimisega hirmsasti pusimist. See-eest pükstega laabus tal lugu ladusamalt, ja nii polnudki Peetrike väga mossis moega, kui ta isa toa ukse avas.

Isa istus oma kirjutuslaua taga.

«Tere hommikust!» ütles Peetrike poole suuga. See, et isa oma laua taga istus, polnud talle täna hommikul mingi rõõmus uudis.

«Tere hommikust!» vastas isa, pööras end ringi ja takseeris Peetrikest pika pilguga. Siis muigas. Ütles:

«Õige ka. Ega pluusis kõlbagi kraani alla pesema minna. Ju sa ta siis selle pärast pahempidi selga panidki, et oleks nagu kaks asja korraga teda uuesti ült ära võtta.»

Peetrike ei kostnud musta ega valget, hakkas ainult nohiseama. Ja kobis uuesti magamistuppa tagasi. Siin puhus ja turtus ta kui koera näinud kass ja kiskus pluusi seljast ning lenutas selle laias kaares nurka. Kuid siis korjas pluusi uuesti üles, ja niimoodi, pluus süles, jäigi ta voodiservale tusaselt konutama.

«Soo-oh!» See oli isa, kes pea ukse vahelt sisse pistis. Ja nüüd ei aidanud enam midagi. Peetrike viskas pluusi toolile ja marssis põnts-põnts kööki.

Köögis vedas Peetrike huuled mossi ja istus taburetile. Siis nägi, et köögiuks oli lahti ning tõmbas selle tasapisi kinni. Ja istus uuesti taburetile.

Lõpuks, seda taipas Peetrikegi, ei saa siin köögis ju niiviisi igavesti istuda. Seepärast ta tõusis uuesti ja keeras vee kraanist jooksmä. Üksi seda vastikut vett vaadates jooksid Peetrikesel külmavarinad üle selja.

Vastumeelselt nina krimpsutades kastis Peetrike viimaks ühe sõrme kraani all märjaks. Hambaid kokku surudes kastis ka teise. Ja siis hakkas see lugu talle nii hullusti vastu, et ta kraanile selja pööras ja ennast uuesti taburetile istuma sättis.

Kraanist sorises vesi, aga Peetrike kolistas toidukapi kallal. Ootab suhkrutoosi. Ja leidis ka. Suhkrutoosi, pandagu see ka talle jannakse, leidis Peetrike alati ja ilmtingimata üles.

Vesi sorises ja lusikas kõlksus vastu suhkrutoosi. Ja Peetrike mõru meel muutus nagu muhedamaks. Isu otsa maiustas ta suhkrutoosi kappi tagasi, ja nagu oeldakse, asis ta tal sarvist. Kastis kaks näppu uuesti kraani all märjaks, ja puutis sõrmed vastu põske kuivaks, ja õhkas kerge südamega oma ausalt väljateeninud töömees kunagi.

Ja nõnda marssiski külma kraaniveega karastatud Peetrike, lõnaku tahtsalt püsti, uuesti riietuma, endal suurest pesemisest suhkruvuntsid nina all.

Peetrike ja kokkutulekulaagri rinnamärk

Sellel suvel läks Aadu juba pioneerilaagrisse. Muidugi ei olnud ta veel üldsegi pioneer, sest ta ei käinud veel kooliski. Kuid pioneerilaagritesse, nagu me teame, võetakse ka väikesi poisse.

Peetrikesel oli Aaduta päris igav. Eriti veel pärast seda, kui laagrist kiri tuli, milles Aadu kirjutas:

«Soovin teile sama head lõbusat tuju, kui on siin, pioneeri-laagris. Ma olen majas nr. 1 tuba 3. Me oleme 10-kesi ühes toas. Me taas on 8 oktoobrilast ja 1 pioneer. Süüla saame ka hästi. Laagris olen ma juurde võtnud 1 kg ja 100 g. Laagris mul kipub raha otsa lõppema. Tooge mulle veel 3 rub.»

Miskipärast hakkas ema seda kirja lugedes naerma, aga tädi Sirje-Kati seevastu vangutas pead ning imestas pikalt-laialt, kuhu küll võib üks nii noor meesterahvas nagu Aadu laagris nõnda ohtrasti raha kulutada.

Sellest kirja saamise päevast hakkas Peetrike hirmsasti jäätist sooma. Suvi oli tõepoolest palav ja ega see oleks ka ime olnud. Ainult et — see tuli hiljem välja — samast päevast peale Peetrike jälle jäätist üldse ei soonudki. Kõik jäätise ostmiseks nurutud kumne- ja viieteistkümnepikikalised avastas tädi Sirje-Kati ühel päeval riidekapi alt leitud kompvekikarbist.

«Ma kogun Aadule kolme rubla!» lõi ähmi täis Peetrike pilli, kui keegi ei osanud niusuguse varalaeka riidekapi alla siginemist kuidagi ära seletada. «Sest muidu teie äkki ei võtagi mind laagrisse kaasa, aga minul jälle on Aadule tarvis need kolm rubla anda!»

Siitpeale võis Peetrike hakata jälle jäätist sooma — muidugi arukalt ja mitte üle ühe portsu korraga — kuid naerutamist sai ta oma korjanduse pärast üsna parasjagu. Kuigi see naermine

oli vahest ülekohtunegi, sest mis on selles siis nii naermist vart, kui inimene teise inimese muret südamesse võtab ja teist hädast välja aidata püüab. Aga teisest küljest oli selles puudmises ikka pisut omakasupüüdlikkus mõtet küljes kah!

Aadule laagrisse külla minna Peetrike aga ei saanudki. Sest just selleks ajaks, kui ema ja vanaisa Aadule külla pidid minema, sõitis Peetrike ise laagrisse. Pioneerilaagrisse. Ja veel pioneeride kokkutulekulaagrisse.

Kokkutulekulaagrisse sõitis Peetrike koos isaga. Isa, teadagi, ei olnud enam mingi pioneer. Kuid laagris kandis ka tema punast kaelarätti. Sest ta oli oma lapsepõlves pioneer olnud, aga hing — seda ta räägib vahel emale — on tal eluajaks pioneeritrummi ja punase kaelaräti külge jäänudki.

Laagris muutus isa hoopis teiseks inimeseks. Kodus pole teda vahel päevade kaupa kuulda; istub teine aina oma kirjutamisa taga — selle laua taga olen endale küüru selga istunud, ütleb ta ise — ja ei märka maad ega ilma ümberringi. Ei ta oma laua taga kuule, kui keegi talle midagi ütleb või talt pärib, ega tee ka ise häält. Päris häda — seda ütleb ema — selle lünga teinekord! Aga laagris oli isa hääl kõlav ning vali ja seda oli kogu aeg kuulda ning kühmust ta seljas polnud jälgegi. Ta kutsus kogu aeg, rind ees ja punane kaelarätt kaelas ning punane sõde varrukal, ja tihtipeale tundus, nagu oleks teda laagris otsekui mitu, sest ta oskas olla mitmes paigas peaaegu ühekorraga. Ja see kõik tuli küllap sellest, et isal oli laagris hirmus tähtis amet — ta oli kokkutulekulaagri komandant.

Laagris hakkas Peetrikele otsekohe meeldima. Sest kus on veel ilusam kui laagris? Suur laudtasane lagendik, ümberringi lühike mets, aga ühes küljes jõgi. Ja metsa all, mis te arvate? — Telgid! Telgid ja aina telgid ja telgid! Kuidas võis küll Aadu oma kirjas niiviisi luisata, et laagris tubades elatakse?!

Telgid meeldisid Peetrikele üliväga. Ja ei sugugi vähem meeldinud talle ka pioneerid, kes telkide juures toimekalt tegelesid. Nad kandsid siia kokku sammalt, kive, käbisid, puidrikke oksid, koguni okkaidki ja kõike, mis metsa all vähegi leidus. Kõigest sellest kraamist aga nuputasid nad välja ja meenutasid telkide juurde igasuguseid embleeme ning veidraid ja lõbusaid kujakesi. Telgid ning kogu laagri ilme muutus seltseliseks ja kaunimaks.

Peetrike vaatas seda kõike parasjagu eemalt, sest ta polnud ju varem laagris olnud ega teadnud seetõttu, kus siin tohib olla midagi teha ja kus või mida mitte. Pealegi oli kõigil siin väga kiire ning Peetrike jaoks ei jätkunud kellelgi mahti.

Telkide juures saigi Peetrike tuttavaks Kerstiga.

Kerst võis olla vahest niisama vana kui Peetrikegi, ainult et ta oli Peetrikesest lühem ning tublisti atsakam. Ja telke ning

pioneere ei uudistanud ta eemalt: ta toimetas nende hulgas nii-sama peremehelikult nagu Peetrike kodus.

Otsekohe, kui Kersti Peetrikest märkas, astus ta teisele julgesti juurde ja vaatas tolle pealaest varvasteni üle.

«Sa ei ole varem laagris olnud,» tegi ta sedamaid otsuse. «Aga mina olen juba neljandat korda.»

Peetrike tunnistas teist vaikides.

«Kellega sa oled?» uuris Kersti.

«Isaga,» ütles Peetrike.

«Isaga?!» põlastas Kersti. «Kes su isa siin on?»

«Kokkutulekulaagri komandant,» selgitas Peetrike.

«Siis sa oled ju hoopis komandandiga!» naeris Kersti iseteadvalt. «Laagris pole mingeid isasid: isad on nad uuesti pärast, kodus.» Ja lisas mõne hetke pärast tähtsalt: «Mina olen laagri-ülemaga.»

Peetrikele — see tuli ta vähestest laagrikogemustest — ei avaldanud uudis sügavat muljet.

«Mul on praegu kiire,» ütles Kersti pisut pettunult. «Aga kui ma saan pärast aega, siis mängime sinuga koos. Eks?»

Ta ajas oma päevitunud koonukese tähtsalt püsti ja marssis järgmiste telkide poole.

Iga pioneer sai laagris märgi rinda. Peetrike sai ka. Ja et laagris isasid ei ole, siis andis Peetrikele märgi komandant.

Märk oli riidest. Suur. Selle peal oli puu, telk ja pioneer, aga lisaks veel aastanumber — 1963.

«See tuleb ömmelda siia,» torkas komandant Peetrikele näpuga rinda, «vasaku tasku peale.»

«M-mh!!» rõõmustas Peetrike ja kiskus kohe dressipluusi seljast. Ta ulatas pluusi isale, see tähendab komandandile.

«Hoo!» hüüatas komandant ja kergitas kulmud kõrgele. «Laagris õmbleb igaüks endale ise!»

Nüüd oli Peetrike kord kulme kõrgele kergitada.

«Aga mul ei ole ju nuti ega nõela!» ütles Peetrike viimaks. «Kuidas ma saan siis märki ömmelda?»

«Kuidas, sul ei ole niiti ja nõela?» imestas komandant. «Ma ju rääkisin sulle, mis sul laagrisse kaasa võtta tuleb.»

Muidugi oli isa seda kodus rääkinud ja selle kohta ei saanud midagi öelda. Aga Peetrikele tuli sedamaid meelde, kuidas komandant oli staabi juures pahandanud, et keegi oli punase nitrovärvi maha unustanud. Ja ta vaatas nüüd komandandile pisut altkulmu otsa ning vastas talle tema oma sõnadega:

«Sai räägitud küll, aga oleks tulnud kontrollida!»

Komandant vaatas Peetrikest nüüd omakorda pisut kõõrdi ja muigas. Siis ulatas talle oma nõelatasku.

«Palun pärast pruukimist isiklikult minu kätte tagasi anda,» ütles ta ja pöördus minekule.

Peetrike oli küllalt näinud, kuidas vanaema kodus ta sukki noolub või äratrööbatud riideid paikab. Nõela — kui palju vanaema teda selleks ka keelitas — polnud ta kunagi näppude vahelo võtnud. Peetrike meelest oli nõelumine vastik töö. Ning milleks siis memm on, kui Peetrike peab nõelatööd puutuma?!

Kuid vanaema, teadagi, laagris ei olnud. Ja Peetrike polnud ühe arvala osanud, et see õmblemine veel nii kole ja vastik ning keeruline töö on. Pealegi torkas ta endale nõelaga sõrme.

«Teise rühma kolmas telk!» kuulis Peetrike kaugelt komandandi valju häält. «Kui pioneer midagi teeb, siis teeb ta seda korralikult. Pingutage oma telginöörid uuesti!»

Peetrike, nagu juba öeldud, polnud pioneer, kuid pioneerid — kui aastad kord välja annavad — tahab ta tingimata saada. Seepärast vaatas ta oma poolelioleva nõelatöö nüüd pioneerliku pilguga üle.

«Oleks hoopis parem, kui isa oleks laagris lihtsalt isa,» mõtles ta nukravõitu trotsiga. Sest siis tal polnuks vaja vaadata, kas ja kui korralikult pioneerid oma tegemisi laagris teevad. Aga samas meenus talle, et isa oli ise samuti pioneer olnud, ja et kui ta mistahes tööd tegi, siis ikka väga hoolikalt, ja ta ohkas. Ning harutas märgi tasku pealt lahti, sest see oli sinna kolledate pistetega ning hullusti viltu ömmeldud.

Kogu metsaalune oli kära, hõikeid ja kopsimist täis. Ehitati ju laagrit. Missugune lust oleks seda kõike pealt vaadata! Kuid Peetrike, endal trotsist ja kärsitusest ning enesehaletsusest midagi suus, püsis nõela ja niidiga.

«Kae, ja mida sina siin siis teed?»

Need olid kaks tüdrukut. See tähendab, et mitte niisama tüdrukut, vaid kaks pioneeri. Ja nad polnudki Peetrikesest ei too kui palju pikemad.

Peetrike tunnistas mõlemat altkulmu. Sest ta oli märgi juba tead korda taskult lahti harutanud ja seepärast oli tal hing kogu maailma peale täis.

Pioneerid vaatasid Peetrike tööd ja vahetasid omavahel pilgu. Siis kükitas nääpsukesem neist Peetrike kõrvale ja ütles talle ta dressipluusi järele.

«Luba, ma aitan sind,» ütles ta lihtsalt.

Peetrike sikutas pluusi enda poole.

«Kas sa siis ei taha, et me sind aitame?» imestasid pioneerid.

«Laagris õmbleb igaüks ise!» kuulutas Peetrike. Pidas siis sõnalikult lisada: «Komandant ise ütles!»

Pioneerid puhvatasid naerma. See naer kiskus Peetrike teadvust veel rohkem kortsu. Aga pioneerid aina naersid.

«Komandandil on õigus!» jätsid nad oma lõkerdamise viimaks järele. «Aga kas ta sellest ka rääkis — laagrisõprusest?»

Peetrike tuletas meelde. Siis raputas pead.

«Näed siis!» ütles Helle — teine kutsus nääpsukesemat nii — ja võttis Peetrikese sülest pluusi, niidi ja nõela. «Laagris muidugi tehakse kõike ise, aga kui keegi ei jaksa või ei oska, siis teised aitavad!»

«Pioneeridel on ka nii!» kuulutas Peetrike kõiketeadvalt. Ja tal oli õigus, sest see oligi ju pioneeride laager.

«Nii kiiresti?» imestas Peetrike, kui Helle niidi nõela tagant katki hammustas.

«Me oleme kuuendast rühmast, neljandast telgist,» ütlesid Helle ja Asta. «Sa tule meile pärast külla.»

See oli väga ilus märk. Ja rinnas, dressipluusi vasakul taskul, oli ta veel poole ilusam. Peetrikesele tundus, et ta on nüüd juba peaaegu nagu pioneer. Seepärast oli tal nüüd sammgigi teistsugune, kui läks komandandile tema nõela- ning niiditaskut isiklikult ära andma.

Komandant oli laagriülema ning vanemate pioneeridega keset laagriväljakut. Nad püstitasid laagri lipumasti. See oli nii tähtis töö, et komandant Peetrikest üldse ei märganud.

«Seltsimees komandant!» hüüdis Peetrike. Selle hüüde peale märkas komandant Peetrikest otsekohe. Ta vaatas Peetrikesele otsa ja muigas poole suuga. Siis muutus tõsiseks ja küsis:

«Milles asi?»

«Ma tõin...» Siin jäi Peetrike äkki mõttesse. Sest ta ei teadnud, kas kokkutulekulaagri komandandile, olgu see siis pealegi tuttav mees ja kas või oma isa, öeldakse «sina» või «teie». Seda ei sobinud siin küsida, ja seepärast ütles Peetrike nii:

«Siin on nüüd see niit ja nõel. Palun!»

«Aitäh!» ütles komandant ja miskipärast muigas uuesti. Siis vaatas teraselt Peetrikese pluusirinnale ja päris:

«Leidsid laagris endale sõbra?»

Juba teab! imestas Peetrike. Aga kõike ikka ei tea! Ja Peetrike parandas komandanti.

«Sõbrad!» ütles ta.

«See on hea!» kiitis komandant. Ent siis pööras ümber ja ütles: «Noh, mehed, ploki nõör ongi meil paigas! Kas ajame siis lipumasti püsti?»

Peetrike ja esimene laagripäev ning komandant

Punastlõunal seisis kogu laager ülesrivistatuna lipuväljakul. Vanemkorrapidaja sammus väljaku keskele ja kamandas:

«Laager — lipulee-ee-ee... valvel!»

Kersti nõksas ennast sirgu ja pööras silmad lipumastile. Peetrike — ta kuulis niisugust käsklust ja nägi seda kõike esmamärgatult — järgis tema eeskujul. Ta seisis, käed trammilt vastu külge, ega liigutanud silmalaugugi. Silmanurgast aga märkas ta, kuidas paljud pioneerid tõstsid käe saluudiks pea kohale, et näha, kes seisis laagriülema selja taga ja kandsid punast laagerlõngu.

Küll oleks Peetrike praegu tahtnud olla juba pioneer!

Pöörasid trummid ja puhuti fanfaari. Kõrgesse lipumasti tõusis punane lainevöödiga lipukangas. Tuul, mida siin all polnud tundagi, pani lipu selge sinise taeva taustal uhkesti voolama.

Kokkutulekulaager oli avatud.

«Kuidas see kõik sulle meeldib?» päris Peetrikeselt komandant. Peetrike pidulik ja muhedasuine.

«Hea!» ütles Peetrike. «Kas nüüd on laager valmis?»

«Jah,» vastas komandant. «Laagriga on nagu Tallinna linna — see on juba kunagi valmis. Siin on kogu aeg midagi nuputada ja teha.»

«Mina võin sinu ka midagi teha!» lubas Peetrike suuremeelselt.

«Jah,» ütles komandant. «Mul ongi sinu jaoks töö.»

Peetrike oli vahetpidamata kaduda jõudnud. Seepärast komandant komandandile kannul üksinda.

«Nõud!» ütles komandant Peetrikesele laagriväljaku jõe-

poolses servas. «Mingid lohakad inimesed on siin midagi raiunud ja laastupuru maha jätnud. Meil tuleb see siit ära koristada.»

«Selge!» ütles Peetrike, sest ta oli kuulnud, kuidas pioneerid niisugusel puhul komandandile ütlesid.

«Siis on tubli!» tähendas komandant. «Siia ei tohi ühtegi laastukest maha jääda, sest niisugune on juba laagrikord. Ma annan sulle tüki vineeri, millega sa laastud lõkkesse kannad. Aga kui oled omadega valmis, siis teatad mulle, et ma võiksin töö üle vaadata ja teada, et siin on nüüd kõik korras.»

Laager elas laagrielu. Metsa alt kostis laulu. Kõõgis suitsesid lõkkesed. Fanfaarisignaali peale jooksid lipu alla kokku rühma sidemehed. Valverühma pioneerid punnisid vedada laagri joogi-nõud. Teadetetahvli juures arutasid-vaidlesid laagriülem ja vanemkorrapidaja. Ühe telgi juures mängiti suupilli.

Peetrike korjas laaste vineeritükile. Laastud olid peenikesed ja neid oli palju.

See oli igav ning tüütu töö.

Tuli salkkond poisse nõörredeliga. Nõörredelit oli Peetrike seni vaid pildi pealt näinud. Pildil polnud nõörredel pooltki nii huvitav ja põnev. Ja pildil ei tõmmanud poisid teda ometi puu otsa üles, nagu siin, laagris.

Mänd, mille oksa külge poisid redeli sidusid, oli jäme ja jändrik. Sinna otsa andis ronida. Kuid poiste käes läks see kähku. Nad proovisid kordamööda redelil ronides, kas see ka võistlusi vastu peab, jäid tehtuga rahule ja, jäme kõiepundar lohinal järel, marssisid edasi. Tükk maad eemal asusid nad mingeid keppe maasse taguma.

Peetrikest huvitas redel. Ta ei olnud nõörredelil kunagi roninud, aga ronimine meeldis Peetrikele üle kõige maailmas.

Väga naljakas tunne oli mööda nõörredelit ronida. Sest redeli alumine ots ei olnud kuskile kinnitatud ja keharaskus viis redelipulga koos jalgadega püstsüüna välja. Peetrikesel aga olid sitked käsivarred ja ta harjus redeli omapäraga peagi.

Redelil kõõlumas komandant Peetrike ka leidis.

«Noh, ongi korras?» muheles komandant. «Lähme siis vaatame üle.»

«Ee-ee...» ütles Peetrike ja muutus näost juuste juurteni roosaks. Ta hüppas redelilt maha. Nina maas, marssis ta oma töökohale.

«Hm!» ütles komandant ega muhelnud enam põrmugi. «Minul oleks praegu häbi. Sest ükski laagrimees ei jäta tööd pooleli ega löö niisama lulli, kui tal ülesanne alles täitmata»

Peetrikesel oligi häbi. Kuid seda vastikut laastupuru oli siin ka tõepoolest väga palju maas. Seepärast ta ohkas, ja selle pärast ka, et mitte Peetrike polnud seda laastupuru siia maha raiunud. Miks pidi tema nüüd mõne lohaka tagant korjama?

Ja ohkas uuesti ja sonkis laastukesega maad. Korjas mõned laastud vineerile, siis hakkas ringi vahtima.

Jõe ääres märkas Peetrike Kersti. Kersti oli poolest säärest vabaks veele ja koukis midagi jõepõhjast. Ta vahtis keskendunult vette. Loomulikult ei saanud Peetrike lähemalt uurimata jätta, mida Kersti jões õieti teeb.

«Hm on kalad!» kilkas Kersti. «Kivide all. Hiiglasuured — ah, oh kohe sormepikkune!»

Kerstil oli õigus — kivide all olid tõepoolest kalad. Tüdrukud proovisid neid püüda, kuid see ei läinud neil õnneks. Kalad, mis olid kivi all laisad ja kohmakad, lipsasid kivi alt kivi alla.

«Kas sa sipelgapesa oled juba näinud?» päris Kersti äkki. «Ei, on hiiglasuur, mulle rinnust saadik!»

Nad läksid seda sipelgapesa vaatama. Seejärel leidsid metsatäpõõsa. Marjad aitasid juba süüa. Siis istusid pioneeride ümber, kes oppisid laulu. Hullasid niisama metsa all.

Peetrikele meenusid korjamata laastud alles siis, kui ta mõeldi jälle laagriväljakule tagasi jõudis ja komandandiga sõbra silma vastu sattus.

«Tule minuga kaasa,» ütles komandant Peetrikele jahedalt otse võõras.

Peetrike asus talle kannule, temale endale aga Kersti. Nii läksid nad kolm otse staapi.

«Nõõrimees laagriülem,» ütles komandant. «Millal meil auto hõlma sõidab?»

Laagriülem heitis pilgu kellale. Ütles:

«Kahe tunni ja nelja minuti pärast.»

«Nõnda,» ütles komandant. «Laagris on üks inimene, kes ei tegele laagri tsüklilisele. Seltsimees laagriülem, mul on ettepanek, et sa saad laagrist minema saata.»

«Kas see selline on?» küsis laagriülem karmilt.

Peetrikesel läks hingamine sassi ja tal hakkas põlv veidralt väriseda. Kõik vaatasid teda. Peetrikest oli palju vaadatud, aga mitte nii tõsiselt ja sonatu hukkamõistuga — mitte

Peetrikele nina vajus aina rohkem allapoole ja moka muutus nautikoverasse.

«Hm! ja pärast tuleb laagri staap kokku,» ütles laagriülem. «Kas sa tead ka selles asjas otsuse.»

«Tuleb otsustada vaba,» ütles komandant Peetrikele. «Võid minna.»

«Nõnda,» ütles Peetrike staabitelgist välja ja hakkas minema.

«Miks sa tead, et nad su tagasi saadavad?» oli ka Kersti ähmi.

«Mida sa mõtled?» küsis Peetrike.

lõõmama ja punaselakaline hiiglaleek jooksis särinal püramiidi tippu. Leek tõusis kõrgele, Peetrikele näis, et otse poolde taevasse, ja vaimustusvärinad võbisesid tal üle selja.

*«Olgu jääv meile päike,
olgu jääv meile taevas,
olgu jääv meile ema,
olgu jääv minu rõõm...»*

laulsid pioneerid, hoides üksteisel käest, ja õõtsusid laulule aeglaselt kaasa. Peetrike kahmas Kersti kae, ja et ta oli nüüd sama märganud Hellet, trügis ta varmalt pioneeride hulka ja haaras teise pihku Helle sõrmed. Ja ta laulis seda laulu kaasa, mis sest, et ta ei osanud kõiki sõnu ega pidanud kõige paremini ka viisi.

Niisugune oligi siis lõkkeõhtu, millest Peetrike oli seni ainult raamatutest lugenud või teiste käest kuulnud. Ahnelt vahtis ta Helle ja Kersti silmadesse, vahtis kümnetesse ning sadadesse silmapaaridesse enda ümber. Ja igast silmapaarist helkisid Peetrikele vastu lõkkesära, suveõhtu, varane täht sügavsinises taevas ja laulud, mida suud ning südamed laulsid: kõik see, mis helkis kõigile vastu ka ta oma silmist.

«Tantsime meie ka!» nõudis Kersti. «Mina oskan!»

Ja nad tantsisid. Mis sest, et Peetrike veel ei osanud.

Siis helises õhtus fanfaarihääli.

Lagendikule, mille ümber oli kõrge mets, aga ühes küljes jõgi, laskus raue vaikus. Oli kuulda vaid metsa hääli. Ja oli kuulda, kuidas vulises jõgi. Ja praksusid oksad lõkkes. Ja olid valvuri sammud rohul.

Peetrike pusis telgis lahti riietuda. Sest õige laagrimees ei maga kunagi riietes.

*«Olgu jääv meile päike,
olgu jääv meile taevas...»*

hakkas Peetrike laulma.

«Kas siin ei kuulnud öörahu?» kostis väljast summutatud küsimus. — Hääli oli komandandi oma.

«Paha on, et pärast öörahu ei tohi laagris laulda,» mõtles teki alla pugunud Peetrike. «See on väga paha, kui ei tohi laulda, ja kui veel siis ei tohi, kui sa just väga laulda tahaksid.» Aga et ta oli juba üsna vana laagrimees, siis ei tekitanud need mõtted temas trotsi.

Peetrike oli just suigatanud, kui tundis, et keegi kohendab ta tekki. Ta lõi silmad lahti. See oli komandant.

«Maga, maga!» ütles ta Peetrikele. «Hommikul pead koos teistega tõusma.»

«Kas sa tuled ka nüüd magama?» päris Peetrike.

«Ei veel,» ütles komandant. «Staabi nõupidamine alles algab. See on hea laagripaik, siin pole sääski... Äkki on sul tulekahju?»

«Ma olen niikaua üleval, kui sa tuled,» ütles Peetrike.

«Ei sa jona mind oodata. Maga nüüd...» Ja ta pani oma kummituse helkeks Peetrike juustele ning põsele.

«Jona. Ja ei jää enne magama!» kinnitas Peetrike ning asetaskomandandi — see tähendab isa — käeseljale enda oma.

Aga et jõudnudki Peetrike komandanti ära oodata. Kui see komandant tuli, magas ta juba ammu nohinal.

Peetrike kutsub endale külalise

Varem elas Maarika hoopiski teises linnaservas. Kuid kevadel kolisid nad meie tänavale.

Maarika ja Peetrike olid üheealised. Mõlema sünnipäevadki olid ühel ja samal kuul — aprillis. Ja mõlemad said omavahel otsekohe sõpradeks.

Meie kandi lastel pole pruugiks üksteise juures võõrusel käia. Vähemasti väikestel, kes veel koolis ei käi. Oma rääkimised räägitakse ja asjad aetakse kas trepikojas või õues. On see hea või halb — kes seda nii arutanud ongi. On ju niimoodi juba kord pruugiks.

Peetrike paraku mistahes pruukidest suuremat ei pea. Nii oli ka selle pruugiga. Ühel päeval töigi Peetrike endale külalise. Ja külaline, teadagi, oli Maarika.

Tuleb tunnistada, et Maarika oli tööpoolest tüdruk, keda maksab külla kutsuda. Ukse taga ning esikus pühkis ta hoolsasti jalgu ja tuppa astudes tegi vanaisale viisakalt niksu ning ütles sugugi mitte häbelikult, vaid kõlava ja julge häälega oma tere. Aga kui Peetrike tagatoa uksele teisele kannatamatult käega viipas, kohmetus Maarika küll. Enne kui ta Peetrikesele taga-tuppa järele läks, küsis Maarika vanaisalt selleks luba.

Külalist ei kutsunud Peetrike endale niisama. Tal oli kange tahtmine Maarikale näidata oma pildiraamatuid. Ka Maarika oskas juba lugeda ja ütles, et neil ka on kodus palju raamatuid ja et mõned neist on Maarika enda omad.

Paistis, et kõik raamatud olid riulil alles. Ainult et Peetrikesele omad olid imelikul kombel puudu.

«Vanaisa!» hüüdis Peetrike. «Kus minu raamatud on?!»

Kust pidi vanaisa seda teadma.

«Eks nad ole seal, kuhu sa nad pannud oled,» arvas ta.

«See võib ju niimoodi olla ja küllap oligi, ainult et Peetrike ei võinud seda kohta uneski teada.»

Maarika kulaskäigu ajal oli juba paras hilissuvi ja sellepärast oli tagatoas laual vaagen õuntega. Vaagnal olid valged õunad ja veel ühed teist sorti, roosad, mille nime meie peres keegi ei teadnud. Aga head sordid olid mõlemad.

Kui vanaisa teise tuppa astus, kõõlus Peetrike küünarnukke põlv laual ja — otsustades südamete järgi tuhatosis — hõõveldas juba kolmandat õuna süüa. Maarika istus, käed süles, laua ääres toolil.

«Kas sa, hea laps, Maarikale õunu pakkusid?» päris vanaisa.

Peetrike pööritas vastuseks silmi. Ajas siis käe kähku vaagnasse ja välis Maarika jaoks välja ühe vähema.

«Nii ei kõlba,» ütles vanaisa. «Palu, et Maarika võtaks ise.»

«Võta, Maarika, õuna,» paluski Peetrike kohe ja ronis rinna alla lauale. «Ma vaatan, missuguse sa võtad.»

«Ma ei sobi!» pahandas vanaisa. «Ainult kasvatamatud lapsed vahivad oma külalise näppudele. — Võta, Maarika, see habene.»

Maarika siis võttiski. Ja Peetrike ta näppudele ei vaadanud. Kuid seda ta nägi küll, et Maarika kõige suuremat ikkagi ei võtnud. Ent igaks juhuks kahmas Peetrike selle siiski oma pihku.

«Aga kus sinu raamatud on?» päris Maarika, kui oli oma raamatud söönud. Peetrike viskas ennast diivanile siruli ja kõlbas talle diivaniserva rippuvat jalga.

«Ma mõtlen järele,» pomises ta õunast pungil suuga.

Peetrike oli sellel päeval parasjagu ja vahest rohkemgi õues tolmilipanud ja pärast seda kõike saalimist oli päris mõnus talle puut diivanil lesida. Lesida ja õunu nosida.

Maarika istus, käed süles, toolil.

«Peetrike, kas sul nüüd tuli meelde?» usutles ta teist viimasele uneski.

«Tõesti!» kamandas Peetrike. Siis aga ütles:

«Võta kapi alla!»

Maarika vaataski. Kapi all aga polnud ainsatki raamatut.

«Ei ole olemas,» ütles Peetrike. «Sa ei viitsi korralikult vaa-

Maarika vaatas siis uuesti. Raamatuid kapi alt ta ei leianud.

«Ma tean küll, kus nad on!» tärkas Peetrikesele meelde. «Nad on vist hoopis diivani all.»

Diivanijalad olid madalad ja Maarika jäi nõutuks. Peetrike tõttas, kargas diivanilt üles, krahmas uue õuna pihku ja tõttas hoopiski. Tagasi tuli ta põrandaharjaga.

Maarika tõigi diivani alt välja kolm raamatut.

«Oi — «Sipsik»!» hüüatas Maarika. «Mul ei olegi «Sipsikut», sest see oli juba poest otsas, kui ema tahtis seda mulle osta.»

«Ma olen «Sipsiku» neli korda läbi lugenud!» kiitis Peetrike. «Aga see on «Pille-Riin». See on ka ilus raamat.»

«Minul ka on «Pille-Riin»,» kiitis Maarika omakorda. «Ja ma olen selle juba läbi lugenud ka.»

«Mina ka olen lugenud,» ei jäänud Peetrike võlgu. «Siin on hästi toredad pildid. Vaatame seda «Pille-Riini» koos!»

«Vaatame parem «Sipsikut»!» arvas Maarika. «Sest «Sipsikut» ma pole veel üldsegi näinud.»

«Ma ei taha täna «Sipsikut» vaadata,» laitis Peetrike. «Ma olen teda nii palju juba vaadanud, et kõik pildid on puha peas.»

Maarika ei öelnud midagi, lõi ainult «Sipsiku» lahti ja hakkas otsekohe pilte vaatama. Peetrike aga avas «Pille-Riini».

«Vaata,» seletas Peetrike, «see siin on Pille-Riin, aga nukk on tal süles ja Pille-Riini nuku nimi on Anne. Vaata, missugused silmad Annel on. Puha sinised. Aga juuksed jälle valged. Kas see on ilus nukk? Kas sina tahaksid endale niisugust nukku, Maarika?»

Maarika ei vastanud midagi. Sest ta vaatas parajasti teist nukku — Sipsikut.

«Kuule ütle siis, Maarika!» nõudis Peetrike. «Kas sina tahaksid endale niisugust nukku, kelle juuksed on täitsa valged?»

Maarika ei ütelnud ikka veel midagi. Sest Sipsiku-raamatus oli parasjagu suur kiri ja Maarika tahtis kangesti teada, kes see Sipsik siis õieti on.

Peetrike vahtis oma külalist altkulmu. Äkki kahmas «Sipsiku» Maarika käest ja lennutas uuesti diivani alla. Ja saatis ka «Pille-Riini» talle sinna kohe järele. Ning pistis ise itsitama. Kuni kahmas kolmanda raamatu ja ütles:

«Vaatame, Maarika, nüüd parem seda.»

«Oakest» Maarikal samuti polnud ja selleski olid ilusad pildid sees. Kuid Peetrike oli sedagi raamatut juba nii palju lugenud ning lapanud, et ta tüdines sellest enne, kui nad vaatamisega poolegi peale jõudsid.

«Ah!» ütles Peetrike ja lennutas kolmandagi raamatu teiste juurde tagasi. «Tahad, ma näitan sulle parem ilusaid kompvekipabereid. Tahad?»

«Tahan küll,» kohmas Maarika õige vaikselt.

«Siis ma näitan sulle!» kiitis Peetrike. Ja hakkas mööda tuba ringi tuulama, sest tal polnud suurt aimu, kus need kompvekipaberid parajasti võisid olla.

Peetrike aina otsis, aga Maarika istus, käed süles, toolil.

Just siis, kui Peetrike hambad uude õuna lõi, tuli tagatuppa uuesti vanaisa.

«Hea laps, kas sa siis külalisele õunu ei pakugi?» imestas vanaisa.

«Aga ma ju pakkusin talle juba!» imestas Peetrike oma ema.

«Ma ei saanud ainult ohkas. Ja mis sa niisugusele Peetrikele üldse rohkem öelda või seletada.»

Peetrike pakkus Maarikale nüüd uuesti õuna, kuid kompvekipabereid ta ei leidnudki.

«Vaatame veel neid raamatuid,» andis Maarika talle nõu.

«Tahja,» ütles Peetrike. «Mul peab neid veel hoopis rohkem olema, aga ma ei leia neid üles.» Ta viskas ennast uuesti diivani alla.

Maarika pani õunasüdame lauale tuhatoosi ja tõusis.

«Ma lähen nüüd koju,» ütles ta.

«Aga mine, ole meil veel külas!» keelitas Peetrike. Kuid Maarika ei lasknud ennast keelitada.

«Aga lähme siis parem õue mängima!» nurus Peetrike. Ja Maarika oli Maarika otsekohe nõus.

«Õue» siis käiski meie Peetrikesel külaline, Maarika.

«Tahan ja Peetrike on omavahel suured sõbrad edasi. Kuid Peetrike teda kuidas keelitas — külla Maarika talle tule.»

«Õue» tule. Ütleb ainult, et mängime parem õues.

«Õue» mängivadki siis õues.

Peetrike ja porikarva sügispäev

Toad olid südapäevalgi hämarad ning hallid. Ja vastu akna-
klaase rabises ühtilma vihma.

Niimoodi ta siis tuli ja niisugune oli sügis.

Aadu eelistas nüüd rohkem toas olla. Pealegi oli ta pärast
laagripäevi marke ning vanu münte koguma hakanud. Neid oli
tal juba üsna palju ja nende liigitamise ning kogude korralda-
misega oli küllalt tegemist. Liati kui selles töös veel Aadu
moodi aina otsida ning taga ajada süsteemi.

Peetrike kogus kompvekipabereid. Temal oli oma süsteem
juba ammu käes. Algul vedelesid kompvekipaberid niisama
pilla-palla laiali, aga hiljem, kui need otsaga juba memme tule-
süütekastikesse ja osa koguni pliidi alla olid jõudnud, kouki
Peetrike oma paberid kastist välja ja pistis mõnda karpki või
mõne raamatu vahele.

Mõistagi ei nõudnud Peetrike süsteem talt miskit aega ja
tal polnud vähimatki põhjust märgade ilmadega toas istuda. Ja
pealegi oli tal väljas Aaduta tükkiski suurem voli.

Sügis meeldis Peetrikele. Maailmal ja kõigil selle sees oli
sügisel koguni teine tegu ning nägu. Vahtralehed olid üks teine
sest kirjumad, aga iga kastani oksilt potsatas maha suuri okka-
lisi munakesi. Nii ühed kui teised olid imetoredad ja Peetrike
unustas oma kompvekipaberid hoopiski. Kõik nurgad toas olid
nüüd täis vahtralehti ning kastanimune, ja kui palju need veel
tuli majja töid! Iseáranis ei kannatanud tädi Sirje-Kati nüüd
Peetriket enam silmaotsaski, ja see pole ka kes teab mis ime,
sest lihased tädid on väikeste laste vastu ikka need hirmu-
nõudlikud ja riiakad veel üle kõige.

Nii et sügisel olid Peetrike jaoks ka omad halvad küljed.
Ja päris paha oli veel see, et kõik need vahtralehed ning kas-

teemad olid — nagu öeldakse — ainult õied suure sügise
põlv-põlvandusemarjade kõrval. Sest sügise kõige kurjemad
olud hakkusid käima mööda Peetrike kummisaarikuid.

Kummisaarikud olid Peetrikesel tublid ja paksu tallaga. Nii-
gu et ei astu juba naela jalga ja märgi jalgu pole kartagi.
Ta see kõik on sügisel väga tähtis ning oluline, sest millal siis
ei ole rohkem loike, muda ning pori on, kui mitte sügisel. Mõne
kõrgema jalutsiga vaata et ei saa väljas sammugi astuda.

Loet kull — kummisaarikuid kandis ainult Peetrike. Vana-
ema ja ema ja tädi Sirje-Kati ja teised majalised käisid oma
kummisaarikud üsna madalate kingadega. See oli veidi naljakas. Kuid
veel naljakam oli Peetrike jaoks asjaolu, et Aadugi kais
mõned vani kingadega ja ta kingad ei olnud niisugusest käimi-
sest porimugil porised. See tegi otse hinge täis, sest tädi Sirje-
Kati ei väsinud selle kõige üle tänitamast ning viskas Aadu ja
tema kodurahva poripõlglikke kingi Peetrikele ühtilma nina
peale. Peetrike porises tädile vastu mis võis — ja kuigi palju ei
võimald, sest selles asjas olid kõik tädi Sirje-Katiga ühel
mõel — ning proovis siis õues käia päris mitut moodi. Ent kõik
need proovimised lõppesid Peetrikele ühtviisi poriste sääri-
kattega. Kuidas see siis tuju ei riku ega närve söö!

Kõik niisugused tülid ja riiud unustas Peetrike aga õues
otsekoheselt. Ja mis lugesidki tubased pahandused poriste kummi-
saarikute ümber, kui siinsamas, lausa välisukse ees, läikis
sügisel suur õnnistus — mudapruun veeloik. Muidugi pääses sel-
lest mööda ka kuiva jalaga, kuid niisugune võimalus mõistagi
ei tulnud Peetrikele pähe. Tema marssis otse läbi loigu.

Tõmbas parajat seenevihma sadada. Peetrike polnud suhk-
rut, ja suhkrust polnud ka töömehed, kes kaevastid tänava ser-
vise kraavi. Kraav oli päris sügav ja sinna pandi torud gaasi
või vee jaoks. Tagapool olidki torud juba kraavi lastud ja need olid
mõned jumedad ning huvitavad torud.

Kõige huvitavam aga oli ikkagi kraavikaevamine ise. Sest
mõne too tegi siin uhke punane ekskavaator. Ekskavaatorijuht
istutas oma kabiinis ainult kange, kuid hambuline kopp täitis
kõik ta käsud ning tahtmised. Jõudnud kraavi kohale,
olask ta otsekui arukas olend oma hambad teovalmilt õieli, noo-
ruti korra ja sööstis siis tõsise töömehe tulikibeda trotsiga
taha kallale. Rähk kraavis oli tihke ja pani vastu mis võis, kuid
ekskavaatorikopp pures oma raudsed lõuad maasse, nii et kogu
ekskavaator võppus käes. Ta pures end aina sügavamale, kuni
tõusis rahuloleva urinaga kraavist uuesti välja ja puistas oma
mehelike suutäie kraavipervele. Ja seejärel raksas jälle kihvad
nõudlikult kraavipõhja kinni.

Ekskavaatorit ning tema tööd vahtis Peetrike hulk aega
mõnelt kooli. Ekskavaatorist põnevamat Peetrike meelest pol-

nudki. See aga ei tähendanud seda, et meeste labidatöö kraavis vaatamist ei väärinud.

Maapõu, seda oli Peetrike juba varem järele uurinud, oli siin väga naljakas. Kõige peal oli liiv, aga liiva all rähk, ja rähk all omakorda savi.

«Siin on sinisavi,» oli vanaisa Peetrikesele seletanud. «Sinisavist saab väärt telliseid ja sellest kõlbab anumaidki põletada.»

Savi kraavis oli plink ning sitkem kui kitt ja mehed kraavipõhjas nägid savis labidatega kurja vaeva. Sest ekskavaatorikopp päris sügavale ei ulatunud ja mehed pidid kraavi lõpliku sügavuse labidatega välja kaevama. Muidugi ei lasknud savi tilka vett läbi, ja ehkki kraavi kaldal põksis kogu aeg mootorpump, ulatus tuvihall vesi kraavis meestele üle labajala.

Peetrike jälgis meeste tööd kraavi põhjas sügava vaimustuse ning kaasaelamisega. Kuid siis hakkas teda huvitama mootorpump. Pumba veevoolik oli viidud küll kanalisatsioonikaevu, kuid voolik oli mitmest kohast katki ja nõnda olid siia-sinna kogunenud suured loigud.

Peetrike proovis järele, kui sügavad need loigud ka on. Ainult kahes loigus tõusis vesi pisut üle säärikuserva.

Peetrikesel jalad oma tublides kummisäärikutel olid nüüd natuke nagu märjad ja ta jättis loigud rahule. Ta ronis uuesti väljakaevatud savi kõrgele vallile ja tundis rõõmu ligedast jalgealusest. Ega siis ometi iga päev saa nii sügavast maapõuest väljakaevatud sinisavi seljas isu täis tampida!

Olgu kuidas oli, kuid kraavitöö oli Peetrikesel meelest maailmas see kõige toredam asi. Ja ta marssis aina labidameeste juurest ekskavaatori juurde, ekskavaatori juurest pumba juurde, pumba juurest torude juurde ning torude juurest ekskavaatori juurde tagasi. Ja siin oli veel muudki küllalt, mida vaadata või uurida. Ning ekskavaatorijuht ja labidamehed ei keelanud ega norinud Peetrikesel kallal üldse, nemad muudkui murdsid tööd.

Kraavikaevajate juures oleks Peetrike askeldanud küllap õhtuni. Aga siis läks seenevihm äkki päris jämedaks sajuks ja mehedki ronisid kraavist kirudes välja. Teisel pool tänavat seisis autoratastel suur roheline putka ja sinna putkasse mehed nüüd üksteise järel sisse läksidki. Peetrike sai sinna üle ukse korra isegi sisse vaadata. Putka oli seest nagu väike kena tuba ja raudahigi küdes seal keset põrandat.

Sadu oli päris jämedaks läinud ja kraavis polnud enam ühtki meest. Ainult ekskavaatorijuht müdistas oma kopaga edasi, sest temal oli kabiin ümber ning katus pea kohal, aga ekskavaatorile ei lugenud ka jäme vihm midagi. Peetrike, kuidas tal ka kahju oli, marssis minema.

Säärikud tuli esikus jalast ära võtta, ja Peetrike teadis seda küll, kuid täna oli tal Aadu jaoks nii tähtis uudis, et see ei

hinnatanud oodata. Seepärast tuiskas ta tuppa säärikuid esikus jalast võtmata.

«Aadu!» kuulutas Peetrike. «Aga mina tean, misjaoks see roheline ratastega putka seal seisab, ja seda tean ka, mis seal on!»

«Tead sa küll!» kohmas Aadu laua tagant, aga kui ta silmad tõstis, hüüatas:

«Vanta, Peetrike, missugused su säärikud on!»

Peetrike siis vaataski. Ja nii saviseid kummisäärikuid ei olnud Peetrike veel ei enda ega teiste jalas näinud. Ning ei enda ega teiste järel ka niisuguseid jälgi.

«Aga sa nüüd tädi Kati käest saad!» kinnitas Aadu.

Hinnapoole kaldus lugu paistma küll ja Peetrike, kes alles mõeldama oli itsitanud, ei itsitanud enam põrmugi. Tal oli hoopeel murelik ilme.

«Aga sa nüüd tädi Kati käest saad!» parastas Aadu uuesti. Hinnapoole parastamine ajas Peetrikesel hinge täis.

«Ah!» põlastas ta viimaks. «Ma võin need jäljed siit ära võtta küll!»

Peetrike marssis kööki ja tõi sealt põrandalapi. Nüüd oli ka köök Peetrikesel saviseid jälgi täis. Savi aga oli põranda küljes kinni kui kitt. Kaltsuga nühkides läks see küll laiali, kuid põranda küljest ära ei tulnud. Ja vanu jälgi laiali nühkides tegi Peetrike põrandale aina uusi juurde.

«Miks sa ometi pöörad siin!» tõreles Aadu. «Kõigepealt mine oma ja pese oma säärikud porist puhtaks.»

«See pole mingi pori, see on sinisavi!» kuulutas Peetrike. Kuid kobis toast ikkagi välja.

Kõigepealt pesi Peetrike säärikuid ukse ees loigus. Ta tampis ja polistas niisuguse innuga, et vesi oli lausa vahul, kuid «võltskorrale» säärikute küljes ei lugenud see kõik midagi. Savi oli säärikute külge kui liimitud.

Peetrike ei tundnud väärtuslikust sinisavist nüüd enam kõige vähematki rõõmu. Sest pesemine mistahes moel või kujul oli talle alati olnud sügavasti vastumeelt. Ja üsna pruntis suuga tuba ta nüüd pesemiseks sügavamalt veeauku otsima.

Uue veeauk oli sedajagu sügav, et jalad said siin kohe märjaks, kuid säärikud, kuidas Peetrike ka vaeva ei näinud, ei läinud sellest sugugi puhtamaks. Niisugune asi tegi Peetrikesel veel rohkem hinge täis, ent kangesti täis hingega ei maksa «võltskorral» kummisäärikuid õues veeaugus parem mitte pestagi. Peetrike aruannmisele jõudis nüüd juba päris märgade jalgadega kööki.

Peetrike lartsas säärikud viimseni ärapahandatult põrandale. Vastik savi säärikute küljes oli ta käed puha ära määritanud ja nüüd tuli veel käsigi pesema hakata.

Jäljed esiku, toa ja köögi põrandal olid vahepeal valgeks

kuivanud. Nüüd olid nad veel inetumad ja paistsid veelgi rohkem välja. Kuid jäljed Peetrikest suuremat ei huvitanud, jäljed olid rohkem tädi Sirje-Kati ja vanaema ala. Küll olid Peetrikesel südamel ta kummisäärrikud.

Peetrike kükitas esikus ja vaatas oma säärikuid üksisilmi. Õigupoolest polnud säärikuid savikorra alt peaaegu nähagi. Ei noh, nii saviste säärikute pärast polegi mingi ülekohus riielda saada!

Peetrike võttis säärikud näppu ja läks kööki kraanikausi alla. Ta uhas neid tublisti veega. Kraanikauss aga oli Peetrikekse jaoks natuke liiga kõrge ja pealegi pritsis vesi siin kõik näo ja kleidi täis ning muutus aina külmemaks. Kraanikauss sai küll saviga koledasti kokku, kuid säärikud mitte väga palju puhtamaks.

Kui Peetrikesel käed külmast kraaniveest lausa valutama hakkasid, keeras Peetrike kraani kinni ja jättis pesemise järele. Tal oli sellest pesemisest lausa nutumaik suus. Kuid kõigest hoolimata oli Peetrike nõuks võtnud oma säärikud täna korralikult puhtaks pesta. Ja oma jonni ei olnud ta veel kunagi jätnud.

Nüüd nühhis Peetrike oma kummisäärrikuid põrandakaltsuga. Sellest juba oli tublisti abi. Aga kui kalts liiga saviseks sai, pistis Peetrike oma jalavarjud silmapesukaussi ja kallas sinna pliidi pealt kastrulist leiget vett. Ja nüüd algas see õige ning päris pesemine. Seebi ning riideharjaga.

Vastu aknaklaasi rabises vihm. Sadu oli nüüd hoopis jämedamaks läinud. Peetrike aga pesi kausis säärikuid.

Sajusel ning porikarva sügispäeval, näe, polegi see kummisäärrikute pesemine miskit laita töö. Kui ikka jätkub leiget vett, seepi ja harja, siis võib selle töö juures Peetrike kombel vilistadagi.

Nii saidki porised kummisäärrikud viimaks puhtaks. Need lausa läikisid, need säärikud, sest Peetrike loputas neid veel puhta kraanivee all. Va kraanikauss määris küll ühe sääriku sääre uuesti saviseks, kuid Peetrikesel oli säärikupesemine juba päris selge ja ta pesi selle nüüd juba siinsamas kraani all jälle puhtaks.

Jäägu nüüd nende jälgede ja kausside ja köögipõranda ja muuga, kuidas jäi, kuid esikus igatahes kiiskas tulevalgus sel porisel õhtupoolikul vastu kolmelt üliläikivalt asjatükilt — kahelt kummisäärrikult ja veeloigult nende ümber.

«Tule sa vaata, Aadu!» hüüdis aga Peetrike. Ja kui Aadu tuli, lisas, nagu iga enda ning oma tegudega üliväga rahul inimene:

«No täna juba ei tule ühelgi minu kohta ühtegi ütlemist!»

Peetrike otsustab, et ta ei ole enam Peetrike ehk Hea Katrin

Tal hommikul olid kõik inimesed lilledega. Kõikidel tänapäeval, ka tämmistes ja bussides olid kõik aina lilledega, nii väikesed, suuremad kui ka päris suured lapsed olid lilledega ja vanad isadel ja emadel ning ka vanaemadel ja vanaisadel. Tämmisematel poistel ning tüdrukutel olid vaata et kõigil lilled pluuksid seljas ning erepunased rätid kaelas ja seepeet olid nad kõik ise ka nagu lilled, aga väikestel tüdrukutel olid lilled uhked lehvid juustes või patsides ja paljudel väikestel tüdrukutel ning poistel sirasid tähekesed rinnas. See kõik oli tämmisemata lõbus ning uhke, aga peale selle ei ole vist tämmisemal päeval kuulnud nii palju hõikeid ja tere-ütlemisi, kui tämmisemal roõmsat juttu. Ja see lilledega päev polnud üldsegi tämmisemal mai. Ega naistepäev. Ja oktoobripühad hoopiski mitte — Ei. See päev oli esimene september. Esimene koolipäev.

Ja tämmisemal päeval esimest päeva kooli. Uhke oranži kooli- ja koolivorm oli talle juba paar päeva tagasi ära ostetud. Ja koolivorm kannuti. Nüüd oli Aadu nii sile ja pestud ja trügitud, nagu poleks ta enam hoopistükki seesama Aadu, kes ta kogu aeg tahtis ning uhke oli ta pealekauba veel hirmsasti. Peetrike ei tohtinud Aadu mutsi või kuube või pükse sõrmedega puutuda; Aadu käratas kohe, et ta määrab koolivormi, et ta aina harjas ning rapsis oma mundrit, kuigi see koolivorm ning oli tal ainult ühe korra prooviks. Aadu polnud ja seal polnud veel ei pükstel kortsu sees ega kuuel kortsu sees. Aga niisugune pealekäratamine solvas Peetrike tämmisepohjani, ja kui see poleks olnud just Aadu koolivorm, siis Mälap oleks Peetrike juba selle eest ka hea seisnud, kui Aadu poleks. Tõepoolest asja pärast ja vägagi tublisti har-

jata, kuid et see just Aadu koolivorm oli, siis võttis Peetrike end tõsiselt kokku ja sai oma kiusukiskumise soovist viimaks ka võitu.

Esimesele kooliteele asus Aadu koos ema ja isaga. Ema ja isa olid käes lilled, Aadul aga uhiuus pruun portfelli. Isa ütles, et esimesel koolipäeval pole portfelli vaja kaasa võtta, sest esimesel päeval tunde ei ole, kuid Aadu võttis portfelli siiski, ainult vihikuid ega raamatuid ta sinna sisse ei pannud. Pani hoopis pliatsi, sest päris tühja portfelliga ei sobi nagu koolis käia.

Enne kui minema hakati, tegid isa, ema ja vanaisa ukse ees veel hulga pilte ja mõne pildi peale võeti ikka Peetrike ka, kuid kõige rohkem pilte tehti siiski Aadust. Muidu oli alati Peetrikesest rohkem tehtud, kuid nüüd tehti Aadust ja kellelgi polnud mahti tähelegi panna, kuidas Peetrike eemal aia ääres üks ja nukralt pöidlakuünt näris. Sest nii tähtsaks asjaks peeti seda, et Aadust nüüd koolipoiss oli saanud.

«Head aega siis!» ütles Aadu Peetrikele ja seda öeldes kergitas Peetrikele mütsi. Ja see tuli tal nii uhkesti kõik välja, mis sest, et Aadu kunagi varem polnud mütsi kergitanud. Tal ju varem polnud niisugust kergitamise mütsigi. Ja siis nad hakkasid kolmekesi minema ning Peetrike kõmpis tänavaristini nende kannul.

Tänavaristil said nad kokku Peetrike sõbra Maiduga. Maidul samuti oli koolipoisivorm seljas, ainult et portfelli asemel oli tal lillekimp käes.

«Terel!» ütles Aadu ja tõstis uuesti mütsi.

«Terel!» vastas Maidu ja kergitas oma mütsi ka. Aga Peetrikesest ei pannud sõber Maidu sel hommikul üldsegi tähele, sest Peetrike seisis teistest natuke eemal ja Maidul olid Aaduga vist väga tähtsad asjad ajada, sest nad hakkasid kohe kõrvuti teiste ees astuma, ja pead olid neil kuklas ning nad ajasid omavahel laia juttu. Aga Peetrike vaatas neile nii kaua järele, kui nad talle veel kätte paistsid, ja ta väikeses südames oli sellest kõigest kadedavõitu ning üpriski nukker tunne.

Sellest esimesest koolimineku hommikust peale muutus Aadu otsekohe teistsuguseks, tähtsaks ja tõsiseks Aduks. Ja sellele Aadule ei julgenud Peetrike enam igakord vastugi poriseda, kui see midagi keelas või käskis. Sest isa kirjutuslaua taga istusid nüüd vaheldumisi kaks meest ja üks selle laua sahtel oli siitpeale tervenisti Aadu oma.

«Nukrutsed, hea laps?» lohutas Peetrikesest vanaisa. «Ära nukrutse, tuleval sügisel hakkad sina ka koolis käima. Näe, ammuks see oli, kui veel võilillenuti taha käpukile komistasid, nüüd juba...» Vanaisa ohkas ja vajus mõtteisse. Ja võttis oma mõtlemised kokku üheainsa lausega: «Kiiresti kaob aeg ja aastad lähevad kui lennul.»

Peetrikesest meelest läks aeg aga aeglaselt ja päevad olid hirmusa pikad. Peetrike ootas tulevast sügist, kuid kalender seinal näitas ikka päevast päeva üht ja sama selle aasta septembrit. Ta ei kellelgi vastik oli niimoodi aina oodata ja oodata. Aga mis ta ei kellelgi oodata sel Peetrikesel üle jäi.

Ühel sellesama aasta septembrikuu päeval tulid Aadule kalla koolivennad. Aadu kutsus Peetrikesest kaasa ja nad läksid kalla liivakastiplatsile kulli mängima. Liivakasti juures oli teinud kalla ja nad kõik võeti kampa, kuid Aadu ning ta koolivennad hakkasid rohkem omaette ja tüdinesid mängust varsti. Nad hakkasid troppis teistest eemale ja hakkasid arutama omi asju. Aga väiksemad kogunesid neile ümber ja kuulasid ammuli suu. «Pare parem mängige,» andis ka Aadu väiksematele nõu. «Mina on omad jutud, teie ei tea ega saa nendest veel midagi kuulda. Ja see oli ka täpipealt nii. Kuid Peetrikesest solvas niimoodi ütlemine väga ja tegi nukraks ka. Ning ta tõusis ja läks kalla juurest minema.

Peetrike ei olnud kedagi ja ainult Aadu koolipoisimüts rippus ta nädal. Peetrike vaatas seda mütsi, ja et kedagi ei olnud, hakkas Aadu veel kõige vähem, siis pani ta mütsi endale peale.

«Terel!» ütles ta peeglisse ja kergitas mütsi. Peeglis kergitas ka mütsi teine Peetrike ning ütles samuti tere ja naeratas talle vastu. Ja koolipoisimüts sobis sälkuspealisele Peetrikesele.

Peegli ees tuligi Peetrikesele mõte proovida, kuidas sobivad talle ka Aadu koolipüksid ning pintsak. Ta riietuski otsekohe ümber. Ja kui uskuda peeglit — aga peeglit maksab mõnikord uskuda —, siis sobis koolipoisivorm Peetrikesele suurepäraselt. Ja veel parem oli pilt peeglis siis, kui Peetrike seisis portfelli ees, portfelli käes. Nüüd oli ta nagu ehtne koolipoiss.

Niimoodi, Aadu koolivorm seljas ja portfelli käeotsas, kõmpas Peetrike trepist alla. Sest koolipoiss Peetrikesest pidid kõik kooli. Ainult Aadu ja tädi Sirje-Kati ja isa ja ema ja vanaisa ja ka vanaisa vahest mitte. Ja seepärast tegigi koolipoiss Peetrike väikese ringi ning asus teist tänavat kaudu teele.

Tee polnud sugugi pikk, see oli Peetrikesest meelest liigagi lühike, kuid igatahes oli ta nüüd kohal ja astus väravast sisse.

Avatud paeplaatidega sillutatud õuel ei liikunud hingelistki. Pikkade aknaridadega hoonemürakas vaikis keset puid, põõsaid ja lilleklumpe ning vaatas Peetrikesest äraootavalt oma sadade aknast silmadega. Kuid Peetrike ei mõelnudki kohkuda. Ta hakkas ja püstipäi sammus ta üle krobeliste paeplaatide ja hakkas julge sammuga üles laiale välistrepile. Ta asetas käe suu- ja vahtsele uksele ja... lõi endalegi ootamatult silma. Peetrike jooksis araks. Sest koolimaja raske uksele kogu aeg ei olnud vabades ta peo all ja maja, mis oli olnud Peetrikesest

meelest kogu aeg haudvaikne, ei olnud seda hoopiski. Maja sumises, vaikselt ja vaevukuuldavalt, kuid ta sumises otsekui mesipuu ristiku õitsemise tulipalaval ning tõorõmsal päeval.

Seal, kooliõue puuderea ning heki taga saalisid tänaval möödakäijad, sahisid asfaldil autokummid ning tõttasid kolinal-kolinal trammid, kuid koolimaja laial trepil seisis, käsi linnal, Peetrike, ja näris aeg-ajalt põidlaküünt. Aga koolimaja muudkui sumises. Nagu kümme, ei, nagu sada, nagu tuhat mesipuud. Ja Peetrikese nina vajus norgu. Sest ta sai aru, et koolimaja räägib temaga juttu, ja ta sai ka sellest jutust aru, ja see oli see jutt, et siia majja, kus mesilindudena tehakse hoolsasti tööd, ei tohi liiga vaikesed lapsed ilmaaegu ja heast peast segama tulla, nagu ei tohi suuremad lapsed siit heast peast ning ilmaaegu päeva puududa.

«Noh,» ütles Peetrike viimaks. «Ma päris sisse ei tulegi, aga tuulekotta võin ma ju ometi korra astuda. Sest siis ma olen sinu ikka käinud.» Ta lükkaski ukse lahti ja astus koolimaja tuulekotta, aga ei jäänud siia sugugi kauaks, vaid vaatas ainult läbi klaasi fuajeesse ning kobis siis uuesti trepile tagasi. Ja seejärel astus ta rõõmsalt ning püstipäi trepist alla, sest ta oli nüüd tööpoolest koolis käinud.

Tüdrukutel, nii väikestel kui suurtel, ei sobi vilistada. Liiati veel tänaval. Kuid Peetrike puhus vilet kogu kodutee. Ja selle võib talle siiski andeks anda, sest tal oli väga hea meel. Üsna kodu lähedal tuli Peetrikesele vastu Maarika. Maarika ei tundnud Peetriket otsekohe ära, kuid Peetrike kergitas talle mütsi ja ütles: tere!

Nüüd alles tundis Maarika Peetrikese ära.

«Tere!» ütles Maarika Peetrikesele. «Kust sa niiviisi tuled?»

«Koolist!» kostis Peetrike.

«Kas siis sina nüüd juba koolis käid?» imestas Maarika.

«Täna käisin!» kiitis Peetrike.

«Aga miks sul siis poiste koolivorm seljas on?»

«Aga ma olen ju Peetrike!»

Selle peale ei osanud Maarika midagi öelda. Aga siis ütles.

«Ükstaskõik, aga tüdrukute koolivorm on poiste omast poole ilusam.»

Selle peale ei osanud jälle Peetrike midagi kosta. Kuid ta mõtles selle üle hoolikalt järele. Ja küsis õhtul isa käest:

«Ei tea, missugune koolivorm minule ostetakse, kui ma kooli lähen? Kas poiste või tüdrukute oma?»

«Hm,» hakkas isa kuklatagust sarjama. «Eks Peetrikesele pea ikka Peetri mundri muretsema. Või mis sa ise arvad?»

Peetrike arvas seda asja hea hulga aega. Alles siis, kui juba magamaminemist sätiti, ütles:

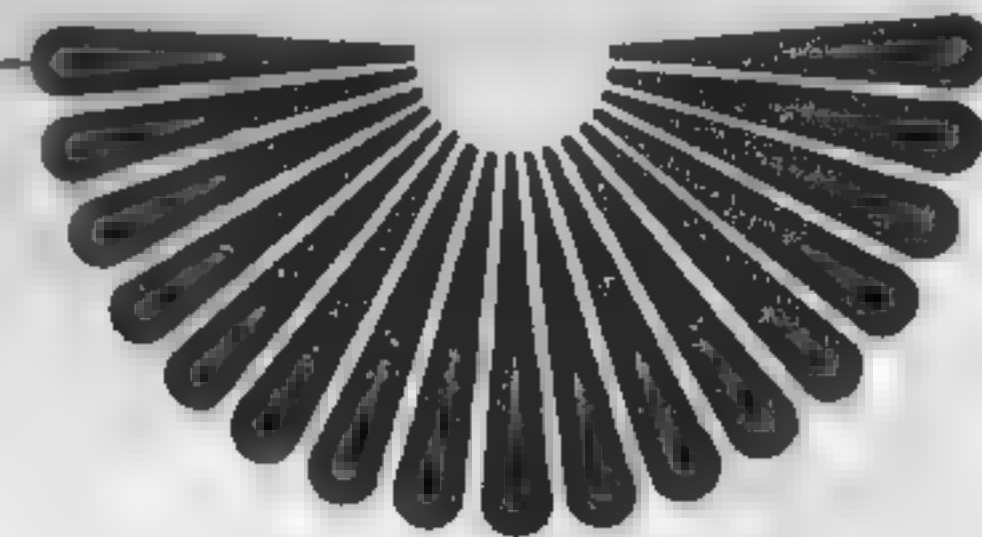
«Ma otsustasin, et ma ei ole enam Peetrike. Ma hakkan nüüd jälle Katriniks.»

«Hea Peetrike meil mis ta oli, aga nüüd on meil siis jälle hea paha Katrin majas!» nurises tädi Sirje-Kati.

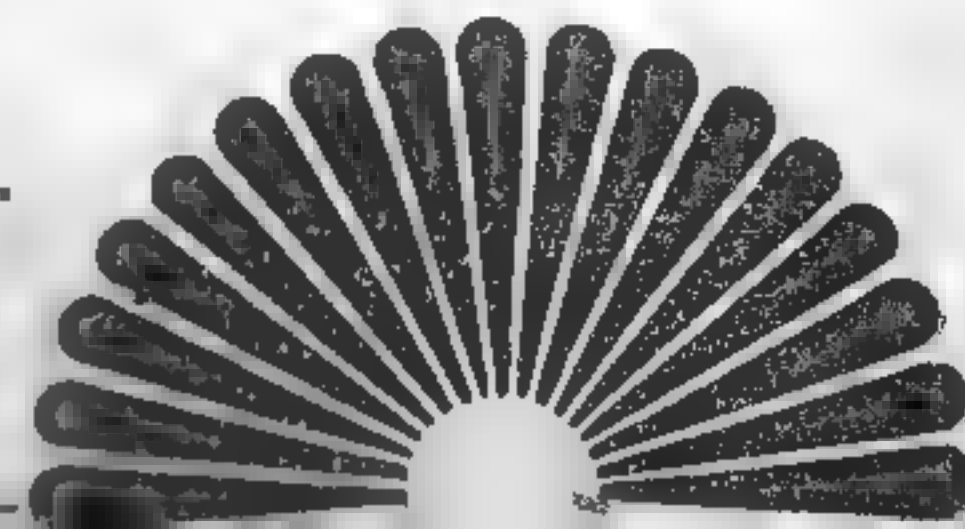
«Maand on hea Katrin!» kinnitas Katrin.

«Sellest ohtust saadik meil polegi enam head Peetriket, on hea paha Katrin,» Nojah, võib-olla ka see hea Katrin kõige parem Katrin polegi, nagu polnud vahest kõige parem ka see hea Peetrike. «Tädi, aeg kaob kiiresti ja aastad lahevad lennul, ütleb ta, ning tema neid asju ka kõige paremini teab. Ja küllap juba juba varsti Katrinile kätte tema oma lilledega päev, sest ta nüüd pikisilmi ootab, ja küllap siis, kui see päev juba on, ja ka see päev, kus ta rinnas hakkab sirama tilluke punane laheke, küllap heast Katrinist siis ehk tööpoolest hea Katrin saabki.

1962 - 1964

Kuukaraadža lugu

Kristinile

KUUKARAADŽA

Algul oli kõik väga rahulik. Isa luges raamatut, aga Kirsti mängis varvastega. Ta oskas nendega toredasti mängida: võttis oma vändakese tillukeste sõrmede vahele, tõmbas otse näo juurde ja hakkas varbaid liigutama. Varbad ulatusid just parasjagu nii kaugele, et puudutasid ta ninaotsa. Nii hakkas Kirstil ka ninaots koos varvastega liikuma ja tal oli sellest hea meel.

Lõpuks pistis ta suure varba suhu ja hakkas seda lutsima. See meeldis talle iseäranis. Emale see ei meeldinud; kui Kirsti hakkas varvast lutsima, pani ema talle siputuspüksid jalga.

Nüüd aga olid nad isaga kahekesi kodus.

«Kuule, Kirsti?!» ütles isa. Kirsti vaatas isale korra otsa ja lutsis varvast edasi. Lutsis, aga väikesed varbad samal ajal liikusid edasi-tagasi kui tiivake ja liigutasid ta nina.

Isa vaatas ja hakkas naerma. Lõpuks ütles, et noh, kui see sulle nii väga meeldib, eks lutsi siis edasi. Et ega temal sellest kahju ega kade ole. Aga ise mõtles, et ongi hea. Et muidu veel kukub pilli lööma ja eks katsu siis temaga hakkama saada.

Kirsti aga tüdines varvastest juba varsti. Esialgu ta ainult liikus paar korda, kuid siis puhkes nutma.

«Küll on lugu!» ütles isa. «Peaks see ema nüüd ometi tulema.»

Ema ei tulnud. Aga Kirsti pill aina hüüdis.

«Kussu-kussu, kussu-kussu...» rääkis isa Kirstile. Kirsti kuulatas korra ja ... nuttis edasi.

Aga ema ikka veel ei tulnud.

«Küll on lugu,» ütles isa uuesti. «No küll on lugu.»

«Kui õige laulaks sulle midagi?» arvas isa. «Vahest jätab sulle nutu järele?»

«Tõepoolest, tuleb sulle laulda,» ütles isa, kui Kirsti aina nuttis, aga ema ikka veel ei tulnud ega tulnud.

«Mis laulu me sulle siis laulame?» arutles isa. Isal ei olnud üldsegi lauluhäält ja sellepärast ta laule palju ei teadnud. Ja need, mis ta teadis, olid jälle suurte inimeste laulud ega sobinud Kirstile laulda.

«No vaat, nüüd tuli meelde!» ütles isa. «Ma laulan sulle varblase laulu.»

*«Varblane, pisike linnuke,
õue peal nokitseb kaeru.»*

tuletas isa laulu sõnu meelde. — Seda laulu oli isale laulnud väga, väga ammu tema enda ema.

Isale tulidki laulu sõnad meelde. Aga ta pidas ainult üht viisi ja — kuidas ta nüüd ka laulda katsus — varblase laulu sõnad ei läinud selle viisiga kokku.

Kirsti muudkui nuttis.

«Küll on lugu,» ütles isa. «Et see ema ka juba ei tule!»

Oleks isa olnud luuletaja nagu onu Juhan, siis ta oleks oma viisile luuletanud sobivad sõnad. Kuid luuleannet isal polnud.

Aga Kirsti nuttis.

«No on alles lugu,» ütles isa. «Ma kas laulan, või see nutt ei lõpe niipea.»

Isa proovis mitme laulu sõnu, kuid ükski neist ei muganenud tema viisiga ligikaudugi. Aga siis tulid tal otse iseenesest keelele ühe veidra laulu sõnad, mida ta oli kunagi ei-tea-kust kuulnud.

*«Tšaud-sahib on maharadža,
maharadža, maharadža...»*

laulis isa. Ja naljakas küll — selle laulu sõnad hakkasid ta viisiga täpipealt kokku.

Kirsti jättis nutu järele ja kuulatas.

«Tšaud-sahib on maharadža...»

alustas isa uuesti.

Kirsti nuutsatas paar korda.

*«Kirsti on üks maharadža,
maharadža, maharadža...»*

laulis isa.

Kirsti kuulas.

«On alles totter laul,» ütles isa, kui oli veidi mõelnud. «Ja aina tottramaks lähneb» Sest kes siis ei teaks, et maharadžaks

kuulatakse india vürste, aga Kirsti pole üldsegi hindu, ja veel vähem vürst, ja hoopiski mitte poiss, vaid kena väike tüdruk. Kena väike tüdruk hakkas uuesti tihkuma.

*«Kirsti on üks...
Tšaud-sahib on...»*

proovis isa uuesti laulda. Kuid maharadža talle selles laulus enam üldsegi ei meeldinud. Sest kui sul on ainult ühe laulu jaoks viisi, siis pole mingit huvi kulutada seda maharadža tšaud-sahibi peale, kes võib olla õel ning ahne nagu kõik vürstid ja, mine tea, vahest ei salli silmaotsaski väikesi tüdrukuid.

«Kirsti on üks... Kirsti on üks...» katsus isa leida, kes Kirsti tema laulus võiks olla. Kirstil olid silmad alles vett täis, kuid ta ei nutnud enam ja kuulas huviga. Aga isa aina otsis oma sõna.

*«Kirsti on üks... on üks... on üks...
Kirsti on üks... on üks...»*

«Kuu-ka!» häälitsetes äkki Kirsti.

*«Kirsti on üks Kuu-ka...raadža.
Kuu-karaadža, Kuukaraadža...»*

leidis isa selle sõna, mis tal just puudu oli.

Kirsti hakkas naerma. Ja isa ka hakkas naerma. Ja siis tuli tema koju ja isa laulis uuesti oma Kuukaraadža laulu ja nad naersid kolmekesi.

Kui onu Juhan külla tuli, siis laulis isa oma Kuukaraadža laulu ka onu Juhanile. Sest see oli ikkagi isa esimene — ja viimane — päris oma laul. Ja ainus laul, kus tal viis ning sõnad kokku lähevad. Onu Juhan naeris valju häälega — keegi ei naera nii valju häälega kui onu Juhan —, läks Kirsti voodikotse juurde ja ütles:

No tere ka sina — Kuukaraadža!» Ja Kirsti kilkas talle vastu.

Nii saigi Kirstist — Kuukaraadža. Onu Juhan kutsus teda alati nii, ja onu Oskar kutsus, ja isa kutsus, ja vahel kutsus ema ka.

Aga see kõik juhtus juba üsna ammu, siis kui Kuukaraadža oli alles nii väike, et tal polnud veel esimest hambakiksigi täht. Nüüd on Kuukaraadža juba suur. Mitte küll veel päris suur, aga just nii suur, et ema ütleb: sellest sirtsust on juba majas abi. Ema ütleb niiviisi siis, kui Kuukaraadža aitab tal vannikraani lahti keerata või teab, millise kapi või sangi alla ema unustas väikese pörandaharja. Aga kui isal on aega, siis ta

ütleb: «Kuukaraadža, tule mulle appi lehest suuri tähti lugema,» või jälle lähevad nad kahekesi trepile otsima heledat tähte, mille nimi on Veenus, või seda teist, punast, mille kohta Kuukaraadža ütleb, et see on ka planeet, kuid et selle nimi on Marss.

Kõige sagedamini ütleb aga Kuukaraadža: ma olen nelja-aastane. Ja natuke sellest, kuidas Kuukaraadža on nelja-aastane, tulebki edasi juttu.

KIVIKE

Pühapäeva lõuna paiku, kui isa istus oma margialbumite laual, aga ema lebas juturaamatuga diivanil ja Kirsti kantseldas oma nukke, tuli vanaisa.

«Ka-näh!» ütles vanaisa, kui oli vaevalt istunud. «Et kuidas inimestel pole kahju siisugusel päeval toas istuda?»

«Või ma teie pärast siia tulingi,» jätkas vanaisa. «Lapsest hakkab kahju. Näost na plass teine...»

«Talle ei hakka päike peale,» ütles isa nagu natuke süüdlaslikult ja kummardus uuesti luubiga albumi kohale.

«Ka-näh juttu!» torises vanaisa. Siis ütles, et seatagu aga needid kohe hakkama, et järgmise rongiga just paras Klooga tonda sõita.

Nii siis mindigi. Ainult et kuidas vanaisa ka torises ja Kirsti ema varruka küljes rippus — isast sedapuhku tulijat ei olnud. Kuid ei saa kuskile tulijat-minejat, kui ta oma markidega kahele on.

Algul sõideti trammiga, siis elektrirongiga. Rong oli inimesi puupüsti täis, kuid ema sai ikka istuma. Kirsti istus ema süles, aga vanaisa seisis püsti, mis sest, et mõned päris noored mehed istusid. Ju need siis ei saanudki aru, et vanaisa on vanaisa, sest vanaisal oli habe aetud, nagu päikesepruun ja ta nägi sel päeval tõesti väga noor välja.

Rannas oli rahvast palju, aga seal oli ruumi veel küllalt. Vesi oli sile kui klaas ja läikis, nii et silmadel hakkas valus. Ja liiv sillerdas ning oli tuline, kuid üsna parasjagu ja mitte rohkem. Aga ajuti tuli kerge tuul ja tõi endaga kaasa mere ning mündide lõhna.

Kirstile meeldis siin ja ta otse kilkas rõõmust. Tal olid vaid

püksikesed jalas ja päike ning tuul kõditasid ta selga ja õlgu, aga varbaid ning taldu tuline luv.

«Ära mine kaugele!» ütles Kirstile ema.

Polnud tarviski kaugele minna, sest meri oli siinsamas. Ja siinsamas jooksid põlvini soojas vees teised Kirstid, Maarikad ning Toomad.

Ka Kirsti jooksis. Kui ta sellest tüdines, heitis ta siiasamasse vee ja liiva piirile kõhuli. Nõrk laine noolis teda laisalt ja suurest mõnutundest puuris Kirsti sõrmed ning peopesad tihkesse jahedasse liiva.

«Kirsti!» hüüdis teda ema.

«Jaa!» hõikas Kirsti vastu.

«Ära tee, palun, pead liivaseks.»

Kirsti ei vastanud. Ta puuris sõrmedega liivas ja kissitas silmi vastu ääretut taevast.

Siis äkki puudutasid Kirsti sõrmed mingit kõva eset. Ta kaevas selle liivast välja. See oli väike hall kivike. Kuid mitte tavaline, ja seda markas Kirsti otsekohe.

Erutunult kahtles Kirsti peopesa kivikesega hõbeselgesse vette. Ainsa hetke jooksul pudenes liiv kivikese ümbert ta peopesale.

Kivi oli veidi lapik, kuid nii sile ja ümmargune, missugust Kirsti polnud varem näinud. Ja vees polnud ta enam sugugi hall. Kivi pinda katsid juuspeened sirevvalged joonekesed. Vees näis, nagu liigahtaksid need.

Põksuva südamega imetles Kirsti pikka aega oma leidu. Pigistas siis kivikese kõvasti pihku ja jooksis ema juurde.

Ema lebas laial froteelinal ja ajakiri peitis ta näo päikese eest. Kirsti kahmas ajakirja ja sirutas ema näo kohale rusika oma kivikesega.

«Ära tee!» ütles ema.

«Ema, vaata!» ütles Kirsti.

«Küll vead sina igasugust prahti kokku,» ütles ema, kui oli veidi pead kergitanud, ja kattis näo jälle ajakirjaga.

Kirsti pigistas peo uuesti kinni. Ärevalt puudutas ta vanaisa käsivarrest.

«Mis on, laps?» päris vanaisa.

«Kivikel!» sosistas Kirsti.

Vanaisa võttis kivikese Kirsti peolt. Ta silmitses seda ja ulatas siis tüdrukule tagasi.

«Seda teeb meri,» ütles ta Kirstile. «Leiab kivikese, veeretab ja hõõrub teist, kuni ongi ümmargune. Ma olen päris ümmargusigi näinud.»

Mõnikult ja pisut noruspäi astus Kirsti oma kivikesega tagasi vee poole. Kivi ta peopesal oli muutunud halliks ning tühjaks. Kuid ümberringi oli nii palju valgust ja merd ja mere mändide lõhna. Ei saa siisugusel päeval leida vaid harriliku kivikest.

Kivi muutus vees uuesti nagu elavaks. Sirevvalged jooned ta pinnal värelesid ja puhuti tundus Kirstile, et kivike tõmbuma ta peopesalt põgeneb. Ta pigistas peo kohe kinni. Ja ta nägi, kuidas kivike ta peost otsekui olekski välja kippunud.

Kirsti vaatas kivikest kaua vees. Ärevalt, ja rahutult, ja muutult. Siis pigistas kivikese kõvasti pihku ja hakkas minema.

Perrooni ees seisis rong ja Kirsti astus vagunisse. Kivikest sooviti peos hoides ronis ta tühjale pingile ja sättis ennast tema alla istuma.

Kui rong liikuma hakkas, oli Kirsti kõrvale istet võtnud naine kollase õlgkübaraga vanaisa, aga ta vastas istus tädi, kes tundis nagu peeglist lõigatud klaasidega päikeseprille. Prillidega tädi kõrval istus palju noorem tädi ja selle kõrval omaenda noor, päevitunud mees pungil kandevõrguga.

Rong sõitis. Kirsti pigistas kivikest peos ja vaatas aknast välja. Olgkaabuga vanaisa võitles tukastamisega, prillidega tädi lappas raamatut, noorem tädi ja kandevõrguga mees ajasid omavahel juttu. Aeg-ajalt silmitsesid nad kõik Kirstit. Kuid kinnil oli küllalt palju tegemist iseendaga ja ta ei märganud.

«Mis kena väike tüdruk,» ütles viimaks noorem tädi, kui parajasti mitu peatust oli juba sõidetud ja vagun inimestest tulvil. Prillidega tädi jättis oma raamatulappamise järele ja küsis:

«Mis su nimi on, laps?»

«Kirsti,» ütles Kirsti, «ja ma olen nelja-aastane.»

Kui kena väike varmas laps!» ütles noorem tädi ja ka teised hakkasid naerma, kuigi öeldus midagi naljakat polnud.

«Aga mida sa seal peos nii hoolega hoiad?» küsis prillidega

Kirsti hammustas huulde ja peitis käe kivikesega kiiresti liiva taha. Kõik hakkasid uuesti naerma.

«Näita aga näita!» käis prillidega tädi peale. «Ma kogu aeg näinud, mida see laps seal peos nii hoiab, et ei tüdine teine tüdruk.»

Kirsti süda hakkas rinnus valjusti taguma. Kuid ta pigistas peos veel kõvemini pihku ega vastanud enam kellelegi.

«Vant on karakter!» ütles tukastamistahtmisest vahepeal

võitu saanud õlgkübaraga vanaisa. «Lausa ränikivi, ei saa siit kildu kätte.»

«Kuhu sa siis sõidad?» usutles prillidega tädi edasi.

«Isa juurde,» ütles Kirsti.

Kui Kirsti oli uudishimulikule tädile seletanud, kus ja kellega ta oli käinud, hakkasid prillidega tädi ja õlgkübaraga vanaisa otsivalt ringi vaatama.

«Aga kus su ema istub, laps?» küsis noorem tädi.

«Rannas,» ütles Kirsti.

«Hoo!» hüüatas kandevõrguga mees. «Aga vanaisa?»

«Ka rannas,» tunnistas Kirsti.

«Ho-ho-hoo!» müristas kandevõrguga mees naerda, «on see alles tükk, ho-ho-hoo!» Kuid mõlemad tädid ahhetasid, ja sellest ahhetamisest taipas Kirsti, et midagi ei ole enam nii nagu peab.

Ta tõmbas ennast hästi väikeseks ja vaatas aknast välja.

Akna taga vilksatasid mööda juba tuttavad majad. Kirsti ronis pingilt maha ja hakkas, külg ees, väljapääsu poole liikuma.

«Oi-oi-oi-oi, oi-oi-oi-oi,» ahhetas prillidega tädi. «No mis nüüd siis saab? Mis nüüd siis saab?!» Kandevõrguga mees jättis naermise järele ja vaatas küsivalt nooremale tädile otsa.

«Milline s-sõge tüdruk!» vangutas see pead. «Taevas kaitse küll! — Ja kuhu sa nüüd ise kipud veel?»

«Ma lähen siin maha,» ütles Kirsti.

«Oi-oi-oi-oi!» ahhetas prillidega tädi. «Mis nüüd siis saab, mis nüüd saab!»

Õlgkübaras vanaisa polnud kogu loo peale sõnagi lausunud. Aga nüüd, kus rong juba pidurdas, tõusis ta püsti.

«No sina, karakter niisugune, ulata oma kápake mulle pihku,» ütles ta Kirstile. «Sa ära pelga midagi.»

Kirsti ulatas käe, ja kui rong peatus, astusid mõlemad pereroonile. Siis istusid trammi.

«Ei ole teiesugustele kerge olla vanaisa,» õhkas õlgkaabuga vanaisa. «Aga ma siiski tahaksin kangesti teada, mida sa seal peos hoiad. Sa näitad mulle või?»

Kirsti vaatas tükk aega oma kinnipigistatud peopesa. Siis õhkas:

«Teile ma näitaksin küll, aga ma jälle ei või. Ja see on ainult... see on ainult... kivike... Aga ainult isa tohib seda vaadata, teised enam ei tohi.»

«Kui niimoodi, siis on sul muidugi õigus,» ütles õlgkübaraga vanaisa. Ja ta ütles seda veidi nukralt.

Niimoodi jõutigi kodu ukse taha.

«Ja ikkagi oleks nii väga hea olla vanaisa,» ohkas õlgküba-

... vanaisa ja silitas peoga üle Kirsti juuste. «Aga sina seda veel ei mõista. Lippa nüüd isa juurde, laps!»

Isa oli ikka alles oma markidega kahekesi.

«Vaut, kivike!» ütles Kirsti talle.

Isa vaatas kaua Kirsti kivikest. Ja Kirsti jutustas, kuidas ta rannas, kuidas hoidis kivikest rongis peos ja kuidas õlgkübaraga vanaisa temaga koju jalutas. Ja siis pani isa oma õlmalbumid laualt ära, jättis sinna kirjakese ja nad mõlemad läksid Klooga rongile.

RIID

Suur hoidis väikest käest.

Mõlemad kiskusid end vastu tuult veidi kühmu. Aga sellest, kuidas väike end suurema poole seljaga hoidis ja kuidas mõlemad kangekaelselt teine teise külge vahtisid, oli näha, et nad olid tülitzenud ning pahuksis.

Nad läksid vaikides ja tuul sakutas neid hõlmast. Ja väikese nägu oli juurdlev ning murelik, suurel ligipääsmatu ja kinnine. «Isa,» ütles viimaks Kirsti, «sina oled ikka üks paha isa.» «Soo?» ütles isa pead pööramata.

Nad läksid.

«Jaa...» õhkas Kirsti. «Ja sa oled vihane isa ka. Sa riidled minuga... Ja muudkui riidled minuga.»

«Soo...» nentis isa ükskõikselt.

«Ja sa peksid mind!»

«Sind tuleks veel palju peksta!» kinnitas isa. «Sest sa oled halb ja rikunud laps.»

Hatuste pulveräbalate vahelt tuli välja päike. Maailma pale läks sellest lõbusamaks. Kuid päikest jätkus ainult üürikeseks, pilved varjasid ta uuesti ja madal laotus oli nüüd vahest veelgi enam mossis.

«Isa, ma ei taha, et sa mu käpakest hoiad,» ütles Kirsti.

Isa ei öelnud midagi. Kuid ta laskis Kirsti käpakese lahti.

Nüüd olid neil käed taskus. Nii oli mõlemal vahest paremgi minna ja nad astusid ilusa pika sammuga.

«Jaa...» õhkas Kirsti.

Oli tuul, mistõttu isa Kirsti õhkamist küllap ei kuulnud. Seejärel õhkas Kirsti uuesti. Valjemini.

Teda ei kuulnud ikka.

«Võib-olla ma pean sinu juurest hoopis ära minema?» arutles Kirsti. Ta tõmbas ninaga ja piidles isale silmanurgast otsa.

«Neda sa pead ise teadma,» kostis isa ükskõikselt. Ta ei vaadatud Kirsti poolegi.

Kirsti nuutsatas.

«Jaa, ma pean ikka ära minema.»

Talle ei vaevutud vastama.

«Tädi Friidy ei riidle minuga kunagi. Ega onu Arvo. Nad ütlevad, et ma olen hea laps.»

«Nad ei tea veel, et sa lõhkusid nende vaasi.»

«Aga sina tead?»

«Mina tean.»

Tukil ajal ei lausunud Kirsti sõnagi.

«Aga kui ma lõhkusin selle peegli, siis nad ei riidnud minuga. Nad ütlesid, et ma lõhkusin kogemata.»

«El riidnud seepärast, kuna arvasid, et sa oma süüd ise teadnud ja sellest targemaks saad.»

Tad vaikisid.

«Aga kui ma ei lähegi tädi Friidy ega onu Arvo juurde?»

«Sa pead seda ise teadma.»

Mooda taevaallust lohises madal sorakil pilvesaba. Tibutas sadade.

Tõelised kiskusid end kõssi ja surusid käed veel sügavamale taskulasse. Nad ei teinud teineteisega tegemist. Sest üks oli teine paha, aga see teine sellele ühele mitte vähem ülekohtune.

«Ma lähen hoopis onu Oskari juurde,» ütles Kirsti viimaks.

«Onu Oskaril on omal tütar,» ütles isa. «Väike Veste, kes seepärast nuttis, et sa ta nuku prügikonteinerisse viskasid.»

Kirstil oli, mille üle mõelda.

«Aga võib-olla maksaks sul onu Juhani juurde minna?»

Talle nõu. Ja lisas viivu pärast:

«Muidugi tuleb sul loota, et onu Juhan on vahest jõudnud minustada, kui inetult sa talle uleeile ütlesid.»

Isa ei olnud Kirsti selles liiga kindel. Sest ta vahtis oma tütart ja nuutsas ninaga.

Isa vaatas Kirsti isale märgade silmadega otsa. Aga see oli üldiselt apahandatud ning kangekaelne isa ja ta ei teinud Kirsti juurde ei väljagi.

«Kui siis olen nii paha laps?» nuuksus Kirsti.

«Kui sa ise seda kõige paremini tead!» ohkas isa.

Isa ütles sadada. Ning tuul oli ka vali. Ja oleks pidanud olema suvi, kuid kõik oli hall ja märg ja kurb nagu sügis.

Ja Kirsti oli väga õnnetu.

Ta tegi sammu ja jäi isast maha.

Isa läks, aga Kirsti jäi maha.

Ta seisis keset teed seljaga isa poole, ja ta silmad olid niisama märjad ning kurvad nagu hall maailm ümberringi. Ja maailma ülekohus sai sellest seismisest veel suuremaks, aga Kirsti meel enda pärast ainult haledamaks. Kuid sellest hoolimata seisis ta isa poole seljaga ega pööranud end ringi.

Niimoodi seisis ta sellel teel päris kaua ja tal oli üksainus lohutus. See lohutus, et isa ei hakanud temaga riidlema ega teinud temast väljagi, vaid läks aina edasi. Aina edasi läks see isa, kes oli nii paha ja ülekohtune ja ei hoolinud Kirstist üldse, sest Kirsti jäi teele, aga isa muudkui läks. Ja nii oligi hea, ja Kirsti nuttis selle peale. Kuid pead ta ei pööranud. Sest milleks pöörata veel pead või vaadata selja taha, kui sulle ei ole jäänud enam muud kui minna.

Ainult et igal minejal peab olema koht, kuhu minna. Aga kuhu pidi minema tema, Kirsti? — Ta nuutsatas ja... vaatas selja taha.

Isa ei olnud läinud. Ta seisis teel.

Nüüd Kirsti teadis, kuhu ta läheb.

«Kas tuleb sind veel kaua oodata?» küsis isa.

Kirsti ei vastanud. Aga siis ütles:

«Ma lähen ära. Maa-vanaisa juurde.»

«Soo...» ütles isa. «Kuidas sa siis lähed?»

«Bussiga,» ütles Kirsti. «Maa-bussiga.»

«Maa-vanaisa buss ei lähe seda teed,» ütles isa. «Aga maa-vanaisa teadis mulle rääkida, et sa olid sülitanud talle kaevu.»

Nad seisisid ja vaikisid. Üks siin, teine seal keset teed.

Sadas ikka veel. Ja oli tuul, mis sakutas neid hõlmast. Kuid nemad, näis, ei pannud seda tähele.

Siis hakkas Kirsti uuesti minema. Ja kui ta isale järele jõudis, läksid nad juba kahekesi. Ja et nad olid vahepeal tükk aega niisama seisnud, siis astusid nad nüüd ilusa pika sammuga. Ning käed olid mõlemal taskus ja samm sai sellest ainult kergetust juurde.

Nad läksid vaikides, sest olid sellel teel rääkinud juba ülearugi. Aga mõtlikud näod olid neil küll.

«Jaa...» ütles Kirsti viimaks. Ta ohkas ja ütles:

«Sinu nahkkaantega raamat on nüüd üks kiisu sees.»

Isa ei öelnud midagi. Seepärast ütles Kirsti:

«Mina joonistasin selle sinna.» Ja et isa ikka veel midagi ei öelnud, lisas veidi aja pärast:

«Sest seda nahkkaantega raamatut mina ju ei tohi puutuda.»

See oli täpselt nii. Ja Kirsti ei mõistnud, miks isa talle nüüd midagi ei kostnud. Ning ta ütles juba päris ärevalt:

«Aga minu tõendil pole enam pilti ka, sest mina ju võtsin selle ära! Ja see pilt on nüüd hoopis sinu lauapaberi all.»

Isa aga ei öelnud nüüdki veel midagi. Ja niisugusest vaikimisest nuttis Kirsti nii suurde ärevusse, et tal silmanurgad hakkasid märjaks läksid. Ning ta ütles:

«Ja nüüd ma ei saa ju sinuga ka enam tulla!»

Isa vaikis ikka veel. Aga siis ütles:

«Minuga saad.»

Nad läksid. Ja vihm nagu hakkas üle saama.

«Aga, isa,» ütles Kirsti äkki, «miks see siis nii on, et sinu juurde ma saan ikka tulla? Mis sest, et...» Ja ta vaatas isale lähestunud silmil otsa. Ning isa vaatas talle samasuguste silmadega vastu ega osanud midagi vastata.

ARAPOOTSIN

Põlved kurgu all, konutas Kirsti ikka alles diivaninurgas. Ta oli seal vist juba kaua olnud ja võib olla, et pisut suigatanudki. Aga silmad olid tal ikka veel märjad.

Mööda toanurki hiilis hall hämarus. Vastu aknaid trummeldas vihm, plekk-katusel kolistas tuul. Kibe üksindustunne muutus sellest hämarusest ja vihmast ja plekikolinast veel norusemaks ja Kirsti oleks et äärepealt uuesti töinama hakanud.

Ta vaatas nutumärgade silmadega ringi. Tuba ja asjad selles kaotasid oma kontuurid. Akna asemel kumas suur ähmane laik. See oli ju lõbuski, kuidas aknast ainult laik järele jäi, kuid Kirsti oli praegu liiga nukker ja üks, et sellest lõbu või rõõmu tunda.

Siis meenuski talle... Arapootsin.

Isa toas varjas poolt akent lai tume kardin ja tuba oli teisest veel hämaram. Ja see oli hea, sest kui päike tuppa paistis või oli liiga valge, siis Arapootsin ei tulnud.

Kirsti sättis ennast isa toolile istuma. Sest Arapootsin elas isa kirjutuslaua kohal seina sees. Arapootsini kodul oli ilus väike tindiplekist uks. Selle pleki oli Kirsti ise seinale teinud, aga ta oli olnud siis veel väga väike ja ta ei mäletanud seda. Kirsti ei teadnudki, kuidas Arapootsin oma kodust siis välja pääses, kui tal ei olnud ust. Võib-olla Arapootsinit siis veel polnudki. Aga nüüd ta oli, sest tal oli oma uks ja oma uksest võis ta astuda otse isa kirjutuslauale. Isa kirjutuslauale ei tohi muidugi käia, aga Arapootsin võis. Sest ainult Kirsti teadis seda, et Arapootsin seal käis, ja teised keegi ei saanud seda teada ja pealegi ei jätnud Arapootsin kuskile poriseid jälgi ega lõhkunud kunagi midagi ära, aga vahel ajas veidi segi küll.

Kirsti vaatas üksisilmi Arapootsini kodu uksele. Uks oli

hüüdnud. Arapootsini kodu uks seisiski suuremjagu kinni. Arapootsin ei armastanud üldsegi kodust väljas käia ja Kirsti juurde tult ta ka ainult siis, kui Kirsti oli üks kodus ja kui talle oli tehtud ülekohut ja kui ta oli nutnud ning kurb.

«Tule mängi minuga, Arapootsin!» hüüdis Kirsti.

Arapootsin kuulis küll, kuidas Kirsti teda hüüdis, aga Arapootsin ei teinud kunagi oma kodu ust kohe lahti. Ja Kirsti teadis seda.

«Arapootsin!» nurus Kirsti. «Mis sa seal teed?»

Arapootsin ei teinud ikka veel häält. Aga Kirsti teadis, et kodul on Arapootsin juba oma kodu esikus ja peab seal naeru, kuigi Kirsti teeb, kui isa ukse taga helistab ja Kirsti ennast oma mantlisabasse ära peidab. Ainult et Kirsti ei kärsinud kunagi kaua peidus olla, aga Arapootsin jälle armastas, et teda hästi oodatakse.

Kirsti pidas hinge kinni ja vaatas üksisilmi Arapootsini kodu uksele. Nii viisi vaadates valgusid silmad vett täis, kuid Kirsti ei loolinud sellest.

Kirsti märkas Kirsti, kuidas Arapootsini kodu uks liikus. Arapootsin pistis nina ukse vahelt välja, vaatas vilks-vilks ringi ja tõi ukse uuesti kinni. Arapootsin tegi alati nii ja Kirsti ei mäletanudki ennast. Aga kui Arapootsin ukse teist korda lahti tõmbas ja ta muhe nägu ukseavas lõbusalt silmi kissitas, plaksutas Kirsti käsi ja kilkas:

«Arapootsin!» Ja nad mõlemad hakkasid rõõmsalt naerma.

«Mis mängu me täna mängime, Arapootsin?» päris Kirsti. Arapootsin muheles üle näo ja pilgutas silma.

«Aha...» ütles Kirsti ja vajus viivuks mõttesse. «Sa tahad, et mängime üheksiks, eks ole, Arapootsin?»

Arapootsin noogutas.

«Ma ütlen sulle pärast, Arapootsin, mis mängu me mängime. Aga mina ära seisa lahtise ukse vahel, sest seal tuul tõmbab ja sa külmetad ja jääd haigeks.»

Arapootsin muigas ja raputas pead.

«Ei, sa tule siia kirjutuslaua peale,» keelitas Kirsti. «Sa ära hõõrda, ma ei kaebe isale ära.»

Arapootsin ei tahtnud täna isa kirjutuslauale tulla. See oli talle väga isekas Arapootsin, kuid Kirsti ei pannud tema tuju talle pahaks.

«Noh, ole siis seal edasi!» Tübas ta suuremeelselt. «Aga nüüd hakkame mängima. Me mängime täna seda mängu, et... et sa ei saa peale ja vihma ei saja. Tahad sa seda mängu mängida, Arapootsin?»

Arapootsin tahtis. Arapootsin tahtis alati kõiki mänge mändida, mis Kirstile meeldisid.

«Mängime siis, Arapootsin!» plaksutas Kirsti käsi. Ja sedamaid tõusiski kui õhupall taevasse suur kollane päike. Kogu tuba sai päikest täis, ja see oli nii hele päike, et kõik aina säras käes, aga Arapootsin, kes muidu päikest hirmsasti pelgas, istus oma kodu avatud ukse päikese käes, kõlgutas jalgu ja naeris laia suuga. Ja Kirsti kõlgutas isa toolil samuti jalgu ja naeris ka.

«Arapootsin, aga miks on päike kollane?» päris Kirsti, kui ta oli oma isu otsa naernud.

Arapootsin ei armastanud niisuguseid küsimisi. Ta tõmbas kulmu kortsu nagu maa-vanaisa, kui see Kirsti kaevu vahtimiselt kätte sai, ja jättis jalgade kõlgutamise järele.

«Olgu!» ütles Kirsti kähku. «Ära ainult ära mine, Arapootsin. Aga ma ei taha kollast päikest. Ma tahan, et päike oleks... et päike oleks lilla! Lilla nagu ema uus kübar, sa tead seda küll. See oleks ju tore ja naljakas, kui on lilla päike, eks ole?»

See vist oli tõesti tore ja naljakas, sest Arapootsin naeris pööraselt.

«Aga kas sa ikka oskad lillat päikest teha?» kahtles Kirsti.

Arapootsin ainult muigas selle peale. Ja tegigi lilla päikese. Ja kogu tuba oli sellest päikesest lilla nagu ema uus kübar, ja Arapootsin oli ise ka üleni lilla, ja nad itsitasid selle tembu üle hirmsasti ja see naergi oli ema kübara karva.

«Arapootsin!» kilkas Kirsti. «Aga nüüd teeme beeži taeva ka!»

Ja nad tegidki taeva beeži kui Kirsti kampsuni.

Ja beeži taevasse tegid nad lilla Päikese kõrvale sinise Kuu.

Ja sinise Kuu kõrvale tegid punase Põhjanaela.

Ja punase Põhjanaela kõrvale kollase Suure Vankri.

Ja kollase Suure Vankri kõrvale roheline Väikese Vankri.

Ja roheline Väikese Vankri kõrvale oranži gagarini.

Kui see kõik tehtud sai, säras kogu taevast värvides nagu näärilpuu Võidu väljakul, ja see kõik oli uhke ning naljakas ja lõbus veel hirmsasti.

«Arapootsin,» ütles Kirsti, kui nad olid endid oma kätetööst hingetuks naernud, «nüüd teeme metsa ka. Teeme punase metsa. Sa ju oskad punast metsa teha, Arapootsin, eks ole?»

Arapootsin oskaski. Ja ta tegi isa kirjutuslauale punase metsa.

Kirsti uitas selles metsas ja ei eksinud seal üldsegi ära.

Siis tegi Arapootsin punasesse metsa sinise linu.

Linu linnu lendas Kirsti peopesale ja istus seal hulk aega.

«Olgu!» ütles Arapootsin punasesse metsa roheline orava.

Aga Kirsti ei tahtnud, et orav oleks roheline, vaid tahtis, et orav oleks orava värvi, ja siis tegi Arapootsin talle teise, ja lilla oraval oli pruun saba ja selg ja pruunid silmad ja kõhu all oli ta valge ja Kirsti silitas seda oravat ja see orav ei tahtnud.

Siis tegi Arapootsin punasesse metsa punase seene.

Sellel punasel seenel olid valged täpid küljes, kuid sellegipoolest ei olnud see seen kärbseseen.

Siis tegi Arapootsin punase metsa kõrvale lilla mere. See oli nii lilla meri, et Kirsti hakkas kahtlema ja ütles:

«Ma vaata, Arapootsin, kas see ei tulnud sul mitte lilla tint?»

Arapootsin aga ainult muigas lõbusalt, ja Kirsti pelgas tühike, kui kastis peopesad lilla mere lillasse vette. Aga see ei olnud sugugi tint, sest see ei määrinud käsi, ja Kirsti oli lillast metest veidi pettunudki.

Siis tegi Arapootsin lilla mere kaldale musta kaevu. Sellesse kaevu võis Kirsti vahtida nii palju kui tahtis ja maa-vanaisa ei saanud sellest kõige vähematki teada. Ainult et Arapootsini tehtud kaevu oli seest täpselt niisama pime kui maa-vanaisa oma ja Kirsti ei saanudki täpsemalt teada, mis kaevus on. See pahanud teda väga ja ta hakkas jonnima.

Arapootsin!» karjus Kirsti ja trampis jalgu. «See on vastik kaevu ja ma ei taha seda vastikut kaevu!» Kuid Arapootsin ei saanud Kirstile jonnimise pärast üldsegi pahaseks. Ta kaapas linnu vanaisa moodi endal kõrva tagant ja oli nii õnnetu moega, et Kirstil temast kahju hakkas.

Arapootsin,» ütles Kirsti leplikult, «ma ei ole sulle selle vastiku kaevu pärast üldsegi pahane. Aga sa tee mulle nüüd ühe lilla vikerkaar.»

Kirstil oli ainult üks kord nii ilusat vikerkaart näinud. Ta tundis Arapootsini tehtud vikerkaare endale kaela ümber nagu üht. See vikerkaar oli nii õhuke ja kerge, et Kirsti ei tundnudki teda, kuid vikerkaar läks tal kaelas veidi sassi ja see oli ütlebõhus.

«Ma tahangi endale niisugust salli,» ütles Kirsti. «Aga mis sina arvad, Arapootsin, vahest saaks vikerkaarest mulle ka ühe kleidi?»

Arapootsin ei arvanud midagi ja kõigest oli näha, et ta oli juba jagan väsinud. Ja tal oli ka õigus seda olla, sest kõike, mis ta oli teinud, polnud sugugi vähe. Ja pealegi tahtis ka Kirsti ümber veidi nagu hinge tõmmata.

«Ta oled tõesti väsinud, Arapootsin,» muretses ta. «Tule istu minuga kõrvale ja puhka.»

Arapootsin ei tahtnud Kirsti kõrvale istuda. Nagu juba öeldud, oli see veidi jonnakavõitu Arapootsin. Ta kõlgutas oma kodu lävel jalgu ja oli pisut mossis.

«Sa ära jonni minuga!» noomis Kirsti teda. «Kui sa minuga jonnid, siis sa oled paha ja sind pannakse nurka ka. Noh, sa ei jonni enam, Arapootsin, ei jonni ju? Ära jonni jah!»

Ja Arapootsin ei jonninudki enam. Ta krapsas oma kodu lävelt isa kirjutuslauale ja istus lauakalendrile. Arapootsin istus alati lauakalendrile, sest sealt ta sai kohe teada, mis päev täna on, ja ka istuda oli kalendri peal parasjagu mugav.

«Täna on esmaspäev, ja seitsmeteistkümmes,» ütles Kirsti ja Arapootsinile meeldis, kui Kirsti talle seda ütles.

«Ühe asja ma unustasin ära,» ütles Kirsti. «Ma oleksin tahtnud, et punases metsas oleks tiiger ka.»

Arapootsini näost nägi Kirsti, et Arapootsin ei tea päris hästi, mis tiiger on.

«Tiiger on suur,» seletas Kirsti talle. «Tiiger elab metsas. Kaugel! Ja ta on kuri ka. Ma kangesti tahaksin, et mul oleks üks tiiger. Ainult et mitte väga kuri.»

Arapootsin kalendril kaapas oma kõrvatagust.

«Kas sina siis ei oska tiigrit teha, Arapootsin?» päris Kirsti etteheitvalt.

Arapootsin ei osanud.

«Sa oled üks rumal Arapootsin ka!» naeris Kirsti. «Siis tee mulle üks mängutiiger, kui sa päris tiigrit ei oska!»

Arapootsin hakkas samuti naerma. Sest Kirsti oli mängutiigritki ainult korra eemalt näinud ja Arapootsin niisama palju.

«Tühja selle tiigriga!» lõi Kirsti käega nagu onu Juhan. Kuid sellegipoolest oli tal ikka kahju, et Arapootsin tiigrit teha ei osanud, ja ta läks pisut tujust ära ning jäi mõttesse.

«Aga see on ikka halb, Arapootsin, kui väikesed lapsed üksi koju jäetakse,» ütles Kirsti. «See on südametu tegu ka!»

Arapootsin oli sellega nõus, et see on halb ja südametu tegu, ja Kirstil oli kohe palju kergem tunne, et ta oma mure südamele ära rääkida sai, ja et Arapootsin oli juba kord isa kirjutuslaual, siis läksid nad kahekesi punasesse metsa, ja kuna Kirsti südamepõhjas ikka veel igatses tiigrit, siis tegi Arapootsin punasesse metsa sinise tiigri, aga Kirsti jälle ei tahtnud sinist tiigrit, ja siis tegi Arapootsin teise tiigri, ja see oli pruuni selja ning valge kõhualusega ja oli kangesti orava moodi, ja Kirsti ei tahtnud niisugust tiigrit ka, ja siis tegi Arapootsin punasesse metsa lilla tiigri, ja see oli ilus küll, aga oli ainult mängutiiger ja Kirsti seda jälle ei tahtnud, ja siis tegi Ara-

apootsin hoopis valge tiigri, ja sellel tiigril oli pikk vill seljas ja see tiiger kepsutas punases metsas ringi ja määgis maa-vana-
moodi ja see oli ääretult lõbus ja Arapootsinil oli sellest samuti väga hea meel.

Kuukaraadža! Mis sa naerad siin üksinda?!

Ukkel seisis isa ja vaatas Kirstile pisut murelikult otsa. Ukkel vaatas talle kohkunult ning abitult vastu.

Arapootsin jooksis punasest metsast välja. Ta kustutas lilla pühkese ja sinise Kuu ja punase Põhjanaela ja kollase Suure Vankri ja roheline Väikese Vankri ja oranži gagarini ja kiskus maha tõmbega pea kohalt maha beeži taeva. Siis pühkis Arapootsin murema uhke vikerkaare ja lilla mere ja punase metsa punase seene ja valge tiigriga selle sees. Ja see kõik käis ta kogu väga kiiresti, ja juba seisis Arapootsin oma kodu uksele ja ta nagu oli laia naeru täis ja ta pilgutas Kirstile lõbusalt. Aga tuba oli äkki väga hall ning hämar ja Kirsti vaatas ettevaatlikult Arapootsini kodu uksele ja see uks oli juba kinni ja uksest hakkas uuesti naerma.

«Mis on, laps?» küsis isa päris murelikult. «Mis sa naerad?»

«Ei!» päris Kirsti omakorda ja vaatas talle valvsalt silma.

«Kas sina oled... lillat päikest näinud?»

Mine nüüd, laps!» tõrjus isa. «Päike ei ole kunagi lilla.»

Aga... punast metsa?» Ta pidas hinge kinni.

«Rumalake, punast metsa pole olemas.»

Nüüd Kirsti teadis, et isa polnud midagi näinud. See üllatas teda ja tal oli oma Arapootsinist veel rõõmsam meel. Ja ta

«Aga mina nägin sinist kuud. Ja mul oli vikerkaarest sall.»

«Aga vatra rumalusi, laps!» keelas isa järsult. «Homme sa kuulutad mulle veel, et sul on voodi all valge tiiger!»
Ja ta hakkas naerma ja see naer solvas Kirstit valusasti.

Ümbes Kuukaraadža laulu, hakkas isa seintelt maha võtma pilte. Saanud sellega valmis, asus ta tühjendama raamatuid.

«Aga, miks sa seda teed?» päris Kirsti.

«Miks?» muigas isa. «Mine esikusse ja vaata: ma tõin uue tapeeti. Aga homme tulevad onud ja panevad selle seina.»

«Kas nad panevad üleni uue tapeedi?»

«Ei, laps, tapeet pannakse ikka üleni.»

«Ja panevad... sinna ka... uue?» Kirsti näitas seinale isa pilti kohal.

«Jah, ka,» noogutas isa.

Ukkel nagu kiskus nutukõverasse.

«Isa,» ütles ta. «Sinna ära pane!»

«Lollike!» naeris isa. «Kuidas siis nii saab, et ma sinna ei pane. Ja pealegi häirib mind sellel seinal kogu aeg see inetu tindiplekk.»

«Isa, las jääb see kena tindiplekk sinna seinale,» nurus Kirsti. «Las jääb, isa!»

Isa vaatas Kirsti nutumärgadesse silmadesse ja ta suu ümber tekkisid karmid kortsud.

«No nii, neiu,» ütles ta, «sa hakkad mul täna ka veel öhtul jonnima?»

Kui räägitakse juba nõnda, siis ei ole enam midagi rääkida.

Sellel öhtul nuttis Kirsti nii, nagu ta polnud veel nutnud. Aga isa muudkui ümises oma laulu ja tõstis toas asju ümber, et saaks panna seinale uue tapeedi, mis kataks inetu tindipleki kirjutuslaua kohal.

Sest ka suured inimesed võivad vahel eksida, ja olla jonnakad, ja mõistmatud, ja ülekohtused.

Ja seda isegi siis, kui ka neil endil on — oma arapootsin...

MIRJEMILAUL

Korter üheteistkümnendas elas viiuliga poiss.

Viiuliga poiss ei olnud niisugune, nagu olid teised poisid. — Viiuliga poisil olid prillid. Viiuliga poiss avas Kirstile alati valluukse ja laskis ta enda ees sisse või välja. Ja viiuliga poisil oli viiul.

Viiuliga poisi viiulit ei olnud Kirsti veel kunagi näinud. Viiuliga poiss kandis küll viiulit käe otsas, kuid viiul oli tal siis lihtsalt naljaka musta kohvrikestes sees. Küll oli Kirsti aga kuulnud viiuliga poisi mängu.

Mängu kuulis Kirsti siis, kui ta oli õues. Ja viiuliga poisi teinud kolmandal korrusel avatud. Sealt aknast siis kostiski alla õue viiuliga poisi mäng. Enamasti oli see üsnagi ühetooniline mäng, aina üks ja seesama, üks ja seesama viisikatkend. Tähtsusest korduv. Aga vahel jälle ei korranud viiuliga poiss sellel pideval juba mängitud ainsatki korda ja siis kostis alla alla uus ja uusi viise.

Kirsti seisis siis akna all ja kuulas. Muudkui kuulas. Ja helid olid kolmanda korruse aknast helisesid ja sillerdasid ja nagu kippuud ning tõusid aina kõrgemale ja kõrgemale, otsekui see liud, kes kevaditi maal põldude kohal laulab. See oli otse imepärane! Aga teinekord oli poisi viiul kume ning veidi nukker nagu trillerdanud üldse. Ta hääli oli siis madal ja natuke nagu käheldav, ja ajuti oleks otsekui kaks viiulit mänginud, ja üks veidi madalamalt ning teine päris madalalt ja niisugusest mängust tekkis Kirstil tunne nagu siis, kui ta oli kord varakaval kukkunud ja ta õlg oli saanud hirmsasti haiget ning oli püüdnud nii valus, et seda ei tohtinud üldse puutuda, aga isa oleks seda õlga ettevaatlikult masseeris. — See oli ühtaegu valus ning magus tunne.

Niisugune imepärane pill oli siis see viiul. Ja niisugune see viiuliga poiss.

«Aga sina mängi minule ka viiulit!» ütles Kirsti viiuliga poisile sellel päeval, kui noppis õuest selle kevade esimesed võililled.

«Mängin küll,» ütles viiuliga poiss. Aga ei mänginud. Ja pärast hoopis ütles:

«Ma mängin sulle küll, ainult et seda, mis ma sulle mängin, ma veel ei oska, sest ma õpin seda alles.»

«Aga mängi siis parem seda, mida sa juba oskad!» ütles Kirsti. «Sa ju oskad küll.»

«Aga seda ma veel ei oska. Aga neid teisi jälle ma sinule ei mängi.»

Ja ei mänginudki. Mis sellest, et Kirsti neid teisi õues akna all kuulas.

«Sa oled väga halb ja kangekaelne poiss!» ütles Kirsti viimaks viiuliga poisile. «Ma ei taha üldse, et sa mulle mängid. Ma võin hoopis raadiot kuulata, ja seal mängivad veel ilusamini.» Kuid viiuliga poiss ei ütelnud talle midagi, ja nagu ikka, tegi ukse lahti ning laskis Kirsti enda ees õue.

Siis juba hakkas suvi mööda saama ja kaselt akna all leidis Kirsti ühel hommikul erkkollase lehe. Niisuguseid lehti tuli kasele nüüd igaks hommikuks üha rohkem juurde, ja kui kask juba üleni kollane oli, nägi Kirsti viiuliga poisi peas äkki uut mütsi. See oli tumesinine müts kollase randiga. Koolipoisi müts.

Sest juba oli september. Ja musta viiulikohvriakese asemel kandis viiuliga poiss nüüd käe otsas väikest pruuni portfelli.

Kirsti ei teadnud, kas viiuliga poiss viiulit enam mängibki. Sest õues sadasid oktoobrikuu sajud, ja Kirsti veetis suure osa päevast oma nukkude juures toas, aga kui ta vahel ka väljas käis, siis oli viiuliga poisi aken kolmandal korrusel enamasti kinni.

Kuid ühel niisugusel päeval, kui jälle sadas, seisis viiuliga poiss trepikojas seitsmenda korteri ukse taga. Ta seisis seal portfelli ja viiulikohvriakeseta, ja tal polnud mütsigi peas ega mantlit seljas, ja ainult prillid olid ees, ning Kirsti ei saanudki aru, mis ta seal nende ukse taga niimoodi naljakalt seisis.

«Tere!» ütles viiuliga poiss Kirstile.

«Tere!» ütles Kirsti viiuliga poisile. Ta nagu seisatas hetkeks, ent tegelikult ei olnud tal enam ammu põhjust viiuliga poisiga juttu teha või tema juures seisatada, ja seepärast ta astus trepist alla.

Viiuliga poiss astus talle järele. All välisukse juures tõttas

ta, nagu ikka, Kirstist ette ja pani käe uksele. Kuid see-
lõud ta ei lükanudki ust lahti.

«Kirsti,» ütles viiuliga poiss. Ja neelatas.

Kirsti vaatas teda veidi silmanurgast ning altkulmu. Sest nii-
mõõda polnud viiuliga poiss veel kunagi olnud.

«Näed ma võin sulle mängida,» ütles viiuliga poiss.

«Oli,» ütles Kirsti ja vaatas teist suurte ahnete silmadega.

«Ma mängi siis!» — Ta astus uuesti trepile.

«Ei,» ütles viiuliga poiss. «Ma ei mängi praegu. Ma tahan, et
sa mängiksin sulle kontserdil.»

«Oo...» ütles Kirsti pettunult. Sest kontserdil käisid ainult
isa ja ema. Kirstit kontserdile kaasa ei võetud. «Kas mind selle
poisi liiga väikeseks ei peeta?»

«Ei peeta,» ütles viiuliga poiss. «Sellele kontserdile lastakse
tulla lapsi.»

«Oo seletus rahustas Kirstit veidike.

Mängi mulle siis pealegi kontserdil!» nõustus ta. Ja viiuliga
poiss ei öelnud midagi, ainult avas Kirsti ees ukse.

Järgmisel päeval seisis aga trepikojas Kirsti. Ta seisis siin
põlvi ning mütsita ja ta närveeris hirmsasti, sest isa oli küll
oma toas ja kirjutas midagi, kuid ta võis siiski märgata, et Kirs-
ti toas ei ole, ning hakata teda otsima.

Igakord, kui trepikoja uks käis, piilus Kirsti käsipuude
vahelt alla. Ja ohkas pettunult.

«Ma viimaks sööstis ta trepile.

«Viiuliga poiss!» hüüdis Kirsti juba poolelt trepilt. «Viiu-
liga poiss! Aga millal see siis tuleb, see kontsert?»

«Varsti!» ütles viiuliga poiss.

«Kui varsti siis? Sest ma muidu ei tea. Ja ma ei teagi, kuidas
minu kontserdile minna.»

«Ma ütlen sulle siis,» ütles viiuliga poiss. «Ja tead, kui sind
lubatakse, siis sa tule minuga kaasa. Ainult et...» siin jäi viiu-
liga poiss nagu mõttesse, «kui sind minuga koos ja kahekesi
minu kontserdile?»

«Lubatakse!» otsustas Kirsti. Ja tuiskas tulisi jalu trepist
alla. Ning hõikas veel kord selja taha:

Aga sina siis ütle!»

See õõ oli olnud selle sügise esimene hallaöö. Aga päev ise
tuli pilkosepaisteline, olgu, et puhus põhjakaarte tuul. See oli
õõ sügise kõige ilusam päev. Ja ta pidigi seda olema.

Viiuliga poiss ootas Kirstit all välisukse juures. Tal oli must
viiulikohvriake käes. Ja ta avas Kirsti ees ukse.

«Tule minuga lubati!» ütles viiuliga poiss Kirstile, kui nad
välisuksest kõrvu astusid mööda varisenud lehtedes teed.

Kirsti langetas pilgu oma kummikuninale. Siis lõi silmad üles.

«Oi vaata, kastanisiilike!» näitas ta üles puuksale.

Sest teda polnud lubatud.

Ta ei olnud üldse küsinudki.

Ta oli salamahti pugunud mantlisse ja hiilinud uksest välja.

Sest ta oli kontserdisaali jaoks alles liiga väike, nagu olid alati ütelnud isa ja ema.

Viiuliga poiss vaatas arupidavalt okkalist kastanivilja puuksal. Kastanisiilike rippus küllalt kõrgel. Liigagi kõrgel viiuliga poisi jaoks.

«Kirsti, hoia mu viiulit!» ütles viiuliga poiss viimaks.

Kirsti võttis viiulikohvriku oma kätte. Kohvrike ei olnud üldsegi raske, kuid Kirsti pelgas seda oma käes hoida. Sest kohvriku sees oli viiul.

Viiuliga poiss seisis kastani all ja vahtis üles. Ta oli üht-aegu nii kohmetu kui nõutu.

«Mida sa vaatad?» küsis Kirsti.

«Seda...» vastas viiuliga poiss. «Kastanisiilikest.»

«Seal, näed, on teine veel!» näitas Kirsti. «Aga kas läheme nüüd edasi?»

«Ah soo?» ütles viiuliga poiss ja oli natuke nagu imeliku näoga. «Aga mina jälle mõtlesin, et sa tahad seda siilikest sealt kätte saada? Ja mõtlesin, et ma toon ta sulle.»

«Ei!» ütles Kirsti. «Ma ainult ütlesin, et see on ilus siilike. Ja las ta olla, see ilus kastanisiilike seal üleval! — Ainult sa võta viiul parem oma kätte.»

Viiuliga poiss vaikis mõtlikult.

«Ei — siiski ma toon ta sulle alla,» trotsis ta.

Kuid Kirsti ei tahtnud seda. Ja viiuliga poiss võttis uuesti viiuli.

See oli väga suur maja. Kirsti ei olnud nii suures majas veel käinud.

Viiuliga poiss aitas Kirstil mantli seljast ja riputas selle nagisse. Kirsti mantli peale asetaski ta enda oma. Siis võttis Kirstil käest ja kolmekesi — viiuliga poiss, Kirsti ja viiul — läksid nad mööda laiu treppe üles. Treppidel ja fuajeedes saalis palju igas vanuses poisse ja tüdrukuid, kuid nemad kolmekesi ei teinud endile sellest asja.

Ja siiski oli Kirsti pisut pelglik. Sest see oli väga suur maja ja siin olid kontserdid. Seepärast hoidis ta viiuliga poisi käest kõvasti-kõvasti kinni. Aga viiuliga poiss ei kartnud üldse ja sellest sai ka Kirsti aegapidi julgust.

Kontserdi alguseni oli veel aega ja viiuliga poiss näitas Kirstile klassi, kus ta õpib. Nii istus Kirsti sellel kontserdipäeval esimest korda koolipingis, ja tal oli sellest naljakas ning

huvitune, et viiuliga poiss istus ta kõrval. Aga siis läks viiuliga poiss tahvli juurde, võttis aluselt kriidi ja tõmbas tahvlile joonist. Jookes ja pisut kõverat kriipsu. Need olid ilusad valged kriipsud, ja kriipsude peale joonistas viiuliga poiss naljaka hõõva märgi.

«See on viiulivõti,» ütles selle märgi kohta viiuliga poiss.

Küll on naljakas võti!» imestas Kirsti ega uskunud viiuliga poissi päriselt. Sest ta ütles:

«Laudamoodi sa viiulit siis niisuguse võtmega lahti teed?»

«Laudamoodi!» ütles viiuliga poiss, kui oli veidi moelnud, ja joonistas kriipsude peale ning vahele väikesed valged pallikesed, millel olid sabad või tillukesed lipukesed küljes.

«Kas nüüd ongi viiul lahti?» küsis Kirsti.

«Nüüd on lahti!» ütles viiuliga poiss. Ja ta ütles seda nii tõsiselt ning veendunult, et Kirsti, kes teda ikka veel päris ei uskunud ega saanud viiuli võtmest ning lahtitegemisest üld-
egi aru, ei usaldanud selle kohta enam midagi pärida ega
võtta. Ja seepärast ta ütles hoopis:

«Aga mis siis saab, kui mina ka sellele tahvlile joonistan?»

«Aga joonista siis!» ütles viiuliga poiss.

Kirsti joonistas klassitahvlile kiisu. See ei tulnud just ilusalt välja, sest tal oli liiga lohmakas kere ja liiga väike pea ja kolledasti viltune nina ning ta silmad vahtisid kõõrdi. Ja vurre
peal tal üldse. Kuid see-eest oli hästi pikk saba.

«Kas see kiisu meeldib sulle?» küsis Kirsti viiuliga poisilt.

«Meeldib!» ütles viiuliga poiss.

«Ma oskan veel rohkem joonistada,» ütles Kirsti. Ja ta joonistas oma kiisu alla kuus tähte: KIR2TI.

Enne kui nad klassist välja läksid, kustutas viiuliga poiss
võttis valget kriipsu ja viiulivõtme ja pallikesed sabade
lipukestega, tahvilt niiske lapiga maha, kuid kiisu ja
KIR2TI jättis ta klassitahvlile alles.

Kontserdisaal oli kõrge-kõrge ja ta valges laes põles palju
tuled. Sest akende taga oli juba sügav hämarik. Ja saalis
olus palju lapsi. Need, kes olid ees, istusid toolidel, aga taga
olid pingid.

Kirsti istus toolil. Kohe päris ees, teises reas. Enne Kirstit
olul toolil istunud üks poiss, aga siis oli viiuliga poiss selle
poisi laanud juttu ajama, ja siis oli see poiss püsti tõusnud
ning selle tooli pealt ära läinud ja nüüd istuski siin Kirsti ise.
Ja ta kõrval istusid kaks tüdrukut ja need olid Kirstist suure-
mad, kuid mitte palju, ja Kirsti ei peljanud neid üldse.

Ja istus oma toolil ja kõlgutas jalgu. Kõrge tuledes saal ja
oolik jutukõmin ümber ainult süvendasid tas seda ärevat
tunnet, mis juba astumisest saadik sellesse uhkesse
majas ei olnud temast hetkekski lahkunud. Aga kui tüdrukud

ta kõrval hakkasid omavahel sosistama, ja muudkui aina sosistasid, siis hakkas Kirstis pead tõstma ka rahutus ja mure. Rahutus selle pärast, et ta viiuliga poissi enam hulk aega ei näinud, ja mure, et ta oli kodust küsimata ning omapead sellesse kõrgesse saali tulnud.

Niimoodi sai Kirsti sellel päeval sedagi aimamisi tunda, mis on südamevalu ja mure.

Aga poodiumile toolide ees tulid väikesed tüdrukud. Nad hakkasid laulma ja mure Kirsti südames taganes uue tunde ees.

Siis laulsid teised tüdrukud. Ja see ka oli ilus laul, ainult et viiuliga poissi ei olnud veel näha.

Kontsert meeldis Kirstile väga. Ja ta plaksutas kõigest kõvemini. Sest ta polnud veel kunagi kontserdil plaksutanud. Ja siis tulid poodiumile poisid, aga viiuliga poissi nende hulgas ei olnud. Ning need poisid ei mänginud viiulit, vaid löökpille.

Nendele poistele müdistati tagantpoolt ka jalgadega. Siis nad mängisid veel uuesti. Aga viiuliga poissi polnud ikka nende hulgas.

Viiuliga poiss tuli hoopiski hiljem. Ning viiul ei olnud tal enam mustas kohvrikeses, see oli tal hoopis käes. Ja veel oli tal käes must kepike, millel üks külg oli valge. Aga seda kõike nägi Kirsti silmanurgast, sest ta vaatas viiuliga poissi. — Viiuliga poisil ei olnudki praegu prille, ja ta oli sellest veel rohkem teistmoodi kui teised poisid, ja veel nägi Kirsti, et viiuliga poisil oli nüüd rinnas tilluke punane täheke.

Ja viiuliga poiss vaatas Kirstit, ja Kirsti nägi, et viiuliga poisil olid suured hallid silmad. Ja Kirsti tahtis talle seda hüüda, kuid viiuliga poiss tegi talle kummarduse ja tõstis viiuli endale lõua alla. Aga teise käega tõstis ta oma valge küljega kepi. Ta hoidis seda hetke kõhklevalt üleval, kuid siis laskus kepike viiulile. Ja see oli tõeline imekepike, sest kui kepike puutus viiuli külge, hakkas viiul mängima.

Viiul aina mängis. Ja selles mängus oli kevadet, ja suve oli seal, ja seal laulis üks lind, ja päike paistis, ja pihlapuudes rippusid veel punased kobarad ning peegeldusid alla rohelisse vette, ja Klooga ranna imepärane kivike oli selles mängus ka. Ja selles mängus oli veel meri, ja tilluke valge puri oli selles mängus ning kauge maa, mis sellest, et Kirstil ei olnud siis veel valget purje ja oma kauget maad ta sel õhtul veel ei teadnud.

See oli imepärane mäng ja niimoodi ei olnud sellel kontserdil veel keegi mänginud.

Tuled akendes ja piimjad kuplid kõrgete postide otsas kallistasid tuhmi valgust tänavale. Tuul hulgutask lehti mööda asfalti.

Kirsti ja viiuliga poiss läksid kõrvu ning vaikisid. Aga neil ei olnud sellest vaikimisest igav.

«Mul on hea meel, et sa mulle mängisid,» ütles Kirsti viimaks. «Ja ma ei teadnudki, et sul on nii ilus viiul.»

«Mul on hea viiul,» ütles viiuliga poiss. Ja ta ei mõelnud midagi muud, nagu mõtlevad täiskasvanud.

Aga mööda tänavaid hulkus aina tuul.

«Kas sul hakkab külm?» küsis viiuliga poiss.

«Ei,» vastas Kirsti. «Mul on soe.»

Viiuliga poiss oli mõttes. Siis ütles:

«Tuule, Kirsti, sõidame täna taksoga koju!»

«Oh, sõidame!» ütles Kirsti.

Tad pöörasid ümber, sest taksopeatus asus teises küljes.

Taksopeatuses ei olnud ainsatki inimest. Ja taksot ka ei olnud. Oli ainult tuul ja tänaval kahisevad lehed.

Nad seisid ja ootasid.

«Kui sul ainult külm ei ole?» ütles viiuliga poiss.

«Ei,» ütles Kirsti ja peitis koonukese mantlikraesse. Sest koonuke külm tal ikkagi oli.

Nad ootasid.

«Ma seisan tuulele ette,» ütles viiuliga poiss. «Muidu on mul liiga vilu tuul ja puhub sulle peale.»

Tuul nuhtles viiuliga poisi mantlihõlmu, kuid Kirsti peale ta enam päris ei pahunud. Ja Kirstil oli küll külm, kuid oli hea meel ka, sest viiuliga poisi selg seisis tema ees ja varjas ta tuult.

Ainult et taksot ikka veel ei tulnud. Aga ta oleks võinud minna juba tulla.

Ootajate selja taha asus noormees tütarlapsena. Nad lõkerdasid kogu aeg naerda. See naer häiris täna Kirstit. Ja vist ka viiuliga poissi. Sest ta pööras ümber ja ütles Kirstile:

«Ma ei tea... Võib-olla me siiski läheme jala?»

«Aga mind vist juba oodatakse kodus?» ütles Kirsti. Sest viiuliga poiss seisis tema ees ja varjas rinnaga tuult.

Nõnda seisid nad edasi, kuigi oleksid tahtnud, et nendega ei oleks noormeest ega tütarlast, kes aina naersid.

Tuul viimaks tuligi takso.

«Hei sina, maestro!» ütles viiuliga poisile noormees, kes ootab tütarlapsena koos aina naeris. «Kuhu sa oma daamiga sõidud? Me istume ka teie masinasse?»

«Ei,» ütles viiuliga poiss ja sulges Kirsti ning viiuli järel kabinimise ukse. «Me sõidame kahekesi.»

«Kuhu te sõitite soovite?» küsis juht noormehelt. See ütles midagi muud. Aga kui juht viiuliga poisilt aadressi küsis, ütles

viiluliga poiss veel kord: «Meie sõidame kahekesi!» Ja istus juhi kõrvale ning sulges ukse.

Auto tõmbas paigalt. Kirsti nõjatus polstrile ja hoidis süles viiulikohvrikest. Autos oli tubaselt soe ja Kirsti sõrmed ning varbad ja ninaotski hakkasid kohe kirvendama, sest need kõik olid saanud tõesti tublisti külma. Aga kui viiuliga poiss autojuhi kõrval polstrile põlvili tõusis ja üle istme seljatoe Kirsti poole vaatas, siis Kirsti ainult naeratas.

Autokummid sahisesid asfaldil ja selles sahisemises oli Kirsti jaoks täna muusika. Ja niikui väike lõbus mängukann tiksus auto armatuurlauas taksomeeter.

Viiuliga poiss vaatas veidi uskumatult taksomeetris tõttavaid numbreid. — Aparaaadi aknakeses oli juba 18.

«Onu,» kohmetus viiuliga poiss. «Mul polegi rohkem kui kakskümmend kopikat.»

Juht ei vastanud. Aga kui taksomeetrisse ilmus number 20, pidurdas ta masina.

«Noh,» ütles ta ja avas ukse, «kobige maha!»

Kirsti ulatas poisile viiuli ja kobis autost sõnakuulelikult välja. Auto sõöstis uratades paigalt. Kirsti ja viiuliga poiss aga seisis ja vaatasid — üks pisut hämmeldunult, teine kohmetult — teineteisele otsa. Tuul sakutas mõlemat hõlmast.

«Polegi enam palju minna!» ütles viimaks Kirsti. Ja naeratas.

«Jah, varsti olemegi juba seal, kust me taksopeatusse lähisime!» kinnitas viiuliga poiss. Ja nad hakkasid tõtlikult astuma, sest oli külm ning hilja, ja oli veel pikk tee minna, kuni viiuliga poiss võis Kirsti ees lahti teha kodumaja raske ukse.

«Kirsti!» ütles viiuliga poiss talle korter seitsmenda ukse ees. «Sellele muusikale, mis ma sulle mängisin, panen ma nimeks...» Siin ta jäi mõtlema, kuni äkki küsis:

«Aga mis sina paneksid?»

«Mina?» rõõmustas Kirsti. «Oi, mina paneksin... Mina paneksin: «Kus on siis punased pihlamarjad?»... või... või jälle need... kastanisiilikesed seal, sa ju tead neid, või... Ei, ma paneksin hoopis: «Mirjemilaul». — «Mirjemilaul!» Jah, selle ma paneksin!»

«Olgu siis... «Mirjemilaul!»» ütles viiuliga poiss. «Sest see on minu enda laul, ja tal ei olnud veel nime. Aga nüüd on. Sinu pandud nimi.»

...Paljudesse kohtadesse helistas isa sellel öhtul telefoniga. Kuid Kirsti lebas ikka alles lahtisilmi voodis ja kuulas, kuidas viiul veel temas endas mängis selle päeva laulu, millele ta ise oli andnud nime.

SILLAD

Algul ehitas silda onu Juhan üks.

Naljamees! Ja hakkasidki ta'ga mässama?!» naeris kaldal. Aga onu Juhan, ehk küll naeris vastu, mässas edasi. Ja juba võttis isa ennast samuti paljaks, ainult väikesed pükid jättiski jalga, ning siis nad mässasid juba kahekesi seal juures.

Kirsti kükitas kaldal ja vaatas. Ta ei olnud varem näinud, kuidas silda tehakse. Vist ei olnud seda kõik täiskasvanudki näinud, sest laagripoolsele kaldale sigines seisjaid ning vaatajaid üha palju. Mitte ainult muiduvaatajaid, vaid ka muigajaid. Ja peavangutajaid. Ja manitsejaid. Ja hurjutajaid. Ja peatajaid. Ja igasuguseid.

Aga onu Juhan ja isa muudkui tegid silda. Mis sellest, et see oli parasjagu lai. Sügav ka. Ning vesi alles külm. Ja ülelõik oli see sillategemine üks suur ning mitte lõbus tegemine. Mitu ja mitu korda ronisid mõlemad ähkides kaldale ja seppendasid päikese käes oma kananahal kintse ning selgi.

Kahe kalda vahel peab sild olema,» ütles siis onu Juhan. «Peab olema, selles on sul õigus,» kinnitas isa.

Aga seal ju ongi sild!» hüüdis Kirsti. Ent talle ei vastatud. Ta tehtud teda kuulmagi.

Ja ometi oli üle selle jõe sild juba ehitatud. Lai laudadest ja lorgete käsipuudega mõlemas servas. See sild asus küll veel maad laagrist allpool, kuid kõik käisid sellest üle ja keegi ei muretsenud, et oleks liiga kauge. Onu Juhan ega isagi polnud muretsenud.

Aga nüüd tegid mõlemad uut silda. Siiasamasse, laagrisse.

Ja see sillategemine oli ikka üks raske ning keeruline töö. Sellest sai Kirsti kaldal kükitadeski aru.

«Siis niimoodi,» ütles onu Juhan ja ronis kaldale.

«Vist niimoodi jah,» nõustus isa.

«Ja ongi sild valmis?» imestas Kirsti.

Onu Juhan astus sillale. Keset silda jäi ta seisma ja püüdis silda lõngutada.

Sild ei lõnkunud. Või kui, siis mitte liiga.

«Kannab?» päris isa pervelt.

«Kannab!» kinnitas onu Juhan ja läks üle. Ja siis läks üle silla ka isa ise. Aga siis tulid mõlemad üle silla tagasi ja istusid Kirsti kõrvale. Et päike neid soojendaks. Sest nad olid külmasinised ning kananahal hullusti.

Teisele pervele, silla otsa juurde, kogunes uuesti seisjaid.

«Et see siis on sild?!» muigas tädi, kes ka enne juba oli muianud.

«Kaks palgikiitsakat kõrvuti, ja muud miskit!?» vangutas pead tädi, kes ka juba enne oli pead vangutanud.

«Kuid jalavaev jääb sellest siiski vähemaks,» kostis onu, kes oli ehitajaid abistanud õpetliku sõnaga. Ja ta astus sillale, et öeldut teoga kinnitada.

Silla keskel kaotas ta tasakaalu ja kukkus jökke. Kaldal seisjaile valmistas see nalja ja nad hakkasid naerma. Ning õpetliku sõnaga onu sumas kaldale ja ütles, et mis untsu, see uuesti.

Kui õpetliku sõnaga onu oli juba neli korda vette kukkunud, jättis ta üle silla minemise järele. Nüüd astus sillale tädi, kes oli pead vangutanud. Ja kukkus samuti sisse. Ülepea oli see kõik üsnägi lõbus lugu ja kõik kõkutasid aina naerda.

Kuid pikapeale hakkas naeruhimu silla otsal otsa saama. Ning Kirsti silmavaade muutus murelikuks.

«Kas midagi on pahasti?» küsis ta poolihääli.

«Pole midagi, laps,» kostis isa talle vastu.

«Aga nad ei saa ju üle?»

Isa krõbistas tikutoosiga ja läitis uuesti sigareti.

«No aga nad võivad ju üle teise silla minna, kui nad siit ei saa?» leidis Kirsti väljapääsu.

«Muidugi!» nõustus isa. «Kes siit üle ei pääse, võib minna üle teise silla.»

«Aga mis nad siit siis tükivadki?» imestas Kirsti.

Onu Juhan muigas.

«Kuidas sulle seda öelda...» otsis ta sõnu. «Vaata, asi on selles, et inimene peab üle silla minema. Justament, inimene peab üle silla minema.»

«Siis ka, kui on juba üks sild ja sellest on mindud?»

«Siis ka!» kinnitas onu Juhan. «Sest sellest teisest käivad kõik üle, aga inimene on juba niisugune, et ta tahab ka sealt üle minna, kust üle ei pääsegi. — Kas said aru?»

Kirsti noogutas. Teinekord ongi mõistlik pisut umbmääramatult vastata. Ja siis nad vaikisid, ning see oli mõtlik vaikus. Kuni signaalarv kuulutas lõunavaheajale lõpu.

Mis vaev see jalavaev veel pidi olema, see polnud Kirstile üldiselt selge. Kui ta sammus üle silla, üle sellesama, mis asus laugist tükk maad allpool ja millest kõik nurisemata üle käideti, siis ei vaevanud teda miskit. Hoopiski meeldis talle veel ronida silla käsipuule ning vaadata sealt alla vette, kus teinekord sagis parv pisikesi kalakesigi. Mõistagi võis käsipuul kõõluda ainult siis, kui isa või onu Juhan või keegi teine seda pealt ei näinud. Aga siinsamas silla otsa juures õitsesid veel kullerkupud. Suured, võikollased ja hoopiski mitte niisugused, millised ema oli vaasi ostnud juhushiku lilletädi käest.

Kirsti kükitas kullerkupupuhma juures ja imetles pikka aega õisi. Lõpuks murdis neist ühe endale ja astus sillale. Ent sin jäi ta äkki mõttesse. Oleks olnud paras juhus käsipuulegi ronida, kuid ta pööras ringi ja astus sillalt uuesti maha. Kes tõendunult kõmpis ta kallast mööda tagasi selle silla juurde, mille isa ja onu Juhan olid ehitanud.

Ja siin ta siis oli, see sild — ainult kaks palki üle jõe, kus juures see jämedam palk ei olnud liiga jäme, aga see teine veelgi peenem. Kuid mõlemad palgid olid hästi pikad palgid ja onu Juhan ning isa olid nad kaevanud otsapidi kaldaisse. Lõpuks kinnitanud veel vaiadega, et nad kindlalt seisaksid ja et veel — kui vesi juhtuks tõusma — neid ära ei viiks.

See oli igas suhtes korralik ning tugevasti tehtud sild. Ainult et Kirsti ei tohtinud siit üle minna, nii oli isa talle öelnud. Sest ta oli alles liiga väike, et üle silla minna, millest kuskile üle ei pääse.

«On väga halb, kui oled alles liiga väike,» arutles Kirsti endumisi ja astus kaldasse kaevatud palgiotstele. Niipalju muud pidi talle olema lubatud.

*«On väga halb,
kui laps on alles väike,
aga siin on sild,
ja inimene peab üle silla minema,»*

Id Kirsti silla otsal seistes laulu. See oli ilus ning mõttekas laul, kuigi ehk pisut nukravõitu viisiga. Aga ei olnud ju mõnagi selles laulus kõige lõbusamad.

Jõgi voolas laisalt ja vee kohal tiirutas siniste tiibadega kähke. Hetkeks puhkas kiil sillal tiibu, ent tuiskas siis uuesti jõe kohale. Kirsti lõi uue laulu, ja see laul jutustas kiilikesest, kuidas ta üle vee ega vaja kaldalt kaldale pääsemiseks üld-

segi silda, ja inimesest jutustas see laul, kes jälle peab üle silla minema.

Niimoodi lauldes oli ta astunud maasse kaevatud palgiotsi mööda edasi. See ei olnudki väga raske ega keeruline. Ja liiga rasked polnud needki paar sammu, mis viisid teda mööda silda jõe kohale.

Otse ta jalge all voolas vesi. Aeglaselt ning pikka. Kuid sellegipoolest oli natuke jube siin niimoodi seista. Aga natuke hea ka.

Muidugi, isa ei olnud lubanud teda sellele sillale tulla, kuid kaldale kaevatud sillaotsal võis ta seista või kõndida igatahes. Ja nüüd oli ta ju ainult natuke vee kohal ka. Nii natuke, et see küll ei oleks tohtinud midagi lugeda. — Ta vaatas ettevaatlikult ringi. Mitte kedagi ei olnud näha. Laagris olid alanud õppused ja kära ning jutukõmaga kostsid siia vaevu.

«Noh,» ütles Kirsti endale, «ma olen sellel sillal ikka käinud, ja ma olen alles väike ka ega peagi sellest sillast päris üle minema.» — Need olid rahustavad sõnad ja ta arvas, et on sellel sillal nüüd juba nii palju olnud, et võib minna ka tagasi. Ainult et enne tagasiminekut võiks astuda veel pisut edasi. Natukene vaid.

Ta läkski edasi. Üliväga ettevaatlikult. See polnudki nii hirmus, ja kallas selja taga oli siinsamas ning päris lähedal.

Keset jõe purjetas pärioolu tüüakas lepalatv. Ta oli purjetanud vist juba väga kaua ning väga pika tee, sest ta oli parasjagu sasisatud ning muserdatud ja ta lehed joogiküllusest hoolimata lontis ning pisut närbunud. Kuid üht oksa sirutas latv kõrgele veest välja ja see oli kui roheline puri ta kohal uhkelt püsti.

Latv purjetas sillani, aga siin jäi ta uhke puri palgi taha kinni. Latv pööras ennast ringi, ent abi sellest ei olnud. Oks vaid haakus veel tugevamini sillapalgi taha ja ta närbunud lehed kõditasid nüüd Kirsti kriibitud sääri. Sest Kirsti seisis neljakäpakil keset silda ja vahtis hirmunud silmil vette.

Õigupoolest oli ta siin sillal nüüd natuke tihkunudki. Kuid jätnud siis järele. Või mis mõtet ongi pilli lüüa, kui pole kedagi, kes seda näeks või kuuleks.

Jõgi voolas, ja lepaoks kõditas Kirsti sääri. Ja see oli ainult lepaoks, kuid sellegipoolest oli ta siin Kirstile seltsiks.

Päris suureks seltsiks kohe.

«Sinul ka on paha,» ütles Kirsti oksale. «Sest sina tahad purjetada edasi, aga mina jälle...»

Oks ei vastanud midagi; ta ainult vabises, sest vool kiskus latva endaga kaasa.

«Sa ära karda,» ütles Kirsti, «ja mina ka ei...» Ning ta astus kaldale selja taga.

Kallas selja taga polnud just lähedal. Kirsti viskas pilgu alla. Kuid ka see kallas oli kaugel. Ja ta vaatas uuesti selja taha.

Oks sillapalgi taga vabises nüüd veelgi abitumalt ja vool oli kiskunud ta päris pingule.

«Aga sina ka ära karda,» ütles Kirsti oksale. «Ja mina aitan sind!»

Oksa aidata ei olnud niisama lihtne, vool rebis latva mehe- moodi, ja see polnud mõni tilluke latv; ta oli Kirstist endast hoopiski pikem ja oks ise ka oli üsna paindumatu ning jonnakas.

«Sa ära ole niisugune paha!» riidles Kirsti oksaga ja ähvardas, et ei aita teda üldse, kui ta niisugune jonnakas on. Ainult et oks ei muutunud sellest vähem jonnakamaks, kuid Kirsti aitas teda ikka.

Niimoodi ning pärast pikka pusimist pääses latv viimaks alla tagant lahti. Ta keeras end sellele ja teisele küljele ja oli oma vabadusest nagu natuke nõutu.

«Mumal oks!» naeris Kirsti. «Sa võid nüüd edasi purjetada nii palju kui tahad. Sest mina ju aitasin sind!»

Latv näiski seda nõuannet kuulvat. Ta sättis uuesti tüüka- oksa täävina ette, ja seejärel tõstis ka oksa jälle uhkesti püsti. Kirstile näis, nagu oleks oks talle rõõmsalt lehvitanud ja talle aina lehvitades purjetanudki allavett.

«Head teed, oks!» hüüdis Kirsti talle järele ja hakkas uuesti naerma. «Head teed!»

Siis vaatas Kirsti jälle kaldale. Kuid selja taha enam üld-egi mitte, vaid ainult ette.

Kallas ei olnud vahepeal lähemale tulnud.

«Noh, aga nüüd mul pole enam palju minna,» ütles Kirsti. «Pole üldse palju minna...»

Ta hakkas uuesti minema. Neljakäpakil küll, kuid siiski edasi. Sest olgu, et väike, oli ta inimene ja pidi minema üle alla.

PURJED

Ja isa kirjutuslaua ehitati laeva.

Lasteajakirja lisast leidis isa laeva plaani. Selle laotas ta lauale laiali ja uuris jooniseid üksisilmi ning kaua. Ta ümises Kuukaraadža laulu, aga Kirsti oli laua otsas põlvil toolil ja toetas lõuga käeseljale.

«Stringerid, stringerid...» pomises isa. «Stringerid kolm-kümmend neli senti... Hm... Aga achterpeegel...?! — Tont võtku, siin midagi nagu ei klapi!»

Kuid järgmisel õhtul olid kirjutuslaua laeva plaani kõrval joonlaud, haamer, naelatopsik, ema leivalõikamise nuga, naaskel, traati, nõõri ja palju teisi esemeid, mis sellel laual kunagi polnud olnud, aga lisaks veel onu Oskari vineerisaag ja onu Juhani pitskruvid.

«Aa-ai-ai-aa, aa-ai-ai-aa...» ümises isa oma laulu.

See oli väga vaikne õhtupoolik, kuna Kirsti vaatas ja vaikis, aga ema ei rääkinud isaga ainsatki sõna. Sest isa saagis onu Oskari vineerisaaga õhukesest hõõveldatud lauast liiste, aga enne seda oli see laud olnud köögikapi riiul.

Hommikul süütas ema isa saetud liistudega pliidi alla tule. Isa jõi kohvi ega lausunud Kirstilegi sõnakest. Ja seda polnud ka vaja, kuna Kirsti juba teadis, et stringerid laeva karkassi jaoks saetakse ainult niisugusest lauast, mille süü ei jookse viltu ega ole kõver.

Ainult niisugusest lauast saetakse stringerid laeva jaoks.

Sellel õhtul jäi isa kauaks välja. Aga kui ta tuli, oli tal kaenlas laud.

Selle laua süü ei jooksnud enam viltu.

Isa kirjutuslaua ehitati laeva.

Kirsti seisis mere ääres ja tuul pillutas ta põllepaelu. Kuid murti oli vaikne ja sile ja otsekui oliivpruunis peeglis kilgendud tas punased pihlamarjakobarad. Lai männivõra varjutas terve veerandi vettepeegelduvast sinisest taevast, kuid roheline varju ja sinise taeva piiril õõtsusid merel kajakatena valged purjed. Nad olid kaugel, väga, väga kaugel olid need purjed ja neil olid virvesabad taga.

Ja tuul pillutas Kirsti põllepaelu, ja vees kilgendasid punad pihlamarjakobarad, ja merel õõtsusid valged purjed.

Sis märkas Kirsti enda kõrval poissi. Poiss oli temast pikem. Tal olid heledad kulmud. Tal olid kuresaapais sääred. Tal oli põetud pea ja peast eemale hoidvad kõrvad. Aga tal olid töömehe käed. Ja ta vaatas Kirstile julgelt silma.

Ja Kirsti vaatas merele.

«Kas sinul ei ole laeva?» küsis Kirsti.

«Ei,» ütles poiss.

Ta vaatas merele.

«Aga kas sinul on?»

«Ei,» ütles tüdruk.

Ja nad mõlemad vaatasid merele.

Aga isa kirjutuslaua ehitati laeva.

Siin oli vaigulõhn, ja kiil, ja achterpeegel, ja kaared, ja stringerid.

Ja siin oli laaste, ja saepuru, ja kopsimist, ja kadunud asju.

Ning siin lasti vilet, ja kiruti, ja ümisedi laulu, ja arutati ning peeti nõu.

Niimoodi sai kiilust ja achterpeeglist ja kaartest ja stringeritest laeva puitvalge karkass. See oli graatsiline ning uhke ja ta lõhnas aurutatud puust ning vaigust.

«Isa, kas laeva ehitataksegi nii?» küsis Kirsti.

«Ainult nõnda, laps,» ütles isa.

«Ja nii kaua!»

«Nii kaua. Ja kauem veel.»

Sest laev peab seisma kindlalt vees.

Laev peab olema suur ja tugev, et taluda tormi.

Laev peab olema sale ning kerge, et purjetada nõrgas tuules.

Laev ei tohi lekkida, ja peab hästi kuulama rooli, et heitlik tuulesööst ei viiks teda kursilt.

Ja et alati jõuda sadamasse, peab laeva hoidma madalikest ning karidest ja sõitma sõidetud teid.

Sellele kõigele tuleb mõelda, kui ehitatakse laeva. Ja kui tahetakse minna merele.

Kirsti seda ei teadnud. Kuid nüüd ta sai seda teada.

Nii ehitati isa kirjutuslaua laeva.

Aga Kirsti seisis mere ääres ja vaatas sinna, kus veepeeglis helkiva sinise taeva äärel kilgendasid punased pihlamarjakobarad. Meri oli sile ning vaikne, ja ainult pinnale hingama tulnud vesilik või hetkeks jalgu kastnud putukas jätsid tasse hääbuvaid virveringe.

Merel ei olnud ainsatki purje. Kuid vees peegelduva rohelise männivõra taga seisis siit kaugena ning kättesaamatuna maa.

See ei olnud see maa, kuhu pääses mööda tiigiperve minnes. Kirsti vaatas seda maad ja ärev rahutus pakitses ta hinges. Siis puudutati teda õlast.

«Ma tegin laeva,» ütles poiss.

See oli madal puupinnust väljahooletatud paat. Tal ei olnud kiilu ega tüüri, paadipõhja oli pistetud žiletitera. Kuid tal oli mast, ja mastis puri. Puri oli ruudulisest vihikulehest, ja purjele oli sinise tindiga kirjutatud: $3-1=2$.

«Ma tegin selle sulle,» ütles poiss. «Kas sa tahad?»

«Tahan!» ütles tüdruk ja ta silmad olid kui oliivroheline meri, kus kilgendasid päikesesse kastetud pihlamarjad. Sest tal oli laev. Tal oli kapten. Ja meri oli. Ning kauge maa.

Laeva taha jäi virvesaba. Ja puri oli valge kui kajakas.

See oli tilluke puri.

Ja meri paistis sellest veel suuremana.

Ning maa ees oli tõepoolest väga kaugel.

Oli julgustükk minna nii tillukesele purjega nii suurele merele.

Kuid isa kirjutuslaual ehitati laeva.

Ent merel pigistas Kirsti valusasti poisi käsivart. Neil ei olnud oma laeva jaoks sõidetud teid. Nende jaoks oli ainult maa ees, kuhu nad olid otsustanud jõuda. Kuid laev oli sattunud madalale.

Kirsti pigistas poisi käsivart. Aga laeva nina seisis kõrre taga kinni. Tuul surus purjele peale, kuid ta jaks oli nõrk ja laev õõtsus abitult rohututi taga.

«Ehk tuul pöörab,» ütles poiss. «Või tõuseb torm.»

Kuid tuul ei pööranud ning tormi ei tõusnud. Ja laev seisis madalal.

«Me ei saa oodata,» ütles Kirsti. «Vaata, kui palju on meil veel minna!»

«Me peame midagi ette võtma!» ütles poiss. «— Sest meil tõesti pole aega oodata.»

On raske midagi ette võtta, kui oled alles läinud merele, ja kui maa on nii kaugel, ja laev on madalas. On väga raske midagi ette võtta.

«Me peame teda viskama,» ütles poiss. «Et tõuseks laine.»

«Aga kui ta saab viga?» ütles tüdruk.

«Ükstaskõik!» ütles poiss. Sest kui kaalul on nii palju, siis ei saa endast hoolida.

Poiss pildus laeva kividega. Ta viskas kive ettevaatlikult ja natuke laevale väga lähedale. Ja kividest tõusid lained, kuid need ei ulatunud madalikule. — Raskel tunnil võidki ju paljudeks valmis olla, kuid siiski pole naljaasi niisuguse hinnaga päästa madalikult laeva, mille oled ise ehitanud.

«Aga kui siiski tõuseb tuul?» ütles poiss.

«Ei,» ütles tüdruk. «Siis parem lähme ümber, kuid me ei ole ometi madalikul oodata.»

Ja nad hakkasid nüüd mõlemad oma laeva pilduma. Et kas minna ümber, või et tõuseksid lained, mis päästaksid neid madalikult.

Nad ei läinud ümber. Kuid laev oli saanud viga ja triivis.

See oli parem kui olla madalikul. Kuid mitte hea, sest triiviva laevaga võib mitte kunagi jõuda sinna, kuhu oled teel.

Poiss ja tüdruk seisis murelikult kokkupigistatud suudega. Laabakil nagu vigastatud tiivaga kajakas triivis merel tilluke valge puri. Nad vaatasid seda üksisilmi, taipamata veel täiesti, et kui oled ise päästnud oma laeva madalikult ja pärast seda ka triividki, siis ei ole su laev kadunud. Sest niisuguse laevaga ei jätta kauaks triivima.

«Vaata!» ütles Kirsti poisile ja poetas suuremasse pihku tillukesema enda oma. «Sa vaata!»

Puri merel oli tõusnud uuesti püsti. Aegamisi pööras laev minna kauge maa poole.

Nad hoidsid teineteisel käest, kaks õnnelikku väikest inimest. Nende silmis peegeldusid sinine taevaskõõr, ja oliivpruun meri, ja punased pihlamarjakobarad, ja kauge päikeselaiguline kallas, ja valge puri.

Aga puri paistis tillukesena ning kaugena ja valendas kui kajakas lõputult suure mere rüpes. Ta rühkis aina edasi ja lõbus virvesaba ajas teda taga.

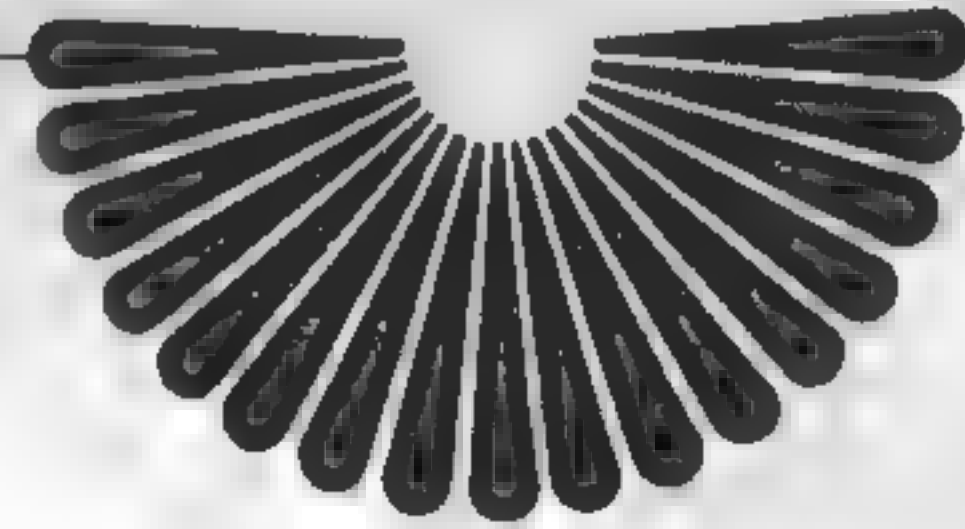
Kuid isa kirjutuslaual ehitati laeva.

Seda ehitati asjata.

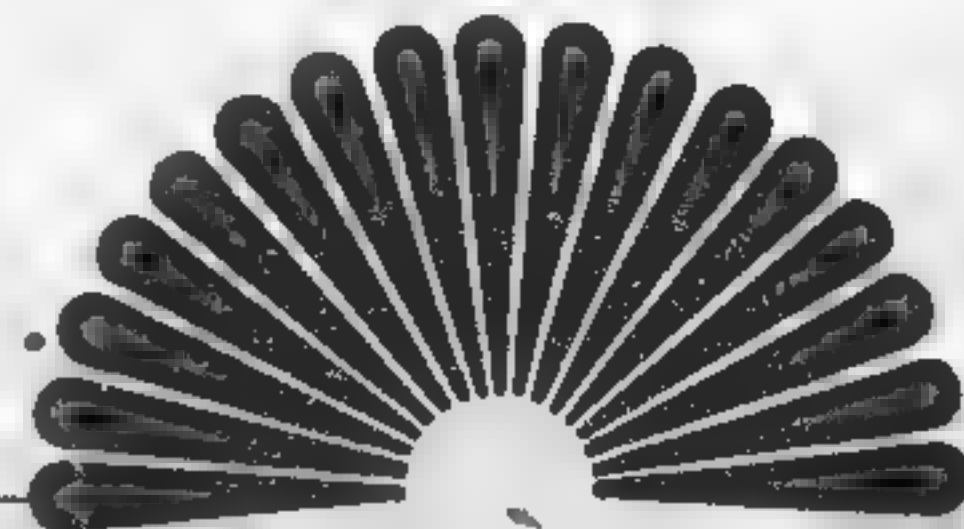
Sest neile, kes on enda tehtud paadiga läinud merele, ei ole tarvis teiste ehitatud laeva.

1961—1963

**Wāiike armas
Berbara**

VÄRB-VÄRVUPOEG VÄRVUKE

Maailm

Silts, siis niisugune on maailm! Sa armas aeg — hinge võtab kinni!

Värb-Värvupoju kükitas vana kuldnokapuuri lennuaugus ja värises. Värises hirmust, erutusest ja rõõmust. Maailm oma värvide ja lõhnade ja avarusega otsekui tormas talle vastu ning peale.

Missugune kummaline maailm!

Missugune joovastav maailm!

Missugune... pisut hirmutekitav maailm ka!

Värb-Värvupoju saputas endal suled turri. Kõik viimaseni, kõige tillukesema udusuleni.

Nagu hallikaspruun suletopp täitis ta nüüd kogu lennuaugu. Ning pesalävi embas ta sulgi, hellalt nagu ema. — Oh kui suurena ning tugevana tundis end nüüd äkki väike varblane! Ta tilluke süda täitus kirjeldamatu südidusega.

Silts! — hüüdis värvupoeg otsekohe väljakutse maailmale. — See olen mina! Mina! Mina! Silts-tsirp!

Kõik, mis väike värvupoeg oma pesaavas nägi, ei olnud suur maailm veel hoopiski. Ei olnud poolt, ei veerandit, ei kahekandikku maailmagi. See oli vaid tosinajagu jämedaid kaseoksi tema all. Oli teist niisama palju peenemaid ülal. Oli suur sõõm lembet tuuleõhku. Oli lõhnav lehtedetüll ümberringi, millest läbi kumas pisut päikest ja taevasina ja maja kõrge otsaviil, tumma tähtsust taevani täis oma tumepruuni värvikuue all. Ning see oligi kõik.

Kõik!

Ent ometi oli seda palju. Hirmus palju kõike ühekorraga

Värb-Värvupoju jaoks. Sest mis oli siis Värb-Värvupoju siia maani maailmast näinud? — Ainult pisut ähmast valguskuma lennuaugust. Ning mõnd juuspeent päikesetriipu pesakasti seinale. Toda viimast ainult tänu sellele, et pesakast polnud enam ammu mingi pesakast; vana sara ning lagunenenud korv oli ta.

Silts! See olen mina! — joovastus Värb-Värvupoju. — Mina! Mina! Mina!

Lora puha!

Pesakastis oli veel kolm väikest öde-venda värvukest!

Kas nad sellega leppisid, kuidas Värb-Värvupoju lennuavas säutsus? — Ei maksa arvata!

Silts! Ärge trügige! Silts! Lollikesed, jätke järele, silts! Silts-tsirp! — hädaldas Värb-Värvupojuke pesakastisus. Ta surus vastu mis võis. Kuid tagant suruti tugevamini.

Mis pidi Värb-Värvupoju tegema? — Ta ajas ennast veel rohkem kohevile. Nii kohevile kui vähe sai. Ja seisis kui tropp augu ees. Ihust-hingest, kogu trotsiga. Aga mis maksab uhe värvupoja trots kolme värvupoja trotsi vastu? Midagi! — Tropp lendas augu eest täie vaardiga.

Et ta lennanud oli, seda taipas Värb-Värvupoju alles siis, kui istus tükk maad allpool peenikesel kaseraol. Helde taevas — mis tunne see oli! Algul kukkuda. Nagu kivi. Pea ees. Jalad ees. Külge ees. Jalad ees. Süda hirmust lõhkemas. Ja siis, otse isenesest, löövad tiivad laiali. Kukkumine kaob. Libised läbi õhu. Ja siinsamas, jalge all, on oksaraag. Võta istet, palun. — Jumalik!

Silts! — hüüdis Värb-Värvupoju üles.

Silts! — vastas teine värvupoju pesakastiavast. Ja sadas omakorda alla. Nagu kivi. Pea ees. Külge ees. Jalad ees. Siis lõi tiivad lahti. Ja istus oksal. Värb-Värvupojust pisut allpool.

Silts! — hüüdis Värb-Värvupoju alla.

Silts! — hüüdis teine värvuke alt vastu.

Silts! — kuulutas kolmas varblasepoeg ülalt.

Silts!

Silts!

Silts-tsirp!

Oli see alles muusika! Rõõmus muusika. Erutusest tulvil.

Silts! — hõikas Värb-Värvupoju ja tõukas enda oksalt lahti. Ta langes robinal sirelipõõsasse. Langes koguni läbi põõsa ja leidis enda maast.

Ime oli see maa. Imede ime!

Missugune kindel jalgealune!

Ning kui ruumikas veel!

Silts! Silts! Silts! — säutsus Värb-Värvupoju. — Silts, mis tublid tiivad mul on! Ja kui kerged kepsad veel, silts, silts, silts! Värb-Värvupoju keksis oma kergetel kepsadel kadrilli kümme kanti. Siis avas oma tublid tiivad ja tõusis sirelipõõsasse.

Vund! alumisele oksale. Vups! ülespoole. Vups! — vups! — vund! lausa ladvatippu välja.

Silts! — hüüatas Värb-Värvupoju sireliladvas, kui ringi

Kirsid õitsesid. Valgelt nagu lumesadu.

Õunapuid kattis roosa õitevaht.

Õitseku tuhat päikest kiirgasid rohus võililled.

Oli see vast alles maailm! Lõhnas, sumisev, värve täis ja

Silts, maailm! — hõikas Värb-Värvupoju. — Minu maailm! Minu! Minu! Minu! — Ta lendas vurinal kirsioitesse.

Sealt õunapuisse.

Ja maha võililled keskele.

Maas ukerdas mutukas. Värb-Värvupoju sihtis teda silmanurgast. Kuni tonksas nokaga.

Tonksas mööda.

Ka teist korda tonksas mööda.

Kolmandal korral sai kätte.

Silts! Silts! Silts! — kuulutas ta tehtut kogu maailmale. Ja

Värb-Värvupoju nokk sai õietolmust üleni kollaseks.

Sel öhtul heitiski Värb-Värvupoju kollase nokaga magama. Iest ta oli alles kollanokk värvupoeg ega osanud veel nokka puhtaks pühkida.

Aga mine tea — vahest ei tahtnudki!

Suur saiatükk

Värvuema leidis mutuka, Toreda tõugukese.
 Värb-Värvupoju memme kõrval ajas noka ammuli. — Anna siia, silts!
 Värvuema pistis putuka endale pugusse.
 Silts! Silts-tsirp! — nurises Värb-Värvupoju. — Minule? Aga minule, minule?
 Värvuema siis andis pojale ka. Andis Värb-Värvupojule nokaga lagipähe.
 Sina, kollanokk, jõmpsikas, häbi, tetetet! — sõitles ta. — Värvusuled sul seljas, tiivad kannavad, on aeg ennast ise toita!
 Küll solvus nokahoobist Värb-Värvupoju.
 Lähen ära, tetetet! — kuulutas värvuemale. — Lähen ära, ei tule tagasi. Enam näolegi ei anna! Said nüüd, silts!? Tsirp!
 Ja tõusiski vurinal lendu Värb-Värvupoeg. Lendas aiatei basse Lendas aiateibast sirelisse. Lendas sirelist üle aia toomینگasse.
 Lendan ära, tsirp! Ära! Ära! — teadustas toomingal. Ja lendas pihlakale.
 Lendas pihlakalt üle tänava kasele.
 Lendas kaselt üle õue ploomipuule.
 Lendas ploomipuult üle uue aia katusele.
 Lendas katusele üle uue tänava uuele katusele.
 Lendas uuel katusele üle uue aia uuele kasele.
 Lendas uuel kaselt üle uue aia ja uue õue ja uue katuse ja uue tänava ja laskus vanale vahtrale.
 Unustas Värb-Värvupoeg lennates solvumise hoopiski. Oli ju tore lennata. Ja ilma vaadata. Kogeda ning targemaks saada.
 Vahtrapuu alla tuli taat väikese plikatirtsuga. Võtsid mõlemad pingile istet.

Aga ülal vahtraoksas istus varblane. Värb-Värvupoeg.
 Taadi jalge ette kogunesid tuvid.
 Värb-Värvupoeg laskus paar oksa allapoole. Vahtis tuvisid.
 Vahtis ühe, vahtis teise silmaga. Vahtis mõlema silmaga.
 Tule taevas appi — missugused suured linnud!
 Missugused uhked linnud!
 Missugused julged linnud! Ei karda inimestki!
 Jaa, Värb-Värvupoeg — tuvide eest hoia end, tetetet!
 Vanasa, vaata, tuvid tulid! hüüdis tüdrukutirts. «Mis need on tuvide jaoks kaasas, vanaisa?»
 «Saiake!» naeris vanaisa. «Tuvikeste jaoks on meil alati kaasas saiake.»
 Värb-Värvupoeg vaatas vahtra otsast. Vaatas ühe silmaga, vaatas teisega. Vaatas mõlemaga ega uskunud päriselt kumbagi.
 Ja laskus veel paar oksa allapoole.
 Oli nõnda! Täpipealt! — Taat poetas saia ja viskas
 Tetetet! — karjatas vahtraoksas Värb-Värvupoeg. — Sai!
 Sai! Sai! Minu sai, tetetet!
 Tuvid paterdasid taadi jalge ees, nokkisid saia ega teinud
 Värb-Värvupoega kuulmagi.
 Süh! Süh! Vups! Vips! Vurr! hüples vahtraokstel varblane.
 Ja tuvid maas nokkisid saia.
 Moongused paksukerelised linnud, tsirp!
 Moongused jultunud linnud, tsirp!
 Moongused õgardid, tsirp!
 Hei, käige minema! Minema! Minema! Käige minema siit,
 Tetetet!
 Kõhtikvööledalt oli varblane vahtraoksalt maas ja keksis,
 kopsas turris, tuville nina alla. Tuvi sihtis Värb-Värvupojale
 nokaga. Sihtis lagipähe, kuid sähmas mööda. Sest ammuks see
 ei saanud, kui Värb-Värvupoeg nokaga alles sai. Ei varblane kaht
 vahtraha maksa!
 Otsustas tuvi nokast napsas Värb-Värvupoeg saiatüki ja kep-
 piga hakkas kõrval. Oh, oli see alles saiatükk! Maailmatu suur!
 Terve tubli kooruke! Kuidas nii suure koormaga vaid lendu
 võttud!
 Värb-Värvupoeg laskus Värb-Värvupoja ette teine varblane. Sama-
 kordne turris sulepall. Ja hakkas saiatükil otsast.
 Värb-Värvupoeg tiris saiatükki enda poole.
 Teine värvupoeg teisele poole.
 Ja kui oli jao kolmas, kes kiskus aga oma poole.
 Ja kui sikutas neljas saiatükil otsast.
 Ja viies sikutas mis vähe jaksas.
 Tetetet!
 Aga üle kuue neid saiatükile ligi ei mahtunud.
 Otsustas tirtsud ning sikutasid seda saiatükki need kuus väi-

kest värvupoega! Sikutasid ning tirisid, ja tirisid ning sikutasid. Ja tirisid ning sikutasid ja sikutasid ning tirisid. Tirisid-sikutasid seni, kuni saidki saiatükist kätte servakese. Ja lendasid selle servakesega seljakile igaüks.

Aga kohe kepsasid saiatükki sikutama seitsmes, kaheksas, üheksas ja kümnes värvupoeg. Sikutasid-tirisid, kuni said saiatüki servast igaüks oma suutäie ja lendasid sellega seljale kalu.

Ent siis kepsas uuesti ligi Värb-Värvupoeg, haaras ülejäänud saiatüki nokka ja lendas vurinal vahtralatva.

Nüüd oli see saiatükk päris paras kandam Värb-Värvupoja jaoks.

Siinsamas vahtraladvas nokkis Värb-Värvupoeg saiatüki lõpuni. Pühkis siis noka puhtaks ja vaatäs alla.

All polnud enam huvitavat midagi. — Taadi väike sai olla otsa saanud.

Tsirp! — hüüdis Värb-Värvupoeg alla taadile. Siis aga lendas edasi.

Uusi seiklusi otsima.

Liimukas

Värb-Värvupoeg sattus vihmaussile.

See oli oma asjatoimetustega liialt hommiku peale jäänud väike hõuss. Pikk kui nõör. Jäme nagu nõör. Va igavene liimukas!

Tsirp, tetetet! — käratses Värb-Värvupoeg, ajas suled turri ja keksis ümber ussi. — Tsirp! Tsirp! Tetetet!

Liimukas roomas rabelemisi üle kruusa. Ju taipas ise samuti, et oli hilja peale jäänud.

Värb-Värvupoeg aga keksis ümber liimuka. Sihtis teist seljast ja teisest silmanurgast. Sihtis silmanurgast ja sõimas ning käratses.

Tsed liimukas oli suur.

Liimukas oli suur.

Liimukas oli suur ja jäme liimukas.

Nii suur ja jäme liimukas, et Värb-Värvupoeg ei usaldanud talle nokkagagi ärata.

Või mis veel nokaga äigamisest; ei usaldanud liimukale talle ligi minna Värb-Värvupoeg.

Ja ometi — missugune suutäis!

Terve eine kohe ja rohkemgi!

Kuidas see siis ei tee hinge täis, tsirp, tetetet?

Minu! Minu! Minu! — kisas Värb-Värvupoeg kuidas kõri vaba võttis. Ning kukkus uuesti sõimama:

Uh, tetetet! Uh, tetetet! Uh, tetetet!

Vurinal laskusid kruusale teised noored varblased. Keksisid ümber liimuka ümber ja sihtisid teist silmanurgast.

See oli ikka asja küll, mida sihtida.

Pikk kui nõör teine. Jäme nagu nõör. Va igavene liimukas!

Missugune suutäis!

Terve eine kohe ja rohkemgi!

Ainult et suur. Liiga suur. Liiga suur ja jäme liimukas, uh!
Tsirp! Tetetet!

Lõid alles tantsu värvupojad liimuka ümber. Ja küll rusele
sid ning kisasid. Aga kõige pöörasemalt keksis ja kisas ja rüse
les Värb-Värvupoeg.

Sest lõpuks oli see ikkagi Värb-Värvupoja liimukas. Mis
sellest, et liiga suur. Ja liiga jäme. Ning juba läinud, kivi alla
pugenud.

Mis sellest, uh, tsirp, tetetet!

Saba

Värb-Värvupoeg otsis õomaja. Nii sattuski viimaks platsile
metsaviinapuuväätidesse kasvanud müüri ääres.

Uh, oli see alles hüva paik, see müüriäärne siin! Hoopis
naukit muud kui mõni pööning, räästaalune või vahtravõra, kus
Värb-Värvupoeg oli seni õöbinud. Ei oleks õige asi, kui siit
mõnd värvulindu eest ei leiaks!

Ega pidanud pikka plaani Värb-Värvupoeg. Nagu süstik
võlks ta viinapuulehtedesse.

Helde taevas — oli siin alles seltskonda koos! Otse ime, et
üks veel juurde mahtus. Ega niisama mahtunudki, tuli tublisti
hõõpda.

Tsirp! Mina! Mina tulin! Mina, mina, mina! — kuulutas
Värb-Värvupoeg endast otsekohe. Ta kükitas väädivarrel, ajas
mured kohevile ja vahtis väljakutsuvalt ringi.

Varblastel polnud uustulnuka jaoks mahti. Neil oli Värb-
Värvupojatagi omavahel hõõrumist-õiendamist küllalt.

Uh, tsirp! — solvus Värb-Värvupoeg. Kas siis selle jaoks
hulga sekka tulnud sai, et siin niisama tukkuda? Ei, vennad
varblased, nõnda ei lähe; ei ole nõndaviisi õiget uinumist ega
orkamist!

Tsirp, kassil nokkisin silma välja! — kuulutas Värb-Värvu-
poeg ja tonksas lähemalseisjale nokaga lagipähe. — Tsirp!

Värvud ümberringi vakatasid.

— Nokkisin välja, tsirp, mõlemad silmad nokkisin!

Kuulake Värb-Värvupoega! — kisasid varblased. — Kassil
nokkis silmad välja Värb-Värvupoeg, tetetet, kuulake!

Keele ka! — kinnitas Värb-Värvupoeg. — Keele ka nokki-
sin välja, tsirp! Tsirp-tsirp!

Keele ka! Keele ka nokkis välja Värb-Värvupoeg! — kisasid varblased. — Keele ka nokkis välja, kuulake!

Oli ikka uudis küll!

Luiskab? Aga kui luiskab? — löid mõned kahtlema. — Kui äkki luiskab Värb-Värvupoeg, tetetet?

Et luiskab või? Et luiskab?! — solvus Värb-Värvupoeg. — Tooge mulle siia kass, nokin surnuks ta, tsirp, tetetet! — Ja virutas naabritele vasakul ja paremal nokaga.

Uh, vaat on värvuke! — kisasid varblased ümberringi. — Uljas värvuke! Vapper värvuke! Uh, tetetet!

Iga kassi nokin surnuks, tsirp! — kuraasitas Värb-Värvupoeg. — Tooge siia kass, tooge kaks kassi, silmad nokin välja, keele nokin välja, surnuks nokin nad, tsirp, tetetet!

Vaat missugune varblane oli Värb-Värvupoeg!

Luiskad! Seda luiskad, Värb-Värvupoeg! — leidis uusi kahtlejaid. — Seda luiskad! Luiskad, luiskad, tetetet!

Tooge kass! — kuulutas Värb-Värvupoeg. — Tooge mulle kass, tsirp! Tooge kass! — Ja äigas nokaga, kellele aga ulatus.

— Uh, kus on alles värvuke!

— Söakas värvuke!

— Uljas värvuke!

— Vapper värvuke, tetetet!

Tooge mulle kass! — säutsus Värb-Värvupoeg kümne eest. — Kass! Kass, tsirp! Kass! Kass! Kass! — Ja vemmeldas varblasi ümberringi, nii et suled lendasid.

Päris pööraseks vemmeldas end see Värb-Värvupoeg seal viinapuuväätides.

Polnud ümberringi ühelgi asu.

Aga saba? — märkas äkki keegi varblane. — Kus on Värb-Värvupoja saba?

Sabin viinapuuväätides vakatas. Hullukombel vaikseks jäi siin väätides.

Saba? — imestasid värvulinnud ümberringi. — Saba? Saba? Kus on Värb-Värvupoja saba?

Tsirp! — hüüatas Värb-Värvupoeg.

Ei silpi vähem ega rohkem.

Saba? Saba? — kisasid varblased. — Saba? Kus on saba? Saba? Saba, tetetet?!

Tsirp! — See oli kõik, mis Värb-Värvupoeg üle noka sai.

Ei piuksugi enam kassist!

Saba? Saba? Saba? — kisasid varblased. — Kuhu on jäänud saba, Värb-Värvupoeg? Saba? Saba?

Aga kuhu nii väga võibki siis jääda ühe värvulinna saba? Teada, kuhu! Eks ikka — Kiisu küünte vahele.

Kuhu mujale?!

Kes seda siis ei tea!

Ei mujale! Ei mujale! Ei mujale! — kisasid varblased. — Ei

...de, uh, luiskanokk! Luiskanokk! Luiskanokk on Värb-Värvupoeg! Luiskanokk! Luiskanokk, tetetet!

Viinapuuväätides tõusis kõrvulukustav kisa. Lehed hakkasid edasi minema. Hullupööra! Ja nagu lingukivi lendas viinapuuväätidesse välja üks sabata varblane.

Lendas?

Lennanud ta midagi. — Visati!

Tsirp! Uh! Tetetet! — söimles Värb-Värvupoeg platsil. Kuid ei näkitse sasisid suled siledaks. Ja pugus vargakombel ning tagasi viinapuuväätidesse tagasi.

Kelleks öhtuks oli seltsist küllalt. Võis silma looja lasta.

Kirsid

Uh mutukat! Uh mutukat! — kirus Värb-Värvupoeg. Oli teine pool hommikut tühja jahtinud. — Uh mutukat! Ei tahagi mutukat, tsirp! Kirsid, kirsid küpsed! Kirsid! Poisid, kirsid! Kirsid, tsirp? Tsirp-tsirp?

Kirsid! Kirsid! Kirsid! — kisasid värvulinnud. — Kirsid, tsirp! Küpsed kirsid, tsirp, tsirp, tsirp! — Ja kogu parv tõusis vurinal lendu.

Kirsid olid küpsed jah.

Kõvasti oli kirsipuis pidu peetud.

Sest oli juuli. Juuli juba.

Vurinal-parinal lendas värvuparv üle aia. Lendas üle ja laskus vahtralatva. Katusele. Aiateibasse. Kes kuhu mahtus.

Tsirp?! — imestas Värb-Värvupoeg vahtraladvas.

Tsirp?! Tsirp?! Tsirp?! — imestasid varblased vahtraladvas. Katusel. Aiateibas. Imestasid igal pool, kuhu keegi mahtunud.

Oli asja imestada küll.

Asja hullumoodi!

Sest aias seisis inimene. Veider inimene. Seisis, kaabu silmil. Hõlmad lotakil. Käed risti laiali. Seisis kõrgel kirsiladvas ja vehkis varrukatega.

Ja kuidas vehkis veel. Uh!

Vahtisid värvud inimest. Vahtisid vahtraladvast. Katusel. Aiateibast. Igalt poolt, kuhu keegi mahtunud.

— Tsirp?! —

— Tsirp?! Tsirp?! Tsirp?! —

Ja mis sa siin öelda oskadki?! —

Aga inimene kirsiladvas muudkui vehkis varrukatega. Küll vehkis, tule taevast appi!

Uh meda inimest! Hullu inimest! Uh, tsirp, tetetet! — Ja kirsid tõusis värvuparv uuesti lendu.

Kirsid, poisid!

— Kirsid! Kirsid! Kirsid!

Vurinal-parinal lendasid värvud-linnukesed üle uue aia. Lendasid uuesti üle. Ja laskusid, kuhu keegi.

Tsirp?! —

Tsirp?! Tsirp?! Tsirp?! —

on sama lugu.

Kirsid said värvukesed sellel päeval alles lennata. Ja ei kuskil peetud. Üks lugu igal pool.

Lendasid varblased tiiruga esimese aia juurde tagasi.

Inimene seisis endiselt kirsiladvas. Ja viibutas aga varrukaid.

Värvud-linnukesed vahtisid veidrat inimest üksisilmi. Vahtraladvast. Katusel. Aiateibast. Kuhu keegi ennast mahtunud, sealt vahtis.

Ühe silmaga. Teise silmaga. Ühe ja teisega.

Pikalt ja ainiti.

Tetetet! — sähvas äkki Värb-Värvupoeg. — Aga silmad? Silmad? Kus on inimese silmad?

Silmad? Silmad? Kus silmad, tsirp? — löid varblased kära lahti.

Värb-Värvupoeg laskus vahtraladvast aiateibasse.

Lendasid aiateibasse kokku kõik varblased.

Kõik olid punasid kirsid. Veripunaselt. Kutsuvalt. Üliohvatuvalt.

Aga inimene kirsiladvas viibutas varrukaid.

Tsirp! Uh! Tetetet! — keksis aiateibas Värb-Värvupoeg ja vahtis inimest. — Silmad? Silmad, tsirp? Kaabuserva all? Kaabuserva all silmad, tsirp? Serva all, tsirp! Serva all! Serva all! Silmad kaabuserva all! Tsirp!

Serva all! Serva all! — kisasid värvud. — Silmad kaabuserva all! Serva all, tsirp!

Ei ta näe, tsirp? — sattus Värb-Värvupoeg ärevusse. — Ei ta näe, tsirp? Ei näe, ei näe, tsirp! Ei ta näe, tsirp-tsirp!

Aga kui näeb, tsirp? — olid kõik varblased äkki ärevust täis.

Kui näeb? Kui näeb, tsirp? Kui ta näeb, tsirp? Tsirp-tsirp?

Oli alles laat lahti siin aiateibas!

Tsirp! Tsirp! Tsirp! Uh! Tetetet! Tetetet! — kirus Värb-Värvupoeg kuidas kõri võttis. Ja vupsas äkki vilksti kirsipuusse. Kõige lähemasse.

Kirsid! Kirsid! Kirsid! — käras värvulaat. — Kirsid, uh!

Kirsid kirsid!

Mina sain! Mina sain! Mina sain! — itsitas Värb-Värvupoeg kirsipuusse uuesti aiateibasse. — Mina sain, poisid, tsirp, tetetet!

Ja lõi laatu, et lust vaadata.

Siis vilkkas kirsipuusse tagasi.

Võisid teised värvud seda pealt vaadata? Ei võinud! Pude-
nesid kirsipuisse kogu parvega.

Uh seda pidu ja tralli nüüd siin kirssides!

Aga inimene seisis keset aeda kirsiladvas, kaabu silmil, ja
vehkis varrukatega.

Vehkis jah. Mehemoodi.

Ent Värb-Värvupoeg oli juba keset aeda. Sihtis aga inimest.
Küll sihtis. Ikka sellest küljest. Ja teisest. Ning kolmandast.
Ja uuesti sellest ja teisest küljest. Ja nõnda edasi. Ja kus pistis
siis äkki kätsema: uh, tetetet! Uh, tetetet! Uh, tetetet!

Sest inimesel kirsiladvas polnudki silmi. Olid kuub ja kaabu,
kuid polnud silmi. Ei silmi ollagi!

Poisid! Poisid! Poisid! — itsitas Värb-Värvupoeg. Ja lendas
inimesele kirsiladvas vurinal lagipähe. Otse kaabule.

Uh! Tsirp! Tetetet! — keksis vahva värvuke kaabul. — Uh,
tsirp! Tsirp! Tsirp!

Keksis kaabul Värb-Värvupoeg. Aga enne kui uuesti kirssi-
desse tagasi lendas, pillas kaabuservale väikese kribala. Pisi-
kese, tibatillukese.

Et hoidku endale, et võtku vaeva eest.

Tsirp!

Ju elame ära

Värb-Värvupoeg pugest praost välja kui va viimane rääba-
muled tahmapuru, tolmuprügi täis. Sest must ja kitsas
pragu siin korstnajas.

Must ja kitsas, kuid soe.

See oli kõige tähtsam!

Arvas nüüd jäatanud vahtraoks! Värb-Värvupoeg ja
põlles suled turri. Et kuub paremini sooja peaks.

Oud krigises inimese jalge all lumi. Tigedalt ja vihatsi,
olukord kiristaks hambaid. Korstnasuudel seisis suitsusabad,
põlled ja püstjad nagu sambad. Jäiselt ja kalgilt kumas kahvatu-
line taevast. Aga härmas latvade ning lumiste katuste najale
uputas end palavikupunane ja nagu külmakartlik päike.

Nisugune ta siis oli, see hommik.

Latvehommik.

Eks katsi niisugusel hommikul jäatanud oksal istuda. Ei ole
hüüdnud maaski hüpata. Kuid paigal olla ka ei või — pakane poeb
olukorrasse.

Värb-Värvupoeg lõi lumme tallatud jalgrajal keksu. Tonkis
nokaga täpukesi kõvaks tambitud lumes. Keksis ja tonkis raja
lõppu, ei saanud nokka midagi.

Lendas siis lumme mattunud prügikastikaanele. Tikkis lin-
nuko kogu lume kastikaanel oma tillukest varbakirja tihedasti
lõnga. Aga ei olnud siitki midagi võtta.

Teesama tänaval.

Amult lumi, jää ja pakane ümberringi.

Latust alapostile Värb-Värvupoeg ringi vahtima. — Maja-
aknaal rippus pekituki küljes rasvatihane. Oli hoolega ametis.
Linnusekohuline leevikestepaar ludis sirelites seemnepähikuid.

Kaseladvas kraaksatas vares; küllap olid külm ja katmata laud vennikese metsatukast linna luusima kihutanud.

Värb-Värvupoeg lõi aiaposti otsas paar korda keksu ja lendas minema. Kaua sa ikka asja ees, teist taga aiateibas kulmetad. Liitati kui kõht üha kurjemini oma küsib.

Suure vahtra all paterdasid tuvid. Värb-Värvupoeg tuiskas vurinal paksukereliste keskele. Sihtis ühe silmaga oodatavaid nokahoope, teisega loodetavaid toiduteri. Ootas-lootis asjata, sest oli hiljaks jäänud.

Tuviparv lendas minema. Värb-Värvupoeg kepsas kogu platsi risti-põiki läbi. Ei leidnud ivakestki. Ju polnud tuvidegi eine sellel hommikul ülearu rikkalik olnud.

Värb-Värvupoeg keksis veel kord platsi läbi. Sest ei või ju olla, et sealt, kust tuviparv miskit leidnud on, värvulind midagi ei leia. Ei või olla!

Kuid sellel hommikul oli nii.

Hull lugu. Külm ja tühjakõhune lugu.

Lendas platsilt tagasi tänavale Värb-Värvupoeg. Keksis siin ja keksis seal — üks külm ja nälg igal pool.

Mis sa siin oskad olla või hakata!

Vilkas tänavalt tänavale, aiateibast teibale ja põõsast põõsale Värb-Värvupoeg. Sattus sedaviisi linnukeste söögimajakesele ühes aias.

Söögimajakeses askeldasid tihased. Suur seltskond oli neid seal koos. Sagisid ja nabistasid seemneid süüa.

Mis viga tihane olla. Igal pool öeldakse tere tulemast. Aga eks katsu varblasesulgedes läbi ajada.

Värb-Värvupoeg katsus. Vilkas linnumajakese katusele. Keksis seal ja võttis südame rindu. Siis vupsas tihaste seltsi söömaajast osa saama.

Saigi nokatäie. Ja sai teise. Ning näpsas kolmanda. Aga siis oli sõit sees. Kõva vaardiga löödi vaene värvulind valitute viljasalvest välja.

Silus Värb-Värvupoeg suled sirelioksal siledaks. Ei teinud olnut asjakski. — Või ta sellist kohtlemist vahe tundnud! Ent siis laskus toidumajakese alla lumele. Siia oli ulalt mõndagi maha pudenenud. Ja pudenes veel lisaks. Ning kui enam midagi ei pudenenud ja tihased söögimajakesest minema lendasid, takseeris Värb-Värvupoeg sellegi veel üle.

Leidis ivakese ja teise lisaks siitki.

Ikka parem kui ei midagi!

Lendas Värb-Värvupoeg uuesti aiateibasse. Saputas sulgi siin. Ja vaatas ringi.

Kalgis taevas seisid endist viisi suitsusambad. Aga päike oli juba katuse kohal.

Kiskus lõuna poole see päevake.

... händis äkki Värb-Värvupoeg. Esimest korda sellel ... Ja pistis keksu lööma. Võta sa kinni, kas külma- ... lihtsalt heast meelest, et hing ikka alles sees. — ... elame kuidagi ära!

Jah — ju elame, ju elame kuidagi ära, Värb-Värvupoeg!

Kevadet säutsumas
(Autor kostab sõna tõe kaitseks)

Õeldakse, et varblane ei too kevadet. Taevas halasta — mis-sugune laim!

Ei tea, kes selle kevade siis veel toob kui mitte varblane?!

Eks astume ühel märtsipäeval tänavale. Nii kuu algupoole Me vilditaldade alla jääb talvest määrdunud lumi. Püdel, sitke ja kleepjas mass. Ilmateade lubas selget, päikesepaistelist päeva; meie, miskipärast midagi sellist ei nae. — Teada see ilmajaam! Taeva nägu on hāgune, ei ole pilvi ega päikest. On mingi vastik uduvine, külm ja niiske kui koeranina, ja see salakaval nina nuusib ja nuusib meid, kuni leiabki pilu või prao, kustkaudu ihu juurde pääseb. Prrr!

Mnjaa, see kõik on ju nii. Ja ometi — ei kõlba, ei ole see hoopiski nõnda, vennas! Astume sellele tänavale uuesti.

Palun, nüüd kõrvad lahti!

Eks ole? Eks sealt ju hõigataksegi: tsirp! Ja seesama teisalt: tsirp! — Tsilp! kolmandalt, ja neljandalt: tsilp! — Tsilp! Tsirp! Tsilp! ümberringi!

Kuulatame vaid.

Ja nüüd hingame sügavalt sisse. Ausõna — õhk lõhnab ju kevade järele! Tsirp-tsilp-tsilp-silk-silk-silk... Mis laul siis see veel on? — Kas sa näe, eks purikas räästas tilgu! Ei noh, miks ta ei peakski tilkuma, kui päike selges taevas särab juba nagu vōi-lilleõis!

Tsilp! Tsirp! Tsilp! rōkkab ümberringi. Imevaljult ja helisevalt. Tõepoolest — kogu laotus on seda sulnist muusikat täis: tsilp-tsilks-silk-sill-süll-vull-vull-vull... Veed, ju jooksevad.

Ja lumekolluke juba õitseb. Ja ongi käes aprill, ja kevad, ja mai!

Õeldakse, et varblane ei too kevadet. Kes ütleb? Kes ütleb? Kes ütleb?

Eks astugu platsi — tsilp! — kui julgeb!

Neid kuus on. Tetetet!

Ime küll — vana pesakast kase küljes on alles. Ei sügise sajud ega talve tuisud olnud temast jagu saanud. Kõigele oli ta vaprasti vastu pidanud, see vana sara ning korv.

Värb-Värvupoeg takseeris pesakasti igast küljest. Sabistas sees, keksis katusel. Vupsas uuesti sisse, kükitas lennuavas, krapsas katusele ja lõpuks loopis pesakastist välja paar räbalat.

Tsirp! — kiitles Värb-Värvupoeg pesakasti katusel. — Tsirp! Tsirp! Tetetet!

See polnud hoopiski enam see Värb-Värvupoju, kes siit-samast mullu kevadel oli läinud — kohev hallikaspruun sulepall, pruuninokaline kollanokk. Ei sinnapoolegi! Pesakasti katusel keksis nüüd suur ja sile varblane; toreda musta nokaga varblane; soliidne tuhkhalli lagipeaga varblane; varblane, kel laiad kastanpruunid suled kaelal ja uhke valge vööti tiibadel. Jätkus küllapärast Värb-Värvupoja kuuele värve teisigi.

Tsirp! — hõikas Värb-Värvupoeg pesakasti katuselt. Ja näe — vurinal laskus Värb-Värvupoja kõrvale teine varblane.

Väike varblane.

Uje varblane.

Armas varblane!

Värb-Värvupoeg lipsas pesakasti. Ja uje varblane talle järele.

Küll kostis sealt pesakastist nüüd säutsumist!

Ja küll lendas sealt välja kõrsi, takku, karvu, sulgi ja räbalaid.

Kõige lõpuks lendasid pesakastist vurinal välja kaks varblast-värvulinnukest.

Kui Värb-Värvupoeg pesakasti katusele jälle tagasi lendas,

oli tal räbal noka vahel. Ent samas laskus katusele veel teine

Uks vana varblane, kah riideräbal nokas.

Tsirp, tuleks nagu tuttav ette! — säutsus Värb-Värvupoeg ja pallas räbala noka vahelt. — Ega see sina, taat, sina, sina olet Tsirp!

Aha, sina kollanokk, tetetet! — säutsus vana varblane. — Mis sul siia asja, asja, asja on? Mis sul siia asja, tsirp?

Värb-Värvupoeg ajas ennast samuti koheville. Tetetet! Siin on ta ometi ilma tulnud; siiasamasse ta oma pesa teeb!

Kuula, kuula, kuula kõlupead, uh, tetetet! — Ka vana varblane laskis nüüd räbala nokast. Sest kas polnud ta omal ajal selle pesakasti pärast kuldnoka endaga kakelnud? Ühel kevadel valjamaistes sulgedes isandale alla jäänud, kuid teisel siiski oma kätte saanud? Ja kas siit katuselt omi, varblasigi, vähe alla loodud on? Uh, vennas! — Lähed sina sama teed! Ei usu, ei usu, ei usu või? Ei usu, tsirp, uh, tetetet?!

Tetetet, taat! Tetetet! Võta aru pähe! — keelitas Värb-Värvupoeg. — Võta aru, võta aru, võta aru pähe, taat, tsirp! Uh, tsirp, tsirp, tetetet! Võta aru pähe! — Aga ons varblasele võta aru nii väga vaja?

Või veel! Või veel, tsirp, uh, tetetet, kollanokk! Või aru veel! — Ja vana varblane laskis tiivad losakile.

Mis siis ikka — kui lööming, siis lööming. Mis kevad see loomingu on! Ning kuidas mitte kakelda, kui on publikutki. Ja taasugust publikut veel! — Siinsamas kaseoksal kiigub uje, uje, armas varblane, jupp jöhvi noka vahel. Uh, las käia, las käia, taat!

Ja klaski klohmimine. Käis kõva klohmimine siin katusel. Kaks üle katuseserva räbal, ja käis teine. Siis pudenesid suled. Kolmas sulg. Ja neljas. Viies. Kuues. Ja nõnda edasi.

Parasjagu pudenes sulgi siin katusel.

Sin peeti pisut vahet.

Ja mündi uuesti kokku.

Ning peeti jälle vahet.

Loomad avali, tiivad losakil, suled sassis ja segi, nii põrnitsevad värvulinnud teineteist. Üks ühel, teine teisel katuseserval. Aha mis see kui teine ikka alles katusel.

Kevad loomamehed mõlemad!

Ent äkki too kolmas, too väike, uje ja armsake, vupsas pesakasti avale. Välgutaskorraks sabaga ja — oligi sees.

Säh mülle nüüd, tsirp! — itsitas Värb-Värvupoeg. — Säh mülle nüüd, tsirp! Tsirp! Tsirp! Tsirp! — Kehitas ennast korraks ka ujele järele.

Kaabak! Kaabak! Kaabak, tsirp! — tänitas katusel vana varblane. Täinitas pigem imestusest ja lustist. Sest sellist nalja polenud vana värb veel näinud. Kuid katuse all pandi ühiselt

paika esimene pesajõhv. Ja kui siis Värb-Värvupoeg uuesti katusele keksas, oli vana sealt juba minema lennanud. Ja ena ka asja — on siis siin sinise taeva all ruumipuudust või? Ei sinnapoolegi! Mis siin siis veel kurvastada või kaotatud taga nutta. Niisuke see varblase elu kord juba on.

Ühel pärastlõunal leidis Värb-Värvupoeg pesast muna. Ilusa valkja, toredate tähnidega täpitud muna. Küll pani imeks seda muna Värb-Värvupoeg! Aga järgmisel päeval oli mune pesas juba kaks. Ülejärgmisel kolm...

Ja siis peitis munad enda alla väike, uje, armas varblane. Helde taevas — missugused päevad need olid! Õndsust ja ärevust otsani täis.

Aga ühel ilusal päeval keksis Värb-Värvupoeg kui sada varblast pesakasti katusel. Lõi laulu laia häälega. Lõi laia laulu kogu maailmale. Lõi laulu niisugust:

*«Uh siin on varblane!
Uh krops ja terane!
Ja iga päevaga
lööb laulu vahvamini
see vapper varblane:
Ma teatan teile, et
neid kuus on! Tetetet!
Uh, kõnnid, vastu tulge, tehke järele!»*

1964—1965

PÄEVAKOER JA PEEGEL JA PÄEVAKOER

1.

Ühel kord Päevakoer. Ta oli ilus, laisk ja karvane. Üle kõige meeldis Päevakoerale imetleda end kastetilgapeeglist. Ühel teisel peegleid metsaservas ei olnud.

«Kui pikad ning siredad ripsmed mul on!» joovastus Päevakoer. «Ja missugused punased täpukesed kulmudes!» Ta vahtis uhkelt kastetilgapeeglisse. «Kas on minust ilusamat?!»

Aga päike tõusis aina kõrgemale ja kastetilk kõrreladvas endale üha tillukesemaks.

«Ei ole kellelgi nii siredaid ripsmeid ega nii punaseid täpukesi kulmudes!» kinnitas endale Päevakoer. Ja sulges silmad. Ühel igal hommikul oli see nii — öö laenas talle peegli, ent hommikul näppas selle otse silme alt salamahti ära. Aga enam kui end peegelpilti kastepiisal ei pidanud Päevakoer vaatamisväärtuseks hoopiski.

Kõrs kiikus tuules ja päike paitas Päevakoera kasukat. Päevakoer sirutas end ja jäi pisitasa tukkuma.

2.

Kõrs kiikus tuules, ja koos kõrrega Päevakoer. Ning päike paitas ta kasukat.

«Kuidas igatsen ma küll peeglit, mida päev mult ära näpata ei suuda!» pomises Päevakoer läbi une. «Kuidas igatsen ma päris oma peeglit!» Ja ta lootis kõigest hingest, et ehk võib end peeglist imetleda vähemalt uneski. Kuid hommik ei ole unenägude, vaid too ja nügude aeg, ja isegi unenäo-peegel ei ilmutanud end Päevakoerale.

«Ma arvan, et mu vastu ollakse ülekohtune!» jonnis Päevakoer. «Nii tilluke kui mu soov ka on!»

Ent peegel ikka veel ei ilmutanud end.

«Või arvan ma äkki, et mul tuleb seda peeglit otsima minna?» solvus petetud Päevakoer. «Minul endal?»

See oli nii ootamatu ja mossis möte, mille ees unigi erguks võpatas.

Kuid selles mõttes oli ka omajagu ahvatlust!

«Jah, ma arvan seda kindlasti!» kuulutas Päevakoer ja virgus ärkvele.

Kõrs kiikus tuules ja päike paitas Päevakoera kasukat. Ainult hetke kõhkles Päevakoer. Siis lõi ta silmad lahti ja libistas kõrreladvast pilgu üle laia maailma.

See kõik, mis ta nägi, kohutas teda pisut. Sest, nagu juba öeldud, polnud ta seni rohkemat kui oma peegelpilti kastepiisal näinud ega vaadanud.

«Siiski lähen ma oma peeglit otsima!» trotsis Päevakoer ja libistas end kõrt mööda alla.

3.

Vaene Päevakoer ei olnud elus nii pikka teed käinud. Juba varsti olid ta tillukesed jalad väga väsinud.

«Aga kui ma arvan, et kas lähengi edasi?» küsis ta endalt nõu. «Öö laenab mulle peegli niikuinii.»

Kuid ta läks siiski. Kuni kohtas Rohutirtsu.

«Tere, Rohutirts!» ütles Päevakoer. «Ma otsin peeglit.»

«Vaata sa vaata, see oled ju sina, Päevakoer!» kostis Rohutirts. «Ja ütled, et otsid peeglit?»

«Äkki oskad sa mulle juhatada, kust ma oma peegli võiksin leida?» küsis Päevakoer.

«Kae?» kostis Rohutirts. «Võimalik, et oskangi. Ainult et enne seda peaksin ma teadma, mis peegel on.»

«Peegel on imepärane!» kinnitas Päevakoer. «Peeglist võid alati näha ning vaadata iseennast.»

«Vaata sa vaata!» imestas Rohutirts. Ja vajus sügavasti mõttesse.

«Vaat niimoodi, Päevakoer,» kostis Rohutirts, kui oli järele mõelnud. «Äkki ei tarvitsegi sul kaugele minna?» Ja ta võttis viiuli.

Rohutirts mängis. Mängis lõbusat tantsulugu. Aga Päevakoer kuulas teda kui võlutult. Ei märganudki, millal ta tillukesed jalad tantsuloole kaasa kepsutama hakkasid.

«Kae, sul on õigus, Päevakoer!» kostis Rohutirts, kui oli poogna keeltelt võtnud. «On imepäraselt hea näha ja tunda end peeglist.»

«Peeglist?» imestas Päevakoer. «Ma ei näe siin kuski peeglit!» Ja ta vaatas hämmastunud silmil enda ümber.

«Millest?!» imestas Rohutirts omakorda. «Aga ise ometi tantsul minu muusika järgi?»

«Millest — see ei ole see!» ütles pettunud Päevakoer.

«Vaata sa vaata!» kostis Rohutirts. «Või ei ole see?! Aga kuulda ta siis ei ole, kui ma just praegu oma muusikas nägin, et ta tundsin iseennast?!» Ja keeras Päevakoerale solvunult selja.

Ja Päevakoer ei lausunud sõnagi. Astus aga edasi.

4.

Päevakoer astus edasi. Oh, kuidas olid ta tillukesed jalad väsinud!

Aga kui ma arvan, et...» mõtles juba Päevakoer. Aga meenus talle Rohutirtsu pillilugu.

Vhii-vhii-vhuu!...» aimas Päevakoer lugu järele. «Vhuu-vhuu-vhii!...» Ja naljakas küll — ta tillukesed jalad ei olnudki enam väga väsinud.

Ta astus virgasti edasi. Kuni kohtas Kumalast.

«Tere, Kumalane!» ütles Päevakoer. «Ma otsin peeglit.»

Veider küll, see oled ju sina — Päevakoer!» kostis Kumalane. «Ja ütled, et otsid peeglit?»

Äkki oskad sa mulle juhatada, kust ma oma peegli võiksin leida?» küsis Päevakoer.

«Veider küll, kui ma seda ei oskaks!» kostis Kumalane vastu. Kuid ei lausunud siis enam sõnagi, sest tal oli kärje voolimine juba käsil.

Päevakoer ootas väga kannatlikult, ent Kumalane, näis, oli ta mõtluks unustanud.

Khm!...» kõhatas Päevakoer tagasihoidlikult.

Veider küll, Päevakoer,» tegi Kumalane teda nüüd märkama. «Kangesti on peegli lõhn mul teiste lõhnadega segi läinud ja ma nagu ei suuda teda eraldada.»

«Peegel on imepärane!» kinnitas Päevakoer. «Peeglist võid alati näha ning vaadata iseennast.»

Ah koguni?» üllatus Kumalane. «Siis muidugi, jah!» Ja ta hakkas kärejokannu põhja maha panema, sest eelmine oli juba peenelt valmis saanud.

«Veider küll, Päevakoer,» kostis Kumalane viimaks, «kuid sul on hirmsasti õigus. Veider ainult, kuidas ma ise varem ei ole peeglist näha ega vaadata ei osanud!»

«Jah?» kinnitas Päevakoer lootusrikkalt. Ja vaatas ümber. «Aga kus ta siis on, see peegel?»

«Ma vaatasin temasse üksisilmi, aga ära ei tunne!» imestas

Kumalane. «Eks astu siis veel sammuke lähemale.» Ja ta osutas kärjele.

«Oo — see ei ole seel!» ütles Päevakoer pettunult.

«Veider küll!» imestas Kumalane. «Kuulutasid ju alles ise, et peeglist võid alati näha ning tunda iseennast.» Ja ta keeras Päevakoerale solvunult selja.

Ja Päevakoer ei lausunud sõnagi. Astus aga edasi.

5.

Päevakoer astus edasi. Ja ta tillukesed jalad olid nüüd hoopis, hoopis väsinud.

«Aga kui ma arvan, et...» mõtles juba Päevakoer. Aga kohe meenus talle Kumalane, kes, lõpetanud kärjekannu, asus puhkamata ning otsekohe uue kallale.

«Ma arvan, et ma ei ole üldsegi väsinud!» kinnitas endale Päevakoer. Ja astus usinasti edasi. Kuni kohtas Sipelgat.

«Tere, Sipelgas!» ütles Päevakoer. «Ma otsin peeglit.»

«Igatahes oled sa — Päevakoer!» kostis Sipelgas. «Ja ütled, et otsid peeglit?»

«Äkki oskad sa mulle juhatada, kust ma oma peegli võiksin leida?» küsis Päevakoer.

«Igatahes ei ole mul peeglist aimugi,» kostis Sipelgas ja laskis tüüaka kuuseokka hetkeks õlalt langeda.

«Peegel on imepärane!» seletas talle Päevakoer. «Peeglist võid alati näha ning vaadata iseennast.»

«Igatahes on siin, mille üle mõelda!» kostis Sipelgas ja upitas okka uuesti õlale. «Paraku on lugu nii, et mul on mõtlemiseks mahti ainult käies.»

«Aga kui ma võiksin sind saata?» küsis Päevakoer.

«Seda võid sa igatahes!» nõustus Sipelgas.

Nad hakkasid koos astuma. Ja ehk küll Sipelgal oli kuuseokas õlal, sammus ta väga tragilt. Vaevu suutis vaene Päevakoer tal kannul püsida.

«Igatahes on see asi mulle nüüd selge,» lausus viimaks Sipelgas. «Võid ainult õnne tänada, et just minu käest juhtusid juhatust küsima.»

«Ja kus ta siis on, see peegel?» küsis Päevakoer.

«Igatahes on meil pool teed varsti seljataga,» kostis Sipelgas.

Nõnda kõmpisid nad edasi — Sipelgas okkaga kergejalgselt ees, Päevakoer kandamita pikka-pikka järel. Teel ühines kahe reisiselliga aina uusi ja uusi sipelgaid ja varsti oli neid terve killavoor.

Oh, oli see alles minek ja astumine! Oh, oli astumine vaese Päevakoera jaoks! Aga astus ära pika reisie viimaks temagi.

«Igatahes olemme kohal!» kostis Sipelgas kõrge pesakuhiku ees.

«Oo — aga see ei ole mitte natukestki see!» vastas väga-väga pettunult Päevakoer.

«Ei ole see?!» hüüdsid jahmunult kõik sipelgad.

«Kumal Päevakoer oled sa igatahes!» kostis siis Sipelgas.

«Ja inujalt otsid sa peeglit igatahes ilmaasjata. Igatahes ainus peegel, millest ma võin ennast näha ning tunda, on see kõrge pesakuhik siin!» Ja ta keeras Päevakoerale solvunult selja, ja solvunult keerasid Päevakoerale selja kõik sipelgad.

Ja Päevakoer ei lausunud sõnagi. Astus aga edasi.

6.

Päevakoer astus edasi.

«Oh ma vaene Päevakoer!» kurtis Päevakoer. Sest ta tillukesed jalad olid väga väsinud.

Ma vaene õnnetu... Ilus ja õnnetu Päevakoer!» kurtis Päevakoer. Sest ta tillukesed jalad olid väga-väga-väga väsinud.

«Nii ilus, kui ma olen!» kurtis Päevakoer. «Nii ilus, ja kui — õnnetu!»

«Hii — nii hiluss!...» kuulis Päevakoer parastavat naeru. «Eks sa kuule!»

Tere, ma olen Päevakoer,» ütles Päevakoer üliväga aralt. Ja siis?» kostis parastaja.

«Aga kes sina oled?» küsis Päevakoer.

«Kes mina olen? — Aga loomulikult Käguvaablane!» kostis Käguvaablane kõrgilt ja liigutas närviliselt tundlaid.

«Ma otsin peeglit,» teadustas Päevakoer.

Ja siis?» kostis Käguvaablane.

Äkki oskad sa mulle juhatada, kust ma oma peegli võiksin leida?» küsis Päevakoer.

«Aga milleks sa peaksid selle leidma?»

«Peeglist võiksin alati näha ning vaadata iseennast.»

«Veel milleks see?»

«Mul on pikad ning siredad ripsmed. Ja punased täpukesed silmades.»

«Ja siis?» kostis Käguvaablane.

«Aga see on ju nii ilus!» tunnistas Päevakoer malbelt.

«Hii-hii, hiluss!...» susises Käguvaablane. «Kuid paras peeglist oled sa vaieldamatult!» Ja ta vaatas vaest Päevakoera kummalt kummalt kummalise pilguga.

«Kas... kas see on... inetu?» kogeles Päevakoer.

«Hii — just vastupidi!» itsitas Käguvaablane. «Just sinu peegli se paksumesse muneksini ma kõige meelsamini. Sinu peegli saaks minu munast vastne. Ja kui siis vaataksid peeglist, nägid id seal enda asemel — hii! — hoopis mind!»

Vaene Päevakoer oli surmani kohkunud.

«Kahju!» nähvas Käguvaablane hapult. «Just äsja munesin uhte sinutaolisse oma viimase muna. Aga ma loodan, et sind leiab mõni mu õdedest!» Viibutanud pepsilt hända, lendas Käguvaablane ära.

7.

Käguvaablane lendas ära, aga Päevakoer värises hirmust. Lausa vabises ja lõdises vaene Päevakoer. Ja alles pikkamööda toibus.

«Ma vist arvan,» ütles Päevakoer, «et ma olen üks...»

Ta otsustas selle üle veel siiski mõelda.

«Ma vist arvan,» ütles Päevakoer, «et ma olen tõepoolest üks...»

Siiski ei olnud ta veel nõus seda tunnistama.

«Ma vist arvan,» ütles Päevakoer, «et ma olen tõepoolest üks... üks... üks väga rumal Päevakoer?»

Nüüd oli ta selle välja ütelnud.

«Jah — ma arvan seda kindlasti!» kinnitas endale Päevakoer.

See oli kurb tõde. Ja kurb ning nukker oli ka Päevakoer. Ja hirmul. Ning väga, väga väsinud. Hullusti hirmul ning kurb ning väsinud.

Aga juba oligi ka õhtu. Ning tuli öö. Ja öö järel hommik.

Nagu ikka, siras hommikul kõrreladvas kastetilk. Öö oli selle Päevakoerale laenanud. Kuid vaene Päevakoer oli nii hullusti nukker ja kurb ning väsinud, et ta ei vaadanud kastetilgapeedi poolegi.

Ta kudus endale kookonit, see vaene Päevakoer. Ta kudus seda kinnisilmi ja kinnisilmi jäigi ta kookonisse nukkuma.

8.

Ühel hommikul lendas liblikas üle niidu. Ilus liblikas, kelle mustjaspruunid esitiivad olid valgete vöötidega kirjatud, aga punastel tagatiibadel olid sametpruunid täpud.

Päevakoer oli selle liblika nimi.

Krapsult ning kergetiivuliselt lendas Päevakoer üle niidu. Hullas pisut laia ojakääru kohal, kukerpallitas ümber kirjutubse Koerliblika. Sest hommik oli selge ja päikesepaistene ning lõhnas kastest ja tuhandetest lilledest.

Ühel kasteheinakörrel märkas Päevakoer päevakoera. Päevakoeral kõrreladvas olid pikad siredad ripsmed ning punased täpukesed kulmudes.

«Missugune ilus päevakoer, arvan ma!» imestas Päevakoer. «Ja kui laisk ta on ning karvane!»

Ta viskas õhus kukerpalli ja silmitses päevakoera kõrreladvas pisut pikemalt.

Päevakoer kõrreladvas vahtis üksisilmi kastetilgapeedisse.

Ma arvan, et rumal ning edev on see päevakoer ka!» ütles endale Päevakoer ja viskas uue kukerpalli, et päevakoera kõrreladvas veel kord pilguga puudutada.

«Aga...» ütles Päevakoer. «Aga kui ma äkki arvan, et...» ütles Päevakoer. «Aga kui ma äkki arvan, nagu oleksin... midagi seesugust juba varem ning kuskil näinud?!»

Ta aimles mingi hell ning ebamäärane äratundmine.

«Siiski — ei!» ütles Päevakoer. «Ma parem arvan, et olen küllalt lusti lennanud.»

Ta lendas edasi. Lendas metsaserva, kus õied pikisilmi tõlmendamist ootasid.

1967

VÄIKE ARMAS BERBARA

1.

Kare kõrs ja säkris sammal, üksik õiesilm... Üksik kivi...
Puugi üksik... Põuataevas, janus maa...

Selline on ta — Kõnnumaa.

Pole Kõnnul jõukas elu. Juhus harv, kui keegi külas käib. Vahel vares lendab üle. Lendab huupi kiil. Suve lõpul juhtumisi ritsik saeb. Muidu vaikus, vaikus, lummas vaikus, nii et kõrvadel sest hakkab vaev. Ja ainult tuul siin uitab ringi, vile suul, ühteviisi talvel, kevad-, suve-, sügiskuul.

«Oh kui üksik ma, oh kui vaene ma!» ükskord videvikus mõistma tärkas Kõnnumaa. «Ajast aega seltsiks ainult tuul, selgi ainult uhte nooti vile suul. Oh, kui vaene ma, oh kui üksik ma, paljas, kõle, armsa sõbrata!»

Sama kurtmist aina kurtis ta.

«Kui mind mööda kõnniks vägev põdrapull?!» idanema Kõnnu põues hakkas unelm julgelt hull. Päevi, kuid ja aastaid ühte mõtet haudus, aina ootas ta. Ühel päeval ime sündis ka: isapõder, sarved nagu seinalühter peas! Väärikalt ning valvsalt, püsti koon, üle Kõnnu astus uhke loom.

Laiad jäljed kuiva sambla sisse jäid.

Aga varsti läinud needki.

Ikka üksinda Kõnnumaa.

«Aitaks ka, kui kitsepaar...» nüüd mõtles ta. Ootas päevi, ootas kuid ja aastaid. Ootas rohkem veel. Kuni viimaks tõesti juhtus: kitseema tallega üle Kõnnu teel. Pilt kui nägemus, armas, arg ning habras... hääletu, jäljetu... «Äkki... paljalt ilmsiuni?» kahtles Hüljatu.

Kahtles päevi, kuid ja aastaid kahtles. Väsis kahtlemast. «Miks? Omaks kui saaks pidada kas või jänkulast!...»

Kui siis ükskord tõesti keksis Kõndu jänkulaps... juba kevad-piiril mõistis: «Nagu pime ma!» Silkas minema, taps ja taps ja taps...

Nõnda päevi, kuid ja aastaid... ajast aega... talvel, kevad-, suve-, sügiskuul mööda Kõndu ringi uitab üksnes tuul, ühte nooti vile suul. Videvikupunas halab Kõnnumaa: kas ei ole, üldse, üldse ülepeagi ole lootust leida, KEDA OMAKS PIDADA...?

2.

Olid äraõitsenud varsakabjad, olid taganenud tulvaveed ja üldul puhkenud kullerkupp ning jaanilill. Ammuilma oli meeltest lahtunud varakevadine laulu- ning trallipidu, suletud suve alguse noodiraamatud, kimpu kogutud viimased viisivõtmed. Vana libe luts liipas õiti pahaselt porisedes sonni soppe pidi ringi: otsa lõppenud oli pidu temalgi. Nii mokka mööda meklitud kullesetombud olid endale käpakesed kasvatanud, nad kondisid nüüd kaldal ja kaugemalgi ja murdsid titesabasid.

Suur suvesüda käes! — aimas ühel kastesel juulihommikul Rohukonn. Ja arvas Järvekonn, ja tundis Veekonn. Ja taipas Kärnkonn, ja märkas Juttselgkonn, ja mõistis Rabakonn. Ning leidis Lehekonn. Ei aimanud-arvanud-tundnud-taibanud-tõdnud-märganud-mõistnud ainult Kilpkonn, kes on teadupärast ka ei olegi päris konn.

«On-on?» küsis Kärnkonn. Ja küsis Järvekonn, ja Juttselgkonn, ja Veekonn, ja küsis Rabakonn ja Rohukonn. Ning Lehekonn.

«On-on-on-on-on-on-on!» kiitis kõik see konn.

Nõnda siis läksidki Järvekonn ja Rohukonn ja Veekonn ja Rabakonn ja Juttselgkonn ja Kärnkonn laiu lagedaid lampima, üld ja soonikuid sumpima, laasi ning liivikuid mööda luusima. Ei läinud ainult Lehekonn; ta oli kolm kevadet otsinud pruuti, kuid polnud leidnud seisusele sobivat.

Nõnda, jah, läksid-läksid siis konnad, mis sest, et pisut lahkedat verd on nad.

Niidurohus nähti ära noored rohukonnad, rabaservas rabakonnad, tiigipervel tillukesed vee- ehk tiigikonnad, järvekaldal jälle järvekonnad. Jutilised juttselgkonnalapsed leiti liivikult, kirjud-lapilised kärnkonnajukesed laanepuude alt lusinas. Kuskilt ei leitud lehekonnalapsi, aga neid, nagu teame, leida-lugeda ju polnudki.

Kauneiks ja kebajaiks kiideti väikesed konnad — kosugukonnavagu, sügiseks juba suured on nad!

«Ju nüüd kõik näkku-näkku nähtud ja kokku-kokku loetud on-on?» küsis Kärnkonn.

«On-on-on-on-on-on!» vastas kõik see konn.

Oli konnarahvas juba igaüks kodukanti laiali kõndimas-kargamas, kui äkki nähti: mis see siis on — veel üks väike konn?! Ja veel missugune ta on?! Hoiak varmas, olek armas, kõrge silmasarn ja kummis kurgualune, moekas koibade ning küünarvarrejoon, naksis koon ja — oh sa ime! — siravroheli-sed tähnikesed kleidil säravad. Otsekui elus smaragd üleni! Ei olnud keegi veel ihusilmaga näinud nii kaunist konnalast.

«Kes-kes-kes-kes-kes-kes sa oled, väike konn?» küsis kõik see konn. «Mis su nimi on?»

«Ma olen Berbara!» vastas küsitud kumedalt. «Väike armas Berbara, kui täielikult välja öelda.»

«Aga... kus su sünniase on? Kes su papa-mamma on?» küsis kõik see konn.

Vaikis nõutult väike konn.

Nõutult vaikis kõik see konn.

Konnalugu sassis on.

3.

Noh, oli ikka lumm! Kõik see konn vahtis üksisilmi väikest armast Berbarat ja oli pikka-pikka-pikka-pikka aega tumm.

Mis mõelda loost? Laps pärit kelle soost?

«Oi jeerum!» sosistas viimaks Veekonn. «Ta on ju kui minu suust kukkunud!»

«Kvaa!» kvaaksatas puudutatult Rohukonn. Rohukonna kvaa võis olla ei, võis olla jaa. Sedapuhku ei olnud jaa.

«Madam, minu isand, ilmtingimata ja alati madam, kui te kõnetate daami!» solvus Veekonn. Sest tal oli peen prantsuse päritolu ja veel peenem kohalik kasvatus, ehk küll talle külge laideti kerglasi prantsuse kombeid.

«Kvaa, madam!» kvaaksatas kangekaelselt Rohukonn.

«Jätke jonn, Rohukonn! Ber-ba-ra!... — Seal on minu r, ahaa!» Madam Veekonnal — seda teadsid kõik ammugi — oli ka peen prantsuse r, mis sest, et tal tuli seda krooksuda märksa vähempeenemas kohalikus keeles.

«Kas siis r-is asi on?!» laitis Juttselgkonn. «Asi muus on, asi selles on: minul triip, Berbaral täpid, triip ja täpid — riimib-klapib!»

«Napib!» hüüdis Kärnkonn. «Berbara smaragdsetele täpukestele hoopis sarnasemad-sarnasemad on minu oliivroheli-sed laigud-lapid!»

«Ja mis jutt see veel on?!» imestas Järvekonn. «Ja kuhu see üldse kõlbab: teise last vägivaldselt enda omaks haarata?» Ja

taandis teld, ja nuta või naera: teie silmi pimestab väikese mehe ühekleidike, ja kõige olulisemat ei märka te keegi: tapake oma loomult nõnda uje ning malbe on, nagu seda sünnipäraselt saab olla vaid järvekonn!»

«Kvaa!» kvaaksatas Rohukonn. Paraku polnud ta kvaa ei edugi jaa. Ja aina tulisemaks-tulisemaks-tulisemaks-tulisemaks viindlesid end konnad, ei hoolinud sellest hoopiski, et teadupärast jahedat verd on nad. Sest ühes ühel meelel olid kõik olgu kuuel-kleidikesel tähn või triip või laik — igal konnalapaukesel olgu taeva all oma viisipärane koht ning paik, elu- ja mõõda konnakool, oma eluhool.

«Berbara on väike juttselgkonn!»

«Ja Tiigis lapsukese kodu on!»

«Selges järvevees, ja ainult selges järvevees!»

«Mäti niidurohus, kvaa!»

«Jaa, kärnkonn on-on ta, jaa! Jaa!»

Haa, küll on targad koos! pahvas seni mornsüngelt vaikinud Rabakonn. «Kõik tühi poos — oid lihtsalt maha jätnud teid viidlushoos! Ja mida maksaks ka õnneloos ses loos!? Teie elus endas nähtub, kes keegi on, kes juttselg on, kes kärnkonn on, kes rohu-, vee-, kes järvekonn. Vist asi selge on?» Ta hakkas vlikisel armsal Berbaral käisest ja kuulutas:

«Iga lapsel koht ning paik on soos, ja loril lõpp, ja lõpp sel

4.

Laakhein, ja tarn, ja mättarodu, loik roostekarva vett.

«Och!» kuulutas Rabakonn ja ta pilgust uhkas tõsine peremeheväärikus, kui ta väikesele armsale Berbarale pisut oheldki otsa vaatas. «Kodu! — Jah, pisut vaene küll, kuid sellest hoolimata südamele armas, mu väike armas...» Rabakonn neelas lause lõpu alla ja kiskus mõttekurrud sarnadele.

Väike armas Berbara, haa?!» arutles ta. «Miks Berbara? Mis ütleb Berbara?! — Ei miskit, tühi ta-ra-ra! Jaa, ei kõlba ta, too Berbara. Ei kiida heaks ma alpust nimedes, neis olgu ühte, mis on mis ja kes on kes. Seepärast õigem: väike armas Rabakonn. Kas pole, mekk hoopis teisem?» Ta oli pisut teravavõttu keele ja väheke järsu meelega, see Rabakonn; ta mõtles veel veldi ja lisas:

Ka armast pole vaja, see niigi selge. Ja küllalt sellest: väike Rabakonn!» Aga siis mõtles veel ja otsustas:

«Vaikestki ei ole vaja, lihtsalt: Rabakonn, ja ainsa sõnaga kõik öeldud on!»

Nutma puhkes Berbara, kes enam ei tohtinudki olla väike armast Berbara.

«Naa?» laitis Rabakonn. «Siin pisaratetagi küllalt märg on. Aga ma seda ütlen ka, et...»

Rabakonn jättis lause lõpetamata. Mauhti! kargas ta mätalt, kostis lartsatus ja Rabakonn oli nii jäljetult kadunud, nagu saab silmist kaduda ainult rabakonn. Vähemasti ei leidnud Berbara temast ei lähedal ega kaugemal jälgegi. Aga siis kerkis otse siiasamasse sügavmusta sooniku pinnale mustjaspruun sarnapaar.

«Väike rumal Rabakonn, kus su silmad on!?» hüüdis Rabakonn. «Vette, lartsa soonikusse summ!»

Väike armas Berbara! Ta ehmus hingepõhjani ja sulpsas ülesilmi soonikusse Rabakonna kõrvale, kus ta pigem tajus kui nägi, kuidas hetk hiljem lai vari üle lombi libises.

«Kurg!» ühmas Rabakonn napilt ja siblis soonikupõhja veelgi sogasemaks. Liikumatus lebasid mõlemad läbipaistmatult mudases vees.

Väike armas Berbara oli juba lämbumas, kui Rabakonn viimaks pinnale tõusta usaldas. Kohutavat kurge ei olnud enam näha, nii kaugele, kui silm vaatama ulatus, kõrgusid roostekarva tüvedega lõikheinapuhmad, läikisid loigud ja kogu selle üksluisse avaruse kohal kummus helesinine taevas, nii kirkalt sini-sinine ning päikesest tulvil, et silmil lausa valus hakkas.

Berbara kinnitas pilgu taevasinasse ja ta tillukest südant ahistas kibe nukrus.

Ta ohkas sügavalt, see väike armas Berbara, soosoonikusse sündinuks peetud kalliskivikarva konnalaps. Rabakonn mõistis seda ohet omamoodi.

«Jah, siisuguseks see rabakonna elu loodud on: saad vaevalt ühest hirmust lahti, kui juba uus ei anna mahti — on tõepoolest arukam uuesti soonikupõhja pugeda.»

«Aga miks siis?» imestas väike armas Berbara.

«Haa?!» imestas Rabakonn omakorda. «Kas sa teda ei silmanudki siis?» Ja ta osutas pilguga täpikesele kõrges sinises taevas.

«Ei, seda ma ei märganud!» tunnistas Berbara. «Mis täpike see on?»

«Su haridus on üpris hooletusse jäetud!» nurises Rabakonn. «Sa vahid ammuli sui taevasse, aga et seal konnakotkas luurib...»

Nad kükitasid uuesti sogaseks siblitud soonikus.

«Kas see tõepoolest on ja jääbki nõnda?» küsis Berbara. «Lendab kurg — ja meie liguneme lombis. Hõljub kotkas taeva all, meie...»

«...meie juba lombis!» kiitis Rabakonn. «Sest meil silmad ees, ja silmad taga, silmad selja kohal, külje peal ja kõhu all!»

Ta mõistis Berbarat ilmselt väärsti, mida mõistis ka väike armas Berbara. Ta ei üritanudki rohkemat küsida.

Ja kotkas tuuris taeva all, ja konnad kükitasid liikumatult

Rabakonnale sigines mõttekorts sarnadele. Ta juurdles pehva aega millegi kallal, kuni kostis:

«Kull juhtub õige harva, et rabakonnal kuub ei oleks rabakonna. Ja silmale üksluinegi ehk see, kuid targalt varjab ootamatult ohu eest, ei märka võõras silm meid rägu seest, ei lomtata.» Ta vaatas Berbarat arvustamisi.

«Tõepoolest: imekaunis on su kleidike, kui päiksekild ta suust ka läbi halli vee, kuid — mis kaitset pakub see?» Ja ta vaatas ühelt poolt.

«Ma purajasti mõttes kaalungi, kuidas su kalliskivikirgast klõbiksest silmapaistmatuks siluda, täpukesi tagasihoidlikumaks toonida!»

«H, ja ma peaksin oma armsatest täpukestest loobuma?!» ahustas väike armas Berbara.

«Ilmtingimata!» kostis Rabakonn kuivalt.

Ma ei suudaks seda eluilmaski!»

«Suudad küll!» raius Rabakonn oma. «Kui oled rabakonn, siis suudad seda ilmtingimata, ja suudad enamatki veel!»

Väike arg lootusesäde süttis Berbara silmades.

Aga... kogeles ta, «aga... kui ma...» kogeles ta, «aga kui ma äkki ei olegi... rabakonn?!»

«Lora, mu laps!» kuulutas Rabakonn järsult. Aga oma järskust loomusest hoolimata oli ta õiglase meelega. Ta piidles väikest armsat Berbarat kõrvalpilguga ja ta enesekindlus hakkas kahanema.

«Haa!» lausus ta kõhklemissi. «Haa!?» Ja ta toon oli veelgi kõhklevam. «Haa, tõepoolest?» lausus ta. «Aga kui sa äkki rabakonn tõepoolest polegi?»

«Aga olegi!» kostis väike armas Berbara. «Ma tean ja tunnen seda nüüd kindlasti.»

«H! No vaata siis!» imestas Rabakonn, ja isegi väike kergete kostis sellest imestusest läbi. «Aga... kui nii, siis nii.»

«Ma oled soost prii. Käi, kõnni, vaata, oma paika otsi edasi. Ja on meil lugugi, et polnudki sa rabakonn, just nagu arvaks ma, et meil teine konn et vähem konn on!»

5.

Kallis aeg, ja see oled sina, väike armas Berbara! Ah, mu meel tundis seda ette! Ma olen alati öelnud: olgu maailm nõnda lai ja suur kui on — oma kodujärve leiab iga väike konn!

Mundugi oli see armastusväärne kõneleja Järvekonn, kes ootamatuses teelisele vastu astus.

Väike armas Berbara seisatas veidi kõhklevalt. Kui marjast soost ei leidnud oma kodu ta, kas tingimata lausa vees siis peaks see olema?

«Kas te arvate, et...?» kogeles ta.

«Ma mitte ei arva, ma koguni tean seda!» kinnitas Järvekonn. «Ja mu armas laps, kuidas see mul kõrvu kratsib, see sinu jaheviisakas TEIE. Ütle papale sina, lapsuke, ütle SINA. Ma otse palun sind!»

«Sina!» sosistas väike armas Berbara, ja et Järvekonn näis midagi veel ootavat, lisas ujedalt:

«Pa... papa!»

«PAPA! — Ah, väike armas Berbara, kui liigutav see on!» õhkas Järvekonn. «Konjarahva elu on juba nõnda seatud, et iga papa seda sõna oma laste suust ei kuulegi... Ära pane pahaks, ma olen nii hirmsasti liigutatud, ma kohe nutan väheke...»

See oli tõepoolest liigutav kohtumine ja nad mõlemad nutsid selle peale natuke, aga siis loputasid silmad jälle järvesuus selgeks.

Järvekonn osutus ülimalt tundlikuks, ülitundlikuks isegi. Piisas, et tühipaljas tuulehoog kahistas kõrsi, ja juba hakkasid Järvekonnal sõõrmed võbisema.

«Ah, ma ei saa sellest kuidagi üle!» pihtis ta langetatud päi. Järvekonna oli hiljaaegu nastik haaranud.

«Ma ei usu siamaani, et tõepoolest pääsesin, ah, mu väike armas, sa ei kujuta sellist vapustust ette, ma veel siamaani värises üleni.»

Ta värises tõesti, aga siis kahises uuesti rohi ja uuesti sumatas Järvekonn ojja. Nüüd ujus ta teisele kaldale, aga sealgi polnud tal pikka püsi.

«Mu väike armas Berbara!» sööstis ta oma kinnismõttest tagasihutatult jälle vette. «Ah, karda vastikut vana nastikut! Sind luurab puus ta, sind jahib järvesuus ta, sa kaldaroos ning rohus ühtviisi oled ohus, ah, kõikjalt, kõikjalt ta leiab sind, usu mind!»

Seesugune nõuanne muutis selletagi pisut nõutu Berbara veel nõutumaks. Ehk küll papa Järvekonna leebe loomus ta pisukest südant puudutas, ei jätnud seda vähem puudutamata ta heitlik hingelaad, ja pime nastikuhirm näis Berbarale naljakana veel hoopiski. Ja äkki tundis ta endas pisukest iseteadvust tärkamas.

«Pa... papa!» ühtäkki lausus ta. «Ei edevusest ma maha jätnud Rabakonna lodu, ja praegu süda ütleb: ka järveäär ei ole minu jaoks see paik ja koht ning kodu.»

«Ikka on, kui oled järvekonn!» kostis Järvekonn.

«Aga, papa, võid sa kindlalt öelda, et see nõnda on?»

Vaikis Järvekonn.

«Ei kurnud kurge ma!» ühtäkki mõistis Berbara. «Ei konnakotkasta ka. Ei oska nastikutki peljata! — Ju siinseist erinevad radu siis enda jaoks pean leidma ma?»

Mis oli Järvekonnal vastuseks ütelda? — Kõrs kahises, üle oli vaid vette karata.

«Ah, kohe kuidagi ei raatsiks sind kaotada, ah väike armas Berbara!» õhkas taas ojapervele roninud Järvekonn. «Aga igal juhul annult konnasaatus on. Ja kui mõelda: ehk tõesti polegi olnud nii päriselt, kuid PAPA olen ma su suust kuulnud, kolm korda koguni. Ah, eks soojenda see mu päevi elu!»

«Ka mina mõtlen nii,» kostis väike armas Berbara, ja lisas ujedalt:

Mu PAPA... mis sest, et mitte päriselt...»

6.

Juba vähe nukraks küllap mõnel oleks läinud meel, aga väike reisiline varmalt-varmalt jätkas teed.

«Ei kurge karda ma,
ei konnakotkasta ka,
ei nastikutki hakka pelgama!»

Nii boltsiks sammule löi laulu ta. Jäi märkamatuks selja taga lahukäidud maa. Kuni — KVAA! — ühtäkki kuulis väike armas Berbara.

Muldugi oli hüüdjaks Rohukonn ja ta KVAA oli seekord ühte JAA.

Kvaa!» kvaaksus Rohukonn. «Eks ma kohe öelnud: eksid, Rohukonn, tühja keksid — mätas sul madal on, ahtakene silmades! Niikuinii Berbara on varsti siin!»

Rohukonn troonis kõrgel mättal ja vaatas väikesele armale Berbarale mäta kõrguselt alla. Ja Berbara vaatas talle kallaldase aukartusega alt vastu.

Väikesel konnal väike mätas, suurel konnal suur mätas, mõlemal mätas — kõige kõrgem mätas!» krooksus Rohukonn kühvalt. «Aga ma, kvaa! pole kade, jaa, karga korraks suure konna mättaharjale, Berbara! Siin saad targaks. Kvaa!»

«Õhates väike armas Berbara. Aga lõpuks võttis Rohukonn sõnu kullana, ja... kes ei tahakski siis targaks saada ka?»

Hakkas mööda mättakülge üles ronima.

«Ja kuhu sa mul jäid, Berbara?» krooksus Rohukonn.

«Rohu!» ahkis Berbara. «Varsti olen juba pooles mäta-
ma ma!»

«Haa!» laitis Rohukonn. «Ronid! — ütled sa? Laps, ainult rumal ronib, konnal koivad seks, et karata!» Ta kargas mätta otsast alla. Siis tagasi. Uuesti alla. Ja jälle tagasi. Pots! Pats! Pots! Pats! Pots! Pats!... Otsekui vedru, otsekui kummipall.

«Kvaa!» ütlen ma. On Rohukonn maailma krapsum täppiskargaja. Jaa, Berbara! Eks sama sügelust ju tagakoibes tunne sa?»

Väheke võõristav küll, kuid konnalapse tagakoivad ei sügelnud kargamise järele kõigevähematki. Visalt rügis ta ülespoole, kuni oligi end viimaks tihedast rohupuhmast mättaharjale läbi murdnud. Ta kuulas-vaatas maailma krapsakamat täppiskargajat häbelikuvõitu aapaklikkusega. Rohukonn, nagu arvata võibki, oli tähtsusest lausa lõhki minemas ja vaatas väikesele konnale aina rohkem ülevalt alla.

«Kvaa!» kiitis Rohukonn «Oma mätas, see on elu mõte, elu sisu, jaa! — Kuula, pane kõrva taha, Berbara!»

Väike armas Berbara küünitas mättaharjalt alla vaadata. Kõrte vahelt puutus talle silma paar rohututti, äravahetamiseni sarnased, samblalaik, porine lehmajalg. Ja kõik.

«Pane kõrva taha, Berbara, mida ütlen ma!» kuulutas Rohukonn ja kergitas nina kraadi võrra kõrgemale. «Kvaa! Kõigest üle-üle paik on mättatroon. Kõik, mis ilma sees — sinu silme ees!»

Väike armas Berbara küünitas end nii palju kui vahegi ulatus, ta koguni kergitas end kikiarvule. Rohututtidele, samblalaigule ja lehmajaljele lisaks silmas ta selili kukkunud sitikat. Ja see oli nüüd tõesti kõik, kõik viimaseni, mis talle Rohukonna laiast maailmast silme alla jäi.

«Aga...?» kogeles väike armas Berbara üha AGA. Ja teise AGA. Ja kolmanda AGA. Aga Rohukonn losutas mättal kui padakonn ega kuulnudki Berbara AGA-sid.

«Kvaa!» arutles ta. «Kuidas mätas, nõnda konn. Soos on mätas madal, arus kõrgem on, Rohukonna mätas niidul mäestki terve vaksa tipum on. On, on, küll on!»

Väikese konna keelel sügeles juba neljas AGA, ja viies AGA, ja kuues AGA koguni, kuid ta sügas keelt vastu suulage ega sõnanud silpigi. Ettevaatlikult hakkas väike armas Berbara paari rohututi, samblalapikese ja porise lehmajalje maailma tipust alla astuma. Õigupoolest poleks tal pruukinud nii väga ettevaatlik ollagi: Rohukonn oli oma sügavate mõtete kuljes kinni ega märganud midagi-kedagi enda ees ega ümber.

7.

«Ei kurge karda ma,
ei konnakõtkast ka,
ei nastikutki hakka pelgema...»

jalgadega end väike armas Berbara. Aga et ta oli oma pikal teel veel mõnda kogenud, siis salmis ta sellegi, nii et ta riimitud elulugu sai hoobilt poole pikemaks:

«Mu kodupaigaks eal ei saa
ei rabaserv, ei võsatukk,
ei ojaperv, ei mättanukk!»

Aga siis juba oli reisitee väikese armsa Berbara tiigipervele toonud. Ja et päev oli parasjagu palav ka, ei mõelnud teetöönikud: ta libistas end vette, et pisut supelda ja reisitolmu lühikeselt maha loputada.

O! Jeerum! Rabakonn, vana togu, on jäetud pika ninaga. Kõik ma kohe ei öelnud: tehke oma silmaklapid ja kõrvaluugid lahti, lapsuke on nagu minu suust kukkunud ja tal on muu rü.

Võib juba arvata, et see ohtra jutuga konn ei olnud keegi teine kui madam Veekonn. Ta embas Berbarat ehtprantslasliku tühusega.

O! Jeerum-jeerum, mihuke kaunitar sa mul oled. Lihtsalt kaunitar! Ta vaatas Berbarat arvustaval pilgul. «Ma kohe ei mäleta ära mõista, kellelt oled sa pärinud oma kauni kleidikõne, see tobe geneetika, ah, see lihtsalt käib mulle üle mõistatavale igatahes küünarvarrekesed on sul küll papalt, ja koivakesed, jah, koivakesed ka, ja ülepea oled sa oma füüsilise konstitutsiooni poolest väheke tõntsakas — pisut nõtkem ja saledam võmuksid olla, siis oleksid sa tõepoolest täpipealt minusse, vaata, missugused saledad küünarvarred minul on, kui pikad need koivad, ainult vaata mind, vaata mu nooljaid õlgu, mu taljed...» ta sooritas mõned ujumisharjutused, «...pikad kitendajalest, kõik minus on pikk ja sale ja sportlik, see on tänapäeval nii moodne, ma vaatan Järvekonna-emandat, noh küll, tema siiski nii hullusti silma ei haava, aga madam Rohukonn, oi jeerum, puruks võib naerda, kui teda vees näed, ei ole too madam Juttselg, kes ujub ainult koera, sa jeerum küll, aga Kärnkonnast ma parem ei räägigi!». Ta tõepoolest karkasaski oma sõnadetulva ja keskendus ujumisele. Mõõn-... madam Veekonn oli sel alal tõepoolest võrratu, tõepoolest ta ei olnuks talle võrdset leida. Väike armas Berbara pilgus teda imetlevi silmi. Lisaks oskas madam hiilgavalt demonstreerida oma ujumiskostüümi, otsekui kaleidoskoobis värvi. Berbara silme ees värvikarussell: kollane, roheline, valge, roheline, valge, kollane... Väiksel armsal Berbaral käis juba niigi, lösi küll, esmane pööritustunne oli tal tekkinud juba madam Veekonna jutuvurinast.

Berbara imetlev pilk ei lainud madam Veekonna silmadele kaugelt.

«Oh sa mu väike armsake!» embas ta Berbarat energiliselt. «Graatsia, mu laps, nõuab ohvreid, aga ma voolin sust tõelise kaunitari, mu väike armas Berbara, me ujume sinult maha kõik liigse, viimase veerandgrammini, pluss dieet, pluss dieet — äraproovitud abiventiil iga tõelise daami jaoks —, me võtame sinuga läbi terve ujumiskursuse, võtame kaks kursust läbi, me kordame oma programmi kas või kümme korda, kui vaja on, ja rohkem veel, sinust saab nii sale ning sihvakas konnaneiu, et Nastik ise kadedusest lõhkeb — ja et ta kärvakski! —, ja me alustame oma programmi viivitamatult, edasilükkamatult, otsekohe, hopp! Berbara, väike armas, me alustame vettehüpetest...»

Madam Veekonna energia oli lihtsalt vapustav.

«Kõht sees, rind ees, hoogne äratõuge, lennukaar vähekene laugjamalt kui vikerkaar!» õpetas ta. «Pervelt ulps, vette sulps!» Hetke pärast värises kerge virvering üle sileda vee-pinna. Ja kõik, vettehüppajast ei rohkem märki, kuidas väike armas Berbara teda pilguga ka otsis. Ühtäkki kerkis madam Veekonn siinsamas perve all pinnale.

«Noh, mu laps, algus niisama lihtne ongi: kõht, rind, äratõuge, lennukaar — kõik on klaar? Siis: hopp!»

Vesi lartsatas siinsamas perve all, kust madam Veekonn oli äsja pinnale tõusnud, ja siinsamas perve all ulpis üks väike armas konnalaps meeleheitlikult ratasringi.

Noh, madam Veekonna ilmet oleks maksnud näha ning vaadata!

«Oi jeerum!» kuristas ta oma peent prantsuspärast r-i. See prantsuslik r kurises veel kümnes jeerumis, aga siis oli madam Veekonna südidus selleks korraks otsas.

«Mu väike armas Berbara!» õhkas ta. «Ma küllap nutan silmad peast, ent koos silmadega ei saa ma endast välja nutta seda, mida nad õnnetuseks näinud on! Oi, jeerum, sa oleksid ju otseku mu enda suust kukkunud, aga sinu armsal papal, mu kullake, tuleks silmad peast välja kratsida!» Ta katkestas oma kõnevoolu, vaikis terve igaviku, ja lisas äkki mõtlikul sosinal:

«Aga muidugi, aga muidugi, ainult juhul, kui su papa on... ulepeagi veekonn?... ja mina sinu...?»

Väike armas Berbara! — Mis tal ütelda?!

«Jeerum, küll on lops! Äkki oled hoopis... juttuselgkonna laps?! Sest et vees...? — No selge see! Oh kurbust, tõepoolest silmad nutan peast!»

Ja madam Veekonna silmisse siginidki pisarad, jahedad ning pärlummargused konnapisarad. Polnud palju puudu, et oleks tihkuma hakanud ka väike armas Berbara. See olu küll ilmaasjata. Sest üleni pisarais madam Veekonn imetles

... Nõnda triigipeeglist, oli unustanud kogu muu maailma ja... andnudult;

... Põudub ainult raam... «Pisarates daam»... Jeerum, ja... amanud hingestki, kui suureparaselt pisarad mulle...

«... Ei vesi ka, ei vesi ka.

Vaid hommikkastes suplen ma...»

... Nõnda siinsamas kaks uut värsirida väikese armsa Berbara... lugulaulule lisaks ja ta pöördus kikivarvul minekule.

8.

Maand triip, sinul täpid, triip ja täpid — klapib!» Nõnda... hõvikus väikest armsat Berbarat Juttuselgkonn. «Ju... lund üksi, nüüd kõnnime siis kaks, ei püüa oma... selle üle varjatagi ma!»

... oli kaugele näha. Juttuselgkonn lihtsalt säras üleni. Ja... oma loomult oli vahe pöörasevõitu, tekkis tal otsekohe... idee.

«Mu armas väike, mis sest, et keskpäev on ja kõrgel päike... meid soojendab ning selles aastaringis lõppenud... konnarahva laululust — mu süda praegu laulu nõuab just... Minu hinges salaaaim: küll kauniti kokku siriseda võiks... Nii et...? Ei, ära tõrgu vastu, laps!» Ja Juttuselg... otsemaid häält seadma.

... re-re-re-do... Ei, vähe kõrgemalt: mi-fa-sol-sol-sol... la-la-la-si-doooo-doooo... Nii, laps, la-ast alusta...

Oh väike armas Berbara! — kust pidi teadma ta, mis fa, la?

«Skleroos!» hüüdis Juttuselgkonn ja koputas endale oimu... «See pole poos, mul on skleroos, peast alailma lendab... Ta see, sa oled musitseerimiseks alles liiga noor, laulu... võtad sa läbi alles kevadel, muidugi ma unustasin... Ta oli mõne hetke päris nõutu, too keevaline laulu... veldi murelik koguni.

Ja muidugi! Ja sinu jaoks on see õigupoolest ju tabu!» Ta... endale uuesti oimuluule.

«Aga seda enam, aga seda enam!» hüüdis ta. «Keegi selle... konnalastest pole kevadet kuulnud, Berbara, keegi selle... konnalastest pole kuulnud suvealguse sumedaid õhtuid... kuuld, Berbara! Sina kuuled, sest küllap oled sa õnne... Sündinud, väike armas Berbara!»

Mine tea, ehk oligi? Sest see, mida väike armas Berbara

nüüd kuulis, oli rohkem kui ime, see oli lumm ning ime üheskoos. Juttselgkonna sume-sume siristamine kostis algul kui arg kutse ning imestus, siis paisus hõiskeks, tõusis trallitades kõrge sinise taeva alla, kus ta helises, helises, helises... naeris, nuttis, hõiskas, nukrutses... ja hele päike värvis end kuu-hõbedaseks, ja pajud peitsid lehed ja jäid raagu, ja kogu maailm hakkas lõhnama tärkamisest ning tulvaveest... Ümber ringi vakatasid kõik teised hääled, tuul puieladvus seisatas kuulama... «Mõistmatu lugu!» sosistas Lehelind Metsvindile. «See on ju selge kevade!» «Absoluutselt võimatu!» sosistas Metsvint talle vastu. «Mul juba pojad õpivad lendama!» Aga siis haaras Juttselgkonna lauluviisist kinni Heinariitsikas ja tõstis viiuli lõua alla, ja see oli talle selle suve esimene viiuliproov, mis äratas muusika jaoks kõik ritsikad, ja nad timmisidki pillid häälede ja sedaviisi sai vahepeal paigast läinud kalender jälle ilusasti õigeks. Kui helas ning hääbus Juttselgkonna laulu viimane trillerdus, kuldas päike end uuesti päikeseks, pajud seisis lehis, nagu sel aastaajal lehis seisma pididki, aga tulvavete asemel lainetas kevadistes loikudes kõrge rohi, milles saagisid sajad ning tuhanded tirtsuviivulid. «Mis see nüüd oli? Lumm või kõrvapete?» küsis Lehelind lepaladvas? «Lumm või kõrvapete? Võimalikud on mõlemad!» nõustus Metsvint. «Aga oli see, mis oli, maailm on jälle paigas!» ja ta pistis pojale nokka mutuka.

Väike armas Berbara ärkas kui sügavast unest. Ta nägi kõike enda ümber ähmassilmi, isegi veidi mõistetamatult, nagu see unenäost tõelisusse tulles ongi.

Juttselgkonn vahtis pärani silmi taevasinasse. Ka tema toibus alles.

«Jah!» sosistas väike armas Berbara. «See oli nagu unenägu, see vapustas mind hingepõhjani. Aga ma... vist ei oleks tohtinud seda und veel näha ega kuulda...»

See oli pisut täiskasvanulikult öeldud. Ent pooleldi täiskasvanuna väike armas Berbara pärast kõike olnut end tundiski.

«Sul on õigus, andesta!» sosistas Juttselgkonn. «Aga ära karda, mu armas laps: sa unustad selle varsti... kevadeni.» Ja et ta oli Juttselgkonn, igas olukorras käbe-vilgas Juttselgkonn, lõi ta pea kuklasse, naeris laia suuga ja lausus öeldule lisaks:

«Mis pole heast, sa viska peast! — Laps, läki uitama!»

Juttselgkonn viipas Berbarale. Ta oli kiirkäija konnade hulgas, jooksus võinuks hiiregagi võistelda. Ja ta sibaski kui hiir, ja talle ei tulnud mõttessegi, et Berbara ei jõuaks temaga sammu pidada.

Aga väike armas Berbara ei jõudnud. Ta jäi Juttselgkon-

nud maha, ja siis jäi veel rohkem maha, ja siis jäi juba loo-

matult maha.

9.

Kärnkonna kodu asus haavajuure all. See oli kena ruumikodu kaasaegsete mugavustega, selles ulatuses muidugi, kui Kärnkonnale vaja. Kärnkonn ise oli väga uhke selle üle, et ta elamu oli varustatud konditsioneeritud õhuga; seade oli tehniliselt lihtne ja laitmatult reguleeritav: kuiva ning niiske õhu puhul Kärnkonn lihtsalt tukkus all uru põhjas, ja kui õhk liiga niiske ning jahedama korral seadis ta end ülakambrisse. Seda muide avanes talle suurepärase vaade maastikule, mis koosnes põlvkonnajala ja sammaldunud kännuga.

Kärnkonn elas range päevakorra järgi ega lubanud endale harjumuspärasest eluviisist kõigevähematki kõrvalehoidumist. Ja kõnealusel päevatunnil kükitas ta kõige sügavama unusopis nagu sel kellaajal alati. See, mis ta nüüd kuulis, häiris teda hirmsasti.

«Ei kurge karda ma,
ei konnakotkast ka,
ei nastikutki hakka pelgama...»

Tundis ta

Mis jutt-jutt see veel on?» küsis endalt Kärnkonn.
Ja kelle jutt-jutt see ülpea on-on?» päris ta hetk hiljem.

«Mu kodupaigaks eal ei saa
ei rabaserv, ei võsatukk,
ei ojaperv, ei mättanukk,
ei vesi ka, ei vesi ka...»

«Tuga-taga-taga targemaks!» kergitas Kärnkonn end istuli. Teda hakkas pisuke uudishimu vaevama. Kuid päevaplaani järgi oli tal veel sügava uru tund.

«Vaid hommikkastes suplen ma,
ta-ra-ra-raa...»

«Enne-ennekuulmatu lugu!» lausus endale Kärnkonn. Uudishimu vaevas teda juba lausa hullul kombel. Ja ta ütles:

Kul ma õigesti-õigesti mõistan, siis ehk peaksin-peaksin ma praegil juba-juba ülakambris istuma?» Aga öeldust hoolimata ei olnud ta selles ülearu kindel.

«...ta-ra-ra-raa,
ei lippa ringi hiirena.

Jaa!»

Oma harjumuste vastu pisut-pisut patustades astus Kärnkonn ülakeambris. Keda ta seal nägi, pole mingi kunst ära arvata: maastikul maarjasõnajala ning sammaldunud kännuga astus oma rännurada väike armas Berbara!

Hingepõhjani oli rõõmus Kärnkonn, aga ka endast veidi väljas oli Kärnkonn, mistõttu tervituseks tortsus ning torises Kärnkonn:

«Laps, kommetest tuntakse konna! Keset päeva ringi-ringi kärnkonn ei konda, kuskil varjul on-on ta!»

Väike armas Berbara peatus poolel sammul. Pisut soojem ju võinuks olla Kärnkonna toon. Aga teisest küljest: torts ning torisemine, eks see ole ehtpapaalik joon?

Vähekese lonti vajus konnapoja koon.

Aga selja tahe oli jäänud pikk-pikk tee. Juba tallad tuld löid. Puhkamiseks üsna sünnis paik siin oli see ja kaapiski siis maarjasõnajala alla ta pisipisikese uru-aseme.

«Nõnda, laps!» kiitis Kärnkonn. «Silma pisut-pisut looja laseme!»

Õiged sõnad olid need. Öhtu eel õige kärnkonn urus mõnustasti põõnab veel. Alles öö toob talle töö.

Püüdis uinuda ka väike armas Berbara. Katsus nii, proovis naa, tee mis tahad: silmadesse unekübetki ei saa!

Sibas urust välja väike armas Berbara, vastu kõiki kombeid hakkas jahti pidama! Küttis sitika. Teise veel. Siis kolmanda. Neljandana saagiks langes kõrvahark.

«Äh, ole-ole siin nüüd tark!» porises Kärnkonn ja kaapas käpaga üle unesegaste silmade. Ohkas:

«Untsus unenäod ja mokas päevaplaan!»

Virgeks ehmus:

«Esmakordselt elus!»

Kohkus koguni:

«Kui see nõnda jääbki, mis siis saab?!»

Arutlema hakkas:

«Ometi ta üsna-üsna igas tükis kärnkonn! Miks siis, see ja teine võtku, miks tal kombed teised on?! Aga... kuidas konnal kombed, nõnda-nõnda konn on... Nagu poleks päris selge... justkui selge on-on...?!»

Siiski: kummast-kumb teeb kumma? Konn teeb kombed? Kombed konna?»

Looja vajus päev.

Eha kustus.

Tõusis kuu.

Sooja samblalohku pugēs väike armas Berbara ja unustas

loohk muu. Unenäos ta ümber kumas roosa õhtuvidevik... justkui lõpul oleks eksirännak pikk... kasteniiske kõnnusammas... üksik kivi... lagendik... Ulmepilt või tõsilugu? Kummab, kumb videvik...

Haba? Niidumätas? Järveperv? Tiigikallas? Liivik? Metsa-...? — Uhteviisi hingeveõõrad paigad kõik.

Uhtepildis kõnnumaa... Oh on ime vast! Hell ja armas kodutunne embab konnalast...

Uhtedüüses taevast sõuab kuu. «Astu, kõnni, ringi vaata!» — nõuab päevaplaan. Kärnkonn ikka alles urus; meel mugu, mõte must: otsib lahendust!

«Magab Berbara! Magab-magab, just!»

Kuu või maha löö: päevaloojal, tule taevast-taevast appi! «...ta töö, ja ei rahunuks tee teda täiskuuöö!»

Ole tark ja mõista mõistatust!

«No kuidas on, no kumb teeb kumma? Konn teeb kombed? Kombed konna?»

Ja kui tooni trotsib-trotsib laps, kumba trotsida võib konnapapa?

Kellelt küsida?» endalt küsis ta.

Vuene Kärnkonn! Nii murdis pead ta, et jääb või peata!

10.

...sedasi.

Ühting täis.

Mis saab nüüd edasi?

11.

Hommikkastes kümbles Berbara. Ja siis juba jälle astus, mõeldkui astus ta. Et jääks reipaks rüht ja meel, seltsiks meelale ta uue laulu riimis teel:

«Roitab rabas rabakonn,
see nõnda on.

Ja järvepervel järvekonn,
see nõnda on,

see nõnda on.

Ja mättal troonib rohukonn,
ja veekonn tiigi emand on,
juttuseljal laul ning liivad luus,
kärnkonnal porin-torin suus,
see nõnda on!»

Aga ühtlasi oli väike armas Berbara nüüd metsa serva välja jõudnud. Küljeli langenud vana kase maani rippuvate okste varju jäi ta seisma ja mõtles oma laulu üle järele. See oli ilus laul ja kõik selles laulus oli tōsi ka, ainult et pisut poelik oli see laul veel ning lõpetamata.

Otsekui iseenesest tõusid talle keelele veel kaks värsirida:

«Nüüd läbi käidud kõik see konn,
kes neist mu jaoks see õige on?!»

Ent eksis Berbara, kui mõtles ta, et on siin üksinda.

«Oh hullud, hullud, hullud konnad, mis segaduse välja mõelnud on nad! Käib ringi vaene konnalaps: kes on ta memm? kus on ta paps?! Kas keegi varem kuulnud on, et mammat-papat otsiks konn?! See suisa tobe on!»

Nii naeris Lehekonn.

Mõttesse jäi väike armas Berbara.

«Selget tōde räägib!» mõistis ta.

«Mu väike armas Berbara, vist ainsana siin tunnen ma su sugupuud ja päritolu. Su seatud elu-olu. Kui püüaksid sa harjuda puulehtedesse varjuma, siis ehk, siis ehk, siis ehk... kui õitsemas on osjad, ma pakuks sulle kosjad?»

Nii laulis Lehekonn. End puhus täis kui kummikonn.

Kuid naeris Berbara.

«Mis siin nii naerda on?!» nüüd solvus Lehekonn. «Su nimeks ROHEKAS KÄRNKONN, su päriskodu stepis on, ka mina lõunarajalt. Mis enamat veel vajad?»

«Mind ise naerma ajad!»

«Päh, Rohekas Kärnkonn, su aru väike on!»

«Mis tarvis, mul nüüd TEADA ON, mu armas Lehekonn! — Aidaa!»

Ta hakkas astuma.

«Oh rumal-rumal Lehekonn, sul endal aru napilt on!» end sõitles Lehekonn. «Nüüd loobus must ka Berbara, ei pruuti siit ei leia ma, kas viimaks tõesti lõuna poole pean ma kõndima?»

Nii kurtis ta.

Kuid juba kaugel, juba läinud väike armas Berbara.

12.

Õhtutaevas punakuldselt kumab videvik. Kasteniiske kõnnusammal. Üksik kivi. Legendik.

Ulmepilt või tõsilugu?

Harras koiduaimdus hinges, seisab Berbara.

Sügav vaikus ümberringi. Hinge kinni hoiab Kõnnumaa: armas tulnuk jääja on, või... või nagu teised seni?... endalt küsib ta.

Pole teab mis jõukas elu: kare kõrs ja sakris sammal, üksik õunepõõs, üksik kivi, puugi üksik... põuataevas, janus maa...

Aga keset tüütut halli —

hõljak varmas, olek armas, kõrge silmasarn ja kummis kurgu-olune, moekas koibade ning küünarvarre joon, naksis koon ja oh ma ime! — siravrohelised tähnikesed kleidil säramas.

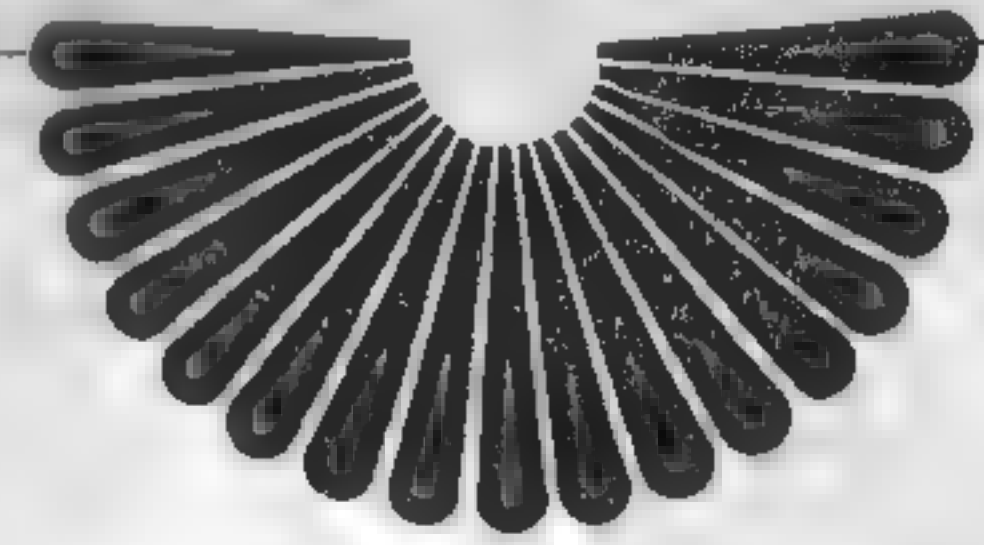
Nagu elus smaragd ta — väike armas Berbara!

«Oh kui rikkaks, püstirikkaks ootamatult saanud ma!» lausub Kõnnumaa.

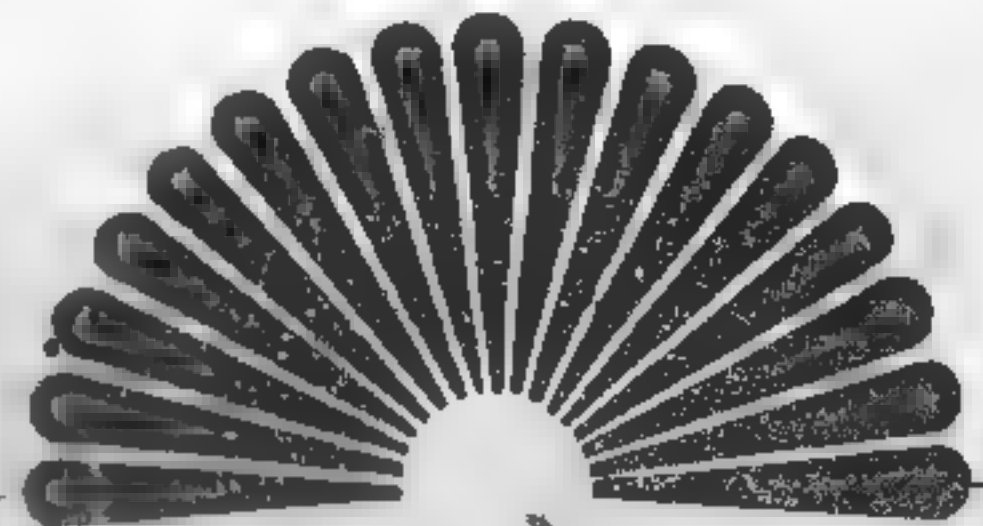
Kaivalt hoiab, kaitseb, varjab oma aaret ta.

Lõhnutud SINA teda leidma — HOIA KA!

1073

Hundikäpp

See on jutustus ühest poisist ja lipust, mis on luitunud ja
mille heast riidest, ja kui nii võtta, pole mitte kui midagi
uus. See on üldse jutustus poistest.

Võidakse ette heita, et see jutustus on veidi sentimen-
taalne. See etteheide on teenitud, kuid ma ei võta seda üle-
mõttundamisse. Sest meie, poisid, olemegi teatud eas senti-
mentalsed ja jäägitult valmis suurteks tegudeks. Ja natuke
allast jabb meisse ka veel siis, kui me juba ammu kanname
pükki pükse ja habemeajaja kirub meie habet, mis on kõva
kui loathari. Ja ma mõtlen, et meil ei pruugi seda ei karta,
kaletseda, ega häbeneda.

Autor

1.

Meinhardi Meinhard ajas suu ammuli ja haigutas.
Palav ning igav oli.

Mutt, noorem vend, patsutas paljaid varbaid vastu teem-
Tolmukord laial kuuskedemaalusel teel oli paks, tolm
pakkesekuum nagu tuhk. Juba kolm nädalat polnud
tulnud. Kuusik linnaservas ei pakkunud enam ei
pakkesevarju ega jahedust — vastupidi, lopsakad metsa-
ed pakkid nukralt lontis ning puude all losutas liikumatu
pakkide leitsak.

Meinhard vahtis tülpinult tolmusabasisid venna varvaste
lale.

Tolmu on see poiss, mõtles ta loiult. Ons veel vähe tolmu
tõugut? Kuluks talle üle kaela äiata! Kuid palavus oli
Meinhardi nii ära roiutanud, et ta ei viitsinud teist sõnagagi
lale.

Meinhard lüüskas tilluke, kuid seda kurjem kuum päi-
tore. Mets ja kogu linnaserv olid nagu välja surnud. Oska
in arvuta, kus keegi oli päeva palavamate tundide eest
aputaga leidnud. Niisuguse ilmaga tuleks lausa kaelani vees
lõuna, kuid jõge-järve ega sobivat veeaukugi linnakese
lale ei olnud.

Meinhard sülitas läbi hammaste. Eks katsi niisuguse pala-
m kulljõhutsu suust kätte saada! Kuid Meinhard oli linna-
va pakkide hulgas kõige osavam sülitaja. Ta laskis veel tei-
Meinhardi läbi hammaste ja hakkas siis noorema venna ees-
al varvastega tolmu patsutama.

Igav, igav, äärrääkimata roid ning igav päev oli.

Meinhard tõlks, kaua vennaksed kuusikuservas kükitasid ja

sõnatult varbaid tolmus vihtlesid. Igatahes pöörasid mõlemad ühel ajal pead ja jäid teele vahtima.

Mööda teed tulid kaks väikest poissi, mõlemal korvid kaenlas.

Kui tulnukad vennastele küllalt lähedale jõudsid, aeglustasid nad sammu, kuni kõhklevalt seisma jäid.

«Hõi, teie!» hõikas konstaabli noorem. «Tulge siia!»

Poisid jäid paigale.

«Tulge siia!» nõudis Mati. «Ja siva!»

Need olid Ülo ja Ats proua Sikka üürimajast. Samuti vennad. Üks kuuene, teine viiene. Tattninad konstaabli poiste jaoks. Kuid niisugusel igaval päeval käivad tattninadki asja ette.

«Miks teil korvid kaasas on?» hakkas Mati mõlemaid üle kuulama.

«Meie läheme käbisid korjama.»

«Miks te neid korjate?»

«Ema teeb käbidega pliidi alla tuld.»

«Miks ta puudega ei tee?»

«Puud on kallid, aga suvel on käbisid metsa all küllalt.»

Sellega oli ülekuulaja küsimusteriing ammendatud ja tarkus otsas. Ta vaatas vanemale vennale küsivalt otsa. Meinhard vahtis keskendunult oma tolmuheid varbaid. See oli märk, et tal peas midagi idaneb.

Ülo ja Ats seisisid kui väikesed soldatid. Kui oled viie- või kuueaastane, siis loomulikult pead teadma, kuidas kümne- ja kaheteistkümneaastaste poiste ees seista. Liialti kui need poisid on konstaabli Meinhard ja Mati.

«Kas me võime nüüd minna?» päris Ülo.

Mati vaikus, ja Meinhard, ilma et oleks küsija poole vaadanud, sülitas. Väikesed poisid tõmbusid veel aupaklikumalt sirgu ja seisisid edasi.

«Nõndaks!» austas Meinhard viimaks mõlemaid pilguga. «Möödunud nädalal me tegime teile reumavastase kaitsepookimise?»

See oli tõepoolest nii. Konstaabli omad võtsid poisid kinni, koorisid mõlemad paljaks kui porgandid ja istutasid nad siis kordamööda sipelgapessa. Algu Ülo, siis Atsi ja uuesti Ülo ja jällegi Atsi...

«Tervis on nüüd korras?» uuris Meinhard.

«Korras!» kinnitas Ülo vapralt. Ats pistis tõinama.

Meinhard sülitas.

«Kas teil on hea ema?» küsis Meinhard siis.

«Hea!» kiitis Ülo ja Ats vedas lootusrikkalt käeseljaga üle muna

«Millega te talle tema headuse eest tasute?»

See oli tõsi ja ootamatu küsimine. Vähemasti ei olnud

Ülo ega Ats seda endalt veel kordagi küsinud. Ja kuna vastus ei olnud, tõmbus Meinhardi nägu üha enam pilve.

«Mina tasun oma emale lilledega!» kuulutas Meinhard viimaks ja tõusis. «Asuge mulle sappa.»

Teel paari paljaid taldu hakkasid möötma tolmust metsa- teel. Põlvvaatajale võis see näida pisut veider rivi — üks poiss ees, teine paras volask taga ja kaks tillukest kartlikult heakel kui konvoeeritavad vahialused. Kuid teatud mõtte- teen tapipealt ka nõnda oligi, ja kujutledes võimalikku põlvvaatajatset, haaras Mati konvoeeritavate selja taga hige- vana pihku tongipüstoli plekist pära.

Tragi pörkas metsaalune tee vastu kõrget kivimüüri. Tee- vahtusid küll müüri kõrvalt edasi, kuid Meinhard ja koos temaga- õnn konvoi jäi siiasamasse seisma.

«Nõndaks!» ütles Meinhard. Hiljutisest tülpimusest ja lo- - tusest polnud temas enam jälgegi. Ta oli jälle tema ise, napi- - tustine, kuid alati ettevõtlik ning tegutsev konstaabli Mein- - hard, ja see asjaolu oleks pidanud Ülo-Atsi eriti ettevaatusele - panema. Aga kui oled kuueaastane ja su selja taga pigis- - tatud peos püstolipära, olgugi et plekist, siis vahest ei olegi - ettevaatusest väga suurt abi.

Kivimüüri taga asus härra Maasi aed. Ülo ja Ats pidanuks - ole teinud teadma, sest härra Maasil oli kõige suurem aed - linnas.

«Talle müüri taga kasvavad kõige imelisemad lilled,» tea- - tustas Meinhard.

Väikesed poisid vaatasid kartlikult kõrget müüri. Ja et see - oli juut nõnda kõrge ning ülepääsmatu, siis valgatas neil silmis - juba kergendus.

Meinhardi jaoks ei olnud ülepääsmatuid tarasid ega müüre, - tavaliselt polnud vaja talle «redelitki» teha. Ta kõhutas kõrgel - nendel, üks jalg müüriküljel hooletult rippu, ja tõenäoliselt - mõtles vaadates, mis talle teispoolel avanes.

«Anna nad üles,» ütles ta viimaks alla Matile.

Väikestes poistes süttis tragi trots ja Ats püüdis isegi põge- - neda. Kuid asja otsustasid korvid. Mati lihtsalt kiskus need - poisid kuest ja viskas üle müüri. Ja mõlemad mässajad kuu- - lutasid sadamaid.

Väikesed kukitasid kõik neli tsemendiga silendatud müüri- - püüet ja vahtisid alla aeda, kaks uurivalt, kaks hirmuvari- - tust. Siis liibus Meinhard kui tapuvars vastu müüri ja mõne - hetke pärast seisis juba teispoolel vaarmarjapöösastes.

«Anna nad alla!» käsutas ta venda

«Äge püüsete!» julgustas Mati marakratte müüriharjal. - tavaliselt, ehk küll nii müürist kui enda allatoimetajast krampli- - kult kinni kriimmasid ning pilligi löid, ei saanud arugi, kuidas - juba all olid, ja ainult nende vastu müürikive kriimustatud

sõrmeotsad, kirvendasid kibedasti. Kuid selles olid nad ise ja ainuüksi ise süüdi.

Lopsakad vaarikavarred kõrgusid poistel üle pea. Ülo ja Ats leidsid oma korvid. Koos korvidega said nad terake julgustki.

«Lähme!» ütles Meinhard. Nad marssisid vaarikates, kuni seisid avara peenramaa äärel.

Ridamisi kasvasid peenardel lilled. Neid ei oleks jõudnudki kokku lugeda. Ja missuguseid neid siin kõik oli!

«Näete, te võtate neid,» juhatas Meinhard. «Need on võõrasemad. Aga te ei nopi õisi, vaid kisute nad üles koos juurtega. Sest siis saab neid kodus uuesti istutada ja nad õitsevad sügiseni. Kas on selge?»

«Aga... kas neid tohib?»

«Mina viin oma emale alati siit!»

Kui nii, siis ei olnud Ülo enam midagi küsida.

«Pange mõlemad korvid täis,» õpetas Meinhard. «Ja siis võite süüa maasikaid. Need on siin suured kui põidlaotsad ja kasvavad seal, näete, teise müüri ääres. Aga enne lilled. Hakake pihta!»

«Aga kuhu teie lähete?» sattus Ülo ärevusse, kui konstaabli omad vaarikatesse tagasi tõmbusid.

«Me ootame teid müüril, aitame pärast üle,» rahustas teda Meinhard. «Karta pole midagi, me paistame teile siia kätte.»

Meinhard ja Mati ronisid tõepoolest müürile ja lamasid seal, pead vastamisi, kui kaks suurt laiska kõutsi. Ülo ja Ats võisid neid iga pilgu tagant silmata. Kindlust, mida annab nii silmaga nähtav sõnaustavus, on raske ja vahest võimatugi üle hinnata.

Päikesetera lõõskas poistele palavaks köetud müüril pähe ning selga. Lausa põrgupiin oli siin niiviisi kõhutada. Ent Meinhard ei näinud seda märkavat ega tundvat. Ta vahtis üksisilmi ja liikumatult väikesi poisse lillepeenardel.

«Mis edasi tuleb?» ei pidanud Mati viimaks enam vastu.

Meinhard laskis tirtsu sülgel läbi hammaste. See oli kogu ta vastus.

Ülo ja Ats olid ammu unustanud mure ja kartuse, mis neid selle ebatavalise seikluse kestes oli vallanud. Võõrasemad, ühed erkkollased kui liblikatiivad, teised rusked nagu samet proua Sikka tagatoatoolidel, kolmandad kõige veidramates värvides kirjud, olid ilusaimad lilled, mis nad näinud. Nad tulid kergesti juurtega mullast välja, et kuni sügiseni õitseda madala akna all emale rõõmuks. Poisid valisid kõige kirkamaid ja ilusamaõielisi taimi, ja kuigi suured kartulikorvid olid lilli juba sangani täis, mahtus neid sinna — kui natuke kokku pressida — küllalt veel. Kuni enam tõepoolest ei mahtunud.

Nad vaatasid üsna korraka müürile. Konstaabli omad lama-

«... need tül nagu ennegi. Poisid jätsid korvid peenardele ja tegid seda, mida nende olukorras oleksid teinud kõik viie- ja kuueaastased poisid — läksid maasikasse. Need olid siin suuremoodi veel kui põidlaotsad ja peenardel ei paistnud otsa ega

Meinhard müüril muigas esmakordselt kogu tänase ettevõtte jaoks. Aga Mati ütles:

«Me oleme lollid. Viime teised maasikasse, aga ise vahime vahepeal muuga pealt.»

Meinhard libistas enda müürit alla. Kuid mitte aeda, vaid aia poole, teele.

«Näed siva!» ütles ta vennale. Ja hakkas tulise kiiruga minna. Selle palavaga, kus niisama lesidagi oli üsna omaette lihtne kiiu ja üldse kogu ettevõetu mõtet hakkas Mati talutama alles siis, kui mõlemad härra Maasi ukse taga seisid ja Meinhard tõtlikult uksele koputas.

Härra Maasi ei vihanud maailmas midagi rohkem kui poisse ja varblasi. Sest kuidas võibki neid mitte vihata, kui sul on aias sada kaks õunapuud, nelikümmend kaheksa pirni, poolenda kirssi. Ja ploome, kreeke, tikreid, sõstraid, vaarikaid ja palju, et raske arvet pidada. Lisaks veel maasikad ja muu

Meinhard lõpetas koputamine ukse taga enneaegselt härra Maasi tolmukaku. Halb oli olnud selle uinaku alguski. Enne uinamist oli härra Maasi sõidelnud Härra Jumalat. Ja tõepoolest: kas on siis tema, Kõiknägija silmad?! Tervelt kolm jaanikuist tolmukat ei pilvesabagi taevaserval! Kas on härra Maasil kirikumehed võlgu või on ta võõrmündri korjandusekarpi jätnud sealt laskmata, et armuline Issand nüüd oma avitaja pilgu härra Maasi koja ja viinamäe pealt osavõtmatult kõrvale pöörata? Või ei näe tema, Kõiknägija Jumal, kuidas pöud aias otse-kohe olava tulega kõrvetab, kuidas igal õhtul ja hommikul päevast vägi härra Maasi viinamäel kastekanne kummutab? Ei mõtle ju armuline Jumal ometi omast taskust sellele loodri-kohe juba päevapalka maksta?!

Nõnda oli härra Maasi oma jumala vastu nurisenud, lootmata, et ta sellest kõigest vähematki vastu saab. Ent nähtavasti oli kõigevägevam härra Maasi lugupidamatut avaldust ometi kuulnud ja selle üle pahandanud. Või mille muu pärast oli Jumal härra Maasit tema uinaku ajal vastikute unenägudega puhelnud?!

Meinhard kõike teades võib juba arvata, kui heas tujus härra Maasi koputajatele ukse avas.

«Tere!» ütlesid konstaabli poisid.

«Kas neid veel vaja on?» vastas härra Maasi.

Härra Maasi, me tulime teile ütlema...»

«Tahate minult tuututäie maasikaid osta?!» Härra Maasil

oli uldse vanainimeselikult terav ja kile hää, ja praegu pidi sesid ta sõnad poiste kuulmenahkades kui herilased. «Aga keda teie, nurjatud jõmpsikad, ei tea, et härra Maasi elab kindla korra järgi ja magab sellel kellaajal oma lõunauinakut?»

Selline kohtlemine — kui hästi ka mõlemad konstaablivõid teadsid, mis veider ja riiakas vanahärra on härra Maasi — pani isegi paljunäinud Meinhardi hetkeks kohmetuma. Tekkinud pausi kasutades kuulutas härra Maasi veelgi kiledamal häälel:

«Ja kas teie ei tea, et härra Maasi ei müü poisikrattidele ega maasikaid ega marju või puuvilju?! Sest vargad ja rajakad on nemad, ja härra Maasi teab küllalt hästi, et kui üks niisugune poiss tuleb temaga aeda ja kahe sendi eest ostab, siis sellel ajal tema kümne eest varastab.»

Seda öeldes härra Maasi ei liialdanud palju ei ühes ega teises. Ent ometi meenusid talle sedamaid mõned peotäied turul müümata jäänud maasikaid ühes korvis, mis olid küll riknenud, kuid mida härra Maasi polnud raatsinud siiski ära visata, ja ta püüdis nüüd mõistatada, kas noored maiasmokad maksavad talle tuutu või kahe eest.

«Härra Maasi,» oli Meinhard end kogunud. «Me tuleme teile ütlema, et kaks poissi ronisid ennist üle müüri ja on suurte korvidega teie aias.»

«Aah?!» kõöksatas härra Maasi, tõstis käed ja lõi rinna eest traagiliselt kokku. Nii selguski, et ta oli vasaku käega hoidnud kogu aeg pükse üleval. Nüüd vajusid need maha.

«Aah?!» usutles härra Maasi. «Kuidas sina ütlesid?»

«Neil on hästi pirakad korvid,» teadustas Meinhard. «Niisugused, millega maal käiakse kartuleid võtmas.»

«Armas jumal!» tagus härra Maasi käsi kokku ja ta pikk valge sokuhabe värises ärritusest. «Mis inimesed teie ometi olete?! Teie kauplete minuga maasikatuutu pärast ja teie ei mõtlegi minule ütelda, et minu aias on röövlid ja vargad kahe suure korviga?! Siis tulge minuga ometi aeda kaasa ja aidake minul neid röövleid püüda, mina räägin ju teiega ometi eesti keeles?!»

Härra Maasi komistas pükstesse, kuid ta kraamis need otsekohe üles ja neid mõlema käega hoides tõttas ta, konstaablipoisid kannul, aeda.

«Nad on seal, maasikates,» juhatas Meinhard.

«Aah?!» hüüatas härra Maasi ja tõstis käed uuesti rinnale. «Kust sina tead, et nemad just seal on?» Ta uuris ütlejat pilguga, mis oli puurivam kui röntgen. Ent Meinhardi läbivalgustamine käis härra Maasile ilmselt üle jõu.

See oli küllalt korras aed, see härra Maasi oma, ja seda enam paneb imestama, et siin vohasid ka nõgesepõõsad. Ja kui nüüd härra Maasi tõepoolest silmas maasikais pahaaimamatult maiustavaid jõnglasi, ei pidanud ta pikka plaani. Kättest küsi-

ma taluma ta endale lopsaka nõgeseviha ja hiilis, habe õieli, et mingi veider muinasjututont maasikate poole.

«Nõndaks!» ütles Mati ja irvitas.

«Ära hirn,» tõmbus Meinhard mossi. «Need tobukesed tõivad vanale veidrikule lollisti pihku.»

Mati kehtas õlgu. Siis vaatas aias ringi.

«Niisugune etendus kuluks siis ära, kui siit juba midagi võtta on,» arvas ta. «Tea, kas vana toi meid sügisel meelest jätke?»

Meinhard sülitas. Ja hakkas aiavärava poole lonkima.

2.

Linnas tänavas valiti pealikut, kuna Laane tänava äärsesse kapiitluse oli nüüd ehitatud kindlus.

Kindluse ehitamise algatajaks oli Punarautsik. Milleks Linnas tänava poistele kindlust vaja oli, see ei olnud ehitajatele selge, nagu polnud see selge Punarautsikule endalegi.

Et nende mõtteline põhjendatus ei tekitanud poistes erilist huvi, sest kas siis vähe oli siiasamasse võssa ehitatud salakäiku, mida lõppkokkuvõttes samuti ei läinud kellelegi ega millegi tarvis.

Et küll keegi poistest polnud varem kindlusi ehitanud, ei oleks nad nende käes hästi, sest nad võtsid oma tööd tõsiselt. Kui tõsiselt koguni, et teisel ehitamise päeval uurisid ning nuhkasid nad kogu kambaga terve pärastlõuna linnamäel vanades loovavaremetes, kuigi teadupärast ei oleks tohtinud neil seal mitte mingitki läbiuurimata müürijuppi ega keldrisuud olla. Selle kopeerimislooni tulemusena suurendati kindluse põhipinda poole võrra ja lisaks hakati kaevama salakäiku, mis oli kindluse ümberlõik võetuna ligi üheksa meetrit pikk ja viis välja suurde, ühele lühja kadakapõõsasse.

Endastmõistetavalt toimusid ehitustööd täieliku saladuskatte all. Ja kogu tegevus innustas poisse nii, et nad ei pidanud mitte üheki higi, mis siin põuapäikese kuumuses ohtrasti voolas. Sest kindlus pidi tulema nagu päris, nii olid nad otsustanud. Nüüd olid kõik vaevad seljataga. Kindlus oli valmis — suur, kõrge, lühike mätastega kaetud. Hoolikalt maskeeritud salakäigus olid nad endil juba põlved ja küünarnukid marraskile roomanud, niisugune asjaolu ei vähendanud põnevusvärinatega poistele elamusi, mida viibimine maa all endaga kaasa tõi. Need enam, et labürinti, nahkhiireparvi ja viimase küünla kustuvad leeki polnud raske pimedas maa-aluses juurde mõelda ja komedalt ning tuhmilt kostvad maapealsed haaled tõid iseenda juba tõelised judinad ihusse. Aga praegu istusid kõik kindluses ja valisid pealikut.

Neid oli siin viis poissi. See oli kogu nende kamp. Õigu poolest see polnudki veel mingi kamp selle sõna organisatsioonilises tähenduses. Polnud ju pealikut. Nad lihtsalt elasid kõik Laane tänavas, olid enam-vähem ühevanused ja said omavahel hästi läbi. Vahel muidugi kaklesid ka — ja tahaks näha poissi, kes seda omavahel teinekord ei teeks —, aga enamasti hulkusid alati koos ega lasknud võorastel kellelegi endi hulgast liiga teha. Nii et mingi kambaga nad õieti ei sarnanenud ja neil polnud kunagi mõttes olnud ka kampa luua. Ainult et nüüd oli neil kindlus, ja siis, mõistagi, ei saanud enam vana viisi.

Sellepärast oligi nüüd vaja pealikut. Ja pealik tuli valida nende endi hulgast, mistõttu see kõik oli väga keeruline ning veidi vastumeeltki asi. Iselugu, kui pealikuid oleks tulnud valida viis. Kuid vaja oli ainult üht.

Nad olid, kes kuidagi, istunud-kükitanud kindluses juba hulga aega, kuid valimine oli visa edenema. Sest Punarautsik — oma hüüdnime võlgnes ta oma punasele peale ja väikesele kasvule — istus kindluse alumisel jooksuvalil ja näris kõrt. Ta oli juba paraja mätta paljaks noppinud ja läbi hammaste hekseldanud. Muidugi, kui niiviisi kaua istuda ja aina kõrt närida, võib kogu halja rohukamara mullale näppida, kuid lõppeks oli Punarautsik ikkagi ehituse algataja ja kellelgi ei tohiks olla selle kohta midagi öelda. Pealegi pole õiglane Punarautsikult esimest sõna oodatagi, sest kas ei olnud tema just kindluse kallale asudes juba selleks korraks oma jao öelnud. Tõsi on ka see — pealikul peab nii juuste all kui käsivarres midagi olema. Ja ega iga mees ikka kindlust välja mõtle, aga mis käsivarde puutub, siis on Punarautsik isegi konstaabli Meinhardi üks ühe vastu läbi klobinud, olgugi et too temast rohkem kui peajagu pikem on. Ja eks ole piibliloostki teada, et just pisike Taavet suure Koljati läbi kolkis, aga mitte vastupidi. Nii et kõik see valimise asi teda, Punarautsikut, ei tohiks puutuda, öelgu parem teised oma sõna.

Ta sülgas suu tühjaks ning noppis endale uue kõrre.

Punarautsiku jalge ees kükitas Hundikäpp. Hundikäpp on uhke hüüdnimi ja seda annab välja teenida. Paraku oli Hundikäpp selle nime võtnud endale ise. Ta oli kleenuke poiss, see Hundikäpp, pea valge nagu võilillenutt. Ta näos olid ehtsad plikasilmad — suured ja rohekashallid. Naised kiitsid õhinal ta ripsmeid, pikki, kaardus ja tumeda. Häbist ning solvumisest selle üle oli Hundikäpp siis lausa nutul, kuigi ta iseenesest polnud mingi viriseja. Vastupidi, kui ta nuttiski, siis pigem trotsist, jõuetusest ja raevust. Sest ta oli uhke hingega ja sõna, mis mõnelt teiselt oleks kui veetilk hane seljast maha varisenud, solvas teda rängasti ning valutas veel päevi Hundikäpa hinges. Selles hinges valutas muudki, millest ta kaaslased alati ja enamasti aru ei saanud, ent siiski seda kuidagi ähmaselt tunneta-

ad. Mõeldu nad võoristasid Hundikäpa pisut, nokkisid teda kuskil südame salasopis — mine tea — kades-
tastid ehk veidi.

Nitugune oli Hundikäpp, kes kükitas praegu Punarautsiku jalga ees, toetas lõuga peopesale ja vaatas mitte midagi nägema silmadega kõrget kindlusemüüri. Oli vähe väljavaateid, et ta oleks pealikuks valitakse. See ei teinudki talle muret. Sest ta oli juba pealik ja ta oli valinud enda ise. Nii — mõttes, ette-
tuputus. Vähemasti nii kauaks, kuni valitakse keegi teine. Mõeldust teda nagu ei istunudki praegu poiste hulgas. Ei, ta istus praegu bastionil, kindluse kõige kõrgemal vallil, ta kõrva
võisid kuulid, ümber lamasid lahingus vaprate surma
sõjamehed ja all tungis peale vaenlane. Ta oli üleni
ja verine, see Hundikäpp, kuid veel pidas ta vastu.

Hundikäpa vastas, kindluse teise valli ääres, istus Louis ja
puupulgaga maad. See oli tõmmu ja äge poiss nagu
muudlane. Aeg-ajalt ta peatus oma tegevuse juures ja ta mus-
silma pilk tumedate kulmude alt riivas kordamööda
tõrvalt igatse nägu. Siis ilmus ta suunurka solvunud muie ja
ta hakkas veel ägedamalt maad sonkima. Sest nad ärgu ooda-
baid talt esimest sõna. Temalt mitte! On ainult üks viie hulgast,
kes võib pealikuks. Sellel mehel on prantsuse nimi. Nimi,
mida omal ajal kandsid kuningad. Kuid see mees ei tüki esile.
Nad peavad seda lõppeks ise taipama. Eriti Raimond, just tema!

Louis vaatas Raimondile tungivalt näkku, kuid Raimond ei
võtnudki seda pilku märgata, sest ta pööras kangekaelselt
mõnda. Tõsi, ta tundis teise pilku oma näol, ja vahet just see-
pärast ei tõstnudki silmi. Sest ta teadis, mida Louis' silmad
temalt nõuavad.

Raimond ei olnud mingi õrn hing, kuid kuskil sisimas käär-
tal juba mõnda aega mingi ebamäärane alandustunne ja üht-
ne protest. Rabeda ärritusega mõtles ta võileibadele, mida
Louis oli talle teinekord pakkunud, või supitaldrikutele, mis ta
puutepoodnik Ahrensi sahvris ning köögis tõttamisi tühjaks
saanud. Ta oli võtnud seda kõike lihtsalt kui Louis' kõikejaga-
võit sõjamehelikkust tema vastu, ehk ta küll teisele samaga
teada ei saanud. Raimond oli Louis'le vastu andnud selle
mida, mis tal oli — enesesalgamise, loobumise sõbra kasuks.
Kuid ta äkki tajuma hakkas Louis' kärsitust, kui Raimond
mõnda asjas ei kuuletunud või astus teisele ette. Ja siis oligi
solvunud Louis kaledalt naerdes pillanud vihje poistest, kellel
talinevõid «Bona» lehk küljes, ehk küll sedagi neile kodus ainult
baid näidlas leivale määratakse. See, selgitas ta kohe, ei käivat
Raimondil kohta, ent vahet see agar selgitus Raimondit just
kõige teravamalt riivaski.

Nitugune Raimond ei olnud hingelt hellik ja ta ei öelnud Louis'
põlvetud hingileivast nüüdki ära. Kuid miski ei olnud siiski nii

nagu varem ja Louis' nimi ei tahtnud Raimondil tulla praegu kuidagi üle huulte. Seepärast pörnitsetes ta maha ja vaikis.

Kindluse keskmisel jooksuvalil istus neist viies, Ragulka, ta alatine kaaslane — ragulka — püksivärvli vahel, ja kõlgutas jalgu. Ta oli neist kõigist pikem, nii pikk, et kandis juba isapükse, millel aratööbatud sääretorud alt lühemaks lõigatud. Ragulka ei hoolinud ametitest ega võimust, ta oli parasjagu lõuapuu ja oskas igas asjas näha selle naljakat külge. Ja praegu ta vaikis lihtsalt sellepärast, et oli enam-vähem õigesti taibanud, miks keegi ei sõanda öelda esimest sõna. Esimene sõna on liiga määrav, ja seepärast kaks nüüd kõhklevad ja ootavad, aga ülejäänud kaks ainult ootavad. Sest ei saa ju ise öelda seda kõige tähtsamat: omaenda nime.

Kindluses valitsev pinge tegi Ragulkale nalja, kuigi ta see juures ka veidi igavles.

«R-r-raimond...» ütleski Ragulka viimaks valimiste algusest saadik esimese nime. Louis võpatas, nagu oleks teda löödud.

«Miks Raimond?» päris ta ägedalt.

«Raimond...» kordas Ragulka rahulikult. Ta vaatas nime-tatule pikalt ja mõtlikult silma. Kuni küsis:

«Tead sa, Raimond, kui palju teeb välja kolmsada kakskümmend üks korda viissada nelikümmend kaks?»

«Ei tea,» ütles Raimond. «Palju see teeb?»

«Mina ka ei tea!» kehtas Ragulka olgu ja itsitas. «Sellepärast ma just küsisingi.»

«Tobu!» põlastas Louis. «Sa ära sega valimisi.»

«Eks siis valige juba!» naeris Ragulka. «Mis te siin nii pikalt pörnitsete.»

«Noh, ütle sina!» Louis tõusis. «Keda sina valiksid?»

«Mina? Mis siis ikka, mina võin kohe öelda!» Ja Ragulka võis seda tõepoolest, sest ta oli juba ammu otsustanud. Ta pigistas nüüd silmad kinni ja keerutas näpuga allolijate kohal. Samal hetkel, kui ta sõrm peatus Hundikäpal, hüüdis Ragulka «viisteist» ja avas silmad. Näpuga kõiki kordamööda sihtides hakkas ta lugema.

Viieteistkümmes oli Punarautsik.

«See pole pimesikumäng,» ütles Louis. «Pealikud valitakse teisiti.»

«Olgu,» ütles Ragulka. «Mina igatahes valisin Punarautsiku ja olen tema poolt.»

«Kes on teine pealik Punarautsiku vastu?»

«Ole või ise, õige mul tähtis asi!» naeris Ragulka ja kõlgutas jalgu.

«Ja olen ka!» kinnitas Louis. «Igal mehel on üks hääl. Kes on...» siin Louis peatus. «Kes on... Punarautsiku poolt, tõstku käsi!»

Hundikäpp ja Hundikäpp tõstsid käed. Raimond kõhkles. Kui ta hakkas tõstma, hakkas hüüdis Louis:

«Kes on vastu?»

Raimondil käsi nõksatas tagasi. Punarautsiku vastu ei olnud

keegi ühtegi huult. Siis hõikas:

«Kes on... Louis' poolt?»

Punarautsik tõstis käe. Selle järel tõusis kõhklemisi Raimond oma

«Poolt!» nentis Ragulka ja itsitas.

«Ei!» ütles Louis. «Louis' poolt on kolm!» Ja ta tõstis ka

«Ei!»

«Lohutõng!» hüüatas Hundikäpp.

«Lohutõng on üks hääl!» kaitses end Louis.

«Lohutõng!» toetas Hundikäppa Ragulka.

«Lohutõng,» nõustus Raimond pominal.

Vandlus lõppes liisuvõtmisega. Ja liisu järgi sai pealikuks

«Ei!»

Nii ongi õiglane,» kiitis Hundikäpp. Louis ronis üles valitud lausunud sõna. Oli hilja midagi lausuda.

«Ei...» ütles pealik Punarautsik ja sarjas kuklatagust. «Ei olekski naljakas tunne olla pealik. Mees, kelle sõna on siitpeale seaduseks.

«Nüüd...» ütles pealik. «Kui on kamp, siis olgu kambal lipp! Ma mõtlen, et... Rautsik. Selle mõte on: töökad ja hoiavad ühte nagu sipelgad. Nii et rautsikud. Või on mõni teine nimi või mõte?»

«Teisel nimesid ega mõtteid ei olnud.

«Ei, jäägu rautsikud.»

«Pealik!» meenus Hundikäpale. «Me oleme tähtsa asja ära otsustanud. Lipu. Kindlusel ju peab olema lipp!»

«Sellele ei vaielnud keegi vastu.

Ma arvan, et see kõlbab,» ütles Hundikäpp.

Ta oli kraaminud taskust tavalisest ninarätikust tublisti mustema riidetüki. See oli kore, üsna pestud ja luitunud puna-valge-sinine trikoloor. Poisid tundsid seda riidetükki ja selle loogu, sest juba kaks aastat oli Hundikäpp nuusanud sellesse. Ja vahest too viimane asjaolu sundiski Hundikäppa

«Need on Hollandi värvid. Ja üks meremees tõi selle linnu,» ütles Venemaa tsaar Peeter Suur õppis ehitama laevu. Ma arvan, et mitte ühelgi kindlusel pole nii väärt lippu.»

Vahemasti nii täisnuusatut mitte!» nähvas Louis.

«Ma pesin seda õhtul ja keetsin!» astus Hundikäpp trikoloori kätte võtma. Pealik võttis riidetüki oma kätte, ja veendunud Hundikäppa sõnade õigsuses, ütles:

«Olgu, et nuusatud. Aga nüüd me pühitseme ta lipuks ja kaitseme teda verega.»

Rautsikud püstitasid bastionile, kindluse kõige kõrgemale nukile pika ridva ja kõitsid selle külge oma lipu. Nad vaatasid teda üksisilmi, põues ärev-pidulik tunne. Lipp paistis kaugelt üle vōsa. Kuid see ei häirinud pealikut, pigem rõõmustas teda. Sest lipud ongi selleks, et paista kaugelt ja ohutada inimesi vapratele ning kuulsatele tegudele.

«Poisid, rautsikud!» hüüatas Ragulka, kes seisis kindluse kõige kõrgemal nukil ja ulatus üle põõsaste nägema kodu tänavat. «Seal on, ausōna, härra Maasi!»

Härra Maasit, niikaua kui mäletati, ei olnud kunagi nähtud Laane tänaval.

«Tal on kaasas kaks väikest poissi suurte korvidega,» teadustas Ragulka edasi. «Mulle paistab, et... Poisid, seda nalja tuleb minna vaatama.»

Rautsikud võtsid kaasa oma lipu ja asusid hanerivis teele.

3.

Härra Maasi habemetutt oli tähtsalt õieli ja ta hoidis mõlemat aiaröövlit pluusikraest. Enam ammu polnud tal niisugust õnnelikku juhust ette tulnud. Seetõttu ei võinud härra Maasi näo järgi aiaröövi aimatagi, pigem oli vanaharra näol ilme nagu oleks ta noodsamad kaks korvitäit võõrasemasid kingiks saanud. Seda löödumad olid jõnglased. Kintsud ja käsivarred tihedasti nõgesekuplais, kriimud näod higileemenduses ja silmaalused nutupaistes, nuutsasid nad kordamööda ninaga ja tampisid tundenürilt oma teed. Nagu Jeesus Kristus Kolgatal oma ristipuud, tassisid mõlemad «röövlid» palehigis omi ränk raskeks muutunud korve, ja kuigi olid kandami all nõrkemas, ei julgenud härra Maasilt käe vahetamiseks luba küsida.

Nelja sammu kaugusel astusid nende kolme kannul rautsikud lipuga. See on pagan teab mis! — arutasid nad sosistamisi omavahel, sest nad polnud kunagi varem näinud kaht kartulikorvitäit närtsinud võõrasemasid, luati veel saarase eriskummalise eskordi saatel. Ei ole ometi ial kuulnud, et võõrasemadest heksleid tehakse või et nendega kurke hapendatakse, ja kui see tõepoolest nii oleks, siis härra Maasi ei peaks mitte hoidma juntsusid kratist, vaid korve sangadest.

Et tegemist oli härra Maasiga, kelle kõnetamise suhtes ei olnud ühelgi poisil illusioone, siis otsustasid rautsikud asjasse selgust tuua erapooletu vaatluse teel.

Nagu võis oletada, keeraski härra Maasi sisse proua Sikka üürimaja õueväravast. Rautsikud jäid õuevärava ette laagrisse. Sest ehk küll põnnid, olid Ülo ja Ats ikkagi Laane tänava poi-

... ja kui peeti naabertänavate poistega käbisõdu, olid mõlemad väikemehed tassinud oma tänava sõdijatele metsast

Ülo ja Ats elasid maja õuepoolisel mansardkorrusel. Kuigi nad olid valjult keelanud uhelgi võõral poisil üle tema õuevärava astuda, tuli sellega praegu siiski riskida. Mõlemad õuepooled ülal olid avatud. Rautsikud istusid külge külge kõrvuti üksteise lähed ja nii võisid pealt kuulata iga ülal lausutud sõna.

«Aga mis, härra Maasi, kuidas said nii väikesed poisid nii kõrge müüri?» Seda ütles proua Kesa, poiste ema.

«Aga mis nemad olid!» tundsid allolijad härra Maasi kimeda hääle. «Nemad, need poisikesed, on kui kurjad varblased, keda mitte üks müür ega hirm ei pea. Ja mis loeb minule, mida nemad on ütelnud härra konstaabli pojad?!» — All teritati kinnist. «Tilna nemad ütlevad nendele poisikestele: varastage härra Maasi võõrasemad ja sööge tema maasikad, ja nemad varustavad ning söövad; homme nemad ütlevad: pange härra Maasi maja põlema, ja nemad panevad. Aga kes küsib, kuhu läheb härra Maasi endale uue peaseme? Vitsu on nendele vaja, palju vitsu!»

«Ma näen, härra Maasi, et te olete neid juba nuhelnud?»

«Vähe-vähe, väga vähe on seda nendele, väga vähe! Röövlid ja vargud kasvavad nendest, kui nemad vähe vitsu saavad.»

Üleval toas tekkis mõtlik vaikus. All peeti hinge kinni.

«Mina siis nüüd saab?» küsis viimaks proua Kesa.

«Loomulikult tuleb minu kahjud kinni maksta,» teadustas härra Maasi. «Mina lugesin kõik taimed üle, ühes korvis on need sada kaheksa, teises sada kakskümmend üks, proua võib neid veel kord lugeda. Ja mina vaatasin üle teised kahjud ja ütlesin nemad kõik arvesse ning panin kirja, et oleks nagu kord ja kohus.»

Üleval all seda ei näinud, kuid härra Maasi ulatas proua Kesale tõepoolest järgmise arve:

Hr. Maasi kahjud.

1. Võõrasemad, üles kistud

1. korvis 108 tk.

2. korvis 121 tk.

Kokku 229 tk. à 6 snt.

kr. 13.74

2. Võõrasemad, ära tambitud 19 tk. à 6 snt.

1.14

3. Ploksid, ä. tambit. 4 põõsast à 20 snt.

—,80

4. Salalilled, ä. tambit. 6 põõs. à 3 snt.

—,18

5. Vaarikapõõsad, pigastatud 3 põõs. à 35 snt.

1.05

6. Maasikad, ära söödud 2×10 tuutut 2 snt. — 40
 7. Maasikad, ä. tambit. — 20

cirka

Kokku kr. 17 51

8. Hr. Maasi kulut. aeg süüaluste püüdm-ks,
 kahjude hindam-ks ja süüal. kod. käim-ks kr.

Üldse kokku kr.

«Võõrasemad olete hinnanud kuus senti tükk,» ütles proua Kesa. «Kas see ei ole liiga kallis? Ma olen kuulnud, et neid müüakse nelja sendiga?»

«Ainult praegu, proua, ainult praegu! Aga minu võõrasemad on kasvatatud surnuaiapühadeks, mis on lähedal, ja see müüb härra Maasi nemad kuus, aga kui jumal aitab, seitse senti tükk. Minul on kõik arves, sendipealt ja täpselt, proua!»

«Kuidas te mõõtsite, et poisid just kaks korda kümme tuutut maasikaid söid?»

«Mina olen kõik mõõtnud: kui palju sööb üks varas varblane, kui palju sööb üks varas poisike... Minul on oma aeg mõõdetud, mis tema minule kasu toob või kahju teeb. Härra Maasi teab, mis tema tund maksab, kuid härra Maasi ei ole niisugune koi inimene, nagu nemad temast räägivad, sest proua ise näeb: härra Maasi ei arva oma kahjuaega mitte selle arve sisse, ehk küll temal selleks tuline õigus on.» Härra Maasi võttis proua Kesa käest arve ja kirjutas üldkokkuvõtte lahtrisse summa oma kallist aega arvesse võtmata «Minu kahju on suurem, aga mina lepin vähemaga. Seitseteistkümmend krooni ja viiskümmend üks senti, proua!»

Rautsikud all vahetasid omavahel pilke. Üks vähem, teine rohkem, tundsid nad kõik raha väärtust. Seitseteist ja pool krooni — selle eest oleksid kolm poissi saanud uued kamassid ja oleks jäänud üle veel maiustustegi jaoks.

«Viimane röövel on see härra Maasi!» sosistas Raimond.

«Psst!» keelasid teda teised.

Üleval oli proua Kesa tinginud arve viieteistkümne krooni peale. Nuüd tunnistas ta kohmetult, et tal seda raha ei ole.

Rautsikutele polnud see uudiseks. Juba aastapäevad sõitis härra Kesa koos Raimondi isaga tööd otsides ringi. Nii, kuidas neil midagi teenida õnnestus, tõi post neilt koju kirju, kord viie-, kord kümnekroonine rahatäht ümbrikus.

«Ei, härra Maasi ei taha oodata!» kuulutas härra Maasi üleval. «Härra Maasi ei ole ise võlgu ja härra Maasi ei taha, et ka temale keegi võlgu on!»

Alla ei olnud kuulda, kuidas proua Kesa üleval ohkas. Kuid härra Maasi leidis väljapääsu: proua tulgu temale võla eest aeda tööle, ta maksab viisteist senti tunnist.

1901. aastal vundlesid ja tingisid kaua, kuni leppisid kaheksateist-kümnele sendile tunnis. Nagu härra Maasi kohe paberil välja arvutas, tuli proua Kesal töötada aias kaheksakümmend kolm ja pool tundi.

«Proua tuleb juba täna,» lõpetas härra Maasi oma visiidi. «Ihtul ohtul neli tundi, kella seitsmest üheteistkümmeni, aga põhikõrval võib rohkem. Ja väikestele väänkaeltele annab proua viitsu, palju viitsu. Siis nemad saavad aru ja ei tule enam härra Maasi aeda varastama.»

«Nüüd algab seal ballett koori ja orkestriga!» ennustas Louis. Kuid üleval jäi kõik hiirvaikseks. Kuni alla oli kuulda tikumist ja nutune poisihääl ütles:

«Ära nuta, ema, ära nuta! Nad käskisid meid, aga meie ju ei taha, et ei tohi.»

«Lähme ära!» ütles pealik Punarautsik rabedalt. Hundikäpp tõusis üles, lonkisid rautsikud sõnatult mööda tänavat. Õigupoolest polnud ju nähtu-kuuldu nende asi. Kas oli siis vähe musta olnud maailmas. Oli seda endalgi kodus küllalt. Kui härra Kesa hakkas vahetevahel viis või kümme kroonigi, siis on Hundikäpa juba neli kuud hoopiski töötanud. Ja Ragulka ema peseb linnale — ta on proua Kesast hulka maad vanem naine ja ta teab, et on juba päris läbi. Aga kes seda küsib? «Kui igatühe poolgi kuulda ära kuulata, siis peaks küll kümme paari kõrvu peas olema!» ütleb pudupoodnik härra Ahrens. Ega see varesti öeldud ole. Ja ometi tundsid kõik viis poissi kuidagi ebamääraselt, nagu puudutaks juhtum neid kõiki. Seepärast ei olnud selles midagi ootamatut, kui Ragulka äkki rämeda vandesõna pillas ja ütles:

«Viisteist krooni peaks maksma hoopis konstaabel!»

«Oota sa seda!» mühatas Punarautsik.

«Proua Kesa peaks minema ja konstaablile asja ära rääkima,» kinnitas Hundikäpp. «Sest niisugune tükk on täpisealt konstaabli poiste moodi.»

«Peaks!» põlastas Louis. «See on sama hea, kui et — oleks proua küünel...»

Lõudnud kindluse juurde, jagasid rautsikud selle asja ümber veel hulk aega. Vaidlused lõpetas Punarautsik.

«Poisid, rautsikud,» ütles ta. «Me võtame Kesa-poisid oma kampa.»

Mina olen vastu,» ütles Louis. «Tattninasid pole meeste hulka vaja.»

«Me võtame nad oma kampa,» kinnitas pealik. Ja seletas oma plaani. See oli tal arukalt mõeldud, ja võtnud kaasa lipu, kutsusid rautsikud uuesti teele.

«Konstaabli poisid leiti pärast pikka ja keerulist otsimisreisi proua Kesa lähedalt. Koos Mühlsi Richardiga askeldasid nad kuuri ees ja meisterdasid kastlohet.»

Mühlsi Richard ja konstaabli Meinhard olid vanad sõbrad. Juba esimesest koolipäevast alates istusid nad ühes pingis ja ühes ning samal päeval sidusid kaela noorkotkaste kollase kaelarad. Nad olid ühes salgaski, Meinhard salgajuhina, Richard selle eest maleva lippuri assistendina. Mõlemal poisil oli koolis kaugel. Nad ei unustanud seda hetkekski, kuid ei ajanud nina ka vana püsti ja parajal hetkel löid mis tahes tänava poistega igas tükis kaasa. Olid Laane tänava poistegagi pundis olnud, eriti Richard, kes elas siinsamas lähedal.

Seistes siin niiviisi silm silma vastu, kippus rautsikute kuraas kaduma. Ja kes teabki, kuidas kõik oleks läinud, kui Meinhard poleks rautsikute lipule silmi kissitanud, sülitanud ja öelnud:

«Eile just käidi konstaablile kaebamas, et keegi on kaltsu-
setu pükstelt paiga ära varastanud.»

Niisugune tervitus häälestas rautsikud uuesti vajalikkude meeleollu.

«Meinhard, tule kõrvale,» ütles Punarautsik. «Meil on sinuga rääkida.»

«Sellest mõisast seapoiss koerapoissi ei palka,» lõmpas Meinhard vastu.

Punarautsik kohmetus. Siis haaras härjal sarvist.

«Meil on siitpeale kamp. Kesa-poisid on ka meie kambas.»

See uudis avaldas kolmele mõju. Nad jätsid oma toimetused pooleli ja takseerisid rautsikuid pealaest jalatallani, nagu poleks nad neid varem näinud.

«Meie kamp ei lase ühelegi oma kamba poisile liiga teha ja astub igamehe kaitseks alati välja,» kuulutas Punarautsik. «Sellepärast, Meinhard, tulime sinult selgitust nõudma. Meil on teada, et sina vennaga vedasid väikesed Kesa-poisid härra Maasi aeda ja käksid neil seal võõrasemasid ules kiskuda ja maasikaid süüa. Aga härra Maasi sattus peale ja poisid jäid talle kätte.»

Konstaabli Meinhard vaikis.

«Me ootame sinult selgitust,» tuletas Punarautsik talle meelde.

«Ütleme, et see äkki oligi nii?»

«Härra Maasi nõuab viisteist krooni kahjutasu.»

«Aga kui see äkki polnud nii? Kui ma sest midagi ei tea?»

«Sa ise ütlesid, et see äkki oli nii.»

«Ütlesin!» osatas Meinhard. «Ma võin palju ütelda. Kas sul tunnistajad on? Kesa-poiste kui süüaluste tunnistused siin ei loe.»

«Ma küsin sult kui aumees aumehelt!»

«Sina ja aumees?! Hä-hä-hää! Aumees ei sülitä sinusugusele varbalegi!» Ja Meinhard tõepoolest laskis tirtsu sülge Punarautsiku paljaste varvaste kõrvale.

See kõik oli ränk solvamine, kuid Punarautsik neelas selle alla nagu peabiku väarikusele kohane. Ainult et Hundikäpp lõi all nokkatas sirgu ja ülejäänud rautsikud järgisid tema eeskujul.

«Me ootame sinult sõna, et sa palud oma isal tasuda härra Maasi kulud, või vähemalt pool. See, et proua Kesa üksi maksab, ei ole õiglane, ja pealegi tal ei ole praegu raha.»

Meinhard pööras selja, võttis maast mingi pulga, ulatas vennale ja ütles ainult: «Hoia!» Ise hakkas sellele teist külge lööma.

«Võta veel nõõri, Richard!» käskis ta.

«Ma võime ka ise härra konstaablile selle asja üle rääkida,» andis Punarautsik endast märku.

«Lõõp! Ta peksab teid koerapiitsaga majast välja!» lubas Meinhard.

«Kas see on sinu sõna?»

«Elen ma oma sõnu millalgi süünu?»

Nad seisisid vastamisi ja põrnitsesid teineteisele otsa. Nii olid nad juba varemgi mõni hea kord seisnud, ja kord üks, teine teine, teisele peale või alla jäänud. Ent Punarautsiku talle oli täna õiglus ja ta paistis sellest nagu pool pead pikeerida. Ja Meinhard, pigem räni kui liha, langetas vana rivaali silmad.

«Meie kamp kuulutab sulle ja sinu vennale sõja. Kui te loomult alates seda lippu kuskil näete, siis teadke, et seal on meie. Ja kus me teid aga näeme, seal anname teile valitu.»

«Helle lipuga,» lubas Meinhard ja sülitas Hundikäpa jalge alla. «põhitakse juba homme üht teatud kohta!»

Teelik andis rautsikutele märku ja nad lahkusid sõnelusse.

4.

Järgmisel hommikul, nagu kogu eelmise öhtupoolikugi, olid rautsikud toimekalt kindluse juures, kuid kindlus ise oli tühi. Veel oli vara reeta vaenlasele kindluse olemasolu ja asukohta. Enne seda oli tarvis valmistada ja varuda palju lahingumooni. Pealegi ilmnesid kindluse juures mõned olulised silmapaari vahele jätmised — laskemoona jaoks puudusid pühikud, pääs salakäiku osutus liiga keeruliseks ja kogu salakäik, kui see oli veel kord üle vaadatud, halvasti maskeeritud. Loomulikult polnud rautsikud seda maa-alt uuristanud; nad lihtsalt olid kaevanud kraavi, mulla kandnud kindluse ümberkaudse, aga kraavi hiljem toestanud lepakaigastega ja kaevanud varem hoolikalt võetud ja kõrvale asetatud mätastega.

Kuna tood kindluse juures oli veel palju, siis pahandas

kõiki väga Hundikäpa puudumine. Nii läkski Louis pealiku ülesandel teda koju otsima. Seal polnud Hundikäpast rohkem teada, kui et ta olevat juba ammu ootajate endi hulka läinud.

Mõistagi tegi selline informatsioon rautsikutel meeled ärevaks. Oli küllalt põhjust oletada, et vaenlane on neist soja tegevuse alustamisega ette jõudnud ja Hundikäpp juba nende meelevaldas.

Hundikäpp tuli pärast keskhommikut, just siis, kui pealik oli otsustanud tema saatuse selgitamiseks luure Louis' ja Raimondi näol välja saata. Tulijaga olid kaasas Ülo ja Ats juba tuntud korvidega.

Selgusid mõningad asjaolud.

Esiteks. Ülo ja Ats olid hommikul läinud jälle härra Maasi aia taha metsa käbisid korjama. Kuskil, nagu väikesed poisid vahemärkuse korras kinnitasid, ei olevat ilusamaid ja kuivemaid käbisid kui härra Maasi aia taga kuusikus. Nad ei olnud veel korjanud poolt korvigi, kui nende juurde tulid konstaabli poisid ja Richard. Mati oli tahtnud Kesa poistele kohe tuupa teha, kuid Meinhard oli talle peale káratanud. Ainult et käbikorvid oli ta siiasamasse tühjaks kummutanud ja öelnud, et see mets on nüüd nende piirkond ja Laane tänava poistest ei tohi keegi siit nende loata käbisid korjata. Ülo oli siis palunud luba, kuid Meinhard ei olevat lubanud. Richard jälle oli arvanud, et need viimased korvitäied ehk võiks lubada. Meinhard oli talle vastu vaieldud, ent kui Richard öelnud, et tema pooldab suuremeelsust vaenlase kohtlemisel, siis kinnitanud Meinhard, et see on just tema mõte, ja lõpuks olid kõik kolm aidanud poistel korvid käbisid täis korjata.

«Need on viimased korvitäied sellest metsast,» oli Meinhard lõpuks veel kord meelde tuletanud ja lisanud, et nemad on Kesa-poistega nüüd sõjajalal ja ärgu need edaspidi neile parem náppu jäägu. Aga Punarautsikule ning tema kambale oli Meinhard käskinud edasi öelda mõned sõnad. Nende sõnade meeldetuletamine võttis Kesa-poisid näost õhetama, kuid üle keele nad neid ei saanudki.

Teiseks. Hundikäpp oli käinud proua Kesa pool.

Hundikäpp ütles, et tal on nüüd asjast selge pilt, ja teel oli ta rääkinud ka poiste endiga, mida igaüks praegu samuti teha võib, ja ta on kindel, et poisid ei valeta. Ta oli proua Kesale andnud nõu pöörduda konstaabli poole, kuid proua Kesa oli öelnud, et pigem nalgib või tootab käed otsast, kui et niisuguse mundrisse topitud mühaka juurde ennast alandama laheb. Ja see on muudugi õige ka, tähendas Hundikäpp. Siis oli Hundikäpp teatanud, et Laane tänava poisid on proua Kesa poolt ja kuulutasid konstaabli poistele sõja. Proua Kesa oli selle peale naeratanud, kuid siis nutnud natuke ja öelnud, et tal on selliste porste üle tõsiselt hea meel ja et ta tänap neid

... et väga, kuid et ta ei ole suuremat sõdade pooldaja ja see-
... et ta ka selle eest küllalt tänulik, kui poisid ainuüksi
... mottes teda toetavad, aga muidu konstaabli omadega
... rahus läbi saavad.

Välja arvatud viimane punkt, läks Hundikäpa ettekanne konstaabli südamesse ja proua Kesa sõnade üle — välja arvatud viimane punkt — tundsid nad tõelist uhkust. Nad ei olnud sellest sõnu, kuid see oli näha nende toimekusest. Ja on ju ilmselt sõjas nii, et just eesmärgi üllus ja kaitstavate tänuvõime avaldamine annavad võitlejatele jõu ning vaprust, millega võib lüüesid korda saata.

Pealelõunaks oli kindlusse ehitatud kaks suurt ja kolm väiksemat peidikut, pääs maa-alusesse käiku leidlikult lihtsateks ja ka kõik ise hoolikalt maskeeritud. Peidikutes asusid järgmiselt:

- 1 kolmekilosest paberkotist valmistatud tuhapomm.
- 4 kahekilosest paberkotist valmistatud tuhapommi.
- 9 ühekilosest paberkotist valmistatud tuhapommi.
- 14 poolekilosest paberkotist valmistatud tuhagranaati.
- 6 10 tükikorvitäit häid tihkeid kuusekäbisid pildumiseks.
- 1,0 kartulikorvitäit häid tihkeid männikäbisid ragulkaga pildumiseks.
- 7 8 kummutäit häid peenikesi ragulkakive.
- 1 1 tükilise korras ragulkat.
- 2 2 puuri ragulkakumme (koos nahast lingulappidega).
- 1 1 tagavara-ragulkakumm.
- 1 1 hernepüss.
- 13 1 tagavara-lipuvarras puhuks, kui lahingus peaks lipuvar-
daga midagi juhtuma.
- 11 1 kulumannerg veega (peidetud eraldi ja hästi maskeeri-
tud) puhuks, kui lahingus janu tuleb.
- 14 14 purajat mätast eraldi hunnikus, tarvitamiseks võima-
likul ja erakorralise tarviduse korral.

Kõik võib näha loetelust, oli kindlus nüüd hambuni relvas-
tatud ja moona poolest suutlik vastu pidama verisemaski
lahingus. Seejärel andis pealik Punarautsik, kõik veel kord
olevaid, käsu — muretseda kaks korvitäit kuusekäbisid
... ja heisata kindlusel lipp.

«Ma arvan, et mul on parem mõte,» ütles Hundikäpp.

Uude oli Hundikäpp kogu päeva tavalisest mõtlikum
... olnud.

«Tõesti,» seletas ta kohmetult, «meil on igatahes õigus, et
... konstaabli poistele sõja kuulutasime, aga... Kui ma olin
... Kesa juures, ta on niisugune väike ja kleenuke naine,
... oleks teda näinud, ja tal on käed pesupesemisest puha nii-
... Noh, te olete seda näinud... Siis ma mõtlesin: mis
... kui me õige võtaksime kätte ja läheksime hoopis härra

Maasi aeda, ja ma arvutasin välja — kaheksakümmend kolm ja pool jagatud kuuega teeb neliteist tundi ja kuuekesi pole, seda kes teab mis palju...

Rautsikud vaikisid. Ka Hundikäpp vahtis maha ja vaikus. «Haa!» naeris äkki Ragulka. «See on alles tore lugu — viis poissi korraga härra Maasi aias! Ainult et härra Maasi laseb meie peale koera lahti.»

«Igatahes!» ütles Raimond. «Mina tööd ei pelga, ainult et härra Maasi ei lase meid aia ligigi.»

«Aga kui proua Kesa on meiega kaasas?» küsis Hundikäpp. Siin muidugi oli, mille üle mõelda.

«Kui proua Kesa on kaasas, siis härra Maasi laseb, ausõna,» arvas viimaks Louis. «Ainult et mul on parem mõte. Minu meelest oli see härra Maasist väga kena, et ta nõustus proua Kesa selle võla eest aeda tööle võtma. Ja proua Kesa oli ku sellega nõus, ta ise Hundikäpale ütles. On ju?»

«Noh? Ja siis?»

«Muidugi me läheme proua Kesaga koos aeda tööle,» jätkas Louis. «Kuid miks me proua Kesa jaoks peame töötama? Eks sa katsu kuskilt töötasa leida! Härra Maasi aias me võiksime kõva taskuraha välja teenida!»

«Ole parem wait, Louis!» põlastas Hundikäpp. «Tööpoolest!»

«Ja mis selles halba on?» ägestus Louis. «Endal sul pole sentigi taskus. Su jäätiski on mulle alles maksmata.»

«Eks sulle ole kõik võlgu,» poetas Raimond poole suuga.

«Ja oletegi!» kisas Louis. «Ja seda te ei näe, kus sent ripa kil seisab!»

«Lippu me kaasa ei võta,» lõpetas pealik sõneluse. «See on rahulik käik.»

«Mina löön aias omaette,» kuulutas Louis.

«Siis sa meiega kaasa ei tule,» ütles Punarautsik.

«Aga ma olen kambas!»

«Siis enam ei ole.»

«Sul pole õigust! Teised pole kindlust minust rohkem ehitanud.»

«Pealikul on pealiku õigus,» teadustas Punarautsik mõjusalt. «Ja kui kaelarätt sind segab meie kambas olemast, võid või siisamast oma kotkapoiste hulka minna ja sinna jäädaagi.»

See oli valusasti öeldud ja Louis jäi tõredalt wait.

Nii ei olnud rautsikud kella poole seitsme paiku proua Sikka üürimaja väravas just kõige suuremas üksmeeles, kuid ei üks ega teine lasknud seda suuremat välja paista. Neil ei tulnud kaua oodata, proua Kesa väljus varsti majast. Näinud poisse väravas, hämmeldus ta kergelt, kuid noogutas Hundikäpale tuttavlikult ja lausus poistele mõned tavakohased naljasõnad. Ta oli tööpoolest nääpsuke, veel päris noor ja iluski naine, ainult et tsipa jume kam — Ragulka oli niisuguste

jookse juba silma — oleks ta ju võinud olla. Igatahes proua Kesa naeratus ja ta plikalikult kärmas nääpsu — rautsikutele veidi tõredavõitu meeleolule lepitavalt ja nad nausid talle trobikonnas kannule, missugune asjaolu, oli näha, proua Kesa tuesti hämmastas.

«Proua Kesa!» Pealik Punarautsik läks pingutusest higinäga, kuid asja selgitada oli tema kohus. «Meie kamp tuleb kohe härra Maasi aeda tööle.»

«Nen on ju tore!» naeratas proua Kesa.

«Kaheksakümmend kolm ja pool jagatud kuuega teeb neliteist tundi,» põhjendas Punarautsik ennast Hundikäpale veenva argumentatsiooniga. «See teeb kolm ja pool öhtu-tööd, mis ei ole ju teab mis palju.»

Alles nüüd hakkas proua Kesa taipama öeldu mõtet. Ta mõtles viivuks, vaatas rautsikutele kõigile kordamööda otsa ja ta silmanurgad tõmbusid kahtlaselt niiskeks. («Naistel on ju peamad alati nii võtta!» sosistas Ragulka hetk hiljem Hundikäpale elutargalt kõrva, aga ise miskipärast nuutsas mõtles) Kuni ta endal silmad kuivaks tupsutas, mindi vaiki — ja üks teise eest silmi peites. Aga kui proua Kesa poistele naeratas ja ütlemiseks sõnu otsis, ütles Punarautsik väga tõsiselt:

«Proua Kesa, meid ei maksa ümber veenda, sest me oleme juba mitu korda nõuks võtnud.»

«Mõeldust tuumakast ütlemisest läks kõigil kergemaks ja teel nausid nad hoopis kõrvalistest asjadest.

Härra Maasi seisis oma hoovivärvavas ja taganes sealt kohe, kui tal oli proua Kesa silmanud. Miskipärast oli tal kõvakubur peas ja proua Kesa tervitades kergitas ta seda väga tõredavõit. Ta oskas naeratadagi, see härra Maasi, ja tema mõeldiku nina ning habeme juurde sobis see väga.

«Tõde olete väga täpne ja korrekt proua!» ütles härra Maasi.

«Nüüd silmitses härra Maasi rautsikuid, kes seisid kobaras värava kõrval. Naeratus härra Maasi näol kustus kui õletuli.

«Mida nemad tahavad, need kari poisse siin, härra Maasi hoovist?» küsis vanahärra ja tõstis käed traagiliselt rinnale. «Härra Maasi ei ole küllalt selgesti öelnud: mitte üks varas peab olema oma jalga üle härra Maasi hooviläve! Ja kas ei ole varas peal silt: siin kuri koer jookseb ringi, kõiki hämmeldab! Pontu! Pontu-Pontu!»

«Mõnugune silt oli tööpoolest härra Maasi hoovivärvaval ja oli kumagi olnud ka kuri koer Pontu. Ainult et pärast seda, kui Pontu käpad pea alla pani — ja see juhtus juba mitu aastat tagasi —, härra Maasi uut koera enam ei võtnud. Ihnsusest,

«Miks nemad ootavad veel ega ära lähe?!» tagus härra

Maasi erutunult randmenukke kokku. Ragulka oli end aga vahepeal koguda jõudnud ja — nagunii teiste hulgast toekam — astus nüüd sammu ette.

«Härra Maasi,» sõnas ta oma kõige muhedamal ilmel, «meie viiekesi oleme proua Kesa teenistuses.»

«Kuidas sina ütlesid?» ei uskunud härra Maasi oma kõrvu. «Need poisikesed siin proua Kesa teenistuses?!»

«Nojah!» muheles Ragulka. «Meie kõik. Viiekesi.»

Õeldut kinnitas proua Kesa peanoogutus.

«Aga proua Kesa ütleb, tule jumal appi, et temal ei ole raha!»

«Aga meie jälle... ee... oleme proua Kesale juba võlgu!» kuulutas Ragulka rahu kaotamata, ja neli rautsikut noogutasid innukalt ning pomisesid, et nii see on.

«Armas jumal — mina ei saa midagi aru!» kaebas härra Maasi. «Miks teie selle pärast siis minu hoovis olete?»

«See on sellepärast,» selgitas Ragulka kannatlikult, «et proua Kesa ei taha, et me talle võlgu oleme, ja meie ise ka ei taha, ja proua Kesa ei taha seda ka, et ta ise härra Maasile kaua võlgu on, ja härra Maasi samuti ei taha, et talle kaua võlgu ollakse, sest härra Maasi ise ei ole kellelegi võlgu. Selle pärast siis...»

«Jaa-jaa-jaa, härra Maasi ei ole kellelegi võlgu...» nõustus härra Maasi. Ja see oli talle ilmselt ainus selge punkt kogu loos. Sest kui proua Kesa talle kavatses oli omalt poolt selgitanud, sattus vanahärra uuesti suurde ärevusse.

«Nemad, need viis poisikest härra Maasi aeda lasta?! Jumal taevas, nemad söövad ju kõik maasikad!»

Proua Kesa väitis, et viis noormeest armastavad — tõsi küll! — hirmsasti vurtsikilu, aga neid — jumal tänatud! — härra Maasi aias ei kasva, nii et maasikate suhtes võib härra Maasi olla kull muretu. Pealegi on ka tema, proua Kesa, ise aias...

«Aga minu aias kasvavad veel värsked magusad suhkruherned,» muretses härra Maasi.

Ilmnes, et kõik viis «noormeest» sõid ükskõik mida, ainult mitte värsked magusaid suhkruherneid.

«Tjaa — aga mida nemad oskavad ka teha?!» ei andnud härra Maasi veel alla. Ja kui selgus, et härra Maasil ei ole anda tööd, mida poisid ei suudaks või oskaks, käis härra Maasi lauale viimase trumbi.

«Hea!» ütles vanahärra. «Mina võtan nemad proovi peale, kui nemad minule lubavad, et nemad ei söö ega varasta, aga nemad on alles lapsed ja mina maksan nendele kaheksa senti tund! Ei-ei-ei!» tõrjus ta. «Ei ühtki vaidlemist! Nemad kas saavad kaheksa senti tund või nemad võivad minna.»

Härra Maasi arvestus lõi rautsikute arvestuse korrapealt

... Kuld lastele, isegi päris tööpoistele, maksti ju alati vahet, tehku nad kui tahes palju ja hästi. Ja seepärast ei võttud poisid seda suuremat südamesse, liiati et kauplemine oli nad üles köitnud. Ehk küll senti saamata, jäi töö ikkagi tööks ja teinud tegijaiks. Aga tööpoiss on mittemidagitegijast peal- ja rohkemgi üle.

Nad kauplesid tublisti. Ja kui härra Maasi viimaks tüdine-
nult ütles: «Mina vaatan, kui nemad tõesti korralikult ja väga hoolikult teevad, maksab härra Maasi ehk kümme!», lõi Ragulka nagu töösell kunagi härra Maasiga käed.

Kadunudest puretud ja pead vangutava vanahärra kannul läksid kõik kuus aeda.

5.

Ragulka ronis üsna juhuslikult kindluse lipubastionile ja nägi kohe vaenlast. Konstaabli poistega olid kaasas Mühlsi itthard ja Rebase Hugo. Nende tegevust Laane tänaval võis kogu märkide järgi ning sõjalisi termineid kasutades nimetada lüüesõjaks. Nähtavasti puudus vaenlase leeris kogenud luu-
tõrja, võib-olla olid nad ka liiga ärevil, aga vahet oli selles, kui lihtsalt tuuletu südapäev, kuid rautsikute lippu kindlu-
selt — ehk see pidi küll tänavale paistma — polnud nad veel näinud.

Rautsikud kogunesid kindluse rinnatisele ja vaatasid vaiki-
lalt ühe pöösaste. Vaenuline väetüksus liikus hanereas mööda tänavat ja vahtis alatasa uurivalt ringi. Siis kogunesid nad troppi, pidasid, pead koos, nõu ja liikusid edasi.

«Purupimedad!» tähendas Ragulka sosinal.

Rautsikud vaikisid, kuid nende kähisev hingamine reetis neid. Ehkki vaenlane oli juba nägemisulatusest kadunud, nad rinnatisel edasi.

«Tõesti naljavennad!» nentis nüüd ka Louis kergendatult. Ärevus hakkas järele andma. Ja kuigi nad polnud sõjaliselt ühtegi korda saatnud, kui et olid oma peanupud lipu all vaenlase nägemisulatusse toonud, pidasid nad toimunut üksmeelseks oma esimeseks lahinguks ning võiduks.

«Lapp tuleks alla lasta ja nad ei saaks meie kindlusest midagi teada,» arvas Louis.

«Milleks me oma kindluse siis ehitasime, kui me seda vaen-
last eest peidame!» ägestus Hundikäpp. «Ja mis lipp see nii-
mugane on, mis ei lehvi tuules, vaid seisab nurgas. Ja mis lahing see on?»

«Ara teiste peale kisa,» kui endal oidu vähe,» astus Louis end eest välja. «Kui nad meie kindlusest haisu ninna saavad, on nad kogu aeg siin. Ei tea, kes seda kindlust siis kogu aeg valvab või nende eest hoida suudab! Aga kui kindlus on läi-

nud, siis oleme omadega otsas. Nende võit ja meie häbi, ja kõik. Kui nad aga meie kindlust ei tea ja me teeme vahe rahu...»

«Vaherahu?! Meie kaitseme kindlust surmanil!» kuulutas Hundikäpp. «Ja kui ka kindlus peaks langema, siis meie lippu nad ei saa. Seal, kus on meie lipp, seal on võit! Kuidas sinu seda ei mõista?!»

Vaidlus ohutas teisigi sellesse sekkuma. Sest keegi poistest ei olnud uneski osanud naha, kui palju muret ja tüli see sõda neile toob. Kui nad lippu olid endiga seni kaasas kandnud, siis kindlusega sel kombel talitada polnud võimalik. Aga niisama, lihtsalt ilma hooleks teda samuti jätta ei saanud. Oli õigust Louis'l, oli õigust Hundikäpal. Otsus tuli teha pealikul.

«Lipp jääb siitpeale kindlusse, ainult sõjakäikudele võtame ta kaasa,» ütles pealik. «Aga kindlusse määrame valve. Iga mees valvab ühe päeva, niimoodi järgemööda. Nii et võtame liisku.»

«Poisid, nad tulevad tagasi!» hüüatas Ragulka ülevalt.

Konstaabli omad tulidki. Et vastast näha polnud, see ohnerle nähtavasti julgust juurde andnud, või olid nad siis sõjakäigu võimalike ohtudega juba harjunud. Igatahes astusid nad endise vaikiva hanerivi asemel nüüd kärerikka kambana mööda tänavat, kuigi vahtisid seejuures valvsalt ringi.

Nüüd nägidki nad lippu. Tõstnud käed varjuks silmidele, vahtisid nad üle päikesesäras võsaserva, kogunesid troppi ja asutasid endid siis silmalt tulekule.

Erutus mattis rautsikutel uuesti hingamist. Kogenud sõdalased oleksid jätanud nüüd bastionile piiluri, tõtanud alla kindlusse, võtnud peidikutest ja asetanud käepärast vajaliku moona ja pidanud kiiresti sõjanõu. Rautsikud seda ei teinud. Nad jaid kõik rinnatisele ja vahtisid ponevil silmi ette, sinna, kust üsna varsti pidi põõsaste vahele välja tulema vaenlane.

Ootamisest said pikad ja pingelised minutid. Tulijaist ei olnud kippu ega kõppu kuulda.

Vastase reetis totter ja tühine asjake — kuivanud kadakas. Nähtavasti oli see Meinhardile mõnest kadakapõõsast moodudes kinga pudenenud. Nüüd, kui ta hiilides ühel jalal seisis, torkas see talle valusasti varbaõnarusse. Meinhard kaotas tasakaalu ja kukkus robinal paakspuupõõsasse.

Selgus, et vaenlane oli teinud ettenägelikult ringi ja lähenes nüüd kindlusele selja tagant.

Rautsikud tõttasid kindluse vastasküljele. Meinhard istus nagu krimpsutades maas ja raputas kinga tuhjaks. Ta kamp seisis kohmetult oma juhi selja taga.

Keskendunud silmapaariid piitsutasid Meinhardile selles abitus olukorras puna näole. Ta torkas kinga vihase kärsitusega

«Ja tõusta. Pistis siis käed tasku, vaatas kuidagi küljetsi dupo poole ja sülitas.

Kuigi vastaseid lahutas teineteisest napp kolmandik kivi- ja metsa, lahinguväljal loid ja piinlik tegevusetus. Meinhard uuesti sülitas ja millestki välja tegemata hakkas kindlust takseerima. Jõuk kannul, astus ta aeglase sammuga, ent seejuures korrektset vahemaad hoides ümber lüües, ja nagu ta kaaslasedki, vahtis seda lugupidava võimega. Rautsikud müüridel tegid vaenlase ringikäimise kaasa, «müürit ei seespool kindlusevalli.

«Tule, kõva kantsi püsti ajanud!» tunnistas Meinhard.

Rautsikud vaikisid. See oli pooleldi äraootav vaikimine, ent selles vaikimises oli ka omajagu tõredust ning teovalmidust.

Hood, kus vaenlane oli siinsamas, otse käeulatuses, ei olnud ta pooleldi nii kartmapanev kui eemalt. Ent samal ajal oli veider ja naljakas niisama heast peast lahingutööga pihta hakata. Ta ei olnud siis vaatasid ning vaikisid.

Konstaabli Meinhardil oli sõjategevuse alal rautsikutest suure kogemusi, ent ka tema vaikis äraootavalt. Ühtlasi paisus välja, et kindlus neile kõigile meeldis. Ja mida võimsam ning uhkem on kindlus väljast, seda ahvatlevam on vaadata selle seest, seista ise tema müüridel. Niisuguse võimaluse eest mees ei mõndagi ära salata.

«Kõva kindlus, ausõna!» kinnitas Meinhard ja noogutas oma kambale tunnustavalt pead. Kamp toetas häälekalt oma poole arvamust.

«Kas te seda püsti lõite?» pöördus Meinhard rautsikute poole vallil.

«Pool tundi ja veel natuke aega lisaks!» ei suutnud Ragulka veel pidada.

«Naljatilgad, ausõna!» naeris Meinhard, ja tõmmanud oma kätt, a kutsuvalt sõrmega, hakkas kindlusele lähemale astuma.

«Tule!» hoiatas Punarautsik. «Avame tule. Minge tagasi!»

«Ära jama, Punakas!» lõi Meinhard loiult käega. Kuid seis-
«...»

«Minge tagasi. Sinna, kus enne seisite,» nõudis Punarautsik.

«Aga kui ei lähe?»

«Tule!» kamandas Punarautsik omi. «Välja sihtida!»

«Tule!»

Meinhardi kamp taganes vastumeelselt nõutud joonele, ent pealik ise jäi paigale. Ta surus käed tasku ja sülitas põlg-
«...»

«Me tulime labi rääkima,» ütles ta kõigile ootamatult.

«Pakume teile vaherahu.»

«Pakute vaherahu?!» hüüatas Hundikäpp. «Mille põhjal te pakute melle pakute? Võidetule pakutakse!»

«Võib ka pakkumata,» lausus Meinhard hooletult. «Lepime niisama kokku. Teeme vaherahu ja asi ants!»

«Ja siis?» päris Punarautsik.

«Siis? Meil sai lohe valmis, lähme või lohet lennutama. Kõva lohe kukkus välja, me eile proovisime. Ühesõnaga lõõme omavahel kampa.»

«Aga proua Kesa viisteist krooni? Kes selle härra Maasile ära maksab?»

«Kuule, Punakas, sa oled üks imelik mees,» ärritus Meinhard. «Ausõna!»

«Kui olengi?»

«Proua Kesaga pole minul pistmist. Ja tema jõmpsikate karjaseks ma ei mõtlegi hakata!»

«Aga sina nad härra Maasi aeda vedasid.»

«Eks too tunnistajad!»

Nii jooksid läbirääkimised teist korda ummikusse.

«Kindlus või asi!» kuulutas Meinhard. «Kärbes lendab selle rinnaga ümber.»

«Hakka siis lendama, mis sa enam ootad!» naeris Ragulka. «Ainult vaata, et see kärbes sul vastu kivi nina siniseks ei lenda.»

See juba oli asjalik ning vajalik vaimus sissejuhatus. Kui siis Punarautsik nõudis, et Meinhard kindlusest kaugemale astuks, see sellega aga väljakutsuvalt viivitas, tõmbas Raimond ragulkakummid pinguli ja laskis esimese männikäbi lendu. Meinhard sai valusa vopsu pihta ja taganes nüüd kähku omade juurde.

Mõlemad pooled pildusid teineteist algul niisama käbide ja — seda peamiselt konstaabli omad — muu kättesaadavaga, ilma et võitlus oleks väga ägedaks läinud või kumbki pool suuremat kahju saanud. Lõpuks üritasid piirajad siiski kindluse vallutamist, kuid nad löödi tagasi. Uus ja vihane katse kindlusse läbi murda veenas ründajaid endidki selle tulutuses ja nad tõmbusid põosastesse. See andis rautsikutele aega oma kaitseplaani korralikult läbi mõelda. Siis aga selgus, et lahing oligi lõppenud — konstaabli omad marssisid juba mööda tänavat tagasi sinna, kust tulid.

«Noh, mehed, see lugu pole sellega veel lõppenud!» ütles Raimond lõuga sügades, ja tal oli muidugi õigus. Kuid lahing jäi ikkagi võidetuks ja võit rautsikutele. Seda oli hea tunda.

«Käsin,» ütles pealik, «lipu ja kindluse valvamine ümber muuta. See on suur au, valvata lahingulippu. Pealegi on meie hulgas nüüd vapraid lahingumehi, kes on seda au väärt. See pärast käsin: täna valvab lippu Ragulka, kes avastas vaenlase ja võitles vapralt. Homme valvab lippu Raimond, kes laskis mehiselt esimese lasu. Ülehomme on vahipostil Hundikäpp, sest ka tema võitles mehiselt. Valve!»

Rautsikud nõksatasid valveseisangusse. Paraku oli käsklus poolikult hilja hilja pähe tulnud, mistõttu ta kõik olulise oli jätanud juba ära öelda.

«Vabalt!» kamandas ta. «Võite istuda.»

Istumiseks ei olnud siiski mahti. Pooled käbidest olid laiali pildunud. Need tuli nüüd kokku korjata. Samuti vajab täiendamist tagulkamoon.

«Täna nad oma nägu siia enam ei näita,» arvas Punarautsik vaenlase kohta. «Aga mine sa tea.» Ja ta ulatas Ragulkale oma kätt. «Kui neid märkad, vilista. Siis teame appi tulla.»

Rautsikud marssisid metsa käbisid korjama. Ragulka ronis hõlvastatult, vaatas kaaslastele järele ja naeratas.

6.

Härra Maasi aias töötasid rautsikud nüüd neljakesi korraga. Seetõttu tuli neil üks tööpäev varem arvestatule lisaks, ent see oli tühine kaotus ega teinud neile muret. Küll tegi rautsikutele aga tõsist peavalu konstaabli omade veider käitumine. Vastu ootusi oli sõjategevus pärast esimest lahingut muutuks soikunud. Seevastu oli kindluse valve mitmel korral avastanud vaenlase piilureid. Need luurasid kindluses toimuvat eemalt, avastamise korral ei laskunud kunagi sõnavahele, ja kui üht või teist püüdma mindi, tõmbusid lahingut vältu võtmata tagasi.

«Neil on vesi ahjus!» kiitles Louis, kuid õigus tundus olevat nendel, kes arvasid, et konstaabli omad midagi tõsisemat hakkavad. Rautsikud saatsid oma piilurid vastase kavatsusi välja uurima. Rautsikute luure aga kas ei leidnud vaenlasest üldse mingit märki, või kui vastase kuskil avastaski, siis sõja seisukohalt kõige tühisema tegevuse juures. Konstaabli omade seltsimise mulakavalus ärritas hirmsasti. Ja kui nüüd rautsikud härra Maasi aias viimast ning poolikut pealelõunat töötasid, siis — mis mulata — tundsid nad asjade ühele poole saamisest üsna rõõmudust.

Kergendust tundis härra Maasigi. Enesestki mõista, et härra Maasi ei lasknud ühtki päevilist aeda omapead, kuid ta ei tulinud tal otse kahekordse tähelepanuga silmas pidada. Konstaabli ärritas härra Maasit asjaolu, et ta ei suutnud väikesi raudseid millegi keelatu pealt tabada. Ei ole ometi võimalik, et nad aias midagi ei söö ega varasta, kinnitas vanahärra endale kangekaelselt. Ent oma vankumatut veendumust faktiga kinnitada tal ei õnnestunud. See oligi põhjuseks, miks härra Maasi poiste vastu päev-päevalt pahuramaks muutus. Pärast puhkust ja riiakas oli härra Maasi tolsamal viimasel õhtul poolikult. «Miks tema kõik vee mitte peenra peale, vaid vahele

maha soristab?!» naaksus ta Louis' kallal. «Tule jumal appi!» peksis vanahärra Punarautsikuga tõreldes randmenukke kokku. «See poiss tallab kui üks metsikhull elefant kõik need peenraservad maha!» — «Tema üks suur laisk ja vedamik poiss on. Niimoodi ei maksa härra Maasi temale mitte kümme, vaid kaheksa senti tund!» noris ta Ragulka kallal, aga Hundi-käpa juures halas pikalt ja kaeblikult kərbunud lillevalt, kuigi Hundikäpp siin ometi suüdi olla ei võinud. Seejärel aga algas ring uuesti otsast.

Kell pool üheksa härra Maasi aja järgi — sest härra Maasi oli oma vana hõbeuuri sellel õhtul kogemata kakskümmend minutit tagasi lükanud — teatas vanahärra proua Kasele pidulikult:

«Nüüd on nemad viis siin härra Maasiga tasa!»

Härra Maasi nägu ehtis tore naeratus. Siis aga tõmbus ta mossi ja pöördus poiste poole:

«Teie ütlege nüüd härra Maasile ausalt ja puhtast südamest: kas teie tõepoolest härra Maasi aiast mitte üks midagi, ei üks kaun ega mari, ei var... suhu ei pistnud?»

«Härra Maasi...» alustas Punarautsik mõjusalt, kuid Ragulka ei lasknud tal lõpetada. Ta vaatas härra Maasile oma avala pilguga otse silma ja tunnistas:

«Härra Maasi, mina tõepoolest... pistsin. Neli maasikat, ausõna. Nad olid nii sindrima suured ning punased.» Ja see oli ka tõepoolest nii.

«Haa!» kiljatas härra Maasi võidurõõmsalt ja peksis rinnal randmenukke vastamisi. «Kas härra Maasi ei ütelnud teile: need väikesed vargad poisikesed, nemad on kui...» Härra Maasi pigistas oma ahtad vanamehehuuled poole lause pealt kõvasti kokku ja jäi millegi üle mõttesse.

«Nu-nu-nuu,» ütles ta muutunud hääletoonil. «Vähemasti ausad nemad on. Ju-ju-juu, ausad nemad on! Härra Maasi on ise väga aus ja väga korrekt inimene, ja kui nemad, need poisikesed, temale ütlevad: härra Maasi, minul ei ole neid kahte senti, siis härra Maasi saab sellest aru. Härra Maasi ei ole niisugune, et keelab. Härra Maasi utleb: tulgu nemad kaasa, maitseme kõik koos härra Maasi maasikaid!»

Vanahärra võttis proua Kesal ja Ragulkal käe alt ja hakkas otsustavalt maasikapeenarde poole astuma. «Härra Maasil ei ole kahju,» seletas ta, «aga ise, ilma küsimata, seda ei tohi. Niisugune inimene on härra Maasi, aus ja korralik.»

Maasikamaa ääres tuli aus ja korralik inimene härra Maasi mingile uuele mõttele. «Las proua aga maitseb maasikaid!» kinnitas ta, kuid poisid kutsus endaga kaasa. Ta andis igale neist laia lameda peergudest korvi ega unustanud ennastki. «Nemad on noored ja usinad, nendel on väledad näpud. Üheksa maasikat korvi — üks suhu, üheksa maasikat korvi —

üks suhu,» õpetas härra Maasi peenarde juures. «Aga proua — tema nopib ainult suhu.»

«Niinuu!» solvus härra Maasi, kui proua Kesa marju tolmuda poiste korvidesse korjas ega pistnud oma suhu. Kuid proua Kesa muutus vanahärra keelitamisest ärratult tühjeks ega lasknud end veenda. Miskipärast meeldis Kesa jahe keeldumine seal maasikamaal rautsikutele, kuid loomulikult ei jätnud nad seejuures kasutamata ausalt väljateenitud kümnenda maasika õigust.

Kui maiustasid rautsikud härra Maasi maasikamaal ega võinudki aimata, missugused lood algasid samal tunnil nende kindluse juures.

Aga kindluse alla tuli vaenlane. «Hõi!» hõikas konstaabli kätt alt. «Tulge lagedale seal!»

Nend oli tulijaid õigel ajal märganud. Vilistamisest

«Nüüd kasu — härra Maasi aeda see nagunii ei kostaks. Meie bastionilt alla ja pani moonu endale käepärast. Nüüd tule ta uuesti lipu juurde.»

Meinhard seisis all, käed puusas, ja nagu võiski juba arvata, pöördus kindluse poole. Ta ootas.

«Kas teised on?» muutus ta viimaks kannatamatuks, kui Raimond kõrvale vallile kedagi ei ilmunud.

«Tulge enda asi!» vastas Raimond.

«Väta sinna!» osutas Meinhard pöidlaga selja taha.

«Al!» seisis roigastest ja lauajuppidest kokkulöödud veider riistapuu, käsipuud nagu kanderamnil küljes. Kuidas konstaabli omad sellega punnides tulid, seda oli Raimond juba varem näinud, ainult et mis tarvis vaenlane end niisugust tühja koormat vedades vaevab, seda ei osanud ta ära arvata.

«See on kiviheitemasin!» kuulutas Meinhard.

«Selle riistaga on kivilossidki maa pealt minema pühitud!»

«Hõi!» hõikis hirmsa relva väljamõtteleja Richard. «Kui me sellega tühja paneme, ei jää teie mutimullahunnikust tühja asetki!»

«Niisuguse kohutava sõjamasina väljatoomine oleks poisid lühgevoodistki pidanud üles ajama. Ent kindlusevallil seisis ainult Raimond üks!»

«Mehed, neid polegi seal rohkem sees?!» arvas konstaabli Meik. «Ainult Raimu üks!»

«Ausõna?!» nentis Hugo.

«Nüüd oli tõepoolest uskumatu, kuid teisiti arvata siin ei saanud.»

«Andke alla!» nõudis Meinhard. «Teie olukord on loomatu.»

«Sõjavangidele kindlustame elu ja nii palju vara, kui ta kanna jõu võtta,» loetles Richard tingimusi. «Relvad kuuluvad võitja sõjasaagi hulka.»

«Tule ja võta,» tähendas Raimond lihtsalt ja tõmbas ragulkakummid pinguli.

See oli küllalt selge vastus ja konstaabli omad hakkasid sõjamasinat lahinguvalmis seadma.

«Lora, poisid!» Meinhard sülitas. «Kindluse võtame paljaste kätega ära!»

Vaenlane tõmbus põõsastesse üksikasjalisemat aru pidama. Raimondi olukord oli muidugi täbar, kuid ta polnud seda sorti poiss, kes põlvi lödistama oleks hakanud. Ka tema pidas endaga nõu, ja see seisis peamiselt vastase kavatsuse ligilähedases äraarvamises. Ja üks oli selge: tegutseda tuli külmavere liselt, kiirelt, ootamatult ja relvastuse täie tulevõimsusega. Selleks ta end valmistaski.

Meinhardi kamp tuli põõsast välja ja avas kohe tule. Raimond ei vastanud ainsagi käbiga. Ta tõmbus varju ja püüdis ainult vastase liikumist hoolikalt jälgida. Kindluse tulehõredest julgustatud vaenlane tormas rünnakule.

Konstaabli omad tormasid peale kui rajahoog. Keskel jooksid Meinhard ja Mati, Richard ja Hugo katsid neid külgedelt marulise, kuigi ebatäpse tulega. Jõudnud kindluse valli äärde, toetus Mati seljaga vastu valli ja tegi vennale «redelit». Näis, et kindluse saatus on otsustatud.

Aga siis, kui Meinhardi käed üleval vallil otsisid juba tugevamat tugemist, prahvas omakorda valla kindluse tulelaviin. Raimond heitis konstaabli poiste pihta kahekilose tuhapommi, Richardile ja Hugole aga läkitas ühe ühekilose ja kaks granaati. Plahvatustest tekkinud tuhapilv kratsis kindluseski Raimondi enda ninasõõrmeid ja oli võimatu midagi ümberringi näha.

Kui tuhk maha vajus, puistas ja ropsis vaenlane end oma võimsa sõjamasina taga tuhost puhtaks.

«Kurat, see pole aus!» kirus Hugo nutuselt. «Tuhaga siis! Ausõna!»

«Aga kas see on aus, kui teie mulle kogu kambaga kraesse tikute?» päris Raimond omakorda. Paraku, ehk küll vastase leeris viibis Richard, kes pooldas suuremeelsust vaenlase kohtlemisel, ei leidnud auküsimuste arutamine vastaste poolt soodsat pinda. Konstaabli omad olid pettunud ning vihased.

«Kiviheitmüüsriga, kantsi pihta, igast rauast korraga — tuld!» kamandas konstaabli Meinhard. Käsklus oli uljas ning hirmuäratav, kuid enneaegne. Kolmel kiviheitevaelasel oli oma sõjariista kallal tublisti pusimist, enne kui sellest pauk välja tuli.

Pauk oli võimas ja kogu agregaat kargas sellest küljeli, ainult et kopsikutäis käbisid — masina heitemehhanismiks oli nimelt teiba külge seotud suur roostetanud kopsik — vihises kindlusest kõrgelt ja kõrvalt mööda.

Raimond vallil lagistas naerda.

«Välja sihtida...» kisas Meinhard. «Kuus sammu tagasi!»

Kuus sammu tagapool jäi sõjamasinale põõsas ette ja heitevõrelased paigutasid riista uuele paigale.

«Sihi madalamale!» õpetas pealik. «Šrapnelliga!»

Neljast lastud «šrapnellist» pudenes kindlusse kaks käbi. Konstaabli Meinhard sülitas — nüüd juba südametäiega — ja ütles:

«Kartetš on kerge, lendab üle. Kartetši ega šrapnellidega valla ei purusta.»

«Sa, Meinhard, parem sülga kopsikusse!» õpetas Raimond vallil naerdes. «Laske süljega!»

«Oota sa, ma sulle nüüd alles sülgan!» ähvardas Meinhard pommi. Richardile aga ütles:

«Paneme kivid käiku!»

Ta otsis ise paraja kivipõraka ja asetas selle kopsikusse.

«Mina seda välja ei lase,» keeldus Richard. «Mina pooldan humanseid sõjapidamisviise.»

«Lori!» põlastas Mati. «Mina lasen välja!»

«Vennad,» arvas Hugo, «see laeng lõhnab laipade järele. Ausõna!»

Sellesama vaidluse ajal jõudsid rautsikud härra Maasi aiast tagasi. Nagu varjud hiilisid nad põõsa tagant põõsa taha lahingukärade lähemale. Üsna pea oli neil olukorrast selge pilt.

Pead koos, pidasid nad sõjanõu. Siis hakkas igaüks määratleda kohale hiilima. Vaikselt ja salaja nagu rautsikud rohus.

Konstaabli omad sõjamasina juures ei jõudnud ikka veel ukselele.

«Eided!» vihastas Meinhard. Ta pööras riista väljasihitud laskesuunast veidi kõrvale ja tõmbas päästikunööri. — Vahvat! kukerpalle visates kargas kivilahmakas kõrgele üles, kuid prantsatas üsna siiasamasse heitemasina ette maha.

Raimond vallil pistis laginal naerma.

Meinhard sülitas pettunult. Kuid ei heitnud meelt. «Hirnu aga, hirnu!» ähvardas ta. «See oli proovilask, aga nüüd paneme paraja pommi käiku. Mehed, müüser kuus sammu edasi!»

Seda sai tehtud.

«Laadida paraja portsuga!» andis Meinhard uue käsu ja muutis ise seda täitma.

«Hoi, Raimu!» hõikas ta vallile. «Anna alla või hakka hinge- pulvet lugema!»

Raimond vallil itsitas.

«Mina põnnama ei löö!» kuulutas Meinhard. «Olgu või veri lugu, ausõna!»

«Hakka siis aga peale!» naeris Raimond. «Või ma seda verd üll kardan!»

«Võta lipp maha ja viska alla!» nõudis Meinhard.

«Tule aga ja võta ise!» soovitas Raimond.

«Naad, mees, süüdista iseennast!» Meinhard haaras otsustavalt päästikunööri. «Ma loen kümneni!» lubas ta kõhklemisi ja hakkas lugema.

«Üüks... kaaks... koolm...»

Raimond vallil ei liigutanud end.

«N-neli... ja... v-viis... ja... k-kuus... jaaa...»

Selle «jaaa-ga» lugemine lõppeski. Põsastest kargasid robinal välja rautsikud. Punarautsik langes Meinhardile tagant peale, see tõmbas kukkudes päästikunöörist ja sõjamasin kargas raksudes paigast.

Keegi konstaabli omadest ei jõudnud end veel koguda, kui Ragulka juba Mati jalust maha rabas, Hundikäpp aga Richardile tagant jalgesse viskus. Vastase käbihunniku juures seisis Louis: seda asjaolu sai eelkõige Hugo enda nahal tunda.

Käis äge kähmlus. Punarautsik oli Meinhardist nagu sipelgas saagist kinni ja see ei saanud end kuidagi vabaks. Matil siiski õnnestus Ragulka käest lahti rabelda. Ragulka asus kohe Louis' kõrvale vastase käbihunniku juures. Kindlusevallil töötas Raimond ragulkaga. Hundikäpp oli küll Richardil all ja sai tublisti võmmida, kuid oli kõigest hoolimata teise küljes kinni kui puuk.

Hugo ja Mati ei saanud oma kaasvõitlejaid millegagi aidata — Ragulka, põu käbisid täis, asus neil tihedalt kannul, ja ka Louis ning Raimond ei tukkunud. Pealegi olid mõlemad moonata.

«Tuhka, Raimond!» kisas äkki Punarautsik. «Too tuhka!»

«Tuhka! Tuhapommid välja!» löid teised rautsikud kaasa. Ja Raimond tõepoolest kadus vallilt. See oli kriitiline hetk ja andis Meinhardile jõudu. Ta raputas Punarautsiku enda kuljest lahti ja suutis ka Richardit aidata.

Konstaabli omad tõmbusid kindluse alt kaugemale. Nad üritasid siin vastu panna, kuid nende käbivarud olid jäänud vastase kätte. Nad olid niisama hästi kui paljakäsi ja rautsikute pealetungihoo surus nad kindluse alt veelgi kaugemale. Laane tänaval kestis veel natuke aega tulevahetus, siis läksid rautsikud kindluse juurde tagasi. Konstaabli omad hulkusid tänaval, siis, varustanud endid kättejuhtuvaga, asusid vastu-rünnakule. Kuid rautsikud olid neil juba enne kindlust vastas ja Meinhardi kamp oli tõsisemast sõjamehetööst sedapuhku sunnitud loobuma.

Nii said rautsikud sõjasaagiks kiviheitemasina. Kuhu oli lennanud ähvardav kivi, seda polnud kellelgi olnud mahti tähele panna.

«Valvel!» käskles sõjasaagi juures pealik Punarautsik. «Vaenlane on purustatud. Nende mortäär on langenud. Homme lehvib meie vapral kindlusel viimast päeva sõjalipp, ja ta lehvib seal sellepärast, et oleks võimalik tema alla seista ja teda

valvata. Sest see on kõige suurem au, ja lippu valvab homme Meinhard, sest ta on kõige vapram võitleja. Sest tema hoidis kindlust nii kaua üksi käes, kuni tuli abi. Elagu võit!»

Nen oli pealik Punarautsiku kõige pikem ning tähelepanuväärsem kõne, ja asjaolud, mistõttu kõnet peeti, olid ka seda väärt, ja rautsikud vastasid oma pealikule rahu auks valju ning vaimustatud sõjakisaga.

7.

Kindluse mastis lehvis jälle rahulipp. See oli küll üks ja sama lipp ja valvatagi tuli teda, kuid see oli juba rahuaegne lipp, ja kui valvuril polnud huvi kindluses rohkem olla, võis ta lippu kas peita või endaga kaasa võtta.

Kindluse võidutrofeega ei osanud rautsikud esialgu midagi peale hakata. Algul kavatsesid nad selle kindlusesse vedada, kuid sõjamasin oli selleks liiga suur ning tarbetu. Kaaluti Hundikäppa mõtet: kuhjata lahinguriistale kindluse kõrvale mätastest kivide ja sel kombel püstitada väärikas võidusammas. Peale jäid ka need hääled, kes kaldusid arvama, et kas võidetud vaenlane sellest äkki solvuda ei võta ja võidumärki salaja ära ei vii. Mõistõttu peitsid rautsikud saagiks saadud relva senikauaks hoopis metsa, kuni nad selle tarvitamiseks midagi targemat välja mõtlevad.

Igatähes oli sõda rautsikute arvates õigel ajal lõppenud. Ragulka tõi rõõmsa uudise: tal oli õnnestunud katusetööd kaubelda Härra Siimul — rahva suus lihtsalt lihunik Siim — oli katus läbi. «Mul on üks kama kõik,» oli härra Siim Ragulkale öelnud, «kes mul teeb või palju teid seal on, mina annan angroo. Vana katus maha — neli krooni ja asi vask. Uue lauad peale — kaheksa ja mitte üks sent rohkem. Tõrva-papilist räägime pärast. Aga töö,» härra Siim oli tõstnud tähendusrikkalt oma lihava sõrme, «olgu tipp-topp. Mina sind, konna, ei mõrri, aga kui näen, et käpard oled — tõmman üle kaela ja annan kahjud sisse!»

Härra Siimuga koos olid nad kuuri üle vaadanud. Katus oli uus ja vana, nõnda lipitud-lapitud, et selle mahakiskumisele tuleb rassimist parasjagu. Mehed seda nelja ja kaheksa krooniga ära ei teeks. Aga mine teagi, kui häda väga suur. Mõistõttu kuksteist krooni oli ikkagi ilus raha ja Ragulka sai sellest lootsi aru. Ta oli lõõnud härra Siimuga käed.

Ragulka ise oli isaga koos katust teinud, Raimond samuti. Punarautsik ja Hundikäpp ütlesid, et on seda tööd justkui

«Küll amet õpetab!» kiitis Louis enda kohta ja arvutas seal-kohta välja, et viiekesi ette võttes teeb tasu kaks krooni neli-kümme senti nina peale. Pole just väike raha!

«Ega siis midagi,» ütles Ragulka. «Töö ei kärsi oodata.» Hundikäpp sõlmis lipu varda küljest lahti ja peitis põue. Seejärel asusid kõik viis teele.

Ühel tänavanurgal tormas Ragulkale vaata et rüsinatülle — konstaabli Mati. Poissi oleks sellest kui kõrvetatud; ta seisatas hetke juhult, kargas siis välgkiirelt kõrvale ja pistis tulnud teed tagasi punuma. Teel pistis ta sõrmed suhu ja laskis valju terava vile lendu.

Toimunu oli rautsikuidki jahmatanud. Nad seisisid kobaras tänavanurgal, vahtisid jooksjale järele ega saanud sõna suust.

«Ptüü!» kohmas viimaks Ragulka. «Jookseb või jalust maha!»

«Tormab nii kui tärpentiinitorpeedo!» nentis Raimond.

Rautsikud astusid edasi. Nad polnud aga veel kuigi palju käinud, kui nende selja taga kõlas nüüd juba mitmehäälne vile.

Tänavanurgal seisis Mati, Meinhard ja Hugo.

Mõlemad leerid tunnistasid teineteist vaikides.

«Me oleme siin!» hõikas Meinhard.

«Olge siis edasi!» hõikas Ragulka vastu.

«Lasete jalga?!»

«Häda meil jalga lasta!»

«Setu püksilappi polegi toki otsas kaasas?»

Sellises sõnastuses jutuajamist nimetatakse poiste keeles norimiseks.

«Löödud meestega me täna ei räägi!» hüüdis Punarautsik. «Pole aega!»

«Kes on löödud mehed?» kuraasitati tänavanurgal ja kolmik hakkas otsustavalt lähemale sammuma. «Kes on löödud mehed?»

«Eks ikka need, kes sõjas lüüa said!» naeratas Punarautsik. «Ikka need, kes oma kiviheitemasina lasid ära võtta.»

«Mis see kiviheitemasin siia puutub?»

«Nii palju puutub, et meie võtsime selle ära.»

«Ja siis?»

«Siis on nii, et meie võit ja teie kaotus.»

Konstaabli Meinhard oli seesugusest jutust nii rabatud, et ei taibanud tükk aega sülitadagi. Viimaks ta seda siiski tegi.

«Kuule Punakas,» küsis ta, «kas sa oled peast soe või? Ausõna!»

Meinhard küsis seda nii siira lihtsameelsusega, et Punarautsik sellest punastas.

«Nojaa... aga meie vallutasime selle ju ära!»

«Nojaa! Vallutasime ära!» osatas Meinhard. «Aga kui ma sinu ragulka või vibupüssi ära vallutan, kas sa oled sellega siis võidetud? Kas siis on sõda läbi?»

Hugo pistis itsitama. Meinhard ja Mati samuti. Ja rautsikudki muigasid, ainult et — piinlikkusest.

«Peeter Suur sai Narva all ka rootslastelt algul lüüa, aga pärast keeras Kaarli ikkagi nina vinklisse,» selgitas Meinhard ja kuulutas:

«Paris sõda alles algab! Ja saate meie käest veel kõvema konna kui Kaarel Peetri käest sai! Teie kantsist ei jää aukugi!»

Meinhard andis omadele uhke käeliigutusega märku ja kolmik marssis uljast sammu trampides minema. Nende enesekindlus oli nii suur, et nad ei vaevunud ülekaaluka vaenlase peale selja tahagi vaatama.

Rautsikud seisisid, nina maas. Meelsamini oleksid nad vahest lahtanud lahingu, kui et siin nimmoodi rumalalt seista.

Ent parata polnud enam midagi.

«Ma ütlesin, kui pealikut valiti, et seda liisuga ei tehta!»

«...» viimaks Louis.

«Sina pea oma supimulk selle koha pealt kinni!» nõelas Raimond ärritatult vastu.

«Lüigume edasi!» manitses Ragulka.

Seda nad tegid.

«Kindlust valveta jätta ei või,» arvas Ragulka.

«Mõtlen kogu aeg, kuidas teha,» kinnitas pealik mornilt.

«Üks mees läheb kindlusse,» pakkus Hundikäpp.

«Kes?»

«Mina!»

Sammuti vaikides.

«Ühest on vähe,» otsustas pealik. «Tuleb kaks saata.» Ja arutles kuuldavalt edasi:

«Ragulka on ettevõtja, Raimond tunneb tööd. Jäävad üle Punarautsik ja Louis. Kumb neist?»

«Louis'st pole sae peale meest — tõmbab viltu,» tähendas Ragulka.

«Tere päevast!» solvus Louis.

«Tere-tere, aga kerge kondiga oled sa ka, vennas,» ei jätnud Ragulka oma. «Kui jääb kolm meest, siis peavad need olema ka mehe eest!»

«Pole kindluses kahekesi samuti kergem!» arvas Raimond.

«Teadagi!» nõustus Louis. «Mina jään tööle.»

«Ettevõtja olen mina!» raius Ragulka vastu. «Mina valin mehed. Ja võtan Punarautsiku.»

«Tore!» ärritus Louis. «Väga aus mäng küll! Teised mehed loovad raha kokku, aga üks valvab. Kust tema sendi saab, see ju on härrade asi. Nagu oleks see tema süü, et tuleb valvata!»

«Valvab, ja saab viiendiku!» lubas Ragulka.

«Teine jutt!» kiitis Louis. «Siis ma olen nõus.»

Hundikäpp oli kogu aeg vaikinud. Nüüd nõksas ta pea selga.

«Ma ei võta sind endaga, Louis!» trotsis ta mingi vihase arutlusega. «Ei võta! Ma valvan lippu üks!»

«Ära aja jama!» naeris Louis. «Ma pole niikuinii veel kordagi valvanud.»

«On see minu süü?! Paista lahingus silma ja valva, au ja kiitus sulle. Aga sina oled kui palgasõdur, aina kaupled... Ei — mina olen täna valves ja mina sind ei võta!»

«Ah et mina olen sulle palgasõdur ega kõlba?!» haavus Louis rängalt. «Kes sa ise siis oled? Arvad vist, et mingi Orleans'i Neitsi?! Noh, mees,» naeris Louis vihaselt. «Minul on vähemasti ehtne prantsuse nimigi!»

«Ära peruta, Hundikäpp!» keelas pealik. «Ja laske siva jalga!»

«Ma ei võta teda!»

«Kas ma olen pealik?»

«Oled. Aga Louis'd ma ei võta. Ja Raimond valvas samuti üksi ja pidas terve lahingu!»

«Tühja!» ütles Raimond. «See polnud mingi lahing. Teised rohkem mässasid oma masinaga. Aga nüüd nad enam nalja ei tee.»

«Kaht meest on vaja,» kinnitas pealik. «Kui asi hapraks läheb, üks vähemasti jookseb meile sõna tooma.»

«Sõna tooma?!» «Kas ma olen Raimondist kunagi halvemini võidelnud? Sa ütle, pealik!» Hundikäpal olid erutusest ja solvumisest silmad veekalkvel. «Sa ainult ütle!»

«Sina, Hundikäpp, oled pirin nagu plika ja õigupoolest peaksin ma sulle praegu üle kaela tõmbama!» vihasust ka pealik Punarautsik. Ent Hundikäpa kangekaelsust polnud niisama lihtne murda.

«Tõmba siis!» trotsis ta. «Sa oled pealik ja võid tõmmata. Aga lippu valvan mina ja palgasõdurit mul pole sinna vaja!»

«Hähah!» põlastas hingepõhjani solvunud Louis. «Õige ma niisuguse piripilli kampa kipungi! Sa ära ootagi, et ma sinuga tulen!»

«Mehed, siin käsutan mina!» käratas Punarautsik. «Marss kindlusse, Louis ja Hundikäpp! Ja see on mu viimane sõna!»

Mõlemad lipuvalvurid vaikisid tõredalt ning põrnitsesid pealikut altkulmu. Siis pööras Hundikäpp end kannalt ringi ja asus minekule. Ta läks kiirel sammul ning püstipäi.

Nohinal ning endale nina alla pobisedes lonkis Louis talle järele.

8.

«Tühja!» laitis Richard konstaabli Meinhardi tulipalavalt sündinud sõjanõu maha. «Vallutada kindlus, kui seal lippu vallil ega kedagi sees ei ole — mis selle mõte on? Oleks veel, et saaks kantsi ära tuua või kuskile teise kohta vedada. Ja kui nii

vedata, siis me võiksime kindluse näiteks igal ööl ära vallutada — ootad seda keegi nagunii ei valva.»

Meinhard lamaskles poolkägeras Mühlsi kuuri all lauavirnal ja kolgutas põlvele tõstetud jalga. Ta ei öelnud midagi. Ja mis ta oelda oligi.

Mühlsi Richard oli poiste hulgas tuntud mudelimeister, sõjaväeloolane ja kambasõdade strateeg. Tõsi, lahingumees kui selline ta suuremat ei olnud. «Ma ei kannata seda rumalat üks- tege võnnimist!» oli ta kunagi öelnud. Ja ta ei kannatanud sõda tõepoolest. Küll aga arutles ta meelsasti ning pikalt-laialt mõeldud sõdade strateegiat — lahutas poiste edasi-tagasi sagi- kabi- või kivisõdades küll kiil-, lokaal- või frontaalrünna- tust, küll kül-, tiib- või haardemanöövriteks. Igas peetud lahingus nägi ta eikellegimaad, fronti, lähi- ja kaugtagalat, kiitis

laitis ühe või teise poole taktikat, regulaarvägesid või reserve, avastas kasutatud või kasutamata jäetud sõjakavalust. Talle ei maksnud midagi tõestada, miks võitja just pidi võitma ja kaotaja kaotama, ja ta tõde oli nii veenev, et keegi ei sõan- danud talle vastu vaielda.

«Ena mul asja!» põlastas Mati. «Just öösel tulebki minna. Tõmmata see hunnik maatas ja asi tahe.»

«Sinu käest pole nõu küsitud!» näitas vanem vend noore- male koha kätte. Kuid see ei tähendanud veel seda, nagu oleks ta antud nõu ebakohasuses liialt veendunud.

«Tugeva kindluse piiramine ja vallutamine — see nõuab alati õiget strateegiat,» tähendas Richard malbelt ja sihtis ühe sõlmaga piki hõõveldatud lauaserva. Ta meisterdas juba mõnda aega kuuest vagunist koosneva soomusrongi mudelit. «Tugeva kindluse vallutamisel ilmneb õige strateegia puhul kogu sõja- kunsti ilu.»

«Strateegia ja sõjakunsti ilu!» osatas Meinhard. «Tegime sinu nõu järgi strateegiat, mäletad? Aga pärast andis ennast lohast puhtaks ropsida!»

«Risk jääb sõjas alati,» märkis strateeg vabandavalt. «Ju ma hoiatasin ette, et operatsioon ei ole nõnda lihtne, nagu esi- mugu tundub, et ootamatuse moment jääb alati. Pealegi on mudelimeestele vallidelt ikka tuld ja tõrva kaela kallatud. Mis korda see selleta on!»

«Iluga läks niisamuti!» öelutses Meinhard. «Mooste Raimul muldugi oli su kuulsat kiviheitjat ja kogu seda tsirkust kant- matus vaadata. Ma ootasin kogu aeg — nüüd naerab mees ennast surnuks ja kindlus on meie.»

«Kiviheitjast on tõesti kahju!» ohkas Richard. «Oli kõva mudel, ainult oleks tulnud teist veel sisse lasta.»

«Lasta! Mis sa tast siis teiste kätte jätsid, lasknud ta püüa küssel!»

«Kuule, mis sa õige norid minu kallal?» ärritus Richard.
«Kas mina üksi sealt lippama panin? Kas ma olin esimene?»

«Mina see ka ei olnud!» pidas Hugo vajalikuks vahele hüüda.

«Siin see ongi — strateegia! Ei mõelda midagi, nagu...»

«Kassi saba alla see sinu igavene strateegia!» krapsas Meinhard lauavirnal istuli ja hüppas maha. «Mina olen sellest sinu pikast sättimisest, mõtlemisest ja jorutamisest, näed, siiani!» Ta tõmbas näpuga üle kõrisõlme. «Aitab sõnakõlksutamisest, tegu ootab. Lähme!»

«Kuhu?» päris Richard.

«Kas või pärapõrgusse. Peaasi, et saaks sinu mudelitest ja kuurialusest kaugemale. Lähme vaatame, mis Punaka omad teevad!»

«Pole nagu õiget hoolimist,» puikles Richard. «Ja mudel tahab tegemist.»

Meinhard vaatas teist pika põlgliku pilguga, sülitas ja pöördus rohkemat ütle mata ümber. Mati ja Hugo asusid talle sappa.

Pooles taevast mustas nädalaid oodatud äikesepilv. Tinahall müür varjas päikese. Muutus harjumatult süngeks ning hämaraks. Kõhtudega peaaegu maad riivates saalisid pääsukesed kui mingid must-valged süstikud vilks ja vilks ringi. Mööda tänavat, tolmu ja prahti poistele silmi keerutades sööstis esimene kuum ja kirbe tuulehoog.

«Strateegia!» kirus Meinhard endale nina alla. «Krõbiseb aina üht ja sama kui õlekott!»

Tinase pilve taustal sähvas pimestavalt jonklev välgujoon.

«Kaheksa sekundit!» teadustas Hugo, kui kõu mürina üle taevalae veeres.

«Pärgeli!» arvas Mati. «Sealt hakkab varsti kallama!»

«Õige mul mure!» mühatas Meinhard.

Laane tänavale paistis üle võsa rautsikute lipp. Pilve mustal foonil tundus see heledana ning ärevalt sööstlevana nagu kajakas tormis. Meinhard seisatas ja tema kannul teised. Oli midagi ülevat selles lehvimises, ja nad kolmekesi tajusid seda.

Nad seisid ja vaatasid.

Tuul painutas põõsaid, sakutas poiste juukseid ja rõivaid. Võsa hällis nagu pikk hõberohekas rukis.

«Lähme!» ütles Meinhard karedalt.

Lipubastionil, hoides ühe käega vardast, seisis Hundikäpp.

Ta seisis liikumatult kui kuju ja ta pea kohal plagises tuules lipp. Aga taevast üleval müris nagu ränga lahingu kanonaad.

Konstaabli omad jäid kindlusest umbes viie sammu kaugusel seisima. Seisid ja vaatasid üles, Hundikäppa.

Uhest taevast teise sööstis hõõguvvalge välgusäde.

«Kaks ja pool sekundit!» karjus Hugo üle tuule ja müristamise. «Ausõna!»

Põõsad oigasid ja paindusid ligi maad. Tuul lõi Hundikäpa pluuksaba üle pea.

«Päene lõkama, tuleb kõva vihm!» hõikas Meinhard ja osutas näpuga taevasse. Hundikäpp rabas pluusisaba alla ja toppis varvliksse, siis haaras kahe käega lipuvardast.

«Lollakas!» karjus talle Meinhard. «Nagunii võtame ära!» Ta hakkas nõõpima oma pluusikaelust.

Langesid esimesed piisad, suured ning rasked. Need löid kui lülvilid läbi pluusi ja särgi.

«Konstaabli omad taganesid põõsastesse.

«Püssige peale!» karjus Meinhard omadele kõrva. «Mul on strateegia valmis! Kui ta lippama paneb, võtame lipu käest maha!»

Hundus, nagu oleks kogu maapindki vappunud raju ning loomurina käes. Ja siis tuli päris vihm — hall, tihe, läbinähtav ja piitsutav, nagu kihutaks teda tagant tuhandete mootorpiitside jämedad voolikud. Pead kätega varjates ja nägu mooda voolavat vett ahmides põlvitasid poisid põõsaste all, kuid sellest hoolimata olid juba mõne hetke jooksul läbimärjad.

Raju lõppes nii ootamatult ning äkki, et kõrvid ei suutnud talunud vaikusega sedamaid harjudagi. Sadas vaid. Rahulikku, jämedat, sooja vihma. Kumedalt ja õõnsalt, nagu väsinuna äsjahest raevust, kõmises eemal taevakumm.

Konstaabli omad pugesis põõsastest välja. Maa auras, ja igasse lohukesse oli kogunenud tolmuräämas loik, kus lõhkes vihmamulle. Sajust hoolimata oli hingata lahe ning kerge.

Hundikäpp, kühnus ja rääbakas, seisis endiselt lipubastionil. Liikumatu rippus ta pea kohal vettinud lipp.

Meinhardi selgroogu raputas külmavärin.

«Hollallaa!» hüüdis ta äkki üles lipubastioni poole ja äigas tuleviku pluusivarrukaga üle oma veenõretuses näo. Aga kaastõele kamandas napilt: «Lähme!»

Sadas endiselt. See polnud kiita, kuid läbimärgadel poistel olnud midagi kaotada. Kuhnus ning käsi-jalgu kohmakalt hakkis hoides marssisid nad läbi põõsaste nagu — nõnda öeldes! — lastud kured. Ent liikumine tekitas sooja ja tegi tuju paremaks. Aga kõik lohud, teed ja tänavad olid täis võrratuid veeloike.

Kui konstaabli omad Mühlsi kuuri juurde tagasi jõudsid, oli mahu juba ammu- ilma lõppenud. Richard, jalad põlvini poris, hüpples kavalalt vetruma seatud ja iga hüppega loiku plart- lal lauaotsal.

«Teate, mis mina vahepeal välja mõtlesin?» hüüdis ta oma mees- mehele kaastõele. «Muidugi te ei tea! Ma mõtlesin kindluse vallutamiseks välja kõige klassikalisema strateegia!»

Öösel oli jälle sadanud. Hommik oli sellest meeldivalt puhas ning karge ja lahe tuulehoog paisutas kindlusel lippu.

Hundikäpp seisis oma lemmikpaigas — lipubastionil.

Neljandat päeva järjest seisis ta oma tunnimehepostil rautsikute kindluses. Kolm täit suvepäeva — see on pikk aeg. Selle aja jooksul jõuab ka üksinduses norutada ja kibedat mahajäetustki tunda. Ent niisugune — täis ohte, enesepõlgust ja lipustavust — ongi ju tõelise tunnimehe elu. Seepärast ei olnud Hundikäpa noruhetked pikad ja ta oli õnnelikki, et seni argipäevahall ja kitsi saatus nüüd äkki nii heldelt lubas tal südame järgi valitud kohust täita.

Lipp laksus tuules ja Hundikäpp seisis bastionil.

«Hei, Hundikäpp! Töösellid tervitavad lippu ja sind!»

Need olid Punarautsik, Raimond ja Ragulka. Enne tööleminekut astusid rautsikud igal hommikul kindluse juurest läbi, nagu oli nende esimene käik siia töölt tulleski.

«Jälle Louis'd pole veel?»

«Ta tuleb hiljem.»

«Kas nad äkki ei tüdine sellest kindluses konutamisest juba ära?» arvas Raimond. «Kui mina valvasin, siis mul hakkas juba üheainsa päevaga siin nii paganama igav, et...»

«Tõejutt!» arvas pealik. «Tuleks Hundikäpp ja Louis nüüd kas või päevakski välja vahetada.»

«Ei!» keeldus Hundikäpp tõredalt. «Mina jään lõpuni! Aga Louis' võite endaga võtta.»

«Ära peruta, Hundikäpp!» keelas pealik.

«Meestel on siiski kõvasti õnneks läinud,» arutles Raimond. «Konstaabli omad käivad passimas küll, aga löövad iga kord põnnama.»

«Need on peened sellid!» kiitis Ragulka. «Nagu selle masinaga oli. Sätivad ja sätivad, aga siis mängivad sulle niisuguse vembu välja, et ei oska arvatagi.»

«Hm, ja Louis ikka veel ei tule?» närvises Punarautsik. «Igal hommikul on Hundikäpp üks. Ja ka õhtuti, tule, millal tuled, on Louis juba jalga lasknud. See mees tuleb käsile võtta!»

«Mille eest?» astus Hundikäpp teise kaitseks välja. Siis aga kohmas tõrksalt: «Minupoolest võiks ta küll tulemata jääda!»

«Nonoh, Hundikäpp!» hoiatas pealik. «Sa ära aja nina liiga püsti!»

«Te olete siin omavahel karvupidi kokku läinud või?» uuris Ragulka.

Hundikäpp ei teinud küsimust kuulmagi. Vahtis vaid keskendunult üle valli.

«Homme määran lipuvalvesse uue meeskonna,» otsustas

pealik. «Pole ime, kui siin mõnel mehel sedaviisi ka närvid liigsi lähevad. Läki, mehed, aeg ei anna rohkem oodata!»

«Ole siis kõva!» raputas Ragulka põõsaste vahelt Hundikäppale oma suurt kämmalt. Ja Hundikäpp — ehk küll pealiku sõnad teda ei rõõmustanud — naeratas.

Konstaabli omi märkas Hundikäpp tundi pool pärast rautsikute lahkumist. Need ei teinud kindlusega algul asjagi — nähtu järgi otsustades olid neil põõsastes mingid omad asjad ajada. Et vastasel aga ei seisnud ees tavaline luurekäik, seda teadis Hundikäpp pea.

Vihmad olid kindluse moonalaos tekitanud kahju. Tuhapommid olid saanud märjaks ja tulid kui lahinguks kõlbmatud minema visata. Rautsikud olid teinud uued, ja kuigi uut kolmekulost polnud võimalik valmistada ning teisigi sai vähem kui enne, piisas olemasolevaist aruka tarvitamise korral kindluse kaitsemiseks küllalt.

Hundikäpp sättis endale kõik käepärast. Siis jäi — tõusvat lahinguärevust vapralt trotsides — ootama.

Konstaabli omad nägid välja, nagu ei tuleks nad mitte rünnakule, vaid karnevalile. Iga mees oli endale jõupaberist tsemendikoti pähe tõmmanud, millel silmade jaoks augud sees, need aga omakorda tsellofaaniga kaetud. Et kotid kindlamini peks seisaksid ja kätele liikumisvõli annaksid, olid need külgedelt õlgadeni lõhki lõigatud. Nii sarnanesid kõik neli mingite kogkaegsete ristsõdijatega või Põhja-Ameerika lõunaosariikide Ku Klux Klani meestega. Rivi defileeris kindluse ees mitu ringi. Lõpuks tõmbas Meinhard endal koti peast, tema eeskujule järgnesid teised, ja kõik neli nautisid muigel sui muljet, mis see veider maskiball oli jätnud.

Hundikäpp lipubastionil näris murelikult huult.

«Hollallaa!» naeris Meinhard ja viibutas käega. Kõik neli kadusid uuesti põõsastesse.

Veidi aja pärast marssisid kolm, uuesti peakottides, põõsastest välja, nende kannul aga kõmpis Mati, käsi viskevalmis ja klbikorv kaenlas. Kaitsekottides kolmik aga — kaks ees ja üks taga — kandis teritatud vaiadest kinni hoides pea kohal parajat okstest punutud matti. Enne kui Hundikäpp jõudiski taibata, mis õieti juhtub, sööstsid kõik kolm otsejoones kindluse poole. Surunud mati serva tihedasti kindlusevalli vastu, varjusid sõdalased mati alla ja hakkasid teravaid teibaotsi sajust pehmesse kumarasse sisse rammima.

Hundikäpal hakkas ihu tulitama. Enne kui ta midagi oskas ette võtta, oli vaenlastel varikatus juba paigal, ja nad andsid plikkadele tuld. Viivu pärast astusid nad põõsastest uue matiga välja.

Hundikäpp kahmas tuhapommi.

«Ettevaatust!» kisas Mati. «Tuhk!» Ja laskis käbid käiku.

Hundikäpp heitis oma kahekilose tuhakoti tulijatele jalgu. Need tormasid tuhapilvest seda miskiks panemata läbi ja kiilusid teise mati tihedasti esimese taha.

Ühtekokku heitis Hundikäpp vaenlase pihta neli tuhapommi. Siis oli talle selge, kui asjatu see kõik on. Aga piirajad olid sel ajal ka kindluse vastasmüüri äärde kaks matti varikatuseks üles pannud. Nüüd tulid Meinhard ja Richard labidatega. Nad asusid üks ühe, teine teise varikatuse alla.

Kui ränki ja keerulisi lahinguid oli Hundikäpp ka ette kujutanud, kui palju verd ja kahurimürinat oli ta mõtteis kokku kuhjanud, kuid tuli välja, et nii hullusti ja kuulsusetult kimbub nagu praegu polnud ta kõige ohjeldamatumaski fantasiauimas olnud. Ta tõusis lipubastionile ja vilistas. Pikalt, kogu kopsu jõuga.

«Ahaa, nüüd on sul vesi ahjus!» parastas konstaabli Mati.

Ka Hugo oli nüüd kaitsekotita ning vaba ja mõlemad vinnisid tunnimeest bastionil käbidega.

«Tirr-tirr-tirrrr... tirrrr...!» tirises bastionil vile. Siis taipas ka vilistaja ise, kui rumal ja mõttetu see on. Kes võis teda omadest kuulda? Mitte keegi. Ei Punarautsik, ei Raimond, ei Ragulka võinud Hundikäpa vilistamist kuulda ja ka Louis mitte. Sest Louis' oli Hundikäpp ise peletanud lipu alt minema. Ta oli Louis'd otsekohe, kui see kindlusesse oma valvekorrale asus, rünnanud kõige solvavamate sõnadega, milliseid oli iganes osanud välja mõelda, sest ta ei suutnud Louis'le andestada selle kauplemist. Ja marusolvunud Louis oligi läinud kindlusest minema ja tulnud tagasi alles järgmisel päeval, kuid ka siis ei olnud Hundikäpp andnud talle kindluses asu.

Nõnda oligi Hundikäpp kõik need päevad ja ka praegu kindluses üks. Nüüd vihisesid ta pea ümber käbid. Üks tabas teda valusasti näkku ja ta pigem komistas kui astus bastionilt alla.

Kahel pool matsusid labidalöögid vastu kindlusevalli. Raskest ning möödapääsmatult nagu saatus. Hundikäpp kükitas keset kindlust ja näris huuli. Kindlus, see jõu ja enesekindluse kants, oli muutunud nüüd lõksuks.

Hundikäpas kihvatas äge raevusööst. Ta tõusis vallile ja heitis varikatusele kolm alles jäänud tuhapommi. Löögid valli pihta katkesid ja mõlemad labidamehed jooksid katuse alt välja. Nad töötasid juba kaitsekottideta, kuid pommid polnud neile suuremat kahju teinud. Kõik neli hirnusid naerda, tuul viis tuhapilve kõrvale ja mõlemad labidamehed jooksid katuse alla tagasi. Ja uuesti mitsusid löögid vastu valli.

Käbisadu kihutas Hundikäpa vallilt alla. Ta pidas aru, siis võttis tagavara-lipuvarda ja ronis uuesti üles. Lipuvardaga püüdis ta varikatuseid ümber lükata. Need kõikused, kuid nende tugiteibad olid kui juurtega maasse kasvanud. Pealegi ropsas

lipuvars otsapidi läbi mati, all rabati sellest kinni ja tasakaalu kaotanud Hundikäpp oleks äärepealt et kukkunud üle valli.

Sel komistamishetkel äratas põosastes miski ta tähelepanu.

«Hei!» karjatas ta ja pani vile uuesti suule.

«Mis seal on?» nõudis Meinhard ja astus katuse alt välja.

Kõik viis vaatasid vaikides võssa.

«Vaadake järele!» kamandas Meinhard ja astus jälle katuse alla. Ta hakkas veel vihasemalt labidaga raiuma.

«Pole kedagi!» tulid Mati ja Hugo varsti tagasi. «Kogu tänav on tühi.» Ja Hundikäpa poole: «Kiunu aga kiunu nüüd! Lase aga vile! Päriskõne veel tuleb!»

Ja ometi ei olnud Hundikäpp valesti näinud. Ning ta sai sellest uut võitlustahet. Raevukalt pildus ta varikatuseid mätastega. Mättad said otsa, kuid matid pidasid vastu.

Siis meenus talle kilumannerg veega.

«Kuradi lollakas!» kargas märg Meinhard varikatuse alt välja. Siis hakkas naerma.

«Aitäh!» kummardas ta Hundikäpale. «Tihke mätas on teil, võtliski naha aurama! Paku veel üks täis!» Ja viskas tühja kilumannergu üle valli tagasi.

Hundikäpp, huul hammaste vahel, kiikas süngelt põosastesse, aga neli all naersid. See oli kõige solvavam naer — paras-tav, rahulolev, enesekindlate inimeste naer.

Hundikäpp ei pidanud arvet, palju ta oli pihta saanud. Ta ei olnud nüüd nii raevukalt, nagu oli sageli ette kujutanud — omaname bastionil. Ja vermeiski oli ta nii, nagu oli sageli kujutlenud, sest teisi oli kaks ja nad vinnisid teda üks eest, teine tagant. Ainult seda ei olnud ta kunagi ette kujutanud, kui ohustava lootusega ta niisugusel tunnil vaatab sinna, kuhu ta nüüd iga pilgu tagant ootusega vaatas.

Siis vabises kindlusessein.

Hundikäpa käed vajusid rippu.

«Laheb, poisid!» kostis juba läbi valli Meinhardi võidurõõmus hüüe. «Siia, mehed!»

Hundikäpp seisis ja ta tundis, nagu tarduks veri soontes.

«Mehed, vangub!» hõiskas Meinhard. «Rinnaga! Hurraa!»

Auk vallis oli siiski liiga väike, et kõik sinna korraga juurde mahuksid.

«Kougi paar mätast välja, siis läheb iseenesest,» õpetas lugu kuulama tulnud Richard.

«Passige Hundikäpale peale!» käsutas pealik. «Et lõikama ei pane!»

Hundikäpp seisis bastionil ja kangutas lipuvarrast.

«Kisub lipu maha, reo!» kisas Hugo ja mõlemad Matiga naersid Hundikäpale marutule. Ent sel oli lipp juba käes ja ta kadus kindlusesse.

«Passige peale!» hoiatas pealik. «Passige peale! Kohad siin võtta!»

Mati ja Hugo asusid oma kohtadele, mõlemad labidamehed aga pressisid sisemisi mättaid vallist välja. Nad surusid mõlemad labidatele kogu jõust peale, ja äkki andis sein järele. Hooga kukkus Richard valli sisse tekkinud avausse kápuli ja ta labidast lendas läbi augu kindlusse. Robinal varisesid sees ülemised mättad ja mõne hetke jooksul oli vallis sissepugemiseks paras avaus. Meinhard hüppas valliserva taha.

«Anna alla, Hundikäpp!» möirgas ta kindlusse. «Üksainus lask — ja sa oled surmalaps!... On selge?»

Kindlusest ei vastatud.

«Kuuled või?» nõudis Meinhard. «Ei mingit vastuhakku — teen vaeseomaks!»

Vastust ei tulnud ikka veel.

Meinhard ootas. Siis sülitas. Siis torkas pea avausse.

Niiviisi, pea läbi avause, jäigi ta sinna seisma.

«Mis seal on?» muutusid teised rahutuks.

Meinhard ronis august läbi, Richard tema kannul.

Kindluses vaatasid nad teineteisele jahmunult otsa.

Hundikäppa ei olnud.

«Te neetud lontrused!» karjatas Meinhard ja rüsis nii kähku, kui kitsas ava lubas, kindlusest välja.

«Kus Hundikäpp on?»

«Sa ise oled pime või?» päris Mati.

«Sa viimane kabajantsik!» kargas vanem vend nooremale tutti kinni. «Lasid tal sääred teha! Sina viimane säinapoeg!»

Noorem veli polnud niisugust sasimist vanema käest enam ammu saanud.

«Hull!» kisas ta. «Viimane hull, ai-ai-ai! Lase lahti, hull!»

«Ta peab olema sees!» kinnitas Hugo. «Kiskus lipu maha ja puged nurka, ausõna! Ta peab olema sees!»

«Mis te passite veel!» möirgas pealik Meinhard. «Otsige läbi! Kõik pöösad läbi! Eluga!»

Kindluse ümber algas kiire sagimine.

Kadapöösale salakäigu otsal sattus Richard. Ta lükkas oksad laiali — pöösas oli seest hämar ning tühi nagu tapuvartega tihedasti ümbritsetud aiamajake. Siin, kuigi peidukoht oleks olnud suurepärane, polnud kedagi. Ta laskis oksad tagasi ja need vajusid kui sameteesriie hubasele tühjusele uuesti ette. Kuid mingi sekundi murdosakese jooksul riivas miski Richardi silma. Ta lükkas oksad uuesti kõrvale. Nüüd oli see käes — värskelt kaevatud muld. Ta vaatas hoolikamalt ja jahmus.

«Poisid! Siia!»

Mõne hetke pärast uurisid kõik mustendavat koopasuud. Põnevusvärinad räputasid poistel selga.

«Meinhard, seisa siin!» karjatas äkki Richard. «Mati, tule minuga!» Ta tormas kui tuulepööris kindlusse.

«Valva siin! Ära sammu paigalt liigu!» seletas ta Matile ärevalt. «Mul on üks oletus.» Ja tormas uuesti välja. «Valvake!» hoiatas ta teisi karmilt.

Kui ta uuesti kindlusse tuli, uuris ja kompas ta hoolikalt kindluse üht seina ning põrandat. Siit ta avastaski jämeda nõõrlotsa. Ta sikutas seda ja — rautsikute saladus oli avastatud.

«Vaata siis,» naeratas Richard ja tõstis mätastega kaetud luugi avauselt. «Sindrima vahvasti välja mõeldud.» Vaatas siis Mati poole ja käskis:

«Roni sisse!»

«Hull oled või?» ajas see silmad suureks.

«Roni sisse!» nõudis Richard. «Või tuleb Meinhard siia kutsuma?»

Mati ohkas ja — kuuletus.

Richardil oli õigus — Hundikäpp oli tõepoolest käigus. Ta oli pugenud sinna jalad ees, sest pea ees ei oleks ta saanud sulgeda luuki. Tal kulus selleks niigi vaeva, kuid nagu teada, tuli ta sellega küllalt hästi toime. Seejärel sõlmis ta lipu varda küljest lahti ja peitis selle põue, vastu ihu. Siis hakkas roomama.

Ärevad hääled ja trampimine maa peal kostsid ka siia, alla. Ent kaugelt ja summutatult. Ta roomas, kuigi see tagurpidi oli tülikas ning nõudis liiga palju aega. Aga aega oli tal vähe, sest ta pidi kiiresti põgenema ja lipu päästma.

Esamene asi, mis alla selgesti kostis, oli Richardi hüüe: «Poi-rid! Siia!» Tema, Hundikäpp, ei olnud siiski jõudnud! Kuid ta ei andnud veel alla. Hundikäpa peas küpses uus plaan ja ta roomas kindluse poole tagasi. See läks juba hoopis jõudsamini. Kas tal õnnestub märkamatuks põgeneda?

Aga ka ees tõsteti juba luuk.

Hundikäpp hakkas uuesti tagurpidi roomama. Aga kuhu veel roomata? Hundikäpa sõda on nüüd sõditud, lipp on... Siia jäi ta mõttekäik pidama. Ees kostis Mati ähkimine.

«Kes tuleb?» küsis Hundikäpp. Ta hääle kõlas summutatult ning hauataguselt. Tekkinud pausi pikkuse järgi otsustades ohmatas see tulijat tublisti.

«S-sina, Hundikäpp?» kostis viimaks sama kähisev ja summutatud vastus.

«Rooma tagasi!» ütles Hundikäpp. «Ma tulen ise välja.»

Sest veel ei olnud kõik kadunud!

Vaenlased kogu kambaga ootasid teda kindluses.

Aga kui oleksin siiski roomanud kadakasse? — vilksas Hundikäp mõte läbi pea. Ent oli juba liiga hilja sellele

mõelda. Vermeis ning määrdunud, seisis ta vastase ees, kuid ta näol oli uhke trots ja ta pea oli kuklas.

Konstaabli omad vaatasid teda vaikides ja üksisilmi. Meinhard sõrutas sülge. Ent neelas sülje alla ja ütles:

«Lipp! Anna lipp siia.»

Hundikäpp vaikis.

«Lipp! Lipp, lipp, poisu!»

Ei midagi targemat.

«Nõndaks!» Meinhard muigas pooleldi kaasatundvalt. Siis käs kis omi:

«Otsige ta läbi!»

Hundikäpp pani vastu mis suutis, kuid ülevõim ei ole ju asjata ülevõim. Nad otsisid ta läbi põhjalikkusega, mis oleks rängasti alandanud ka vähemtundlikku loomust kui Hundikäpa oma.

Lippu nad Hundikäpa juurest ei leidnud.

«Siduge ta kinni!» ütles Meinhard. Ta surutud toon reetis, missuguse pingutusega ta end vaos hoidis.

«Mina pooldan siiski...» alustas Richard.

«Siduge ta kinni! Siduge nii, nagu sidusid oma vange indiaanlased!»

Nad sidusid ta — algul käed randmeist kokku, siis surusid põlved käsivarte vahelt läbi, aga põlveõnnalde ja küünarnukkide vahelt pistsid läbi tagavara-lipuvarda. Vaevalt on veel abitumat olevust kui selliselt seotud vang!

Pealik Meinhard tõukas vangi jalaga. See vajus küljeli ja niimoodi, otsekui tükk liha praevardas, jäigi ta kindluse äärde lamama.

Ja ometi läks Hundikäpa sõjakavalus nurja.

«Muidugi, ta vedas meid peenelt alt!» hüüatas äkki Richard oma morni vaikimisse laskunud pealikule. «Ausõna, ta on sindrima nutikas sell. Aga kui analüüsida... Võtame salakäigu lahti! Mätas mättalt ja meeter meetrit tuleb kõik läbi uurida.»

Veel Hundikäpp lootis. Kuid loot ei olnud enam millelegi.

«Põrsa kombel oled sa ta poriseks määrinud,» irvitas Meinhard ja liputas Hundikäpa nina ees tõepoolest usna määrdunud lippu.

Hundikäpal valgusid silmad vett täis.

«Pole viga, poisu!» muigas Meinhard, rapsis lippu paar korda vastu säärt ja pistis siis hooletult tasku.

«Hollallaa!» hõikas ta oma kaaslastele.

«Nii, mehed, kantsi lammutame nüüd maha!» kuulutas Mati.

«Milleks seda?» imestas Richard. «See on juba niikuinii küllalt vatti ja valu saanud.»

«Kõik võidetud kantsid on maha kistud!» kinnitas Hugo. «Ausõna!»

«Maha kistud!» osatas Richard. «Kes kiskusid? Barbarid! Mida ei ole barbarid.»

Kõik vaatasid küsivalt pealiku poole. See vaikis. Siis sülitas.

Richardil on õigus. Las jääb puutumata ning püsti. Läki!»

Aga vang?» päris Richard.

Vang vaatas üksisilmi sinna, kuhu ta oli lahingu ajalgi vaadanud. Ta oli seal uuesti kedagi näinud. Või nägi ta valesti?

Vang?» muigas Meinhard ja vaatas kambavennale silma. «Mia siis ikka. Niisugusel päeval olen ma valmis humaansuust hullematki pooldama... Eks päästa ta siis lahti!»

10.

Hundikäpp, pea käte vahel ja silmaalused nutupaistes, kukitas ikka alles kindlusenurgas. Ta nagu ei märganudki kaastööd, kes teda tummalt tunnistasid.

«Niimoodi siis...» ütles viimaks pealik Punarautsik. Nad olid kõik üle vaadanud — varikatused kindluse ääres, augud põhides, lahtivõetud poole salakäiku. Olid sõnatult tunnistanud võitluse jälgi.

Pärida ei olnud nagu midagi. Ja polnud selleks nagu tahtmistki. Nad seisis-kukitasid rüüstatud kindluses ega osanud kuskilt alata või midagi teha. See, mis siin oli toimunud, tundus veidra ning ebatõenäolisena. Sellega tuli alles harjuda. Nii juhtub tihtipeale inimestega, keda tabab ootamatu saatuse-look.

Aga oligi see kõik mingi löök? Eks olnud see ju suures osas mäng, samasugune sõjamäng, nagu neid oli küllalt mängitud, vahest ehk ainult pikaajalisem, põnevam ning kaasakiskuvam. Mängitud mängudes aga oli alati olnud võitja ja kaotaja. Võitjad tugevamad ning taibukamad, ja see oli loomulik ning selge. Best nii pidigi olema, selle nimel mängitigi.

Muidugi — nad olid nüüd rautsikud, neil oli kamp. Kuid eks see kampki olnud eelkõige ikkagi mäng. Uus, veel läbiproovimata mäng. Reeglite järgi oli mäng nüüd lõppenud. Homme tulevad nad tänase vastasega jälle külg külje kõrval. Ja olnud nagu polekski olnud. Või alustavad mingit teist ja uut mängu.

Reeglid jäävad muutumatuks — võidab osavam ning julgem, ja viha ei peeta ega tehta etteheiteid.

Oli see kõik nii? Või polnud see päriselt nõnda? Kas oli kõik ainult mäng mängu enda pärast? Vaevalt, et neist keegi oleks sellele küsimusele osanud praegu vastata. Kuid ühel või teisel määral olid kõigi mõtted selle küsimuse kallal ametis.

«Midagi!» läksas Ragulka lapitikäe endale põlve pihta. «Kindluse lööme uuesti püsti. Kogu täiega, nii et pole asigi!»

«Tuhka ka sellest lipust!» elustus Raimond. «Muretsen uue ja parema!»

«Kas sul pole häbi!» tõstis Hundikäpp nüüd esmakordselt oma plekilise näo. «Niimoodi rääkida meie lipust!»

«Jah, lipp ei ole taskurätt,» nõustus pealik mornilt. «Lipust eest on mindud surmagi.»

See oli õige ja raske sõna. Poiste mõttejooks, mis seni oli olnud kõhklev ning ebamäärane, leidis pealiku ütlemisest kindlama pideme. Ebatõelisuse illusioon hajus ja asendus rusuvate norutundega. Kogu õnnetus tundus neile nüüd vahest rängemana, kui see oli. Ja süüdlase süü suuremana.

«Kaks meest oleksid ehk kindluse ära kaitsnud...»

See oli süüdistus.

«Nagu ei usu,» astus Ragulka Hundikäpa kaitseks välja.

«Aga teine oleks kutsunud õigel ajal abi!»

Selles oli pealikul vist õigus.

«Ma ei tea...» kõhkles Punarautsik. Kuid ta oli pealik. Ning pidi teadma. Ja seepärast ta ütles:

«Ma mõtlen — oleks Hundikäpa asemele jäänud teine mees, seda kõike poleks juhtunud.»

Nii valusasti pidi vits vaest Hundikappa lööma!

«Jah... tuleb kohut mõista. Niisugune, ma mõtlen, on seadus. Või arvatakse teisiti?»

Kohus! — Selles tähenduses ei olnud seda sõna siin veel pruugitud. See sõna kõlas süngelt, suurelt, ülevalt. Kohus! See sõna justkui õilistas kõiki, andis kõigele uue näo ning mõtte. Kohus!

See polnud enam ainult mäng reeglite järgi.

«Räägi, Hundikäpp!» nõudis pealik.

Hundikäpp tõstis silmad. Siis tõmbus ta veel enam kõssi ja peitis näo uuesti käte vahele.

«Poleks sa Louis'd minema kihutanud, ta oleks olnud sinuga koos kindluses. Kõik oleks võinud olla teisiti. Nüüd aga sattus ta konstaabli omadele peale alles siis, kui need siit juba tulid. Tema jooksis ja teataski meile.»

Louis istus, jalad rippu ja käed põlvede vahel, kõrgel bastionil ning vaatas all olijaist mingi veidra pühakupilguga üle.

«Ma mõtlen, sulle sai küllalt räägitud, et ühest mehest kindluse peale on vähe. Aga sina ajasid oma jonni. Ega rääkinud meile kõigest sõnagi. On sul selle vastu midagi öelda?»

Hundikäpp kükitas liikumatult oma nurgas.

«Nüüd sa ei tee kuulmagi!» nurises pealik. «Sa oled kogu aeg kangekaelne olnud, aga nüüd see ei lähe sul enam läbi. Ja ära loodagi, et me sellest ära kohkume, kuidas sa praegu kuueaastast mängid.»

«Ma ei mängi midagi, ja ma olen süüdi,» kohmas Hundikäpp pead tõstmata. «Aga ma ootan.»

«Mida sa ootad?»

«Et ollakse aus!»

Enam naljakamat poleks Hundikäpa olukorras vist osatud.

«Kes siis sinu meelest aus ei ole?» sähvas pealik puudutatult. «Kas mina ei ole aus?»

«Sinust ma ei räägi.»

«Kellest siis?»

«See teab seda ise. Sest ma ei olnud üks, aga meie omadest oli veel keegi. Algusest peale.»

«Siis ajad jama!» oskas pealik viimaks öelda.

Louis istus endiselt bastionil, kuid ei kõlgutanud enam hoolimatult jalgu. Ta vaatas kangekaelselt üle peade ja oli muutunud näost nagu veelgi tõmmumaks.

Ka Hundikäpp ei liigutanud ennast.

«No pagan!» ärritus Punarautsik.

«Hiski!» hüüatas Raimond. «Äkki on tal õigus. Need olid poisid vist. Ülo ja Ats! Tore lugu, tõesti!»

Esmakordselt pärast lahingut kostis kindluses vali, kuigi närviline naer.

«Olgu!» Hundikäpp kargas püsti. «Ma olen süüdi ja mõistke mulle karistus. Aga sina, Louis,» ta vaatas välkuvate silmadega bastionile, «oled argpüks! Või vaidled sa mulle vastu?»

Louis ei vaielnud. Ta vahtis jalge ette ja vaikis.

«Siis niimoodi...» venitas pealik mörult. «Niimoodi siis... Hundil alla bastionilt, Louis!»

Louis tegi, mis talt nõuti, ja jäi Raimondi ning Ragulka kõrvale seisma. Need astusid ta juurest eemale. Punarautsik vaatas süüdistatule uurivalt silma. Louis ei kannatanud teise pilku välja. Ta seisis longuspäi ja ta suunurgad tukslesid.

«Väljakohtus on kolm inimest,» otsustas pealik. «Süüalused mingu välja ja oodaku, kuni neid hüütakse.»

Süüalused läksid vaikides, Hundikäpp ees, Louis paar samm tema kannul. Põõsastes jäi Hundikäpp seisma. Ta ohkas pikalt ja hakkas hajameelselt muserdama paakspuuoksa. Louis ta selja taga kõhatas. Teine ei näinud seda kuulvat. Louis kõhatas uuesti, kuni küsis karedalt:

«Aga kus sa mind nägid?»

Hundikäpp jättis vastuse võlgu.

«Sa vist mõtled, et ma lõin araks?» ärritus Louis. «Ei, mina — mina juba verest välja ei löönud!»

Hundikäpa vaikimine solvas Louis'd hirmsasti. Ta silmad muutusid tigidaks ja torkisid Hundikäpa selga.

«Ma ol kartnud!» kuulutas ta vihase erutusega. «Ma nägin kõik, algusest peale. Ma seisin korra isegi konstaabli Matil nii selja taga, et oleksin võinud talle üle kaela tõmmata. Ja mõtlesin juba, et ma tulen sulle appi või kutsun poisid. Aga siis

vaatasin, kuidas sa seal pabistasid, ja mulle tuli teine mõte. See sa oled uhke, Hundikäpp, liiga uhke oled sa ja ennast täis ja sa arvad, et sinul on alati õigus. Ja tahad teistest parem olla. Vaat siis mul tuligi mõte, et see on sulle nüüd täitsa paras! Et ole nüüd veel uhke! Just sellepärast, Hundikäpp, ma ei tulnud.»

«Siis oled sa... näru!» jälestas Hundikäpp ringi pöörates. «Näru ja alatul!»

«Ahaa — nüüd on sul vesi ahjus!» parastas Louis kähedalt. Need olid samad sõnad, millega Hundikäppa oli lahingu- parastanud konstaabli Mati. Louis' suust kuulduna olid need kümme ja sada korda kibedamad ning tõid otse vee silmi.

«Nüüd sa söimad? Sõima! Sõima aga! Kuid oma nina sa, va sitavares, enam püsti ei hoi!»

«Jää ometi vait!» karjatas Hundikäpp nutuselt. Ta astus kaaslasest eemale. See naeris talle järele, kuid muutus sülmorniks ja ohkas.

Neid hõigati.

Punarautsik, Raimond ja Ragulka ootasid neid kindluses. Kõigil kolmel olid ühevõrra murelik-keskendunud näod. Nad ei kiirustanud oma asjaga. Silmitsedes ainiti süüaluseid endi ees, nad nagu vaagisid veel.

Louis piidles kolme kohtunikku altkulmu ja muigas närviliselt ning poole suuga. Hundikäpp seisis, käed trammilt vastu külgi, kuid noruspäi.

Pinge kasvas, ja Louis ei muianud enam. Ta tõmbas vaid ninaga ja ta suunurgad tuksatasid.

«Püsti!» kamandas Punarautsik, kuigi kõik juba seisis. «Loen ette väljakohtu otsuse.»

Paberit otsusega ei olnud. Punarautsik luges seda lihtsalt peast, algul poolel häälel ja sõnu otsides, ent siis juba valjusti ja innustunult.

«Rautsikute väljakohtu otsus... rautsikute Hundikäpa ja Louis' süüteo... asjus.»

Paragrahv üks. Rautsikute kamba liige Hundikäpp, kes oma valve ajal laskis vaenlasel ära viia rautsikute lipu... sest ta ei kaitsnud seda korralikult, kuna ei jätnud kindlusse endale abi-meest, ja ometi oleks see saanud vaenlase rünnakust tuua omadele sõna, aga Hundikäpp tahtis välja paista ega mõelnud lipule... ja sellele, mis rautsiku kohus on, kui pealik käsib. Seepärast on Hundikäpp mõistetud surma ja tuleb maha lasta kindluse valli ääres kuue sammu kauguselt ragulkaga. Lasta tuleb korraliku männikäbiga ja sihtida tuleb rinda ja lasta nii, et õn küllalt tunda, aga ka mitte liiga palju. Ja kui saab pihta ja kukub maha, siis on surnud. Ja see olgu kõigile õpetuseks, et lipp ei ole taskurätt, vaid lippu tuleb kaitsta oma elust hoolimata.

Paragrahv kaks. Rautsik Louis on surma mõistetud samal viisil, sest ta ei läinud Hundikäpale appi, mis sest, et nägi ja tundis, et Hundikäpp on vaenlase vastu üksik ja hädas. Ja omadele tõi ta sõna alles siis, kui kõik oli juba läbi, ja seda nägu tuleks veel uurida, ainult et sel pole enam mõtet, sest Louis on juba argpüks, mis on kõige suurem häbi. Ja argpüks ei saa nõudagi, et ta peaks kamba seadust, kus on öeldud, et rautsikud hoiavad ühte kui sipelgad ja kõigest hoolimata.

Paragrahv kolm. Rautsikute väljakohtu otsus tuleb kohe täide viia. Mahalastud rautsikud ei ole enam rautsikud, sest nad viiakse kambast välja. Mingit armuandmist ei tule.

Paragrahv neli. Mahalaskja määrab liisk. See on kõik.»

Surmamõistetud vahtisid maha. Hundikäpp oli näost kahvatu ja ta silmaääred hakkasid punetama. Louis näris huuli, kuid ütles:

«Ma olen süüdi, kuid ma pole argpüks!»

Surmtõsised rautsikud ei vastanud talle. Nad võtsid varu- lipuvarrast peopesadega mõõtes loosi.

«Ma pole argpüks!» trotsis Louis.

Pealik määras mahalaskjaks Raimondi.

«Surmamõistetud, valli äärde!» kamandas pealik.

«Ma pole argpüks!» kinnitas Louis raevukalt.

Punarautsik mõõtis välja otsuses ettenähtud kuus sammu.

Raimond, varustanud end ragulka ja käbidega, asus oma kohale.

«Valvel!» kamandas pealik.

«Haa!» hüüatas Louis võidukalt. «Aga kuidas katusega? Ma olen ju kambas!»

«Oli, Louis. Enam ei ole,» vastas Ragulka.

«Tenda puha! Nüüd lasete mu maha. Ja kihutate kambast minema.»

«Raimond — argpüks lase enne!» käskis pealik põlgusega.

«Ma ütlen ju, et ma pole argpüks!» raevutses Louis. «See on lihtsamaks, aga mitte argus!»

«Seisa valvel, Louis, argpüks ja kaupleja!» nõudis pealik karmilt. «Seisa valvel ja vaiki oma viimasel minutil! Tuld!»

Raimond tõstis ragulka. Ta ei olnud mingi õrn hing, see Raimond, kuid ta oli alles kohtupidamise karmi ülevuse mõju all. Vahvat esmakordselt oli ta sel ebatavalisel ja oskamatul kohtupidamisel tunnetanud inimese elu suurt mõtet — rohkemat kui tavaliselt ja sendi tagaajamine. Ja miskipärast tundis Raimond ikkagi, nagu oleks ta siiani kuidagi kergelt ja pimedalt ja üldse mõttetu, aga koguni ehk valesõnaga elanud. Sest kas ta vähe oli ennast saanud Louis' pakutud võileiva või tema kõõgis söödud taldrikutäie supi eest? Oli see kõik viimasel ajal vähe teda piinanud. Ent kõik see piinav ja ebamäärane hinges sai nüüd

äkki kindlad ning selged piirid ja Louis' kime hääli valli ääres pööras kõik äkiliseks vihapurskeks tema vastu.

Raimond tõstis ragulka. Ta sihtis külmalt, kadaharki aeglaselt üles ja alla või vasemale-paremale nihutades. Ta pingutas kumme ja nägi üle hargi Louis' kohkunud silmi ning virilist nägu. See nägu ja kartlik-kühmus kehahoid ärritasid Raimondit veel enam. Ta surus hambad kokku ja pingutas kummid nii pikale kui jaksas.

Louis karjatas südantlõhestavalt ja haaras kahe käega rinnast. Ta kargles valust, kuni talle meenus reegel. Ja käsi traagiliselt üle pea heites viskus ta maha.

«Raimond!» hoiatas pealik. «Otsuses on öeldud, kuidas lasta Hundikäpa pihta — tuld!»

Raimond mäletas otsuses öeldud sõnu: olgu küllalt tunda, aga ka mitte liiga palju! Praegu ta — kuulates Louis' surutud nuukseid — veidi nagu kahetseski oma äkilisust. Kuid tal oli oma õiglustunne, ja see ei lubanud teha vahet, kui otsus oli mõlema kohta üks. Ta säästis Hundikäppa ainult pikast sihtimisemängust.

Hundikäpp võpatas. Kuid ei teinud häält. Ja ta seisis edasi Rautsikud ootasid.

«Viska ennast maha, Hundikäpp!» õpetas Ragulka. «Siis oled surnud.»

Hundikäpp ei liigutanud end.

Raimond vaatas pealikule küsivalt näkku. See oli nõutu ja vahtis omakorda Hundikäppa.

«Visku siis maha!» ütles ta sellele viimaks. «Sa said ju aru, kuidas öeldi?»

Hundikäpp seisis ja vaikis.

«Tuleb... uuesti lasta,» otsustas pealik. Ta ootas, kuni Raimond laadis ragulka ja andis uuesti käskluse: «Tuld!»

Hundikäpp tõstis käe vastu tabatud rinda. Kuid ei kukkunud.

Raimond pures veidi nõutult huult, kuid laadis kolmandat korda ragulka. Ta vaatas Hundikäpale silmi. Need olid niisked ega vastanud tema omadele. Need vaatasid kaugele üle peade — suured, rohekashallid silmad kaames, nutujälgedest määrdunud ja kõvasti kokkupigistatud huultega näos.

«Tuld!»

Pärast viiendat lasku Hundikäpp nuutsatas. Ta suu ümber jäigi nutuvõru, kuid ta ei kukkunud.

Raimond tundis, kuidas miski ta kurku kraabib.

«See ei ole enam mäng!» trotsis mõte peas.

«Tuld!» hõikas Punarautsik veidralt kõrge ning murduva häälega.

Sihtimisel Raimondi käsi värises. «Nõrgad närvid!» laitis mõte kuskil alateadvuses. «Nõrgad närvid! Nõrgad närvid!»

Vihane ja õnnetu, rebis Raimond kummid pinguli, kuidas vähegi jaksas.

Ragulka oli kühmu tõmbunud, nagu lastaks teda ennast. Hundikäpa nuutsatus ja surutud ohe võtsid tal huuled vöbi-
ma. Ta pöördus teistest ära ja tõmbas pikalt ninaga.

«Hundikäpp!» Pealiku hääli oli murdunud ning kare. «Pärast seda, kuidas sa oled seisnud!... Nüüd poleks ka... ma mõtlen... Tasujal... häbi langeda!»

«Hundikäpp... Kui ta ei oska oma lippu hoida...» nuuk-
... Hundikäpp. «Surra ta oskab!»

Ta rind tõusis ja vajus. Ta otsmikul pärleandasid suured laupersad, kahvatunud näole oli kõverdunud valugrimass, kuid ta ei suutnud varjutada uhkust, raevu, meeleheidet sellel näol.

«Aga reeglid ju, Hundikäpp!» vannutas pealik.

Kuid kas siin oli enam reegleid? Kas see oligi enam mäng?

«Sa ju tead?! Sa pead langema! Usu, Hundikäpp!»

Hundikäpa ahastavad silmad vaatasid kaugele üle peade.

«Olgu siis!» ohkas pealik mingi tumeda raevuga. «Seitsmen-
tat korda. Hundikäpa pihta — tuld!»

Hundikäpp komistas. Ta hõõrus pisarad rusikatega laiali ja lootas end seljaga vastu kindlusevalli. Nii oli tal kergem ning kindlam seista.

«Tuld!»

Ja äkki Raimond ei tõstnud enam ragulkat. Ta vaatas jäles-
... laskeriista enda käes. Äkilise vihasööstuga lennutas ta
... kaugele põõsastesse. Silmad maas ja käed lõdvalt rippu,
... ta oma kohalt ja istus tülpinuna Hundikäpa jalge ette.

Jah,» pomises pealik ja vaatas hajevil pilguga enda ümber.

«...» Kuid siis nagu ärkas ja käratas kindlalt ning valjult:

«Kamp, püsti! Astu rivisse,» ta osutas käega enda kõrvale,
«... oma kohale, rautsik Hundikäpp!»

Hundikäpp tuikus rivvi.

Tad seisis ega osanud keegi rohkemat öelda.

«Jaa...» kohmas viimaks pealik. «Lähme siis. Kas tööle

... hulgume niisama natuke ringi...»

Ja nad hakkasidki minema — raskelt, tõttamata, endasse-
... tõmbunud. Pärani silmi vahtis mahalastud rautsik neile järele.
... kargas ta püsti ja hõikas.

Kamp seisatas, nad vaatasid tagasi, ja — hakkasid uuesti
... minema. Aga poiss, kes veel pool tundi tagasi oli olnud rautsik
... viskus maha ja surus näo vastu tallatud mulda.

Ta nuttis, valjusti ja kogu keha vappudes.

Muhlsi õuele polnudki võimalik märkamatu sisse pääseda. Selles oli Hundikäpp nüüd lõplikult veendunud. Ühel pool õue väravat asus marja- ja juurviljaaed, teisel pool aga maja ühe ainsa puuga õuel, kuid kõige tähtsam — Richardi kuur — oli päris hoovinurgas külgedega vastu võõraid planke.

Mõte salaja kuuri pääseda ja ennast sinna ära peita tuli peast välja visata. Pealegi polnud Hundikäpal teada, kas kuur oli lukustatud või mitte. Et seal asusid lauad ja toornistad, siis oli võimalik, et Richardi ära olles seisis kuuriuks siiski lukus.

Otse Mühlsi maja kõrval asus härra Steinbergi oma. Steinbergi õuel, vastu Mühlsi õue ja tara, seisis pikk ja kõrge puuriit. Tänu puuriidale ei ulatunud kummagi naabri pilgud teineteise õue. See asjaolu oli Hundikäpale soodus. Seda halvem oli aga, et riita võis härra Steinbergi kõigest kolmest õueaknast nagu peopesal näha. Riit toetus Mühlsi kuuri poolt vastu tara, mille taga asus Steinbergi õuna- ja marjaaed.

Siin võttiski Hundikäpp õnne proovida. Kellestki märkamata ronis ta üle tara härra Steinbergi marjaaeda. Kuurakal hiilis ta marjapõõsaste vahelt ja mööda taraääri Mühlsi kuuri kõrvale. Kuuriseina ja puuriida otsa vahele jäi siin tilluke pragu, mille kaudu oli hea Mühlsi hoovi pilku heita. Teda ennast aga varjas võõraste pilkude eest puuriida ots, mille taga ta nüüd südame põksudes kükitas.

Hundikäpp kükitas puuriida otsa taga ja ootas. Oma uue osaga harjus ta varsti, ja rinnus asus kõik jälle omale kohale. Siin oli mõtetel aega oma teed käia.

Tee, mida mööda Hundikäpa mõtted paar viimast päeva ja praegugi liikusid, oli teistsugune kui varem. Ammendamatu fantaasialend oli taganenud viimaste päevade valusa mure ees.

Pärast kohut ja mahalaskmist ei heitnud poistest ükski Hundikäpale enam õnnetut lipukaotust ette. Lipust ei räägitudki, vähemalt mitte Hundikäpa kuuldes, nagu ei meenutatud poole sõnaga ka mahalastud Louis'd. Kindluse olid nad nõuks võtnud uuesti üles ehitada ja olid seal juba üht-teist teinudki. Kuid kindlust ei valvatud enam. Ja mida oligi seal veel valvata?

Järgmisel päeval pärast mahalaskmist oli Hundikäpp koos teistega tööl. Katuse juures ei jäänudki enam väga palju teha. Üldiselt oli töö katusel tore ning lõbus ja sel päeval naerdi palju. Ja see oli omamoodi õnnelik päev. Sest härra Siim käis tööd vaatamas ja jäi sellega väga rahule. Mõttlikult oma sarjas lõuga süganud, tõi ta välja tõrvapapirulli. Poisid tõmbasid seda kaks riba katusele. Prooviks, nagu ütles härra Siim. Pärast seda lõi Ragulka härra Siimuga katuse katmise töö peale käed. Poole suuga tehti juttu tõrvamisestki.

Hundikäpp naeris ja vembutas töö juures nagu teisedki, ent oli munnal ajal kõigest eemal ning ükski. Ta oli nagu kahestunud. Ja üks sellest kahest Hundikäpast oli kogu aeg mõtetega lipu taga. Need polnud mingid ülevad unistused ja nägemused. Need olid rasked argipäevased mõtted.

Need mõtted tõid ta siia ja nende mõtetega oligi ta praegu olnud, võõras aias puuriida otsa taga ja ootas. Vahest tundi paar oli ta siin niimoodi juba olnud ja oodanud. Kuid neist, keda ta ootas, ei olnud Mühlsi õuel ikka veel jälge. Piinavalt tüütu oli see ootamine, kuid teist teed ei olnud.

Vaheldus närvesöövasse ootamisse tuli sealt, kust Hundikäpp seda kõige vähem soovis. Härra Steinberg, kõblas kaenla alla, tuli aeda. See oli ümar, kiilaspäine vanapapi ja näis kõhkleva märkide järgi olevat heas meeleolus. Ta tatsas toimeka sammuga marjapõõsaste vahel ja ümises nina alla mingit Hundikäpale tundmatut viisi.

Täiskasvanute, eriti vanahärradest aiaomanike hea tuju on ohtlik ja kiiresti muutuv nagu augustikuu taevas. Selles asjas oli Hundikäpal kogemusi ja ta seljapealne tõmbus higiseks. Püüdis seetõttu, et härra Steinberg talle põõsaid sobrades aiva lähemale tatsas.

Kauem puuriida juures kükitada polnud võimalik. Hundikäpp valis ohtliku, kuid ainuvõimaliku tee — käpakil maas mööda tara mööda põõsasterida vanahärrale vastu hiilima. Hundikäpale kahjuks tuleb öelda, et ta polnud võõrastes õunaaedades just harv külaline. Ja ta oli täbaramatestki olukordades puhtalt välja rabelnud. Rabeles välja ka nüüd. Papi Steinberg ei teadnud Hundikäpale nii lähedal, et sel kuri kiusatus tekkis vanahärra kingapaela lahti näpitseda. Kuid härra Steinberg ei märganud midagi ja veidi hiljem kargas Hundikäpp juba üle tara tanavale.

Ja ükski oli ta väga löödud meeleolus, see Hundikäpp. Sest ootamapaik papi Steinbergi marjaaias tuli maha jätta. Seal ei olnud kõrge olulisemal minutil vahele jääda. Kuid Hundikäpa ootamist ei tohtinud siin ükski hing teada. Ei tohtinud niimoodi kahtlustki tekkida.

Ta hulkus kaua murelikult mööda ümberkaudseid tänavaid. Ja lõpuks oli tal õnne. Õue kaudu Richardi kodu paralleel-teele pääses ta otse Mühlsi kuuri taha. Tõsi, pääs siia oli suure riskiga seotud, kuid see-eest pakkusid siinsed puuriidad talle ükskõik kelle pilgu eest varju.

Hundikäpp kükitas puuriida taga. Mühlsi õuelt kostis kop-pimist. Mida seal tehti, seda ei õnnestunud siit näha. Ent seda polnudki tarvis. Tähtis oli see, et kõik õuel toimuv oli siia talle hästi kuulda.

Kõik neli oodatut olid seal koos. Nad ilmselt meisterdasid tavalist ja rüügisid-maad ning ilmad kokku.

Aeg läks. Kuid Hundikäpp oli kannatlik. Kannatlikkuseks oligi ta end valmistanud.

Vaevapalk laskis end oodata, kuid päris tulemata ei jäänud. Jutt Mühlsi õuel keeras ennast kandi peale, mis Hundikäppa sundis kõrvu teritama.

«Kuule, Meini, mul pole ikka veel õieti selge, mille pärast kogu see sõjajant meil pihta hakkaski?» — See oli Richardi hääl.

«Hä-häh, Meini mõtles Kesa-poistele hiigla vahva...» — See oli Mati.

«Kas sinu käest midagi küsiti? Va lära-lära-lära! Ptüi!» — See oli Meinhard.

«Ausõna?!» — See oli Hugo.

Mõneks ajaks tekkis teispool kuuri vaikus. Siis jätkus jutt uuesti.

Richard: Ei, tõepoolest! ... Aga mis see Punakas siin õien-das? Mingist väikesest poisist ja härra Maasi aiast? ... Ja min-gist kahjutasust?

Meinhard: Ajäs niisama soga suust välja.

Richard: Sinuga, tead, ei saa vahel sõnagi mõistlikku juttu ajada!

Meinhard: Ära siis aja.

Richard: Aga ma tahan teada!

Meinhard: Eks sa siis tea.

Richard: Kuule, Meini, sa ära arva! Ma olen lõpuks maleva lippuri assistent. Minu ees ei maksa mõnel salgajuhil oma nina püsti ajada!

Uus tõre vaikus.

Meinhard: Kuule sina, härra assistent! Selle asemel, et teise inimese kallal tühja naaksuda, ütle parem, mis me selle pagana lipuga edasi teeme?

Hundikäpal hakkas selg kuumama.

Meinhard: Nüüd on sul suu vett täis!

Richard: Minul su lipuga asja!

Meinhard: Mul on hea plaan. Korraldame lipu põletamise riituse. Skaudid teevad ikka nii.

Richard: Täitsa sinu moodi — lühike ja vilets lõbu! Ja seda härra salgajuht muidugi ei tea, et võidetud embleemid ja sõjalipud on juba igivanast ajast alles hoitud.

Meinhard: Sõjalipp?! Nüüd alles leidis!

Poisid Mühlsi õuel jagelesid lipu ja lippude üle veel tükk aega. Viimaks, kui meeled olid maha rahunenud, asusid nad jälle asjalikumale pinnale. Üksmeelt aga ei suutnud nad ei teise, kolmanda ega neljanda kavatsuse puhul leida.

«Poisid!» kostis Hundikäpa kõrvu Hugo hääl. «Poisid! Teate, mis me lipuga teeme. Lipu võtame oma salga reliik-viate hulka! Viimä ta staapi, ausõna. Las siis poisid vahjvad!»

Richard: See on üsna selge peaga mõeldud!

Hugo: Ausõna!

Meinhard: Poistel oleks, mida juba vaadata.

Hugo: Ausõna!

Mati: Poistel?! Va pupujukudel!

Hugo: Ausõna! E-et kuidas?

Mati: Mis teie salgal selle lipuga pistmist on? Kas salk selle ära vallutas?

Hugo: Aga meie kolmekesi oleme salgast. Ausõna!

Mati: Aga mina jälle ei ole. Ja mina juba kotkapoiste salga ei mõtlegi võidelda!

Meinhard: Kuule, Mati, lase nina allapoole — vihm sajab alla.

Richard: Lipu viime staapi, see on klaar.

Hugo: Ausõna! See on hea mõte.

Meinhard: Lippu kappi tolmuma ei jäta. Ma mõtlen midagi välja.

Richard: Salk pole kevadest saadik koos käinud.

Meinhard: Kutsun kokku. Homme hakkab poisid taga ajama.

Richard: Kokkukutsumiseks peab põhjus olema.

Meinhard: Põhjus saab leitud.

Hugo: Ausõna!

Richard: Mul on mõte. Teeme luuremängu!

Meinhard: Priimal! Teeme!

Hugo: Ausõna?

Meinhard: Kutsume teise salga vastu. Ja teate mis — lipu võitmine välja!

Richard: Sellesama?

Meinhard: Sellesama! Klatt! Ja pangu nemad omalt poolt! Ja laheb lipu peale! Niikui kõliseb! Ptüi!

Richard: Lipu peale? Et kui võtame ära, jääb meile?

Meinhard: Jääb meile. Lipuõigustes!

Hugo: Ausõna? Aga kui võtavad äkki meie oma ära?

Meinhard: Tobu! Nad ei võta!

Hugo: Ausõna!

Mati: Atud!

Richard: Kuidas?

Mati: Atud, ma ütlen! Kingite meie lipu ära! Paremini juba!

Meinhard: Riitus?! Sa passi peale, et ma sulle siinsamas oleks laulu riitust ei põleta!

Mati: Mina olin kambas, ja minul on ka oma sõna.

Meinhard: Praegu on siin noorkotkaste salga koondus. E-i meenab!

Mati: Igavesed tuhad on need teie noorkotkad! Ma ei süli-taht niisuguse punapeabande peale!

Meinhard: Ah hakkad nina püsti ajama!... Ah hakkad nina püsti ajama!... Ah hakkad nina püsti ajama! Kas sajab sinu juba? Kas sajab juba sisse?... Ah hakkad nina püsti ajama!...

Kisa ja madina järgi, mis Hundikäpale nüüd pikka aega kõrvu kostis, ei olnud konstaabli nooremal töepoolst põhjust neisse isamaalistesse löömameestesse erilise armastusega suhtuda. Kuid Hundikäpale oli kõige tähtsam nüüd selge — lipp on alles! Ja sellega ei juhtu mingit riitust!

Hundikäpp kukitas puuriida taga, kuni kamp Mühlsi õuest laiali läks. Midagi olulist ta enam teada ei saanud, kuid tallo piisas esialgu sellestki, mis ta oli juba kuulnud.

Üksikasjalisemat nõu kavatsetud luuremängu üle ei peetud Mühlsi õues. Kuid üht ja teist arutati ka siin. Nii sai Hundikäpp teada, et mäng korraldatakse lossimäel. Mägi ja park jagatakse mängijate vahel pooleks. Vastasmängijad, keda territooriumi valdajatel oma alal õnnestub käega puudutada, ei kaota elu, vaid jäävad samale paigale vangi. Niikauaks, kuni omadel õnnestub neid omakorda käepuudutusega vabastada. Lipp peab olema nähtav kümne sammu kauguselt, ei tohi olla kõrgemal kui kaks meetrit ega keskjoonest üle kahesaja meetri kaugemal.

Mängus iseendas ei olnud midagi uut. Sellistes luuremängudes oli ka Hundikäpp ise kaasa mänginud. Seepärast muutuski ta murelikuks, liati kui veel kuulis, et kaks poissi Meinhardi salgast jäävad lipu juurde varitsusse ega tohi sealt samugi lahkuda.

Hundikäpa uus tunnimehepost Mühlsi kuuri taga nõudis kogu ta aja. See nõudis talt rohkemgi, sest ülespuutsutatud närvid ei andnud õiget magamisrahu ja ta nägi teinekord veel vastikumaid unenägusid, kui nägi ühel teatud pärastlõunal härra Maasi.

«See kõik tuleb sellest lõputust ümberhulkumisest!» kurjustas õösel poja sängi kohal ema. Kuid Hundikäpa õnneks ei andnud nüüdki töö emale mahti oma ähvardusi poja hulkumisvabaduse kitsendamiseks täita.

Rautsikute hulgas viibis Hundikäpp nüüd vaid põgusalt. Ta rõõmustas koos poistega, kui need olid lõpetanud katusetõrvmise. Oma palgaviidendiku vastu sõdis ta aga kogu hingejõuga.

Vahest esmakordselt nägid poisid, kuidas Ragulka vihastab.

Pärast Ragulka vihapurset nõustus Hundikäpp võtma krooni ja viis senti. Krooni andis ta emale, viis senti aga pani kõrvale, et otsida üles Louis ja maksta talle oma jäätisevõlg.

«Hundikäpp!» võttis Punarautsik tal usaldavalt pluusinõbist. «Tõsi muidugi — sa oled alati olnud, ma ei mõtle seda pahasti, natuke teistmoodi kui teised. Ainult et... Ega sa meie vastu viha ei pea?»

«Miks sa seda arvad?» küsis Hundikäpp. Toon, kuidas ta ütles, rahustas Punarautsikut vahest rohkem kui sõnad. «Ma mõtlen...» Ta vaatas Hundikäpale kuidagi täismehekult silma. «Unustame selle, mis olnud. Tühja kõigeaga! Pea-
... et... me sõpradeks jääme.»

«Me jääme sõpradeks,» kinnitas Hundikäpp poolsosinal. Nad ei olnud omavahel sellistest asjadest kunagi rääkinud, ja liati nii tõsiselt ning otse. Seepärast oli mõlemil nüüd nagu piinlik ja kumbki ei leidnud sõna, mis oleks tulnud peatselt öeldut öelda. Nad seisid vastamisi ja vaatasid teineteist riivamisi mööda. Kuid Punarautsikul, see paistis ta näost välja, oli veel midagi südamel. Ta veeretask seda tükk aega maha.

«Aga äkki on sul siiski... midagi... Raimu vastu?»

Hundikäpp raputas eitavalt pead.

Ja siis ei olnud enam kummalgi midagi öelda.

Samal õhtul sai Hundikäpp teada, missuguse pargipoolse müüra liisk Meinhardi salgale ja millal toimub mäng.

12.

Hundikäpp koos Ülo ja Atsiga lähenes Meinhardi salga muu-alale selle välisküljest.

Lannamägi oma vana hooletussejätetud pargiga oli küll vist juba poisile linnas meeltmööda ning tuttav. Ei olnud paremat loomuliku- ja hulkumiskohta kui siin. Ülal varemed oma koobaste ja varisenud käikudega, all kunagisest vallikraavist säilinud kalmuste, pilliroo ja hundinuiadega. Ümberringi olid lauanustest künkad-orud, põlised pärnad, tammed ja vaht-
... sekka suured-tihedad põõsapuud ja kohati sootuks lahkepääsmatu rägu.

Hundikäpp oli siin kõik veel uuesti läbi käinud. Oli püüdnud mõistatada, kuhu Meinhardi luuremängijad võiksid peita oma lipu. Selliseid kohti oli palju. Liiga palju.

Hoiked, naer ja kõnekära eespool lakkasid äkki. Mäng oli alanud.

Ats ja Ülo vaatasid veidi kohkunud silmil ringi. Võib-olla nad andames kahetsesidki nüüd oma kergemeelset otsust. Igaüks neist püüdis nad seda mitte välja näidata. Ainult väikesed poisid olgi Hundikäpp pühendanud oma ettevõtmisse. Kuid kas see oli kõige arukam? Seda ei teadnud Hundikäpp praegu märgi. Ainult üks oli talle selge: tema oli kaotanud lipu, tema peab tooma selle ka tagasi. Peab!

Nad hüüsisid nagu varju põõsa tagant põõsa taha hoidudes. Nad ei tahtinud neid näha. Vähemasti Hundikappa mitte.

Kent kostis äkki hõige ja seejärel kisa. Kesa-poisid võpata-

sid ja vaatasid nagu kästult Hundikäpale silma. Hundikäpp naeratas neile, ärevalt ja pigem hammastega — tal endal voo-
gas kuum laine üle ihu. Kuid hõikest oli talle eelkõige kasu. See hoiatas ja andis ühtlasi märku, kust tuleb eemale hoiduda. Tähendas ju hõige seda, et Meinhardi salga maa-alale löödi kinni esimene vang.

«Poisid, noppige nüüd lilled pihku!» andis ta Ülole ja Atsile sosinal nõu. «Ja vaadake aga hoolega ringi.»

Lilled Atsi ja Ülo peos, see oli osa Hundikäpa plaanist. Poisid hakkasid usinalt noppima lillasid kellukaid ja pigiste vartega tõrvalilli.

Uuesti kostis hõikamist ja kära. See oli kaugemal, küllap võõra salga maa-alal.

Hundikäpa arvamist mööda oli jõutud Meinhardi salga maa-ala välispiirile. Siin kuskil pidi asuma lipp. Kogu piiri-äärne ala tuli hästi läbi kammida.

«Kuidas on? Põnnama ei löö?» päris Hundikäpp poistelt sosinal.

«Küll ei löö!» kiitis Ülo, kuigi endal silmad kui hirmutatud varblasel ringi vilasid. Ats raputas tähtsalt pead.

«Hakkame siis pihta!» otsustas Hundikäpp. «On kõik meeles, kuidas vaja? Noh, ärge siis ainult verest välja lööge!»

Hundikäpa plaan oli lihtne, kuid läbi mõeldud. Ei olnud kahtlust, et lipp peidetakse võimalikult välispiiri lähedale. Siit on vastasel seda raskem läbi võõra maa-ala oma piiridesse viia. Kui lippu valvab niisugune tugev julgestus kui kaks meest, siis juba hoiduvad ülejäänud sisemise piiri poole. Sest peamiselt toimub mäng keskpiiri lähedal. Ühed varitsevad siin vastaseid, et neid kinni lüüa, teised aga tungivad vastase alale selle lippu otsima ja vallutama. Võib juhtuda muidugi iga-suguseid ootamatusi, kuid selle vastu aitab ainult üks — tuleb silmad-kõrvad lahti hoida.

Ülo ja Atsi ülesanded ei olnud keerulised. Neil tuli liikuda seespool välispiiri, noppida lilli ja teha kõike, mis pähe tuleb. Tingimata pidid nad naerma ja lobisema, ainult mitte liiga valjusti. Sest ei saa ju olla, et lipuvalve — kui nad lipu lähedale satuvad — neid sealt kohe minema ei ajaks. Sellega aga reedaks valve nii enda kui lipu asukoha ja ainult seda ongi Hundikäpale tarvis.

Hundikäpp kükitas põõsas ja oli vait kui hiir. Ülo ja Ats noppisid siit-sealt paar õit, ajasid teineteist taga, pildusid vastastikku lilli ja itsitasid kui pöörased. Nad tegid oma asja paremini, kui Hundikäpp oli lootnud.

Ümberringi oli vaikus ja poisid liikusid edasi. Just täpselt niisugune oligi nende ülesanne.

Veidi hiljem, ise üleni ainult üks suur silm ja kõrv, roomas ka Hundikäpp sala-kui siug edasi, uude põõsas.

Paremal, sisemise piiri ääres, löödi keegi küllap vangist lahti. Hundikäpp liibus veel madalamale ligi maad.

Vaevalt jõudis Hundikäpp pugeda uude põõsas, kui sise-pool hääres algas uuesti kära. Oletatavasti oli seal nüüd satunud tüve grupi jälile. See oli halb. Ja veel halvem oli see, et Kesa-poisid, kes praegu oleksid pidanud põõsastesse pugema, seisisid ka kaks rüsakuppu lagedal platsil ja kuulasid mängukära summul sui.

Siski laabus kõik õnnelikult. Kära vaikis varsti ja päris talus ajaks jäigi kõik vaikseks. Kesa-poistele tuli nende tühjast uuesti meelde ja Hundikäpp mattis pluusivarrukasse tühiku kergendusohke. Ta roomas edasi. Tüve tagant tüve taha ja põõsast põõsas. Küljelt kostis ajuti hõikeid ja kära, kuid siin jäi kõik muutumatuks. Ainsateks hääleteks olid Kesa-poisid naer ning lobisemine.

Siinne vaikus hakkas nüüd Hundikäpa rohkem erutama kui hõiked ja kära eemal. Sest ta oli juba hästi palju maad läbi roomanud, kuid lippu ta polnud näinud ja lipuvalvest elu-kuu kuulnud. Oli ta äkki eksinud? Või aimas lipuvalve kõige mingit sõjakavalust? Kas tõesti kõik niisama lihtsalt nurjubi?

Iga läbiroomatud põõsavahega muutus Hundikäpa tuju rõõmumaks. Siin kuskil päris lähedal pidi asuma juba Meinhardi salga maa-ala otsapiir. Selle piiri taga asub erapooletu maa. Iga mees, nii oma kui vastane, võib seal puutumatuks jääda ning liikuda. Tavaliselt ei riski ükski mängija oma lippu otsapiiri lähedale peita.

Kuskil pidi olema vigal

«Tuleb hakata rohkem seestpoolt kõike uuesti läbi kammida!» otsustas Hundikäpp murelikult.

See oli märksa raskem ja ohtlikum.

Kesa-poisid, näis, ei tundnud enam mingit muret. Nad olid olukorraga harjunud ja hullasid nüüd juba puhtalt lusti pärast. Ja liikusid aina edasi.

«Lüüda neid? Või tõusta ja tuua nad kättpidi ära?»

Hundikäpp ei usaldanud ei üht ega teist.

«Hei, teie seal!» kostis eestpoolt summutatud hõige.

Hundikäpal läks ihu tulikuumaks. Kesa-poisid olid liiga kaugel ees, Hundikäpp ei näinud neid, kuid ta oli nagu halvatuks ega julgenud end liigutada.

«Keskemääl vastas midagi. Hundikäpp ei saanud sõnadest midagi.»

«Tuli end kokku võtta. Oli vaja külma verd. Ja edasi roomata.»

«Lauke siit jalga!» nõuti poolel häälel.

«Aga meie mängime siin!» kostis Ülo häälel. «Ja nopime lilli.»

«Mängige mujal. Siin ei tohi!»

«Aga ema ütles, et tohib!»

Nad olid vaprad. Üle ootuste vaprad.

Hundikäpp oli roomanud lähemale. Nüüd nägi ta juba ka Kesa-poisse. Need seisisid kõrvuti ja vahtisid ühte pöösasse.

«Laske, laske jalga!» nõudis hää pöösast kannatamatult.

«Muidu võtan teid kinni.»

«Aga mispärast?» nõudis Ülo omakorda.

«Aga olete mul äkki nuuskurid? Vaenlase salakuulajad? Vaat sellepärast!»

Pöösas, kust hää tuli, oli Hundikäpale nüüd teada.

«Kihuta nad juba minema, mis sa seal nii pikalt kaupled!»

Hundikäpal hakkas süda ägedasti kloppima. Teine hää kostis üsna siitsamast, ülevalt, puu otsast. Hundikäpp nägi nüüd ainsa pilguga puu otsas istuja pruune sääri ja siniseid pükse.

Kui valvur puu otsas poleks vahtinud ainult poisse, oleks ta pidanud Hundikäppa juba ammu ja praegugi nägema.

Hundikäpp otsekui sulas nüüd kaitsva maa ja pöösaga kokku.

«Miks sina puu otsas oled?» päris Ats.

«Laske jalga! Aga siva kohel!» pörkis poiss puu otsas.

«Ants, tule välja ja kupata need naakmanid juba minema!»

«Aga kas see seal on teie lipp?» kilkas Ülo ja näitas käega alt räämakasvanud kõverale toomingale. See kinnitas ainult Hundikäpa oletusi. Valvepostide paigutuse järgi oli ta juba oletanud, et lipp asub just sama toominga otsas.

Antsuks nimetatud puged nüüd tõepoolest pöösast välja. See oli suur, punapäine ja kõigi märkide järgi otsustades mugav ning heasudamlik poisivolask.

«Noh, konnapojad!» ajas ta käed vanapapilikult laiali. «Laske nüüd siit siva jalga.»

«Konnapojad» mängisid oma osa üle. Nad silkasid kui kaks karusselli teine teistpidi ümber punapea ja see oma suures nõutuses ei osanud midagi teha.

Abi, nagu vahel öeldakse, tuli seekord tõepoolest ülevalt. Puu otsas olev poiss kargas alla. Ta oli kiitsakas ja tõmmu, kuid punapeaga võrreldes juba tükkis teisest puust. Ilma pike-mata murdis ta lähemast pöösast paraja udja.

«Noh?» nõudis ta.

Kesa-poisid tõmbusid tagasi. Kuid ei läinud veel.

Tõmmu poiss keerutas rooska ja tormas neile peale.

Hundikäpp nägi mõlema lipukaitsja selgi ja Kesa-poiste vilkuvaid sääri. Ta ei jõudnud midagi mõelda, kui oli juba jalul. Hoides end lipukaitsjate eest toominga varju, sööstis ta puu poole kui vedrust visatud.

«Lipp! Lipp, ja minema!» välgatas tal peas. Ta otsis silma-

dega lippu okstel, kuid ei näinud seda. Kas sööstu puu tagant välja? Ehk läheb õnneks? Aga kui ei lähe? Ainsa hetke jook-mul mõtles ta ümber ja puged kui sisalik toominga alla pöö-rasse.

See oli igavesti räämas pöösas ja varjuda polnud siin kerge. Ka oli siin kuivi oksti, mistõttu tuli olla eriti ettevaatlik. Mingi tüügas oli jäänud talle põlve alla ja soonis valusasti sisse, kuid Hundikäpp ei usaldanud end liigutada. Seda enam, et ta nägi nüüd lehtede vahelt otse enda ees ühe lipukaitsja sääri.

«Niisugused hampelmannid!» kirus poiss poolihääli. See-järel astusid ta jalad toomingast ja Hundikäpast eemale.

Okstesahina järgi endast vasakul oletas Hundikäpp, et punapea puged uuesti pöösasse. Nii see ka oli. Kuid Hundikäpp ei julgenud end sellest hoolimata ikka veel liigutada.

Keegi jooksis lõõtsutades siia poole. Poole silmaga nägi Hundikäpp lehtede vahelt, et see oli Hugo.

«Mis siin juhtus?» oli Hugo ähmi täis.

«Mingisugused väikesed marakratid!» kirus tõmmu poiss. Ta hää kostis juba jälle ülevalt. «Kuidas seal on?»

«Kõva lugu, ausõna!» hingeldas Hugo. «Neli meest lõime kinni. Meie omi on kinni kaks, kolm lõime just uuesti vabaks. Laks ja Meini läksid kahekesi lippu nuuskima. Hirmus möll, ausõna! Passige siin kõvasti peale, mina lähen!» Ja kaduski tõlne lõõtsutades tagasi.

Aeg läks.

«Tea, kuidas seal nüüd on?» arutati pöösas.

«Pea suu! Ja valva!» vastati puu otsast.

Ront Hundikäpa põlve all põles kui sepakuu raud. Käsi ja teine jalg olid surnud. Hundikäpp surus hambad kokku ja paandas siiski asendit. Lugu läks sellest veidi paremaks, kuid oli hull veel küllalt.

Kael jäi ülesvahtimisest kangeks. Kuid lipu ta avastas. Vastu ootusi oli see hoopis teises, erapooletu maa poolses kül-jes. Muidugi, ka see oli peenelt läbi mõeldud, kuid julge riski hinnaga.

Hundikäpp haudus edasist tegevusplaani. Kükitada otse lipu all pöösas oli suur asi. Kuid sellel ajal oli veel suure-maad puudusi. Tegevusväli jäi ahtaks. Liiga palju sõltus juhu-mest. Ja kaks paari silmi olid kogu aeg peal. Hundikäpp ei olnud oma hetkelisest liigjulgusest enam kaugeltki vaimustu-

-Nagu öeldud, oli Meinhard lipu asupaigaga julgelt riski-nud. Väga julgelt. Millega see kõik oleks talle lõppenud, on raske ennustada. Igatahes tuli vastane lipu juurde siit, era-pooletu küljepiiri tagant. Neid oli kaks. Olid nad lippu mär-gunud või mitte, seda ei saanudki Hundikäpp teada. Ta ei näi-nud ega taibanud algul üldse midagi. Kuulis vaid, kuidas

punapea raginal põõsast välja kargas. Ja tõmmu poiss/puu otsast robinal alla sadas. Siis algas heitlus.

Hundikäpp tõmbus vedruna pingule.

Lipukaitsjad võitlesid kui lõvid. Mõlemad sissetungijad löödi lõpuks siiasamasse, üsna lipu ette kinni. Ent nende tublide poiste, lipukaitsjate nägusid, kui nad nüüd jälle mahti said toominga poole vaadata, on raske kirjeldada.

Lippu toominga otsas enam ei olnud.

13.

Bastionil lehvis jälle lipp. Kore, ärapestud ja luitunud riidetükk, mille keegi meremees oli toonud linnast, kus Venemaa tsaar Peeter Suur oli kord õppinud ehitama laevu. Ja oli paras tuul ja lipp välkus ning sööstles kui kajakas.

Lipu all istus Hundikäpp ja kõlgutas jalgu. Aga ülejäänud rautsikud olid mingi posti püstitamisega ametis.

Siis tuligi nende juurde poiss, kel oli kõhklev samm, mõtlik-murelik nägu ja kurenaereis sääred.

«Terel!» ütles ta.

Nad tunnistasid teda vaikides.

«Kes sa oled, poiss?» küsis pealik Punarautsik.

«Kas te siis ei tunne?» tõstis poiss silmad. «Louis!»

«Louis? Meil oli siin üks Louis, aga ta oli naru seltsimees ja me lasksime ta maha.»

Louis langetas uuesti pilgu. Siis ütles:

«See Louis... ongi surnud.»

«Hüva!» Pealik ulatas talle parajast lepast raiutud hargi.

«Siis võta otsast!»

Nad töötasid vaikides.

«Poisid! Rautsikud!» hüüatas Louis. «Ma kohtasin eile proua Kesa.»

«Kuidas ta elab?»

«Hästi. Ja ta küsis, kuidas meie elame.»

«Ja mis sina ütlesid?»

«Mina ütlesin, et... ka hästi.»

See oli raske post ja tema kallal oli rassimist.

«Proua Kesa ütles, et meid tervitab härra Maasi,» jätkas Louis. «Ta oli teda turul näinud. Ja veel ta ütles, et härra Maasi palus meid oma aeda tööle.»

«Hüva!» arvas pealik. «Kui ta meile õiglaselt maksab, siis võime minna.»

«Poisid!» hõikas Hundikäpp ülalt. «Siia tulevad võõrad!»

Need olid Mühlsi Richard ja konstaabli Meinhard.

«Hollallaa!» viibutas Meinhard käega. «Me tuleme rahus.»

Nad tulid ja toetasid selja vastu kindlusevalli. Vastu sama

valli, kuhu olid päevi tagasi püstitanud varikatuse ja lõhku-
mud avause.

«Tee palliplatsi?» nentis Richard.

«Jah,» kinnitas pealik. «Et sõjad saaksid sõditud.»

«Nii te siis elate...»

«Nii me elame...»

«Tuli nagu jutuvahe.»

«Tõtt öelda...» Ragulka kratsis sääri, «meil on siin kuskil
nagu paganama üleliigne... müüser!»

«Jah?» elavnes Richard. «Minu meelest on see päris väärt
mudel. Ainult et ta tahaks veel siit-sealt sutike seada.»

«See on õige küll,» nõustus pealik. «Mine, Raimond, näita
meile talle kätte!»

Raimond ja Richard läksid. Meinhard tuges end endist viisi
vastu valli, kuid oli nagu millegi üle mõttes.

«Noh,» päris ta, «kuidas need siis ka elavad, need jõmpsi-
kud seal? Sikk proua majast?»

«Nii...» vastas Ragulka ebamääraselt ja kehtas õlgu.

«Varem nad käisid ikka Maasi aia tagant käbisid korjamas,
aga nüüd nagu pole olnud neid seal näha...»

«Ega käbid ainult selles kuusikus kasva,» arvas Punaraut-
sik.

«Seda küll, aga seal on ikka need kõige kopsakamad. Neile
võib seda öelda — nad kütavad käbidega.»

Kellelgi polnud sellele midagi lisada.

«Tee, kas Maasi vanamees ajab neilt ikka seda võlga taga?»
küsis Meinhard.

«Mis võlga?» imestas Punarautsik.

«Nad olevat ju seal... aias käinud?!»

«Aha... See juba ammu tasa.»

Meinhard susistas endale mingit vilelaulu nina alla. Ta
võttis valli eemale, surus käed tasku ja — veidi kühmus
ning kookus — jalutas mõned sammud. Siis toetas selja uuesti
vastu valli.

«Tühjal!» Ta viskas pea selga. «Ma võin konstaablilt selle
krooni välja pinnida kah. Mis?»

«Kõik krooni? See on tükk raha!» arvas Punarautsik. «Mis
sellellega tegema hakkad?»

«Ajavad ju niisugust lõmpsi, nagu oleks mina need poisid
nude viinud!»

«Jah, tunnustajaid neil ju pole!» kiitis Punarautsik. «Ega
nude poisid endi jutt loel!»

«Kõik küll,» nõustus Meinhard. Ja ta sülitas.

Meinhard astus uuesti valli eemale.

«Tühka ka, ikka pinnin välja! Asi see siis ei ole!»

«Nii mõeldakse!» ütles Hundikäpp ülalt.

«Arvad, et ta si võta või? Hää!»

«Kindlasti ei võta!» ütles Hundikäpp väga tõsiselt.
Sigines vaikus.

«Ega ma lähekski pakkuma!» kiitis Meinhard rabedalt.

«Lorasin muidu.»

Talle ei vastatud.

Richard tuli tagasi.

Ta oli taiplik poiss.

«Lähme siis,» ütles ta Meinhardile.

Nad läksidki. Ja Hundikäpp, hoides lipuvardest, vaatas neile järele.

Põõsaste vahel pöördus Meinhard ringi.

«Hollallaa!» viipas ta käega.

Kuid Hundikäpp seisis bastionil.

Ta pea kohal oli lipp.

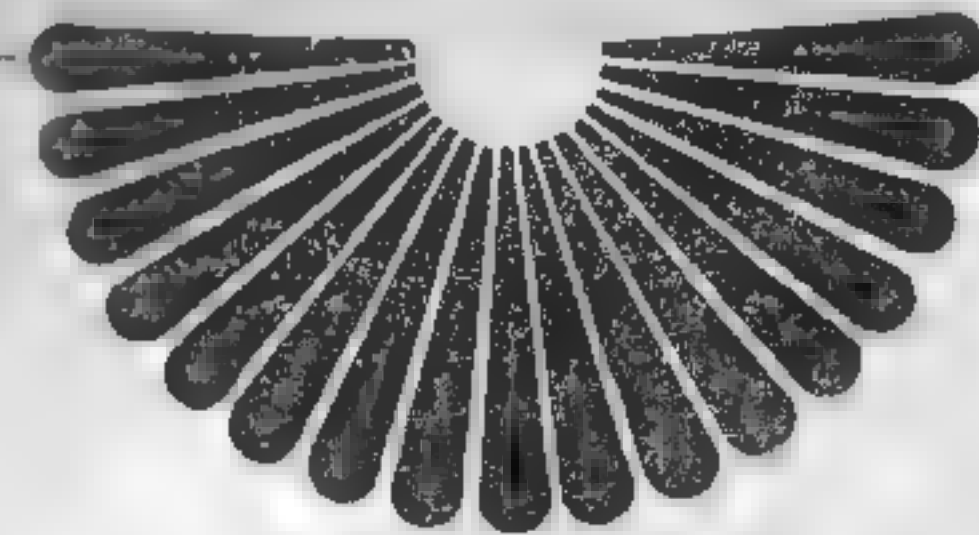
Ja ta ei saanud vastata.

VEEL AUTORILT

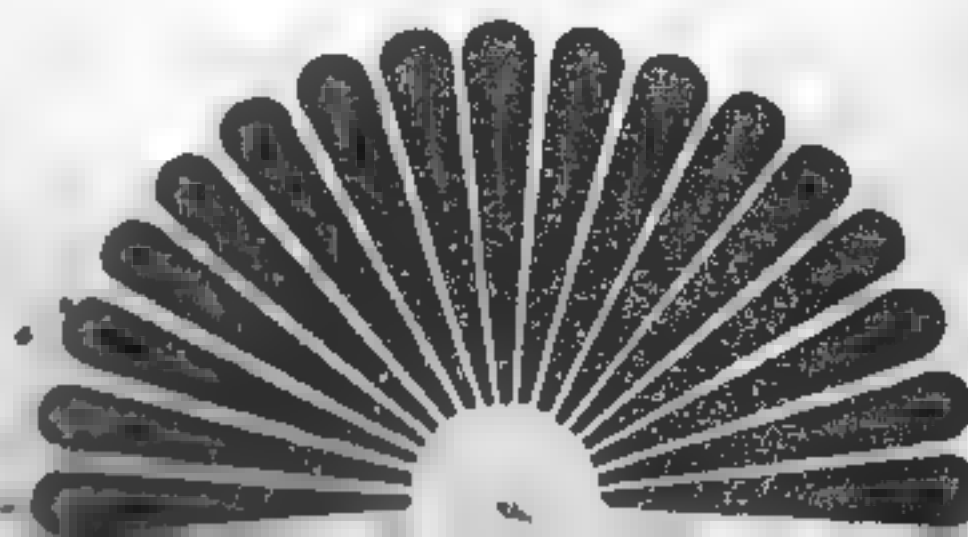
Hundikäpaga kohtusin uuesti paar aastat hiljem. Siis oli tal kuulas punane pioneerirätt. See oli 1940. aastal. Ta kandis oma kaelarätti kui lippu, mille eest ta oli nii vapralt võidelnud.

Kul ma kohtan nüüd punase kaelarätiga poisse või tüdruke, meenub mulle alati see poiss — Hundikäpp. Ja ma tahaksin, et teie, pioneerid, teeniksite oma punast kaelarätti oma suure armastuse, enesesalgamise ning vaprusega nagu Hundikäpp oma lippu.

Tallinnas, 8. sept. 1963

**Silver
Ükssilm,
Felslandi
hirmus
mereröövel**

Silvile —
esimesele lugejale ja
(mitte leebale) kriitikule

Esimene peatükk

Eraklik vööras. Vööras asustab Kirderannikul mahajäetud talu. Felslandile tulevad Mariann ning Kadriann. Vööras avastab Kirdetalu pööningul vana meremehekasti. Kolm pilti meremehekasti kaanel. Koltunud kirjapakk ning seletamatu juuresoleku. Vööra silma kasvab odraiva. Must side läheb mängu. «Kr-rat ja pr-rgu! Rr-rummil!» Vööras naerab enda hirmsaks mereröövliks Silver Ükssilmaks.

Uhel tuulisel suvepäeval nähti Felslandi saarel vöörast meest. Mees hulkus risti ja põiki läbi saare põlised männikud, ütles mööda lõputuid kadastikke ja jõudis viimaks saare edelaranniku kõrgele kaldapangale, kus kõrvu kurdistas kajakate klõb ja müürinal paiskusid krobelisele kaljujalamile valgetokulised lained. Siin võttis Mees mütsi peast ja laskis soolasel meretuulel pikka aega sasida oma pikki, juba veidi halliseguseid juukseid. Tema olemisest võis välja lugeda talitsetud töomu ning sügavat sisemist rahu.

Inimeste eluasemeist — tuulte meelevalda antud kaljude vahel ei olnud neid palju — hoidus Vööras eemale. Ta tegi küll tihti ümber igale Felslandi tärele, kuid püüdis ise märkamatuks jääda. Hämarast metsavarjust uuris ta pingsalt ning loolikalt iga kollet ja ta ilme muutus seejuures pauraks.

Päike käis juba õhtutaevast, kui Vööras oma kõndimistega Felslandi valge tuletorni alla välja jõudis. Siin istus ta hallile krobelisele korallpangale ja vaatas mõtlikult ning ainiti üle vee, kus mäslevala mere rüpest kõigutamatuna ning endasse-tombununa kerkis Felslandi kaljune sõsar — kõrge valgekülliline Vesipangamaa.

Kaht sõsarat kammitseis teineteise külge pikk veealune seljandik, mis erkroheliste, sekka klibuvalgete laidudereana

merepinnale ulatus. Tuulevaikuse ja madala mereseisu ajal võis laide mööda hõlpsasti saarelt saarele pääseda, ent sellel päeval, nagu juba öeldud, huilgas tuul ning möirgas meri ja tublisti märjaks kastetuna pöördus Vööras juba esimestelt laidudelt suurele saarele tagasi. Ometi ei osutunud ettevõtmine täiesti tulutuks: laidudel silmapiiri uurides avastas Vööras kirdes laia lahe ja selle taga kitsa maasääre küljes pika ning salapäraselt sinetava metsaviiru. Tõttamisi asutas vööras end uuesti teele.

Felslandi kirderannik osutus edelapoolsemast veel metsikumaks. Kohisevad männisalud andsid siin ruumi avaratele lagendikele, tuulehoogudes võibstasid latvu müürtihead kadakametsad ja sageli sattus Vööras otse läbipääsmatuksse lodustikesse. Hulgaliselt hirmutas ta siin üles jäneseid, rebaseid ja kitsi, roostikest aga lendu hanesid ning parte. Raugel sahilal jooksid laugele kaldaliivale lained, järgmisel rannakäärul aga peksid end kaljupankadel röökides vahule.

Sügavas öhtuhämarikus jõudis Vööras kõigi tuulte jaoks avatud kõrgendikule. Miilava loojangutaeva taustal mustasid siin tummas üksinduses mingite hiigelloomade lõhkikistud keredena katused. Tigedalt olid tormid siin katuseribidelt roogu kiskunud, kõrge pukktuuliku tiibu murdnud, korstnakive kangutanud. Inimese kõikekohendavast käest ei paistnud kuskilt märki.

Kes teab, kui pika aja tagant vilkus sellel öhtul mahajäetud eluaseme akendes taas tulesilm ning korstnasuust kerkis jälle suits. Aga juba järgmise päeva varahommikust vingus siin saag ning kaikus kirves. Õuemurul maiustama harjunud kitsepere kõhkles kaua ümberkukkunud aiaväraval, aga punasabaline rebane kolis kartulikoopast pahaselt uratades välja.

Inimene oli tagasi tulnud.

Nõnda peideti paljad katuseribid uuesti roo alla ja korstnakülge sai kadunud kivide asemel uued, õuekargesse siginesid uued rajad ja hargnesid siit küll rannapangale, küll kadastike vahele ning männimetsa alla. Ja ühel heal päeval kõpsutas Vööra toekale peremehesammule väledat tippsammulist seltsi Mariann, aga Vööra kukil kilkas ning kõlgutas jalgu Kadriann. Sest ka kõige üksikumal saarel peab mehel olema oma mariann, aga kui on juba mariann, siis lohutuseks ka kadriann.

Siia kohta võinuks nüüd kogu loole punkti panna, kui Vööras — või mis vööras ta siin enam oligi — ei oleks ühel raugel pärastlõunal Marianne jutuhimulise seltsi eest pagunud üles põõningule. Vist ei ole midagi põnevamat kui mahajäetud majade põõningud. Kirdetalu oma ei olnud selles suhtes erandiks: tervele tosinkonnale poisile oleks siin oma paariks nädalaks avastamishimulist väljakaevamist jätkunud, nii pillapalla ning igasugust koli oli see põõning tuupi täis. Ölepuru

ning tolmu ja ämblikuvõrkudega kaetud raamatuhunnikud äratasid ka Mehes otsemaid mitte veel päriselt uinunud poisile. Ahne uudishimuga sööstis ta raamatuhunniku kallale, ent kohe võrgutas ta tähelepanu kõrge peergudest punutud korv, ja saanud selles vaevalt sorida, sirutas ta käsi juba veldra kaadervärgi järele, mida uudistaja ei tuhkrulöksuks ega ohavaraudadeks osanud pidada... Nii sattuski Mehele viimase silma alla see.

See oli madal laiadest männilaudadest kirst. Otsast vaadates oli kirst trapetsikujuline, selle lauaplaati meenutav kaas oli varvitud mustaks ja läbi paksu tolmukorra valendasid kaanel ohtrad peekri või mõne muu anuma jäljed. Kirstu roheline varvitud esiküljel säras tuhmilt vaskne lukuplaat, tagakülge ehtisid rasked sepirauast hinged, aga otstes nikerdatud kirstu kohde küljes rippusid jämedad tõrvanöörast kunstipäraselt punutud sangad. Kirstu alumist serva tugevdasid laiad meistritlikult voolitud liistud, mis, talle jalgade eest olles, ühtaegu tõusid esile laeka massiivsust. Ei olnud vaja eriti rikast fantasiat, et mõista: kirst oli santsukast.

Tõeline, ehtne meremehekast!

Krutusest väriseva käega kergitas Mees kastikaant. See avanes vaevata.

Seest oli kirst värvitud valgeks. Värv oli ammu pragunenud ning negade jooksul rohekashalliks tuhmunud, luku ja hingede all punetasid roostejäljed. Kaas ise aga kumas hästi hooveldatud ning kaua seisnud värvimata puu soojas säras, ja see karta raamis ning otsekui valgustas mingi kummalise helgiga kolme kirstu kaanele kleebitud pilti. Kõige suuremal pildil kujutas kuskil soojal türkiissinisel merel uhke kolmemastiline purjelaev, iga puri lõhkemiseni tuulest kummis. Puutumatuks säilinud mere sinise ja purjede ergu valge, oli aeg aga kahvatuks värvuaimatavaks pleegitanud plagu ning sootuks kustutatud mehetähed laeva täävilt. Teiselt pildilt vaatas Mehele silma noor luigekaela ning nukrate silmadega naine. Ehk küll naine pehmetes põselohkudes öitses iginärtsimatu noorus, kenesid ta soeng, medaljon pingul rinnal ja kleidimood kaugetest, ammumöödunud aegadest.

Kõige kummalisem oli kolmas pilt. See ergas ja sillerdas kirstu aken troopikametsa rohelisse valgusse ning niiskesse soojusse. Selles hunnitus valgusetulvas peesitas oksal märkimatult papagoi, nii loomutruu, et Mees kõheldes kae linnu poole sirutas. Ta sõrmed puudutasid lamedat paberit.

Mees vaatas häbelikult ringi ja sulges kirstu kaane.

«Mariann,» ütles Mees, «ma leidsin aarde!»

«Ilus aare küll,» ütles Mariann. «Mingil juhul ei vea sa seda vana koli alla.»

«See on meremehekest,» ütles Mees. «Tõeline, mitte mõni rumal, järeletehtud moekila. Mõistad, Mariann?!»

«Mõistan,» ütles Mariann. «Tõeline pööning on ta jaoks just see tõeline koht. Aga mida sa üldse tuustid siin tolmu ja prahi sees?!»

Mees oli elanud Mariannega küllalt kaua, et veel midagi öelda. Esimesel soodsal hetkel tuli ta pööningule tagasi ja avas uuesti meremehekesti kaane.

Kirstu vasakus otsas, otse kaane all, oli kolm laegast; ülemine, kõige suurem, sissetapitud pöördklapiga; kaks alumist väikeste kõrvuti asetsevate suhvlikestena. Ülemisest laekast leidis Mees paki kirju. Ka nende kallal oli aeg teinud oma töö — värvinud paberi ookrikarva ning pleegitanud tindi. Siiski seletas silm gooti tähtedega graatsilisi kirjaridu koltunud paberil.

„Minu armas, armas!

Äälle lõnnib sügis üle maa, taast pillab tulõlitreid koltunud rohtu, veel päitefepaistestised päevafüdamed helisevad turgelt ning tülmalt kui kristall. Selgetel öödel läristab hinge lurgeb kurb minekulaul kõrgel linnumäe all. Kas te ristute, lindude ja inimeste teed? — Wiige minult tervisi talle, temale, talle armjad kirjaread ei ole enam piffa aega soojendamud mu tülmale sügispäitese alla üksi jäetud jüdan! hüüan ma neile pifarfilmi teele laasa. Kas maesed linnud leiavad Sind tormistest maailmameredest, kas nad kisenavad mu igatsuse Sinule jüdamesse ja hinge?...”

See oli kurb ja lohutu kiri, nukker mureluuletus. Kuid mitte see ei sundinud Meest ridade kohalt pilku tõstma. Ei, talle hoopis tundus, nagu ei oleks ta pööningul üksi, nagu jälgiksid teda kellegi silmad.

See oli ääretult ebamugav tunne.

Ehk küll teades, et ta on siin ilmtingimata üksi, tõusis Mees ometi. Ta kuulatas, pidades hinge kinni, käis läbi kogu pööningu ja veendus, et peale tema, nagu võiski arvata, ei ole siin tõepoolest ainsatki hingelist. Endamisi pead vangutades kükitas ta jälle kirstu juurde. Jah, ta oli pööningul üksi! Ent tarvitses tal vaid pilk kirjaridadele lasta, kui kummituslik kellegi ligiolekutunne teda uuesti haaras.

«Kirevase pihtal» pomises Mees. «Ma ei ole ometi ebausklik!» Ta vaatas nõutult ringi. Seejuures libises ta pilk üle avatud kastikaane. See vältas ainult hetke, mingi murdosa sekundist, kuid ometi jõudis Mees märgata, nagu oleksid naise põsed pildil äkki lõkendama löönud ning ta silmis välgatanud sähvat

... Mees klammerdus pilguga pildi külge ja pigistas siis silma. Naise põsed pildil hõõgusid tõepoolest roosalt! Ent kui ta hetke pärast silmad uuesti avas ja uurivalt päris pildi taga klammerdus, ei olnud asjast roosatusest pildil enam jälle. Pilt oli kõige pildilikum päevapilt, elanud inimese halli tooniline murnud koopia.

«Võeld — ta ju ometi roosatas?!» arutles Mees pominal. «Kui... see ei saa olla võimalik. See ei saa olla võimalik...» Mees ei saa mingil juhul olla võimalik, jaa!... — Närvid, kulla Mariann, närvid on sul pisut käest ära, ja ongi kogu lugu. Sedapsi, ta kook!» Ent sellest rahuldavast seletusest hoolimata keeras ta lugemist jätkamata kirja kokku. Hajakil mõtetega sirvis ta paberpakki peos. Enamasti olid pakis kirjad. Kuid oli ka muid pabereid, mingeid visandeid ning märkmelehti. Küllap oleks olnud kõike hoolikamalt sirvida, kuid Mehe mõtted, nagu juba öeldud, olid selleks liiga laokil. Niiviisi, hajeli peaga, pööngi Mees kirjapaki käest.

Ma igaks juhaks soovitan teil seda meeles pidada:

pani kirjapaki käest.

Vastu ootusi ei olnud kirstus midagi ebatavalist. Ühest laekast leidis Mees laia musta lindi. Ta keerutas seda hajameelselt sõrme, oskamata sidemega midagi peale hakata. Ta käsi tõusis juba lindi ära viskama, ent siis pomises Mees, et keda see äärmiselt lõppeks segab, ja pistis lindi laekasse tagasi. Rohkem püües ta tähelepanu vana õlgkaabu. See oli üsna päevinäinud ning vormist väljas kaabu, kuid ta oli Mehele täpipealt peal. Kaabu jättiski Mees pähe, aga meremehekesti kallas klammerdusse pööningule tühjaks.

Kõik mõtles Mees mitut pidi, milleks kirstu kasutada kõlbaks. Pildikummitus oli teda siiski oodatust rohkem endast välja viinud ja midagi fantastilist ta välja ei mõelnudki.

«Snagi-kirvest nii hinnalises kastis hoida ei kõlba,» otsustas Mees viimaks. «Parem hoian siin esialgu oma habemeajamis-riistu.» Need tuli tal nüüd alt üles tuua. Aga poolel trepil meenus talle Mariann. «Ja oma kaabut hoian selles kirstus!» lükkas Mees, pööras ringi ning asetaski peakatte kirstu tagasi.

Ka siia võinuks nüüd punkti panna ja lugu oluks otsas, kui ei oleks aset leidnud näivalt vähetähtis, kuid tegelikult apris oluline juhtum: Mehele hakkas odraiva silmanurka kasvama!

Odraiva silmanurgas, nagu austatud lugeja küllap omast kätkest teab, on võrdlemisi ebamugav. Ka üsna valus, eriti kui juhtub suuremast sordist trehvama. Mehe silmalaugu kasvas aga iseloomu suur odraiva. Ta alumine laug pundus üles, silmanurgast hakkasid kirjama tihedad punased soonekesed, silma nurgast hülul kombel vett.

Näiliselt talus Mees oma häda mehise ükskõiksusega, tege-

likult oli ta oma silma pärast kaunistes mures. Üksi olles soovendas ta silma peopesa varjus, loputas teda ohtralt kummaliteega, kuid abi sellest kõigest märgata ei olnud. Silmalaug punetas kui tulekuri ning odraiva paisus üha suuremaks.

«Su silm läheb sedasi päris raisku!» muretses Mariann. «Sa peaksid teda rohkem hoidma.» Ja et mitte paljasõnaliseks jääda, meisterdas ta vatist ning marlist kompressi ja kleepis selle leukoplasti abil Mehe silmaauku. Mees laskis seda kõike nurisemata sündida, kuid siitpeale kükitas ta ühtjärke pööningul oma meremehekasti juures habemeajamise peegli ees ja ta mehist suud kõverdas vastikust väljendav grimass. Loomulikult ei olnud Mees üldsegi edev, kuid kinnikleebitud silm ei näinud kaugeltki kaunis välja ja see rikkus Mehe meeleolu enam, kui oleks võinud arvata.

Järjekordselt ennast hämaral pööningul peeglist uurides meenus Mehele ühtäkki must lint ta meremehekasti laekas. Otsemaid otsis ta selle välja. Lindil oli nii pikkust kui laiust parasjagu ja pikemalt mõtlemata sidus mees lindi üle silma. Kui ta nüüd uuesti peeglist vaatas, osutus, et must side nagu oleks silma sidumiseks tehtudki. See sobis talle suurepäraselt, andes Mehe näole koguni erilise, suursuguse ilme.

«Hii — ehtne mereröövel!» itsitas Mees endamisi. Äkki tärnanud lustiga kahmas ta kirstust kaabu ja surus endale pähe.

Ta ei jõudnud uuesti peeglist vaadatagi, kui kuulis kähedat kiitsatust. See oli veider kiitsatus, otsekui oleks keegi oma väga ärakuivanud kõri tolmust tühjaks köhatanud.

Mees vaatas mõistmatult enda ümber.

«... r-r-rat!» krigistati kuskil siinsamas ja — taga tarmaks! — kostis heli, nagu oleks siin kuskil kana tiibu soputanud. Aga ümberringi, kogu Felslandi Kirderannikulgi ei olnud, ei saanud olla ühtainsat kanapoegagi!

«Kr-rat ja pr-rgu! Kr-rat ja pr-rgu!» kostis nüüd siitsamast ning täitsa selgesti kellegi kraaksuv hääl. «Sil-lver-rr Ükssilm, terr-rre!» Võidukalt tiibu plagistades laskus Mehe vasakule käsivarrele... mürkroheline papagoi.

«Plint, vana Plint ütleb terr-rre!» kädises papagoi ja vahtis oma säravate punnis silmadega Mehele armunud pilgul otsa. «Kr-rat ja pr-rgu, Sil-lver-rr Ükssilm, hirr-rmus mer-rrrer-r-röövel, terr-rre, pr-rgut, terr-rre!» Lind ronis Mehe õlale ja nakitses hellitlevalt ta kõrvataguses juuksekaulus. Siis ajas suled kohevile ja hakkas himukalt korrastama ka oma enda tualetti.

Jahmunud Mees ei saanud sõna suust. Ta vahtis lindu kui ilmutist. Ent ilmutise järele nägi too küll kõige vähem välja:

«Papagoi oli nii ehtne papagoi, missugune saab üks papagoi veel olema olnud!»

«Kurat ja põrgu!» pomises Mees papagoilt laenatud sõnadega. Äkki meenus talle troopikapilt meremehekasti kaanel. Dzungel pildil ergas endiselt oma kummalises rohelises valguks, ent mürkroheline papagoi... Papagoist ei olnud pildil jälgegi. Oksal, millel oli istunud papagoi, õilmitses nüüd — uhke või mitte! — uhke violetne orhidee. Ja papagoist ei olnud jälgegi, nagu poleks teda pildil eluilmaski olnud!

«Hii must kurat ja tuline põrgu!» pomises Mees hämmeldunult. «Kirevase pihta!»

«Kr-rat ja pr-rgu, Sil-lver-rr Ükssilm!» juubeldas papagoi. «Kr-rat ja pr-rgu — r-r-r-rrummi!» Ja kukkus kriiskavalt tagasi lagistama.

Ka mees hakkas naerma. Ta vahtis papagoid oma käsivarrel, ja üna naeris, ja vaatas peeglist ennast, ja naeris, ja kui meenus, et ta lõual ilutseb äkki paari sentimeetri pikkune lõu. Ta juures ta surmkindlalt mäletas, et oli hommikul lõua habemenoaga üle käinud, naeris ta veel pöörasemalt, ja mida pöörasemalt mees naeris, seda karusemaks ning kähedamaks ta naer muutus. See oli maailma kõige pöörasem naermine, mida need kaks — Mees ja papagoi — siin hämaral pööningul meremehekasti kaanel kahasse naersid ja tulistjalu pööningu-üheldel tuisanud Marianne raputasid külmad jubedusevärinad.

«Aga see ma ju olen — Silver Ükssilm, Felslandi hirmus mereröövel, kirevase pihta!» kuulutas Mees läbi õudse naeru. «Kukkas see mulle alles praegu pähe torkas, sa kurat ja põrgu, ho ho hoo-ho-hoo!...»

Teine peatükk

Kadriann pakub Silver Ükssilmale mõistatuse. Mereröövel tõrgub, kuid jääb viimaks nõusse. Silver Ükssilm meenutab Admirali. Kadriann valmistub loobuma, kuid hirmus mereröövel jääb kohutamatuks. Tõuseb asjakäiku soodustav loodetorn. Mürmagoonia suksulaev satub karidele. «Valjad või elu!» Admiral köhib ning aevastab. Silver Ükssilm röövib viie jalaga hobuse. Miku-Paka saab autode vastu ainulaadse kaitsevahendi.

«Süü-a! Süü-a! Süü-aa!...»

Mariann jooksis kõögi ning söögitoa vahet, kõrvad kahe kõögirätikuga kinni seotud.

«Süü-aa! Süü-aa! Süü-a!...» skandeerisid hirmus mereröövel ja ta tütar kuidas kõri võttis ning tagusid lusikate nugade-kahvlitega täiest jõust vastu lauda. Lisaks hakkas hirmus mereröövel veel jalgu trampima, ja kõige meelsamini oleksid nad trampinud koguni kahekesi, kui vaid tütre jalad oleksid põrandale ulatunud. Murelitesse maiustama lennanud rästapärvi paiskus puuvõrast laiali kui haavililaeng, akna taga tapuvarrel jalutanud päevakoer tõmbas end vedrukiirusel rõngasse, elus tõenäoliselt sajad mereröövlite söögikorrad kaasateinud papagoi Plint viskus Silver Ükssilma õlalt mere mehekasti kaanele ja hakkas hüsteeriliselt luksuma. — Nii hirmsat lärmi tegid need kaks Kirdetalu söögitoas.

«Süü-a! Süü-a! Süü... aaaa...»

Mariann ohkas kui laevahukust pääsenud ning sidus rätikud kõrvade ümber lahti: hirmus mereröövel valmistas oma mitte vähem hirmsale tütrele singivõileiba.

Mõnda aega sõid mõlemad vaikides. Ent Kadriannel oli midagi hingel. Ta piidles mereröövlit arupidavalt silmanurgast.

«Silver Ükssilm,» ütles ta. «Mul on sulle üks mõistatus. Sa ei saa seda vist ilalgi ära, mis asi see on, mida ma hirmus sügavalt suuda tahaksin?»

«Mmm...» mõmises Silver Ükssilm, sest tal oli suu parajasti täis. Tõe huvides tuleb tunnistada, et ta juba ammu meenutas ka tühja suuga, kui Kadriann talle mõistatusi välja pakkis.

«Mmm...» mõmises mereröövel ja pistis kähku uue pala sõna. «Täis suuga — teatavasti head kombes nõuavad nii — ei ole tal Kadriannele võimalik midagi kosta. Aga ka Kadriannal oli nii kasvatus kui mõistatamise alal kogemusi.

Silver Ükssilm,» ütles ta leebelt. «Sa ei pruugi suud nii parajasti täis ajada. Ma tean küll, et sul läheb mõtlemise peale natuke aega.»

Silver Ükssilm puhkis ning ägises. Ta hakkas alati pugima ning ahkima, kui Kadriann leebele toonile üle läks.

«Mmm-a... Mma arvan...» puhkis ta, «ma arvan, et sa tahad mulle veidikeseks... laenata mu kapronkahva oma nuku võrkkiigeks?»

«Ei, Silver Ükssilm, seda ma ei taha!» raputas Kadriann pead. «Muidugi, kui sa selle kahva mu nukule kingiksid, siis ma muidugi ka võiks seda sulle vahetevahel... veidikeseks laenata, aga täna ma sellest kahvast ei räägiks.»

«Mmm ma ei tahaks sulle liiga palju tüli teha,» ütles ta sügavalt parast lisaks.

Hirmus mereröövel ja ta tütar tunnistasid teineteist valvete all.

«Kui sa ära mõistatad, ma võib-olla ei hakkagi sulle trepi alla pugemisest enam niipea või ka üleüldse rääkima,» teadustas Kadriann raugelt. Nii raugelt, et Silver Ükssilm toolil nihelema hakkas ning kärinal nina nuuskas.

«Ma arvan,» ägises Silver Ükssilm, «ma arvan, et sa vist tahad mulle musta sidet oma silma peale natukeseks proovida?»

«Ei, ma peaaegu mõistatasid ära!» kilkas Kadriann. «Just nii ma saangi teda ka ühe silmaga vaadata.»

«Keda?»

«Teda Hobust.»

«Hobust?»

«Hobust.»

«Mistõugust hobust?»

«Aga sedasama, mille sa just praegu peaaegu et ära mõistatasid,» ütles Kadriann ja ta hääles oli imestus segi pisukese rõõmuga Silver Ükssilma aeglase taibu üle.

Silver Ükssilm ei öelnud hulgal ajal midagi. Siis raputas ta pead.

«Ee-e-e-ei!» raputas hirmus mereröövel pead. «Hobust parem ära taha. — Mereröövlite tütreid ei mängi hobustega.»

«Millega nemad mängivad?» küsis Kadriann.

«Kalliskividega. Kullaga. Hõbedaga,» ütles Silver Ükssilm. «Kuld- ja hõberahaga, Kadriann. Mereröövlite tütreid on otse hullud papade kuld- ja hõberaha järele, kuidas sa seda siis veel ei tea, Kadriann?!» Hirmus mereröövel tõmbas ta kust nahkse paunakese ja valis sealt kaks kolmekopikalist kuld münti. Riivanud pilguga Kadrianne pruntitõmbunud mokka, lisas ta vahele hinnale kõhklemisi kümnekopikalise hõbeda ja sirutas ohvri peopesal tütre käeulatusse.

Kadriann pööras Silver Ükssilmale solvunult selja.

«Ma ei võta kulda ega hõbedat, Silver Ükssilm! Ma võtan hobuse.»

«Kadriann — sa oled mereröövli tütar!» manitses Silver Ükssilm. «Sa võtad kulla ning hõbedat ega räägi enam hobustest!»

«Ma olen mereröövli tütar, Silver Ükssilm!» kinnitas Kadriann. «Ma ei räägi enam kullast ning hõbedast ja võtan hobuse!»

Kirdetalus lõhnas korraliku kodusõja järele. Silver Ükssilm oli laua taga püsti tõusnud, aga Kadriannel olid õlanukud vimmas ja ta seisis kui maasse kasvanult oma mereröövli isa poole seljaga.

Erakordselt pingelisse olukorda tõi lahendava lödvestuse papagoi Plint. Vaene lind oli vahepeal veidi toibunud. Ta võttis nõuks lennata Silver Ükssilma käsivarrele, kuid oli ikka alles nii vapustatud, et maandus lauale leivataldrikusse.

«Kr-rat ja pr-rgu!» pööras Plint taldrikul oma punn silmi, tõmbas kukla kühmu ja kraaksatas: «R-r-rummi!»

Hirmus mereröövel hakkas naerma ja istus oma toolile. Siis hakkas naerma Kadriann ja istus uuesti viksilt laua taha, nagu hästikasvatatud lapsele kohane. Aga papagoi Plint ronis Silver Ükssilma õlale ja hakkas nokitsema ta juuksekahtluse. See oli kahtlemata mõnus, sest hirmus mereröövel pani suitsu ette, laskus tooli seljatoe najale, sulges silmad ja ainult nohises.

«Nüüd su õlad saavad tublisti puhata, Silver Ükssilm,» nurrus Kadriann. «Ma ei pruugi enam üldse alailma sinu kukil ratsutada. Ma hoopis ratsutan oma ilusa pruuni hobuse seljas. Sa ju lubasid mulle osta nimelt pruuni hobuse, Silver Ükssilm, sul on see muidugi meele?»

«Osta!» osatas hirmus mereröövel kinnisilmi ja puhus suitsu lakke. «Ma ei ole öelnud, et ma ostan.»

«Aga kuidas sa siis saad?» muretses Kadriann.

«Ma loovin,» ütles Silver Ükssilm. «Ma olen ju hirmus loov!»

«Ole!» ütles Kadriann. «See on ju veel põnevam!»

«Jaa — ma röövin sulle hobuse, Kadriann!» kuulutas Silver Ükssilm. «Ma röövin sulle ilusa kenuskaelalise araabia hobuse, nii kõrvi kui männikoor ja tulise kui säde. Vaat seda!»

«Vaat seda ma teen!» kuulutas Silver Ükssilm. «Õigu! — Ma olen ma juba ammu tahtnud üht head hobust röövida. Ma lootan seda mulle üsna sobival momendil meelde, Kadriann. Ja veel nagu tuleks mulle meelde, et just praegu peaks loominguast teel olema laev, mille trümmides on tuhat hobust kolmkümmend üks kõige ehtsamat araabia kenuskaela. — Vaat selle ühe me sealt võtamegi!»

«Meie?» küsis Kadriann. «Sa ütlesid: meie, Silver Ükssilm!»

«Mõeldagi meie!» kinnitas hirmus mereröövel. «Sa oled ju mereröövli tütar!»

«Kõik pihta!» kilkas Kadriann.

«Oled mereröövli ilme muutus äkki murelikuks.»

«Kõik pihta!» pomises ta. «Kuidas ma tema unustasin, Silver Ükssilm!»

«Admirali?»

«Nimelt — Admirali, mu kõige vihasema verivaenlase. Ta on taevast appi — kui palju tuska see Admiral mulle teinud! — Kumba-kumba: ma kas taban hirmsa mereröövli Silver Ükssilma, või ajan viimase karvani maha oma vuntsid, olgu need mulle selles asjas tunnistajaks!» vandus Admiral, käsi pihul, kui ta Admiraliks alles sai. Aga kui sa ainult teaksid, mis vuntsid tal on, Kadriann! Nagu elusad hülged! — Admiral vahetevahel maal on ja oma prouaga jalutamas. — Ma kannab proua Admiral vuntse hõberebase pähe mantelil. Loomulikult ei taha Admiral niisugustest vuntsidest mitte mingi hinna eest loobuda, sest siis tal tuleks kohe osta uus prouale hõberebane. — Admirali pärast ma ju Mürma-meredelt ajutiselt eemale tõmbusingi.»

Uue vihasest Admiralist jahmatas Kadrianne hingepõh-
lani.

«Silver Ükssilm,» päris ta viimaks ettevaatlikult, «aga mis juhuslikult on Admiral maal ja just parajasti jalutab oma vuntsiga?»

«Hüles asi ongi, et vana rebane on oma purjed jälle tuulte kätte loonud,» ohkas hirmus mereröövel. «Tema õudset musta ja kollasevõrdilist plagu oli alles hiljaaegu Felslandi tuletornist tulnud.»

Nii selge ohumärgi kohta ei osanud Kadriann midagi lohutada. Hirmus mereröövel ja ta tütar istusid muremõtetes.

«Silver Ükssilm,» ohkas Kadriann suremiseks valmistuva inimese häälega. «Ma kangesti kardan, et hakkan sellest hobu sest vist loobuma...»

«Mmm...» mõnises hirmus mereröövel puudutatult. «Seda juba ei tule! Silver Ükssilm on Admiral eluaeg ninapidi vedanud, veab ka sellel korral!» Ta tõukas ennast toolileenist lahti kustutas suitsu, tõstis papagoi õlalt ja vajutas pähe oma röövli kaabu. Relvastanud end sae, kirve, haamri ning oherdiga, astus ta seadsal sammul ohtlikuks laevaröövimise tööks ettevalmistusi tegema. Need kestsid üsna pikalt, sest lõunalauas, kus Kadriann sedapuhku ihuüksinda röövlite söögietset tseremoniat korraldas, sai mereröövli tütar Marianne käest laksu pehme koha peale — hirmus mereröövel ja ta papagoi lauda ei ilmunud. Nad ilmusid välja alles hilisel pärastlõunal.

«Kirevase pihta, Kadriann, selle ettevõtmisega on meil õnne!» kuulutas Silver Ükssilm õhinal. «Kõik märgid näitavad, et õhtuks kisub loodest tormi üles. Aga mu vana vaenlane ei kannata loodetuult: see paneb Admiral hullumoodi kõhima ning aevastama. Loodetormi ajal ta pörtsub ning paugub nii, et kuule maad ega taevast ümberringi!»

Hirmsa mereröövli ennustus läks täppi — päevaloojaku varjutas sinkjasmust pilvesein ja tormiorel mürises üle saare. Puhuti pidi Silver Ükssilm lausa mõlema käega hoidma oma röövlikaabut servast, et tuul seda peast minema ei viiks. Papagoi Plint mereröövli õlal väanutas end kui köietantsija ja plangistas tasakaalu hoidmiseks aina tiibu; viimaks ronis kaval lind hirmsa mereröövli kuuehänna alla tormivarju, niisugune hirmus tuulemärul käis ümberringi. «Kr-rat ja pr-rgu!» sõimas papagoi kuuehõlma alt tuult ja küünlitas kuraasikalt kaela, ent juba viivu pärast pugus ülesilmi hirmsa mereröövli püksitaskusse.

«Silver Ükssilm, mulle tuli üks hirmus hea mõte!» hüüdis Kadriann. «Ma ronin su kukile!»

«Aga sa ju alles lubasid, et mu kukil enam ei ratsutal!» hüüdis Silver Ükssilm vastu.

«Ma ei mõtlegi su kukil ratsutada!» hüüdis Kadriann. «Ma ainult istun su kukil natuke ja aitan hoida su kaabut, et torm seda lendu ei viiks!»

See oli mõttekas ettepanek. Püksitaskus papagoi ja kukil Kadriann, rügas hirmus mereröövel nüüd korralikult lastituna tormihallis õhtuvidevikus oma ohtliku ettevõtmise kallale.

Meri oli end püsti ajanud. Nagu tohutud valged vaalad söötsid vahused laineharjad üle vee. Madalikel vesi otsekui suitses.

«Kirevase pihta, Kadriann!» hüüdis Silver Ükssilm. «Mür-magooni laev kõige oma tuhande kahesaja kolmekümne ühe

loobumise lub karidel!» Ta osutas mustavale siluetele rannakividel.

«Oht!» hüüdis Kadriann. «Ainult kas sa ei arva, Silver Üks-silm, et alles eile istus neil kividel see vana «Marta», mille meil kuldale heitnud?»

«Midaagi niisugust ei arva ma eluilmaski!» kinnitas Silver Ükssilm. «Su silmad on kõrgemal, Kadriann, jälgi silmapiiri, kas sa juhuslikult märka kuskil Admiral vöödilist plagu?»

Silmapiir ümberringi uppus videviku hämusse, milles valendavad vaid mere hüplevad tormivuntsid.

Ma väga kardan, et see kaval rebane hiilib kuskil siin-... lähedal!» muretses hirmus mereröövel. «Sa aja nüüd kogu kikki, Kadriann: sellise tormiga hakkab vana kõhima nii proerahunt. Kui sa kõhimist kuuled, siis hõika mulle selle otsekohel!» Ta jättis Kadrianne kaljunuki taha kadakapuh-

«Kas vastu paneb, see sureb!» mõirgas hirmus mereröövel tormihulgamisse oma hirmsa röövlihüüu ja sööstis kaldarah-... mustava aluse poole. Nagu uhke suletutt lehvis ta röövli-... huljes taskust väljaroninud papagoi. Kadriann kalju-... toga pigistas silmad kinni ja kükitas enda hiirmadalaks.

Mür-magooni laeval algas kohutav möll. Laevameeskond ei ... ühelgi juhul Silver Ükssilmale hobust võitluseta loo-... Laevakere paukus hirmsatest hoopidest, papagoi kriis-... Ükssilm mõirgas ning mõrises, aga kõige sekka hak-... veel üks hobune valjusti hirnuma. Kui Kadriann siamaani ... kartnud, kas laev kaldakividel on ikka tööpoolest Mür-magooni suksulaev, siis nüüd ei olnud tal selles asjas enam ... kahtlust.

Vota reesama, Silver Ükssilm!» hüüdis Kadriann. «See-... kas nii valjusti hirnub!»

«Lenna ma just võtangi!» hüüdis hirmus mereröövel laevalt vastu. «Aga kapten ei taha mulle valjaid anda! — Härra kap-... on valida ainult kahe võimaluse vahel: kas jätate oma ... või annate mulle valjad!»

«Luu või val-ljad, kr-rat ja pr-rgu!» kriiskas papagoi.

Kadriannel käisid külmavärinad läbi ihu, kui ta seda tormi jutuajamist kuulis. Ent siis kuulis ta midagi veel hirm-

«Silver Ükssilm, üks kõhib!» hüüdis Kadriann.

«Ülen viimast korda: valjad või elu!» tingis hirmus mere-...

«Silver Ükssilm, üks kõhib ja aevastab!» hüüdis Kadriann. «Ma aevastab, päris sinu lähedal!»

«Kirevase pihta, te olete kõige põikpäisem kapten, keda ma ... nälnud!» kuulutas Silver Ükssilm. «Well, mu isand, siis

hoidke need päitsed enda jaoks — äkki tuleb mul kord hirmu hobusele lisaks ka eeslit röövida!»

Kadriannel oli ärevusest süda lõhkemas.

«Ära jäta hobust, Silver Üksilm!» anus ta. Ja samas ahastas: «Ta jälle kõhib ja aevastab, Silver Üksilm, kas sa siis ei kuule, mis ma sulle räägin!»

«Karramba!» möirgas hirmus mereröövel. «Ta on mul niisama hästi kui käes! Suksu, suksu, suksukene!...»

«Ap-ap-aptsihh!... Aptsihh!... Aptsihh!...» kostis kahe tormi-üli vahel selgesti ning väga lähedalt.

«Silver Üksilm!...» karjatas Kadriann.

«Kirevase pihta, see on tema — Admiral!» karjatas hirmus mereröövel. «Aga miks, kirevase pihta, ei näe ma ta plagu?»

«On ju pime juba, Silver Üksilm, kas sa siis ei taipat!» hädaldas Kadriann. «Sa tule juba ruttu ära!»

«Ma tulen! Me jätame ta pika ninaga! Karramba!»

Selle hirmsa röövlihüüuga jättis Silver Üksilm Mürmagoonia suksulaeva sinnapaika. Püksirihmast ohelikuga vedas ta enda järel veidi tõrkuvat looma. Kadrianne suureks kergenduseks asusid nad tõttamisi koduteele.

Oma saagi vaatasid röövliid üle taskulambi valgel. See oli suurepärase kõrb — ta karv oli pruun kui männikoor, otsmikul helendas valge lauk. Ka ninaots oli hobusel valge ja ta hingeõhk lõhnas meeldivalt männivaigu järele. Suksu kenujat kaela ehtis uhke lakk; kõrvi kohta olid lakk ja saba ebatavalised: mitte mustad, vaid linakarva, täpipealt kui põhjaõnge liinid. Looma kõrvad olid erksalt kikkis, pead hoidis ta uhkelt püsti ja ta uudistas oma uusi peremehi suurte heledate silmadega, mis sätendasid tal kui kaks ehtsat võrgukivi peas.

«Silver Üksilm!» hüüatas Kadriann. «Sa vaata — meie suksul on viis jalga!»

«Kirevase pihta!» hüüatas Silver Üksilm. «Kuidas see nõnda on juhtunud?!» Sest kõrb oli tööpoolest viiejalgne: esimesi jalgu oli tal tervenisti kolm.

«Aga see on ju suurepärase!» leidis Kadriann. «Kui me peame suksu kammitsasse panema, siis jääb tal üks jalg vabaks, millega ta võib igal ajal maad kaapida.»

See eluline tähelepanek pälvis ka hirmsa mereröövli poolehoidu. Sügava rahuloluga meisterdas ta hobusele valjad ja köitis looma tuulekoja uksepiida külge. Seevastu Kadriann piinles uhe olulise mõtte kallal.

«Silver Üksilm,» ütles ta, «see hobune teeb mulle muret. Tal ei ole ühtegi hoiatust küljes: iga auto võib talle peale sõita.»

«Tühi mure!» naeris hirmus mereröövel. «Felslandil teata-vasti autosid ei ole.»

«Praegu ei ole,» ütles Kadriann, «aga neid võib siia tulla!»

«No kui tuleb, küll me siis midagi välja mõtleme,» arvas mereröövel.

«Ei, Silver Üksilm, see asi tuleb meil lahendada otsekohe!» nõudis Kadriann.

«Kas sa ei arva, Kadriann, et ma olen sinu heaks täna juba kordalt palju teinud?» Hirmsa mereröövli häälest kostis pisuke tühjus.

«Ma arvan seda kindlasti!» kinnitas Kadriann. «Aga just praegu ma arvan ka, et see natuke, mis veel teha tuleb, ei ole sulle omegi üle jõu, Silver Üksilm?!»

Siis arvas sedasama ka hirmus mereröövel ise. Ta mõnitas natuke ja kihutas õlalt minema oma tulikavõitu papagoi, kes meeldis ka suksule autode vastu välja mõjusa kaitsemööbri kaudu. Kadriann monteeris ta vana jalgratta porilaua küljest oma refleksklaasi ja siirdas selle suksule külge. Nüüd oli tal korb küll maailma kõige ebatavalisem hobune ja mereröövli tutar jäi temaga üliväga rahule.

«Ma arvan, et me hobune sooviks endale nime ka,» ütles ta. «Ma arvan, et kõige rohkem meeldiks talle, kui ta nimi oleks Miku-Paka.»

«Ha ha ha-ha-ha-haa!...» hirnus Miku-Paka Kadrianne meelest tõuks oma nõusoleku.

Et Miku-Paka ikkagi oli esimest õhtut uues kodus, siis siduti tal hobuse jalad kammitsasse, et loom siin paremini harjuks. Kolmanda esijala jätsid nad loomulikult köitmata ja Miku-Paka oskas seda vastutulekut ka vääriliselt hinnata: ta puristas tänulikult ja hakkas vaba jalaga energiliselt maad kaapama.

Kolmas peatükk

Silver Üksilm soovib endale külalist. Kadriann pillab kahvli ning lusika. Kes on Lampjalg Jack? Lugu Mürmagoonia röövitud printsessist. Külalisi tuleb tervenisti neli. Silver Üksilm lööb kahtlema. Kahtlused peavad paika ja hirmus mereröövel otsustab kättemaksuks naised ära röövida.

Ühel hommikul lauas pillas Silver Üksilm noa pörandale. Ta vahtis nuga laua all tükk aega keskendunult ning üksisilmi, enne kui selle üles võttis, ja siis ei pannud ta nuga lauale, vaid hoidis tähendusrikkalt kahe näpu vahel.

«Nüüd on see siis otsustatud!» ütles hirmus mereröövel pidulikult. «Mulle tuleb külaline.»

«Millest sa seda nii kindlalt tead?» küsis Kadriann.

«Ohoo!» muheles mereröövel. «Ei ole midagi lihtsamat kui soovida endale külalist. Selleks on mitu-mitu moodust.»

Kadrianne silmad läksid uudishimust rõngasse.

«Kõige lihtsam moodus on jätta toad pilli-palla,» usaldas hirmus mereröövel. «Seda moodust...» ta alandas hääle sosinaks ja vaatas üle öla poikvel köögiukse poole, «seda moodust kasutab vahetevahel Mariann. See on üldse perenaiste moodus, jaa...» Ta pani noa lauale ja asus uuesti eine juurde.

«Kas sina ka oled seda moodust proovinud?» uudishimutses Kadriann.

«E-ei!» raputas mereröövel tõrjuvalt pead. «Mina seda moodust ei kasuta. Minul on oma moodus, tervelt kolme tingimusega!»

«Kas sa võiksid mulle öelda, Silver Üksilm, mis tingimused need on?» nurrus Kadriann.

«Seda võin ma igatahes!» kinnitas hirmus mereröövel paha-

«Eamene tingimus on, et tuleb näha unes.» Ta tõstis kolme sõrme.

«Mida?» küsis Kadriann.

«Kas lihakõha või koeranaela,» ütles Silver Üksilm. «Üks-koer-kumba.»

«Kumba sina nägid?»

«Koeranaela. Igavest pirakat!»

«Kas see sul oli, Silver Üksilm?» uuris Kadriann.

«Sellele küsimusele ei soovinud hirmus mereröövel vastata.

«Noh igatahes ei olnud ta mul mitte silmas,» lausus ta viimase nuga krampsutades. «Teiseks tingimuseks on, et ninajuur tuleb sügelema. Mu ninajuur sügeleb hullupööra.» Hirmus mereröövel tõstis teise sõrme. «Aga kolmas ja kõige tähtsam tingimus on, et söögilauas kukuks nuga pörandale.» Ta viibutas tulvilolevalt kolme püstiaetud sõrme ja asus siis kõigi kolmega tõusukalt oma ninajuure kallale.

Ninama lihtne!» imestas Kadriann.

«Lihtne? E-ei, ei ole lihtne!» raputas hirmus mereröövel pead. «Pillama peab kogemata ja ainult noa. Ilmtingimata noa! Need kol pillad noa, tuleb mees. Aga kui äkki pillad kahvli või lusika, tuleb — naine! Vaat sellepärast, Kadriann, olen ma söögilauas kahvli ja lusikaga alati väga-väga ettevaatlik, hirmus ettevaatlik. Ma ei pilla neid kunagi!»

Ühel hetkel kostis laua alt kõlksatus.

Hirmus mereröövel asutas endale parajasti pala suhu tõstma; nüüd jäi ta käsi kahvliga poolele teele seisma. Mereröövel pigistas silmad kinni ja istus mitu pikka hetke liikumatult hul muumia. Siis asetaski ta kahvli taldrikuservale ja küünitaski ettevaatlikult lauaalust silmitses. Ta näole sügenes sügav mõtetus.

«Kahvel!» sosistas Silver Üksilm õudusega. «See on kahvel, Kadriann!»

«Kahvel!» kinnitas Kadriann. «Ja teine on lusikas.» Kohe tungiski lusikas kõlinal pörandale.

«Kadriann!» oigas hirmus mereröövel. «Kahvel ja lusikas! Tuleks ka veel, Kadriann! See on... See on midagi hirmsat! Sa tead seda meelega, Kadriann!»

«Jä, Silver Üksilm, see juhtus mul täitsa kogemata,» kinnitas Kadriann leebelt. Ta väike kápake triikis usinasti ninajuurt.

«Aga sa sügad ninajuurt, Kadriann!» karjatas mereröövel. «Aga sa sügad ninajuurt, Kadriann! Ära süga, ma palun sind, jätta need!»

«Ma ei saa sinna midagi parata, Silver Üksilm. Ta sügeleb mul otse hullupööra, see mu ninajuur!»

«Oo, Kadriann, sa rikud mul kõik ära!» haaras hirmus mereröövel mõlema käega peast. «Kahvel ja lusikas, lusikas ka veel! Ja ninajuurt sügad sa tervenisti nelja sõrmega!»

«Aga unes ma ei ole näinud,» lohutas teda Kadriann. «Ei
lõkakoha ega koeranaela, mitte kumbagi.»

«Kas see ükski enam midagi aitab!» oli hirmus mereröövel lohutamatu. «Missugune ettevaatamatus, Kadriann, missugune ko-hu-tav ettevaatamatus!» Ta oli väga õnnetu. Kuid pikapeale ta kogus end.

«Ei, Kadriann,» ütles ta. «Mulle on kõik selge: sa tegid seda meelega!»

«Noh me veel vaatame seda asja!» lisas ta tumedalt. «Sa ära arvagi, et sul õnnestub hirmsat mereröövlit Silver Üksilma niisama lihtsalt ninapidi vedada.» Ta heitis tütrele altkulmu pilgu ja asus pooleli jäänud eine kallale.

Lauda sugenes ebamugav vaikus. Papagoi Plint mereröovli
õlal jättis sulgede kohendamise, tõmbas kaela krae vahele ning
jõllitas Kadrienne hukkamõistvalt oma liikumatu linnupilguga.
Kõik Kadrienne lepituskatsed langesid vastaspoole kulma vai-
ximise viljatule pinnale. Alles siis, kui Kadriann arutlema hak-
kas, kes võiks Silver Üksilmale külla tulla, sulas hirmus mer-
röövel üles.

«See on Jack, kindlasti on see Jack!» leebus ta. «Vana Lampjalg Jack, Mürmagoonia merede hirm, hirmsaim hirmsa-est mereröövlitest, keda ma iganes tundnud. See on vana hea Lampjalg Jack, kes Silver Ükssilma tema Felslandi-üksinduses üles otsib, selle peale võin ma kas või mürki võtta. Tema, vana Lampjalg Jack, ei keegi muu. — Mariann!» hõikas ta kõõgi poo-tele. «Mariann, kirevase pihta, pane taigen kerkima! Lõuna-auas olgu meil täna riisipirukad, ehtsad ja hästi suured ning asvased riisipirukad! — Oi, kuidas Lampjalg Jack armastab riisipirukaid!»

«R-r-riisipir-rukaid! R-r-rummi!» kraaksatas papagoi Plint
silver Ükssilma õlal.

«Riisipirukaid ja rummi — kirevase pihta! — armastab me
vana sõber Lampjalg Jack üle kõige maailmas. Ka lunamak-
s võtab ta ainult riisipirukaid ning rummi. Naise eest neli
riisipirukat, mehe eest pudel rummi, niisugune on vana Jacki
nataks. Aga väikseid tüdrukuid hindab ta kõige kõrgemalt,
nende eest nõuab ta kuus pirukat ning punnsuutäie rummi
ale veel. Terve pooltosina, kuus riisipirukat nõuab ta väikeste
drukute eest, ja vaid üksainus kord elus ei pidanud ta sellest
nni, üksainus kord elus. — Niisugune on Lampjalg Jack, mu
vana sõber ning kaasrõovel, kirevase pihta!»

Kadriann kuulas hirmsat mereröövlit sügava kaasa-
sega.

«Silver Üksilm,» nõudis ta, «sa jutusta mulle veel Lampjalg ekist!»

«Oo, Kadriann — juba varsti pistad sa koos vana Jackiga
piprukaid! Küll sa veel jõuad teda näha ning tunda.»

«Noh, mis vähemasti jutustas mulle sellest ühest ainast kor-
rast, kuid lampjalg Jack kuut riisipirukat ei võtnud.»

«Min, kus ma siis ei jutustanudki?!» imestas hirmus mere-
mõvel. «Sellest peab ilmtingimata jutustama. Niimoodi. — See
kõik juhtus sel sindrima korral, kui vana Jacki kätte langes
Mummagoonia printsess.»

«Printsess?!» ahhetas Kadriann.

•Aga nimelt. Printsess koos Tema Kõrguse Mürmagoonia kuningannast emaga. Oi, sattus vana Lampjalg Jack sel korral tõesti otse küll! Sest printsessil — kujutad sa ette, Kadri-
ann? — printsessil hakkas igav!»

Mereröövli laeval, sa ütled, Silver Ükssilm?!» küsis Koolmann kahtlusega hääles.

„Ja nimelt — mereröövlike laeval hakkas printsessil igav,
ho ho-hoo-ho-ho-hoo!...»

«Aga see ei saa olla võimalik!» raputas Kadriann uskumatu pead.

«See oli võimalik, Kadriann, oli!» kinnitas hirmus mere-
 ronnul ja naeris nõnda, et papagoi ta õlal hakkas luksuma. Ja
 nüüd juba naeris ka Kadriann.

«Mis siis sai?» küsis ta viimaks, naerust hingetu.

«Mis siis sai? — Vana Lampjalg kukkus möirgama!» naeris Silver Üksilm. ««Tuhat põrgut!» möirgas ta. «Kes see mõlgutamine on laeva kalendri ära vassinud?!» möirgas ta. «Ma ei ole mõltnud, aga seekord on küll mõlemad neetud päevad petunud!» möirgas ta. — Oi, oli see möirgamine tõeline hirmus möirgamine! «Neelaku teda tuhat korda tuhat põrgut!» möirgas vana Jack ja otse kaptenisillalt lennutas laeva tühjaks jätetu kiiluvette hai lõugade vahele... Selle sõiduga, jah, vanal Jackil esimene hall pähe sigineski. Terve nädala ristlema mööda ookeani ja otsis laeva, kes kuningliku igavuse oma pardale võtaks, aga ei trehvanud kuskilt lihtsameelsekes loodna. Alles kaheksandal päeval sattus ta ühele Mürmagooni vanulaevale. Noh, nemad juba pidid oma printsessi pardal vedama.»

••Kaksteist riisipirukat printsessi eest!» möirgas Lampjal. Jack «Ja kuninganna eest kaheksal!» võttis jutujärje ül

*Kuksteist ja kaheksa, kokku kakskümmend riisipirukat?! –
Ho-ho-hoo-ho-ho-hoo!...» naeris Silver Ükssilm. «Ei, Kadri
...el mingeid riisipirukaid! Tõsi, vaalalaeva kokk oli nei
...dapeal tervelt kaheteistkümneämbrise kastruli täie Jack
... Jack valmis vaaritanud, aga Lampjalg Jack ainult sülitas ü
...poole. «Ei mingeid riisipirukaid!» mõirgas ta. «Kuidas kauba
...take, nõnda lunamaks!» mõirgas ta. Ühe mitte liiga roostetanu
...neljatollise raudnaela vastu vahetas Lampjalg Jack prints

ning kuninganna välja, aga sellegi viskas ta pärast üle parda. Vaat niisugune mees on Lampjalg Jack. — Loomulikult pugama tema tuleku auks oma vuntsid ning habeme.»

Silver Ükssilm istus pikka aega peegli ees ja nokitses kääridega habeme kallal. Ta ei olnud seda tööd kordagi veel nii hoolikalt teinud. Kui ta siis endaga lõpuks valmis sai, nägi ta ruske habemetutt tõesti väga esinduslik välja. Seejärel vahetas ta särgi ning sidus koguni Lpsu kaela. Teksaste asemel pani ta jalga pühapäevapüksid. Nuüd nägi ta nii soliidne välja, mis-sugune polnud üks mereröõvel veel iganes näinud. Oma röövlikaabut keerutas ta kaua käes ja uuris teist igast küljest. Nagu öeldud, oli see väga ärakantud kaabu ja oleks kenakest kohen-damist tahtnud, kuid Silver Ükssilm ei kannatanud silmaotsaski liiga üleskohendatud asju. Seepärast pani ta kaabu pähe niisugusena, nagu see oli, ja kui tööle au anda, siis sobis see talle ka sellisena suurepäraselt.

Seejärel sidus Mariann Kadriannele paela juustesse ja kamandas mereröövli tütre neljandat korda oma rasvaseid sõrmi pesema. Sest praeahjus särisesid Lampjalg Jacki jaoks kõige isuäratavamad riisipirukad. Siinkohal on sobiv juhus välja öelda, et pliidi juurde oli küll raske, kui mitte võimatu, Mariannele ligilähedaseltki võrdset leida!

«Kadriann!» ütles Silver Ükssilm pidulikult. «Oma ninajuure sügelemise järgi tunnen ma, et meil on aeg kallile külalisele varavasse vastu minna. Ma mõtlen, et ka Mariann võiks pilguks köögipõlle eest ära võtta.»

Tuleb ainult imetleda hirmsa mereröövli ninajuure tundlikkust: samal hetkel, kui Kirdetalu rahvas jõudis väravale, hakkaski tulija eemal mändidevahelisel teekäänul paistma.

«Kirevase pihta!» sosistas hirmus mereröõvel hardunult. «Mii-li kauguselt tunnen ära: see on tema samm, vana Jacki samm!»

«Sealt tulevadki! ...» kilkas Kadriann, «sealt tulevadki ju ... kaks tüdrukut!»

«Issand halasta!» ohkas Mariann. «Toas kriiksub see tüütu papagoi, trepi all paterdab ringi vastik kärnkonn, ja nüüd veab see ka veel mingit elukat kaasa!»

See oli täpipealt nõnda — tulijaid oli tervenisti neli. Kõige ees astus kenakesti koormatud isand, tihedasti tema kannul kõmpis mingi neljajalgne — tema lüki ei õnnestunud nii kau-gelt kindlaks määrata — ja kõige lõpus tipsisid kaks noorukest neidu.

Nelik Kirdetalu väravas jälgis lahenejaid pingsa tähelepanuga. Iseäranis Silver Ükssilm. Röömus muhelus ta habemes tõsines pisitasa kahtlusevirveks ja varsti oli hirmsa mereröövli näol kogunisti nõutu ilme.

«Kirevase pihta!» pomises ta. «Kirevase pihta — see on ju peaaegu et vana Jacki samm, aga miks ei näe ma ta koonu

peal? Mis vana Jacki habet?! Seda laia parda, mis kui kadakane ... ta kungualust ehtis! Mis ütled sina selle imeasja kohta, papagoi Plint?»

Papagoi Plint ei öelnud midagi. Ta ajas kuklasuled turri, pöö-ras ja vahtis pingutatult neljajalgset eessammuja kannul. «Oh, et mul on ainult üks silm!» kurtis Silver Ükssilm. «Et mul ei ole pikksilma! Olla mereröõvel ainult ühe silma ja ilma silmata, oh see on hale ning kurb nagu matuselaul!»

Pataku olid tulijad nii palju lähemale jõudnud, et ees astu-val laundat võis ka ilma pikksilmata üsna rahuldavalt seletada, miks ta ei astu, et habet tal tõepoolest ei olnud ning et ta ei lastitud kui ekspeditsioonielefant. Ühes käes rippus tal maa-tilu suur ja kohutavalt kirju reisikott, teises käes veidi väik-sim, ühe kaenla all oli tal lahmakas pruun mapp, teise all «panning». Üle bareti tulija peas kõrgus nagu torn hunnik selja-batti loka peale laotud pakke ja otsekui antenn või lipuvarras olid kogu kõrgemale seljakoti külge monteeritud õngeritv. Aga risti üle rinna kõlkus tulijal fotoaparaat ja teistpidi risti mahuikas välitasku.

Kui ma ainult oskaksin ära arvata, mis sindrima valge asi ... kaelas ripub!» ohkas Silver Ükssilm ja kissitas oma ... silma. «Oleks nagu luigenahk, aga milleks ta — kireva- ... seda keset kuuma suve särgihõlmade vahel kaasas kannab?» Hirmsa mereröövli toon oli võrdlemisi irooniline.

Silver Ükssilm, ütles Kadriann. «Äkki sa tahad öelda, et ... sinu sõber ning kaaseröõvel Lampjalg Jack?»

«Kas ma seda juba ei öelnud?» kostis mereröõvel imestu-mult. «Noh, siis võin ma korrata: olgu see isand kes ta ka on, vana Lampjalg Jack ei ole tema mitte. Seda mittel!» Ta oli süga-võrd pettunud.

«Sa ehk pillasid vale noa, Silver Ükssilm?» tundis Kadri-ann mereröövli kaasa, kuid selle kaasatundmise alt kostis ka ... tülake kahjurööm. Igatahes hirmus mereröõvel uratas ja ... silma kulmu alla.

«Kadriann!» ütles ta nüüd tumedalt. «Kadriann, kuula ja ... tähele: sinu naised me röövime ära!»

«R-r-röövime är-rra!» ergastus papagoi.

«Röövime ära ja vahetame kulla vastu!» Hirmus mereröõvel ... Kadriannele hirmsa pilguga otsa. «Aga kulla vahetame ... vastu!»

«R-r-rrummi vastu, kr-rat ja pr-rgu!» juubeldas papagoi ... ja vehkis tiibadega. Hirmus mereröõvel ning ta papagoi ... hirmsat naeru ja Silver Ükssilma tusatuju oli otsemaid ... Ta vallandas lipsusõlme ja lükkas oma röövlikaabu teo- ... Kadriannel jooksis külm võbin südamest läbi, ... enam ükski keelitamine ei sunni mereröövli ... tema hirmsast plaanist loobuma.

Neljas peatükk

Isand esineb inkognito ja saab nimeks Valgevats. Neiu Kristiine ja Põnniine. Papagoi Plint tallab vormist välja ölest röövlikaabu; Silver Üksilm seab kaabu fassongi, kuid vajutab samas uuesti lossi. Isand Valgevats paigutab mööblit ümber. «Ei mitte, ei mitte ja veel kord: ei mettä!» Mariann väljendub kärbsepiitsa abil. Neiu Kristiine lahendab pingelise olukorra. Mariann naeratab võõrast naeratust. Hirmus mereröövel on sügavasti mõttes.

Tulijad olid jõudnud Kirdetalu väravasse. Siin oli Silver Üksilmale pikksilmatagi näha, et isanda kaelas rippunud valge asja küljes asetses omaniku naba. Järelikult oli see isanda valge köht, mis avatud särgisilude vahelt sooja suvist maailma uudistas. Päikesest puutumatu, luikvalge vatsake! — Midagi nii loomuvastast ei olnud tuult ning päikest tulvil Felslândil varem nähtud!

«Nagu ma aru zaan,» ütles valge vatsaga isand, «olen ma oma väikese räiziseltskhonnaga (-khonnaga!) jõudnud Felslândi Kirdetalu õueväravasse?»

«Te olete erakordselt taiplik isand!» nõustus Silver Üksilm ja ta silmas välkus irooniline tulu.

«Ma vist ei äkzi, kui ütlen, et peremeez ize on mul vastas?» ütles isand.

«Vähemasti selles asjas teie ei äksi!» nõustus mereröövel.

«Ma olen kuulnud, et peremeez on ka meremeez?» ilmutas isand mõningast sõnamänguuskust ja ta ilme tunnistas, kuidas ta oma oskusega üliväga rahule jäi.

Silver Üksilm ei teinud teise ponnistusi märkama.

«Võimalik!» nentis ta ükskõiksealt.

Isand uudistas hirmsat mereröövli mingi seletamatu rahulolu. Ta nägu lausa säras, ja ta võttis koguni pisut naljatleda.

«Ma ei ole ülearu romantiline,» ütles ta, «aga kui mulle äkki meeldiks, et jägan ühizt katuzt koguni ... mmererröövliga, ei meeldaks ma väga!»

«Kõik on võimalik!» lausus mereröövel jahedalt. «Ainult et kui ma küsiks, kellega on minul au ... ?!»

«Ahzoa?!» kostis isand ja muutus silmanähtavalt kinnisemaks. «Mul on äzitlemisel (just nii ta ütles: äzitlemisel!) pruugiks näidata oma viziitkhaart. Paraku ei osutu see võimalikuks, kuna ma poleis khoormatuse juures oma viziitkhaardi olin zunnitud kaotama paika maha jätma!» Ta laotas kahetsevalt käsi, nii palju kui koormatud kaenlaalused ning pakid käes seda võisid teha.

Silver Üksilm nohises.

«Hegelikult ei oma see fakt nimetamisväärset tähtzust.» Isand, olukorrast üle, kehtas õlgu. «Zellel räizil äzinen ma inkognito. Nimelt — in-kog-nito!» Isand vaatas pererahvale kaenlaalude sügavtõsiselt silma.

«Silver Üksilm!» sosistas Kadriann ja kiskus hirmsat mereröövli varrukast. «Mis tähendab: in-kook-nito?»

«Mitte oma nime all, kellegi teisena,» sosistas hirmus mereröövel talle kõrva. «Ühesõnaga — maskeeritult!»

«Ole!» sosistas Kadriann ja ta kulmud kerkisid peaaegu juustepiirini. «Kui põnev!» Ta piidles külalist nüüd sügavasti mõttepilguga.

«Mina ei esine inkognito!» astus nüüd tüdrukutest pikem «meremeez» ettepoole. — «Neiu Kristiine!» teadustas ta viisil isandile, nagu valmistaks sellega kõigile hindamatu kingituse.

«Ja mina olen Põnniine!» tutvustas ennast lühem. «Aga mind võib ka, hi-hii, lihtsalt Põnniks kutsuda.» Ta säras, nagu oleks ta üleni tehtud selgest naerust, ja astus pikemalt tseremooniiselt Kadrianne juurde. «Need on Sike ja Vike!» tutvustas ta kellele kaht nukku oma kaenlas. Nukud, tuleb tunnistada, meenutasid kangesti ketrusvabriku papist poolisüdameid ja olid arvamuselamiseni sarnased. «Nad on kaksikud, ja sellepärast on nad väga tihti nägu, ainult silmad on neil erinevad: Sikel sini- ja Vikel pruunid. Kumma ma sulle võin kinkida?»

«Kinki Vike,» ütles Kadriann. «Siis on mu nuku silmad just Miku-Paka värvi. Kas sa üldse oled Miku-Pakat näinud?»

Isand ei olnud Põnniine Miku-Pakat poole silmagagi näinud ja koos Kadriannega laksid nad seda vajakajäämist kohe teha tegema. Aga oli juba rohkem kui viimane aeg ka ülejäänud külalised sisse paluda. Seda Mariann nüüd tegigi. Ent vahetult jõudis siiski väraval sündida väike arusaamatus. See puudutas isandaga kaasas olevat looma.

See oli mõneti kummaline loomake. Oleks ta suurem olnud, võinuks teda hädapärast nooreks ilveseks pidada. Paraku oli ta noore ilvese jaoks pisut väheldane ning sootuks saledama kondiga. Edukamalt andis teda võrrelda kassiga; teda ehk oleks võinud kassiks pidada, kui ei oleks võõristust tekitanud looma kummalist karva kasukas. Ta koonuots ja kõrvad, vähemal määral käpad ning saba, olid otsekui kakaopulbrisse segatud tahmaga kokku kastetud, tal olid pruuni- ja valgevöödilised vurrud, liivakarva selg ning mitmes varjundis elevandiluu värvi küljed, rind ja kõhualune. Ta kriimus näos helkisid imesuured põuase juulitaeva karva silmad, aga iseäranis kummaline oli ta saba: jäme, imelühike ning veidralt kõver nagu kunstipärane küsimärk. Loomake seisis liikumatult peremehe vasaku jala kõrval, saba pidulikult püsti nagu mingi neegrisuguharu tootem või kuulus võidumärk. Teda oleks sellisesse poosi võinud lausa tardunuks pidada, kui ta poleks aeg-ajalt liigutanud saba. Aga see sabaliigutaminegi sündis kuidagi loomuvastaselt: kui sabajuur liikus ette- või tahapoole, siis kõver sabaots joonistas kui mingi pendel kaari külje suunas.

Niisiis Mariann palus külalisi sisse astuda.

«Ahzoo?» lausus isand Valgevats — parema puudumisel hakati külalist Kirdetalus just niimoodi nimetama — ja vaatas loomakese sinistesse silmadesse. «No aztume siis, mu Kutsu!»

«Kuidas te talle ütlesite?» peatus Silver Ükssilm poolelt sammult. «Kutsu?»

«Kutsu,» nentis isand Valgevats. «Kutzu!»

«Mu isand,» kostis Silver Ükssilm. «Te kinnitate, et see loom on kutsu?»

«Aga miks ta ei võiks zeda olla?» kostis isand Valgevats vastu.

Silver Ükssilm seisis kui tumm. Seevastu papagoi Plint, kes kummalist elukat mereröövli õlalt oli kasvava ärevusega uudistanud, asus krantsikskutsutut eksamineerima.

«Kutsu, haugu!» kriiskas ta ja kolis hirmsa mereröövli õlalt eluka nina alla. «Haugu! Haugu, kutsu, haugu!»

Kutsukskutsutu seisis liikumatult kui raidkuju. Ent äkki tõusid tal karvad turri, kuklapealselt sabajuureni kerkis ta seljal kiiskav okashari, ta saba lahvas lehvikuna laiaks. Liduskõrvu tõmbus loom hüppevalmilt küüru ning ta silmad süttisid karmiinpunaselt kui kaks sätendavat rubiini. Papagoi Plindil kõõksatas hing kurku kinni. Ta pages ülepeakaela ning oli nii kombetult ähmi täis, et tallas mõlki Silver Ükssilma väärtusliku röövlikübara. — Midagi ebasoliidsemat oleks küll raske ette kujutada.

Silver Ükssilm võttis kübara peast ja asus seda uuesti fassongi vormima.

«Minu isand!» ütles ta puudutatult. «Te esinete inkognito ja ma ei ütle selle kohta midagi. Kuid ma ütlen, et loomulikult on te külalislahkusel omad piirid. Ja veel ütlen ma, et kui ma teid neljajalgset peaksin näiteks okasseaks, siis eksiksin ma teiepoolt nautuma palju kui seda looma kutsuks pidades!»

«Ahzoo!» ütles isand Valgevats ootamatu rahuga. «Kui azeitab zelles on, siis te võite teda ka, noh, ütleme — khaz või kutsu pidada. See ei oma kõige vähemat-ki tähtzust. Sest te teate, mu Kutzu, äzineb inkognito. Tema ka — in-kog-ni-to!»

Nüüd oli Silver Ükssilm jaoks juba palju, natuke liiga palju. Kubarat pähe pannes vajutas ta selle veel hullemini lossi kui varren ohgi.

«Uugo lahked!» ütles ta jahedalt ja lükkas ukse külaliste ees. «See siin on teie pool.»

Teelikult oli see Lampjalg Jacki pool, vana Jacki jaoks mõeldud, aegsasti korda seatud ning armastusega sisustatud majapool. Iga tooli ning laua oli Silver Ükssilm oma käega siin Lampjalg Jacki jaoks meelepäraselt paika pannud, seejuures unustamata vana Jacki soove ning harjumusi papagoi Plindiga koos pikalt ja põhjalikult meelde tuletamast. Isegi oma laenukküünla oli Silver Ükssilm ennastsalgava sõbrasüdamega vana Jacki koiku ette lauakesele sättinud.

Ahzoo,» ütles isand Valgevats. «Ahzoo. Noh, kena. Khenal!» Ja võttis lauakeselt küünla, pistis selle aknalauale ja asetas lauakesele oma mahuka kirju reisikoti. «Vä-ga khena!» Ta vaatas reisikotiga ehitud lauakest arvustaval pilgul, tõstis siis koti üles ja nihutas laua aknale lähemale. Seejärel lükkas ta selle kõikust mõnevõrra kaugemale. Siis pööras laua ringi ja nihutas koiku uuesti lähemale. Nüüd tõmbas ta laua akna alt alla ümber ja pööras uuesti ringi.

«Noh, hoopiz thäine azi!» nentis ta viimaks rahulolevalt, kui lauake asetses nüüd täpipealt nõnda, nagu ta oli siin seisnud. Ja niiski segas isand Valgevatsa veel midagi. Ta kibrutas laua, mõtles — ja tõstis küünla aknalaualt lauakesele tagasi. Ootamata valgus lai muhelus ta näole.

«Hoopiz thäine azi!» hõiskas ta, hõõrus peopesi teovalmilt vaatamata ja asus koiku kallale.

«Mo palume külalist sööma!» tuli Mariann ja tegi külalisele kerge niks.

«Otzakohel!» tõstis külaline tõrjuvalt käed. «Üksainus hätk ja otzakohel!»

Isand Valgevatsa «üksainus hätk» kestis ligikaudu tunni ja oli algusest lõpuni täidetud ümberpaigutatava mööbli kolinast. Ta ei jätnud ainsatki tükki tybades paigalt tõstmata, isegi mitte «murtudekirstu», mille paikasättimiseks oli Silver Ükssilmal nii Marianno kui Kadrianne abi tarvis läinud ja sellest hoolimata jäänud abist ikka veel veidi vajaka. Kui ta oma töö lõpetas,

pärlendasid ta otsmikul higipiisad, kuid nägu kiirgas sügavast kordaminekurõõmust.

«Thäine azi, kohe hoopiz thäine azi!» kinnitas ta endale veel uksel, ent samas vajus talle korts kulmule. Ta läks tagasi ja nihutas veidi-veidikene tooli laua ääres. Sellega oli ta ümberkorraldamine isand Valgevatsa majapoolle ka lõpetatud.

«Ma ei mõista!» sosistas Mariann. «Ta tõstis ju kogu mööbli ümber, aga ometi on tuba viimase kriipsuni nõnda, nagu meie panime?!»

«Tühiasi!» sosistas Silver Üksilm omalt poolt vastu ja jälgis läbi poikvel ukse pingsa kaasaelamisega isand Valgevatsa iga liigutust. «Aga ma ei mõista, mis tal seal kotis põleb?!» Isand Valgevats — ta oli ukselt veel kord tagasi pöördunud — oli kummargil oma kirju reisikoti kohal ja tegutses kui mõni mustkunstnik või tont teab mis posija: pistis kõhklemisi käe kotti, pomises midagi, raputas kuidagi vastu tahtmist pead ja tõmbas käe kotist välja, et sama tegevust pisut teisendatud variandis korrata.

«Kirevase pihta — seal käib sügav hingeline võitlus!» sosistas Silver Üksilm endale habemesse. «Ma võin oma kaabu selle peale ära süüa!» Ja ta kõrisõlm hüppas jonksti, nagu olekski hirmus mereröövel oma kaabu juba alla neelanud.

«Ei mitte, ei mitte ja veel kord: ei mettä!» pomises samal ajal isand Valgevats ja tõrjus ennast kahe käega kirjust reisikotist eemale. «Ei mhette, ja nõnda jääph!» kinnitas ta veel kord ja pööras reisikotile selja. Ta näol oli ilme, millega võitnud vacjuht jatab hüvasti talle loorberipärja toonud vägedega. Seevastu Silver Üksilm nägi välja kui see väejuht, kelle võidu loorberid nüüdsama nina alt näpatud.

«Ära kuünista mu käsivart, rumal lind!» ütles Silver Üksilm ja äigas papagoi eemale, kuigi vana Plint juhushikult ei istunudki hirmsa mereröövli käsivarrel, vaid tukkus hoopis tooli seljatoel.

Isand Valgevats astus Silver Üksilma söögituppa Konksus saba lipuna püsti, kõndis ta kannul tema Kutsu.

«Ahzoo?!» ütles isand ja vaatas otsivalt ringi. «Kristiine? — Aga ma ei näe neiu Phõnniinet?! Ja ma ei näe ka toda theist noort daami, kuidas oli ta nimi... — Khadriann?! No igatahes ei ole zee Phõnniinet iluz: lasta enda järele ooda-tha! — Zina ehk läheksid ütleksid themale zeda edasi, Kristhiin?»

Mariann — ta otsis just pilguga kärbsepiitsa — unustas suu lahti, neiu Kristiine seevastu ei lasknud end mainimisväärselt üllatada. Ta kergitas suunurga muigeks — see oli mõõdetult irooniline, juveeltäpse seltskondliku lihvi saanud muie —, liigutas vaevutabatavalt õlanukki ja jätkas hirmsa mereröövliga vilunult kõrgetasemelist seltskondlikku keskustelu, mis teata-

vat on üles ehitatud põhimõttel: võimalikult palju sõnu võimalikult mittemillestki.

«Kogud paluvad vabandada,» kogus end Mariann. «Nad mõeldi vahipeal jõudsid juba lõunatada.»

«Khoguni?!» Isand Valgevatsa hääletoonist kostis kerge rõõmus. «No miz ziiz — me ehk vhabandame neid?» lisas ta suuremeelselt ja istus lauda. Hetk hiljem volpsas vabale toolile ta kõrval tema Kutsu.

«Ma ei saa käes välkus kärbsepiits. Ta sai sellega tervelt neli tükki, enne kui Kutsu taevakarva silmad rubinpunaselt puneti laua all.

«Phidage! Phidaghe!» Isand Valgevats kargas laua tagant tõusnud püsti. «Phi-dha-ghe!»

Ka Mariann oli püsti karanud.

«Ma ei mõista?!» ütles isand Valgevats.

«Lühkad ja inimesed ei söö ühes lauas!» ütles Mariann. «Vahemasti selle laua taga mitte!»

«Minu Kutzu on minule zältzikz!» ütles isand Valgevats.

«Minna äinet võtan, igtub tema minu kõrval!»

«Täi juhul on üks meist kolmest selle laua taga liigne!» kinnitas perenaine.

«Kõrvalhe ei ole see liigne mitte minu Kutzu!» kinnitas külaline.

«Sügavõitu olukorra võõruslauas lahendas neiu Kristiine. Ta ütles, et ole laudkonna pisut-pisut igavlev-tüdinenud pilgu, muide juba tuntud viisil ja tõusis.

«Lõpne oleksin meelsasti mina!» ütles ta ja lõi pea kuklasse. «Hääd sa!»

«Oo, perenaine Marihann!» hüüdis isand Valgevats. «Mizzugune vazikarind, kui mu zilmad ei pheta!» Ta silmad tõepoolest puneti ja Mariann naeratas. Selle naeratusel ajal hüppas isand Valgevatsa kõrvale toolile.

«Mizzugune jhumalik lõhn! Mizzugune jhumalik tükk! Mizzugune jhumalik kazte zelle kõige jhuurde!» hõiskas isand Valgevats ja Marianne kustuma hakanud naeratus miilas endi nägu. See naeratus tardus kui tuletõrje profulaktiline plakat tallele, sest... sest isand Valgevats... sest isand Valgevats ta endale ette... — jah, prae asemele tõstis ta endale ette... hoopis riisipiruka!

«Oivaline, lhiht-zalt hoivaline vazikas, perenaine Marihann!» hüüas külaline, kui oli esimese pirukaga valmis saanud. «Zeda lhiht-zalt pheab veel ühe tüki ette tõstma!» Ja ta tõstis taldrikule... teise riisipiruka.

Mariann ainult naeratas abitult, kui külaline juba kolmandat riisipirukat vasikaprae pähe taevani ülistas. Ei ole muidugi viisikus lugeda külalise suutäisi, aga tõe huvides antakse see mulle... ehk andeks: isand Valgevats sõi järjepannu ära ei vähem ega roh-

kem kui üheksa väga suurt riisipirukat. Üheksa riisipirukat! Seejärel pühkis ta oma läikima hakanud lõua salvrätikusse puh taks, teadustas, et üle kõige maailmas armastab ta kapsarulle ja tõstis ette... kümnenda riisipiruka.

«Ma vabandan!» Mariann naeratas jõuetult. «Oleksin ma vaid teadnud... Ma nimelt kangesti kardan, et kapsarullide asemel kupsetasin ma täna lõunaks... riisipirukaid!»

«Ha-hä-hää!» muristas isand Valgevats naerda. «Mizzugune naljahimuline perenaine teie veel olete, Marihann!» Küünitades ennast siis Marianne poole:

«Uzaldan teile, Marihann: ma ei võta rhiizipirukat mitte zuu sizzegi!» Ja tõstis ette... üheteistkümnenda!

Hirmus mereröövel Silver Ükssilm ei olnud lõunalauas lau sunud poolt sõnagi. Isand Valgevats oma Kutsuga oli juba ammu lauast tõusnud, kui sügavais mõtteis mereröövel süütas veel uue suitsu.

«Inkognito... inkognito... In-kog-ni-to!...» pomises ta «Inkognito...»

«See läks vähe valesti!» ohkas ta lõpuks. «Sugu väiksemat, hoopistükkis väiksemat koeranaela oleksin ma tahtnud ning pidanud unes nägema!»

Viies peatükk

Kirdetalu ülemaednik kärnkonn Porru. Porrut kahtlustatakse kaapimises. Suksu Miku-Paka saab teada, et ta ei ole süüdistatud hobusest. Suksu hingehaavu ravitakse ja talle töötatakse rohkem rahuldust. Kadriann ja Põnniine räägivad sosinal. Kärnkonn Porru senine eluase jääb katusetaks. Suksu Miku-Paka hingemünnib igatsus verekaaslase järele.

Tähelepanelik lugeja küllap mäletab, et üle-eelmises peatükis Mariann vihjas vastikule kärnkonnale trepi all. Kärnkonn Porru elas köögitrepi all tõepoolest. Kui mitu suve oli Porru juba elanud, ei mäletanud ta isegi; õigupoolest ei olnud ta neid lihtsalt lugenud. Neid suvesid pidi siiski olema päris terve hulk, sest nii mõnusalt matsakat kärnkonna nagu Porru näinud teist küll üsna otsida, vähemasti olid Porru ümberkaudsed kõik sootuks õblukesemad.

Kärnkonn Porru oli oma kindel elurežiim: päevad veetis ta vundamendist varisenud kivi all, öhtul oma seatud ajal siirdus juhtide kõrvalkaldumisi juurdunud harjumustest lubas ta endale vaid vihmastel päevadel — paraja saju korral võttis ta juba pärastlõunal ette jalutuskäigu oma valdustesse. Sellised harjumused kujundas asjaolu, et kärnkonn Porru ei kannatanud ei külgest ega palavust, mis omakorda polnud mõni juhuslik juhtum, vaid tulenes ta õhuniiskusele väga tundlikust nahast. Oma valdusteks pidas Porru Kirdetalu veel üsna tühjaks jäänud aeda, kust ta küttis nälkjaid ning vihmausse, ja eriti hoolikalt just nälkjaid. Tänu Porrule leidis noid täitmatuid limuseid Kirdetalu alas veel vaid üksikuid. Seetõttu oleks Porru pälvinud koguni kiitmist ja Marianne seletamatu julguse solvas tublit kärnkonna ka hingepõhjani. Muidugi ei

oodanud kärnkonn mingit ülistust selle eest, et ta juhtumata kasulikuks loomakeseks osutus; Porru solvas asjaolu, et Mariann — nagu paljud teisedki eelarvamustest pimestatud inimesed — kärnkonna vastikuks ning inetuks nimetas.

Kärnkonn Porru ise pidas end väga ilusaks ja ta oli seda tõepoolest. Tal oli õrn sametmatt säbruline nahk, ta seljapealset ehtisid mitmes varjundis oliivrohelised lapid ning vööd, tal oli ilus suur suu ja valkjas, toredasti kummis kurgualune. Tal oli väga armas ninajoon ja ta näos kõrgete sarnade all sarnasid pehmelt malbed silmad. Eriti graatsilised olid ta esikäpakesed ning ta võluvalt kumerad küünarvarred oleksid julgelt võinud võistelda maailmakuulsa Inglise Elisabethi taevani ülistatud käsivartega. Aga kui kaunitl ning väarikalt veel Porru astuda oskas! Iga kuningakoja õukond oleks talle selles asjas lootusetult alla jäänud, kuigi neis teadupärast välist peenust ning suursugusust hullupööra taga aetakse.

Niisugune siis oli Kirdetalu ülemaednik kärnkonn Porru. Tulles tagasi tema harjumuste juurde, jääb tõdeda, et Kirdetalu uuestiasustamine oli teda režiimist tublisti välja raputanud. Nimelt hakkas hirmus mereröövel trepi all hoidma oma ussi karp. Õigupoolest see polnudki mingi karp, vaid vana plekk taldrik, kuhu Silver Üksilm ajuti priskeid liimukaid sisse korjas. Trepi all oli ju ruumi nii Porrule kui taldrikule, kuid vihmaussid taldrikus häirisid kärnkonna hirmsasti. Õhtul, kui algas Porru jahiaeg, arkasid ka liimukad. Ergumad neist võtsid ette taldriku kitsavõitu oludest sootuks avaramasse trepialusesse roomata. See küttis Porru vere kuumaks. Teinekord valvas ta kogu öö ussitaldriku juures.

Siis tuli lisaks Miku-Paka. Porru ei olnud mingi erak, kuid rahulikku üksiolemist hindas ta oma senises elus siiski kõige kõrgemalt. Suksu Miku-Paka aga alustas sellega, et — vaevalt parale jõudnud — kaapis öö läbi maad. Porrule oli niisugune kaapimine kohutavalt harjumatu ja ta ei usaldanud öö jooksulgi oma kivi alt nina välja pista.

«Kujutlematu!» ütles hommikul Mariann. «Vastik kärnkonn trepi all on puhta hulluks läinud: ta on trepi kõrvale augu kaapinud!»

See oli kõige ülekohtusem laim. Hinge kinni pidades ootas Porru, kuidas kõrb tõe jalule seab. Suksu Miku-Paka aga mitte ei iitsatanudki. — See oli laimust veel ülekohtusem.

«Ei jää midagi üle, pean hakkama uut elukorterit otsima!» ohkas Porru. «Hoolimata sellest, et ma oma jahedat trepialust kogu aias ühegi paiga vastu ei vahetaks!»

Porru suureks rõõmuks oli ta otsus siiski ennatlik. Uus naaber osutus ülimalt kenaks ning armastusväärseks.

«Ta lihtsalt ei oleks mind mõistnud!» põhjendas ta oma

vaikimist kohe esimesel võimalusel kärnkonn Porru ees. «Ma palun südamest vabandust!»

«See on täiesti usutav seletus ja ma vabandan heameelega,» ütles Porru naabriga meelsasti. «Ma olen tähele pannud, et nad üldse kuigi palju ei mõista. Rääkimata sellest, et isegi nii lihtsast nähtavast asjast nagu ilu on neil võrdlemisi puudulik ettekujutus.»

Lihtsasti pidasid naabrid sageli koos ödusat videvikutundi ja üteldi naga meeldiva ning vastastikku silmaringi avardava vestlusega Kirdetalu elust ning olust.

«Nad on mõneti väga veidrad, nood inimesed,» arutles kärnkonn Porru. «Näiteks kõige pikem neist, too õlgkübaraga, korjab sageli vihmausse. Mõõnan, ta teeb seda meisterlikult, kuid ma ei ole kordagi näinud, et ta neist kas või üheainsagi ära sööks. Ja lükib neid — kujutage ette! — traadist konksukeste otsa ja nagu räägitakse, tassib kasti sees merre ligunema.»

Seda nimetatakse kalastamiseks,» nentis Miku-Paka.

«Iluvitav muidugi!» nentis Porru omakorda. «Aga mina, vahundage väga, ei suuda kuidagi mõista, milleks peab liimukad enne ärasöömist kalastama ehk leotama?! Vastupidi — just vastupidi on nad kõige suupärasemad!»

«Tõte,» ütles suksu Miku-Paka salapäraselt häält madaldata. «Minul isiklikult on söömisest väga ebamäärane ettekujutus. Ma vaatan ümberringi ja näen: olgu see siis inimene, või kärnkonn nagu teie, austatud naaber, või nälkjas, või sipelgas — kõigil suud aina liiguvad ning söövad. Aga mina ise — kujutage ette! — ei ole veel kor-dagi midagi söönud ega tunne selleks tahtmiski. Kas te mõistate?»

«Mõistan,» noogutas Porru. «Mõistan suurepäraselt!»

«Vahetevahel see häirib mind,» tunnistas Miku-Paka. «Kõik ta-valt koguni!»

«Täiesti ilmaasjata!» rahustas Porru naabrit. «See kõik tuleb sellest, et te olete — vabandage mind otsekoheuse pärast — puuhobune.»

«Puuhobune?!» norsatas Miku-Paka. «Kuidas seda mõista?»

«Aga nii mõistkegi, kulla naaber. Te lihtsalt olete sünninud — puust. Ja kui lõpuni öelda, siis männist. Männipuust!»

«Aga kas kõik hobused ei sünnigi puust?» jahmus suksu.

«Oh ei!» selgitas Porru elukogenuma kerge üleolekuga. «Enamasti nad sünnivad hobusest.» Ja lisas mitte ilma uhkusega. «Nii nagu mina, näiteks, olen konnast sündinud!»

«Hämmastav!» korskas suksu Miku-Paka. «Tõepoolest hämmastav! Ma ei oleks omapead vist mitte kunagi selle peale tulnud!» Ta ei suutnud hämmeldusest toibuda. «Kui te lubate, ma kohe mõtlen selle üle veel pisut järele!»

Tasapisi vajus Miku-Paka moka üha rohkem ripakile. Ka ta uhke kael langes norgu.

«Õelge mulle,» suksu vaatas kärnkonnale otse silma, aga ta enda silmis hõõgus mingi haiglane helk, «õelge mulle otsekohe selt, hea naaber: miks te vabandasite, kui te mulle ütlesite, et ma olen nimelt puuhobune?...»

«...Kas see äkki on kuidagi... puudulik... olla puuhobune?» ründas suksu Miku-Paka.

«Aga just vastupidi!» rahustas naaber naabrit. «Just vastupidi, uskuge mind!»

«Ei, kulla naaber!» õhkas Miku-Paka löödult ja ta pea langes veel madalamale. «Ma ei usu teid! Te ei räägi tõtt; oma konnastsündinu kõrgist südamehaledusest püüate mind vaid lohutada!»

«Kulla naaber, olge ometi mõistlik!» anus kärnkonn Porru suures kimbatuses. «Iga juhuslik vastutulija võib teile ausõnaga kinnitada: puuhobuseid koheldakse märksa lugupidavamalt kui hobusest sündinuid! Lisaks oli mul endal koguni kord austav juhus saada tuttavaks ühe kummikonnaga ja ma panin otsemaid tähele, et ka temasse suhtuti sootuks suurema huvi ning osavõtuga kui konnastsündinuisse. Vähemasti ei nimetanud keegi teda vastikuks. Oh ei, teda isegi imetleti, kuigi tõe huvides olgu ka öeldud, et konnastsündinuga võrreldes oli ta vaid hale imitatsioon ning minu meelest kohutavalt algelise konstruksiooniga!»

Kärnkonn Porru oli igas suhtes õigus, kuid ta võinuks siiski vahepeal keelde hammustada. Igatahes pani Porru viimane lause Miku-Paka pruuskama. Ta kaapis kogu öö solvunult maad ega olnud veel hommikukski tusatujust tüdinunud. Kuna ta päevavalguses põhimõtteliselt maad ei kaapinud, siis ta lihtsalt norutas lõunani uksepiida küljes ja küllap oleks norutanud öhtuni, kui ei oleks tulnud Kadriann.

«Aga see ongi minu Miku-Paka!» hüüdis Kadriann ja kaelustas suksut keevaliselt. «Ta on harukordselt hea kaapija, sest ta on tervelt viie jalaga. Sa vaata, Põnni, mis tal veel autode vastu küljes on!»

Põnniine helistas vaimustunult naerukuljuseid.

«Sike ja Vike ei ole veel kunagi ratsutanud,» ütles ta. «Ma arvan, et ratsutamine meeldiks neile hirmsasti!»

Kõik neljakesi ronisid nad Miku-Pakale selga.

«Nöö, suksu!» hüüdis Kadriann.

Suksu Miku-Paka ei lasknud end paluda. Ta kihutas viie jala galoppi, nii et sapsud värisesid ja ratsutajatel tuul kõrvus tuhis. Sest veel rohkem kui maad kaapida meeldis Miku-Pakale galoppi kihutada. Hea pikk galopp meeldis talle pööraselt.

«Ptruu, Miku-Paka!» hüüdis Kadriann. «Nüüd aitab!» Ja lubas: «Me hakkame nüüd iga päev ratsutama, nii et muru ümberringi tuiskab!» Ja sedasama kinnitas ka Põnniine ja

Miku-Paka lausa säras tulevasest sõidulustist ning nuhatas neile tanulikust südamest.

«Aga kas sa ka tead, Põnni, et siin trepi all elab kärnkonn?» ütles Kadriann.

Muidugi Põnniine seda ei teadnud ja muidugi ta tahtis kärnkonna ilmtingimata näha.

«Aga siis peaksime trepi alla pugema, et Mariann meid ei näeks,» ütles Kadriann. «Ainult et Silver Ükssilm ei lubaks minul trepi alla mitte iialgi!»

«Noh,» ütles Põnniine, «siis peaks siin trepi all ikka tõesti midagi näha olema!»

Nad nägid pugemisega hullusti vaeva ja seda suurem oli rõõm, kui mõlemad päral olid ning trepi alla ka kuidagi ära jõudsid.

«Mul on natuke jube!» ütles Põnniine.

Trepialune oli jubedavõitu tööpoolest: jahe, niiske, hämar. Mullal vedelesid mõned vettinud laastud ning vundamentidest varisenud kivi. Ei kuskil rohuliblet ega päikesetriipu, ainult tardunud vaikus ümberringi, milles kahe erutatud südame tukslevad löögid.

«Aga kus ta siis on?» sosistas Põnniine.

«Aga trepi all!» sosistas Kadriann.

Mõlemad vaikisid nõutult.

Nende südamed löid.

«Mul vist on ka natuke... jube!» tunnistas Kadriann.

Põnniine itsitas.

Nad lamasid neljakäpakil jahe-niiskel mullal ja kumbki ei tahtnud ennast liigutada või midagi öelda.

«Ta on vist ära läinud!» sosistas viimaks Kadriann.

«Aga kui ta on hoopis kivi all!» sosistas Põnniine vastu.

«Kumbki ei liigutanud end.»

«Aga kivi on sinule lähemal!» sosistas Kadriann.

«Aga see jälle on sinu trepp!» sosistas Põnniine.

«Aga ma luban sind!» sosistas Kadriann.

Põnniine sirutas käe kivi järele ja pigistas silmad kinni.

«Aga ma üksi ei jaksa,» sosistas ta.

«Aga ma siis aitan sind!» õhkas Kadriann.

Kahepeale pöörasid nad kivi seljale. Kiviasemel kükitas Põnniine. Ta kergitas veidi pead, neelatas korra ja otsekui tõusis.

Ka Kadriann ning Põnniine ei liigutanud end. Nad ainult vaatasid. Hinge kinni pidades ning üksisilmi.

Südamed kahes rinnas löid. Valjusti nagu vasarad.

«Kui suur ta on! Ja kui ilus!» sosistas Põnniine.

«Ja kui targad silmad tal on!» sosistas Kadriann.

Nad vaatasid. Ja kärnkonn vaatas neid. Aga ümberringi hõl-

jus jahe hämarus ning ümbritsevast maailmast ei kostnud siia ainsat häält.

«Kadriann!» sosistas Põnniine. «Kati! Aga kui ta ei olegi... päriselt kärnkonn?!»

«Oo!» sosistas Kadriann.

«Eks ole!» sosistas Põnniine. «Kui ta hoopis on... võlutud! Saad sa aru?»

«Oo!» sosistas Kadriann. «Sellepärast ta ongi nii julge ega kardaja!»

Trepialune muutus varjundi võrra hämaramaks. Kadrianne võibistas külmajudin. Ka Põnniine väristas õlgu.

«Lähme ära!» sosistas Kadriann.

«Lähme!... Aga kivi?»

«Aga me ju ei saa. Kui ta jääb alla ja saab äkki viga...?!»

Niimoodi jäigi kärnkonn Porru mõnus urg vundamendikivi all katuseta. Porru selle üle porisema ei hakanud — sama kivi alla kohendas ta endale uue uru.

«Siiski on nad väga naljakad, nood inimesed!» mölgutas ta endamisi. «Miskipärast nad kohe kuidagi ei taha, et keegi oleks see, kes ta on. — Võlutud?!... Tõenäoliselt on see midagi ilusat, kui ma sellest õigesti aru sain.» Ja lisas viivu pärast elutargalt:

• «Muidugi kui mulle sellest kõigest ainult sekeldusi ei tule!»

Aga videvikutunnil ta lausa säras üleni ja ütles suksu Miku-Pakale:

«Ma nagu olen märganud: nood inimeste lapsed on täiskasvanud isenditest suuresti arukamad. — Vähemasti on neil silma ilusa jaoks...»

Suksu Miku-Paka ei vastanud. Ta oli kõike pealt kuulnud ja ta silme ees elas ikka alles pilt, kuidas Põnniine ja Kadriann sõnatult ning kummaliselt hõõguvaid silmi trepi alt olid välja pugunud. Nad olid Miku-Pakast mööda läinud talle pilkugi heitmata.

Ometi olid nad äsja alles kihutanud Miku-Paka seljas kõige metsikumad galoppi.

See kõik oli pisut nukraks tegev ja suksu Miku-Paka männipuust pead ning südant valutas kurb alaväärsustunne. Sellest valust hakkas ta hinges idanema ebamäärane igatsus verekaaslase järele, kes ei oleks sündinud ei hobusest, ei kärnkonnast ega inimesest, vaid nagu tema isegi — puust.

Kuues peatükk

Isand Valgevats istub trepil. Miku-Paka haletseb iseennast. Isand Valgevats võtab nõuks suksule seltsi muretseda. Istutatakse too, mida kastetakse kolme tilga haugiverrega. «Kuhu käsid, potemmes?» Isand Valgevats räägib läbi hammaste. «Ütle «tunni», ja asi mutt!» Väävlivingu ja kolme kuke nimel!

Võis arvata — ja Silver Ükssilm seda salaja kartiski —, et isand Valgevats osutub ülimalt isemeelseks ning tülikaks külaliskülal. Tegelikuses kujunes pisut teisiti. Isand Valgevats ei tundnud Kirdetalus niisama hästi kui näha-kuulda. Juba varasemamudel võttis ta oma spinningu ja kadus koos Kutsuga terveks päevaks. Õigupoolest ei oleks isandat enam sobinudki Valgevatsaks kutsuda. ta avatud särgisiilude vahelt välkus ja sumpatselt pörsaroosa vatsake ja roosa sekka sigines ja ilusad päevitusepruunigi. Juhtus sedagi, et isand nagu mõttetas asetaski köögilauale pöraka ahvena või haugi, ent seda juhtus suksi üsna harva. Kas ei olnud Valgevatsal püügiõnne või kandis ta spinningut rohkem moe pärast kaasas, kes seda teab.

Täna istus isand Valgevats lihtsalt trepil. Ta armastas siin vahetevahel istuda, iseäranis siis, kui ülejäänud majalised kuskal kaugemal. Ta istus ja vaatas üksisilmi ning mõtlikult suksu Miku-Pakat.

«Jumal tänatud, see vastik kärnkonn on viimaks ometi ära käärvanud!» oli hommikul öelnud Mariann. «Vähemasti ei ole ta enam mitmel ööl trepi kõrvale auku kaapinud.»

Sellest võis selgesti järeldada, et lood Miku-Pakaga olid pöördunud. Ja pahad olid nad tõepoolest. Ta konutas tuulekoja piida

küljes kui hunnik õnnetust, sagris ning sorgus. Koguni suksu ilus valge lauk ja nina olid raskest murest halliks tõmbunud.

«Kulla naaber, mis teiega ometi on?!» muretses karnkonn Porru ja püüdis Miku-Pakat videvikutundidel meeldivas vestlusse kaasa tõmmata. Kuid suksu kaunid võrgukividest silmad vaatasid naabrist ja kogu maailmast ükskõikselt ning osavõtmatult mööda ja ta mitte ei nuhatanudki. — Suksu Miku-Paka kannatas päev-päevalt süveneva alaväärsuskompleksi all.

Vastik haigus, mööname, ei olnudki nii tuulest võetud. Hea suksu oli tõemeeli unustatud ning hooletusse jäetud. Kadriann, kes siis, kui tal hobust ei olnud, hirmsasti ratsutada armastas, ei hoolinud nüüd äkki ratsutamisest üldse. Ja ka neiu Põnniine oli suksule antud lubaduse kergemeelselt unustanud. Koos käisid nad Miku-Pakast päeva jooksul kümneid kordi mööda, aga oleksid nad vaevunud vaesele loomale ühtainsatki pilku heitma!

«See kõik tuleb sellest, et ma olen puuhobune!» veenis Miku-Paka end kangekaelselt ja tal hakkas endast veel haledam. «Just sellepärast nad minust ei hooligi. Minust hooliks ainult see, kes ka ise oleks puust sündinud.» Ja ta andis endale sõna, et ei hakka eluilmaski enam läbi käima konnast sündinud karnkonn Porruka, kes on sootuks teist päritolu ning teist hinge ja küllap ainult jahedast viisakusest püüab nägu teha, nagu ta Miku-Pakast midagi hooliks.

«Kuule, Miku!» ütles isand Valgevats.

Miku-Paka ei liigutanud kõrvagi.

«Kuule, Miku!» ütles isand Valgevats.

Miku-Paka ei liigutanud kõrvagi.

«Kuule, Miku!» ütles isand Valgevats. «Ma vaatan sind ja näen, et sa oled väga üksi.»

Kuidas Miku-Paka end ka tagasi ei hoidnud, see jutt läks talle hinge. Ta nuhatas.

«Jah!» ütles isand Valgevats. «See ei ole hea, olla kogu aeg ainult üksi.»

Nad mõlemad mõtlesid selle üle pikalt järele.

«Ma arvan,» ütles isand Valgevats, «et ma peaksin muretsema sulle seltsi.»

Miku-Paka kergitas natukese koonu ja ta võrgukividest silmis süttis arglik lootusehelk.

«Jah!» ütles isand Valgevats ja vajus uuesti mõttesse.

«Vaata, Miku,» ütles ta. «Minule on seltsiks mälestused ning kass. — Sinule need ei kõlba. Sinule kõlbaks teine hobune. Aga mis ütleks Mariann, kui te kahekesi hakkaksite trepi kõrval maad kaapima?» Ta vaatas Miku-Pakale küsivalt silma.

«Ahsoo — sa äkki tahad öelda: me ei hakka maad kaapima!

... Maad, mis hobused te siis enam olete, kui te maad ei kaapima! — Tingimata te hakkate maad kaapima!»

... Miku-Paka silmis kustus ja suksu pea vajus uuesti

«Vaata, Miku,» ütles isand Valgevats. «Asi on ka selles, et ma olen vist saakski hobusega hakkama. Aga ma olen mõelnud, et kui äkki ühe krati nii sinu kui enda lustiks valmis meister-

«Muidugi,» arutles ta edasi, «nood sellid enamasti ratsutavad hoopis seljas, aga ma olen ka selle üle mõelnud. — Me ei peaks teda luuavarrest ülepeagi mitte! Milleks talle veel luuavarret, kui ta sinu sadulas sulle seltsiks sõita võib?! — Kui ma olen hobune, nagu sina, Miku, ja kui see nõu mulle ka siis ikka veel meeldiks, siis ma nõusoleku märgiks küll vist natuke ütleksin!»

«Ja-ha-ha-ha-ha-haa!» hirnus Miku-Paka ja vastu oma põhimõtteid hakkas päise päeva ajal maad kaapima.

«Ma siis asu tasapisi asja kallale,» lubas isand Valgevats. «Õnnkombel ongi täna just neljapäev, täiskuunepäev. Ega see võimalus niipea kordu!»

Lõpuvart, nagu lubatud, isand Valgevats krati kereks ei võtnud. Rääma jäetud õllekoja nurgast leidis ta mehise puust vööri. Selle võttiski Valgevats Tõnu selgrooks. Õunapuistest tangipuudest sai kratt endale tugevad rangis jalad, vanast õunepöelast mahuka kõhu, käteks kõlbasid talle suurepäraselt haapilabad.

Tõnu palgejoone kujundas kadakane pütipõhi. Selle külge kinnitas isand Valgevats võrgukividest silmad, käbakorgist nina ja kõrvad, mustast säärikunahast kulmud, jõhvist vuntsid ning punasest sametisiilust suu. Porgandikarva kraasivillast sai Tõnu endale lopsaka laka. Kuna kratid hirmsasti armastavad liukivaid esemeid, siis tuli isand Valgevats oma sigitisele selles asjas aegsasti vastu: ta riputas Tõnu vasakusse kõrva valgest portselanist antenniisolaatori, selle külge omakorda veel petroolilambi klaasihoidja vaskse võru.

Lõpuvart vaatas oma kätetöö arvustaval pilgul üle. Jäi vaid meeldida, et looming nägi välja igas suhtes mehine. Iseäranis kuratliku ilme andsid Tõnule tema pisut kõõrdi vahtivad silmad. Kuid isand Valgevats leidis miski veel vajaka olevat. Lõpuvart üle põhjalikult järele mõelnud, kinnitas ta krati selgroo alumise otsa külge pool hobusesaba.

«Noh, nüüd ei tohiks sul enam ühtki tükki küljest puudu olla!» jäi meister oma kätetööga rahule. Ent hakkas samas kuklapealse sarjama.

«Ahsoo? Ai-ai-ai!» ütles isand Valgevats. «Kuidas nii oluline asi silmapaari vahele jäi: hinge jaoks tahab ta ju musta

kuke verd! Aga pole ma siin Felslandil valget kukkegi kiremas kuulnud, ai-ai-ai-ai-ai!»

Asja seda- ja teistpidi kaalunud, lahendas kratimeister probleemi spinningut appi võttes.

Pisut enne kesköötundi sammus isand Valgevats, Tõnu hinge ihkav ihu upakil üle öla, rannaäärse Tondimänniku alla. Siin pani ta Tõnu toigaskange keha keset teeristi maha. Ere täiskuuvalgus maalis krati näole süngeid varje, kaldaroos kisasid linnud ja mustendavates puuvõrades mühises tuul. Isand Valgevats laskus krati kõrvale käpukile. Sulitanud kolm korda üle vasaku öla, istutas ta Tõnu puisesse rinnakoopasse alles tuksleva haugisüdame.

Oma värske aednikutöö kastis isand Valgevats kolme tilga haugiverega.

Silmapilgul, mil kogu Felslandi seinakellad löid kumedalt kesköötundi, sihtis isand Valgevats oma hupnotiseeriva pilgu kratt Tõnu kõõrdi vahtivatesse silmateradesse.

«Uurla-puura-murakatt,
kuura-vuurla-parkanatt...»

loitsis isand Valgevats hauataguse häälega.

«Väävlivingu nimel, haugivere nimel, kolme kuke nimel — saa kratiks!»

Otsekohe kargas kratt Tõnu robinal püsti.

«Kuhu käsid, peremees?» müristas ta üllatavalt karuse ning jämeda häälega.

Isand Valgevats tõusis aeglaselt jalule. Mis salata — ta oli oma loometöö tulemustest pisut põrutatud.

«Ahsoo!» lausus ta viimaks. «Ahsoo. Et siis siisugune sa mul oledki?» Ta oli end kogunud ja uudistas oma teost nüüd igale tõsisele loojale omase poolehoiuga. Kratt Tõnu — oma pere-mehest poole pea jagu pikem — vahtis isand Valgevatsale küll ülalt alla, kuid oskas seda teha äärmiselt libitseva koerapilguga.

«Ahsoo!» ohkas isand Valgevats ja kibrutas kergelt laupa. «Silmavaade ei ole sul kõige sirgem, Tõnu. Aga seda sirgeks ajada, nagu ise tead, ei ole enam ega olnudki minu võimuses. — No läki!»

Isand Valgevats ees, Tõnu truu koerana ta kannul, vantsisid mees ja kratt keset kuuvalgust Kirdetalu poole. Oleksid isand Valgevatsal ka selja taga silmad olnud, vaevalt ta siis oleks muretult vilet lasknud. — Kratt Tõnu kõõrdi vahtivais silmis polnud truualamlikust koerapilgust enam mälestustki alles; ta silmad välkusid ahnelt ümberringi kui kaks väikest tulikurja kuradit.

«Vaata nõnda, Tõnu!...» ütles isand Valgevats Kirdetalu trepi ees.

«Kuhu käsid, peremees?» vüristas Tõnu agara teenistusval-

... «Kuhu tuua hobune? Kuhu kauss trepi alt? Kuhu
... Kuhu naelad seina seest?»

«Kuhu?» hädaldas isand Valgevats. «Ahsoo?!»

«Põsupulgad nõõri pealt? Nõõr puude vahelt sealt? Ukse
... Lõuvalt lund? Luua kõrvalt hang? Hangu kõrvalt kang? Raud-
... Lõuvalt? Lõuvalt? Kirves? Raiepakk?...»

Kratt vüristas silmapuutuvat loetleda, ilma et oleks mahti-
... valupeal lunge tõmmata. «Ahsoo?!» hüüatas ainult isand
... «Ahsoo?!» hüüatas ta kratile vahele ja ta nägu venis
... järele.

«Kuhu käsid, peremees?» nõudis Tõnu kirjeldamatus õhinas.

«Oled Mikule seltsiks. See on kõik!»

«Peremees?!» karjatas kratt. «Käsi kratt ringi roitama, vara
... Ta silmad põlesid väävlikollaselt.

«Oled õõd!» ütles isand Valgevats pisut läbi hammaste ja
... nimekut.

«Trepi kõrvalt võttis maad äraootav vaikus. See venis õige
... Miku-Paka nuhatas ja hakkas maad kaapima.

«Mis sa sealt leiad?» tegi Tõnu nüüd kohe jutuotsa lahti.

«Midagi,» kostis Miku-Paka. «Ma niisama kaabin.»

«Lõli!» põristas kratt. «Mis sa tühja kaabid, kui sealt miskit
... pole!»

Miku-Paka jättis kaapimise järele. Teise toon tundus talle
... Ent üksindusepäevad olid teda õpetanud mõndagi
... Pealegi pakitses tal üks väga oluline küsimus
... hingel.

«Kuulge, Tõnu,» ütles Miku-Paka. «Mul oleks teile üks...
... delikaatne küsimus?»

«Lase tulla!» kostis Tõnu.

«Ma sooviksin väga teada, ega te äkki... kratist ole sün-
... dunud?»

«Hu-hu-huu-huu, oled sina küll tume vend!» naeris Tõnu
... «Kratist sündinud — hu-hu-huu! — Ei, vennas, kratid
... ei sünni. Kratid tehakse!»

«Puust?» küsis Miku-Paka südame põksudes.

«Kes puust, kes — luust!» kostis Tõnu. «Mina isiklikult olen
... puust.»

«Aga nood teised, luust?»

«Neid õigupoolest ei tehtagi. Need — näed sa nalja! — need
... õigenevad ise. — Jõle jams lugu, mis, hu-huu-huu!»

Ma küsiksin veel midagi,» ütles suksu viivu pärast. «Kui
... võiksite valida, kumb te siis rohkem sooviksite olla: kas
... luust, või — puust?»

Naljavend!» raputas kratt oma lopsakat lakka. «Kui mind
... tuhat olla, siis ka täpselt tuhat korda tahaksin ma olla
... puust!»

«Seda on nii hea kuulda!» ohkas suksu Miku-Paka tunde-

küllaselt. «Ma olen väga õnnelik, et ma teid endale seltsiks sain. Sest ka mina ise olen — puust!»

«Seda oli su jutust kohe tunda!» nähvas kratt.

«Ma... ei saanud teie mõttest aru,» kogeles Miku-Paka.

«Teie ja teie!» osatas kratt. «Mis sa pepsutad! Ütle üks selge sõna ja asi mutt!»

«Ma ei ole harjunud!» kurtis Miku-Paka. «Aga ma püüan. Sest me oleme teie... sinuga ju verevennad ja saatusekaaslasted — mõlemad ühtviisi puust!»

«Noneh!» nentis kratt oma järsul viisil. Ta uuris parajasti iseennast. «Ega sul peeglit käepärast ole?»

Miku-Paka vaeseke juhuslikult ei teadnud, mis peegel on. Muidugi oleks ta võinud seda kratilt järele küsida, kuid miski pärast ei sõandanud ta seda teha.

«No mis sa tühja juures kokutad!» käratas kratt kannatamatult. «Ega ma seda endale taha. — Anna siia!»

Miku-Paka oli kimbus.

Siis võttis ta südame rindu.

«Mm... mmul... p-pole!» kogeles ta.

«Kitsipung!» põlastas Tõnu. «Siis vähemasti vaata, mis mul siin kõrva küljes tilpneb. Pungita või silmad peast, aga pilk ei ulatu!»

«Ülemine läigib valgelt, alumine on sakiline kollane rõngas,» teadustas Miku-Paka.

«Ja läigib?»

«Läigib!»

«Huu-huu-huu!» juubeldas kratt. «Kuld! See on kuld!» Ta raputas rõngast kõrvas. «See on kuld, kuula, kuidas kõliseb!»

Kratt lõbustas ennast rõnga tilistamisega hulk aega. Sukku Miku-Paka vaatas teise tegevust pisut võõristamisi pealt. Hoo- pis meelsasti oleks ta praegu maad kaapinud, ent uue naabri jäme märkus oli suksu eneseusaldust tublisti kõigutanud.

«Sa väävliving ja kolm kuke!» hüüdis äkki kratt. «Pere- mees on mind ropult tüssanud. Ta ei ole mind luuavarrest teinudki! Skandaalne arusaamatus!»

«Ta ütles, et võid minu seljas ratsutada kui palju kulub,» teadustas Miku-Paka. Tõnu silmad löid otsekohe kiirgama.

«Ta ütles seda tööpoolest?»

«Ütles!»

«Sa võid vanduda?»

«Võin!»

«Siis vannu! Väävlivingu ja kolme kuke juures!»

«Vannu! Kolme kuke ja väävlivingu juures!»

«Mis me siis enam molutame!» kargas kratt suksule sadu- lasse. «Teeme saarele paar ringi peale: ma pean teadma, kust miskit noitada annab. Aidaa, lase käia!»

Pöörases galopis tuiskasid nad minema.

Seitsmes peatükk

Läbipluistmatu loodusnähtus meremehekasti kaanel. Neiu Kristiine pilgus peegeldub õudus. Silver Ükssilmal on peidetud meeleolu, kuid ta ei leia kaarti. Sike ja Vike annavad nõu õnneliku küpseid marju noppida, ent unustavad kutsuda kaunist. «Kallis tädi Friderike!» Mariann ilmutab südame- kahetust. Neiu Kristiine kaunihoonelise lauba taga tekib mõte, mida panna ta joonistama ning laulma.

Neiu Kristiine istus oma meremehekasti kaanel ja põle- tis. Ta tegi seda nii andunult, et tossas kui alemaa. Ta oli ümber pisikese vulkaani kiivavajunud koonus kõrgus kohal ta mõlkis rõõvlikaabu, kuni paksud hallid pilved ka kohaliku kõrgeima tipu katsid. Sügav pilve- vahetus valitses meremehekasti ümbritsevas piirkonnas. Ühel Valgevatsa poolelt tuli neiu Kristiine, pööningult lei- tud alguse ning lõputa kriminaalromaan näpu vahel. Ta tunnis- tas läbipluistmatut loodusnähtust pika pilguga.

«Proua Mariann!» hüüdis ta kõõgi ukse poole. «Proua Mari- ann, mu kardan, et teil toas põleb!»

Marianne ehmunud nägu ilmus kõõgiuksele.

«Kuidas te mind ehmatasite, Kristiin!» õhkas ta kergenda- mata. Ja lisas:

«Ärge pange tähele, see on ainult hirmus mereröövel. — Ei mõtle!»

Mariann rullis kõõgis lehttaignat. Neiu Kristiine nõjatus õõndale ja vaatas teise tegevust igavleval pilgul pealt.

«Teie gina loete, Kristiin?» ütles Mariann.

Neiu Kristiine reageeris sellele vaevutabatava õlaviipega.

«Kuidas see teile meeldib, mis teil praegu käsil on?»

«On ka...» Kristiine õlanukk kerkis pisut kõrgemale, «...kuidagi nii!...»

«Te võiksite ehk rohkem Põnni ning Kati seltsis olla,» arvas Mariann.

«Et neid tobedaid poolistüdamikke võrgutüki sees solgu tada? — Täna väga!»

Tekkis jutuvahe.

«Ma kardan, et teil hakkab niimoodi igav,» ütles Mariann.

«Mina veel kuidagi pean vastu,» õhkas neiu Kristiine. «Aga ma lihtsalt ei kujuta ette, mida teeb küll vaene proua Friderike!»

«Kes ta teile on?» huvitus Mariann.

«Niisama... keegi küllaltki talutav vanem daam,» selgitas neiu Kristiine mokaotsast. «Ta on minust õudselt sisse võetud!... Talle tulevad täna külalised, aga mind ei ole... Ma lihtsalt ei kujuta ette, mis ta vaeseke seal ilma minuta peale hakkab!» Ta väristas kannatajailmel pead. «Lihtsalt kujutlematu!» Sulaselge õudus peegeldus ta suurtes, ja muide, väga ilusates silmades.

Ilmselt rõhus proua Friderike eeldatav murekoorem ka Marianne õlgadele rängalt. Ta surus taignarullile tublisti peale ja sulgus iseendasse.

Neiu Kristiine seisis endiselt uksele ja jälgis taignarulli välkumist Marianne väledate käte vahel. Pisitasa vajus ta suunurk solvunult viltu. Ta kohendas koonukese püsti ja pööras end minekule. — Neiu Kristiinel oli tõepoolest igav. Kohutavalt igav!

Meteoroloogilised tingimused meremehekasti kohal ei olnud vahepeal oluliselt muutunud. Pilvekuhilast paistsid vaid Silver Üksilma jalad. Vaevast võisid nii paksu pilvelasu all roosad rõõmulilled idaneda, taipas neiu Kristiine oma hästitreenitud seltskondliku vaistuga. Ta häälestas end vestluseks.

«Meestel muidugi on hea — kui neid miski rõhub, peidavad nad end suitsupilve varju!» tähendas neiu Kristiine ja toetas selja ahjunurga vastu. Ta oli valinud tooni, mis imehästi oleks sobinud haavatud hirvele.

Pilvelaamas jäi kõik liikumatuks ning hääletuks.

«Eks ole — suitsupilve varjus võib ju isegi kasvatusese sülitada,» andis Kristiine olukorrale oma hinnangu.

«Neiu Kristiine, ma palun...» kostis pilve keskelt tumedalt. «Mul on tõsine mure!»

«Kujutlege!» hammustas neiu Kristiine. «Nagu oleks see ainult meeste eesõigus!»

«Neiu Kristiine — ärge unustage, et ma olen hirmus mereröövel!» urises Silver Üksilm tooni tumedamalt.

«Jah — ja ainult selle võrra ka ehk teistest huvitavam oletegi!»

Mereröövel mõmises.

«Kas te ei ole vana inimene küsiks kas või ainult viisakust, kuidas ka kaasanimesel käsi kaib!»

«Ei ole viisakas!» urises Silver Üksilm suitsupilve seest.

«Ei ole ka kartlik!»

«Kujutlege, kui huvitav!» nähvas Kristiine. «Mina siiski,»

«olen. Kuigi ka — te muidugi ei kujuta seda ette — kuigi nad võivad oma mured olla, ja teie omadest vahest mitte»

«Te võite mulle pihtida, Silver Üksilm, räägitakse, et see leevendavat...»

«Üksilm oli vait kui haud.»

«Mõne minut, Silver Üksilm!» nentis neiu Kristiine.

«Kui te ei vaidle vastu, et ka minu ajal on oma hind.»

«Mereröövel ei tikkunud sellele vastu vaidlema.»

«Ei ole kaarti!» urises ta.

Neiu Kristiine näole sigines grimass. Ta koguni kergitas oma polustavalt õlgu. Silver Üksilm seda oma suitsupilve tagant ei näinud.

«Ei ole kaarti!» kordas ta veel karusemalt. «Mis on mereröövel kaardita? — Nagu sõdur püssita, kindral mõõgata!»

«Kui te oma kaardi siis panite?»

«Millel asi ongi!» mõrises mereröövel. «Ma panin ta käest, nagu kirjapakiga panin käest!...» Silver Üksilm tõusis ja astus suitsupilvest välja. Ta kaabu oli hullusti viltu peas, ta nägu punane. «Ma panin kirjapaki käest. Aga kuhu? — Katusesse?... Põrandale?...» Ta käsi vehkis kujuteldava kirjapakiga. «Raamatuhunnikusse?... Korvi?... — Nagu oleks kõik peast võetud! Või pistsin ma selle õhku?»

«Aga seal ka ei ole, ma olen kõik viimseni läbi»

«Ta vaatas neiu Kristiinele metsiku silmaga otsa. Too nähtav roovli pilku välja, tal koguni hakkas pisut kõhe. «Kui teil küll...» venitas ta vähimagi seltskondlikkusest.»

«Palun, milleks teil seda kaarti üldse vaja on?»

«Kirevase pihta!» sosistas mereröövel. «Kas võib veel tobedamalt küsida?!... Aga varandus? — Peidetud varandus?!»

Neiu Kristiine krimpsutas solvunult nina.

«Kõige peaks see varandus ikkagi olema!» nähvas ta

«Mul on kaart, on varandus!» kinnitas mereröövel. «Ei ole kaarti, ei ole ka varandust!»

«Noh, kui te oma varanduse peitsite, siis te ometi peak-»

«Mina ei peitnud, selles asi ongi!» hüüdis Silver Üksilm

«Peitis Lampjalg Jack. Aga kaardi sain mina endale!»

«Kas see varandus siis on?» huvitus Kristiine.

«Haud!» kostis Silver Üksilm, vedas väljasirutatud käega ühe ümber ebamäärase kaare ja astus vahepeal veidi hõrene-
mal suitsupilve sisse tagasi.

«Kirevase pihta, missugune aare see oli!» oigas hirmus mereröövel. «Pool Mürmagoonia riigikassat oli seal sees. Aga nüüd kõige tähtsam: varanduse peale, valvuriks, pani Lampjalg Jack pudeli rummi. Terve pudeli kõige ehtsamat Puertoriiko rummi! — Ja nüüd, ole lahke, mul pole kaarti. Mul pole kaarti!»

Ümber viltuse kübarakoonuse hakkasid end kerima uued paksud pilved.

«Ei — kaart peab olema!» hüppas Silver Ükssilm oma kätt tülts püsti. «Ma otsin kas või veel kolm korda kogu pööningu läbi, aga ma ei jäta enne, kui olen ta leidnud!» Ta tuiskas üle pööningule, suitsuviirud järel.

Neiu Kristiine toetas endiselt selga ahjuserva vastu. Ta vaatas hirmsale mereröövlile sootuks mõtlikul pilgul järele. Siis kergitas ta harjunud viisil õlga ja siirdus isand Valge vatsa poolele. Siin viskus ta mugavaks diivaniks seatud lavasile. Ta asetas käed kukla taha ja jäi lage vahtima.

Väljas ergas kirkas suvepäev. Akna all mängisid Sike ja Vike.

«Sike!» ütles Vike. «Kas sa oled märganud, et murelipuust on muist marju juba päris punased?»

«Oi, Vike!» vastas Sike, «ma märkasin seda juba eile, juba üleile. Ma märkasin seda kohe, kui me siia tulime.»

«Kas sulle murelimarjad väga maitsevad, Sike?»

«Oi, Vike — sa ju tead, et ma armastan neid hullupööra. Eile käisid jälle rästad murelipuust; kui ma seda nägin, siis ma kohe mõtlesin: kui mina ka rästalind oleksin, siis mina ka lendaksin tingimata murelipuusse marju nokkima!»

«Oh need rästad pahandavad mind!» kurtis Vike. «Nad nokivad kõik marjad ära. Mida siis lapsed murelipuust noppima hakkavad?»

«Kuule, Vike!» arvas Sike. «Kas me ei võiks küpsed marjad murelipuust ära noppida, enne kui rästad need nahka pistavad?»

«Aga see on ju hirmus hea mõte!» nõustus Vike otsekohe. «Ma olen ise ka selle peale mõelnud.»

«Hii, küll nad on meil naljakad!» naeris Põnniine.

«Nad on imearmsad!» kinnitas Kadriann. «Aga kas sa ei arva, Põnni, et me peaksime nendega murelipuusse kaasa minema?»

«Muidugi ma arvan seda. — Aga lähme siis juba!»

Neiu Kristiine tõusis ja läks aknale. Kadriann ja Põnniine oma Sike ja Vikega ronisid parajasti murelipuusse. Nad sättisid end laia võrasse kahe suure rästana istuma ja hakkasid usinasti marju suhu noppima.

Neiu Kristiine peelatas ja pööras aknale selja. Ta näol oli igavese lohutamatus kurb-nukker ilme.

«Muidugi ma arvan seda. — Aga lähme siis juba!»

Neiu Kristiine oma raamatukapsast endale valjusti ette.

«Muidugi ma arvan seda. — Aga lähme siis juba!»

«Muidugi ma arvan seda. — Aga lähme siis juba!»

«Muidugi ma arvan seda. — Aga lähme siis juba!»

«Muidugi ma arvan seda. — Aga lähme siis juba!»

«Muidugi ma arvan seda. — Aga lähme siis juba!»

«Muidugi ma arvan seda. — Aga lähme siis juba!»

«Muidugi ma arvan seda. — Aga lähme siis juba!»

«Muidugi ma arvan seda. — Aga lähme siis juba!»

«Muidugi ma arvan seda. — Aga lähme siis juba!»

«Muidugi ma arvan seda. — Aga lähme siis juba!»

«Muidugi ma arvan seda. — Aga lähme siis juba!»

«Muidugi ma arvan seda. — Aga lähme siis juba!»

«Muidugi ma arvan seda. — Aga lähme siis juba!»

hirmsa mereröövliga. Jääb vaid imetleda neiu Kristiine hana mastavat vitaalsust: tal nimelt jätkus jõudu temalt kergel selt kondlikul toonil küsida:

«Kas te oma hindamatu aarde üles leidsite, Silver Ükssilm?»

«Mm...» raputas hirmus mereröövel pead. «Aga ma ei vanna alla. — Ma leian ta!» Ta tuhises neiu Kristiine teokalt mööda ja too vaatas talle järele, nagu vaadatakse pisut na. noh — lapsemeelsele. Aga just sel hetkel sündis midagi ammu sündimatut:

neiu Kristiine kaunijoonelise lauba taga tekkis mõte, noor ja õitsva tervisega inimese elurõõmus mõte!

Hapu kõhuvaluilme pragunes kui koorik neiu Kristiine ümbert. Ta sirgus paari sentimeetri jagu pikemaks, ta põski värvis terve inimese värske jume, ta huulte tekkis kelmikavõitu naeratus. Ja kuidas ta silmad veel vätku löid! — Õigupoolest oligi ta ju ka väga ilus tüdruk. Seda eriti praegu. Ta astus üle õue, ja ta tegi seda lausa tantsusammul — täpipealt nõnda, nagu seda tema eas tehakse.

«Kummaline!» ütles Mariann. «Kas mu kõrvad petavad? Aga ei, see on tõesti tema, Kristiin. Ja ta — laulab!»

See oli täpipealt nõnda. Neiu Kristiinel oli paberileht ees, ta vedas sellele pliiatsiga mingi kangesti naljaka asja kõverat ning käänulist piirjoont ja oma tööle seltsiks laulis ta üht üpris lõbusat lastelaulukest:

*«Korstnalõõris, tahmapoes
sap-sip-sii, sip-sap-saa
värvis kuube värvupoeg
sap-sip-sii, sip-sap-saa...»*

Kaheksas peatükk

Papagoi Plint leiab kadunud kaardi. Hirmus mereröövel laulab kogemata sõna, mis viib krati une silmist. Silver Ükssilm otsustab peitevara koordinaadid. Isand Valgevats kahetseb. Kratt otsustab karbabi peremehe peale ja saab kuke kolme lauluni iseenda isandaks.

Hirmus mereröövel Silver Ükssilm tõmbas kaabu silmle ja jätis raamatuhunnikule. Ta käsivarred olid küünarnukkideni tõhust hallid, habe õleprahti ning ämblikuvõrku täis.

«Mõista, lihtsalt ei mõista!» ohkas ta. «Tervel pööningul ei ole ruutsentimeetrisuurust paika, mida ma ei oleks mitu korda läbi tuhninud, aga ei miskit. Ja ometi siinsamas panin ühe kirjapaki...» ta pigistas silmad kinni, «panin ma kirjapaki... panin ma kirjapaki... mmm...» ta käsi jäi nõutult õhku, «jah, panin kirjapaki... Äh!» Ta laksas peopesaga vastu otsakonti. «Kahetseb, vana Plint, see kolu lausa kõliseb tühjusest!»

«Kr-rat ja pr-rgu!» porises papagoi Plint. Ta oli jäänud üht hetke roovikut vahtima. Nüüd krapsas ta Silver Ükssilma õlalt alla ja otse mereröövli silme ees tiris lati ja katuse alla valja kokkukeeratud paberilehe.

Hirmsal mereröövlil hakkasid käed värisema, kui ta paberi papagoi nokast võttis. Ta lappas selle lahti ega uskunud oma silmi.

«Kaart?! See on ju kaart!» hüüdis ta. «Kirevase pihta, meie kadunud kaart, vana Plint, vaata: siin on rist ja risti juures papagoi! Täpipealt nõnda, nagu vana Lampjalg Jack ise kinnitas: kaart valvuriks!»

Papagoi Plint küünitas edevalt kaela ja krigistas naerda. «Aga, kirevase pihta, alles eile otsisin ma kogu katuse toh-

tollilt läbi! Ka selle roovikuvahe! Mõistmatu! — Ja kus on see kogu kirjapakk?»

Silver Ükssilm torkas käe rooviku vahele ja vangutas see nõutult pead. — Roovikuvahe oli tühi, seal ei olnud rohkemat midagi.

«Ja kuradile!» kuulutas mereröövel. «Kõige tähtsam on kaard Vana Plint, varsti läheb pidu lahti — meil on pudel rummi ja peidetud varandus, ohoo!»

Kratiseaduse järgi magas kratt Tõnu pööningu otsaluugi all oma päevast magamist. Teda ei oleks maaväriseminegi äratanud, tohtinud, nii sügav on krati lõunauni. Ja ometi piisas ühest ainsast sõnast, et Tõnu ärkvele raputada.

See sõna, nagu ehk juba ära arvasite, oli **varandus**.

Krati kõõrdi vahtivad kivisilmad löid pöörlema kui vaikesed valged rattakesed ja ta kõrvaad tõusid pööninguluugi poole kikki. Hirmsal mereröövlil ja ta papagoil polnud sellest kõigest õrna aimugi. Silver Ükssilm tuli nimme pööninguluugi juurde ja lükkas selle paokile. Hämaravõitu pööningul sai luugipraost parajat silmalisa, et kaarti põhjalikumalt uurida.

«Nüüd on meil varandus, vana Plint!» kinnitas mereröövel ja lappas paberi uuesti lahti. «Ainult et see varandus on meil pisut peidetud ja me peame teda natukene otsima... Teinekord, tuleb ette, on tarvis koguni päris palju otsida...»

Silver Ükssilm uuris kaarti.

«Kirevase pihta!...» pomises ta. «Kirevase pihta, vana Plint, paistab, et meil on oma varandusega hullumoodi õnne... Selle saare rannajoon on kangesti, jaa, see on kohe surmkindlalt Kirde-Felslandi rannajoone moodi... Sa vaata, Plint, eks see siin ole ju Panga tipp? See kõver — Mustakivi laht, siin edasi Rebasesörgiroog?... Ja see sääretirp siin, eks see vii Ruudi kivi juurde?! Näe, siin ongi rannajoone lähedal väike täpp. Edasi aga algab juba Lastemadal... Või kui hakkame Pangalt teisele poole tulema, siis on ju samuti kõik ainsal pilgul näha: Panga sirge, Vanasadama laht, Orjaku laht, Oskariauk... Siit algab Vahekuiva säär... Kirevase pihta, isegi randa jooksnud vana «Marta» on kaardi peale ilusasti ära märgitud!... Aga mis on see...? Siia pudeli peale on midagi kirjutatud... P... u... Puer... to... rii...»

«Puer-rto-r-riiko r-r-rumm!» kuulutas papagoi.

«Puertoriiko rumm!» hõiskas hirmus mereröövel. «Seesama rumm, mis on meil nüüd niisama hästi kui taskus. Ja varandus veel pealekauba, ho-ho-hoo-ho-hoo!...»

«Miku!» sosistas Tõnu. «Miku!»

Miku-Paka norutas. Ta nägi parajasti unes, et kaapis maad. Vaene suksu ei mäletanudki enam, millal oli viimati maad kaapinud: kratt Tõnu ei andnud talle selleks üldse mahti. Vaevalt oli kratitund alanud, kui kratt kohe suksu sadulasse kar-

... ta kõige metsikumale galopile kihutas. Nii kestis see... kolmanda kukelauluni välja, millal... notamise seks korra lõpetas. Suksu Miku-Paka oli... ta päeviti ei suutnud midagi enam kui ainult... viimane puuront.

Miku! Viilvivingu nimel, Miku!»

Paka ei lüganud kõrvagi.

«Tõnu sinuga — maga!» porises kratt. «On äkki paremgi, kui maga kuule!»

Silver Ükssilm pööninguluugil uuris kaarti. Kratt Tõnul olid silmad iljest lausa lendu tõusmas.

«Mõelge mereröövel. «Ühelt poolt tundub, nagu... nadid natuke nii... mmm... ebamäärased, aga... poolt tundub... mmm... teiselt poolt on ju kõik nagu... väga selge! Kui näiteks pikendada «Marta» kiilu... sirgega...»

«Marta» kiilu kujuteldava sirgega...» sosistas

varandus asub punktis, kus see sirge... mmm...»

«Varandus asub punktis, kus see sirge...»

«... ristub... mmm...»

«... tub...»

«... tub... Ruudi kivi ja... ja Oskariaugu vahelise sir-

«... tub Ruudi kivi ja Oskariaugu vahelise sirgega!» kor-

«Tõnu nagu vannet ja ta silmis sirendas otse põrgulik

«... võidurõõm.

«... see asi on siiski pisut ebamäärane!» tegi Silver

«... pööninguluugil kokkuvõtet. «Mõned leppemärgid

«... natuke nagu... naljakavõitu. Aga oluline, kõige olu-

«... mul igatahes teada!»

«... ka!» irvitas kratt endale vuntside alla ja pööritas

«... silmi. «Minul ka!»

«... ugi, mis me krattidest teame, oleks Tõnu pidanud

«... magama jääma — päev oli ju alles lõunas. Kuid pei-

«... varanduse näpatud saladus oli krati endast nii välja vii-

«... paljalt mõtegi magamisest ei mahtunud talle enam

«... lugamise asemel hakkas kratt hoopis mõtlema.

«... taga oli mõtlemine krati õhukesest pütipõhjast pea

«... k... — ta pealagi porgandpunase kraasivilla all hak-

«... juba varsti vaevahigist aurama. Sest ka ta mõtted olid kõike

«... kui kergete liigist.

«... ja kolm kukke!» jõudis kratt kurva tõe juurde

«... Ma ei ole sündimisest saadik näinud oma peremeest! Ma

«... sündimisest saadik kõige ehtsam töötatööline! Ma noitan

«... kui viimane kratt ringi, ja see kõik on tulutu: mul ei

ole peremehe antud jaksu kas või poolt heinakõrtni koju kanda!»

See kõik oli tõsi. Kui palju oli kratt oma öise noitamise ja Felslandil pahandust teinud! Kus pange kaevu lükanud, kus paargus pada kangutanud, kus käia kummuli kiskunud, kus vikati varre küljest väänanud, kus ploomipuud puistanud. Ainult et midagi otse ära kanda ei olnud tal õnneks läinud, puudus krati õige jõud ning jaks — peremehe käsusõna.

Kui hõredalt Felsland ka asustatud oligi — kumu krati tegudest kostis ka Kirderannikule. Ega kratti ennast kull otseselt süüdistatud — kes Tõnust teadiski! Ainult isand Valgevats üksi arvas end midagi aimavat. Igatahes piidles ta oma kätetööd kaunistades kahtlustava pilguga, kuid kratt, nagu me juba teame, magas päevad maha nagu süütu inglise.

Võib mõista isand Valgevatsa üllatust, kui nüüd kratt äkki keset päist päeva häält tegema hakkas.

«Käsi tööle, peremees!» pöristas ta, kui isand Valgevats vaevalt ust paotas. «Kratt ringi roitama, vara noitama!»

«Ahsoo?!» oskas isand Valgevats vaid lausuda. «Ahsoo! Ei ikka aina üks ja seesama laul suus?!»

«Käsi koju kähku kanda, peremees! Kratil peitevara maa sees!»

Isand Valgevats vaatas oma kätetööd pika pilguga.

«Vaata, Tõnu,» ütles ta. «Inimene on alati pisut hiljem tark: ma ei oleks pidanud sulle haugisüdant rindu panema. Seda ma ei oleks mingil juhul pidanud tegema!»

«Hilja kurdad, peremees!» ajas kratt hambad paljaks. «Ei kätte saa, mis krati sees! Parema räägi muud: kus krati luud?!»

«Ahsoo?!» venitas isand Valgevats pahaendeliselt. «Sa tuline väävliving ja kolm kukke: kratt kõnetab peremeest kui koera!»

Tõnu laskis nina otsemaid longu. Ta silmi tekkis vagur koerapilk, aga nagu isand Valgevats silmad Tõnu näolt ära pööras, välgatas selle silmis jälle tuluke.

«Luuavart ma sulle, jah, ei andnud!» kinnitas isand Valgevats. «Ja Miku, ma näen, on sulle juba edasi öelnud: kui sõita tahad, võid sõita tema seljas. Aga ma ütlen sulle, Tõnu: ma kahtlustan sind asjades, milleks ma sulle voli ega käsku ei ole andnud! Kuula hoolega, ma kordan: ole Mikule seltsiks! — See on kõik.»

«Peremees! Kratil vara maa sees!» läks kratt uuesti ähmi. «Käsi tuua, käsi kähku, kuhu koju kanda, peremees?!»

Isand Valgevats pööras oma loometööle solvunud selja ning tegi minekut.

Kratt Tõnu pöörles ning väänles kogu öhtupooliku kui väävlivingu sees. Vaevalt oli talle pisuke tukastus silmale signenud, kui talle kohe õudne unenägu viirastus: hirmus mereröövel ja ta papagoi kaebasid peidetud varandust välja. Otse-

... oli kratt jälle ärkvel. Varandus ei andnud talle hetkekski

... krattitunniks oli Tõnu nõu välja haudunud. «Luuatule!» raputas ta Miku-Paka unerammestusest üles ja haigas mudulasse. «Kiiresti kui tuul! Kähku nagu välg!»

Miku-Paka tuiskas õueväravast välja. Tuulega võidu galoppides ta üle kuuvalge legendiku mähiseva Tondimänniku poole. «Ippuu!» tõmbas kratt teeristi lähedal valjad pingule. «Maha min ja oota!» Ta hüppas suksu seljast maha.

Teeristil laskus kratt neljakäpakile, sirutas vasaku jala taha, tõusis poolv puudutas maad, ja pööras näo kuu poole. Kuu kadus pilvenuki taha ja Tõnu kasutas seda aega keskendumiseks.

Kui kuu pilve tagant jälle välja vaatas, oli kratil saba kui tuul poole. Ülepea nägi ta hirmsasti turris välja nagu nälginud loom ja ta silmad hõõgusid väävelkollaselt. Ta hääli kõlas õud-
... nagu hauatagusel:

«Uurla-puura-murakatt
kuura-vuurla-parkanatt
kuula mind, Suur Ülemkratt!»

... väävlivingu ees: tussab mind mu peremees! Krati-
... palaks ta sigitas mind luuata. Pilab nõukat krattitööd. —
... hulgun pikad ööd!

... puura-õörde-satt palun sind, Suur Ülemkratt:
... enda isandaks tõsta, jaksu lisanda haugiverda
... tooks kas või selleks ainsaks ööks kuke kolme lauluni!
... kuurla-muurla-ting Suur Ülemkratt! Kui kuulsid
... lehvigu siin väävliving!»

Kolmekümne sammu raadiuses ümberringi vaikisid korra-
... heinaritsikate viiulid ja suksu Miku-Paka pistis läkas-
... kui oleks ta puuslakis. Kratt Tõnu laskis tänu märgiks
... kombekalt longu ja kargas jalule.

Uheksas peatükk

Kuupaistes kihutab haugisiidamega ratsanik. «Kalla vasakule, Miku!» Miku-Paka kaabib maad ja teda kahtlustatakse ähmamises. Tüli. Tõnu leiab, et teda on järjekordselt tüssatud, aga Miku-Paka selgitab talle asja. Kaev Felslandi tuletorni juures jääb pangeta. Silver Üksilma äratab harjumatu müra. Isand Valgevats kukub möirgama.

«Kurss «Marta» vraki juurde!» hüüdis kratt ja kargas sukule sadulasse. «Nõõ, lase lennata!»

Miku-Paka pistis kappama. Tõnu kükitas kui päratu kookus skelett suksul seljas, ta silmad ning kõrvad ja ninaotski hõõgusid väävelkollaselt ja ta laulis öökulli õudse häälega:

*«Kui neljapäeval täiskuuöö,
lööb põrgus tantsu kuripatt:
teeristil sündind meistritöö —
läheb noitama siit kratt!»*

«Marta» seisis rannakividel kummuli, kiil vastu taevast. Keset õõksindust pakkus ta oma sissemuljutud külgede ning alasti kistud kaartega tontlikku vaatepilti. Kratt Tõnu haugisüda, nagu arvata võis, ei võpatanud. Otse Miku-Paka turjalt kargas ta laevapõhjale. Siin ronis ta nagu ilmatu suur kollaste silmadega ämblik «Marta» kiilu peale. Ta käis kogu kiilu läbi ja laevaküljed kõmasid kumedalt ta õunapuiste samude all.

«Kurss suure männi juurde!» määras ta «Marta» kiilu järgi koosi ja kargas uuesti sadulasse. «Lase minna, Miku!»

Kellumäe-krahinal ronis kratt männilatra. Siit valis ta uue

*«Kui neljapäeval täiskuuöö,
lööb põrgus tantsu kuripatt...»*

Õnnelik et olnud seda õudset laulu kedagi peale kõigega lauljate jõudnud Miku-Paka pealt kuulamas.

Tõnu jõudis õine ratsanik viimaks kuuvalguses helendavale lagendikule. Siin polnud ainsatki puud. Võtnud kokku kogu oma volujõu, mis talle selleks ööks kolme kukelauluni antud, tõusis kratt sibamisi õhku ja jäi sinna rippuma kui mõnigi lohutu suur kooramoor.

Kogu Kirde-Felsland oli nüüd ta väävelkollase pilgu all. Ümberkäik helkis tuhmilt meri, lõunas sulas ööhämarusse Felslandi edelapoolsega ühendav maasäär. Tillukese maa täpikesena mere heledal pinnal paistis kirdes Ruudi kivi, kogu kompassinõel sihtis loodest «Marta» läikiv kiil, edela ja lõuna vahel suples Oskariaugus hele kuuvalgus. Kõik orientatsioonid paistsid ülevalt kui peopesal ja kratt hakkas nende järgi liikumise peidupaika määrama.

«Nõõ, Miku!» hüüdis ta ülalt. «Otse!... Ptruul! Kalla vasakule! Veel vasakule, aitab! Nõõ!... Ptruul, pisut paremale, kalla paremale! Ptruul! Nõõ, otse!... Ptruul, tagasi, võta tagasi!... Ptruul! Seisa paigal!... Kalla vasakule, nõõ!... Otse... ei, paremale, paremale, kalla paremale!...»

«Paigal! Seisa paigal ja ära sammu liigul!» kamandas viimane kratt ja laskus ülalt robinal alla. «Täpne koht on käes!»

Miku-Paka seisis vanal heinakuhjaalusel. Krati järjekordse mõtte mõttest ning eesmärgist polnud tal suuremat aimu. Kuulapoolsest ei olnudki ta sellest liiga huvitatud: Tõnu igapäevased toimutused olid teda parasjagu ja pisut rohkemgi ära tüüdnud.

Kratt asus varmalt tööle. Miku-Paka vaatas teise tegevust, mille ripakil, pealt.

«Kuule, Tõnu,» ütles ta viimaks. «Ma arvan, et mina ka ehk võiksin natuke maad kaapida?»

«Kaabi, Miku, kaabi!» lubas kratt. «Aga passi peale: kui midagi ära ähmad, siis hoia nahk!»

«Ma ei ole veel kunagi midagi ähmanud!» solvus Miku-Paka laulupõhjani. Üsna tuseselt hakkas ta kaapima. Kuid meeleme tegevus lahutas suksu meelt ja peagi kaapis ta heinakuhjaalus kirjeldamatu himuga.

Kratt Tõnu oli ennast juba nii sügavale maasse puurinud, et ainult ta väävlikarva silmad sätendasid veel üle mullavälja. Ta kõõritas kaapivat kaaslast ülimalt umbuskliku

«Kuule, Miku!» põristas ta. «Jäta järele! Aitab sulle kaapimisest. Ma ei ulatu varsti enam nägema, mida sa sealt välja kaabid!»

Uus solvamine pani Miku-Paka puristama. Ta pea vajus nina madalale, et moka puudutas maad. Nagu välg oli kratt oma august väljas.

«Suu lahti!» käratas ta ja haaras Miku-Pakal koonust. «Aja hammastetagune alasti, ja kähku kohe!»

Jahmunud Miku-Pakal vajus suu iseenesest lahti. Kratt pisutis oma hõõgukollase ninaotsa talle hammaste vahele.

«Midagi!» kisas ta. «Sa neelasid selle alla?»

«Mille?» küsis Miku-Paka ja oleks et äärepealt Tõnul ninaotsa ära hammustanud.

«Mündi!» müristas kratt. «Aga võib-olla ka pärli või teemandi!»

«Hull!» ütles Miku-Paka, kui oli end veidi kogunud. «Sina, Tõnu, oled ju hull, puhta hull!»

«Või hull?» mõrises kratt. «Ja mis siis? — Kuld ajab kõh ühtmoodi hulluks, nii inimesed kui krati. Pea meeles, Miku, ma kisun su kas või peergudeks, aga mündi saan kätte!»

«Hea küll, Tõnu!» ütles Miku-Paka ja asutas end minekule. «Siitpeale ratsuta iseenda seljas!»

«Ei, ei, Miku, pea kinni, Miku!» Kratt haaras Miku-Pakal ohelikust. «Ole mõistlik! Kaabi maad, kaabi nii palju kui kulub, ainult et kuhjaalust ära kaabi, kaabi, nae, seal, vähe eemal... Miku, Miku-Paka, ole mõistlik, Miku!...»

Tundes, Miku-Paka leebet südant, lugeja vahest ei üllatu väga, et suksu laskiski ennast pehmeks rääkida. Ta kõmpis krattist ning heinakuhjaalusest tüki maad eemale ja hakkas seal tööpoolest himukalt maad kaapima.

Kratt töötas sel ajal heinakuhjaalusel kui oherdi. Üle mulla valli ei paistnud enam ta silmigi — ta oli ennast juba neli meetrit maasse puurinud.

Kuue meetri sügavusel ronis kratt august välja. Ta oli köötus ning sorakil.

«Miku!» ütles ta. «Väävlivingu ja kolme kuke nimel: mind on järjekordselt tüssatud. — Vesi tuli vastu, paas tuli vastu, aga varandusest ei jälgegi!»

Miku-Paka jättis kaapimise ja kõigutas mõtlikult pead.

«Varandusest ei jälgegi?» mõlgutas ta. «Aga kui ma õigesti lugesin, siis kaapisin kuhjaasemest vähemasti üheksa prisket vihmaussi välja!»

«Vihmaussi?!» naeris kratt. «Miku, sa oled tõeline puupea. Kas need siis on kellegi varandus?! Hu-huu-huu-huu!...»

«Ma ei tea,» ütles Miku-Paka malbelt. «Aga ma tean, et Silver Üksilm käib neid siit kaevamas.»

Naer nagu lõigati kratil suust.

«Väävlivingu nimel: kas see on tõsi?»

«Ma olen elus ainult ühe korra luisanud!» kinnitas Miku-Paka väärikalt.

«Aga lumukaid on siin otse lademes!» Krati vahepeal kustunud silmad löid uuesti hõõguma. «Vihmaussid?! Hirmsasti veidi varandus! Aga... uued ajad, uued kombad — mine sa tead!» Ta kargas sadulasse.

Kaevul tule torni juures on pang ripakil!» hüüdis ta. «Nõõ, Miku, laadme minna!»

Kindetulu tukkus sel ajal õndsalt kuuvalguses. Ainuüksi uhkeldnik Porru tegi aias oma õist visiiti, ent teda niihõõralt kui polnud kuuldagi: ta oskas väga vaikselt astuda. Ta oli ka majas. Ainult vana Plint Silver Üksilma sängi-
alal kulgises läbi une ja seinapalgis tiksus tüdinematu toone-
...
... hakkasid siin sündima asjad, missuguseid poldud varem
... ega vist kogu maailmaski nähtud. Tulisel ajal,
... hobusel kabjad maad oleksid puutunudki, kihutas
... väävelkollaselt hõõgivate silmadega ratsanik. Ta
... isand Valgevatsa toa avatud akna all, happas otse
... hääletult aknalauale ja libises tuppa. Viivu pärast kap-
... tulnud teed tagasi, ratsanik hiiglasliku vaevasäasena
... sadulas. Majavaikusel aga hakkas pisitasa kostma ning
... seletamatult ebamäärane nahin ja ludisemine.
... müratu müra äratas Silver Üksilma. Hirmus mereröö-
... pami suitsu ette ja kuulatas.

Mmm...» mõmises ta endale vuntsi alla. «Mmm... hääle
... võiks arvata, et sajab, aga aknast paistab selge taevast
... Ta astus kuuvalguselaiku põrandal, tõstis habeme kuu-
... ja sarjas veidi nõutult kuklatagust.

«Või hakkab äkki roog katuselt maha libisema?» tabas ta
... uue mõttelt. Ta jalutas ringi ümber maja ja veendus, et
... seisab kindlalt katuse kohal.

«Mõistmatu!» tegi hirmus mereröövel nähtust kokkuvõtte ja
... mõtlikult oma meremehekasti kaanele. «Aga see võib tulla
... avadest,» arutles ta. «Kaarti otsides pingutasin vist närvid
... ja nüüd kõrvad kohisevad.» Ta süütas uue suitsu, ja
... võinud kastisuhvlist kaardi, süvenes selle uurimisse.

«Kirevase pihta!» pomises ta varsti ja hakkas kõrvu hõõ-
... «See lugu läheb päris hulluks kätte — nagu vähikott
... ahelgapesa sahiseks kõrvus!»

Aga ka vana Plint oli ärganud. Ta pilgutas sängiotsal mõist-
... matult silmi, küünitas kaela ja kuulatas teraselt.

Sel hetkel hakkas isand Valgevatsa poolel midagi sündima.
... hakkasid külalise koikulauad korraka kolisema. Vi-
... jäi seal haudvaikseks, siis ajas kogu maja jalule isand
... Valgevatsa õudne mõirgamine.

«Tuhat põrgut!» möirgas isand Valgevats. «Tuhat korda tuhat põrgut!»

Silver Üksilm kargas püsti ja sööstis uksele. Kui ta selle lahti tõmbas, jahmatas ta endal hinge rindu kinni: isand Valgevats seisis paljareisi kõrgel padjakuhilal ja ta silmis läikis hullumeelse pilk. Aga põrandal... aga põrandal kihvas ja laine-
tas ja vulksus ja vigises ning üle uksekünnise valgus hirmsale mereröövlile tümber säärete õudkülm, kuid vilkalt elus ning vingerdav sültjas mass. Aknale aga kerkis tontlik vari — kratt Tõnu, kes kallas põrandale järjekordse ämbritäie vihmausse, arvult... neljakümne üheksanda!

Kümnes peatükk

Hirmus mereröövel kõnnib kikiarvul. Papagoi Plint pistab voodi alla. Silver Üksilm süütab otse vana pealt uue suitsu. Kõrgel arvab, et tal on hullupööra vedanud. «Koosi, vaata koosi!» Tõnu h, nagu asuks meri vale koha peal. Ramapura. Papagoi Plint maratseb. Silver Üksilm vajaks peeglit. Pöökpauust plandike.

Kirdetalus nägi välja nagu olnuks jüripäev. Kogu majakünn oli õue tõstetud, ukсед-aknad lükatud pärani.

Kadriann, seelik üles kääritud, uhas põrandaid. Küllap juba Kadriane veetarvidus oli Kirdetalu põrandatele kallastanud. Kadriann arvates ei olnud sellest ikka veel küllalt. Kadriann ei vihanud elus midagi rohkem kui liimukaid. Ta tõi julestas neid. Ja ehk küll päev oli juba kaugel keskhommikus, oli Mariann näost ikka alles roheline ning ajuti kippus tal anda läikima.

Silver Üksilm, kaelkoogud õlal, rügas kaevu ning maja künni. Kadriann tapetud kui kaevandushobune, kuid kõndis kikiarvul. Kadriannest papagoi Plint oli saanud Marianne käest harjavar-
võtte. Kadriann Miku-Paka jalaga. Meremehekest oli lausa lenna-
kadriann Kadriann ja Põnniine hiilnud Marianne silme alt
kadriann nad madistasid kõige kaugemas aiasopis, kus mängisid
vilumad. Aga kratt Tõnu magas kaugel maja taga kadakates
oma paevast kratimagamist. Ta näis kangesti sorgus ning
hullumeelne nagu spetsialist kunagi, keda ei lasta oma erialal
kadriann. Nümselt oli isand Valgevats talle kõvasti peale kārata-
kadriann Kolmandaks kukelauluks oli kratt jõudnud küll kõik neli-
kümme üheksa pange liimukaid kadakate alla maasse mätta,
kuid teenitud tänuõnu sellele ei järgnenud, järgnes hoopis

peremehe uus käsk: jääda kadakatesse ja valvata, et kallist varandusest poolt poegagi kaduma ei läheks. Seista kuni korralduseni, ja — punkt!

«Mariann!» ütles Silver Ükssilm ja pani panged põrandale «Mariann!»

Mariann vaikis.

Silver Ükssilm tõstis kaelkoogud õlale ja marssis kaevule tagasi.

«Mariann,» ütles Silver Ükssilm uuesti. «Mariann, ma ei ole galeeriori!»

Mariann vaikis.

«Mariann, ära unusta, et ma olen Silver Ükssilm, hirmus mereröövel!»

Mariann ei kostnud musta ega valget. Ent ta silmad löid ikka alles välku.

«Kirevase pihta!» ütles Silver Ükssilm. «Kirevase pihta!» Ja kahmas uuesti kaelkoogud.

«Tõsta asjad sisse!» ütles viimaks Mariann. — Tavalises korras tõusti Kirdetalus sel ajal lõunalauast. Aga kui siis asjad sellele järjele jõudsid, et ka sel päeval viimaks ikka lauda istuti, istus hirmus mereröövel demonstratiivselt oma meremehekastile.

«Kirevase pihta!» urises ta siin endale habemesse ja pistis suitsu tolmana. «Kirevase pihta! Ei palakest enne, kui... Ei palakest enne! — Flint, kirevase pihta! Flint, vana Flint, mu ustav papagoi, kus sa oled?»

«Prr-rgut!» kraaksatas papagoi hirmsasti solvunult. «Pr-r-rgut!» Valju robinaga pugest ta välja leivaahjust ja laskus Silver Ükssilma õlale. «Pr-r-rgut, Sil-lver-r, pr-r-rgut!»

«Sulatõsi, vana Flint!» urises Silver Ükssilm mitte vähem solvunult ja silitas hellitlevalt papagoi tuharäämas sulekuube. «Elu Kirdetalus läheb hullemaks kui Mürmagoonia soolakaevandustes, kirevase pihta! Ainult üksainus asi võib meid selle ülekohtuse Kirdetaluga veel lepitada, vana Flint, üksainus asi maailmas. — Sa mõistad, mis ma mõtlen, Flint?»

«Kr-rat ja pr-rgu — r-r-rummi!» kraaksatas papagoi.

«Täpipealt — pudel Puertoriiko rummi on see ainus, mis meid veel lepitada võib, Flint, kirevase pihta!» kinnitas hirmus mereröövel otsustanult. «Otsekohe ja ühtainsat hetke viivitamata lähme kaevame oma rummi maa seest välja!» Ta tõusis ning avas meremehekasti kaane. «Kaevame välja oma rummi, vana Flint, olgu see kaart nii suur ristsõnamõistatus kui ta ka...!»

Silver Ükssilm oleks kui keelde hammustanud. Kookus üle kasti, laegas peos, ei saanud ta sõna suust. Papagoi Flint tema õlal küünitas kaela pikale. Mõlemad otsekui tardusid sellesse draamatilisse poosi ja vahtisid üksisilmi laegast Silver Ükssilma

... ja otsekui poorasid mõlemad aeglaselt pead ja tunnistasid otsekui hõlmastunud silmil.

Laegas oli tühi.

Tühi!

«Mmm...» mörises mereröövel.

Papagoi pistis vanduma kui voorimees.

«Mmm...» mörises mereröövel ja puistas meremehekasti pehmelikult läbi. Kõik oli siin alles, kõik peale selle ainsa ning kõige tähtsama — kaardi.

«Mmm...» mörises hirmus mereröövel hirmsa häälega ja vapust meremehekasti kaanele uuesti istuma. Ta mähkis end nii pehme mullsupilve sisse, et papagoi ta õlal hääle kähisema läkas-
tuu

«Vana Flint, jäta oma läkastamine ja kuula mind!» kostis Silver Ükssilm tumedalt. «Ma olen mõelnud ja mulle on kõik selge. Kirevase pihta, Flint — otsekui viimased lollikesed lask-
mine end paljaks teha, kuigi see kõik paistis juba algusest peale tühi! Inkognito, mööbli tõstmine, kratiga mehkeldamine, ja papagoi too tobe jant nende liimukatega. Selle kõige omavahe-
tus peos on mulle nüüd niisama selge nagu varese jälg herne-
peotil peal! Too valge vatsaga sulgi tuli siia nimme peidetud
varanduse järele. Tal oli kaardi leidmisega nii kibe rutt taga, et vaevalt üle läve astunud, nuuskis ta kogu majapoolle üksik-
ult läbi. Kaarti ta ei leidnud. Siis võttis see sell varanduse
kaardi kael üles nuhkida. Miks muidu kadus ta majast iga jumala
juba juba varahommikul koos oma veidra peniga minema, ja
mõtles muuks ta oma peni siia kaasa vedaski?! Noh, arusaada-
valt leidis ta varandust kaardita niisama palju kui kirpu villa-
võrku ja ta mõtles välja krati. Jaa, Flint, siis mõtles ta välja
võrku ja ta mõtles välja krati. Jaa, Flint, siis mõtles ta välja
võrku ning keeras kogu maja pea peale nende neetud vihmaussi-
dega! «Tuhhat põrgut!» mõirgas ta, Flint, «tuhhat põrgut!»...
«Mmm...» Silver Ükssilm takerdus. «Tuhhat põrgut, tuhat põr-
gut, jaa, täpipealt ning sõnaselgelt: tuhat põrgut!... Mmm...»
Hirmus mereröövel süütas vana otsast uue suitsu ja vajus
mõneste mõttesse.

«Mmm — kirevase pihta!» mõnises ta. «See ei ole ometi või-
malik, mitte mingil juhul võimalik... Ei, vana Flint, — see
ei ole võimalik! Ta on sulgi, kõige tavalisem sulgi! «Tuhhat põr-
gut!» mõirgas see sulgi, Flint, ja tuiskas tube mööda ringi, ma
mõn, Flint, sa panid seda tähele? — Vaat ja siis näppaski ta
kaarti! Just selleks kogu seda janti vaja oligi, see on selge
nagu mamen kirikus. Aga seejärel pani see sulgi püksid jalga,
Flint, ja kadus koos oma peniga. Pane tähele, Flint, mis ma
mulle ütlen: kui ma tahaksin kuuri ukse kõrvalt praegu võtta
labidat, siis ei leiaks ma seda sealt mitte. Mingil juhul ei leiaks
ma kuuri ukse kõrvalt praegu labidat, vana Flint, ja sa võid
mõneste silmapilk oma silmaga veenduda!»

Ta tõusis robinal ning, papagoi õlal, tõttas tulistjalu välja
«Haa — kas ma ei õelnud, vana Plint, kas ma ei õelnud?»
hõiskas ta võidukalt. «See sul, röövinud kaardi, haaras otse-
kohe labida ja...!» Silver Ükssilma nägu venis hullusti pikale.
Ta oli avanud kuuriukse. Esimene, mis talle siin silma hakkas,
oli... labidas!

«Mmm...» mõrises mereröövel. «Mmmm...» Ent siis kirgas-
tas ta ilmet uus äratundmine.

«Plint, kirevase pihta, see sell on hoopis osavam, kui me
oletasime!» teadustas ta. «Pane tähele, mis ma sulle ütlen: ta ei
jätanud nii olulist asja nagu labidas juhuse hooleks. Oh ei! Ta
tuli siia oma labidaga, aga et mitte kahtlustusi äratada, peitis
selle juba randumisel, nagu peitis oma nimekaardigi!»

Hirmus mereröövel mõtles öeldu veel kord läbi ja noogutas
papagoile kinnitavalt pead. Too näis pisut igavlevat; igatahes
kraaksatas ta vaid korra ja asus oma tualeti kallale.

«Mmm...» mõmises Silver Ükssilm puudutatult. «Mulle
näib, nagu oleksin ma mõne juuresviibija intelligentsi kergelt
üle hinnanud... Aga olgu, vana Plint, igal juhul me oleme
õigetel jälgedel. Sa hakkad mul veel üllatusest luksuma, pane
tähele!» Hirmus mereröövel heitis pea kuklasse ja astus Kirde-
talju õueväravast välja.

Päev oli Felslandi kohta ebatavaline — päikeseline ning
tuuletu. Põlised männid higistasid vaiku, kadakad lõhnasid
kirbelt, metsatukkade vahelt vilkus ultramariinsinine meri.
Silver Ükssilm ümises laulu, aga papagoi Plint jättis tualeti. Ta
krapsas mereröövli õlalt kübaraservale, saputas enda kohevile
ja lehvis seal kui uhke mürkroheline suletutt.

«Kirevase pihta, vana Plint!» hõiskas Silver Ükssilm. «Tõtt
õelda on meil järjekordselt hullupööra vedanud! See sindrima
kaart, õigupoolest mõned märgid sellel kaardil, Plint, nagu ma
juba ütlesin... Igatahes on too sul varanduse täpse peidupaiga
nüüd ilusasti välja nuuskinud ja kaevab palehigis. Selle pala-
vaga, vana Plint, ho-hoo!... Jõudu tööle! — hüüame talle,
vana Plint, — jõudu tööle, mu isand! — hüüame talle. Ja
hüüame: olge kena ning ulatage meile too pudel Puertoriiko
rummi sellest ilusast sügavast august, mis te olete siia kaeva-
nud, hoo-hoo-hoo!...» Hirmus mereröövel naeris müriinal ja
naeris papagoi Plint.

Kõige suurepärasemas meeleolus jõudsid mõlemad «Marta»
tõrvmusta vraki juurde. Siin muutus Silver Ükssilm pisut nõu-
tuks. Ta kratsis end kübara alt, käis paar ringi ümber aluse
ja kratsis end uuesti. Seejärel ronis ähkides ning mõmisedes
üles laeva põhjale ja kratsis veel kolmandatki korda kukla
tagant nõu. Lõpuks laskus ta aluse põhjale kõhuli ja sihtis sil-
maga piki kiilu.

Papagoi pistis kiruma ja turnis hirmsa mereröövli kiiva
kõrvale.

«Vaata koosi!» ähkis Silver Ükssilm. «Vaata koosi! See
õeld on seal tihnikuserval jääb igal juhul koosile. Nõndaks!»
Silver Ükssilm libistas end mööda laeva küljekume-
le. «Nõndaks, vana Plint! Aga nüüd...!» Hirmus mere-
röövel tõstis naba hoatavalt huultele ja hakkas astuma kiki-
varvul. Papagoi Plint ta kübaral pööritas silmi, vajus pisitasa
alla ja puges hiljakesi Silver Ükssilma püksitaskusse.

«Mõeldamata oli see papagoi Plindi poolt ülimalt ettenägelik
õeld! Suure manni taga algas tihnik. Silver Ükssilm hingas
sisse, ja surunud lõua vastu rinda, murdis enda
juba paari sammu järel peksid oksad tal kübara peast.
«Hirmus mereröövel ja tõstis naba huultele.
«Kikivarvul!» Enesepõlglikult murdis ta endale tihnikus
seda nõnda kuulmatult ning vaikselt, et asjasse-
mõeldamatu lähedaloli oleks võinud kergesti arvata, nagu
ta oleks Felslandil ja nimelt selles tihnikus jõehobud või
mõned või ka mõlemad koos.

«Igatahes oli Silver Ükssilm otsustanud võetud koosist mitte
kõrvale astuda. Paraku ei olnud puud-pöösad oma
kohta valides hirmsa mereröövli kursiga vähematki
arvestanud. Silver Ükssilm ragistas rägastikus, olles juba ammu
õeldamud kikivarvul käimisest. Puude ning pöösaste ümber tii-
retest käis ta pea ringi, ent tihniku lõppu ei paistnud veel
tõusitka.

«Mmm...» mõmises mereröövel ja rehitses oksapuru habe-
ga. «Võib juhtuda, et ma olen koosist pisut kõrvale kaldunud.
«Õigupoolest valisin ma pisut vale orientiiri: suure manni asemel
õeld mul parem maksnud päikeseseisu vaadatal!» Ta tõstis
pea üles ja samas veendus, et ka tollest orientiirist ei oleks
tõsi palju rohkem abi olnud: pea kohal sinetas ainult lapike
õeld, aga ümberringi pörkus pilk läbipaistmatusse oksa-
puru.

«Kirevase pihta!» pomises Silver Ükssilm. «Kirevase pihta,
Plint, ma kohe kangesti kardan, kas me sinuga, vana, ei pur-
pita üldi võõrasse sadamasse?!» Ta sirutas sõrmed kübara alla
kuklapaalselt kratsima. Plint pistis pea püksitaskust välja,
kardatas ja puges taskupõhja tagasi. — Silver Ükssilma sääri
õeldanud oksad ei olnud ka pagagoiga ülearu hellasti
õeldet käinud.

Ma ütlen, et Mürmagoonia meredel ulatus silmapiir pisut
laugemalt!» ohkas hirmus mereröövel ja kiskus kübara silmle.
«Aprasti rühkis ta edasi.

Tihnik muutus hõredamaks ja ühtäkki leidis hirmus mere-
röövel end kõrge ning kauni kasemetsa alt. Säärased olemas-
olevad olid tal siiani aimugi.

«Plint, vana Plint!» hõiskas Silver Ükssilm. «See on ju See on ju...!» Ta ei leidnud küllalt vaimustavaid sõnu. Aga siis jäi ta mõttesse ja pomises:

«Jah, aga see ei pruugi olla teps mitte see, mida me praegu otsime!»

Papagoi Plint lehvis jälle Silver Ükssilma röövlikübaral. Tõtt-öelda suhtus ta kaunisti osavõtmatult nii kaasikusse kui ka vaimustavalt majesteetlikku kadastikku, millest hirmus mereröövel nüüd kõhkleva sammul läbi kõmpis. Nad jõudsid kõrgete, kõige eriskummalisema kujuga mändide alla ja siit läikis neile tüvede vahelt vastu meri.

«Mmm... Igatahes on seal meri!» mõmises hirmus mereröövel. «Kui meie koosi järgi võtta, siis kangesti vale koha peal!»

Ta vaikis pikka aega.

«Kr-rat!» kraaksatas äkki papagoi. «Kr-rat ja pr-rgu!»

«Aga kas ma ei öelnud, Plint,» Silver Ükssilma häälest kostis solvunud alatoon, «kas ma ei öelnud: see varandus on meil pisut peidetud ja me peame seda natukene otsima. Võib-olla koguni päris palju otsima... Ma arvan, et ma ütlesin seda kellelegi selge sõnaga!»

«R-r-rummi! R-r-rummi!» kähises papagoi ja lõi lausantsu Silver Ükssilma röövlikübaral. «Puer-rto-r-r-riiko, pr-rgut!» Ta kargas, kuklasuled turris, mereröövli käsivarrele. «Pr-rgut, Sil-lver-r, pr-rgut!» kähises ta kirjeldamatus erutuses ja oli sööstmas puude vahele.

Nüüd märkas neid ka hirmus mereröövel — isand Valgevatsa ja tema Kutsut. Isand istus laial rändrahnul ja ajas endale särki selga, Kutsu aga põõnas samal rahnul ta selja taga nagu mauk.

«Aaaah!» Silver Ükssilm ahmis õhku ja laskus käpakile. Ta varjas end tüve taha. «Kirevase pihta — see sul on meil peos!»

Isand Valgevats oli end mündrisse pannud. Ta tõusis ja ringutas laisalt. Seejarel toetas käed seljale ja libistas uuriva pilgu üle silmapiiri, unustamata selja tahagi vaatamast. Siis kummardus kähku rahnu taha.

Hirmsal mereröövlil oli silm pealuust välja kargamas.

Isand Valgevats kohmitses rahnu taga, aga Silver Ükssilm roomas neljakäpakil puu tagant puu taha.

«Mitte üks piuks, vana Plint, mitte üks piuks, ütlen ma sulle!» sosistas ta papagoile ärevalt kõrva. «Mitte üks piuks, kirevase pihta!...»

Isand Valgevats tõusis. Uuesti vaatas ta hoolikalt ümber ringi, jäi ilmselt nähtuga rahule ja ropsis käed püksitagumiku külge puhtaks. Siis võttis ta rahnu najalt spinningu.

«Ramapura!» hüüdis ta. «Ramapura!»

Silver Ükssilma suureks hämmastuseks tõstis Kutsu pea,

ringutas mõlemad käpapaarid läbi ja kergitas hanna oma püsti. Pööranud koonu peremehe poole, tardus ta nagu skulptuur.

Papagoi Plint sisises ja ta sulekuub tõusis viimse suleni. Silver Ükssilm kahmas peast kübara ja heitis linnule peale.

«Laki, Ramapura!» ütles isand Valgevats ja sakutas looma kätt. «On aeg!»

Loomake lükkas koonuga üle isanda käe ja kargas rahnu pealt maha. Saba liikumatult püsti, joondus ta oma peremehe vastu jala kõrvale. Hirmus mereröövel vaatas neile ammuli silmele.

«Ramapura?!» pomises ta endale habemesse. «Ramapura?! — Taga targemaks!»

«R-r-ramapur-r-ra! R-r-ramapur-r-ra. Pr-rgut, R-r-ramapur-r-ra!» märatses röövlikaabu all surmani solvunud papagoi. Silver Ükssilm laskis vihase linnu vabadusse ja sööstis kivi puude

«Ta peitis selle siia, Plint, kirevase pihta, siia ta selle peitis!» kuulutas hirmus mereröövel õhinal. Ta puistas rahnu kõrvale loetud kihvunniku laiali ja hakkas kaapima kohevas liivas. Mõned korrad kamaluga tõmmanud, sattus ta plastikaati mässitud pakile.

«Mmm...» mõrises hirmus mereröövel ja ta näole sigines maailma õndsalikem ilme. Ta pigistas koguni silma kinni.

Mmm... Ta on meil käes, Plint, vana, ta on meil käes — terve puntsu kõige ehtsamat Puertoriiko rummi! Ho-hoo-hoo-hoo!...»

Nad mõlemad naersid kõige hirmsamat mereröövlite naeru. Nad lausa luksused naerust. Ja selle naeru ning luksumise sekka juubeldas Silver Ükssilm:

«Seda nägu, ho-ho-hoo... seda nägu, Plint, mis see sul on ho-ho-hoo-hoo... mis see sul teeb ho-ho-hoo-hoo-hoo... ma annaksin ei tea mis, et näha seda nägu, Plint, ho-ho-hoo-hoo ho-hoo!...»

Hellumalt kui ema imiku tõstis hirmus mereröövel paki liiva eest välja ja asus hardunult seda lahti harutama.

Võimaluse eest näha maailma kõige pikemaks veninud nägu ei oleks hirmsal mereröövlil vaja olnud anda mitte kui midagi. Vähemalt veerand tundi oleks ta seesugust nägu ilma ühegi muksuta imetleda võinud, olnuks tal vaid peegel käepärast. Aga pakist, mille ta nii hardunult lahti harutas, ei leidnud ta vähem ega rohkem kui... kui poolteist korralikult pestud ning ringitud... haugipurakat.

Hirmus mereröövel tõmbas tervelt neli suitsu järjest. Kui ta mõrmed viienda järele särki rinnatasku pistis, sattus ta pilk ohela kivi kõrval lebavale asjale. Asjatundmatu kõrvaltvaataja

oleks leidu kõige tavalisemaks pakk-kasti lauaks pidanud, mille meri randa heitnud. Aga ainult asjatundmatu kõrvaltvaataja mitte hirmus mereröövel Silver Üksilm. Sest õhukesele pook puust lauakesele oli suurte ning kaunikujuliste tähtedega sisse põletatud tekst:

WILHELM KROGMANN
Hamburg Holstein Hannover Berlin Bremen

Silver Üksilm tunnistas lauakest üksisilmi. Ta ilme reetis pingsat mõttetööd.

«Mul on äzitlemisel pruugiks ulatada oma *vhiziitkhaart*...» meenutas ta pominal. «Aga sellise khoormatuse juures... inkognito. Inkognito... Mmm...»

«Aga kõik ju klapib, vana Plint!» Silver Üksilm kargas teokalt püsti. «Kõik klapib hirm-sas-tii!»

Võidukalt peitis ta lauakese põue.

Üheteistkümnnes peatükk

Kratt Tõnu silmis süttib sünge tuluke. Suksu Miku-Paka laub tagant üles. Proovitakse käivitada nõiavankrit. Kadriane muutunud kaitsevahend päästab Miku-Paka elu. Kratt Tõnu seotab endale kiila ja ajab nina püsti. «Minul on au teatada...» Ise õppinud jõuvankrijuht ajab ära Kirdetalu luua.

Kolm ööd, kolm imeilusat Felslandi kuupaisteööd oli kratt Tõnu kadakatealust peitevara valvanud. Ta pidas oma uut meelit äärmiselt kõrge vastutustundega: vaevalt oli kuuserv kappuri puudutanud, kui kratt juba asus oma liimukatelaos inventuuri tegema. Pangemöötu ei usaldanud kokkuhoidliku meedealadiga laomees hoopiski; ta eelistas liimukad ükshaaval läbi lüüda. Kogu öö koukis ta kadakajuurte vahel ja luges vingerdisi pominal kokku; nelikümmend üheksa pangetäit peitevara ei püsinud poolt sekunditki paigal, kratt läks loeteluga alati liina segi ja pidi ikka ning jälle alustama otsast. Hommikuks oli ta nii ära vaevatud, et vajus lausa jalapealt rampraskesse unne, aga ta kraasvillaalune arvutuskeskus auras ohtrast vaevahigist veel keskpäevalgi.

Neljandal ööl võpatas kratt seatud tunnil otsekohe ärkvele, kuid laskis juba varsti kõrvaid lingu ja vajus mingisse kummalisse äraolekusse. Osavõtmatul pilgul pörnitses ta oma ülessonnitud jalgealust ning igasse ilmakaarde laiali vingerdavaid liimukaid. Võis äärepealt arvata, et eluhing on vaese loomakuse hoopiski maha jätnud. Ent siis äkki hakkas ta poolik hobusesaba närviliselt vonklema ja krati kivisilmis süttis sünge tuluke.

«Vilivlivingu nimel!» kähises kratt öökulli õudse häälega.

«Haugivere nimel!» kähises kratt ja krigistas kohutavalt hambaid.

«Kolme kuke nimel!» kraaksatas kratt ja pööras oma kalgid kivisilmad otsekui palvuses kuud vahtima.

Lõug viltu, vahtis kratt kuud. Siis kergitas kõrvad kikki ja pööras kogu oma laomajandusele otsustanud selja. Hürvaikselts hakkas ta Kirdetalu poole hiilima.

Kirdetalu magas. Ainuüksi suksu Miku-Paka oli virge; ta puristas lustakalt ja kaapis ukse kõrval keskendunud maad. Kratt Tõnu küünitas oma puise kaela maja nurga tagant välja ja uudistas teist valvsa pilguga.

«Miku!» kähistas ta. «Miku!»

Miku-Paka võpatas ja tõstis pisut kohkunult pea. — Ta ei osanud kujutledagi, et kratt Tõnu võiks rääkida sosinal.

«Tere, Miku!» kähistas kratt. «Ma tundsin juba kolmekümne kolme luuavarre pikkuse pealt, kuidas su hing igavuses otse hallitab.» Ta kõhistas naerda. «Nüüd hüppa süda sees, sind supist välja kisub seltsimees!»

Miku-Paka jättis vastumeelselt kaapimise, kuid ei lausunud ikka veel poolt sõnagi.

«Väävlivingu nimel!» nurises kratt. «Kas sul on kuldraha suus?! — Siruta nüüd kähku koivad kõhu alt välja, meil on otse põrgupikk sõit ees!»

Alles nüüd tegi Miku-Paka suu lahti.

«Ma ei sõida!» kuulutas ta ja vahtis kõrvale. «Mul on... on... mul on kabjad kulunud.»

«Huu!» hüüatas kratt. «Huu-hu! Seda sa, loll, aina kaabid maad. No näita siia!» Kratt kargas suksule ligi, ja enne kui Miku-Paka asjalugu õieti taipaski, oli too juba kõik ta viis talla-alust üle takseerinud.

«Jutt või nutt — nood käivad küll!» andis ta asjaloole hinnangu. «Laseme lennata!» Ja ronis suksule sadulasse.

Miku-Paka ajas kabjad vastu.

«Nöö!» hüüdis kratt.

Miku-Paka tõrkus veel energilisemalt. Ta seisis kui saepukk.

«Sa väävliving ja kolm kukke!» hüüdis kratt. «Nöö!» Ja surus kannad suksule kõhukoopasse.

Suksu Miku-Paka lõi tagant üles. Ta hõõritas nii hoogsalt tagumikku, et oli ka ise lausa lendu tõusmas, aga kratt Tõnu oleks otsekui raketimootori hanna alla saanud. Veel äkilisem oli maandumine — krati kaunid ehted kilisesid-kõlisesid tagant-järele terve minuti, aga ta sabajuurikas oli tunginud neli ja pool tolli maa sisse.

«Huu!» hüüdis kratt ja võbises kui palavikus. «Huu!» Ja siis ei oelnud ta tükk aega midagi. Ta uuris järele, kas tal kõik, mis külge pandud, veel ikka küljes on. Saanud sellega valmis, ohkas

ta kordumatuks, kuid tõmbas veel hea jupp aega hinge, enne kui sabajuurika maa seest välja kangutas.

«Miku!» kähistas ta hauatagusel häälel. «Miku! Sa ei ole bolunne — Sebra oled sa, Miku, sebra, aga mitte hobune!»

Miku-Paka lingutas kõrvu ja ainult nohises.

Miku-Paka, ma ei oleks seda sinust uskunud!» ohkas kratt. Ja siis millegi üle sügavasti järele mõtlevat. «Ei oska ara arvata, missugune kurat on sulle nende kolme päevaga naha alla pugunud?! — Nüüd ära kurda, kullake!» Seadsal sammul astus kratt pinumaale. Ta naasis sealt tubli tümika.

Tõnu oli Miku-Paka pöörasem kui Tõnu iganes arvanud. Ja tunnistas tulijat linguskõrvu ja pööras tagumised kabjad talu ümesti vastu. See kahandas krati kuraasi tublisti.

«Ära peruta, Miku,» otsustas Tõnu veel kord heaga proovida ja viskas tümika käest. «Sellest pole pari. Kas sa ei mõtle enam, kuidas sa ise kinnitasid: meie mõlemad oleme ühtlasi puust, oleme verevennad ja saatusekaaslased... Sa tule meelde, Miku! Ja ära unusta, mis ütles peremees: tahab Tõnu ratsutada, istub Miku selga. — Just nõndaviisi nüüd tapame!»

Kratt lähenes suksule küljelt, kuid too pööras lähenejale ümöödi tagumiku.

«Minu peremees pole minu peremees!» pruuskas ta mornilt. «Ja hoopis ontlikum oleks sul seda meelde tuletada, et sind tehti otsekohe seltsiks, aga mitte vastupidi. Ma olen su seltsist nüüd lahinenud ja soovin üksi olla. — Ära tule lähemale, ma virutan, kui tule!»

Veel kordagi polnud Tõnu külm haugistuda vappuma lõõnust, ent nüüd vapustasid suksu sõnad kratti hingepõhjani. Ta jättis selgroog vajus looka ning kõrvad lonti. Nii seisis ta tükk aega purutummana.

«Miku!» kähistas ta viimaks etteheitvalt. «Miku, sul pole midagi rinnus! Huu, kui sa sellelegi mõtleks, et mina, kõrgema klassi spetsialist, ei ole täit öödki saanud töötada oma erialal, ja tagatipuks alandati mind veel õuepeni seisusse. Aga kui loomul mõelda, siis kas just sina, Miku, ei õhutanud mind toda teadmat liimukaprügi pangede kaupa kokku kandma?!»

«Mitte mina — ahnus ajas sind tagant!» kostis Miku-Paka tõsiselt.

«Puupea!» kostis kratt solvunud vastu. «Just noitamine ongi mu ainus kutsumus ning eriala, võiksid niigi palju maailma teada!»

Kuid kratt Tõnu poleks olnud tema ise, kui ta pikalt norutatuks oleks jäänud. Ta selgroog tõmbus tasapisi uuesti sirgu ning silmad hakkasid kilama. Muidugi oli ta luuda trepi kõrval juba varem märganud, kuid nüüd astus ta sellele teokalt ligi.

«Ah, kus on armas asjake!» kiitis ta. «Igatahes hoopiski,

kindlam sõiduriist kui mõni ennast täis puuhobune.» Ta takseeris luuda igast küljest. «Kui keegi mulle ainult kas või poole sõnaga kõrva sosistaks, kuidas teda käivitada tuleks!»

«Karga sadulasse ja karju «nöö!» torkas solvunud Miku-Paka.

«Tobu!» nähvas kratt, kuid veidi järele mõelnud, roniski kaksiratsa luua selga. Tulise innuga asus ta siin asja kallale. Ta kallutas luuavart küll üles, küll alla, küll vasakule, küll paremale, joonistas varre otsaga õhku küll ringe, küll kolmnurki ja kaheksaid, küll tõstis koonu kuu poole ja küll seisis kuu poole sabaga, kuid põrandasulane ei avaldanud ainsat isegi liikumise tundemärki. Seejärel kooserdas kratt, luud harude vahel lohisemisi järel, risti-põiki üle õue, pistis koguni kap pama, ja maja nurga taga, Miku-Paka pilklikuvõitu pilgu eest varjul, hüüdis luuale tõepoolest «nöö!», kuid põrgureaktiiv ja kogu raketiasjanduse muidu nii töökindel esiisa ei käivitunud mitte. Sellega aga oli krati kogu tarkus ammendatud, ja kui ta majanurga tagant uuesti Miku-Paka vaateväljale tüüris, tunnistasid kõik märgid Tõnu äärmise erutatuse seisundit: ta saba jonkles näryiliselt, ta porgandpunases parukas seisis iga karv eraldi püsti, ta ninaots hõõgus väävelkollaselt ning võbis ja ta silmarattad pöörlesid kui kaks väikest vurriket. Selg katkemiseni kookus, kappas ta lõõtsutades üle õue, luud lohinjal järel.

Suksu Miku-Paka moka kerkis kõrgele hammaste kohale ja ta kivisilmadest nõrgusid naerupisarad.

«Liiguta kõrva ka!» hirnus ta. «Liiguta kõrva ka, küll siis hakkad lendama!»

«Väävlivingu nimel...!» kraaksatas kratt ja... pillas luuavarre käest. Ta seisis juhmilt ja põrnitses nõiavankrit uskumatu pilguga. Siis kahmas luuavarre uuesti pihku.

«Väävlivingu nimel!...» müristas ta. — Luuavars krati harude vahel võpatas uuesti.

«Haugivere nimel!...» Luuavars lõi tagasihoitud pinges võbisema.

«Huu-huu-huu!» juubeldas kratt. «Kolme kuke nimel!»

Sellest hetkest jäi suksu Miku-Paka Kadriannele igaveseks tänuvõlglasteks. Just Kadrianne nõutatud kaitsevahend päästis ta. Heledas kuuvalguses lõi punane refleksklaas hoiatavalt sirama ja kratt Tõnul õnnestus luuavart veel viimasel hetkel veidi kõrvale kallutada. Ta vihises Miku-Pakast nii jõhvipealt mööda, et luuaraod sellel pool külge pindmisest koorekihist puhtaks puhkisid, ja vihises raginal haopinusse.

Haopinust pugus kratt välja pooleldi kiilaspäisena, kuid loomupärane südidus ei jätnud teda ka selle kaotuse juures maha.

«Kooliraha tuleb maksta, teisiti välja ei vea,» kinnitas ta

«Tubale, «Kui ei maksa rahaga — maksad nahaga!» Ta võttis lüüa viltu ja kaapas paljakut pealael. «Kurta pole mõni kõrvaltugused on alles karvased!» Ning lisas koguni tühjalt ohkusevarjundiga hääles:

«Tobu — aga kiila peetakse intelligentsuse tunnuseks! Ja kui peale mul loomulikku intelligentsi päris mitme krati peale — loomulikkuse teel üheainsa kursusega kõrgema liigi loomulikkuse paberid taskusse! Eks tehku mõni kodukootud kühk seda järele!» Ta riivas Miku-Pakat üsna ülaltalla, tõusis ja viskas oma rangis jala võidukalt üle luuavarre.

«Haugivere nimel!» müristas ta ja luuavars ta käte vahel lohinjal kuulekalt võppuma.

«Tõ — stoppi!» ütles kratt. «Intelligentsus kohustab!» Ta tõusis luua seljast maha ja astus maja nurga taha.

Siis andis Valgevatsa mõlemad aknapooled olid avali. Kratt pistis oma kiiskava ninaotsa kardinade vahele ja kribis siis hõõskava kergusega aknalauale.

Lavatsil magas peremees. Kratt seisis liikumatult ta jalutades ja tasapisi vajus tal saba sorgu, aga ta kõõrdi vahtivais hõõskumades loitis kummaline tuluke. Ta pilgus oli küllajagu tühjat, ent selles oli ka mingit koeralikku andumust ja hetkeks valgustas seal lausa inimlikku soojust. Ent samas kergitas kratt ninaots saba selga ja astus lavatsi juurest eemale.

Kuulmatuul sammel kõndis ta kambris ringi, kuni jäi seinavahetesse seisma. See näis ta kavatsustele igati sobivat. Ja siis tõusis ta peapaljakule tihedad higipisarad ning ta parema käe nimetissõrm hakkas vaevaliselt vaipa mööda kribima. Sellest kribimisest lõi vaibal sirama väävelkollaste tähtedega kirjatöö. Tõsi, ortograafilisest vaatevinklist oli see kirjatükk pisut ebatõukumaline, kuid loomuliku intelligentsi avaldusena vahest mitte palju kummalisem kui mõne kolmandas-neljandas klassi mitu aastat ühtejärgi haritud koolipoisi poolt paberile kriitiliseks avaldatud eneseavaldus. Kiri kuulutas:

Peremees

Minul on teatata

Minu olet Mint tüsanud algusest beale sina tegit Minu mite luuarest mis rigub Grati Seatust ja guge vert sina ka ei täinut anta mis ga rigub Seatust ja banit Mint migule seltsigs mite bole Grati tö ja mile jaogs on seltsitamit või majasõbrat ja mis vel banit Mint limugait valvama mis on goera aga mite õigti tö ja mis Minu au göige valusamini rivas ni et Mina ei mite enam Lebingut bitata ja ütlen lahti

Minu viltulasgmiset Minu tegemise jures tevat Minu satuse rangemaga gui Mina ära teninut olen migu ei holi sinu sõnast miltagi ja ajas gabjat vastu ni et Mina jäin jalamehegs ja pitin kaitetulu lua ära ajama aga Mina ei heita melt ja gatsun vaba-

gutselisena ots otsaga välja tula aga gui sina vahebeal mit
mutat ja garanterit Minule erilase töö sis hää Märgusõna ja
Mina tulen otsegohe sest mõningatest butustest holimata sinu
meltit Minule ja Mina tahan sint Rigags teha

austusega mite enam sinu

Grat Tõnu»

Vabakutseline noitaja luges oma läkituse hoolikalt läbi ja
ta ninaots uha kerkis. Ta iseteadvus kasvas nii mõõtnatult, et
allapoole nina ei vaevunud kratt enam üldse pilku heitma.
Isegi luua selga ronis ta juba ainult käsikaudu.

«Väävlivingu nimel, haugivere nimel!...»

Nõiavanker vabises õunapuiste rangjalgade vahel. Iseõppu
nud kõrgema klassi juht nautis hetke suurust. Suksu poole
pilkugi heitmata tegi ta ärasõidueelse avalduse.

«Miku-Paka, sebrake,» lausus ta raugelt, «meie teed lähe
vad lahku. Küllap kahetsed surmatunnini, et põnnama löid,
aga minul, kui süda puhtaks öelda, on selle üle isegi hea meel.
Tõde on kibe, kuid varem-hiljem oleksin ma nagunii intelli
gentsemat seltskonda vajanud. Jää siis terveks ja kaabi maa
— igal linnul oma lend, igal lennul oma lagi!»

Suksu Miku-Paka moka vajus aina allapoole, aga kratt
Tõnu tõstis nina kuud sihtima.

«Kolme kuke nimel!» kraaksatas ta ja luud sööstis vihinat
paigast. Mõnda aega näis, nagu hõljuks kuu palge ees suur
pika sabaga sääsk, siis juba tilluke kihulane, ja siis juba kaha
nes-kustus olematuks seegi.

Kaheteistkümmes peatükk

Papagoi Plint soovitas hirmsale mereröövlile kompressi.
Sike ja Vike kutsuvad Silver Ükssilma külla, kuid hirmus
mereröövel loobub. Põnniine langeb näost ära. Mõni sõna
linnumoona kassidest. Silver Ükssilm leiab mastipuu, aga
Sike ja Vike mõistab asju valesti. Ramapura paljastab oma
idamaid. «Seal, ma olen kuulnud, elab Linnumees!» Sike ja
Vike kühvitseeruvad ümber. Hirmus mereröövel on õnne tipul,
et kogu kuristikku langeda.

Hirmus mereröövel istus peegli ees. Ta ilme oli murelik
ja tüdine.

«Nüüd uhaks kui teiseks jagus põhjust ka küllalt. Ta mustast
silma vabastatud silm oli hullusti tursunud ning punetas
võrd. Odraiva silmalaus oli paisunud tubli läätsetera suu-
ruseks.»

Silver Ükssilm vahtis peeglisse ja kirtsutas murelikult.

«Muu...» mõrises ta. «Kui see asi lähemal ajal ei parane,
siis varsti ei ole ma mitte Silver Ükssilm, vaid Silver Ühegi-
silma!»

Ta vahtis peeglisse.

Papagoi Plint turnis kardinapuul. Ta oli väljas midagi mär-
kama, mis teda sulgi turritama oli sundinud. Ta oli end kogu-
nd poe alaspidi pööranud, vahtis aknast välja ja kraaksatas
hõlalt. — Üle õue, spinning kaenlas, astus isand Valgevats,
ja nagu ikka, Kutsu ehk Ramapura, saba püsti, kannul.

«Pr-rgut, pr-rgut, R-r-ramapur-r-ra!» krigises papagoi riia-
hult ja lendas Silver Ükssilma õlale. Ta oli ärritatud ning
vihane.

«Silver Ühegisilmata, vana Plint, on Silver Ükssilm varu täpipealt!» ohkas hirmus mereröövel.

«Kompr-r-ress, Sil-lver-r, kompr-r-ress!» ragistas papagoi erutatult ja kiikas aknasse.

«Kassile hanna alla su kompress!» porises hirmus mereröövel. «Kui palju on Mariann kummelit leotanud — kasu kasinast kasinamalt!»

«Kass-ss! Kass-ss, Sil-lver-r! Kass-ss!» Papagoi oli hirmu sasti ärevil. «Kompr-r-ress, kompr-r-ress, kass-ss!» Ta põõstas kohutavalt silmi ja ilmselt tuletas midagi kangesti meelde.

«Kass?» mühatas mereröövel. «Mis puutub siia kass? — Ma räägin oma silmast!»

«Pr-rgut, pr-rgut, Sil-lver-r!» riidles papagoi ja lõi Silver Ükssilma õlal põrgulikku tantsu. «Kass-ss, kompr-r-ress!» Ta pistis hullusti vanduma ja siis sai sõna kätte:

«Nahk!» kraaksatas ta. «Nahk! Nahk! Kass-ssnahk kompr-r-ress, Sil-lver-r!»

«Mmm?» Silver Ükssilm kergitas kulme. «Kassinahkne kompress, tahad sa öelda, Plint?»

«Pr-rgut, Sil-lver, ter-r-re!» kinnitas papagoi. «Kass-ss, nahkne kompr-ress, Sil-lver-r, kass-ssinahk!»

Hirmus mereröövel mõmises.

«Kassinahkne kompress?!»... kahtles ta. «Kirevase pihta, Plint, siisugust asja kuulen elus esimest korda!» Ent papagoi ei kahelnud kõigevähematki. Ta vadises ning kiitis oma ettepanekut sõnaohtralt ning hirmsa reklaamikäraga ja nokitses hellitlevalt Silver Ükssilma juuksekaalus.

Kui Mariann tuli värske kummelikompressiga, pööras hirmus mereröövel talle tõrjuvalt selja.

«Küllalt!» ütles ta. «Lõppude lõpuks...!» ütles ta. «Põrgusse kõik kummelid!» ütles ta. «Ma tahan kassinahka!»

«Kassinahka?» küsis Mariann. «Kas ma kuulsin õigesti?»

«Kassinahka! Ainult kassinahka!» möirgas Silver Ükssilm. «Kassinahast kompressi tahan ma oma haige silma peale saada, Mariann!» jonnis hirmus mereröövel. «Ja ei mingit kummelisi lo lase ma enam oma vaesele silmale ligigi!» Ta kahmas Marianne sõrmede vahelt kompressi ja lennutas läbi avatud akna.

Mariann ei lausunud musta ega valget. Aga ta vaatas hirmsale mereröövlile siisuguse pilguga kuklasse, et papagoi Plint Silver Ükssilma õlalt ülepeakaela kardinapuule pages. Siis heitis Mariann pea selga ja tipsis minema.

Silver Ükssilm pööras end ringi ja põrnitses hulk aega hirmsa mürtsuga kinnilangenud toauksele. Ta pani suitsu ette.

«Ära süлга allikasse, enne kui kaev valmis on!» tegi ta juhtunust elutarga kokkuvõtte. «Ja kui sa arvad, Plint, et see mulle kangesti meeldib, kuidas Kirdetalus uksi prõmpitakse,

et tavalised arvad sa valesti.» Ta krimpsutas hapult nägu. Siis tõusis end veel kord hoolikalt peeglist ja sidus paela silmale.

Ta oli kaunikesti mureliku olemisega, see Silver Ükssilm, ta oleks ei läinud põrmugi heledamaks, kui Kadriann ja Põnniine viiljas end talle käevangu haakisid.

«Silver Ükssilm!» kilkas Kadriann. «Sike ja Vike kutsuvad sind kullale!»

«Nad tegid endile hästi naljakad põlled!» kilkas Põnniine. «Tahavad neid põllesid nüüd kangesti näidata.»

«Tule!» ütles Silver Ükssilm ja ta ilme muhenes pisut. Aga ta ei läinud, ja sedagi viivuks.

«Ma lähen. Ja siiski lükkaksin selle külaskäigu edasi. — Lühike külaline rikub ainult pererahva meeoleolu, aga teeseldad lohusus ei ole karvavõrragi parem.»

«Oo, Silver Ükssilm!» ütles Kadriann ja vaatas hirmsale mereröövlile uurivalt otsa.

«Jaa, Kadriann!» ohkas Silver Ükssilm. «Ma pean viivitama minema merele, kuid mul ei ole ei aeru ega purjet!»

«Merele!» kilkas Põnniine. Kuid Kadriann muutus näost valgeks.

«Silver Ükssilm!» ütles ta ärevalt. «Äkki oled sa juba unustanud, et merel luurab sind Admiral?!»

«Ei, Kadriann.» Silver Ükssilm raputas pead. «Admirali ei unusta ma mitte magadeski! Aga kui sul juhtumisi on ükskord silm ja väljavaade sellest ühestki ilma jääda, siis peab looma.»

«Ma ei saa aru, Silver Ükssilm,» ütles Kadriann. «Sa kurdatad ilma, aga tikud merele. Kas ei oleks hoopiski õigem, kui sa lohtuksid voodisse ja tõmbaksid teki üle pea, et sa ei peaks ilma ilma pingutama?»

«Muidugi oleks see kõige õigem,» nõustus Silver Ükssilm. «Ainult et kui ma niimoodi teeksin, siis ei oleks ma enam poola ginigi eest hirmus mereröövel. Aga teiseks ei ole mul aega vedelemiseks minutitki aega; mul on kiireloomulised ülevõtmised ees, mis nõuavad, et nii oid kui pilk oleksid ühe võtta teravad. — Ainult kassinahast kompress suudaks mind aidata!»

«Kassinahast kompress?!» ahhetasid Põnniine ja Kadriann.

«Kassinahast kompress!» kinnitas Silver Ükssilm pidulikult. «Ainult kassinahast kompress!»

«Hii!» itsitas Põnniine. «Kas siis kassid meres on?»

«Hii...» raputas Silver Ükssilm pead. «Kui Felslandil lohtuks ükskõik kass, ei ma siis mõtleks mereleminekest hoopiski. Aga need pole siin. Pole ollagi!»

«Hii!» itsitas Põnniine üuesti. Aga siis äkki nagu meenus talle midagi, ta langes näost ära.

«Vaat seepeärast pean ma nüüd pika reisi ette võtma,» seletas Silver Ükssilm.

tas Silver Ükssilm. «Pean purjetama Mürmagooniasse, kus on kasse otse arvutult. Noid voostreid pakutakse seal poolmunda ja odavamaltki veel — kuusteist gini kimp, üheksa gini pang, poole pange peale kaks kassi pealekauba.» Ta ohkas. «Ainult et merel, jah, luurib mind Admiral. Juba ilma selleta ja ka kahe silma ning lisaks veel pikksilmaga on nii pikk reis raske ning kardetav asi. Aga mul on vaid üks silm, pikksilmast rääkimata.» Ta ohkas uuesti.

«Ja lisaks, nagu ma juba ütlesin, ei ole mul ei aeru ega purjel! Millega pean ma merele minema? Kas oma meremehe kastiga?»

Ei Kadriann ega Põnniine osanud hirmsale mereröövlile selles raskes asjas nõu anda. Küll arvas end nõu leidvat Silver Ükssilm ise.

«Kirevase pihta!» sosistas ta. «Selles tegelikult ongi välja pääs! Mispärast ei võiks ma just oma meremehekastist meis terdada aluse?!» Ta tuiskas tuppa tagasi.

«Pr-rgut, Sil-lver-r!» urises papagoi Plint. «Sil-lver-r! Loll! Loll! Pr-rgut!»

«Isand Plint!» ütles Silver Ükssilm väga väarikalt, kuid pisut läbi hammaste. «Mulle ei meeldi, kui mind Admiraliga ära vahetatakse!» Ta võttis oma röövlikaabu peast. «Pealegi võtsin ma kedagi liiga tõsiselt kuulda, mistõttu mu haige silm on nüüd hoopiski kompressita, aga tüli ja muret kaelas kui palju! Ma mõtlen, et meile mõlemale tuleb see ainult kasuks, kui oleme teineteisest veidike aega lahus ning eraldi.»

Ta viskas kaabu linnule peale.

Mõistagi solvus vana Plint hirmsasti ja mõistagi lõi ta kaabu all põrgulikku tantsu. Lisaks sõimles sootuks valimatute sõnadega. Ent oma mõneti salapärasest päritolust olenemata oli ta ikkagi ehtne papagoi ehtpapagoilike harjumustega. Juba varsti hakkas ta kahtlema, kas äkki öö ei ole kätte jõudnud, lõi küünised kübara higipaela taha, porises veel natuke ning jäi tukkuma.

Silver Ükssilm sarjas kuklatagust ning uuris oma meremehekasti.

«Mmm... Kunagi, kui Admiral mu «Miralda» põhja põmmutas, purjetasin terve nädala tühja silgutünni sees,» meenutas ta möödanikku. «Aga kui orkaan «Hildegardi» jalge alt ära viis, hoidsin ennast tervelt neli päeva kolmepangese kastruli abil vee peal... Nagu mäletan, oli too kastrul sellest tublist meremehekastist hoopistükki kipakam!...» Ta sarjas kukla-pealset ja tõusis. Otsinud kirve, läks ta metsa mastipuud raiuma.

Kirdetallu jõudis hirmus mereröövel alles öhtuks tagasi, paljalt kirves kaenlas. Veel tukk aega pärast päevaloojakut istus ta trepil ja aimes mõtlikult ammu kustunud koni.

«Mmm...» mõmises ta endamisi. «Õigupoolest maksaks ta maailma, kas ei ole Mürmagooniast mõni kassilaev tule-
laidatsoon maksaks selle üle mõelda!»

Mürmagoonia kassilaeva üle mõtles hirmus mereröövel ja jättis päeva ennelõuna. Siis võttis ta uuesti kirve ja sealt, Sedapuhku tuli ta sealt, mastipuu õlal.

Trepil istus isand Valgevats. Pärast õnnetut vihmaussiööd olnud külaline ega peremees omavahel sõna vahetanud. «Et pöördis külaline seda nüüd heaks teha.

«Ahzoo?» naeratas ta laialt. «Mizzuguse iluza männipuuzt onvate olete thäie raiunud!»

Silver Ükssilm ei lausunud sõnagi. Ta võttis mastipuu õlalt «et» seina najale.

«Ma nagu olen khuulnud, et mujal eelitztatakse zellekz «et» heietas isand Valgevats edasi.

«Ma mmm?» küsis Silver Ükssilm. Ta pööras kogu kehaga «et» kassilaeva poole.

«Ahzoo?» ütles isand Valgevats. «Ahzoo! Vahest ähk ma «et» thäid, kui ziin oma Kutzuga iztun?»

«Kutzuga?» küsis Silver Ükssilm ja naeratas äkki armas-
malt. «Miks kutsuga? Aga võib-olla hoopis et — Rama-
pura?»

Isand Valgevatsa suu ümber kustus.

«Loll!» Ta raputas energiliselt pead. «Ma ei zaa thäist aru!»

«Loll!» «Ei zaa thäizt aru!» Ta heitis trepi kõrval päikese-
lõuna pöönavale loomakesele kõhkleva pilgu, kuid ilmselt ei
«et» teda siiski äratada. «Kahjukz ei zaa ma thäist aru!»

«Ma mmm?» Silver Ükssilmale veel kolmandat korda ja astus üle
«et» tuppa.

«Mmm...» ütles Silver Ükssilm ja vaatas teisele pikalt
«et» «Otsekohe, kui ma saan oma vaesele silmale komp-
«et»...» Ta jättis lause lõpetamata ja istus omakorda trepile.

«Mmm...» Ta jättis lause lõpetamata ja istus omakorda trepile.
«et» «Mida see elukas küll sööb!» ütles siis Mariann. «Ma ei ole veel
«et» «Jah, ma ei ole ka kuulnud, et üks penigi sellega naljalt
«et» «Mida kostaksid sa mulle vastuseks — Ramapura?»

Ramapura, kuulnud oma nime, sirutas end kinnisilmi. See järel keris end rōngasse, sirutas nina saba peale ja laskis kuulda davale heli, nagu oleks sisse lülitatud tillukese mootori.

«Va kassiroju!» kuulis Silver Ükssilm enda selja taga Mariannet võidukat häält. «Kas ma seda ammu ei öelnud!»

«Mmm...» mõrises Silver Ükssilm. «Mmmm...»

«Kass-ss! Kass-ss! Rr-ramapur-ra kass-ss!» jõudis nüüd papagoi Plint jaole. «Kass-ss! Rr-ramapura-ra kass-ssinahk kompr-ress! Pr-rgut, kass-ss, Sil-iver-r, kompr-ress!»

Ramapura tõstis pea. Ta silmad sätestasid punaselt.

«Kass-ss! Kass-ss! Pr-rgut, kass-ss!» kähises papagoi raevuvalt, Silver Ükssilm püüdis ta kübarasse ning pertsis linnu püksitaskusse.

«Mis sa enam ootad!» ütles Mariann. «Kompress vedeleb siinsamas jalge ees!»

Silver Ükssilm vaikis.

«Või oled sa juba jälle ümber mõelnud?»

«Ei!» ütles hirmus mereröövel kahedalt. «Ainult et... see kompress on tal alles ihu ümber!»

«Äkki sa ootad, et mina ta lahti riietan?» küsis Mariann.

«Ega sa ometi arva, et mina pean seda tegema?» kostis Silver Ükssilm vastu.

Nad tunnistasid teineteist välkuvail silmil.

«Ja ise oled sa hirmus mereröövel!» sähvas Mariann, pööras ümber ja tuiskas minema.

«Kirevase pihta!» ütles hirmus mereröövel. «Kirevase pihta!» Ta sarjas end küll kukla pealt, küll habemest. «Kirevase pihta!»

Ramapura silmad helkisid jälle siniselt. Ta ringutas ja sat-
tis nina uuesti sabale.

Esikus kõpsusid Marianne sammud.

«Ma siis lähen!» ütles Mariann.

«Kuhu?» küsis Silver Ükssilm.

«Aga Edelarannikule. Seal, ma olen kuulnud, elab Felslandi Linnumees.»

???

«Tal on püss!» ütles Mariann. «Ja küllap ka mehesüda rinnus!» Ning peale pisikest pausi:

«Silver Ükssilm, sa saad juba täna öhtul oma igatsetud kompressi!»

Silver Ükssilm oli tumm kui kala vees.

Just sel pingelisel hetkel marssis hirmsa mereröövli juurde säravatujuline protsessioon. See koosnes tervelt neljast liik-
mest.

«Silver Ükssilm!» ütles Kadriann. «Me teeme Admiralile jälle pika nina!»

«Hii — sa ei pea üldsegi merele minema!» itsitas Põnniine.

«Nad austasid Sike ja Vike!» kuulutasid mõlemad kooris.

«Nad on meil hirmus tublid!» kiitis Põnniine. «Nad saavad

«Jaga hästi hakkama!»

«Ja nüüd nad ütlesid: me ei ole enam Sike ja Vike, me peame hakkama pikksilmaks!»

«Nad alustasid kõigi silma all liitusid Sike ja Vike väga kiiresti ning pikaks pikksilmaks ja õnnelikult itsitades ulatasid online väärtusliku tarberiista hirmsale mereröövlile.

«Ma mõtlen, hii-hi, et see pikksilm, Silver Ükssilm, teeb palju teravamaks kui mis tahes kassinahk!»

«Kirevase pihta!» hüüdis hirmus mereröövel ja koguni ta tõusis üles ning habe särasid suurest õnnest. «Ma ei ole elus rohkem igatsenud kui üht head pikka pikksilma!» Ta

«Ta kukri silme kohale ja libistas pilgu üle horisondi. «Hämmastavalt oivaline riist, lihtsalt imetusväärne!» hüüdis ta vaik-
sustunult. «Mariann, kirevase pihta — ei mingit Linnumeest

«Aga, ei mingit kompressi enam, ei kassinahkset ega kumme-
tali!»

Papagoi Silver Ükssilma taskus pistis hirmsasti rabelema. Hirmus mereröövel laskis ta välja.

«Pr-rgut, Sil-iver-r!» kisas papagoi. «Loll! Loll! Loll!» Aga hirmus mereröövel ainult naeris. Ta uuris pikksilma igast kül-
jest, kuni muutus hoobilt hirmus tõsiseks.

«Aga...?! Kirevase pihta!» hüüatas ta. «Mis see siin tähen-
dab?»

«Hii?» Põnniine itsitas. «Aga see jäi Vikele põllest! See põll
ei jäänud talle hästi ümber ja siis Kati aitas natuke liimiga.»

«Kurat ja põrgu — Kadriann!» karjatas Silver Ükssilm.
«Kui sa selle... nende põlled jaoks... võtsid?»

«Leidsin!» naeris Kadriann. «Põrandalt leidsin. Kui oli see
võhva vihmausside öö!»

«Mmm...» oigas hirmus mereröövel ja vahtis ahastaval pilgul kõristatud paberitükikest pikksilma küljes. «Miks ma
ei jätan Sikele ja Vikele külla tulemata!» Sest paberitükike-
selt oli joonistatud pudel, aga pudelil omakorda seisis kiri:
Põrretoriko rumm.

«Meld on tabanud saatustlik ebaõnn!» kuulutas hirmus mere-
röövel õndselt sünge häälega. «See oli kaart, Kadriann — Mür-
magoonia peidetud aarde kaart! Nüüd enam ei saa ma oma
õnne loobuda. — Sa mõistad mind, Kadriann?»

Kadriann mõistis. Ja kahvatas.

Kolmeteistkümnes peatükk

Põnniine silmanurk läigib märjalt. Kärnkonn Porru salakartused lähevad tõeks. Papagoi Plint kaotab kaks sabasulge, Mariann — lahingu. Vanale Plindile meenub Benjamin II Pisuke; ta loeb moraali ja tasuks kostitab end tükkisuhkru ning küpsistega. «Nüüd usun ma seda surmkindlalt, hii!» Kadriann ütleb end teadvat, mis teeb.

Kadriann oli ikka alles näost kaame.

«Põnni,» ütles ta. «Mul on hirmus saladus!»

Põnniine itsitas:

«Ma kohe ei tea,» ütles Kadriann. «Saladust ei tohi ju avaldada. Ei tohi ju, Põnni?»

«Hii!» itsitas Põnniine. «Kui sa juba ütled, et ei tohi, siis räägid ikka välja!»

«Ainult et kui sa edasi ei räägi?» kõhkles Kadriann.

«Aga ma ju ei räägigi!»

«Aga kohe ausõna?»

«Kohe ausõna!»

Kadriann mõtles. Siis hingas sügavasti sisse.

«Põnni,» ütles ta. «Silver Ükssilm tahab sind ära röövida!»

Põnniine itsitas. Ja alles mõni hetk hiljem taipas. Ta nägu muutus kohkunult tõsiseks.

Tüdrukud vaatasid teineteisele tummalt otsa.

«Ta vahetab su kulla vastu,» ütles Kadriann ja ta häälväratas reetlikult. «Aga kulla vahetab rummi vastu.»

Põnniine neelatas. Ta silmanurk hakkas kahtlaselt läikima.

«Aga ma ju kinkisin talle pikksilma!» nuuksatas ta.

«Aga ta jälle ei saa midagi parata!» nuutsatas Kadriann.

«Sest ta on hirmus mereröövel ja ta peab oma rummi saama.

«... selle ehk saanud ka, aga pikksilma küljes oli neist kõige jälle liiga vähe alles, ja enne seda olid need põlled olnud Silver Ükssilma peidetud varanduse kaart!...»

Molemal olid silmaääred juba päris punased. Nad istusid mõlemad alla. Nende ninad lurisesid.

«Mida ta mu röövib?» nuutsus Põnniine.

«Ma ei tea,» nuutsus Kadriann.

«Aga kas sa tead, kuidas röövimine käib?»

«Aga kuidas ma seda tean!»

«Kas see on väga hirmus?»

«Ma ju ei tea!»

«Aga ikki röövib ta meid mõlemaid?» tärkas Põnniinel silm lootus. Kadriann mõtles. Siis raputas nagu pisut pettunult pead.

«Kui!» ütles ta. «Ta lihtsalt ei saa. Ma olen ju ta enda tütar.»

Põnniine ohkas ja mõlemad jäid vaht.

Aga venis. Ent siis äkki haaras Põnniine teisel käsivarrest

«Kui! Kadriann!» hõiskas ta. «Aga meil on ju kärnkonn?!»

«Mõeldud kärnkonn!»

«Kindlasti on ta printsess!» seletas Põnniine õhinal. «Ta tuleb ainult nõidusest vabastada. Vaeseke, kui hirmus on tal elada seal niiske ja pimedas trepi all! Keegi ei hoolitse ta eest ja mitte keegi teda ei armastal. Aga teda tuleb ainult armastada ja ta saab silmapilk nõidusest vabaks. Meie hakkame teda nüüd armastama! Ja kui ta nõidusest lahti saab, siis annab ta meile kindlasti palju kulda, sest ta ometi on ju printsess! Aga meie anname selle kulla Silver Ükssilmale, ja ta saab kulla eest nii palju rummi kui ainult tahab ja tal pole üldse tarvis ühtki naist ära röövida!»

Vaene kärnkonn Porru — kui õigeks ta kartused nüüd äkki muutusid! Hirmsasti mõtlematult oli ta vundamendikivi alla kaevanud uue uru kohendanud, õigem olnuks kas või ajutiseltki vahetada. Tõsi, pisitasa ja omaette oli Porru selle üle ka tõukem kui ühe korra mõelnud ja, mine tea, oleks ehk mõtte teoks teinud, kui vaid suksu Miku-Paka poleks jäänud talle Tonu seltsita.

«Ausatunud naaber,» oli suksu kärnkonnale ohtes pihtinud, «ma tunnen, et olen teie ees kangesti süüdi. Ma olen vahepeal palju läbi elanud ning targemaks saanud. Nüüd ma tean, et minu naaber ei ole üldsegi tahtis, kes kellest või millest sõltunud on, tahtis on ainult, et süda oleks õigel kohal. Teil on, kallis Porru, ja ma oleksin kõige õnnelikum puuhobune maailmas, kui ma võiksin teada, et te ei ole minu peale ei solvunud ega pahane, ehk ma teile küll nii üheks kui teiseks olen teinud põhjust andnud!»

Miku-Paka ülestunnistus liigutas tublit kärnkonna hinge põhjani.

«Kallis naaber!» ütles ta. «Kallis naaber...!» Rõõmsad videvikutunnid tulid Kirdetalu köögitrepi kõrvale tagasi, südamlikumad ning siiramadki veel, kui varem olnud, ja kärnkonn Porru heitis ümberkolimise mõtted peast.

Nüüd oli kõigega lõpp. Otsekui muinasjutuprintsess oma kristallpalees istus vaene Porru pehmetel nukupatjadel kõrge seinalises klaasanumas. Armutu päikeselõõsk torkis kui tuhandete teravate nõeltega kärnkonna tundlikku nahka, helkis ja sillerdas silmipimestavalt klaasil. Hardunult kükitasid klaasvangla kõrval Põnniine ja Kadriann.

«Meie ilus, väike, armas kärnkonn!» sosistas Põnniine. «Sa ju näed ja tunned, kui väga me sind armsaks peame!»

«Kui väga me sind armastame!...»

«Me tundsume su kohe ära...» sosistas Põnniine. «Ma ütlesin kohe Katile: ta on võlutud! Nüüd me päästame su ära!»

«Päästame su ära!» kinnitas Kadriann.

Mõlemat valdas harras õnnetunne.

«Põnnil!» sosistas Kadriann. «Vaata, tal vist läksid silmad märjaks!»

«Oi ja!» öhkas Põnniine. «Ta on nii õnnelik! Ta ju saab kõigest aru!»

«Oh inimeselapsed!» ahastas vaene kärnkonn. «Miks teie ainult nii kangesti ei taha aru saada, et igaüks on vaid see, kes ta on!» Ja ta oli tõepoolest pisarais, sest hunnitu päikesesära klaasil ning kogu laotuses nuhtles halastamatult ta malbeid valguseargu silmi.

«Oi, Kati!» hüüatas äkki Põnniine. «Me oleme sootuks unustanud: vaene printsess on vist juba kaua aega söömata!»

«No muidugi on ta ju söömata!» hüüdis Kadriann.

«Aga mida me talle pakume?»

«Aga küpsiseid loomulikult! Ja ka kommi ei ole talle vae-sekesele keegi vist enam ammu pakkunud!»

«Aga... Aga kas kärnkonnad küpsiseid üldse söövad?» märkas Põnniine äkki kahelda.

«Kärnkonnad!» põlastas Kadriann. «Ta ometi on printsess!... Jaa, Põnni, nii me just saamegi teada, kas ta ikka on tõeliselt võlutud!»

«Sul on hirmsasti õigus. No muidugi, Kati, hii!...»

Kilgates jooksid tüdrukud minema.

Vaene Porru oli palavuse kätte lämbumas. Ta oli osav ronija, see tubli kärnkonn, kuid klaassein oli järsk ning libe ja ta käpakesed ei leidnud sealt vähimatki pidet. Tükk aega asjatult rassinud, vajus Porru pooloimetuna oma kuningliku vangla troonipatjadele tagasi.

«Kallis printsess,» vabandas Põnniine veidi murelikult.

«Al lüka pisut kaua aega ja me pisut, hii! petsime sind...»

«Aga min on sulle küpsiseid,» ütles Kadriann. «Need on ju head küpsised ja Marianne enda tehtud. Ma tõin sulle ka neli tükki, ja sellest vist peaks piisama, sest... sa ei ole nii väga suur.»

«Aga need kommid jälle, mis me sulle lubasime...» Põnniine hakkas kogeleva. «Sa vist ei tea, aga meil olid varem ka kommid, Sike ja Vike, nad hakkasid nüüd pikksilmaks, ja... Aga enne kui nad hakkasid, olid nad jälle kõik kommid söönud, hii-hii... Aga mina siis jälle tõin sulle suhkrut, ka neli tükki, ja suhkur on kommidest veel paremgi, sest see ei jaha hambaid valutama... Nii et võta, kallis printsess, mis tahes, et sa praegu veel kärnkonn oled, ole lahke!» Ta asetaski Porru ette küpsistele lisaks neli tükki suhkrut.

Küpsised lõhnasid imalalt ja raskelt. Kärnkonn ei olnud oma elu jooksul midagi nii vastikut veel sisse hinganud. Ta lõi talle pähe. Porru sulges silmad ja ta pea vajus veel maha.

«Kui viisakas ta küll on!» sosistas Põnniine paljalt hingetõusuga. «Kui kaunilt ta tänab!»

«Tõeline printsess!» öhkas vaimustunult Kadriann.

«Jah, armas! Söö!» virgutasid mõlemad kärnkonna. «Meid ei maksa karta, hakka aga julgesti pihta!»

Kärnkonn ei liigutanud end. Ainult ta laud väratasid.

Tüdrukud vaatasid teda veidi nõutult.

«Hii!» itsitas äkki Põnniine. «Kati!» sosistas ta teisele hingetõusuga kõrva. «Aga äkki ta... häbeneb meid? Saad sa aru, ta on printsess, aga praegu on ta ju kärnkonn ja... ta lauakommi...»

Ta ju ei saa praegu väga ilusasti... seda teha...» Kadriann ajas silmad rõngasse, siis noogutas mõistvalt.

«Muidugi!» ütles ta. «See on just see, mida mina ka mõtlesin. Head isu!» ütles ta kärnkonnale ja tegi niksu. Sedasama tegi Põnniine ja lisas:

«Hii, me tuleme sulle varsti jälle seltsiks!»

Krutatud ning põnevil, marssisid mõlemad minema.

Ainult üksindus oli see, mida vaene Porru oma õnnetuses juba nii kauge rohkem ihkas. Ent seda lohutust ei jätkunud talle enam.

Kõigest, mis me papagoi Plindist teame, võib jääda mulje, et ta mõnavara oli kaunikesti piiratud. Teatud mõttes see oligi, sest ta ainult teatud mõttes. Tegelikult oli ta suur lobiseja. Kui papagoikeeles vatras ta ilmlõpmata ja lobises kõik maad üksteisest kokku. Loomult kasina jutuga Silver Üksilm ei suutnud murkrohelist meistervadisejat tihtipealegi välja kannatada; tüdimuse korral ta lihtsalt kihutas papagoi oma õlalt alla ja lahvarrele minema. Vana Plint solvus neil puhkudel koleks, mõlmas hirmsat mereröövli jultunult lolliks ja karistas teda.

teda enda arvates rängalt — jättis mereröövli oma seltsi tükiks ajaks ilma. Õigupoolest papagoile isegi meeldis Silver Üks silmaga vahetevahel kakelda ja selle juurest näiliselt surmanõlvunult jalga lasta. Sest papagoi Plint oli kohutavalt uudishimulik, aga riipäevil avanes talle võimalus solvatu püüa õigusega oma nokka igale poole vahele toppida. Tavaliselt tundis ta siis kohe kõõli. Vaistlikult aimates, kui vähe Mariann teda sallib, kiskus papagoi ometi nagu magnetiga Mariann lähedusse, kui see vaid kõõgis askeldas. Nii tänagi.

Kõõk oli kuum kui põrgu eeskoda. Ent missugused lõhnad siit ninna löid!

«Mar-r-r-rann, pr-r-rgut, ter-r-re!» kriiksus papagoi ja laskus robinal kardinaisse.

«Püha jumal — kardin!» karjatas Mariann ja kahmas kähksepiitsa järele. Vana Plint käätsatas, kribis hiirväledalt mööda kardinat üles ja peitis end kardina-puu taha. Siia ei pääsenud Mariann oma kärksepiitsaga ligi.

«Kr-rat ja pr-rgu, Mar-r-rann!» itsitas papagoi ja kiikis ühe silmaga üle kardina-puu. Mariann oli seda juba oodanud, ta äigas uuesti. Mõistagi ei saanud ta õrritajale pihta ja see vihastas teda veel enam. Ainult seda vanale Plindile vaja oligi. Ta luksus naerust.

Mariannel olid küpsised ahjus. Tal ei olnud mahti papagoiga pikemalt jahtida. Hetkel, mil ta küpsetusplaadi ahjust välja tõmbas, laskus vana Plint valkkiirelt köögilauale ja kahmas küpsise nokka. Niisama kähku sööstis ta kaitsva kardina-puu varju tagasi. Kui siis Mariann plaadi lauale tõstis, hakkas ülal kardina-puu taga miski krõbisema ja aknalauale sadarakibinal küpsisepuru.

«Oi nurjatut elukat!» karjatas Mariann. «Nüüd tood oma naha turule!» Ta jättis küpsised sinnapaika, kahmas kärksepiitsa ja ronis köögilauale.

«Pr-rgut, pr-rgut, Marr-rann, pr-rgut!» sõimas papagoi ja laskis küpsise nokast. Mariann lajatas kärksepiitsaga kardina-puu vahele, ent kaval lind libistas end vilkalt kardinat mööda alla. Sealt vupsas ta küpsetusplaadile. Mariann jalahoop pühkis pool lauda tühjaks, ent papagoi kükitas juba pliidikummil. Mariann viskas teda kärksepiitsaga, kuid muidugi viskas mööda. Plint pööras silmi ja lausa rõkkas lustist, Mariann aga hüppas laualt maha ja rebis nagist köögirätiku. Ta keeras selle nuudiks.

Vana Plint kaotas kaks sabasulge, Mariann — lahingu. Ülimalt lõbustatuna tuiskas mürkroheline huligaan köögiuksest välja. Nüüd oluks paras aeg Silver Üks silmaga jälle lepitust otsida, ent papagoi otsustas enne veel maja ümber pisut ringi vaadata. Muidugi torkas päikese käes sillerdav klaasanum talle juba varsti silma.

Papagoi laskus nõuservale.

Avaletu hämmastas lindu nii, et ta ei saanud hulgal ajal mõelda midagi. Ta uuris nähtust küll ühe, küll teise, küll ühe teise silmaga.

«Pr-rgut!» kraaksatas ta viimaks ja ajas suled kohevile.

«Pr-rgut!» Ja pistis papagoikeeles kiruma:

«Pr-rgut — kilpkonn aeleb kesk päist päeva pidžamas ringi! Lõngune kombelõtvus, missugune moraalilagedus, must mõistus ja häänihiilgamine! Mida ni logedat ei ole mu kadunud vanavaaremagi poole silmaga näinud! Urjahn, urjahn, ah malle pesuväel tolgendamast!»

Vana Plint hurjutas ja sõimas, kuid kärnkonn Porru oli taluvusest nii ära vaevatud, et laskis papagoisulgedes moraalilagedust ilulugemise surm-ükskõikselt kõrvust mööda. Ainult ta ei saanud veel enam norgu.

«Ah ei saa silmigi lahti?!» tänitas papagoi. «Ennekuulmatu lõng! Igatahes! Mida peaksin ma sellest arvama?» Ta arvas kogu ja arvas end siis ära arvavat.

«Pr-rgut!» kraaksatas ta ja ketras siis oma keeles edasi: «Pr-rgut — oled ju täis, must džungliöö ja häänihiilgamine, täis «Hildegardi» pootsman Benjamin II Pisuke! Nii kui Benjamin II Pisuke oled sa oma kuue kõrist alla lasknud ja peitnud oma pesupaljasust nüüd klaasi taha. Sõge kilpkonn, oleksid sa endale vähemasti tüki roguskitki ihu ümber muretsenud, nagu tegi too lakard Benjamin II Pisuke! Oh häbi, oh lakardlust, oh kommete langust — kilpkonn käib palmiviina joomas!» Vana Plint turtsus põlglikult, ent siis leidis ta pilk mõnigi suhkrutükkide jaoks.

«Laga targemaks!» kriiskas ta. «Kilpkonn aeleb suhkrurõõru keskel! Mida kostnuks selle kohta mu kadunud vanavaaremagi? — Igal nurjatusel olgu omad piirid! — ütelnuks ta «Pr-rgut ja tõesti!» Papagoi hüppas anumasse ja haaras suhkrutüki nokka.

«Lõngasamas nõuserval pistis Plint pintslisse kõik neli suhkrutüki, ja ehkki ta sai neist kaelani täis, mahutas vana ahne-«Pr-rgut» ka küpsised kõhtu. Nüüd oli liigsöönu keskpaik mõnda aega, et iga sõna oleks ajanud ta hingeldama. Seepärast mahutas ta Porru vaid hukkamõistvalt pead ja lendas Silver Üks silmaga ära leppima.

Aga sedajagu tulid juba Kadriann ja Põnniine. Nad tulid hõlvitavalt, põnevusest hing kurgus, ja jäid anuma juurde talutuna seisma.

«Lõngand!» sosistas Põnniine.

«Lõngand!» sosistas Kadriann vastu. Nad vaatasid teineteisele mõtlikult hämmelduses otsa.

«Hii — ja ta ongi kõik ilusasti ära söönud!»

«Vaeseke — ta oli ju ka nõnda hirmus pikka aega sõi mata!»

«Kui armsasti ta nüüd magab!»

«Jah, aga ta ei ole vahepeal üldse suuremaks läinud,» kurtis Kadriann.

«Ta ei peagi minema!» vaidles Põnniine vastu. «Ta on ju võlutud. — Nüüd usun ma seda surmkindlalt, hii!»

«Ma olen seda kogu aeg uskunud!» kinnitas Kadriann. «Ainult, et... et millal ta siis nõidusest lahti saab?»

«Öösel!» ütles Põnniine kindlalt. «Tingimata öösel. Homme hommikul, Kati, on ta juba printsess! — Hii!»

Nad vaatasid teineteisele uuesti otsa. Mõlema silmis säras erutus.

«Jaa, Põnni, aga see on ikka pahasti ka!» ütles viimane Kadriann. «Kui ta saab öösel printsessiks, kus ta siis on? Printsessi ei tohi ometi ööseks õue jätta. Ta võib äkki külmetuda, ja pealegi see ei ole viisakas ka!»

Oli, mille üle mõelda.

«Aga tупpa teda viia ka vist ei tohi?» arvas Põnniine.

«Mitte mingil juhul!» nõustus Kadriann.

Nad mõtlesid veel. Ja siis ütles Kadriann:

«Põnni, ma tean küll, mis me teeme. Me peidame ta öhtul sauna. See on igas mõttes hea. Seal ei sega teda mitte keegi. Seal ei hakka tal külm. Ja me paneme uksele väljast puu taha, et ta äkki ei saaks jalga lasta, enne kui ta meile kulda andnud on. Neil printsessidel, ma olen kuulnud, hakkab teinekord hirmsasti igav ja siis nad muudkui laseksid jalga, kas või mereröövlite laevalt!»

Põnniine itsitas ja sellega oli see tähtis küsimus loetud lahendatuks.

Neljateistkümnes peatükk

«Lähme ütleme printsessile tere hommikust!» Põnniinel hakkab nina lurisema. Silver Üks silma juurde läheb mereröövli tütar. Hirmus mereröövel vaatab asju Wilhelm Krognoni vatsa pidi. Jagatakse kahvli ja lusikat. Mariann otsustab üht anumat kange tuhaleelisega tublisti uhta.

«Kati!... Kati!... Kadriann!...» Öösärgis Põnniine raputab magajat käsivarrest. «Kati, tõuse üles, Kati, noh, Kati!...»

Ünusegaselt vigisedes tõusis Kadriann voodis põlvili. Päikeseülesti pörandal ei olnud hoopiski selles kohas, kus Kadriann voodi arkamise ajal oli harjunud nägema. Maja oli kummaliselt vaikne. Ainult köögist kostsid Marianne sammud ja kõlksatasid.

«Kati!» sosistas Põnniine. «Kati, tõuse üles! Lähme ütleme printsessile tere hommikust!»

«Oo!» ahhetas Kadriann keset haigutust ja virgus otsekohe. Ta hõitis teki pealt. Kikivarvul hiilisid mõlemad toast välja.

«Hii! Vaata ainult, Kati, kui vara on!» vaimustus Põnniine. «Ja vaata, kui ilus, hii!» Aga Kadriann ei mahtunud varase hommiku imetlemiseks pilkugi raisata; ta haaras teisel käest ja nagu roosa haldjapaar vudisid mõlemad öösärkide lehvides sauna juurde. Siin jäid nad ukse taha seisma ja vaatasid teineteisele äreva naeratusega otsa.

«Hii-hii!» itsitas Põnniine. «Kui me algul vaataksime aknast?»

Kadriann näksis hammastega huult.

«Ei, see ei ole viisakas,» arvas ta.

Nad küülatasid. Siis hingas Kadriann sügavasti sisse ja tõmbas välisukse valla.

Teineteisel käest kinni hoides tipsisid nad kikivarvul ruuturuumi ukse taha. Kuulatasid. Vahtisid teineteisele uue silma, hing põnevusest kurgus.

«Aga kui vaataksime aknast?» sosistas Kadriann.

«Hii, aga see ei ole ju viisakas?» sosistas Põnniine vastu ja tegi südame omakorda kõvaks.

Leiliruumi uks oli kinni. Kuid uksele toeks pandud lauajupp vedeles põrandal. See oli halb märk, koguni väga halb märk.

Kartused läksid tööks: sauna leiliruum oli tühi. Siin ei olnud ainsat hingelist. Aga mis kõige hämmastavam — ka anum oli kadunud.

Tüdrukud kükitasid nõutult leiliruumi lävepakul.

«Igatahes sai ta nõidusest lahti!» arutles Põnniine. «Kui ta ei oleks saanud, siis ta oleks praegu siin. Aga siis tal hakkas igav ja ta logistas ukse kallal, kuni puu eest ära langes, ja siis ta läks välja.»

«Aga miks ta purgi kaasa võttis?»

«Suveniiriks ju, kas sa siis ei tea, hii?» itsitas Põnniine. «Nüüd võetakse kõik asjad meeneks kaasa, mõned isegi võtavad võõraid autosid. Ja muidu ta oleks pidanud võtma trepi all selle suure kivi, mille all ta elas, aga nõu ju oli palju kergem ning ilusam ka. Ja kui ta oma kuningriiki jõuab, siis ta paneb sinna purki lilled ja me tuleme talle alati meelde, hii!»

See oli ilus seletus ja sobis printsessi tegude äraseletamiseks suurepäraselt. Ent Kadrianne ilme muutus üha murelikumaks.

«Aga kuld?» ütles ta. «Igatahes see printsess on hirmsasti tänamatu ja mõtleb ainult iseendale. Ta ju teadis küll, et meil on seda kulda kohe hädasti tarvis... Nüüd ei ole sellest mingit kasu, et me ta nõidusest lahti päästame.»

«Oi, Kadriann — aga äkki ta just läkski kulda tooma?» astus Põnniine printsessi kaitseks välja. «Ja muidugi ta laski! Ja just kulla jaoks võttis ta nõu kaasa. Sest kuidas ta siis kulda toob, kui tal pole seda millegi sisse panna?»

«Aga siis ta jälle oleks pidanud meile ütlema!» jäi Kadriann endale kindlaks. «Ja see pole üldse viisakas niimoodi omapead ära joosta. Pealegi, kuidas ta tühja kõhuga läheb?»

Tühi saun oli muutunud ebaõdusaks. Jahedavõitu oli siin ka. Ning nad mõlemad olid paljalt öösärgis.

Sauna välisukse ees laskus Põnniine kükakile ja uuris äratambitud jalgrada.

«See on väga imelik!» ütles ta. «Siin pole ühtegi jälge. Aga ometi peaks olema. Sest tal peaksid jalas olema hästi pika ning peenikese kontsaga kingad, nii, kui Tuhkatriinul, hii!»

«Pii» ütles Kadriann. «Ta hoopis peaks olema paljajalu. Kuid kui ta kärnkonn oli, siis polnud tal ju üldse midagi jalas.»

«Hii!» itsitas Põnniine. «Ent siis peaks ta vaeseke olema ka...»

Nad vaadlesid selle üle hulk aega, ilma et oleksid ühisele otsusele jõudnud. Aga kui nad siis igaks juhuks ka veel sauna taha vaatasid, ootas neid seal uus, sootuks ebameeldiv nähtus.

Heinamaalt kõrge rohu seest helkis neile vastu...

...anum.

«Ta on selle ära visanud!» ütles Kadriann ja ta huuled tõusid prunti.

«Heut ta mõtles ümber ja võttis hoopiski kivi!» ütles Põnniine. «Ta oli selle all ju nii hirmus kaua elanud, aga purgis selle ühe päeva.» Ent kui nad trepi alla vaatasid, siis oli vaadlemendikivi seal alles.

Mõlemad kükitasid trepi kõrval ega vaadanud teineteisele otsa.

Põnniinel hakkas nina lurisema.

Kadriann tõusis.

«Mariann,» ütles ta köögiuksel, «kui sa lubad, siis me läheme...» Põnniga täna hommikul mere äärde pesema.»

Mariann lubas ja nad läksid. Veel kunagi varem ei olnud nad kahekesi nii sõnatult ning pikkamisi oma käimisi käinud. Nad läksid Lastemadalale. Hoopis vastupidi — jooksu ja tralliga jõudsid nad siin alati kohe vette, nii et pritsmed ja veetolm olid pea lendasid.

Täna päntsisisid nad nagu pisukesed elevandipojad tümpsata tüpsat mööda lainjat põhjaliiva. Ent siis jäi Põnniine seisma ja hakkas varbaga liivas urgitsema.

«Ükstakõik!» ütles ta. «Ükstakõik! Aga ikka on hea, et me ta nõidusest ära päästame!» Ta vaatas Kadriannele silmanurgast otsa. Sellel olid huuled pruntis ja ta ei öelnud midagi. Aga siis ütles:

«Lõppude lõpuks olen ma mereröövli tütar! Ja Silver Üks- silm saab seda kohe tunda!»

Silver Üksilm istus oma meremehekestil. Ühes käes oli tal pihlakall, teises rannast leitud pöögilauake. Omaette pomisedes teges ta energiliselt mõttetööga.

«Wilhelm Krogmann...» pomises ta, «Wilhelm Krogmann...»

«Silver Üksilm!» ütles Kadriann ja vaatas hirmsat meremehele parasjagu kulmu alt. «Silver Üksilm, sinu juurde tule mereröövli tütar!»

Hirmus mereröövvel tõstis pea. Ta pilk oli hullusti hajevil. «Wilhelm Krogmann!...» pomises ta ja tõrjus Kadrianne pihlakallaga. «Mizzuguze iluza männipuust rehavarre olete teie rahunud!... Ahzoo? Ja siis see nimi — Wilhelm Krog-

mann?!» Ta vaatas Kadriannele vandeseltslaslikult silma. «Ma võin selle peale mürki võtta, et ta on puhastverd väljamaalane, kirevase pihta! Sulaselge Saksimaa sakslane!»

«Aga kes siis?» küsis Kadriann tärpanud huviga.

Silver Ükssilm vehkis tõrjuvalt pikksilmaga.

«Aga kuula edasi, Kadriann: Hamburg, Holstein, Hannover, Berliin, Breemen! — Mida need sulle ütlevad, Kadriann?»

Need ei öelnud Kadriannele mitte midagi.

«Haa!» vehkis hirmus mereröövel pikksilmaga. «Ta võib olla pankur! Ta võib advokaat olla!... Jõukas laevaomanik ehk reeder!...»

«Aga kes siis?» küsis Kadriann uuesti.

«Tema, kelle kutsu mu läbinägeliku pilgu all osutus kass Ramapuraks, tema, kellelt ma ta inkognito kui maski näolt maha rebisin, tema — Wilhelm Krogmann! Ho-ho-hoo-ho-hoo! Aga kui asja vaadata Wilhelm Krogmanni vatsa pidi, siis, Kadriann, see paistab juba kuue meremiili pealt välja, et nii kerekas isand ei ole ei pankur, ei advokaat ega reeder, vaid — kaupmees. Kaupmees, just! Aga seal, Hamburgis, Holsteinis, Hannoveris ja nii edasi, seal asuvad ta kaubakojad ning kontorid! Sa kuula, Kadriann: Breemen — Wilhelm Krogmann ja soolapekk ning heeringas, Berliin — Wilhelm Krogmann ja pudrud-kapsad, Hannover — Wilhelm Krogmann ja laevatakid-köiekanepid... Kas ei kõla see uhkelt ning esinduslikult, Kadriann?! — Aga siis, kuula vaid: Hamburg, meremeeste ja laevade linn! Mida pakub Wilhelm Krogmann merehuntidele, kelle kõrid ajavad pindu Breemeni soolapekist ning heeringast? Aga õlut, aga džinni pakub neile hulganisti suurkaupmees Wilhelm Krogmann, kirevase pihta! Pane tähele — rummi! Rummi ilmtingimata, hoo! — Ta on mul peos!»

Hirmus mereröövel kargas oma kastilt püsti.

«Kadriann, mereröövli tütar!» ütles ta pidulikult. «Nüüd, kus mul on pikksilm ja pea plaane täis, nüüd algab meie tõeline mereröövli elu. — Me jätame Felslandi ajutiselt maha ja asume ümber... pst!» Ta tõstis näpu suule.

«Kuhu, Silver Ükssilm? Kuhu?» Kadrianne silmad kiiskasid.

«Pst!» hoiatas Silver Ükssilm. «Mitte ühele hingele mitte üht sõna! — Me jätame Felslandi maha ja lööme oma laagri üles... Vesipangamaale!»

Kadriann ahhetas. Ta säras valmistusest. Ent siis äkki tuli talle midagi meelde ja ta muutus hoobilt tõsiseks.

«Silver Ükssilm,» kostis ta jahedalt, «sa pillasid noa, ja on muidugi väga kahju, et see ei olnud Lampjalg Jack...»

«Kadriann!» ütles Silver Ükssilm etteheitvalt. «Kadriann!»

«Aga kui see oleks olnud Lampjalg Jack?» ründas Kadriann.

Hirmus mereröövel muutus tusaseks. Ta koguni mörises. Ja kadriann pugus Kadrianne pilgu eest kulmu alla peitu.

«Mõmises ta väga karuse häälega. «See on see

ja lusikas. Ja lusikas ka veel... Mmm... Aga sa ju

meeldub, Kadriann, kuidas sai öeldud: naised...»

«Aga kui see oleks olnud Lampjalg Jack?» trotsis Kadriann.

«Aga unusta, Silver Ükssilm: mina pillasin kahvli ning

aga ma olen mereröövli tütar!»

Hirmus mereröövel mõtles. Hirmus mereröövel ägises ja

«Kahvel...» pomises ta. «Kahvel ja lusikas, just, lusikas

... Noh muidugi — lusikas, just nimelt lusikas!»

Hirmus mereröövli nägu selgines ning lõi uuesti särama.

«Kadriann!» ütles ta. «Aga see on ju suurepära! Just

aga ma seda mõtlesingi! — Milleks mulle veel kahvli, kui

«Lusikas?! Nimelt! Hoi! oma kahvel endale, Kadriann, veel

«võtame ta kaasa! Võtame kaasa, kirevase pihta, ho-ho-hoo-hoo!»

Kadriann pühkis silmad Silver Ükssilma püksisäärde kui-

«Ja hirmus mereröövel pistis miskipärast kõhima. Aga siis

«... otseselt tellimise peale sisse papagoi Plint ja kõik asjad

«... oma kohale. Ivake aega hiljem juba saatis Mariann

«... nelja teelist pisut murelikuvõitu pilguga, ohkas, ja

«... ühe õue sauna poole. Üks pisuke argipäevane mure oli tal

«... ohtu ja hommikugi takkapihta ära rikkunud. Nimelt oli

«... saunast leidnud sinna seletamatul viisil sattununa

«... kungisoolamise nõu. Jälestaval kombel losutas selles vas-

«... poleldi kärvanud kärnkonn. Mariann lennutas ilge eluka

«... saunamaga sauna taha heinamaale.

«... hilisõhtul oli tal hakanud nõust kahju. Nüüd korjas

«... talle ules. Oma suureks lohutuseks raibet Mariann purgist

«... leidnud, mille põhjal ta täitsa õigesti järeldas, et kärnkonn

«... polnud surnud.

«Ta otsustas anumad kange tuhaleelisega tublisti uhta.

Viieteistkümnes peatükk

Hirmus mereröövel võtab kübara peast. Kirderanniku rahvas rajab Uus-Felsslandi. Silver Üksilm leiab, et aeg on küps. Kadrianne silmis tantsivad kuradikesed. «Kikerda, Miku-Paku, kikerda!» Neiu Kristiine röövitakse. Hirmsale mereröövlile Silver Üksilmale saab osaks vapustav elamus.

Üleskääritud püksisäärtega Silver Üksilm rügas läbi merelaiult laiule otsekui Suur Tõll läbi Soela väina. Lisaks tüüakale seljakotile ratsutasid ta kukil kordamööda Kadriann ja Põnniine, ja nagu ikka, lehvis papagoi Plint uljalt ta õlest röövlikübaral. Päev oli lämbe ning meri tüüne, põuase, taevas lõõskas lausa küpsetavalt päike, ent hägune silmapiir reetis, et kuskil taevaservas juba sepitsetakse värskendavat äikest.

Rasked higipärliid veeresid Silver Üksilma kulmudesse ning habemesse, ent hirmsa mereröövli ilmet kirkastas sügav sisemine rahuldus. Püstipäi trotsis ta päikest, palavust ning lämbet tuulevaikust. Aeg-ajalt tõstis ta silma ette oma pikk silma ja selle okulaarides virvendas kutsuvalt eesmärk — mererüpest kõrguv saar.

Ja siis viimaks jäi selja taha viimane laiuvahe. Vesipangamaa sirutas tulijate jalge alla vikatiterana pika, kitsa ning teravaseljalise neeme. Silver Üksilma taldade alt veeres klõbinal lainete lihvitud klibu, aga ta rinda ning küünarnukke peksid hiiglaslikud merikapsapõõsad. Ja siis juba rühkis ta mööda järsku klibuvalli üles.

«Issand — hii!» hüüatas Põnniine. Hirmus mereröövel ägas käeseljaga üle otsmiku ja võttis papagoi koos kübaraga peast.

...et protesteerinudki; isegi vana Plint oli pilgule avanevast mehest vapustatud.

Ümmastavalt valge kantsimüürina piiras saart elutu, päikse- ning tuultes pleekinud klibuvall, kiivalt varjates juhus- morelliste pilgu eest hunnitut vormidetulva, mida nii hellalt oli pillatud nii väikesele maakillule keset merd. Kõll lugematute astangutena, küll hambuliste sammastena kõrgemad krobelsed sammaldunud kaljurahnud, kujundades kõige raskemalimisemaid nišše, nõgusid ning orge. Majesteetlike karmadusega kaunistasid astanguid kõrged ja sihvakad klibud. Otsekui aedniku targa käega mulda pandult röömus- maa harvad dekoratiivsed pihlapuud. Aga pihlade, kad- maste ning kaljude vahel roomas koheda tumerohelise vaibana muudkui hoiduv magesõstar ning kibuvits, moodustades saare astangulisele põrandale kõige fantastilisemaid mustreid. Ja kõige selle üle ääretu taegasina ning hääletus!

«Ho-ho-hoo-ho-hoo-hooooo!» hüüdis hirmus mereröövel Vesipangamaale oma tervituse. Kaljud saarel hõikasid talle kummitavalt vastu.

Siia pani Silver Üksilm kübara uuesti pähe.

Maar ei olnud eriti külalislahke. Sageli sulges läbitungi- maku kibuvitsa- ning magesõstrapadrik ränduritele tee. Ent vaev ei jäänud tasumata — ainult mõni samm, ja teelistele avanes uus, lausa valutamapanevalt ilus vaade. Ainult kummitavalt suudaks seda kõike edasi anda!

Nii jõudsid teelised saart läbivale kõrgendikule. Kogu Vesi- pangamaa avanes siit pilgule kui peopesal.

«Silver Üksilm!» hüüdis Kadriann. «Silver Üksilm! Siia tuleksin ma jääda kohe elu lõpuni!»

«Me rajame siia asunduse, Kadriann!» hüüdis Silver Üks- ilm pidulikult ja libistas peremeheliku pilgu üle saare. «Et me oleme Kirderanniku rahvas, siis ka sellel maal püstitame me oma koja — kirdesse!»

Kirdes avastasid nad järsuseinalise kaljupanga varjus kauni otu Silver Üksilm asetaski seljakoti maha, võttis kaabu peast ja raputas papagoi selle küljest oma käsivarrele. Ta sirutas end tuijast, kuid langetas pea.

«Vesipangamaa!» lausus Silver Üksilm väarika tõsidusega. «Jumal taevas näeb: sa ei jookse piima ega mett. Meretuul ja tormulaine on su õde-venda; olgu sulle siis pojaks hirmus mere- röövel, kes on selleks Mürmagoonia meremõllus ristitud. Kum- mardan su ees, nagu kummardan ka emamaa Felsslandi ees, ja muutusest teie mõlema vastu ristin selle paiga siin Uus-Felsslan- diks, ho-ho-hoo-ho-hoo!» Ta heitis kübara hoogsalt rohule. Sel hetkel kargas siitsamast kibuvitsapõõsast välja janes, tõusis tagajalgadele, kikitaski kõrvu ja vahtis hirmsale mereröövlile tühedalt otsa. Kadriann ja Põnniine kilkasid kooris, janes kar-

gas veidralt paar sammu kõrvale ja pistis punuma, tüdrukul kiljudes kannul.

«Br-r-ravo, pr-rgut, br-ravo!» kraaksus papagoi Plint ja tuiskas lustist pihlakalatva, hirmus mereröövel aga heitis ka seljale ja kõndis oma asunduse territooriumi samm-sammult läbi. Jõudnud sellega lõpule, hõõrus ta teokalt peopesi ja pak kis lahti seljakoti.

Orgu ei pääsenud nõrgimgi tuuleil ja päike taevas põles lausa kurjalt. Ent Silver Ükssilm ei hoolinud higist, mida kodu rajamine Uus-Felslandi kitsile kaljupinnasele uusasukalt oht-rasti nõudis. Juba varsti ehtis orupõhja hoolikalt pingutatud telk-onn, laiadest kividest laotud lõkkease, jahedust õhkuv toidukelder kaljupanga all... «Ho-ho-hoo-hoo-hoo!» juubel das hirmus mereröövel, kui ta oma kätetöö oli üle takseerinud, ja Vesipangamaa kaljud juubeldasid talle saja- ning tuhande-kordselt vastu. Ta ei olnud tehtu üle vähem uhke, kui vana olla Jehoova oma töö kuuendal päeval müüdis maailma loo misest.

Aga siis heitis hirmus mereröövel pilgu vastu päikest ja ta olekus toimus järsk muutus.

«Kadriann!» ütles ta tumedalt. «Mu aeg on küps! Täna tahan ma saatusest nõuda hüvituse oma rohkete ebaõnnestumiste eest... Ma pean jääma kuni loojanguni üksi.»

Kadriann ja Põnnine vahetasid pilgu. Selles pilgus virvendas ebatavaliste sündmuste ärev eelaimus.

«Kadriann, sa oled mereröövli tutar!» lisas Silver Ükssilm pidulikult. «On tulnud ka sinu aeg. — Sinu katesse, Kadriann, jätan ma loojanguni kõige väarikama papagoi Plindi ja Uus-Felslandi asunduse sel jumalikul Vesipangamaal!»

«Jah, Silver Ükssilm!» kostis Kadriann vaikselt ning tõsiselt. Ning lisas viivitamisi:

«Ja ka oma pikksilma, Silver Ükssilm!»

Hirmsa mereröövli kulm kerkis, siis laskus madalale silma kohale. Ta lau alt sähvatas hirmus pilk. Näis, et veel hetk, ja kohe puhkeb raevutorm.

Ent torm jäi puhkemata.

Sõnatult ulatas Silver Ükssilm pikksilma.

«Hii!» itsitas Põnnine, kuid ta huuled vabisesid.

Kadriann piidles hirmsat mereröövli kulmu alt ja naksas hambad huulde. Siis lõi pea kuklasse.

«Sa võid nüüd minna, Silver Ükssilm!» ütles ta leebelt. «Head kordaminemist sulle!»

Ta silmis tantsisid tillukesed kuradikesed.

Hirmus mereröövel mõrises. Ta pani kaabu pähe. Heitnud Kadriannele mõistatusliku pilgu, pöördus ta minekule.

Laotusealune ei olnud oma sepatööga veel valmis saanud. Ent ääs hõõgus seal täie pingega. Silmapiir oli lahustunud

taajanno hilmusse, ahjupalav õhk püsis liikumatult paigal. Ei olnud nõrka tuulevirvetki! Loodus oli ootamisse otsekui tar-

hirmus mereröövel Silver Ükssilm näis seda kõike mitte mõtvat-nägevat. Ta tuiskas läbi Felslandi, nagu oleksid tal kannul.

Kirdetalu lähistel muutus ta samm ettevaatlikuks ning hii- livaks. Ta koguni tegi talule ringi ümber. Ka siin hakkas talle silma vaid rahu ning liikumatus. Tuulekoja piida küljes noru- tas Miku-Paka, laiavõraliste pooppuude vahele riputa- tud võrkkõiges lamaskles neiu Kristiine, mingi igivana ajakir- janduspaik pükse kaitseks näol.

Silver Ükssilm itsitas endale rahulolevalt habemesse. Ta tundis kühmu selga ning hiilis kikivarvul köögiuksele. Siin kuulatas ta pingsalt mitu pikka hetke ja luuras sel kombel aknaalused ükshaaval läbi.

«Ei ainsat hinge?!» rõõmustas ta kahtlusega pooleks. «Aga kas on siis Mariann? Päevitab rannas? Või koguni kõndis Looderannikule mooridele külla? Kirevase pihta — selle ette- vaatusega on mul õnnel!»

«Miku-Paka!» sosistas ta tuulekoja kõrval suksule kõrva ja kuulatas teda peoga hellitlevalt laudjale. «Miku-Paka, suksu- le! Küllalt norutamisest, suksu! Miku-Paka, Miku!»

Miku-Paka silmis süttis arglik helk. Silver Ükssilm sõlmis ta talad kammitsast lahti.

Miku-Paka!» sosistas hirmus mereröövel tungivalt ja puu- pilgu suksule silma. «Kikerda, Miku-Paka! Kikerda! Kikerda!»

Miku-Paka silmad loitsid kummalises säras. Ta raputas pead ja pruuskas.

«Kikerda, Miku-Paka, kikerda!» loitsis hirmus mereröövel. «Kikerda maha ja kikerda!»

Ja siis see sündiski. Otsekui vastu tahtmist kõverdas suksu Miku-Paka oma kõik kolm esijalga, laskus põlvili, tõmbas ta jalad kõhu alla ja veeretas end selili. Sirutanud kõik viis jala taeva poole, püherdas ta, nõnda et rohutatid ümberringi tõusnud. Siis kargas suksu jalule, puristas ja hakkas maad hõõpima.

«Ma ju teadsin seda, Miku!» Silver Ükssilm hellitas peo- peaga suksu mokki ning koonu. «Ma ju teadsin seda kohe, et see peab meil korda minema. Kirevase pihta, Miku-Paka — ühha kihutame sinuga elu kiireima galopi, ho-ho-hoo-ho-hoo!»

Miku-Paka puristas lustakalt, Silver Ükssilm päästis ohe- liku lahti ja talutas ratsu värvavast välja. Siin kõitis ta looma väravaposti külge ja laksas talle peopesaga sõbralikult laud- jale. Ta tõttas majja.

Neli minutit hiljem väljus Kirdetalu trepile süngeim kuju,

missugust Felslandi Kirderannik iganes näinud. Ta kandis laia, kandadeni ulatuvat musta mantlit, ta pead ehtis kuklasõlme seotud veripunane rätt, aga ta nägu katva musta maski varjust välkus üksanus silm. Kimpukõidetuna rippusid üle ta käsivarre mõningad daamile kuuluvad riietusesemed, rõiva kimbul aga lai must rätt. — See hirmuäratav džentelmen olnud keegi teine kui Felslandi hirmus mereröövel Silver Üksilm oma ametirüüs.

Silver Üksilm seisis trepil. Siis astus ta väarika aeglusega oma tööposti juurde.

Neiu Kristiine magas. Silver Üksilm seisis hetke, siis lukkas ajakirja Kristiine näolt. Väkkiirelt kattis ta magaja silmad musta rätiga.

Neiu Kristiine kiljatas.

«R-rahul!» urises hirmus mereröövel. «Teatan teile, et olete röövitud. Kui käitute mõistlikult, ei juhtu teiega midagi halba».

«Aaah!» kiljatas neiu Kristiine. «Ma minestan!»

«Olge ainult lahked!» urises mereröövel.

«Teie — v-viisakuseta mats!» sähvas neiu Kristiine ja sähmas röövlile pimesi jalaga. Mõistagi mööda.

«Täna, leedi!» hoiatas mereröövel. «Selle väikese meelelahutuse me arvame teie eest võetavale lunamaksule juurde... Olge head, kergitage veidi pead, et ma saaksin sellel ilusal salikesel teie silme ees otsad kukla taha sõlme kõita».

Neiu Kristiine kergitas kuulekalt pead. Ehk küll seotud silmi, oskas ta varitseda soodsa juhuse ja... surus hambad Silver Üksilma peopäka.

Hirmus mereröövel mõiratas. Neiu Kristiine puhkis vihaseks, kuid ei suutnud end kallaletungija haardest vabastada.

«Mu leedi!» ähkis mereröövel. «Kui te mõtlete sama mõtlematult jätkata, siis me äkki loobume lunast ja...»

«Ja?»

«Ja hoopis müüme teid... orjaks!»

«Päh!» turtsus neiu Kristiine, kuid siiski taltus. Hirmus mereröövel mähkis oma ohvri võrkiigesse, kahmas puntra süle ja vallandas kiige otsanöörid. Nagu hiiglasuur must ämblik tõttas ta oma saagiga õueväravale.

«Issand!» karjatas äkki neiu Kristiine. «Mul ei ole ju midagi kaasas! Mida ma endale seal selga panen?!»

«Ärge ärrituge, leedi!» ähkis Silver Üksilm. «Annan au sõna, et me ei vii teid ballile!»

«Te olete jõhkard!» kiunatas neiu Kristiine ja siputas husteriliselt jalgu, nii vähe-palju, kui talle ümber mässitud võrk seda võimaldas. «Jõhkard! Jõhkard! Jõhkard!» Silver Üksilm ainult muigas. Ta haaras ratsmed ja kargas koos oma saagiga sadulasse.

«Nõõ, suksu!» hüüdis ta. «Nõõ!»

Hukuu Miku-Paka ületas iseenda. Ta kabjad puudutasid... Felslandi lagendikud, kadastikud ning männikud lendasid ratsanikest mööda kui kinolinal. Kõrvus tuhidude vahel saatis ratsanikke veetuisk, milles helkis... Vesipangamaa Vikatineemel pildus kiviklibu suksu... Ja siis tõmbas Silver Üksilm ratsmed...

...olid päral.

Hirmus mereröövel hüppas sadulast ja asetaski oma sipleva... Mis salata — kann... Silver Üksilma käsivarred olid sellest kaunikesti...

«Mu leedi!» ütles hirmus mereröövel tagasihoitud uhkuse... «Ma... vapustava elamuse!... Ta astus Kristiinele selja taha...

...lausa pimestas Kristiinet ja ta kattis silmad... Silmi kissitades...

...jäi liikumatuks.

...ei lausunud sõnagi.

...kehitas kergelt õlanukki.

...peatus ta pilk hirmsal mereröövlil. Ta kulmud ker...

«Oo!» hüüatas ta pisut irooniliselt. «Ma ei kujutanud ette... Puudub vaid sameteesriie ning kroonlühter laes, ja ma... Tuhkatriinut muidugi,»... Ta suunurk kerkis pisut...

Silver Üksilm vaikis. Maski tagant ei olnud võimalik näha... oli seal võrdlemisi hapu ilme.

Ka neiu Kristiine vaikis. Ta silmitses väljakutsuvalt maski... Astus siis sammu tagasi, lõi pea kuklasse ja käed...

«Noh!» ütles ta. «Mis te seisate kui post? Mis te vaikite kui... — Lõbustage daami!»

Hirmus mereröövel oma musta maski taga ohkas sügavalt... Ent neiu Kristiine kallutas pead. Ta kuulas...

Nõõ kuulis ka Silver Üksilm häält.

Need olid... Sike ja Vike!

Neiu Kristiine kahvatas. Neiu Kristiine suunurk tõmbles. Neiu Kristiine silmis lahvatas õudus. Neiu Kristiine tõstis oma... ja surus neisse oma hambad.

Ja siis, ehk küll veidi hilinevalt, sai hirmsale mereröövile osaks vapustav elamus, mida ta nii kergemeelselt oli lootnud ning oodanud.

«Is-s-s-s-sand!» karjatas neiu Kristiine. «Ikka jälle see sama! Seesama metsik kolgas, needsamad tobedad poolisüdamed! Aaaaah!» Ta surus peopesad näo ette, ent juba olid tal käed rusikas ja peksid hirmsat mereröövlit vihaselt rindu. Ühtäkki keeras ta kannalt ringi ja tormas teed valimata läbi magesõstrarägu. Ta viskus näoli rohule ja nuttis, nuttis ja nuttis...

Eelviimane peatükk

Kirdeetalus ilmnevad mõnesugused lood. Isand Valgevats avab oma kirju reisikoti. Kiisu Ramapura pesseb silmi. «Tere öhtust, härra Wilhelm Krogmann!» Ettekavatsematu öhtusöök. Isand Valgevats naerab ebatüüpilist naeru. Silver Üksilm jalutab end paduvihma käes. Valtsturakas. «Selle mehe nimi on Lampjalg Jack!» Missugused olid ajad, missugused laevad, missugused olid mehed. Mõni sõna habemest. Hoirassaa ja pudel rummi!

Isand Valgevats tuli Ramapuraga rannast. Ta oli end tublisti leotanud, kassilgi kasuka märjaks kastnud, ja ehk küll ilm oli endiselt lämbe, olid mõlemad reipad ning rahul.

Enne trepile astumist oli isand Valgevats harjunud suksu Miku-Pakale paari sõbralikku sõna lausuma. Sedapuhku leidis ta Miku-Pakast trepi kõrval ainult kikerdamise aseme. Isand pöördi suksu äkki tärganud püherdamislusti hoopiski imeks; meelikuna tundus talle seegi, et suksu üldse oli trepi kõrvalt lahkunud. Isand Valgevats jalutas ümber maja ega näinud Miku-Pakat kusagil; küll torkas talle silma, et ka võrkkiiik, mille ta alles hommikul neiu Kristiine soovil oli üles riputanud, oli nüüd kadunud. Ta jalutas veel ühe ringi ümber maja, kõndis niigi läbi, kuid targemaks ta sellest ei saanud. Vastupidi — ta kõrvad hakkasid äkki kumisema harjumatu vaikusest. Kirdeetalu näis kui välja surnud.

Isand Valgevats vangutas pead ja astus trepile. Mingi eelpluss ütles talle, et ta ka majas ei kohta kedagi. Oma poolele viiva ukse taga jäi ta pöurutatult seisma.

WILHELM KROGMANN
Hamburg Holstein Hannover Berlin Bremen

Niisugune silt ilutses isand Valgevatsa uksele.

Isand Valgevats põrnitses silti ja ta näol oli kaunistest tobe ilme. Kuid siis näis talle midagi nagu meenuvat. Ta pahvatas äkki naerma. Ta lausa vappus naerust.

«Ahsoo?» hüüdis ta naeru sekka. «Ahsoo! Ahsoo! Tuhat põrgut!»

Ent ühtäkki jäi ta uuesti tõsiseks. Ta uitas kogu maja läbi, käis isegi pööningul ja ta ninajuurele hakkas kasvama terav voldike.

«Ahsoo?» pomises ta ja istus trepile. Siin oli ta jõudehetkil ikka istunud Miku-Pakale seltsiks ja nii tema kui iseendaga juttu puhunud.

Isand Valgevats istus mõtlikult trepil.

«Vaata, Miku,» lausus ta lõpuks ja tõstis harjumuslikult pilgu suksule. Ent suksu koht ukse kõrval teatavasti oli tühi.

«Ahsoo?» pomises isand vabandavalt ja voldike ta ninajuurel kerkis veelgi kõrgemaks. «Näed sa siis... Ma ikka arvasin, et olen sinule seltsiks, kuid nüüd akki kukub hoopis vastupidi välja... Hnjaa!» Ta ohkas.

Uksele tuli kass Ramapura, ringutas, lükkas koonuga üle isand Valgevatsa küünarnuki ja volpsas talle põlvedele. Käinud koonuga ka üle isanda nina, asetaski oma esikäpad peremehe küünarvarrele ja kohendas endal olemise mugavaks. Mõnus nurrujorin hakkas hellitama isand Valgevatsa kõrvu.

Isand sügas loomakest hajameelselt kõrva tagant.

«Wilhelm Krogmann... Wilhelm Krogmann — Hamburg, Holstein, Hannover... ja seesamune...» pomises ta mõtlikult. «Noh, sellest kõigest saan ma ju aru. Sellest saan ma aru, aga...» Ja tegi ohates kokkuvõtte:

«Raske on, kui sa oled äkki sunnitud esinema inkognito, ja veel neetult raske, kui pead seda tegema ühe katuse all vana Silver Ükssilmaga!...»

Kass Ramapura laskis nina käppadele. Ta nurrujorin muutus pisitasa sügavaks unenohinaks. Isand istus trepil ja vaikis mõtlikult, tühjus ning üksindus ümberringi.

«Kuule, Ramapura!» ütles isand Valgevats äkki ja voldike ta ninajuurele leebus taseks. «Tuhat põrgut — see on ju hirmsasti asjalik mõte!... Kui nad kõik ühtäkki on Kirdetalu katusealuse maha jätnud, mis siis meiega...?! Liialt oleme seda plaani sinuga juba ammu haudunud, mis?»

Isand Valgevats tõstis kassi põlvedelt ja tõusis. Toimekalt

ta pakkima seljakotti. Ja juba olidki nad minekul. Ent il jui isand viivuks mõttesse.

«Ahsoo?» pomises ta. «Ahsoo! — Hnjaa... No lõppude lõpuks — kui on juba niisugune... kummaline päev, siis... tuhat põrgut, ei me ette teal!» Ta läks tagasi ja avas oma seljakotti.

Laovusepad hakkasid omadega nagu ühele poole saama. Olekuar oli sinkjasmust kui pajapõhi. Veel oli tuulevaikne, kui meri kaugel taevaseru all juba mühis ähvardada ja Vesipangamaale viivate laidude vahel rullusid esimesed laineid.

«Tuhat põrgut!» hõiskas isand Valgevats ja võttis kassi kätte. «Täna, Kutsu, saame taevavägede käest sugeda!» Isand taieist rinnast ja ta olek peegeldas vastupandamatut kindlust haarata süle kas või kogu maailm.

Ule mere tuhises hüppeline tuulehoog. Laine vemmeldas isand Valgevatsa sääri ja sähmas Ramapurale veetolmu vurrutades. Kass pistis rabelema; ronis siis isanda õlale, ei jäänud ka selle paigaga rahule ja sättis ennast seljakotilakale. Isand kinnitanud käpad üle peremehe õla, surus ta oma koonu sellele õlale vastu. Ta silmad lahvatasid punaselt põlema.

«Ahsoo?» naeris isand Valgevats. «Ahsoo! No väga tore! Aga vaata, Ramapura, ma kohe mitte ei saa, ilma et ma korra ei prooviks!...» Ta vabastas spinningurulli riivist. «Ainult paar heidet, kiisu-kutsuke, paar heidet ainult!...»

Isand Valgevatsa paarist heitest sai paarkümmend ja üle selle. Kui ta neljanda purika lõpuseidpidi haugikammitsasse tõukatas, heitis ta pilgu igaks juhaks selja taha.

«Ah sa tuhat põrgut!» hüüatas ta. «Nüüd teeme tulised heidet, Rama-kullake!» Ja ta tegi seda tööpoolest... pärast seda, kui oli kammitsasse kinnitanud veel ühe purika.

Vesipangamaa imetlemiseks ei jätkunud isand Valgevatsal aega — esimesse sobivasse kohta asus ta telki püstitama. Tõeline pilvelaam oli juba katnud päikese. Hämardus. Tuulevall veeres üle saare. Aga isand Valgevatsal oli juba pingutatud. Kiisu Ramapura oli ennast koduselt sättinud telgiavasse ja pesi silmi.

Taevas ähvardas, kuid äike laskis ennast oodata. Tuulehoog vaigustas ja õhk oli endiselt lämbe nagu leivaahjus.

«Oh kui alatult ta meid tüssas, Ramapura!» õhkas isand Valgevats taevasse vahtides. «Kui mitte rohkem, siis ühe purika oleksime jõudnud veel välja tõmmata. Hnjaa!... Aga õigupoolest, Rama-kutsu, pole meil ka kurta midagi, mis? Paremini proovime, kas äkki jõuame väikse lõkkegi silmale iluks ning tuleme soojaks suitsema sättida?!»

Olnuks isand Valgevatsal mahti rohkem ümber vaadata, kui ta oleks märganud, et napilt sada sammu eemal üks

lökkesuits Vesipangamaad juba ilustab. Silver Ükssilm, Kadriann ja Põnniine olid juba hulk aega istunud põleva lõkke ümber, auravad teekruusid ees. Lökkest eemal, teistest rõhutatult eraldi, istus teekruusi taga röövitud neiu Kristiine, aga telgiharjal krõbistas suhkrutüki kallal papagoi Plint.

Meeleolu lõkke ümber oli raue. Lärmakad kaksikud Siko ja Vike olid uuesti kvalifitseerunud pikksilmaks, aga Kadriann ja Põnniine, pead koos, lobisesid ja isegi itsitasid poolsosinud Vesipangamaa ja äikese-eelne taevast olid kõiki otsekui lummanud. Neiu Kristiine oli end tühjaks nutnud, seejärel kõnelnud vaid kõverdatud suunurga ning välkuvate silmateradega, aga et selline kõnemaneeer polnud kedagi ahvatlenud talle vestluskasutuseks hakkama, siis oli temagi pilk pöördunud viimaks pigem sissepoole ja lõkkeõdususe soe helk puudutas pelgalt temagi palet. Hirmus mereröövel aga tõmbas suitsu suitsu järel ja oli mingite oma plaanide küljes kogu hingega ametis.

Isand Valgevatsa lõkkesuitsu ei märganud hirmus mereröövel otsekohe. Aga kui ta seda viimaks märkas, tõusis ta viivitamatult. Papagoi Plint nagu oleks seda vaid oodanud, sedamoodi vupsas ta Silver Ükssilma kübarale.

«Mmm...» mõrises hirmus mereröövel ja sarjas kuklatagust. «Kui äkki juhtub, et hakkab vahepeal sadama, pugege aga telki!» lausus ta lõkkelistele.

«Aga sina?» küsis Kadriann.

«Aga mina... mmm... lähen vaatan, ehk leidub midagi kobedamat lõkkesse visata.» Ta pühkis minema, loomulikult lõkkesuitsule vastassuunas, ja loomulikult oli ta oma kavalusega üliväga rahul.

Teinud paraja ringi, hiilis ta silmalt võõra lõkkesuitsu poole. Kui siis löke talle pilgu ulatusse sattus, tõusis hirmsa mereröövli käsi iseenesest uuesti kuklataguse kallale.

Papagoi Plint käatsatas. Silver Ükssilm kahmas papagoi kähku kübaralt, vehkis ta noka ees hoiatavalt näpuga ja pistis linnu püksitaskusse.

Kass Ramapura oli papagoi käatsatuse peale tõstnud pilgu, rahunes aga varsti. Isand Valgevats murdis kala küljest tükikese ja ulatas kassile. See laskis sellel peremehe näpu vahelt endale hea maitsta. Seejärel lubas endale tükikese kala peremeeski. Isuäratav kalalõhn koidas hullutavalt hirmsa mereröövli sõormeid.

Silver Ükssilm jälgis idüllil lõkke ääres üsnagi üllatunud pilgul. Igatahes oli ta eest leidnud kõike muud, kui oli oodanud. Pingas mõttetöö kiskis mereröövlil lausa lõua viltu. Aga pisi-tasa ta ilme selgines. Asjakäik oli ju üle lootuste hästi laabunud, kuna röövitud neiu Kristiine eest talle otsekui tellimise peale ja ilma ülearuste sekeldusteta sülle jooksnud!

Silver Ükssilm köhatas.

Isand Valgevats pööras end. Ta näolt oli lugeda, et ka tema mõeldud soovigusest kohtumisest vähem üllatunud.

«Lõke õhtust, lugupeetud härra...» ütles Silver Ükssilm, peatus mõjusa pausi ja lisas võidurõõmsalt ning rõhuga:

«Härra Wilhelm Krogmann!»

Isand Valgevats tunnistas teist sõnatult.

«Ahzoo?» tuli talle viimaks eluvaim sisse. «Ahzoo! Ja-ja! No lõke õhtust! Mizzugune... mizzugune meeldiv kohtumine! Aga lõke õhtust, igtuge siis ometi, Silver Ükssilm, olge mulle khülalilik! Ja-ja!» Ta tõusis toimekalt ja veeretas lõkke äärde sobilikult kivirahnu. «Aga phalun, igtuge ainult!... Mööbel on meil puhtalt, polzterdatud ja puha!»

Silver Ükssilm võttis papagoi taskust ja istus. Ta ainuke silm valvas pisut irooniliselt, üldse meenutas ta hoiak kuidagi enesekindla kaardimängija oma, kel trumbid alles käimata. Papagoi Plint, turris ning pahane, ronis hirmsa mereröövli kübarale, pööritas sealt Ramapurale otsa ja pistis susisema.

«Rr-ramapur-ra! Rr-ramapur-ra!» sõimas ta. «Pr-rgut! Pr-rgut, Sil-lver-r, kompr-ress, kompr-ress!»

«Minu Kutzu, ma näen, ärritab thäie väikezt zulizt zöpra!» naeratas isand Valgevats.

«Jaa,» noogutas Silver Ükssilm. Ja lisas ülemäära usalduslikult.

«Tema, näete, ei kannata mul silmaotsaski... kasse!»

Isand Valgevats tabas kõhahoog. Ootamata selle lõppu, kummardus ta lõkke äärde. Süte alt koukis ta välja pärgament-puherlase mässitud pakikese. Kui ta pärgamendi selle ümbert ümber harutas, neelatas hirmus mereröövel — roog ahvatles vastupandamatult.

Isand Valgevats säras. Ta tõstis pärgamendi Silver Ükssilma ette.

«Ma phalun!» ütles ta. «Vaztpüütud haug, valmiztatud erilise, nõndanimetatud jahimehe-rätzäpti järgi! Aga züüakze zeda, muide, kahe kahvliga, millizeid kanname ändaga alati kaazaz.» Lõke naeratusel saatel sirutas ta ette oma kümme sõrme.

Sõbralik õhtusöök Wilhelm Krogmanni lõkke ääres ei kuulunud Silver Ükssilma plaanidesse. Kuid haug lõhnas nii isuäratavalt, et hirmus mereröövel tegi oma tegevuskavasse korrigeeringud. Ja, kirevase pihta! — kuidas kala veel maitset! Lõnnitsetud reserveeritud jutuaamisest eine juurde ei tulnud vahumatki välja; Silver Ükssilm ei pannud tähelegi, kuidas kühlast vaid pea ning alasti selgroog olid järele jäänud. Pisut loomulashikult muiates lakkus hirmus mereröövel oma kahvlite kumme haru ükshaaval võist ning rasvast puhtaks.

Isand Valgevats säras endiselt; ta jälgis teist sooja, mõistetudliku pilguga. Ent see pilk kustus kohe, kui hirmus mereröövel talle omakorda otsa vaatas.

«Ma tänan! Kirevase pihta — ma ei ole enam ammu to
suurepäraselt valmistatud kalast osa saanud!» tunnistas ta. Su
pani suutsu ette. Ja muutus ametlikuks ning jahedaks.

«Härä Krogmann,» ütles ta. «Mul on väga kahju, kuid
Teatud asjaolude kokkulangemise tõttu esinen praegu vahenda
jana kellegi — nimed ei ole olulised! — ja teie vahel sündmu
puhul, mis teid kahtlemata vapustab, kuid mille soodne lõpp
lahendus, õnneks, on siiski täiesti teie enda kättes...»

Isand Valgevats tõstis uudishimulikult pilgu. Silver Üksilm
tõusis.

«Minu härä!» ütles ta. «Mulle tehti ülesandeks teile kurva
tavalt teatada, et teie neiu Kristiine... on — röövitud!»

«Ahzoo?» ütles isand Valgevats. Ja vaikis pikalt.

«Ahzoo!» ütles ta uuesti. «Noh... zuurepärase!»

«K... kuidas te ütlesite?»

«Kuidas ma ütlesin? — Ma ütlesin: zuurephärane!» Ka
Valgevats tõusis.

«Te ilmselt ei saanud minust aru?»

«Miz te nüüd!» protesteeris isand Valgevats. «Ma zain thanz
aru!»

«Ma ometi teatasin teile, et neiu Kristiine on röövitud!» Sil
ver Üksilm astus teisele sammu lähemale.

«Noh zuurepärase! Zuu-re-phä-rane!»

Langesid esimesed rasked piisad. Aga Silver Üksilm nagu
juba välja kui vette kastetud.

«Ahzoo?» ütles isand Valgevats ja heitis pilgu taevasse
«Nheiu Kriztiine? Ja-ja! Thema otze vajab thugevaid ela
muzi!... Olge lahked!» Ta osutas telgisuhu. «Ähk iztukzime
varju?»

Silver Üksilm neelatas. Ta kurk oli kuivaks muutunud. Ta
hää l kähises veidralt, kui ta jätkas:

«Neiu Kristiine eest nõutakse luna!»

Isand Valgevats hakkas naerma.

«Lunamaksuks nõutakse... pudel rummi!»

«Hä-hä-hä-hää-hää-hää-hää!» naeris isand Valgevats. Ta
puges telki.

Sadas nagu oavarrest.

«Kirevase pihta!» müristas Silver Üksilm. «Härä Krog
mann! Kirevase pihta, ma ei mõista teid!»

«Tuhat põrgut!» müristas omakorda isand Valgevats. «Ka
mina thäid mitte! — Tulge ometi kord juba varju, hull ini
mene!»

Läbimärg mereröövel võttis seda nõu viimaks kuulda.

Nad kükitasid kõrva telgis ja nohisesid raskelt.

«Pudel rummi, Wilhelm Krogmann!» nõudis Silver Üksilm
«Ainult pudel rummi neiu Kristiine eest — te ei pea seda luna
ometi kalliks?!»

«Tuhat põrgut!» pörutas isand Valgevats. «Ja kez on zee
keez zeda nõuab?»

«Mu härä, me juba leppisime, et nimesid ei nimetata!»
«Pudel rummi?! Hä-hä-hä-hää! Noh, ei mitte. — Ei

«... pikselöök. Telk lahvatas päevvalgeks. Taevavõlv löi
... vihmapiitsad peksid katust.

«Lunamakz neiu Khriztiine eest?!» Isand Valgevats müha-
«Lunake, miz ma teile ütlen, Silver Üksilm: läheb mitte

«... kui kolm päeva, ja zee zalapärane kheegi toob neiu
«... mulle väljazirutatud khäte peal tagasi. «Palun!» ütleb

«... phalun, minu härä, ükz neiu Kriztiine thäile! Ja
«... rummi thäile pheale veel, khui thäie zeda ainult liiga

«... ei arva!»

«... Üksilm oli pettunult vait. Sest kuskil sisimas ta
«... et härä Krogmannil võib äkki õigus olla. Hirmsasti

«Ja ja!» kinnitas isand Valgevats. «Ühe niizuguse kriztiine
«... keegi hirmuz röövel mulle khunagi rääkiz — oli zee

«... lunamakzukz võtnud vaid raudnaela, ja ka zelle ära
«... saanud!»

«... Üksilm võpatas.

«Kirevase pihta!» sosistas ta. «See mees oli Lampjalg Jack!
«... Lampjalg Jack, kirevase pihta!»

«Vhoimalik!» nentis isand Valgevats ükskõikselt.

«Kirevase pihta!» erutus Silver Üksilm. «Äkki te tahate
«... et te tundsite vana Jacki? Lampjalg Jacki ennast?»

«Vhoimalik!» nentis isand Valgevats. «Khui mu mälu mind
«... phata, ziiz ma khunagi varuztazin teda vizt rhumiga.»

«Kirevase pihta!» sosistas Silver Üksilm ja neelatas. «Kire-
«... pihta!»

«Vikesekuma heitles meeste nägudel. Lakkamatu kõuemürin
«... omeldas taevakatusel.

«Silver Üksilm!» ütles äkki isand Valgevats. «Mul on thäile
«... tapanek. Zee iluz öö ei kölba mahamagamize jaokz. Meie

«... ei vhoikzime hoopiz mängida ükz khaardimäng?»

«Kirevase pihta — vaat seda me võiksime!» süttis Silver
«... ühm. «Muidugi kui teil vaid juhtub küünal kaasas olema?»

«Ahzoo? Aga millekz? — Küll zuur Jehoova taevaz meie
«... omakartlikku thööd oma vilkuva lambikezega ära valguz-

«... Ja isand Valgevats koukis seljakotist kaardipaki.

«... mida thäie mängikzite?» küsis ta.

«Vallsturakat!» pani hirmus mereröövel ette. «Viisakamalt
«... hult vale viitlehte.»

«Vuz ulez lugeda?»

«Ei!» kostis Silver Üksilm. «Kogu panga peale! See tähen-
«... daks ules lugeda põhjani.»

«Ahzoo? — Noh zuurepärane!» nõustus isand Valgevats. «Ja keez jagab lehed?»

«Punane!» kostis mereröövel.

Punane oli isand Valgevats.

«Ruutuzt trump!» teadustas ta välgusähvatusel valgelt. Silver Ükssilm asetaski peopesa keelavalt kaardipakile.

«Härra Krogmann, mul on üks tingimus,» ütles ta. «Kul te kaotate, panete lauale — pudeli rummi!»

«Ahzoo? Aga thäie?»

«Lunastan välja neiu Kristiine!»

«Ahzoo? Ahzoo!... Noh teie zunnite mind, et mina pheake n ilmtingimata kaotama! Aga olgu peale — zündigu nõnda, kuidas thäie ette panite!»

Midagi nii pöörast, nagu nüüd algas, ei olnud Vesipangamaailma loomisest peale nähtud. Hasart küttis mõlemad juba varsti kuumaks. Välgusähvatusel valgelt uurisid nad kuradipilli lit peos, tapsid ja panid ette, panid ette ja tapsid, aga vahepeal koputasid ning lugesid üles. Otseku elu ja surma peale käis siin vihane heitlus, ja mõnes mõttes see ka mäng elu ja surma peal oligi.

«Kena. Khenä!» hüüdis isand Valgevats. «Ma tapan ta... ma tapan ta... ärtu khuningaga!» Ta lartsas tihi lauale. «Ma ütlete thäie nüüd?»

Silver Ükssilm ei öelnud midagi. Ta nohises, ja käis.

«Ahzoo?» ütles isand Valgevats. «Ahzoo!» Ja käis. Ja Silver Ükssilm käis.

«Ahzoo?» ütles isand Valgevats. «Hä-hä-hää! Zelle me tapame... ärtu khuningaga!»

«Minu isand!» ütles Silver Ükssilm. Ta hää vārisest erutses. «Juba kolmandat korda järjest tapate teie kõik ärtud ärtu kuningaga?!»

«Ahzoo?» imestas isand Valgevats. «Ah koguni? — Noh kena, väga khenä!»

«Kirevase pihta!» hüüdis Silver Ükssilm. «Kirevase pihta! Aga mis teie nüüd ütlete?!» Ta käis uuesti ärtu ette ja lauailmes end pilguga isand Valgevatsale näkku.

«Ahzoo?» ütles isand Valgevats. «Ahzoo!» Ta mudis lõuga. «Aga zelle tapan ma ärthu kuningaga!»

«Ma koputan!» hüüdis Silver Ükssilm.

Ta tegi seda.

Isand Valgevatsa tihi alumine kaart oli... ärtu kuningas! «Hää-hää-hää-hää-hää!» naeris isand Valgevats. — Tal olid vaid kolm lehte peos.

Silver Ükssilm viskas kaardid käest ja tõusis. Ta ainuke silm sähvatas äikesevalgel.

«Minu isand!» ütles ta pidulikult. «On üksainus mees maailmas, kes sööb vasikaprae pähe riisipirukaid! Kes mõirgab:

si põrgut! Kes valtsturakat mängides neli ärtut järjest tapab kuningaga, nõnda et ärtu kuningas just neljandas ärtutihis selle mehe nimi...» Silver Ükssilm pidaski mõjusa pausi, see mehe nimi on — Lampjalg Jack!»

Isand Valgevats, alias Wilhelm Krogmann, alias Lampjalg, tõusis, turi kühmus, käsi näo ees. Peade kohal ja ümberringi nähes lukesee kanonaad.

«Ta tõusis.

«Silver, vana!» ütles ta vaikselt ja asetaski käe teise õlale.

«Jack, vana!» ütles Silver Ükssilm ja ta hää vāratas.

Nad tagusid teineteisele selga, raputasid teineteist õlgadest, ja naersid. Möirgasid.

«Kirevase pihta, vana!»

«Tuhhat põrgut, vana!»

«Kul kaua ei ole näinud!»

«Nutt tuleb silma!»

«Loo olid ajad!»

«Missugused olid laevad!»

«Ja mehed!»

«Mehed, vana!»

«Borry Puudane!»

«Hagerraki Morten!»

«Benjamin II Pisuke!»

«Kurakäe Johnny!»

«Aga kui «Miralda» jalge alt ära läks!»

«Tuhhat põrgut! «Hildegardi» mäletad?»

«Unes näen, vana, kirevase pihta! Üle öö näen unes!»

Nad tagusid teineteist selga ning õlgadele.

«Kul kaua juba — kuivamaarotid hoopiski. Pisar tuleb silma, kui mõtled!»

«Aga nõnda ta on, vana!» ohkas Lampjalg Jack.

Nad jäid wait. Silver Ükssilmal hakkas nina lurisema. Ja Lampjalg Jack äigas varrukaotsaga üle silmade.

«Vana,» ütles Silver Ükssilm. «Kirevase pihta — mille kõige lähemal sa küll siisuguse jama kokku keetsid. — Inkognito, mingi vāhmatud keel, khutzu Ramapura...?!»

«Selle pärast!» kostis Lampjalg Jack ja äigas veel kord üle silmade. «Et meie kaks... ei istuks nokkapidi koos nagu kaks kütund ronka...» ta tõmbas ninaga, «... ega vesistaks... kõige üle, mis me oleme olnud... Et ei tuleks see, mis praegu tuleb...» Ta pigistas kaaslast õlast. «Aga minu kiisu, mu tubli sõber! Konkssaba-kassike... Noh, ma kuulsin kuskilt, et...» ta naeratas süüdlaslikult, «et see sinu Mariann, et ta ei kannatavat kassi varjugi... — Mis me sest enam räägime, vana?»

«Aga habe, sinu habe, kirevase pihta, vana?»

«Ah — habe pole enam ammu mehe aul!» lõi Lampjalg Jack

käega. «Nüüd on nii, et mida lapsem, seda laiem on habemepariid lõua all!»

«Kirevase pihta, vana, nõnda see täpipealt on! — Aga ei ole ka nõnda, et kasvab mehepoegi küllalt peale nendegi hulgast?»

«Kasvab, vana!» nõustus Lampjalg Jack. «Aga ei ole meil veel surnud, sa tuhat põrgut!» Nad tagusid teineteist uuesti selga ning mudisid õlgadest ja naersid ja möirgasid ja üles tegid otse poisikeste tempe. Aga siis laksas Lampjalg Jack endale äkki otsakondi vastu.

«Tuhhat põrgut!» möirgas ta. «Ma justkui aimasin seda ette!» Ta kükitas seljakoti kallale.

«Rumm?» möirgas Silver Ükssilm. «See on rumm, Jack!»

«Iseenda ja teineteise jälleleidmise terviseks, Silver!»

«Puertoriiko, kirevase pihta!»

«Tuhhat põrgut — kes Silver Ükssilma minust veel paremini tunneks?!»

Taevalae all šahvis ning mürises. Telgikatust trummeldas vihm ja ümberringi röökis meri. Aga siis sekkus looduse kano naadi meeste laul. See kõlas kahel häälel ja voogas võimsalt ning laialt ja kaunilt nagu eesti rahva suurel juubelilaulupeol

*«Kirstu kaanel viisteist meest.
Hoirassaa ja pudel rummi!
Seal viin ja kurat tegid oma tööd.
Hoirassaa ja pudel rummi!...»*

Viimane peatükk

Lampjalg Jack teadustab Admirali laevast ning lipust. Paljud olid enam tähtsust. Silver Ükssilm tuletab midagi kanonilist meelde. Ebk küll kisub sügise poole, on ees veel vana-aasta suvi. Papagoi Plint pilgutab. Kadriann soovib Silver Ükssilmale uut odraiva silma.

Atkeseöö oli mööda saanud, mere tormimühin raugenud. Linnalget katust värvis siniselges taevaservas süttinud koidu- ja ööle roosa kuma helkis laialipillatud kaardipakil ning linnalget saanud rummipudelil, helkis vastu kahe mereröövli õhk-murelikult näolt.

«Tulver, vana sõber, ma ei ole sulle rääkinud kõige tähtsast,» ütles Lampjalg Jack. «Ma kartsin seda kogu aeg, ja ei jõudnud asjata. Nüüd on see käes.»

Ta vaatas sõbrale pikalt otsa.

Helle nägu jäi liikumatuks.

«Ma nägin merel tuttavaid purjesid. — «Herilase» purjesid!»

Silver Ükssilma näos ei liikunud ainuski lihas.

«Kas sa ei mäleta enam «Herilast», Silver?!» erutus Lampjalg Jack ja raputas teist õlast. ««Herilast» — Admirali lippu — kas me ei mäleta?»

«Mäletan, Jack, kõike mäletan!» ohkas Silver Ükssilm. «Aga sellel kõigel ei ole praegu enam vist... tähtsust.»

Aga Admirali vanne: ma kas taban Silver Ükssilma või tema vanuse karvani maha oma vuntsid! Seda piibli ja Jumala mõtte-olekul! — Tuhhat põrgut, ma ei ole memm, aga mul käib mõlem jadin läbi ihu, kui sellele mõtlen!»

«Tuhhat!» ohkas Silver Ükssilm uuesti. «Ja ka sellel ei ole enam tähtsust. Aeg, vana, on meist kõigist ette jõudnud.» Kolman-

dat korda ohates võttis hirmus mereröövel Silver Üks-
kaabu peast ning musta sideme silmalt.

Lampjalg Jack vaikis väga kaua. Siis ohkas ka tema ja
tis väga vaikselt:

«Jah, enam ei ole kõigel tõepoolest mingit tähtsust!»

Odraiva Silver Üksilm silmanurgas oli öösel puhkenud

«Silver Üksilm!» kilkas Uus-Felslandis Kadriann. «Silver
Üksilm, kas sa ehk istusid mõne kadakapuu all selle hirmu
ning ilusa äikeseöö?!» Kuid langes siis hoobilt näost tõsi

«Silver Üksilm,» kogeles ta, «aga... aga... aga sa ei ole
ju enam... hirmus mereröövel Silver Üksilm... päriselt»

Keskhommikuks jõudis vaikiv ning endasse sulgunud roo-
käik Vesipangamaalt Felslandi Kirderannikule.

«Jumal tänatud!» tervitas neid Mariann. «Igal asjal
algus, aga on ka oma lõpp. — Võta otsast!» Ta haaras mer-
mehekasti sangast. «Ma ise aitan selle kolu sul pööningu-
vedada!»

«Aga kuulge?!» ütles Silver Üksilm ja vaatas jahmunud
ringi. «Kus on siis... papagoi Plint?! Kirevase pihta! — Kuid
on papagoi Plint?»

«Võta sangast!» kamandas Mariann kannatamatult.

Mariann ja Silver Üksilm kirstuga ees, nende kannal
Kadriann ja Põnniine, Lampjalg Jack, kiisu Ramapura ja naine
Kristiine, nii kogunes kogu Kirdetalu rahvas pööningule. Kui
lap oleks tulnud üles pööningule suksu Miku-Pakagi, mis sa-
lest, et oli korralikult kammitsas ning lisaks tuulekoja ukse
piida külge kinni seotud, küllap oleks ärganud trepi all tuul
kärnkonn Porrugi, kui ainult Silver Üksilm oleks veel olnud
Silver Üksilm päriselt. Ainult kaksikud Sike ja Vike tegid
selle kurva käimise kaasa ja sedagi vaid põhjusel, et nad piki
silmana lebasid meremehekasti ülemises laekas.

Kes olid tulnud, jäid pööningul kirstu ümber seisma. Kõik
leinateenistusele. Ei jäänud ainult Mariann.

«Veidrikud!» ütles Mariann. Ta lõi pea selga ning kõpsutas
trepist alla. Aga ülejäänud seisid meremehekasti ümber edasi.
Seisid ja vaiksid.

«Kisub sügise poole, vana,» kostis viimaks Lampjalg Jack.
«Päike käib veel kõrgelt, aga päevasüdamed muutuvad kargemaks
ning helisevaks kui kristall. Ja kask korjab kulda.»

«... Selgetel öödel käristab hinge

kurb kurgede minekulaul

... kõrgel Linnutee all...»

tuletas Silver Üksilm midagi kangesti meelde.

«Kelle luuletus see on?» küsis Lampjalg Jack.

«Ma... ei mäleta...» vastas Silver Üksilm. «Aga...» Ta
käsi libises pükste tagataskusse.

omadmatul pilgul ning hajeli silmi pörnitses ta... kadu-

... pakki peos. Siis ohkas. Ja peitis kirjapaki põue.

«Ma ei mäleta,» kostis ta vaikselt. «Kuid see just piinabki
... anna südamele rahu...»

«On hea, et piinab ega anna rahu,» kostis Lampjalg
Jack. «Vahel tunned, et kevade ja suve päikest sillerdab veel
... aga justkui ei soojenda enam... — See on sügise algus,
...»

«Jah, vana,» kostis Silver Üksilm vastu. «Aga enne päris
... veel vananaiste suvi...» Ja siis võttis ta põuest oma
... allmasideme ning kirjapaki, aga kaenla alt õlest röövli-
ku ja avas meremehekasti kaane.

«Papagoi Plint!» hüüdsid Kadriann ja Põnniine peaaegu
... muust. «Vaadake, seal on papagoi Plint!»

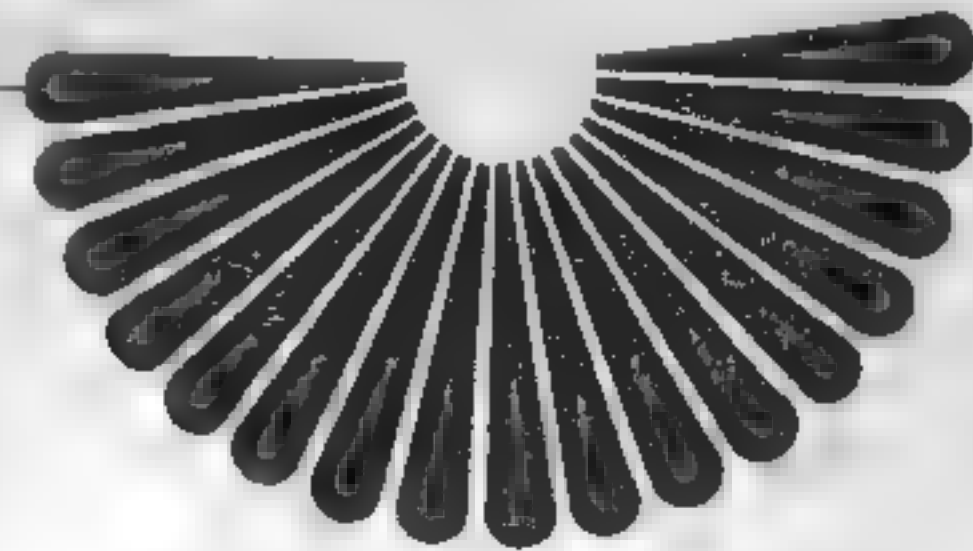
... oli seal tõepoolest — papagoi Plint. Ta istus oksal kum-
... džunglipildil meremehekasti kaane all ja varjas kõigi
... lille orhidee, mis oli vahepeal pildil nii uhkesti õilmit-

... pilgutas silma!» kilkas Kadriann. «Ta pilgutas silma,
... on!» Aga et see nii ka oli, seda oli mitte ainult Kadri-
... ad igaüks siin kirstu kõrval valmis vanduma. Ja ometi
... neile ainult näida. Sest pilgu jooksul oli imepärane
... alt juuresolijate silme all tundmatuseni muutunud.
... polesesillerdus pildil hääbus mingiks sogaseks hämuks,
... Plindi särav mürkroheline sulekuub tuhmus halliks
... maandunuks. Jäi alles kõige harilikum värvitrüki pilt,
... vahet vahet kehvemgi veel ning luitunum.

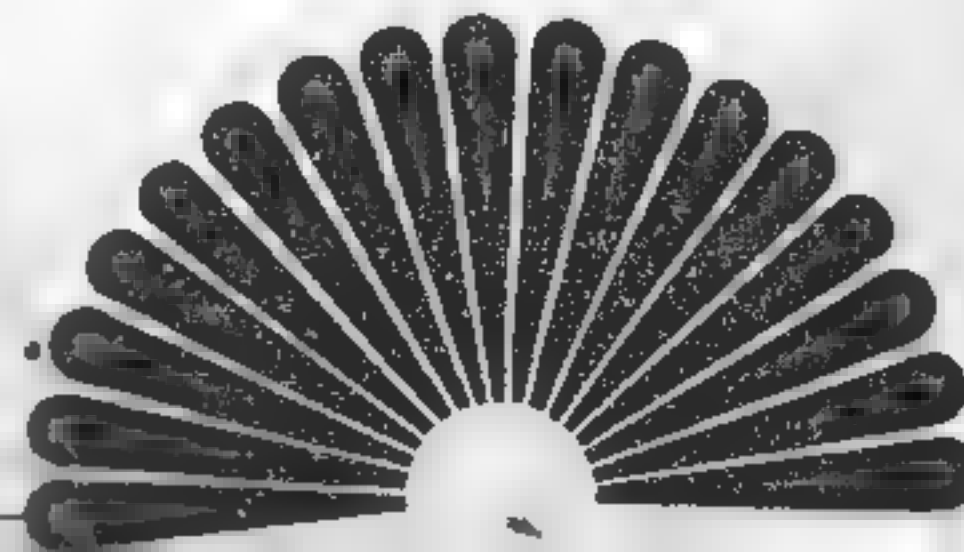
... vaikselt sulges Silver Üksilm meremehekasti kaane.
... iann neelatas.

... ütles Kadriann. «Tead, isa, mida ma praegu üle kõige
... linnas sooviksin? Ma kohe kogu hingest sooviksin, et sulle...
... sulle uus odraiva silmanurka kasvaks!»

Kaevulood

OMA HAUG

111 küll suvi lühike, oli karjasuvi ometi pikk. Hommik
päevatõusul, ainult jaanikuul veidi hiljem, siis kui päike
jaanuari puudekõrguse jagu oma teed käinud; öhtu tuli tükk
pärast päevalooja. Aga pikuke see Eestimaa suveöö! Ei
ole karjalaps oma und selle jooksul täis magada, unepuru
silmil veel keskhommikulgi. Päev venis kui kraasvill,
ei jõudsid hommiku, öhtuks lõuna mitu korda ära unu-
seda. Nädal ei saanud kohe kuidagi otsa, kuu lõppu ei
ole ära oodata, aga september, kojupääsemise, kooli
roõmus kuu, oli nii kaugel, et, vahel tundus, ei jõua
sellele üldsegi.

Mundu oli karjapoisielu ilus elu, metsavõlud ümberringi —
ja veel tahad! Kui vaid koduigatsus poleks kiusamas käi-
da küll juba suur poiss oldud, ei kõlvanud ema põlle-
ga enam ammugi rippuda, kuid ajuti vaevatas tahtmine ema
kodustega koos olla otse talumatult.

Selle suve pererahvas juhtusid kenad lahked inimesed
olema. Lõunatunnil ei jooksutanud karjapoissi muude tegemis-
traga lülit, pidasid pastlamuret, leivakäärule määrati või peale
või pandi lihakil lisaks ega tulnud ütlemist, kui leivakotti
lehtekord karaskile ning piimapudelile ka juturaamat seltsiks
oletud sai. Aga koduigatsus jäi ikka.

Vana kombe järgi olnud jaanipäev karjalapse püha, pika
laupäevase priipäev. Paraku olid ajad edasi läinud, paljud
vanad kombed ei seisnud enam au sees, ja ei tehtud jaanipäeval
karjapoisi priiusest enam juttugi. Ainult et leivakäärude asemel
pudeti kotti kollane saianukk ja lõunatunni võisid omatahtsi
olla. Seda oli küllalt palju ja enamasti nagu ei osanud-julgenud
nautuda.

Aga päris ootamatult ja teenimatultki tegi see suvi n. 10
 äkki erandi. Ühel öhtul vanaperenaine lihtsalt ütles:

«Sa, Ain, ma vaatan, oled ka nii ära aetud. Maga hõnna ennast õige klaariks, ma ajan karja ise välja. Praegu kena metsarohete korjata. Pärastlõunal, siis ole jälle platsis!»

Noh, oli see mu kõrvadele alles muusika! Ootamatust õnnemine või ogaraks.

Hommikul ärkasin karjakellade kolksamise peale. Iga
mese ehmatusena olin juba lakaluugilt alla kargamas, siis te
meelde: mind pole täna üles hüütudki, mul vaba ennelõuna
magamisaega nii palju kui kulub! Pooleldi kinnisilmi pugeda
tekisooja tagasi.

Oh, oli see hommik alles üks õnnistus, tundsin seda lühikeseks unegi. Ent juba varsti hakkas mind miski häirima. Unentluse läksid sassi ja virgusin ärkvele. Põrnitsesin üksisilmi hämaro katusealust ja püüdsin ära mõistatada, mis naljakas mure mulle küll hinge rõhub. Oli ju ometi vaba hommikupoolik, karjast ei olnud ainus pühapäev, ei, päris püha kohe, muret ei tohtinud olla mitte mingisugust.

Noh, üks sai selgeks: oma ainsat püha lakas maha magada küll ei kõlba. Hõõrusin une silmist välja ja ronisin alla. Päike ergas taevas seesuguse nurga all, nagu ma polnud teinud siit seni näinud, õuemuru kõditas meeldivald taldu, päike olis selle juba soojaks paistnud ja kaste auramas, sumisesid korjed asunud kumalased ning mesilinnud, aga muidu igal pool vaikus. Ei lammaste määgimist, ei lehma inisemist, ei Simmi klähvamist, ei lüpsikukolinat, ei hobuste trampimist, ei perenaise käbedat kamandamist, kõike seda igahommikust rutakat saginat. Päevahakul oli täna sootuks teine, puhapäevane nägu ja õdus rahu lasus ümberringi.

«Ja sina juba jalul?» imestas noorperenaine kõõgis. «Mul pole veel hommikusöökki valmis. Oleksid võinud ikka une ilu sasti täis magada. Näe, võta raud, raiu seakartulid peeneks, kuu sa siia juba tulid!»

Raiusin seakartulid peeneks, tegin-toimetasin muudki, aga hommikulauast tõustes peitsin põue naabripoisilt laenatud raamatu ja pugessin rohtaeda marjapõõsaste alla. Raamat ei vedanud alt, hingekinnipanevalt põnev jutt oli, niisuguse juurest ei veaks küll härgadegagi eemale. Ent keset põnevät seiklustemaa ilma lõin järsku raamatukaaned lartsudes kinni. Ma ei saanud seda ühtäkki enam edasi lugeda, hingepõhjas urgitses uuesti otse väljakannatamatult sinna juba varahommikul asunud nimetu rahutus. Tundsin, et midagi väga tähtsat ning olulist on tegemata. Aga mis nimelt siis?

Ühel hoobil oli kõik käes — kodu. Kodu! Ma pean täna koju minema! Missuguse üllatuse ma teen: ema ei tea mind hingeski oodata!

Loikkaasin raamatu uuesti hõlma alla.

«Kas sa mul oledki!» ütles perenaine köögis. «Mine lippa ka Kaarlile, küsi naabrirahva käest sõela laenuks, neil hea on. Aga siis võiksid peedid-porgandid korra üle käia, kae-
nust üle aia, hullusti maltsa kasvanud teised. Loomadele ka hea lõunaks midagi ette visata.»

«Aga... vanaperenaine jälle laskis mu pärastlõunani kogelesin ma.

«Noh, see natuke sul tüki küljest ära võtab või?!» imestas poenne. «Ju sa une juba täis maganud oled? Noor laps, ei sul kolba känd süles jõude istuda!»

—Lappasin Kaarlile, tõin sõela, siis lonkisin aeda. Tusk näris
—Infant: siin ta sul siis on, suve ainuke prii ennelõuna. Parema
—Tuba oleksin läinud hommikul karja, seal ikka oma voli, pere-
—Tahva silma alt eemal. Või pannud kohe hommikul minema,
—Kodu poole, kes see küsinud oleks, oleks arvatud: poiss põõnab
—Tukus magada, ei võta niigi palju vahet, et süüa saaks! Aga
—Tund on kõik mokas.

Küed liikusid oma, mõte oma rada. Jooksis kodu maadele
 ootukasvanud mõisatiigi äärde, pöördus sealt künkale tuuliku-
 vöetetele, kus õhtuti sirises kilgilaul, uitas alla jõekääru.
 Jõgi... Siin jõge ei olnud, oli vaid paar porise põhjaga lompi
 ja mitte vähem porised soonekohad metsapadrikus. Aga kodu-
 poiss oli mul haug, täiesti omaenda haug!

Jah, oma haugi olin ma leidnud varakevadel. Ühel sillasambal oli kivi vundamendist välja langenud, vundamendituhimiku oligi haug endale varitsemispaigaks valinud. See oli hea paik, pehkinud tammipõranda äärel, pimeda hauakoha ees. Päevast päeva passis haug oma jahimaade piiril, pea, aga vahel koguni pool keret sillasamba alt välja, lõpusekaaned otmüniliselt tõmblemas. Haugist sai minu haug, ma ei näidanud teda vennalegi, teistest kõnelemata. Vahtisin teda tundide laupa, vastakad tunded hinges: mul oli kiusatus ta välja püüda — mu jumal, nii suur kala! — aga teisest küljest hoidin teda kiivalt. Ta pidi mind ometi sillapiirdel nägema, ent ta ei kartnud mind põrmugi, ainult vahel harva taganes pisut. Ma sillasamba varju, et sealt varsti uuesti jälle välja libiseda. Meist said omamoodi tuttavad, ta oli minu haug, aga vammal ega kellelgi teisel ei olnud jões oma haugi.

«Oota sa, poiss, küll ma su ükskord ikka välja püüan!» kuulutan haugile vahel hasartselt. Ent sisimas tundsin, et ma ei ole seda kunagi. Siin olin oma haugi peale tihti mõelnud. Mõtlemin praegugi: on ta ikka elus ning alles? Ah, missuguse hingevalurina kummarduksin praegu üle kivise sillapiirdel! Ainult et...

Juu, ainult et... Ei, aga siiski! On ju alles keskhommik!
Kul usinasti liigutada... Magus erutus uhkas läbi ihu. No

muidugi, pikk see kodutee siis on, oma kuus-seitse kilomeetrit tuleb, rohkem polegi. Selle käib tunniga ära, kui sörki sekka lasta. Teine tund tagasi. Ega sinna koju elama saa nagu jääda, näeb ema ja haugi ära, jõuab pisut ehk ringi lipata ja süda rahul, aidaa! — tulema!

Vahepeal justkui tuhmunud maailm lõi uuesti särema. Lasin käitel käia, jumal, vana tuttav töö! Kitkun nad puhtaks need peedid-porgandid, kitkun rohkemgi, käin sibula ka üle, et poleks ütlemist, aga siis lasen jalga, ei anna ennast varem üldse näolegi!

Kitkusin kõrgema rohu porganditest välja, siis võtsin peedid peenra ette. Rohtukasvanud oli see jumalavili hullusti, kus küll perenaiste silmad varem olid! Ei, sibula jätame mängust välja, ei ole kästud, aega jääb selletagi napilt. Kitkusin, üks silm peenral, teine päikesel. Kohkumisega panin tähele: päev, mis harilikult oli nii hirmus visa edasi liikuma, astus täna hoopis teise sammuga. Jõua ainult järele.

Pääseks juba minema!

Viimaks oli ka peedipeenar kitkutud. Ohkasin kergendatult. Ometi! Aga siis hakkas südames kripeldama hoopis uus mure: töö ei näinud ilus välja. Mu kodus ei olnud sallitud ülepeakaela tehtut, mind ei olnud õpetatud oma tööd lohakalt tegema. Nutumekk suus, asusin uuesti porgandisse. Aga päev muudkui edenes.

«No näe!» kiitis aeda tulnud perenaine. «Kohe teine nägu! Ju käib küll, kes see iga liblet siit välja noppida jõuab!»

Vaikisin tõrksalt. Kes ei jõua, kes jõuab! Perenaine jälgis mind silmanurgast. Ka temal näis midagi hingel lasuvat.

«Jäägu muist pealegi vanaperenaise jaoks!» laususki ta. Ja lisas lepitavalt: «Võiksid ennast nüüd natuke lõõga lasta küll.»

Kitkusin peenrad puhtaks viimse rohuliblieni, aga siis pistsin punuma kui lingust lastud. Külavahetee raudtee ülesõidukohani läks kui lennates, esimene kilomeeter oli seljataga. Raudtee tagant algas lodune heinamaa, seda oli oma paar kilomeetrit, see oli igav teelõik. Ent siis juba kerkis silmapiirile Seljamägi — kõrge metsaga kaetud kruusavall, mis kilomeetrite pikkuselt lookles keset soid ja lodumetsi. See kolm-neli kilomeetrit piki mäeharja tõstis teelise kui tiibadele. Ilus oli! Aga kui rada ükskord Seljamäe nõlva pidi alla libises, algasid juba koduümbruse läbituttavad salad ning metsatukad...

Lasin ülejala, seletamatu rõõm ning vabanemistunne hinges. Pidupäevatunne, ja pidupäevane päev ju oligi. Päeva hinda tõstis seegi, et ma polnud teda ei tea mis kingiks saanud, ei, olin ta ise hommikul ausalt välja teeninud. No näe, see on viimane metsatukk, siit tõuseb rada suurele maanteele, ja kui maanteeäär läbi lipata, hakkab külaservast kodukatus paistma. Lase ülejala, poiss, lase ülejala!

Kodu ümber lasus raugne vaikus — ei häält, ei hinge. Süda... erutusest kurku. Kas koputan uksele? Ema mõtleb: kes... taline on, tuleb, avab ukse, näeb... või kukub nii pare... valja: lukkan ukse vaikselt lahti, lähen kikiarvul, ema... aga mida ta praegu teha võiks? Askeldab köögis? Istub... doas?

Hing kurgus, seisin ukse taga. Süda magusat eelrõõmu täis, lasin kohe saabuvat kohtumist hetke kaupa edasi. Siis vajutasin lingile.

Üks oli lukus. Võtme leidsin kokkulepitud kohast. Heitsin pilgu tahatuppa, istusin köögis pliidi ette pakule. Oli kodutunne ja ei olnud ka. Ei olnudki.

Nojah, aga mis siin kodus pidigi praegu olema?! Noorem... and laks kevadel karja nagu ma isegi, ja küllap ei jäetud koju... looma kaht noorematki. Jaksad kaela kanda, ju jaksad siis... lasi-jalgu liigutada, kust see talveleib lauale, kooliriie selga... oleb, nalginud sõjaaeg ümberringi, isa sakslaste küüsis. Ja oleks... töödki, ei kätest küsiks, aga pole omatahtsi võtta, saad... nenda, kuidas antakse. Taludel suured normid peal, igaüks... tub, et omal jõul toime tuleks. Tööpäevad pikad, vaevapalk... ole, piskuhaaval tassi tangu- või jahukott sahrinurka täis.

Istusin köögis pakul ja mõtlesin ema mõtteid. Ja mis siin... rutseda: kui ei ole kodus, ju siis on kuskile tööle kutsutud, ju on teenistuse päev. Tuleks emaga kaasa rõõmustada!

Aga ei tulnud rõõmutuhinat, tuli hoopis nukravõitu tühjus... Tõusin ja, tilluke salalootus hinges, käisin majaümbruse... labi. Vaikus ja tühjus ümberringi. Kuhu ta võis minna? Äkki... drale? Kas minna vaatama?

Seisin vanal veskisillal ja vahtisin voolavasse vette. Põdra... oli siinsamas, teisel pool silda, üle jõe. Kas minna? Kui pole... ehk siis vähemasti teavadki? Ikkagi naabrid, meile pooliti... pererahva eest, natuke nagu omainimesedki.

Varsti seisin uuesti sillal. Polnud naabripäikeski kodus... kedagi, kõik lähedal ja kaugel oli tühi ning vaikne, otsekui... salja surnud. Ainult tõtlik jõevool vulises üle vetikatesse kas... vanud tammipõrandate.

Tulekuteel olin mõelnud: ronin vana kivituuliku müürid... de, proovin, kas julgen umbekasvanud jõesonnist hundinuiad... ma tuua... Nüüd polnud millekski isu. Päikesekõrgus lubas... mille veel tunnijagu aega. Vahest ema tuleb veel? Tuleb äkki... koju lõunale? Ei, see on rumal mõte, kes see päevilist koju... koolima saadab, nii tinge peremehi lähikonnas ei olnud. Või käia... kõik pered läbi? Mitte targem mõte! Ema ei pruugi üldsegi... oma külas olla, teda on ka naaberküladest vahel appi kutsu... mae käidud. Tuleb oodata või siis juba minema minna. Ehk... olekski targem.

Seisin tammil ja vahtisin voolavasse vette. Siin meenuski

mulle haug, olin ta suures ähmis sootumaks unustanud. Pooli leldi kikivarvul kõndisin keskmisele sillavõlvile, hinga kinni pidades kummardusin üle sillapiirde. Ma olin seda kogu aeg lootnud, kuid nüüd ei tahtnud silmi uskuda: haug oli alles! Ta oli vahepeal õige suureliseks muutunud: mitte ainult pea, rohkem kui pool keret oli tal sillasamba alt väljas. Kas vilksat nüüd minema? Ei, haugi lõuakaar liikus rütmiliselt, ta ei tõnud must eriti välja, taganes ainult õige pisut.

Vahtisin teda ahnelt, ärev jällenägemisrõõm paisutamas rinda.

«Aga kui püüan su ükskord ikkagi välja, poiss?» ütlesin oma haugile. Haug ei võtnud mu ütlemist asjakski.

Rinnutasin sillapiirde najal ja vahtisin alla vette. Haug pööras end pisut, hakkas siis samba varjust välja libisema. Ta oli tõesti ilus suur haug! Ta oli nüüd samba alt sabauimeni välja, seisis mõne hetke liikumatult, siis hakkas samba varju pisitasa tagasi nihkuma.

Narritas ta mind meelega? Võta sa kinni! Ent äkki tabasin end mõttelt: mis oleks, kui ma teda sügisel tõepoolest prooviksin välja püüda?

Aga siis tegi mõte uue käänaku. Miks sügisel? Miks mitte nüüdsama? Millal tuleks veel õigem aeg kui täna? Mis silmad ema teeks, kui leiaks õhtul koju tulles haugi eest, ilusa suure haugi? Ei mingit sedelit, ei ainsat rida, ainult haug laual, suur haug!

See idee otse lummas mind. Vahel olin haugile õelnud püüaks sind, aga millega? Peoga sind ju ei võta, mütsiga ka mitte! Ja mõlgutanud mõtteid seda- ning teistpidi, polnud ma haugi püüdmiseks leidnud nõu ega vahendeid. Täna tuli kõik nagu iseenesest: otsisin labida, ronisin vastasküljest sillapõrandale, hiilisin mööda sambaveert haugi selja taha, tõstsin labida ja löin pimedalt, väljaarvestatu järgi. Mu arvestus osutus täpseks.

Nüüd, kus kõik oli parandamatult sündinud, tajusin, et olin ennast justkui ise paljaks varastanud. Tundsin end kurjategijana. Ja ikkagi osutus kaotuskibedusest suuremaks kujuteldav ema üllatus ning rõõm. Köögis, tõsi, tuli väike mure: päike oli toad kuumaks kütnud, ma ei saanud oma haugi jätta köögilauale, värske kala on kiire riknema. Viisin ta vaagnaga keldrisse.

Ja oligi aeg nii kaugel. Lasin ilusat sörki, Seljamäe kõrgel küürul luikasin rinna tühjaks. Mul ei olnud enam oma haugi, aga ikkagi oli tore päev, vahest toredamgi veel, kui võisin oodata. Käisin kodus, ja mitte tühja käega — kinkisin emale haugi, oma haugi. Ta saab selle tervenisti endale, ühe harva maiuspala, mida nood väikesed varblased tal suu eest ära ei

... Praeb õhtul haugi, pikast tööpäevast väsinud, ja mõtleb: see see muu, eks see ikka Ain oli...

Enne sügist jõudsin veel mitu korda mõelda oma haugile. Ütlesin justkui haugile, aga tegelikult hoopis emale. Ei, mul ei olnud oma haugist enam kahju, just nõnda oli kõige parem, kuidas oli läinud.

Aga kui siis ükskord koos sügisega tõepoolest koju jõudsin, ei lausunud ema haugi kohta sõnagi. Piinlesin terve õhtupooliku, järgmisel päeval alustasin ise haugist ääri-veeri juttu. Juh, ema oli hiljaaegu leidnud keldrist suvel äkki kaotsiläinud suvevaagna, millel hirmus hallitanud kamakas peal... Nagu oleks tõesti natuke kala moodi olnud, ei tema julgenud seda lähemalt sorida, algul mõelnud koos vaagnaga minema võtta... Kuidas ta siis teada võis, mis tal keset suveaega tühja keldrisse asja...

Ma olin juba suur poiss, kuid hakkasin pidamatult nutma.

PABERHAAGIKE

Linnaoludesse ei elanud ma sisse valutult. Vänge maamehe lõhn oli mul vammuses, mis ömmeldud talutoas telgedel koonud kangast ning karjasuvega selga teenitud. Harjumatu olisigin-sigin ümberringi, võõravõitu mu kõrvade jaoks linnakeelepruuk, ma ei mõistnud, mis on Stromka, näpukad ja «Sääsk», ega teadnud veel tuhandet asja. Trammiõit täika juurdest alla südalinna oli mu jaoks hingekinnipanev elamus ja üldse käisin ringi, suu ammuli peas. Maakaks halvustasid mind sageli uued kambakaaslased ja ega eksitust selles olnudki. Muudugi sain ajapikku linnalihvi, kuid pisut maameest lõi selle lihvi alt välja üsna sageli. Aga see pole praegu oluline.

Teistest poistest erines Kalle. Ta oli seda liiki sell, kes ei püsi paigal pudeliski. Tal oli teravaseljaline tedretähti tähtsitud nina — selles suhtes meenutas ta pisut vembumee Tootsi — ja polnud paika-kohta, kuhu see nina poleks vahele mahtunud. Ta suuvärk töötas kui vastõlitatud püstolkuulipilduja ja sõnatärina vahele tulistas ta välja pikad nakatavad naeruvalangud. Ta oli oma olemuselt päikeselaps, kes ei võta liialt südamesse ei midagi ega kedagi, tusatundide hall pilve sein ujus temast kaugelt ringi. Toda üsnagi kõrvukratsivat «maakat» ei kuulnud ma Kalle suust kordagi ja on täitsa loomulik, et sättisin end ta kiiluvette. Varsti olime Kallega niisama hästi kui lahutamatud. Ja kui algas koolisügis, jagasime endastmõistetavalt ühist pinki.

Tõsi, pinginaabrina oleks ehk mõistlikum olnud kellegi teise kõrval istuda. Kalle pöörles pingis kui oherdi, alalõpmata tekkis ta rebasekarva tuka all ideid, mida ta püüdis otsekohe ellu rakendada. Õpetajate tähelepanu püsis pidevalt aknapoolse rea eelviimasel pingil ja mitmelgi korral sattusin tahtmatu

õpetajana täbarasse olukorda. Ent seesugused tühised tundused ei rikkunud küünevõrdki Kalle päikeselist meeleolu, ja võimatu oli temaga ka vingu vedada.

Kalle rõõmsat sõbraseksi ei jätkunud mulle paraku kauaks: suurema korteri ja kolisime Valge majaka alt hoopis teise linnaserva. Pidin maha jätma meeldima hakanud koolimaja koos Kallega.

Kalle ei olnud mu sõpradest kaugeltki esimene, kellest tee oli viinud. Sõpru jäi mul palju maha mu esimesse, maakoolimajja, igal sügisel oli olnud nukravõitu pereheitmine koolipoiste suvises vennaskonnas. Oli lahkunud häid sõpru mõnustki — inimesed enamasti ei juurdu naljalt, nad liiguvad algust paika. Ent ma ei olnud kellestki ega millestki lahkunud nii sügava kahjutundega kui Kalle sädelevast lähedusest.

«Tule mind vahel vaatama!» ütles Kalle, kui taile koolijätukäe pihku pistsin. «Aga kui ma ise äkki Stromka kanti satun, siis otsin sinu üles. Ma tean neid uusi maju küll, need on Mayeri vabriku kõrval.»

«Ma tulen juba järgmisel pühapäeval!» lubasin õhinal. «Hommikupoole, ei — lõuna paiku. Ole siis kodus!»

Ma ei tea, oli ta kodus või mitte, sest ma ei saanud lubatud päeval minna. Ei saanud järgmisel pühapäeval, ei ülejärgmisel. Lahkumine kukibedusele lisaks näris südant nüüd veel ka mu meeldikkus.

Möödus paar piinarikast kuud. Aga ühel pehmel varatalvise päeval rühkisin ärevil südamega üles Lasnamäe lumepuhustatult nõlvast. Seisin tükk aega oma endise koolimaja trepil, siis tõusin südame rindu. Garderoobitädid on umbusklik rahvas, ja nad pididki nad mäletama, et üks minu näoga poiss oli IV-b klassi garderoobis üht nagi napi õppeveerandi jagu enda omaks püüanud. Nüüd rippus selles kellegi teise mantel.

«Aga see seal on Kalle oma!» osutasin parasjagu äratrööbatult poolmantlile garderoobikabiini traatvõrgu taga. «Ma riputaksin enda jao tema oma peale?»

Vahest just nood vanatuttavlikud suhted Kalle ihuümbristega veensidki garderoobitädi mu ausameelsuses. Ta leidis mulle isegi sussid ja juba astusin mööda laia koridoritreppi üles. Mu endisele koolimajale ainuomane kume valgus mähkis mind hellalt endasse, teritatud meeled ahmisid koridoride vahele, tunnisuminat suletud uste taga, mingit kordumatut selle maja õhku ning meeleolu. Seisin oma endise klassi ukse kõrval, ja ehk küll olin uude koolimajja juba sisse elanud, kriipis mul mingi seletamatu kahjutunne.

Tõrises tupnilõpu kell. Klasside ukseid paiskusid valla. Ka IV b oma. Seisin silmitsi õpetaja Pajuga, oma endise klassijuhatajaga.

«Näe, Ain siin!» üllatus ta. «Tere siis!» Ja ulatas mulle kätt.
«Kas tulid meie kooli tagasi?»

«Ei!» kohmasin ma. «Tulin vaatama.»

«Aga kuidas siis — tundide ajal?»

«Ma käin õhtu poole.»

«Siis on teine asi,» rahunes ta. «Ja kuidas sul uues kool läheb?»

«Hästi läheb.»

«Vene keeles ka?»

«Jaa.»

«Siis läheb hästi küll,» nõustus õpetaja Paju. «Noh, ma hoia sind enam kinni, ei tulnud sa ju mulle, tulid sõprade külla.»

Poistekamp oli mind juba ümber piiranud. Teiste vahel trügis vägeva tervituskisaga Kalle, lartsas käe mulle õlale. Meil, poistel, polnud see kombeks, aga kui korrapidajaõpetaja meie tropi klassiukselt jalutajate ringi kaasa kõndima tõukas, jäi Kalle käsi mu õlale kogu vahetunniks.

Pikuke see vahetund siis on!

«Tuleb geograafiatund, Vana ise annab, mis sa põnnad!» keelitasid poisid. «Tule klassi, Vana lubab küll!»

Vana, see oli õpetaja Paju, klassijuhataja.

«Õpetaja, eks ju, Ain võib ka tundi jääda?» ründaski Kalle klassijuhatajat kohe.

«Noo?» muigas õpetaja. «Aga meil on täna kõik pingid täis, kuhu me ta istuma paneme?»

«Istub minu kõrvale!» oli Kallel asi klaar. «Jututund ju, kirjutamist pole, mahume kolmekesi ära küll!»

«Olge siis kolmekesi,» muigas õpetaja Paju. «Aga ühel tingimusel, Kalle: jutu tundi ei tule, istute vaikselt. Jah?»

Küllap oleksime rohkematki lubanud. Istusin keskele. Mu vasakul käel istus Elmar, kes oli samuti täitsapoiss, aga parimal tema, Kalle, sõber. Väheke kitsavõitu meil siin kolmekesi ju oli, aga kas see siis loeb.

Kalle ei olnud vahepeal põrmugi muutunud, pingilaud ta istmiku all otsekui oleks olnud tuline. Ta kiheles ning niheles, ta küünarnukk puksis mulle lakkamatult ribikontidesse, aga kõrvu paitas ta surutud naerupugin ning ilmtuttav rähklev nohisemine. Mu süda oli säravat pühapäevatunnet täis, tulvil lõhkemiseni.

Õpetaja Paju oli tahvlipodiumil kaardi lahti rullinud. Ta seisis nüüd klassi poole kord külje, kord seljaga. Vahest see asjaolu panigi Kalle rahutus ajus idanema idee.

«Ain!» sosistas ta. «Kui sul oleksid näpukad, kas sa saaksid siit Vanale pihta?»

Hindasin pilguga vahemaad.

«Iga kell!» kostsin pahaaimamatult.

«Aga äkki puhud niisama?» puuris ta pilgu mulle näkku.
«Olen ma sulle millalgi udu ajanud?»

Lõbus muigevirve libises üle Kalle näo. Ta kobas taskuid, pidi ja poetas siis oma kinnipigistatud peo minu omasse. Mu pihku jäi mõlemast otsast aasa sõlmitud peenike kummiriba — näpukad.

Ma ei taibanud veel.

«Proovi ära!» selgitas Kalle. «Haak voldi ise, et poleks pärast ütlemist!» Ja käristas sealsamas vihikust lehe.

Tundsin, kuidas mul ihu tulitama hakkas.

«Noh!» julgustas Kalle mind tagant.

Vaikisin.

«Ei taha!» kostsin viimaks ja pakkusin talle näpukaid tagasi.

«Noh, öelnud siis kohe, et kardad!» sosistas Kalle pettunult.

Sellest küljest nähtuna puudutas Kalle ettepanek mind äkki teravalt. Mu sõrmed kummijupiga jäid kõhklevalt Kalle pihku.

«Kardad jah!» kinnitas Kalle. Mulle tundus, et ta häälest kostis tilluke põlgusvarjund.

Tõmbasin sõrmed Kalle peost ja tirisin kummiaasad üle peidla ning nimetissõrme. Voltisin pabeririba, murdsin haagiks ja pingutasin selle laskevalmilt kummile. Kalle jälgis iga mu liigutust pingelise huviga. Vaatasin talle omakorda otsa. Kalle tõmbas silmad kissi, libistas keelega üle paakil huulte.

Õpetaja Paju seisis kaardi ees ja seletas tundi. Silmitsesin ta hallinevat lakka, ta veidi kühmas selga ja kummiriba peos põletas mu sõrmi. Istusin kui küpsetatult. Kui mitu viivu, ei leia.

«Tund hakkab kohe läbi saama!» sosistas Kalle. Tundsin seda äkki ise samuti, koolipoisil on õppetunni viimaste minutite tajumiseks võrdlemisi täpne sisemine kell. Kalle meeldetuletus andis mõtetele uue suuna; nüüd hakkasin saabuvat viimast tunniminutit lihtsalt ootama. Taipasin, et tunni lõpuks kell päästaks mu.

Ent küllap oli pinge meie mõlema kellamehhanismis midagi paigast nihutanud. Päästev kellahelin ei saanud, aga saabus hetk, kus kauem viivitada enam ei tohtinud. Tunnetasin seda iga ihukarvaga. Hingasin sügavasti sisse ja tõstsin omi kadahargiks ümberkvalifitseerunud vasaku käe. Viivu pärast plaksatas paberhaak vastu kaarti ja kukkus tahvlipodiumile.

Õpetaja Paju, mõtetega seletatava küljes kinni, ei taibanud korrapealt. Ta pööras end ringi, libistas hämmastunud pilgu üle klassi. Aga ka klass näis hämmelduses olevat. Alles siis,

kui Paju oli kokkuvolditud paberitüki poodiumilt üles tõstnud, selgines ta ilme. Ta libistas pilgu uuesti üle klassi ja küsis:

«Kes selle... lendu läkitas?»

Klass istus hiirvaikselt. Hiirvaikselt istus Elmar mu kõrval, istus Kalle, ainult ta vasak küünarnukk tõmbus mu külje vastast pisut-pisut eemale, kõige hiirvaiksemalt ehk istusin ma ise. Kuid mu nägu lõkendas kui tulekahju.

«Keegi ei lasknud?» muigas õpetaja Paju. Kuid tõsines ja lisas kerge ohkega: «Kahju! Ma uskusin, et mul on julgemad lapsed. Jätkame tundi!» Ta astus uuesti kaardi ette, nagu poleks midagi juhtunud.

Nüüd alles helises kell.

Vahetundi läksime kära ning suminaga nagu ikka. Lastud paberhaagikesest ei rääkinud vahetunnis keegi, ei ülistanud laskja julgust, ei laitud, ei uurinud, kes võinuks laskja olla. Haagikest ei meenutanud sõnagagi ka Kalle. Vastu kaarti plaksatanud volditud pabeririba nagu poleks olnudki. Nojah — mis see siis nii ära ei olegi: tühipaljas paberitükike. Ja ometi oli sellel vahetunnil kõik teisiti kui eelmisel, kohtumisrõõmu nagu poleks olnudki.

«Kas jääd järgmisse tundi veel?» küsis Kalle rabedalt.

«Ei!» kostsin niisama rabedalt vastu. «Ma hakkangi kohe ära minema.»

Keegi ei pidanud mind kinni, kuigi oli alles vahetund.

«Noh, jääme head tervist siis!» ütles Kalle.

Tuiskasin alla garderoobi ja toppisin end kiirustades mantlisse, tõttasin komistamisi mööda lumist kaldaveergu alla. Kaisin kui kõmpidel. Väike, tühine paberitükike rõhus mind tonnise raskusega.

KAEVULUGU

Hiljaaegu sattusin aastate tagant jälle isakoju käima. Oli «drelite õitsemise aeg. Ammutasin endale kaevust pangetäie vett ja istusin rakkele. Jõin üle pangeserva. Aastate jooksul olen joonud lugematutest kaevudest, aga nii selget, maitsvat ning külma vett nagu isakodu kaevu oma ei ole juhtunud veel laias maailmas leidma.

Istusin rakkel ja jõin. Aeglaselt, söömukaupa, nautides. Söömude vahel tõmbasin hinge ja vaatasin sireleid koduukse

Tuli meelde, et kui kunagi kodunt läksin, oli ukseesine luge. Isa oli sirelid istutanud pärast mind. Nüüd olid põõsad juba kõrgeks sirgunud, hoolimata sellest, et neid palju kordi oli madalamaks lõigatud ning hekiks põetud.

Sirelid olid õitekobaratest tulvil, valged lilladega segi. Nad lõhnasid otse hullukstegevalt. Jõin uue söömu kodukaevu vett ja mu silme ees hakkasid ühtäkki virvendama ühed teised, kauged lapsepõlve sirelid...

Imelik kevad oli see — esimene rahukevad pärast pikka sõda. Kume, päikesepaisteline, hell. Kogu loodus lõhnas teisiti, kui oli seni lõhnanud, ja värvid olid teised, kui olid olnud, ja meendale oleks kui tiivad külge kasvanud. Ei ole ma hiljem eluilmast elanud nii värvilises kevades.

Olime vennaga juba parajad nolgid, minul häälemurregi alanud. Suuremad poisid meid veel tõsiselt ei võtnud, kui juhtusime nende jutusse sõna sekka ütlema, tikkusid kõrvatagumaid katsuma. Märjad veel! — ütlesid. Solvav oli, kas või nuta. Aga mingi hull kihk oli veres ja see kihk muudkui kihutas logant.

Viiapäevast, töönädalat ega kaheksatunnilist tööpäeva põl-

duri peres sel ajal mõistagi ei tuntud, alaealiste neljatunnilisest rääkimata. Kui jaksasid kaela kanda, olid töömees, ja passi ainult peale, et teistele tegijatele jalgu ei jää. Talutöö ei olnud meelakkumine kunagi olnud; päikesetõus tõi hommiku, ehk öhtu. Tiisikus oli meilt ema juba teisel sõja-aastal võtnud ja minul kui kõige vanemal tuli tema asemele pliidi äärde ning pesupali taha asuda, aga tubast tööd ei ole maal ajast aega tööks peetud. Nõnda käis eluring päevast päeva, suvest sügisse, sügisest talvesse ning kevadesse.

Sel kevadel olime sauna püsti saanud. Isa oli niisugune mees, kes kipakat tööd ei kannatanud, ja saun sai kõige paremate standardite tasemel. Elukambreid oli meil ainult üks, meie kõigi seitsme jaoks oli seal kauniste kitsas ja isa ei vaieldud vastu, kui vennaga oma koiku sauna eeskambrisse ümber kolisime.

Kõvasti lõi meile pähe autonoomia — mis pattu salata! Otsekohe, kui isa oma kambris tule surnuks puhus, hiilisime meie vennaga nagu varjud sauna eeskambrist kikiarvul minema. Ühest väljas, polnud enam aega hiilida, seal sai taldadele valu antud. Siht ja suund oli igal öhtul üks: silmalt kirikumõisa koplisse kaskede ning kiige alla!

Siin käis trall juba täies hoos. Kiigevõll kriuksus, plikad kiljusid. Hull Aru Timmu ja mitte vähem hull Tõnsau Elmar ähvardasid kiige üle võlli ajada. Tühja nad ajasid, niisama kiljutasid tüdrukuid. Ja siis lõi Metsa Paul pillile hääled sisse.

«Hallis sõdurisinelis, käies lahinguteid...» laulsid tüdrukud sõjapäevist päranduseks saadud moelaulu ja esimesed agaramad paarid keerutasid kaskede all mullale tambitud tantsuplatsil. Aga hullud Aru Timmu ja Tõnsau Elmar olid ülejäänud hullude hulgast lisa leidnud ja nüüd vuhises kiik tõepoolest uljalt üle võlli — õuhh!... õuhh!... õuhh!... õuhh!...

Tüdrukute hulgas pingi otsal istus Angla Helgi käevangus naabri Maimu ja näppis linaalget patsiotsa. Olime ühealised, tema minust sugu nooremgi. Kui mul Peedil käimist oli — aga tihtipeale selleks asja õieti polnudki —, siis trehvasid need kaimised ikka sellesse ajamomendi sattuma, millal Maimu kirjutas kleiti oli näha naabriõues välkumas. Ühtilma kiskus mu nina naabripere õuele sihtima ja äreva hingevärinaga olin ma tähele pannud, et ka Peedi Maimu meie vaheala äärde uha sagedamini asja leidis. Ent siin, kiigeplatsil, seda kõike nagu poleks olnudki; Maimu roosa ninake oli pepsilt püsti, ta silmad olid hirmuäratavalt tumedad ning võõrad, ta näppis äraolevalt oma patsiotsa ja ma olin tema jaoks kui klaasist — ta vaatas minust lihtsalt läbi, mind või minu varjugi märkamata.

Aru Timmu oli kiige üle võlli ajamisest isu täis saanud. Pikk ja nurgeline, kookas ta plikade rea eest läbi, jultunud-

voitu muie suunurgas. Ta tegi Maimule kummarduse — nagu oleks plikasid pingil reas vähe olnud!

Maimu tõusis, uje ning äraolev, ja ta silmad muutusid varjundi võrra tumedamaks. Mingi kirjeldamatu liigutusega ulatas ta oma nõtke käe, ja see käsi kadus Timmu labidaslaia klümblasse.

Neelatasin kuuldavalt ja mul oli tahtmine Aru hullule hammastega kallale minna.

«Tere, sa vana kere!» öeldi mulle selja tagant ja kellegi raske käsi langes mulle õlale. See oli Hakjala küla poiss Albert Laes. Minust oli ta sedajagu vanem, et kõrvatagused juba kuivad, kuid ega ta olnud sellepärast veel ei tea mis hinnatud — meie poistele polnud mokkamööda, kui võõrad käisid meie tüdrukuid piiramas.

Niisiis oli Hakjala Albert Laes meie küla kiigeplatsil pooltõeldi valge varese eest, kuid kõrvust tõstetud olin sellegipoolest. Õieti olin ma Laesi Albertit kohe silmanud — ta oli üks üle võlli ajajaist — ja nimme oodanud, et tema esimesena terekae pihku pistab. Nüüd see siis oli sündinud. Sättisime tagumikud kaskede alla kivialale.

«Kuidas su rukis mähiseb?» üritasin mehega mehejuttu üles võtta ja püüdsin tantsuplatsile põlglikult selga pöörata. Aga Hakjala Albert Laesil nagu polnud rukki jaoks kõrvu, ta pudles hämarat kaskedealust ja ta hinges mässasid tõenäoliselt mõned teised mühinad.

«Suitsu teed?» sirutas ta paki minu poole, ilma et oleks silmi tantsuplatsilt pööranud.

«Jõudsin juba maha jätta!» Püüdsin vastata oma kõige karusema häälega, kuid pingutasin üle ja kõrvu käristas hele kukekiremine. Tundsin, kuidas nagu tulitama löi.

«Õigupoolest tuleks endal ka maha jätta!» kohmas Albert Laes, pani suitsu ette ja rapsis tule peale. Ta tõmbas vaikides. Siis viskas pooliku suitsu maha ja sülitas.

«Vaati!» ütles ta ja tõusis. «Ei noh, mis rukkil viga. Mühi-
«eb!» Pistis uue paberossi näkku ja istus uuesti.

Tantsuplatsil hakkas hõredamaks jääma. See hõrenemine oli minu jaoks mõneti seletamatu: inimesed oskasid minna, ilma et nende minemist keegi õieti oleks märganud. Aga tühi nendega; Peedi Maimu igatahes oli alles!

«Perekonnaavalss!» hõikas Metsa Paul. Perekonnaavalss, see oli lõpulugu. Aga perekonnaavalss oli ka see ainus, mida ma kuidagi läbi häda tantsida oskasin.

«Lähme!» ütlesin mina.

«Kuradile!» ütles Hakjala Albert Laes. «Tuleb hakata koju kõmpima.» Ta oli kõvasti tujust ära.

Olin kahevahel, aga siis nägin Peedi Maimu silmi; need silmad olid mind sellel öhtul esmakordselt märganud; need sil-

mad plinkisid kui kutsuv majakas ja otsekui unes läksin nende silmade peale; mul oli süda rinnust välja kargamas ja ma kummardasin... Laane Margitile.

Perekonnaring keerles ja paarid muudkui vahetusid. Olin Maimuga silmitsi. Maimul oli huul kergelt hammaste vahel, ta paled õhetasid ja ta läkitas mulle silmanurgast pilgu, mis oleks võinud klaasi sulatada. Aga mina hoidsin kaela kangelt ja vahtisin jäisel pilgul üle tüdruku öla. Kõik üksteist ringi! Ja oleksin niisama jäiselt vahtinud veel teisegi üksteist, kui Metsa Paul poleks kaheteistkümnendal lõpetanud.

Hakjala Albert Laes ei olnud veel läinud. Kustunud kommuun, sihtis ta üle öla Maimut vaadata.

«Mis sa vahid?» küsisin talt tantsulise jämedavõitu kurasisa.

«Vaatan, et hakkab seegi juba plikaks saama.»

Maimu pööras end ümber, mõõtis Hakjala meest pilguga.

«Äh!» ütlesin ma. «Hämaras kõik kassid hallid!» Ja sülitasin kahemehelirtsaku.

Maimu pea nõksatas kuklasse. Olin hullumoodi liiale läinud. Veel oleks saanud mõndagi päästa: ees ootas jupp ühist koduteed. Sellesama ühise kodutee pärast tasus nii üht kui teist alla neelata; selle ühise kodutee pärast oli mitte üht võist, vaid kogu kiigealune tulekohus seni tõrkumata alla neelatud. Täna aga oli mul otsekui mingi kurat sees ja mulle ei olnud ikka veel küllalt.

«Üll!» hõikasin ma venda. «Lähme!»

«Noh, jääme siis terveks!» Hakjala Albert Laes ulatas lahkumiskäe.

«Aga kuhu sina siis kaod?»

«Kuju. Hakjalga. Kuhu veel!»

Hingasin sügavasti sisse. Kiikasin üle öla vaadata. Nad olid kõik alles siin: Angla Helgi, Laane Margit, Peedi Maimu.

«Pista käsi tasku tagasi, mees!» ütlesin Albertile. «Meil on ühine tee!»

Hakjala mees Albert Laes vaatas mind juhmi pilgul ja vend Ülli oma ei olnud targem.

«Kolumatsid!» ütlesin ma. «Hingake sissepoole, nuusutage, missugune öö on! See pole mahamagamise jaoks. Öhtu jõlksime siin ära — tulime sülelapsi vahtima. Hakjalas peaks ometi plikaks olema!»

«No kurat — mehejutt!» Alberti kämmal laksus mulle ölale. «No lähme!»

Tüdrukute kõrvust ei olnud mu ärplemine ilmselt mööda läinud. Puude all itsitati. Siis hakkasid nad laulma.

Samm takerdus iseenesest. Ja veli Üll pööras nina selja taha. Ka Hakjala Albert Laes seisatas ning jäi kuulama. Ilu-

hulil laulsid, sindrid, ja hämar juuniöö oli ümberringi. Nii-
mugune öö, mis kratsib seest kui terasharjaga.

Ma kuulasin nende laulu ja ühtäkki meenusid mulle Odüsseuse eksirännakud. «Ei, kullapaid!» ütlesin ma iseendale. «See mees siin sireenide õnge ei lähe. Ei lähe mettel!»

Järgmisel hetkel kärises lüürliline öömuusika raginal ribadeks.

«Mürtsub trumm ja pillid hüüavad, tarahh-tarahh!...» mõirgasin ma täiest kõrist oma murduva kukehäälega ja haakisin kaaslased käevangu. Need pistsid kaasa mõirgama:

«Sõdurid kõik marsivad,
trahh-trahh-trahh-trahh!...»

Nii me siis läksime, kolm meest, ja me pätitallad partsusid maanteekruusal roodu rivisammu. Ja lõugasime kui põrgulised, kuni kõrid kähisema hakkasid.

Minna polnud palju — ainult kaheksa kilomeetrit.

«Kuulge teate, poisid,» ütles Albert Laes ja väänas lõua hullusti viltu. «Üks väike asi on minu jaoks natuke palju regane.»

«Lase tulla!»

«Vaata, ma ei ole seda... ma ei ole seda Sarapiku Ilset enam neli öhtut kiige all näinud!»

«See käib nüüd Kuusa Pärniga,» teadsin ma ütelda.

«Noh!» ütles Hakjala mees Albert Laes. «Sellel Pärnil lüftakse kulm rulli!» Ta hääli oli muutunud tumedaks.

«Aga ta käib Liiva Eimariga ka!» teadis veli Üll juurde lisada.

Hakjala mees jäi seisma.

«Mmm...» mõmises ta veel tumedamalt. Ja siis vantsisime ühekk maad hoopis sõnatult.

«Mmm...» mõmises Albert Laes. «Kahel mehel kulnud ühe rullida — kas see nagu ei topiks liiale minema?»

Oli probleemi küll, mille kallal pead murda. Aga siis hakkasid ööhämust vastu paistma Hakjala küla tuulikud.

«Vaata nüüd, mehed, peab plaani pidama,» arvas Hakjala mees. «Ma justkui olen vaadanud, et see Väärtnõu Erlanda on vihuke kena lahke olekuga tütarlaps.»

Mina ei olnud Väärtnõu Erlandat vaadanud, aga ma justkui arvasin teadvat, et Erlandal on noorem õde Siina.

«No neh!» rõõmustas Albert Laes. «Ja minul vana Sandri krantsiga sõbramehesotid sees.»

Ülejäänud Hakjala krantsidega Albert Laesil seesuguseid otte ilmselt ei olnud. Juba küla serval tervitas meid kõige mitmehäälses klähvimine. Koerte kisa kannul, hiilisime kui varjud mööda tarataguseid ja tagatipuks ilmnes, et ka vana

Sandri krantsiga olid Laesi sotid rohkem ühepoolsed. Alles kena lahke olekuga Erlanda enda sekkumine pani penil suu kinni.

«Näe, sattusime mööda minema, aga eks see va krants! roju!...» seletas Albert Laes ja vahtis valvsalt elukambrakende poole. «Haukus äkki vana Sandri üles?»

«Mis sul temast?» arvas kena lahke olekuga Erlanda ja mõttis mind ning Ülli pilguga. «Kirikuküla poiste kodutee hakanud äkki Hakjala küla akende alt kaudu käima?»

«Ju see Siina ka nüüd juba lakas magab?» võttis Albert Laes vastukostmise enda peale ja seadis end aida poole astuma.

«Kas tulid end lapsele ammeks pakkuma?» päris Erlanda ja astus Albert Laesi järel sirelite taha temagi.

Vahtisin neile kaunistele pika näoga järele. Pisut võõras ning kõhe tunne oli.

«Poiss, paneme putket!» sosistas veli Üll ja sikutas mind pluusivarrukast.

Sellel asjal oli mõte sees, kuid iga mõtet ei või ometi hoo- bilt omaks võtta. Aga siis juba astus Hakjala mees Albert Laes uuesti esile. Võidukalt muiates vedas ta nüüd ka meid vennaga läbi sirelite, sihtis näpuga aidalaka suunas ja tegi minekut.

«Poiss, paneme putket!» andis veli Üll teist korda ja tungi- vamaal sosinal nõu.

Sirelid lõhnasid. Ahmisin seda lõhna täie rinnaga ja vahti- sin äreva uudishimuga üles, avatud lakaluugist sisse.

Lakasuul oli tühi ning pime ja sellest hoolimata hullusti erutav.

«Poiss, nüüd küll paneme putket!» sosistas veli Üll kolman- dat korda.

«Loll!» sosistasin talle vastu. «Sedagi ei tunne, kuidas lõh- navad!»

«Mis asja?»

«Sirelid lõhnavad!» kähvasin talle ja rebisin pilgu laka- suult. «Vaataks õige järele, kas õnneõit kah on?»

«Murrame koju kaasa,» oli veli Üll kohe hakkamas. «Seal aega vaadata!»

Murduv oks praksatas kui püssipauk. Tõmbusin instink- tiivselt kühmu ja tundsin, kuidas ihu tulitama löi.

«Kaome!» sisistasin vennale kõrva. «Ja eluga!»

«Loll!» vihastas too. «Sirelid murrame kaasa!»

«Põrgusse!»

«Murrame kaasa!»

Hing kurgus, murdsin endale paar sirelioksa kaenlasse. Siis tõmbasin selja kühmu ja vahtisin valvsalt ringi, siis asutasin ennast hiilimisi minema.

Lakaluugilt kostis naeruturtsatus.

Jardusime paigale. Siis vahetasime vennaga pilgu. Vist olime mõlemad kui vette kastetud.

«Lähme!» andis veli pilguga märku. Oh, kuidas kippusid seda nõuannet järgima! Kuid silmad kiskusid selja taha. Antupandamatult ning vägisi.

Siina oli lakasuul; vähemalt helkisid lakahämarusest kel- legi silmad ning kumas näoovaal. Ja ta itsitas.

Kohe oli tarvis midagi öelda. Kuid see midagi ei sattunud sattunudki keelele. Ja nii me siis ainult vahtisime, tema vahtis alla, meie alt üles, ja vaikisime. Vist terve igaviku.

Esimesena sai sõnad suhu veli Üll. Ta tõstis sirelikimbu endale nina alla ja kuulutas:

«Hästi lõhnavad, ausõna!»

Koiduvalgus kumas Siina paledel ja kleenukestel käsivar- del. Ta lebas lakasuhu tõstetud heinasülemil, vaibaserv üle labade, lõug toeksasetatud kätel, ja naeratas. Tal oli hea ning naeratus ja kogu öö sai sellest ühtäkki valgemaks. Aga õh-olla tuli see valgus ka sellest, et koit taevaserval jõudsasti edenes.

«Noh,» ütles veli Üll, «kui on pink pandud, siis tuleb ikka istuda ka.»

Pink oli siia tõepoolest pandud, sirelite alla, ja sirelite alla pingile me siis istusime. See oli päris mugav pink ja üles laka- suhu oli siit mõnus vaadata. Me vaatasime sinna lakasuhu üsna hoolsasti ja seal oli ka küllalt, mida vaadata: koiduviirg värvis Siina paledid ning käsivarsi aina uue ja uue jumega, aga sel- lele lisaks hõõgusid lakasuus Siina tumedad silmad ja kumas Siina kummaline naeratus — alles hästi oma ning lähedane, ealsamas mõistetamatult eemalolev ning võõras.

Ilirmsasti hea oli siin sirelite all pingil äkki istuda ja seegi, et kõik enamasti vaikisime, ei seganud kedagi. «See öö võiks olla kohe aastapikkune,» mõtlesin ma endamisi, «ja vist ka siis ei tüdineks sellest ära.»

«Poisid,» ärkas Siina esimesena sellest ööst, «kas te ei tahaks nüüd koju minema hakata. Päike juba taevas, aga ma pole saanud veel silmatäitki magada.»

Jah, päike oli taevas. Ja külast kostsid ärkava päeva esi- mesed hääled.

Vantsisime vennaga krõbiseval maanteekruusal, sirelikim- bud kaenlas nagu sünnipäevalastel, kuid kirbe mekk suus ning udames. Kaheksa kilomeetrit ei ole muidugi mingi pikk tee, aga sellel hommikul ei tahtnud kilomeetrid me jalge alt kohe nutte kuidagi lõppeda. Ja lisaks häbenesime iga vastutulijat, nagu oleksime olnud ihualasti.

Nõnda me sel hommikul siis tulime ja me ei lausunud tei- neteisele sõnagi, enne kui kõmpisime viimast kilomeetrit.

«Nojah,» lausus siis veli Üll. «Eks seda võinudki arvata!»

«Mida?»

«Aga seda, et... korsten suitseb.»

Olin selle juba ise ära vaadanud.

Kõmpisime vaikides. Kodukorsten suitses. Ja kogu me tulid saati sirelikimp kaenlas, tundus äkki kohutavalt naeruväärsena.

«Viskame õige minema?» kohmasin vennale.

«Mida tonti me seal siis käisime?» kohmas see vastu.

«Vana vihastab enda näost roheliseks!»

«Sellele oleksid pidanud öhtul mõtlema!»

Küllap oleks pidanud öhtul veel muulegi mõtlema, kas veel sellele, et naabriõuel toimetab hommikul kirjus kleidis Maimu. Ta lõõritas õuel kui kevadine löoke ja hoidis ennast nimmest suure tee poole seljaga, ja seda enam ei võinud tal jääda nägemata, kuidas maanteekruus äkki otsekui põletas mul taldat, kuidas selg muutus veidralt toigaskangeks ja kuidas komistasin omaenese jalgadele. Ei võinud tal jääda nägemata seegi, kuidas seisime viimaks koduväraval, ja just see viimane pill oli kogu loos vahest kõige mõrum.

Isa istus õues ja suitsetas. Ta oli äkiline mees; kui tal hingetäis kargas, polnud mingit kunsti talt üle kaela saada. Hinget kargas tal teinekord täis üsna tühisel põhjusel.

Nüüd ta siis istus ja suitsetas. Ta oli jõudnud hommikul juba mõndagi käsile võtta, igatahes oli ta õuekargesse paari meetrise läbimõõduga sõõriku maakamarat paljaks koorinud ja august paraja hunniku muldagi välja loopinud. Tollesse auku ning mullahunnikusse ta nüüd kangekaelselt vahtiski ja ma tundsin, kuidas see vaatamine otsekui oleks mullahunnikurusunud mulle õlgadele. Vist tundis ränga etteheite raskust oma õlgadel ka veli Üll, me samm takerdus ja me jäime keset õue lontivajunuina seisma.

Isa suitsetas. Ta ei teinud meid märkama. Aga meie, kaks lontikõrva, seisime keset õue, ja oluoks vaid meie võimuse, oleksime meelsasti kas või maasse vajunud.

Kui olime juba küllalt küpsenud, võttis ta meid viimaks märgata.

«Ahah...» torkas ta meid pilguga. «No et tere lõunat siis.»

Muidugi pakkus ta kenakesti üle.

«Ei tea, mis härradel ka asja oleks?»

Tõsi, kõik see ei olnud kaugeltki armsa tooniga öeldud, kuid tooni asjus olin ma õppinud mõndagi alla neelama. Paraku muutus veli Üll selles suhtes päev-päevalt hellemaks. Ta lõi näost äkki lõkendama ja kergitas koonu püsti.

«Noh, nii lapsed ka enam ei olda!» lausus ta ja vahtis isale otse silma.

Isa oli ainsa hetkega jalul. Mõne välkkiire sammuga astus ta vellele nägu näo vastu. Nad seisid pingsalt vastamisi —

üks noorem, teine vanem ja... mõlemad äkki kangesti teineteist harnased.

Nuud lööb!» käis mul läbi pea. Kuid isa... ei löönud. Oli selge, mis ta kätt tagasi hoidis. Ma tajusin seda midagi selgesti: see otsekui helises mul kõrvus, ent ma ei suutnud otsekohe taibata, mis see tegelikult oli.

Nüüd ütles isa ja lõtvus. Ta pööras meile selja, läks istus mullahunnikule ja hakkas pläru keerama. «Kui nii, siis kui arvate, et olete meheks saamas, siis võtame seda naise. Lastele laste, meestele meeste mõõduga!»

Nüüd ma sain selle kätte: need olid kaks sõna Ülli lausunud lauses — nii lapsed. Nii lapsed oli ta välja paisanud murduva bassihäälega — sel hommikul esmakordselt oma poisiea kestel.

«Viige lilled tuppa,» kostis isa asjaliku rahuga. «Ja siis teake pihta — profiil on välja kaevatud.» Ta osutas augule jalge ees.

Selsamal hommikul, nõnda kuidas olime tulnud, hakkasime siis veli Ülliga koduõuele kaevu kaevama. Ma mäletan omaani, missugused on eesti mullad kaevuaugu kivivooderdatud: taga: meetri kaheksakümmend plinki savi, poolteist meetrit kruusa, neli meetrit tihket savirähka. Allapoole on liiv, me raiusime augu sellesse ühe meetri üheksakümne sentimeetri sügavuseni. Õigupoolest on see kõik omaette pikk ja jäntjärele mõne kandi pealt pisut lõbuski lugu ja seda maksmatagi kunagi südame pealt ära rääkida. Aga sellel sirelite õitsemise päeval kodukaevu rakkel istudes ma kaevule endale meenat ei mõelnudki. Ma jõin sõõmukaupa oma kodukaevu sisse ja läbi oma lapsepõlve sirelite vaatasin ma teisi, neid, mis minust minu minekut olid pandud kasvama ning õitsema mu kodu ukse ette. Jah, nad olid juba kõrgeks kasvanud, hoolimata sellest, et neid palju kordi oli madalamaks lõigatud ja ümber hekiks pöetud.

Paar viimast kevadet olid sirelid lõikaja käest puutumata jäänud. Nad olid õiekobaratest tulvil ja lõhnasid valutamapanevalt — valutamapanevamalt kui lapsepõlve sirelid.

TAMMREDELID

Kaski kirikumõisa kopli kiigeplatsil kirjasid juba esimesed kollased lehed, ei kostnud siit õhtuti enam pillilugu ega kiigevõlli kriuksumist. Väljadele rivistusid tõttamisi rõugud, nabad ning hakid ja eile oli Peedi Maimu üle vaheaja mulle taskusse poetanud peotäie oma esimesest pähkliskäimisest. Ammuilma olid jõudnud ära närtsida Hakjalast murtud ehal käigusirelid, olnuks ajamerre niisama hästi kui olematuna uppunud kogu too õite, koivalguse ning Siina naeratuselummuse öögi, kui polnuks tunnistajat — kaevuauku õuel.

Mõistagi polnud kaevuauk enam ammugi ainult too õuekargest paljaskooritud sõõrik, mille kõrval me Ülliga uuel varasuvisel hommikul, sirelikimbud kaenlas ja kõrvad lontis, olime häbistatult seisnud. Ei, kaevuaukust väljakaevatud savist, kruusast, rähast ning paekildudest oli õue ühte serva vahepeal kasvanud kõrge keldrimägi, praegu kilksusid venna kangilöögid kuskil üheksa meetri sügavusel vastu kõlisevat paepõrandat.

Jah, seljataga oli rõõmutu, ränkraske töösuvi. Juba jaanipäevaks oli savipõndakune koduõu kuivanud kivikõvaks: tuli enne mitu korda kirkaga lüüa, kui siit peotäie puru kätte sai. Nõnda puresime end kaks meetrit maasse. Edasi tuli pisut paremat — poolteise meetri jagu savisegust kruusa, seejärel aga sattusime tigetiikkaesse savirähka, mis võrdse kangekaelsusega pani vastu nii kirkale kui kangile. Seesugust jõuproovi jagus meile tervelt neli meetrit ja lausa nutumekk oli meil sellest suus. Kaevuauk oli kui mingi must põrgusuu neelanud kogu me suve, me tõngusime seal kõik oma laupäevaõhtud ning pühapäevad, rassisime kaevuaukus tööpäevaeelsed hommikuhakud ja päevajärgsed õhtuvidevikud, keskpäevastest

tingetombeminutitest kõnelemata. Sest suve ei andnud kuskilt ühtegi pikemaks venitada, aga igapäevane töödejärg käis oma olematut rada: ohaka- ja tõlkjatorkimine, heinategu, kesa-keht, õsumine... Üks töö tihedasti teise kannul. Kaevukaevand, sinna kuskile eraldi vahele toppida ei tulnud isal mõttes. See tuli kõrvalt ära teha, ja tuli tingimata suve jooksul ära teha, et sinna enne sügisest vihmaaega voodrikivid sisse lastuda saaks. Sestap olime kogu suve jooksul hingetõmbamist saanud vaid üheainsa paduvihmase õhtupooliku.

«Maina!» hõikas veli Üll alt kaevupõhjast. «Maina, kuulsid mis, mis sa unistad seal üleval!»

Veli oli hommikul jälle vasakuga voodist välja astunud. Ögupoolest olime kogu täiega juba mõnda aega üksainus vasakujalavahmiil — väsinud, tüdinud, tignedad. Juba pooles savirahas ootasime esimest vett, ent kui ükskord paeni jõudime, oli seegi purukuiva prügikorruga kaetud. Nüüd olime august pea kahe meetri jao paasi välja raiunud, ent kaevupõhi ei pidanud sedagi veetilka kinni, mis sinna taevamärjast juhtumisi sisse tilkus. Lisaks oli lugu küla hambameestele lõuge vahele sattunud. «Äi sel pole vädamist ega pidamist, see oort kut Värava kaev!» kiideti külas kipakate asjade kohta. Ja naerdi: va Juuljus visanud sonimütsi õhku — kuhu kukub, sinna paneb kaevu maha. «Ju nad seal endid nüüd Ameerikamaale välja kaevavad, 'p tule seal veetilka varem vastu ühti!»

Isa oli selles punktis hell mees, küla naer kratsis tal kõvasti kulgi. Hambavaluilme näol, käis ta küll kaudu minnes, küll nimmega kaevamisjärke aina üle vaatamas.

Vinnasin pange paeprügiga üles ja tassisin keldrimäele lahjaks. «Viira!» hõikasin vennale alla ja lasin pange hõikele kolinal järele.

Viira! Maina! Viira! Maina! Pangetäis pangetäie, päev pläeva järel. Kui mitu pangetäit, päeva, nädalat veel?

Isa tuli.

«Noh?»

Kehitasin õlgu. Isa tunnistas mind kahtlustaval pilgul ja kinnitas end siis auguserva kohale alla vahtima.

«Noh, kuidas sul seal on?»

«Kena kuiv koht küll, pole 'häda midagi!» irvitas veli alt vastu.

«Ah haugud seal?!» tundis isa end riivatud olevat. «Palju tana teinud oled? Kivile paar kriipsu peale kratsinud? Kust see vesi tulema peab, kui päevad läbi kaevupõhjas siidi vee-tuksel!»

Nõndapidi need lood siin kaevu ääres siis käisid. Isa püh-ki, lõug püsti, minema, et varsti uuesti tulla.

«Noh?»

Polnud siin vahepeal uut midagi juhtunud.

«Täna jätame põllule minemata,» ütles ta. «Saate teha kena pika päeva!» Aga veidi hiljem lükkas isa jalgratta kuuri alt välja.

«Lähen vallamajja,» teadustas ta napilt. Ja manitses:

«Ärge seal kaevu juures siis tukkuge! Kui tagasi jõuan, ronin alla vaatama.»

Selle ta oleks võinud ka ütlemata jätta: oli nagunii teada. See neetud kaevuauk oli ta püstitihulluks ajanud.

«Väike informbüroo teadaanne,» kuulutasin vennale, kui ta jalgratas silmist kadus. «Vana pani vallamajja!»

«Lase redel alla!» kamandas Üll.

«Ei ole veel minu vahetus!» tõstsin protesti.

«Lase alla, kui öeldakse!»

Lasin redeli kaevu ja savikriimune vennas ronis augu servale. Sülitas suu sinnasamasse kaevuauku tolmuprügist puhataks.

«No-noh, ikka vaata ka, kuhu lirtsad!» pidasin vanema õiguseks häält tõsta. Aga Üll tirtsas kaevu veel teise lirtsaku ja kähvas põlglikult:

«Selleks ajaks, kui vana tagasi tuleb, tirime augule peldikuputka peale. Hea hooletu olla, pole eluaeg vaja välja vedada!» Ja käratas: «Salooga!»

Sirutasime endid siiasamasse augu servale seljakile. Tõstsin jalad pangepõhjale. Kontides surises magusalt. Vahtisime taevasse. Taevas üleval oli selge ning puhas, lõputus sinas ujusid üksikud, kuidagi kesksuviselt valged pilved.

«Seal kuskil pidavat jumal olema!» kohmas veli. «Aga ei anna ennast näole, raisk!»

«Mis sul temaga asja?» küsisin ma loiult. Taevast vahtas silmi, need kippusid kinni vajuma.

«Küsiks talt, kui kaua see alaealiste Kolgata, see rinna- laste ristikäik siin kaevu ümber kestab!»

«Ise pakkusid ennast meheks ju!» tuletasin talle meelde. Vend hakkas nohisema.

«Orjatöö jääb orjatööks ikka!»

Orjatöö oli see muidugi. Aga ega igapäevane veevedamine väiksem orjus olnud. Kevadel ja sugisel, sadude aegu, ammutasime vett umbekasvanud magistraalkraavi põhja kaevatud august. Tassida tuli enam kui sada meetrit. Suveks kuivas auk tilgatumaks, siis tõime vett jõest. Sinna oli oma pool kilo- meetrit. Pesu-, sauna- ja teistel suurematel kulupäevadel käisime vee järel hobusega, aga enamasti tassisime käe otsas. Ei, ilma kaevuta ei ole elu, kaev peab inimese eluaseme juures olema.

«Ma tean seda ise samuti, ja ma ei räägi sellest,» võttis vend solvuda. «Aga inimesel olgu hingetõmbeaega ka. Loe

lehti ja kuula, mis inimesed raägivad: uus, vaba elu on tulnud, hallparunitelt on sulased ära võetud, liigutagu ise ka. Aga mis meil siin on? Hommikust õhtuni üksainus tamp peal, nii et enam hullemat ei saa ollagi!»

«Mis sa siis tahad ütelda, et isa on hallparun või?» pärisin ma võõristades.

«Seda ma pole öelnud!» protesteeris vend ägedalt. «Aga...»

«Siin palju paremat ole ka!»

«Nojah!» kohmasin ma. «Kui vana ise, käed süles, istuks! Nii, ei istu ju. Aga võiks, mis?»

«Võiks!» nõustus vend. «Muidugi võiks!»

«Miks ta siis ei istu?»

«Kust mina tean!» kohmas vend.

Mina ka ei teadnud. Siin kaevupõhjas kangil ja labidat liigutades polnud oidu pingutada tarvis, mõttel oli voli ulata. Olin hakanud elu ümberringi ja meid endid kõige keskel mõneti muutunud pilgul nägema. Olin ühtäkki ehmatusega märganud, et ajapikku, kus kodu rajamisel nii palju pakitud juba ära tehtud, koorem mitte ei vähene, vaid aina kasvab. Ma ei olnud sellest ehmatusel üle saanud senini, ma ei leidnud põhjust kätte. Olin hakanud uurima oma isa, jälgisin teda mandeavastaja visaduse ning kaardistamiskirega, ent mu uurimistöö viis mind veel suuremasse ummikusse. Jah, mis sunnib teda tagant? Lippa! Jookse! Tee! — niisugune on ajast aega olnud laste saatus. Miks ei teinud? Miks tegid? — ka see on ja on olnud laste pärisosa. Aga tema on täiskasvanu, teda ei komanda keegi, keegi ei päri aru, ta võiks ennast karistamatult ning omatahtsi lõõga lasta, millal vaid tahtmist on ja palju igapäevast kulub. Töö sunnib? Seda küll: põld tuleb künda künniajal, heina niita heinaajal, vili õsuda õsumise ajal. Aga nende vahele juu augukohti küllalt. Kes või mis siis sunnib teda kas või ajalehe tagant äkki poole lause pealt üles kargama või poolikut suitsu suust minema viskama? Kelle või mille sunnil ei anna ta hingetõmmed iseendale ega hõlpu meile? Ei, ta ei ole hallparun, nagu meie ei ole talle sulased. Üllil lihtsalt ei ole õigus. Aga kes või mis ta siis on? Ma olin sellele varem otsinud ja otsisin ka praegu vastust, ent vastust ei olnud kuskilt teada.

Üll oli selle probleemi juba peast välja visanud. Tal oli teine loomus: sähvas suu puhtaks ja selleks korra oli kõik.

«Pane köögivärk käima!» kamandas ta.

«Mulle ole see aeg veel käes!» Lõppeks olin ma vanem ja köök oli minu voli all. «Roni kaevu, sul vahetus alles lõpetamata.»

«Mine, tead...» Ta saatis mu paika, kuhu saatmiseks tal meelde järgi voli veel poleks olnud. Siis krapsas pusti ja tuis-
...panema.

Vahtisin taevasse. Silmad hakkasid raskeks muutuma ja

magus rammestus roiutas ihu. Ööd, tõsi, olid juba pikemat muutunud, kuid uneaeg jäi sellest hoolimata napiks.

«Teeks tunnikese endale, peaks olema välja teenitud kull, keeras mõte tuntumaid radu käima. «Pärast liigutaksin vähem kiiremini...»

Esimene tukastus oli just silmile vajunud, kui vend kaevu äärde tagasi tuli.

«Häbi, mees, põonad päise päeva ajal!» põlastas ta ja raputas mu kõrva ääres kõbisevat pappkarpi. «Kuuled, mis sind siin hüüab!»

Kuulsin küll. Silmi avamata teadsin, et see on «Saturni» kõige saatanlikum ning tobedam kõikidest väljamõeldud laumängudest. Nüüd oli minu kord vennale kuskile teeasumi seks soovitus kaasa anda.

«Kas löid verest välja?» päris Üll. «Kardad, et saad jälle üle kaela?»

See oli salakaval käik. Lõin silmad lahti ja kergitasin end üles.

«Kes sind, kõnni, kardab!»

Vend irvitas laia suuga ja hakkas nuppe lauale üles laduma. Õigupoolest oli see tõesti tobe mäng, tänase trilma omamoodi eelkäija. Kummagi mängija jaoks oli kolm rida nuppe erineva arvu päikeste, kuu ja tähede kujutisega. Nupud tuli sümmeetriliste kombinatsioonidega üksteisest üle tõsta ja laua vastasserva algseisu üles rivistada. Mängu tobedus seisis selles, et veli Üll enamasti tuli sellega alati enne mind toime. Me olime varem iga vaba hetke selle neetud «Saturni» peale kulutanud, see hoidis lihtsalt hullusti juures. Nüüd oli kaevukaevamine meil võhma välja võtnud, me polnud terve suve jooksul mängu poole vaadanudki. Seda enam oli mul põhjust loota, et ju on selle pika aja kestel mänguõnne asjus ka mingi muutus toimunud.

Loos andis mulle avakäigu. Tõepoolest, mul laabus kenasti. Mitte üksnes jumala armust, ei, olin ise hakkaja, toppisin vennal mitu ilusat käiku kinni ja kombineerisin endale mitu kurjakavalat silda. Ei noh, sellel Üllist poisinokal pannakse musikaug täna kinni, kaua ta ärpleb, kaua ta keksib! Ah nõnda sa mõtled, mees, et siit lähedki? Ei lähe, näe! Siit ka ei lähel! Aga siit me sind ka liikuma ei lase, ha-ha-haa!

«Kas on nüüd vesi ahjus?» ei saanud ma ennast pidada. Venna suu oli lukus, ta nohises ainult.

«Jaa, looda jumala peale, aga ära ise ka tuku!» võtsin seisukokku. Päike soojendas selga, kubjast karta polnud, kena lahe tunne oli siin kaevuaugu ääres istuda.

*«Riidu õues kaks suurt sammast,
nagu noore hundi hammast...»*

Jah, lausa lauluisu tuli peale, saati, et see vastasmängijat parasjagu ärritas.

«Ära jorise, ma ei saa niimoodi mõelda!» kähvas ta.

*«Seda naist ei maksa pida-daa,
kes jalgu ei jaksa vida-daa...»*

olin ma valmis kõik küla lorilaulud maha kõõrutama. Aga mis... Mis pagan see nüüd siin siis juhtus?!

Kolme järgneva käiguga olin löödud. Ma ei uskunud oma silmi!

Hinge oli juba rohkem kui küllalt tõmmatud, oleks olnud viimane aeg kaevu kallale asuda. Sihtisin pilguga päikest, luurasin venda altkulmu.

«Kas teeme... ühe veel?»

«Sinu revanšiõigus!» jättis too otsustamise minu hooleks. Ja tõsi muidugi, revanšiõigus mul oli. Ainult et võiduks ühest mängust enam ei piisanud.

«Kaks mängu veel!» kuulutasin. «Nüüd saad, nii et nahk tolmas!»

Üks nahk hakkas tõepoolest tolmana, kuid juhuslikult oli see minu seljas.

Sedasi. Kas sellest poisinokast siis tõesti jagu ei saa?

«Vana ütles, et kui koju jõuab, ronib kaevupõhja vaatama, kuidas meil vahepeal on edenenud.»

«See teada asi!» kohmas vend ega teinud teist nägugi.

«Kui teeks ühe veel?»

Tegime selle ühe. Siis tegime ühe veel. Kuuenda mängu ma võitsin, tervelt kahe käiguga.

«Algab uus ajastu inimkonna ajaloos!» kuulutasin hasartselt. «Õiglus võidutseb!»

Kaevu juurde tuli väikevend Ats, põrnitses meid altkulmu, viimaks küsis:

«Kas siin peres täna süüa ka antakse?»

«Veel ei anta. Lase jalust minema!»

Jah, see oli tõepoolest saatanlik mäng, või siis olime lihtsalt liiga hasartsed mängijad. Kuskil alateadvuses manitses mõte: küllalt, on küllalt, aitab juba! Ent teadvus ei võtnud manitsust kuulda. See sarnanes esimesel õhukesel sügisjääl käimisega: jää notkub jalge all, on silmaga näha, et loigust üle ei pääse, ent mingi seletamatu kihk kihutab sind tagant — äkki siiski jäävad jalad kuivaks?

Kainenemine tuli äkki, poole partii pealt. Heitsime vennaga õhenevaks pilgu taevakellale: päike kõndis kaugel pärastlõuna laurel.

«Noh, mis siin siis mõeldakse?» lausus veli Üll. «Et vana naine vallamajja õomajale läks või?»

Ju ei läinud. Ju need ametiasjad seal vallamajas päevavalgel jutti aetakse. Ju see mõni kilomeeter vallamajateed ratta selja üsna kähku-kiiresti maha sõidetakse.

Vennas riipis poolelioleva mängu laualt karpi tagasi.

«Kas oleme omadega väheke sees või?» päris ta ja muigas kõveralt.

Ju olime päris palju sees. Olin mängulummusest nüüd päris ärkvele virgunud ja lauda poolt hakkas näljane ruigamine kõrvu kratsima. Värava tagant jõllitas poolteise sarvega Kati ja inimes süüdistavalt. Sauna ette oli kobarasse kogunenud noore mate õdede-vendade näljane jõuk, silmad kui kaarnatel püsti peas.

«Vii seale süüa, ma silgutan lehma ära!» alustasin energilist päästetegevust. «Ats, kohe kirves kätte ja hagu raiuma, kõõgis pole puukildugi!»

«Süüa!» jonnis Ats. «Süüa!» toetasid teda teised kooris. «Meil on kõht tühi!»

«Mis ma teile annan, heidan ise ette või? — Vait!» Haarasin kõõgist lüpsiku ja jooksin lehma alla. Pilk kiskus iseenesest tee. Jumal tänatud, üht tuttavat jalgratturit polnud veel tulemas näha.

Kirusin maapõhja kurikavala «Saturni», mitte väiksema süüdimehe Ülli, iseenda ja takkaotsa ka isa vallamajjakäigu. Milleks, pagana pihta, pidi ta sinna just täna, sel rumalal päeval, minema?! Jätnuks ta minemata, polnuks nüüd muret midagi, kõik tööjärg olnuks korras.

Solgutasin lehmale udara tühjaks. Üll toimetas kaevuaugu juures, siga võttis vana valuga.

«Sa ei viinudki talle või?»

«Ju sa ise kuuled, palju talle viidud on!» nähvas see. «Ei tea, kes see kaevu teeb, kui ma ka veel nurki mööda kolistama hakkan!»

Tirisin väikevelle tukkapidi raiepaku juurde, viisin seale ninaesise, tegin tule pliidi alla. Pilk vilkas ühtjärke kõõgikaknast tee, süda sünget süütunnet täis.

Kööki tuli veli Üll, kolistas käigult potikaaned üle. Polnud tal siit veel saada midagi. Ent ei ta vist saamalootusega tulnudki, midagi muud näis tal hingel olevat.

«Noh, mul on nüüd nii kaugel!» rohmas ta selle viimaks välja. «Ei tea, mitu pakki seda peaks sinna õige pänema?»

«Kuhu? Mida siis?» Ma ei saanud temast aru.

«Mida ja mida,» osatas vend. «Donariiti muidugi!»

Nüüd hakkasin taipama. Kogelesin:

«Mis... sa mõtled siis?...»

«Aga mis sina siis mõtled?» ründas vend. «Päev maha molutatud, mis meil muud üle jääb!»

See muidugi oli mõte. Õigupoolest see küll polnudki mingi

uus mõte — donariiti, sakslastest mahajäänud lõhkeainet, oli meil mitu suurt kasti, oli kõrvale pandud peotäis lõhkekapsleid, oli piskupärast ka süütenööri. Sõjajärgsetel aastatel oli iga poisinaaskel omamoodi pürotehnik ja lõhkamisasjanduse spetsialist, paugutamine käis pea iga päev ümberringi. Donariidijutuga olime juba enne paeni jõudmist isa piiranud; tundus, et uhe kena ilmkõmaka vastu polnud vanalgi südames suurt midagi, ta seisis selles asjas üsna kahevahel, kuni kartma löi, kus kõmakas äkki kaevuseinu sisse ei varista. Isa argumendiga püüdsingi omaenda kõhklemisi nüüd varjata.

«Jutt või midagi!» põlastas vend. «Kaevuseinad võivad ilma kõmakata niisama hästi variseda. Kes seal pärast vahet teeb, mis või kuidas!»

Selles jutus oli iva sees. Maapõu on maapõu, seal juhtub lgasuguseid seletamatuid asju, küll maalihkeid, küll väringuid, küll varinguid. On ju koolis käidud ja õpitud.

«Jah, aga kõmakas ju kostab külasse ära!» pihtisin oma viimase kõhkluse hingelt.

«Kostku!» põlastas veli Üll. «Neid kostab iga päev. Ei tea, kes sellele sildi külge paneb, et see just meie kaevukõmakas on!»

«Noh, põnnid, nüüd ärge nina ukse vahelt välja pistke!» osutasin ettevõtmise ohutustehnilise külje kallale. «Ja valvake, et tuli ilusasti pliidi all on! Ats, sina tule kaasa, sina jääd väravasse valvesse.»

Teise külaserva olid majutatud sõdurid. Nad olid muusikajunuline rahvas. Kuskilt olid nad soetanud endale mõninga hulga eestikeelset heliplaadirepertuaari. See koosnes kahest Paul Pinna, ühest Alfred Sälliku, ühest Artur Rinne ja suuremast hulgast kirikulauludest. Kas oli ateistlik kasvatustöö väeüksuses lonkama hakanud või siis lihtsalt polnud sõjamehed koraalide ega eesti keele alal kodus, kuid ümberkaudsete vagade eidekeste rõõmuks mürises jumalakartlik halleluuja-hõiskamine mitu korda nädalas viimase jaksu peale keeratud valjuhääldajate plekist kõridest. Ka praegu oli sõjameestel musitseerimise isu peale tulnud.

«Kalla, kallid isa käsi
rahu minu südame...»

voogas vägevasti külaservast külaserva. Üll ajas poidla püsti.

«Voh!» kiitis ta. «Täitsapoisid, lasevad nagu tellimise peale! Selle mürina sisse upub meie kõmakas kui kilgi kõhimine.»

«Annaks* ainult, et isa käsi enneaegu ei ulataks vahele segama!» õhkasin ma. «Siis äkki veel veaksime ennast välja ka.»

Üll oli kaevuaugu juures ettevalmistustööd ära teinud. Ta

oli siia vedanud latte, laudu, vankriredelid koos põhjalauaga mõlemad sarapuuvitstest punutud magede kuivatamise tarjand. «Paneme kaevuaugule peale,» selgitas ta. «Et kive liiga laiali ei loobiks.»

Selge asi! Tassisime donariidipakid kaevu. Laengu suurus üle tekkis vaidlus, ühele meelele me selles asjas ei jõudnudki, arvasin, et ka tublisti vähemast portsjonist peaks jaguma kullalt. Seejärel tegime lõhkamise peaproovi. Kahe minutiga tulime äärepealt toime. Süütenöör oli suhteliselt kallis asi, siiski lõikasime kolmeminutilise jupi: ega see elunatuke ka nii hirmus väga odavasti käes ole. Ja siis olime nii kaugel.

«Ats, oled sa oma paigal?» hõikasin väravasse.

«Olen küll!» hõikas väikevennas vastu. «Pole näha kedagi!»

«Poe nüüd kuuriseina varju ja ära enne pead tõsta, kui pauk käinud on!» Natuke kripeldava südamega ulatasin Üllile tikutoosi.

Vend võttis toosi vastu, kuid lõi kõhklema.

«Tead!» krimpistas ta pisut kohmetult nägu. «Ma arvan, et vist ootame väheke. See pole neil praegu suuremat asja laul!» Olin laulu kõrvust mööda lasknud, kuulasin siis. Valjuhääldajad üürgasid: «Jumal sull' ligemal!»

See polnud meie ettevõtmise jaoks tööpoolest eriti innustav laul. Ka järgmine, milles lubati tähtede taga taevast koitma, ei isutanud süütenöörile tuld külge panema. Aga siis tuli see õige. Ehk küll väljadel seisis alles rukkihakid reas, kuulutati külaservast: «Oh sa õnnistav, oh sa rõõmustav, püha, kallis jõulaeg!...»

Veli vaatas mulle tõsisi silmi otsa. Neelatas. Siis pigistas lõuapärad kokku, nii et lihastemügarad naha all hüppasid.

«Smert nemetskim sahk-vatšikam!» kraaksatas ta oma lemmikloosungi ja ronis alla kaevu. Viivu pärast kribis ta hingeldades uuesti üles kaevuservale. Tirisime redeli kaevust välja, heitsime lauad ja tarjad varem valmis seatud lattidele, punusime sauna taha ja viskusime kõhuli.

Sekundid venisid, pikalt ning tüütult. Mulle tundus, et minut oli juba möödunud, oli möödunud kolm, oli möödunud viis minutit...

«Untsu läks!» pressis veli Üll läbi hammaste. «Kumb nüüd alt vedas, kas kapsel või süütenöör?»

Ei vedanud kumbki. Samal hetkel vappus maa mu rinna ja kõhu all, veel hetk või paar hiljem hakkas saunakatus ja rohi ümberringi rabisema. Peedi õuel pistis kanad ärevalt kaagutama.

Nõnda, see oli siis sündinud, ümber mõelda ei saanud enam midagi. Vahetasime pilgu ja tõusime rõhutatud aeglusega.

Ei noh, siin ikka oli võimu ning väge mängu pandud küll! Vankrikasti tükke ja lauajuppe oli kogu õu täis, keldrimäel sei-

murdunud latipoolik kui piik püsti, puuriida kõrval hakkas allina riistapuu, mis veel paar minutit tagasi magede kuivatamiseks püsti oli olnud.

Selle asjanduse pistame esialgu silma alt kõrvale! tegi Üll ülevaatuses esimesest järgust nagu krimpistas kokkuvõtte. Aga siis kiskus tal nagu naerule.

«Noh, mees, kõmakas missugune! Palju pakud?»

«Pool meetrit! Või pisut-pisut alla!»

«Pool meetrit?!» põlastas vend. «Poolteist!»

Vahtisime alla kaevupõhja ja olime vapustatud mõlemad. Lõpuks ei lausunud me kumbki sõnagi, auguservale tulnud kumkaveli Ats oli see, kes kahjuröömsalt itsitama hakkas. Tõmbas nalle üle kaela. Aga itsitamiseks oli tal põhjust ülearugi: kaevupõhi asus niisama sügaval kui ennegi, ilus sile, otsekui laevaga üle puhitud valge paepõhi. Ja ka auguküljed olid ilusad, nagu liivapaberiga üle käidud. Ühtäkki tuli mulle midagi meelde, kõmaka järel olin ma nagu mingit kõlinal kuulnud. Vahelikut heitsin pilgu saunaaknale — endise kuue ruudu asemel läikis aknaraamist vastu nüüd vaid üksainus.

Tuhja sellest tarjast, murdunute asemele sinna uued sarapuuvitsad sisse punuda polnud eriti kõneväärt asi, ka vankriredelid annab kokku lappida, aga aknaklaas oli terve varandus, aknaklaasi ei saanud sel esimesel sõjajärgsel sügisel mis tahes naha eest kuskilt kätte.

«S-sõnnik!» Veli Üll sülitas. «Va ersats värk, mis sa fritsudest paremat ootad!» Sülitas uuesti ja käis ilmkõmaka kurvad tagajärjed kokkuvõtliku pilguga üle. Venitas: «Niimoodi see siis vahel juhtubki, et võetakse ühel päeval hõlmad vöö vahele ja lastakse isakodust jalga!»

Minus kihvatas.

Justament! Ainult et sa oleksid pidanud sellele mõttele veel varem tulema. Enne, kui selle lolli «Saturni» lagedale otsisid, ja enne, kui selle mitte vahem lolli donariidiga mässama hakkasid! Ja virutasin väikevellele kõmmu kuklasse. «Mida sina siin jalus tolgendad? Marss hagu raiuma!»

«Mis nüüd edasi saab?» küsisin vennalt.

«Midagi!» Ta pistis käed tasku, uitas pilguga piki teed ja hakkas vilet susistama.

«Sul vahetus pooleli!»

Vennas susistas vilet. Siis kohmas:

«Täna pole sel enam mõtet!»

«Lükka siis pulgad vähemasti kokku, õu risu täis.»

«Ära kamanda, parem keri kööki!»

Kerisin ka. Pere tuli ära sööta.

Vaatasin köögiaknast teele. Isa ei olnud ikka veel näha. Nüüd ootasin teda pikisilmi. Tuleks juba koju, saaks asjad ühele poole, midagi head siit niikuinii paistmas ei ole.

See oli pingeline õhtupoolik. Lauas nohises igaüks oma taldriku taga, põnnid ei usaldanud isegi sosinal sõna öelda. Üll istus, raamat nina ees, ta armastas süües lugeda, mida isa, muide, ei kannatanud silmaotsaski. Täna siis oli vennal selleks vaba voli, ent oli kaugele näha, et raamat ei hoidnud teda juures. Ta pilk oli hajevil ja aina kippus, nagu mul endalgi, kõõgiaknast välja vilksama.

Aga polnud sealt aknast ikka veel näha midagi.

Korjasin laua kokku. Veli istus pliidi ees pakul, küünar-nukid põlvedel, ilme kinnine.

«Muud asjad annavad kuidagipidi seada, aga klaasiga olemine küll maoli!»

Nagu ma seda temata poleks teadnud!

Väikeveli Ats tuli haosületäiega, puistas selle demonstraatiivselt Ülli selja taha puudekasti. Jäi siis kõõgiuksele kõõluma ja vahtis mind tukk aega altkulmu. Täna, teadagi, oli tal põr-nitsemiseks põhjust küllalt. Tal nais midagi hingel kibelevat. Ta mälus seda kaua suus, kuni viimaks välja ütles.

«Ma nägin õues üht imelikku asja!» kuulutas ta tehtud üks-kõiksusega. Pidas pika pingelise pausi ja võristas:

«Ma nägin, et seal kaevuaugus on vesi sees!»

Üll kargas jalule.

«Ah õpid juba haukuma või?! Aga nüüd saad üle kaela!»

«On ju vesi sees, ma räägin õigust — vesi on sees!» päästis väikeveli hädakisa valla, kuni märkas ukse taha karata.

«On jah, on jah, meie ka käisime vaatamas!» panid põnnid ka oma pasunad türgama.

Hing kurgus, seisin kaevuaugu ääres ega usaldanud üle serva alla vaadata.

«Ja mis sa ütled: ongi vesi sees!» lausus veli Üll sosinal. Siis mõiratas. Siis ronis kummuli pööratud pange põhjale.

«Omal viisil!» kuulutas ta valju kantslihäälega. «Mis mak-savad need tammest redelid?»

«Tammredelid! Tammredelid!...»

lõugasime kõik talle tõepoolest igaüks omal viisil kaasa. Me karglesime metsikut ringtantsu ümber kaevuaugu, ei — nüüd juba kaevu, ja aina lõugasime üht ning sama mõttetut refrääni:

«Tammredelid! Tammredelid!

Tammredelid! Tammredelid!...»

Me ei kuulnud ega märganud, millal isa oli tulnud. Ühtäkki seisis ta kaevu ääres. Vakatasime.

«Vesi tuli kaevu!» lausulin ma.

Isa ei kostnud midagi. Ta pilk puuris ühe ruuduga sauna-akent. Päris pikalt, tunnistan.

«Nõnda siis!» kohmas ta.

Jah, eks see olnud silmaga naha. Mis sõnu sinna enam juurde lisada?! Ilmselt see tundus isalegi nii. Ta pööras pilgu aknalt ära ja astus kaevu servale. Ka vesi kaevus oli silmaga näha ja polnud selleski asjas juurderääkimist tarvis. Ta lükkas redeli kaevu ja ronis alla.

«Tooge kopsik!» hüüdis ta alt üles.

Tõin kopsiku, ronisin sellega alla, veli Üll kannul. Seisime pooli sääri vees, külmas, selges vees, oma kaevu vees. Isa ammutas kopsiku täis, tõstis juba suule, ent siis küsis:

«Kas olete ise maitsnud?»

Ta ulatas kopsiku Üllile, siis mulle, siis jõi ise pika sõõmu.

«Hea vesi,» ütlesin. «Parem kui Peedi kaevus.»

«Laane omast on samuti parem,» kinnitas veli Üll.

«Jah,» nõustus isa. «Hea puhta maiguga vesi on.»

Ronisime uuesti üles. Pinge oli äkki kadunud, hea lahe oli olla. Isa istus kaevuservale ja otsis suitsupaki taskust. Istusime talle seltsiks.

Vaikisime.

«Nõnda siis!» ütles isa äkki. «Päev veel parasjagu kõrgel, jõuame jupi voodrit ära laduda.» Ta viskas lõpuni tõmbamata suitsu suust.

Vahetasime vennaga pilgu. Nõnda siis jah! Siin ta meil siis on, see pikisilmi oodatud veepüha!

«Kas täna enam maksab,» kohmas veli Üll. «Tõmbaks pisut hinge, homme ka päev.»

«Soo?» kergitas isa kulme. Mulle tundus, et ta hääles oli pisuke iroonia. Aga võib-olla see mulle ka ainult tundus nii. Isa pööras pilgu saunaaknasse, vaikis viivu ja lisas ilma mingi erilise toonita:

«Homme on homme, homsel on homse tööd.»

Veeretasin sõnu suus. Viimaks võtsin südame rindu ja ütlesin selle otse välja.

«Isa,» ütlesin ma. «Ma olen mõelnud... Ma olen tahtnud juba ammu küsida... Ma ei saa aru, millest see tuleb, et, noh, ütleme, sina näiteks... Võiks ju vahel ikka hinge tõmmata ka, aga sind nagu kihutaks ma ei tea mis asi kogu aeg tagant...»

Isa oli juba minekul. Nüüd jäi ta paigale. Ta otsis uue suitsu. Ta kiskus oma suitsu ja vaikis pikalt. Viimaks kostis:

«Jah, ma ju võiksin sulle seda öelda, aga aru ei saaks sa sellest nagunii. Sa ei saagi sellest varem aru, kui sul ükskord omaenda elu ja oma pere on.»

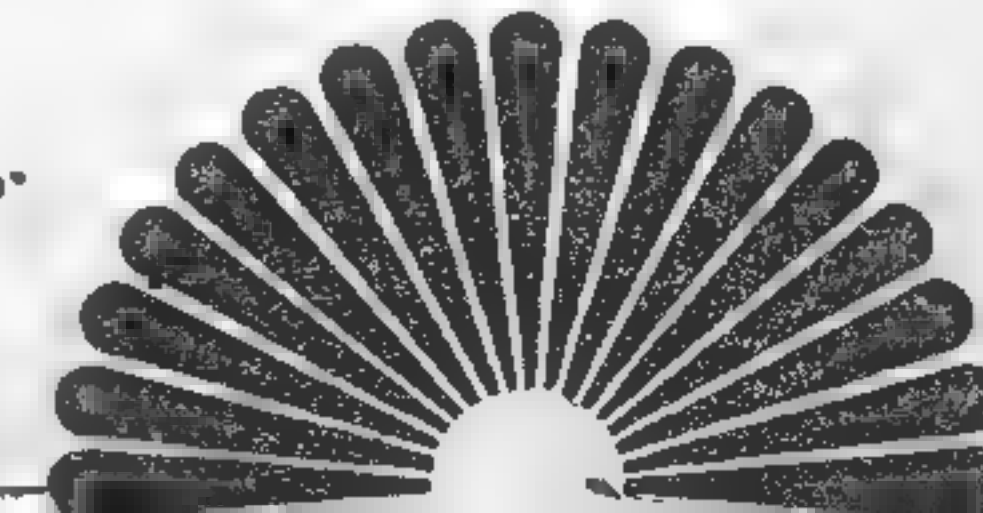
Tal oli õigus. Mõodus enne kaks pikka aastakümnet, kuni ma seda tõepoolest mõistsin.

1971—1973

Kuningajutt

KUNINGAJUTT

Kuningas oli juba vana ja ta habet värvisid ammu hõbe ning hall. Ta pruunid silmad olid ilma ja inimesi jõudnud nõnda kaua vaadata, et uudishimu oli neist ammuilma kadunud ja ta arvas end kõike teadvat ning näinud olevat. Vaikse leplikkusega kandis ta oma kõrget tiitlit, ja kui ta millelegi veel mõtles, siis kõige enam oma mitte liiga kuninglikule lakkele ja kotile, millel ta magas.

Kuninga kannupoiss oli noor. Ta ahmis pilguga kõike enda ümber ja maailm oli tema jaoks alles lõppematult avastusi täis. Lausa rist oli temaga olla või käia, iial ei osanud kuningas ette arvata, mis sellele pöörasele äkki pähe võis tulla. Ta häiris kuningat hirmsasti, nii hirmsasti, et see vahel enesevalitsemise kaotas. Ent seda juhtus harva, tegelikult oli kuningas juba ammu oma rippumatusest ilma — kui kuningatel seda üldse kunagi on olnudki —, ja kui lõpuni öelda, oli oma tuulepeasse koguni kiindunud.

Praegu oli kuningas oma kannupoisiga koduteel. Nad olid teinud täna päris pika ringi. Kuningal ei olnud aimugi JT-st ega teistest pöobli viguritest, ta mõistis ilma raadio- ja muu kärata, et parasjagu pikk jalutuskäik, millele sekka sugupärast sõrki, aitab vormis hoida ka vanu kuningaaid. Just parasjagu pikk, kuid täna oli pisut pikemaks läinud ja kuningas oli veidi tülnud.

Nõnda nad siis kahekesi tulid — teener ees ja kuningas järel. Muidugi ei olnud see etiketihane, ja veel hiljaaegu oligi kõik vastupidi olnud. Ent nüüd oli nii, ja kuigi kuningal südamepõhjas ajuti ka kripeldas, oli ta oma loobumisega üldiselt rahul. Järel astuda oli kindlam ning vähem tülikas.

Nende tee läks üle lageda niidu. See eeldanuks kena rahulikku kõndimist, kuid selles pöörases maailmas ei tohi millelegi ette kindel olla. Kõige tühisem põhjus võib teinekord ka silmanähtavalt kõigutamatud kavatsused korstnasse lennutada, saati kui kaaslaseks on noor tuulepea.

Nõnda läkski, ja ilma et oleks põhjust öieti olnudki. Tühjapaljas päevapaabusilm lendas üle tee. Muidugi kihutas too tuulepea seda nüüd püüdma.

Kuningas jäi veidi nõutult paigale. Oleks ju võinud ka edasi kõndida, ent see lihtsalt ei tulnud kuningale mõttesse. Ta vaatas ümber. Olnuks ju üsna kuninglik oma selle hommiku jälg kinnistada isikupäraselt lõhnastatud visiitkaardiga, ent läheduses ei puutunud midagi kõrgemale küündivamat silma ja kuningas loobus oma kavatsusest. Ta kõhkles viivu ja istus siis samasse tee.

Muidugi ei olnud kuninga tuulepea liblikat kätte saanud ja muidugi ei olnud ta tujus. Ei meeldinud talle seegi, et kuningal vahepeal oli silm veidikeseks looja vajunud. Ta ei kostnud kuningale selle kohta küll sõnakestki, kuid kuningas polnud mingi vastsündinu, ta luges etteheite välja eessammuja seljast ja ta nina vajus pisut longu. Hoolimata sellest, et ta tegelikult polnud milleski süüdi.

Tungivamalt kui varem soovis kuningas, et see käik olnuks juba seljataga ning möödas. Aga samas avanesid metsasiilu varjust pilgule ka koduarmsad katused ja see vaade pakkus peatse päralejõudmise lohutust.

«Jänes!» kärjus äkki kannupoiss. «Jänes! Jänes!»

Kuninga silmis süttis kirgas helk ja ta sööstis sammu ette. Oi uhkeid jahilkäike, oi kinu, oi kihutamist! Aga samas muutusid kuninga silmad uuesti tuhmiks ja ta pööras ükskõikselt pilgu lippavalt haavikuemandalt — möödas olid kuninga jahijooksud, uljad lustikihutamised, lõbusad pulmatrallid ja káarikkad turniirikaklused. Need ajad olid tagasipöördumatult möödas.

«Te olete vana tohman, majesteet!» ütles kannupoiss kuningale pettunult. Ta oli noor, tõepoolest liiga noor, et mõista vana kuningat, mida mõistis ka kuningas ja neelas solvamise sõnatult alla. Ainult ta kuninglik koon vajus veelgi pisut madalamale.

Aga siinsamas juba olidki ka koduseinad ning -katused ja selle hommiku pikk jookse elu eest joostud. Muidugi, pikk päev ise seisis alles ees ja mõndagi jõudnuks selle kestel korda saata. Kuid kuningas ei mõelnud enam ammu ettepoole, tal oli küllalt, mida möödanikust meenutada. Ja otsekohe meenuski talle kauss, millest ta hommikul isutult oli mööda astunud.

«Ah larbid, majesteet?» naeris tuulepäine kannupoiss, kes

oli juba unustada jõudnud nii päevapaabusilma kui jänese.

No larbi, larbi, vana, kuigi lauakombed jätavad sul soovida!» Ta patsutas kuningat familiaarselt kaelale. Ja kuningas Rex neelas vaikides alla sellegi. Ta jonksutas lepitavalt saba, noolis püüdlikult puhtaks oma kausi ning habeme, tänas pilguga pajuki eest ja puges pisut-pisut häbenedes oma õlekohtile.

1972

ENDAST

Sünnitunnistus kinnitab, et olen ilmale tulnud 11. augustil 1928. a. Tallinnas ja lisab, et sünd on registreeritud Kõnnu vallavalitsuses. Ema kodus, Viinistu külas, olin esimese eluaasta, hiljem pole sinna enam jalaga saanud; Tallinnas olen jupiti pikemalt elanud, ent liiga palju ta mulle südamesse kasvanud ei ole. Oma lapsepõlvkoduks pean õieti väikest Kiltsi alevikku Pandivere mail, sooja südamega meenutan ka veel väiksemat Piibe asundust sealt mitte eriti kaugel.

Minu ema Linda oli puhasverd virulane, isa Julius mitte vähem puhasverd saarlane. Ema loomus oli sissepoole, ta oli randlaslikult tasakaalukas, sageli isegi uje, isa seevastu äge, puhuti kangekaelne, koguni järsk. Olen neist mõlemast midagi endasse saanud.

Mu isa elukäik oli kirju. Kodunt oli ta lahkunud üheksa-aastasena — pagaripoisiks Kuressaare linna. Miskipärast peeti seda ametit perekonnas eriti au sees: Veebruarirevolutsiooni päevil oldi koguni nelja vennaga Petrogradis pagarisellideks. Oma esimese ameti juurde pöördus isa hiljem korduvalt tagasi, paar korda avas omaenda pagariäri, kuid põles mõlemal korral kähku läbi. Võimalik, et üheks põhjuseks oli isa kärsitu iseloom, millele liitus ta eriti tundlik eneseuhkus, kuid oma elus jõudis ta pidada palju erinevaid ameteid: oli ehitus- ja müüritöömees, kiviraidur, turbalõikaja, metsamees, päeviline taludes, kalur, salapiiritusevedaja, vabrikutöoline, nurgaadvokaat, rugiraudtee liinitöoline, talunik, tantsuõpetaja, seltsitegelane ja töölisaktivist, politruk miilitsavalitsuses ja valla partorg, elu lõpupäevil ka kolhoosnik, ja kas ma kõike teangi üles lugeda. Igatahes tööd ja leiba otsides oli ta läbi hulkunud kogu Eesti — kus töötas pikem toojärg olla, sinna kolis pere

järele. Paraku osutusid need peatused üsnagi lühikesteks, tihti kolimese paar korda aastas.

Omaenda lapsepõlvemälestuste järjepidevam jada algab 1934. a. Rakverest. Ma ei ole hiljem enam Rakvere Palermosse sattunud, õigupoolest ei julgegi sinna pettumuskartuse pärast minna: lapsepõlves tundus see imedemaana. Järgnenud Kiltsi-perioodi vahele mahub veel Rakke, kuskil mälusopis vilksatab lisaks Vägevagi, kuid Kiltsi piiridesse mahtunud mägin (küllap lapsesilma läbi!) Liiduri küla tagaserv oli kuidagi kangesti Palermo nägu ja kasvas kiiresti südamesse. Hiljem kasvas siit südamesse palju muudki, mida aeg hingest välja ei pese. Ei saa milamaani Kiltstile hardumata mõelda.

Kiltsi-aastate eest küllap olen suuresti võlgu asjaolule, et isa soetas endale siin järelmaksuga jalgratta. Olime selleks ajaks küll Liidurist Reimani maja ühetoalisest ärklikorrusest kolinud juba alevisse Einbergi majja, kus oli meil kaks tuba ja mahukas köök. Ratas andis isale teatud sõltumatuse. Ja siit on jäänud silme ette aastaid korduv pilt: isa lõikab leivapätsist poole, pistab kotti ja seob ratta pakiraamile. Viivu pärast saadab ema isa, kel ratas käekõrval, mööda alalõpmata porist jalgrada suurele teeale, kus neile viipab Lull — isa nimekaimust sõber ning rännukaaslane... Teinekord tuldi mõne päeva pärast huntnäljasena tagasi, et taas minna, aga kui oli minekuga õnne, siis hakkas emale tulema kirju, viie- või kümnekroonine rahataht ümbrikus...

Omaenda esimene minek oli seitsmeaastaselt. Isa oli järjekordselt töötä. Vahest ehk põhjusel, et kodus üks suu vähem oleks, oli ta mulle karjapoisikoha vaadanud. Peremees ise tuli rattaga järele ja istutas mu pakiraamile. Sellest minekust sain oma esimese teadliku reisielamuse: tulp teeääres tõendas, et sõitsime üle Viru- ja Järvamaa piiri. Aga Järvamaa oligi silmnähtavalt teine maa — vähemasti asus peremehe talu keset kõrget, pisut süngetki riigimetsa. Ei mäleta enam, palju neid loomi mulle hoole alla anti, aga hakkama ma nendega ei saanud. Kolmanda teenistuspäeva lõunal torkas peremees mu pakiraamile ja uuesti sõitsime kõrgest piiritulbast mööda, nüüd aga juba Virumaa poole. Peremees andis mu isale käest kätte ule ja maksis viiskümmend senti peale.

Pean seda oma esimeseks teenistuseks.

Järgmisel kevadel andsin karjapoisimöödu igas tükis välja ja siitpeale sai neid karjasuvesid päris mitu. Ühtekokku oli see kõik kena kool tähele panema nii ilma kui inimesi. Ühes suhtes olen oma karjapoisisuvedele iseäranis tänulik: need teritasid silma loodust nägema. Ju oli endal soovi ning uudishimu ka, igatahes asusin metsaraamatut lugema ning õppima mitte väiksema kirega, kui olin seni juturaamatute maailma tunginud. Loomad, linnud, taimed, putukad — kõik pakkusid erutavat

huvi, kõigil olid üha uued üllatused varuks. Ja ehk ma küll ei ole rukkirääku elus näinud, siis lehekonna ja täidisõielist sini-lille küll, ja olen rongalaulu kuulnud ning hoidnud peopesal rohekat kärnkonna. Oma tollast metsakooli ekspluateerin veel tänini.

Seevastu päriskooliga ei ole mul õnne eriti olnud. Lugema õppisin kuskil nelja-viieaastaselt ema üsna vähese kaasabiga Kirjutamise ja korrutustabeli õpetamise võttis isa enda hooliks. Ei meenuta seda monotoonset kõverike kriipimist erilise vaimustusega, korrutustabeli perioodi veel iseäranis. Kuid pähetuubitud ta sai, olin siis kuueseks saamas. Koolikohustus algas noil aastail kaheksaselt; isal-omal oli nõu ja endal tahtmine seitsmeselt kooli minna. Kui aeg nii kaugel, selgus, et klassis polnud ruumi, ja kauplemine ei aidanud midagi. Järgmisel aastal üritasin õigusega, ent mu õigustki peeti tillukeseks, öeldi: augustikuus sündinud poiss, jaksab veel aasta oodata küll! Ja jutul lõpp. Nii pääsesin koolipinki alles üheksa-aastaselt. Sellel oli vahest ainult seesugune väärtus, et sain noorema venna Ülo näol endale alatise ning igas suhtes läbiproovitud pinginaabri ning kambamehe.

Kiltsi algkoolis, mis asus ja asub siiani kuulsa meresõitja Krusensterni endises uhkes perekonnamõisas, õppisin kolm esimest ja hämmastavalt värvilist kooliaastat. 1940. a. kevadel jätsin Kiltsiga nutupunaste silmadega jumalaga. Kolisime Tallinna. Mind viis tee veel kaugemale — Saaremaale. Olin isakodus Meedlas ja tädi Maali juures Helmes varemgi mõned korrad käinud; nüüd ootas ees karjasuvi isa vendadest kõige asisema, onu Sandri juures Meedla külas Rosina talus. Isa isiklikult tõi mu kohale, vanemale vennale külakostiks ja karjase-liikudeks oli tal viinapudel põuetaskus. Saaremaal möllas järjekordselt usuhullus, ka onu Sander oli hiljaaegu «ärganud» ja lasknud end baptistiks ristida. Nüüd kolis ta koos isa ja pude-liga tagakambrisse ja akendele riputati tekid ette. Isa, va lõua-poolik, küsis:

«Kas sa, vennas, arvad, et taevane silm meid, patuseid, läbi teki ei näe?»

«Jumala enda silma ma'p karda,» vastas onu vaikselt, «aga oma vagadusse ristitud õdede-vendade silma kardan küll!»

Kaetud aknad ja vendade dialoog andsid mulle veel pikaks ajaks mõtlemist. Rohket mõtlemisainet inimvahekordade hämmastavast keerukusest pakkus tegelikult kogu onu Sandri katuse all veedetud suvi. Aga veel raskemad mõtlemised seisis alles ees: Saaremaale onu tallu ei olnud uus aeg hilissuveks veel jõudnudki, aga kui linna tulim, lehvisid Pikk-Hermanil ühes vardas kaks lippu, sini-must-valge all, punane üleval.

Enamlastest oli meile koolis juba esimesest klassist alates hirmsaid sõnu räägitud.

Nüüd olid enamlased siin, ja mu oma isa nende hulgas! Ja rahvas muudkui juubeldas! Vardasse jäi ainult üks lipp: punane. «Pätsi, selle vana tükika, me karjusime Kadriorus lihtsalt maha!» naeris ema ja ta silmis hõõgus mingi imeline helek.

Ja silmad hakkasid aegamööda nägema uusi asju. Kõigepealt meeldi, et meil ei olnud poes enam võlavihikut. Ema jäi kodumeks — isal oli regulaarne palk ja sellest piisas kaheksaliikmelise perele, et ots otsaga läbi tulla. Hilissügisel kolisime Lasnamäelt hämarast kööktoast Sinika tänavale kolmetoalisse parkettpõrandate, keskkütte ja vanniga korterisse. «Jaa, see on enamlaste võim! Õigupoolest meie endi, töörahva võim!» Seda-puhku haris mind poliitiliselt isa. Ja tema ning aja tõde jäid vanale tööle veenvalt peale. Algas mu elu ainuke pioneriaasta, «travalt ainukordne, võrreldamatu nii eelnenute, kui järgnenutega...»

«Homme sõda kui on...» laulsime pioneeririvis, hingest unnamata, kui lähedal see must homme tegelikult on. Siis oli ta käes. Meie perekond kuulus evakueerimisele. Miskipärast jäime oma ešelonist maha. Hiljem kuulsime: rong, millega pidime minema, oli Sonda jaamas jäänud sakslaste õhurünnaku alla ja koos jaamas olnud laskemoonaga õhku lennanud... Mõni päev hiljem tuli isa inimestest ning kompsudest tuubil veoautoga, kandsime hädapärased pambud peale, isa soovis meile kiirustades head teed ja sõitsime linnast välja. Teadsime, et sõidame Venemaale. Sõitsime mitu tundi, siis ühe metsa vahel auto äkki peatus. Juht tuli auto tagaluugi juurde, endal kummaline muie näol, lausus: «Noh, lugupeetud seitskond, oleme jõudnud päralt. Tõstke oma kolu maha!» Pärast pikki palveid ja keelitamisi nõustus juht meid siiski vähemasti inimeste sekka viima. Isa ühe töökaaslase perekonnal oli Preedi usunduses sugulasi, nood nõustusid ka meile vähemasti esialgugi peavarju andma. Nii sattusimegi Piibesse, kuhu ema nädalapäevad hiljem Mühlsi peres toa leidis.

Tulid sakslased. Mõni aeg hiljem ühel öhtul astus uksest sisse isa. Oli sakslaste kätte langenud Tallinnast jalgsi tulnud. Olnud paar päeva kodus, läks ta ema keelitamisest hoolimata Rakkesse ringi vaatama. Koju tagasi jõudis ta läbi Patarei vangla kaks aastat hiljem... Oma seitsmendat last, Helgit, isa ei näinudki. Ühel pakasesel talvehommikul tuli too kuulmatult meie hulka, ja ühel samasugusel hommikul kuu aega hiljem kuulmatult meie hulgast läks. Ta hauda Ao kalmistul ei leia allesjäänutest keegi.

Ma olen lapsepõlvest saati imetlenud ja imetlen oma ema. Ta oli väike õbluke naine. Neiupõlves polnud maksnud talle midagi ujuda neli-viis kilomeetrit merele, sukelduda laeva kiilult läbi ja kroolida tagasi randa. Nüüd juba oli tal auk ammu

kopsus ning pidev palavikuõhetus näol. Kuid ta oli varahommikust hilisõhtuni jalul, lubamata endale hingetõmmet; kuus suud küsisid iga päev süüa, riiet, hoolt. Armastust endast-mõista ka.

Mu ema suutis seda kõike meile anda.

Lahu algkoolis lõpetasime vennaga koos kuuenda klassi. Ikka valusamini oli mõlemal hakanud hinge kratsima: kas sellega jääbki? Isa oli vangist välja pääsenud, teda kiskus Saaremaale. 1943. a. kevadel läksimegi. «Kui nii hästi õpite, et õppe-maksust vabaks saate, siis võite minna, peale napi leivakoti pole mul teile kodust midagi kaasa anda,» ütles isa kooli asjus. Hilissuvel andsime Kuressaare Gümnaasiumi sisseastumiseksamid ära, sügisel läksime kolme mehe ja hobusega, isal ohjad peos, puusüld ja toidusekid vankris.

Seda lühikest koolitalve mäletan oma elu rõõmsamate lehekülgedena. Juba gümnaasistiseisus ise oli midagi väärt, ja ehk küll oli kuri okupatsiooniaeg, valitses gümnaasiumis ikkagi meeldivalt lahe ning sõltumatu vaim. Õpetajad ei olnud ainuüksi õpetajad, vaid igaüks neist oli omaette isiksus, ja enamasti meeldiv, eriti klassijuhataja Alma Klauren. Võimalik, et see oli mujalgi nõnda olnud — ma ehk lihtsalt polnud osanud seda varem tajuda. Ka paljud koolivennad jätsid kustumatu mulje; selles eas see ehk ongi nõnda ja peab olema. Meil vennaga kogunes väike ühine sõpradering, meenutan neid tänumeeles nimepidi: Jaan Mark, Hans Tasa, Raimond Penu, servapidi kuulus siia hulka ka Evald Alt.

Juba üsna järgmise aasta algul tuli peole lõpp: sakslased tõid gümnaasiumihoonesse moonalao. Forsseeritud korras jätkasime õppetööd ülekoormatud algkoolihoones, kuid varsti jäime ka sellest katusealusest ilma. Ninad maas ja tühjus hinges, kõmpisime vennaga ühel nukral öhtupoolikul maale isakoju.

Emast oli jäänud veel ainult lõkendavate silmadega inimvare. Ta ei jaksanud enam voodist tõusta. Pikki öid istusin voodi kõrval talle seltsiks. Ema ei leppinud läheneva surmaga. Üha elujanulisemalt kordas ta mulle ühe mustlase ennustust, kes kõige muu hulgas oli lubanud: naine, ja sa elad kaheksakümneaastaseks! Kõik lubatust oli juba (ning sõnasõnalt) täide läinud; mu jumal, siis peab ju ka see ometi täide minema!

Oma ema silmad vajutasin kinni 1. aprilli pärastlõunal 1944. aastal. Sama aasta 11. jaanuaril oli ta saanud kolmekümne kuue aastaseks. Mina, lastest kõige vanem, olin viisteist, kõige nooremad, kaksikutest öde-venda Laine ja Lembit, viiesed.

Juba ema eluajal, veebruaris-märtsis, oli öiti idakaartest kostnud kauget, pigem aimatavat kõminat. Rahvatasujad olid võiduga tulemas. Aga möödus veel terve kevad ja suvi, alles

augusti lõpul hakkas Saaremaa öid valgustama tulekahjude kuu: raevunud okupandid süütasid enda järel koolimaju ja muid hooneid. Esimese käigu vabastatud Kuressaares tegime gümnaasiumihoone juurde. Müüride vahelt immitses veel kirbet karmu. Vennas rabas mütsi peast, seisime varemete juures ja vaikisime...

Seni olime elanud isa sünnikodus Värava talus Meedla küla norval. Väga laialipillutud olid need Värava maad. Natuke poldu vanusest kõssivajunud majauberiku ümber, põhiline põllumaa paar kilomeetrit eemal Kaarma kiriku lähedal, heinamaa kuskil viieteistkümmne kilomeetri kaugusel Tõrise küla all lodumetsas, metsalank omaette, karjamaa veel eraldi. Kadunud onu Eduardil oli olnud kavatsus uus eluase põllule lähemale rajada, kiriku juurest Eiklasse kulgeva tee äärde oligi ta maja ules raiunud. Õigupoolest olid vaid seinad ja katus. Uue kodu ouel polnud veel kaevugi, muust rääkimata. Muu kõik tuli alles teha. Kolisime uude majja ja hakkasime tegema. Põllutööde austaring käis oma kulgu, isa pandi valla partorgiks, kus sõjajärgsel ajal oli ka tööd-muret küllaga. Hõlpu meil ei olnud, nati et noorematest õdedest-vendadest polnud veel abi midagi, pigem vastupidi. Toime me kuidagi tulime, ja kui asi käest liiga ära kippus minema, tuli Heldest hea haldjas tädi Maali näol, vahel vana hüva teinepool Sanderi kaasas.

Oli selge, et koolitee seisab pikaks ajaks ees püsti. Aga ikkagi oli ka isa selle üle mõelnud. Ühel õhtul, endal leht näpu vahel, ütles ta: «Noorematest hakkab juba majas midagi olema. Leht kirjutab, et Tallinna Mäetehnikumis makstakse ilusat stipendiumi, kolmsada rubla kuus. Sellega peaksid läbi tulema, mine anna eksamid ära.»

Oli 1946. a. varasuvi.

Kohvris margikogu, paar siledamat riidehilpu — kõik, mis mul oli —, päts leiba ja pool keedetud kukke, sõitsin eksameid andma. Matemaatikas (see ei ole mu tugevam külg ka edaspidises elus olnud) põrusin läbi. Parasjagu olid eksamid ka kinotehnikakoolis. Kino oli mulle alati ilmpõnevana tundunud; igaks juhaks proovisin ka seal õnne. Siis laenasin kunagise koolivenna käest sõiduraha ja tee läks lapsepõlvemaadele Kiltsti. Tamsalus tegi rong pikema peatuse. Peatse päralejõudmise ärevus hinges, seisin vagunikoridoris akna all ja panin kohvri korraks käest. Kui seda uuesti võtma hakkasin... Igatahes koju tagasi jõudsin täpipealt nagu Paunvere hädavaresest reisi-meest Jorh Adniel Kiir: läbikukkununa ning paljaksvarastatuna. — Isa, ehk küll loomult äge, ei osanud mind sedapuhku labigi sõimata.

Olin kinokoolis antud eksamid juba ammu unustanud, kui ukki tuli postkaart: olete eksamid sooritanud, õppetöö algab sel ja sel kuupäeval, kohale ilmuda sellal ning sinna ja sinna.

Kooli kaasa võtta oli just nii palju, kui parajasti seljas, esimesteks päevadeks leivakott ka. Muus pidi välja aitama magamiskoht internaadis ja 180 rubla stipendiumi kuus. Sõjajärgsed 180 rubla olid pisut teise väärtusega kui tänased, vabaturul maksis leivakilo tollal viis rubla. Mis salata, näpud olid pidevalt põhjas ja sügavamalgi veel. Südantkriipiva hellusega mõtlen tagasi oma varasurnud koolivennale ning sõbrale, Albu valla mehele Lembit Kirsioksale, kelle samuti kasinat leivakotti neil kahel aastal tihti vennalikult jagasime, ja mäletan tänumeesles Nõmme kino tollast direktorit, samuti juba aastaid tagasi surnud Paul Uuehendrikut. Sel suurepärasel inimesel oli minu jaoks ikka varuks isalikult julgustav sõna, mille toetavat väärtust noorukieas vahest ei suudetagi ammendavalt hoomata...

Niisiis sattusin Nõmme Kinotehnikakooli üsna juhuslikult (aga juhus on mu elus sageli mänginud olulist osa), kuid mul ei tule mõttesegi seda kahetseda. Sain siin tubli elukarastuse. Varsti tuli ühelä elukoolile teine otsa: kolm ja pool aastat ajateenistust armees. Selles asjas topelt ei kärise kunagi.

Kirjandusele olin varasest lapsepõlvest saadik aldis olnud. Omaenese väljendumissoovi rahuldasin koolipäevil lohepikkades kirjandites. Kinokoolis püüdis õpetaja Liivak, mu tollane vaimne ema, mu nõrgukest ning sakrikasvanud andetaimekest targa suunamisega kultiveerida. Igatahes oli pinnas aednikuhoolele vastuvõtlik. Oma nende aastate suurima kirjandusliku teo panin toime kroonuteenistuses olles: kolme ööga kirjutasin valmis täispika näidendi ja lavastasin selle. Näidend ehk ei olnudki kõige kehvem, ja vahest polnud lavastuski halb, kuid ma kukkusin kolinal läbi. Õigupoolest me ei mänginudki näidendit lõpuni: teise vaatuse keskel selgus, et mu näitlejatel äkki polnud oma osa peas. Seesama läbikukkumine viis mu tee risti tollal sõdurist noorpoedi Juhan Saare omaga. Sellest teederistumisest ja veel paari juhusliku asjaolu ühtelangemisest sügenes, et pärast ajateenistust sattusin tööle «Sädeme» toimetusse.

Ajakirjanikutööst, kuigi olin olnud päris usin kirjasaatja väeosa ajalehe juures, ei olnud mul suuremat aimu. Õigupoolest pidasin ajakirjanikku pooleldi üliinimeseks. Ajakirjaniku ebatavaliste võimete musternäidiseks pidasin hiljuti «Noorte Häälest» loetud pikka joonealust, milles jutustati ühest vanast talumehest heinakaarel. See, et joonealusesse oli kirja pandud talumehe jutt, sellest sain ma aru, aga et üksipulgi oli kirja pandud ka vana taluniku kõige salajasemad mõtted, see ime käis mulle üle mõistuse.

«Ajakirjaniku» keeles nimetatakse seda juurdemõtlemiseks, see annab materjalile usutavust ja värskust!» valgustas mind

mööduka üleolekuga üks üldtuntud professionaal (ta ei olnud Sädemest!).

«Aga see on ju võltsing!» karjatasin ma naiivselt.

«Noh, mõõdutunne muidugi peab olema!» soostus leheneger.

Meenutan tänuga seda jutuaajamist mu ajakirjanikutee algul. Pärast seda andsin endale sõna: armas sõber, sa ei hakka kellegi omalt poolt mõtteid pähe mõtlema, vaid kirjutad asjast nii, nagu nad elus on! Ja tõepoolest, ma sain selleta läbi, nagu saab ja on saanud enamik ajakirjanikke. Ainult et töö oli selle võrra pingelisem, kirjutada võisin ainult sellest, mida oma silm näinud ja kõrv kuulnud, tihti ka enda õlg või mõte toetanud.

Oma «Sädeme»-aastatele olen palju võlgu. Õigupoolest see polnudki siin töö, vaid üksainus järjekestev rõõmus põlemine. Meil — aga need meie olime Juhan Saar, Laili Aasmann, Olivia Valdmaa-Saar, Silvi Oidekivi-Väli, Maia Vahtra-Kivik, Lehti Metsaalt, Ello Leesment, mõnda aega ka Jaan Rannap, kõik kenad noored inimesed, ja ei olnud vanemad, Ellen Abram ning Asta Grigorjev, ka liiga vanad, ja meil oli noor toimetaja Juhan Jürna ja ta järeltulija toimetajatoolil Harald Suislepp kannatas küll kõrge vererõhu, ent mitte hingelupjumise all — meis elas ning leegitses õilis ettekujutus, et just meie, sädemelased, peame viima ja viime pioneeritöö Eestis ennenägematule kõrgusele. Oma missiooni realiseerisime ennastsalgava kirglikkusega. Rühmajuhte oli vähe — tegime komsomolikoosoleku ja läksime komsomoliülesande korras nagu üks mees kooli rühmajuhtideks. Püüdsime ellu äratada vanu häid pioneeritraditsioone. Kaevasime unustusehõlmast välja pioneerinstruktori erialad ja andsime neile päevanõudmistele vastava sisu. Kust saada instruktorimärke? — «Sädeme» pioneerisakonnas hakkas mürtsuma nagu mingis sepatsehhis: ostsime oma tasku peal riidet, tagusime trükiklišeedelt neile läbi kopeeri märgijäljendid peale ja saatsime malevatesse laiali... See oli miinimumprogramm. Maksimumi korras hakkasime pioneeridele ühtlast ametlikku vormirõivastust nõudma ning propageerima.

Suures pioneeritöö märkeviimise tuhinas jõudsime vist aja võimistest ning võimalustest pisut liiga kaugele ette. ELKNÜ tollane Keskkomitee ei kiitnud niisugust tulipakilisust pioneeritöö korraldamises heaks. Kuna me kuidagi ei soovinud vabatahtlikult maha jahtuda, siis jahutati mind 1956. a. märtsis üldpoolt vastava otsuse näol.

Mult on sageli küsitud, miks ja kuidas sai minust lastekirjanik? — Aga muidugi tänu «Sädemele». Nagu oeldud, sõitsin ma tollal palju koole mööda ringi. Nähtut ja kuuldu kogunes liiga palju, et seda kõike ajaleheartiklitesse ära mahutada. Tei-

sest küljest jäid ka ajaleheartikli raamid liiga kitsaks, et fantaasialendu, ilma milleta ei saa ka ajakirjanik olla, artiklisse faktitõega pahuksisse minemata ära kasutada. Nii tegelesime ajakirjanikutöö kõrval pea igaüks kes luuletuste, kes jutukeste kirjutamisega, lugesime neid üksteisele ette, vaidlesime ja arutasime üksteise loodu läbi. Nii kujundas «Säde» meile soodsa loomingulise õhkkonna, aga mis mitte vähem oluline: «Säde» andis meile ka võimaluse õnnestunumaid katsetusi oma veergudel ära trükkida. Tõsi, oma esimest lastejuttu, millele kolleegid heitsid ette peamiselt kompositsioonilõtvust ning liigset pikkust, kirjutasin ma kolm korda ümber, ja kui esimene variant oli olnud alla 50 lk., siis kolmas oli vist ligi 300 lk. pikk. Muidugi on see tänaseni avaldamata. Aga mu esimesed lühijutud trükiti «Sädemes» ära. Ja kui neid oli saanud juba paras näputäis, viis kadunud vana hea Jaan Rummo, kes ka töötas «Sädemes», mind käekõrval kirjastusemaja ukse taha. Neist jutukestest saigi mu esimene raamat «Kui vanaema tukastab», pildid sinna joonistas mu kunagine ja vahepeal pikaks ajaks silmist kadunud koolivend Edgar Valter, ja lugeja kätte tuli see kõik 1957. aastal.

Nii see oli, aga mitte ainult. — Ühel päeval astus toimetusse väike armsa olekuga naine. «Te kirjutate lastejutte,» nentis ta. «Kas te tunnete kõiki noori inimesi, kes lastele kirjutavad?» Muidugi ma ei tundnud. «Aga kas te ei tahaks sel ja sel päeval Kirjanike Liitu tulla ja nendega tuttavaks saada?» Muidugi ma tahtsin seda. Ja sel ja sel päeval olin ma Kirjanike Liidus. Nii nägin esmakordselt näost näkku Jüri Piiki, Heljo Mändi, Silvia Truud, Erika Esopit, Helju Rammot ja mitmeid teisi oma olnud ning tänaseid kolleege. Sel kohtumisel panime esimese kivi uue Tallinna Noorte Autorite Koondise vundamenti, ja ma arvan, et sellest kokkuistumisest sai meie hilisema lastekirjanduse jaoks olulise tähendusega sündmus.

Lahke ning heasoovlik teesillutaja, kes juba varsti tõmbus ujedalt tahaplaanile, oli Aino Tigane.

Kolm aastat töötasin «Pikri» toimetuses. See aeg oli just nii pikk, kui palju kulus aega jõudmaks arusaamisele, et satiiriku-soont on mus napilt. Proovisin end Lasteraadio toolile sobitada, kuid tooli mõõdud ei olnud mulle ihu järele tehtud. Lapsepõlves olin igatsenud metsavahiks saada; nüüd oli hiljavõitu seda unistust realiseerida. Nii võtsin südame rindu ja jäin kutseliseks lastekirjanikuks.

Vilsandile sattusin esmakordselt «Sädeme»-päevil, 1955. a. kevadel. Tulin Vilsandist lugu tegema. Oskasin paadist maha jääda, järgmisel hommikul aga oli tarvis ilmtingimata kohal olla. Tulin siis juhatamist mööda jalgsi üle laidude. See tulek on jäänud siiani meelde. Oli hiline öhtu juba, kui Käkisilmast paljaid kintse läbi solistasin. Ees paistsid Käkimaa kädakad

ning jändrik männitukk. Kömpisin mööda armsalt rohtukasvanud vankriteed, mere vaikne salajutt ümberringi. Kalarahul õobisid haned... Vahemerelt pöörasin korra paremale — ees hakkusid vaikes õhtus kõrge pukk-tuulik ja kobar rookatused. Seisin ning imetlesin ega osanud hingest aimata, et viisteist aastat hiljem saab samade katuste alla mu enda elupaik ning kodu...

Napilt viiskümmend eluaastat ei ole teab mis aeg, tundub, et kõik on alles ees. Kes teab. Aga möödanikule tagasi vaadates meenuvad eelkõige ikka inimesed — olnud ning olevad. Mul on elus hirmsasti vedanud, sest enamasti on mind ümbritsenud head inimesed. Kõige parem neist, mu poja ja kolme tütre ema Silvi, on rohkem kui kakskümmend kaks pikka aastat heasoovliku leebusega saatnud mind mu mitte liiga sirgjoonelisel teel ja vaid üksikute mässukatsetega püüdnud parandada mu mitte kõige armsamat iseloomu. Tänu oma naise kannatlikule meelele olen viimastel aastatel palju saanud olla Vilsandil, et istutada oma puud. — Miskit tahab iga inimene endast jätta.

H. V.

Vilsandi Kütil 21. veebr. 1977

MÕNI SÕNA HEINO VÄLIST

VÄLI, Heino, lastekirjanik ja prosaist. Sünd. 11. VIII 1928 Tallinnas; õppis Kilti, Tallinna 16. ja Lahu algk-s, 1943–44 Kuressaare güm-n-s ja 1948–50 Nõmme Kinotehnikakoolis. Töötas lukksepana ja 1948–50 kinomehaanikuna Tallinnas, hiljem ajakirjanikuna 1954–57 «Sademe» ja 1957–60 «Pikri» toimetuses, oli 1961 Eesti Raadios lastesaadete toimetaja. Kirjanduslikku tegevust alustas 50-ndate a-te algul, [...] 1961. a-st vabakutseline kirjanik Tallinnas, KL-i liige 1964...

Eesti kirjanduse biograafiline leksikon
Tln., 1975. lk. 458

Ühes intervjuus on H. Väli otsesõnu öelnud: «...ma pean kasvatuse ja enesekasvatuse aluseks tunnetatud tegevust.»

Oma teoste kirjutamisel järgib H. Väli ikka ja alati seda põhimõtet, on vastuvaidlematult kasvataja, tark kasvataja, kelle hoolde võib julgesti lapsi usaldada. Ta on üks neid kirjanikke, kes D. Pissarevi sõnade järgi «...arendavad oma lugejais austust rahva vastu, panevad temasse uskuma, panevad mõtisklema tema vajaduste üle, õpetavad toimuvat nägema nendest vajadustest lähtuvalt, nimetama kurjaks kõike seda, mis uinutab, aga heaks seda, mis aratab rahvas eneseteadvust.»

H. Väli kasvatab tõelist maailmakodanikku, kes vaid andmise kõrvalt võib ka midagi võtta. Pisematele ta mängib paljud maailma asjad selgeks (tuletagem siinkohal meelde teoseid «Päevakoer ja peegel ja Päevakoer», «Vapustav Tulikametsa lugu», «Peetrike», «Kuukaraadža lugu», «Muinasjutt kuningapojust ja sinise salliga tüdrukust», sellesse nimistusse võiks tingimisi kuuluda ka «Silver Üksilm, Felslandi hirmus mereröövel»), suurematele räägib hoopis tõsisemates toonides (enamik jutte kogumikest «Kolumbuse maa Kolumbus» ja «Kaevulood», aga ka «Hundikäpp»).

Tema teoste tegelased elavad üle moraalseid vapustusi ning katsu-

musi (kas või Hundikäpp «Hundikäpas», Kolumbus «Kolumbuse maa Kolumbuses», Kuukaraadža «Kuukaraadža loos», poisid «Oma haugis», «Paberhaagikeses», «Kaevuloos» ja «Tammredelites»), neis värelevad vaheldumisi paljud hingeheelinad, pörkuvad kokku paljud erinevad, tihtipeale üksteist lausa valistavad tunded, nad püüavad leida kompromissi oma südametunnistusega, et nõnda pääseda vastutusest, mida valesti tehtu endaga kaasa toob, kõige lühemaski lühijutus käivad II. Väli tegelased läbi puhastustulest, saavad tingimata paremaks, neis võidab (või hakkab idusid ajama) headus. Need on tegelased, kes lugejale kauaks meelde jäävad. «Avardada lapse maailma,» ütleb H. Väli ise, «virgutada teda kirjutatust edasi mõtlema — see funktsioon peaks meelelahutusliku külje lasteraamatus üles kaaluma. [...] Lasteraamat peab olema kaheplaaneline raamat. Laps peab saama sealt oma, täiskasvanu oma. Täiskasvanuile mõeldud plaan lasteraamatus peaks olema omamoodi sillaks lapse juurde, peaks täiskasvanule abiks olema lapsepsühholoogia mõistmisel. Lasteraamat, mis ei suuda koita täiskasvanut, on [...] poolik raamat.»

Suurem osa H. Väli raamatuid võivad kindlasti täiskasvanuid. Seda nähtavasti ennekõike huvitavate portreelahenduste tõttu. Meenub kohe Isepäine Peetrike, pisike Kuukaraadža, vapper Hundikäpp, unistav Kolumbus, võrukaelad kaksikud Mikk ja Märt, Helle, kes läks laia maailma, Eedu, Mart ja Toomas — need kolm venda porgandipeenra närest, kaardiväe kass Kit Kurnähk ja Värb-Värvupoeg Värvuke. Aga meenuvad kindlasti ka täiskasvanud: isa «Kuukaraadža loost», isa «Kodustest põhjustest», isa «Tammredelitest», keda minategelane jälgib lausa maadevastaja visaduse ning kaardistamiskirega.

Oma esimestes lühijuttudes loob H. Väli tegelaskonna portreed kõige äraproovitud viisil: otseselt autoritekti, teiste tegelaste arvamusel või siis kaudselt tegelaste käitumise, tegelaste kodu jne. kirjeldamise teel. Aga mida raamat edasi, seda keerukamaks, läbimõeldumaks ta tegelaste portreed muutuvad, leiame otsese ja kaudse iseloomustuse sünteesi, näeme üld- ja suuri plaane («Kuukaraadža lugu», «Kaevulugu», «Tammredelid»), hakkavad mängima detailid («Mirjemilaul», «Riid», «Purjed», «Kolumbuse maa Kolumbus», «Kaevulugu», «Tammredelid», «Oma haug»). Nendes portreedes on tunda ühtaegu autori tahet sõltumata elavat inimest ja autorit ennastki, keda me nende portreede kaudu hakkame tasapisi austama ja armastama.

Hakkame teda austama ja armastama kui huvitavate kirjanduslike rütmide loojat. Tuletagem meelde pingsaid rütme «Kuukaraadža loo» lugudes, kus üks oskuslikult loodud rütmikombinatsioon vaheldub teisega («Riid» vastukaaluks «Mirjemilaulule», «Kriis» vastukaaluks «Purjedele», erinevate stseenide rütmid lugudesiseselt annavad lugudele endile ilusa ja nauditava kokkukõla), tuletagem meelde «Värb-Värvupoeg Värvukese» kurbi ja rõõmsaid rütme ning selle raamatu lustakat uldrütmi, tuletagem meelde, kuidas «Koduste põhjuste» tegelased loovad oma iseloomudele vastavalt õige erinevaid rütme, tuletagem meelde «Kolumbuse maa Kolumbuse» aeglast ja üheülbalist rütmi ning küla-

simmani südantkärstavalts magusat rütmi «Kaevuloos». Seda nimistut võiks jätkata ning jälgida veel teistegi lugude najal, kuidas autori keele intonatsioonist ja sõnavarast tekkinud algrütm saab tegelaskujude kaudu süžee arengu läbi teose üldrütmiks. Loob realistliku või romantilise olukorra.

H. Väli on andnud meie lastekirjandusse terve rea romantilise põhikoega tegelaskujusid, ja just nimelt nendes teostes, kus ta on loonud tüüpiliselt romantilised olukorrad. Kõige eredamateks näideteks võiksid siin olla kuningapoeg «Muinasjutus kuningapojast ja sinise salliga tüdrukust» ning Hundikäpp samanimelisest jutustusest, kus on oskuslikult ära kasutatud romantilisuse kõiki tunnuseid: luuakse romantiline ideaal, teos saab ülima üldistusjõu ja emotsionaalsuse, on fantaasiaküllane ning objektiivselt kirjeldatus on olemas subjektiivne hindamismoment.

«Lastega tuleb rääkida kõigest, mis on meil endil hinges ja meie ümber,» ütleb H. Väli. «Aga ei tohiks rääkida lihtsustatult, teravaid nurki ümmarguseks siludes, pudikeeles.»

Sellest nõudest on H. Väli oma teostes rangelt kinni pidanud. Inimkonna kõige keerukamadki moraali- ja filosoofiaprobleemid jõuavad tema raamatute kaudu lasteni. Poisteni. Ta räägib peenetundeliselt neile tunnete kasvatamisest («Kuukaraadža lugu»), kohustusest («Kodused põhjused», «Tammredelid»), elu mõttest, kangelaslikkusest ja reetlikkusest, auahnusest ja truudusest («Rajad soos», «Hundikäpp», «Vapustav Tulikametsa lugu», «Must uur», «Kuukaraadža lugu», «Kit Kurnähh, kaardiväelane» jt.), ta õpetab neid austama tööd ja tööinimest, oskab romantiseerida, poetiseerida tööd, olgu see kuidas raske («Kaevulugu», «Tammredelid», «Harilik suvepäev»), õpetab austama kodumaad ja kodumulda, kus on meeter kakskümmend plinki savi, poolteist meetrit kruusa, neli meetrit tihket savirähka ning sellele lisaks mitu meetrit paasi.

Erksa kodanikutundega mehena õpetab ta visalt ka oma lugejaid sellisteks.

Niisugune on üks tahk Heino Välist. Kirjaniku tahk. Kuid oleksin ülekohtune, kui jätaaksin mainimata Heino Väli kui lastekirjanduse kriitiku.

Pärast Ralf Parvet on ta nähtavasti üle pika aja jälle esimene kirjanik, kes viitsib kirjasõnas võidelda lastekirjanduse hea käekäigu eest. Tema esimesed trükitud mõtted lastekirjandusest saavad varsti kakskümmend aastat vanaks. Kuid viljakam kriitiku-aeg oli H. Väli siiski kuuekümnendatel aastatel. Siis kirjutab ta meelsasti ajalehtedele ja ajakirjadele, võtab lastekirjanduse teemadel sõna Kirjanike Liidu kongressidel ja ülevaatekoosolekutel, pioneeriliikumise patrioodina arutleb poistele mõeldud kirjanduse ning poiste koha üle pioneeriorganisatsioonis. Nendel aastatel kirjutab ta põhjalikumalt H. Pukist, S. Rannamaast ning J. Rannapiist, püüab üldistusigi teha. Kõik H. Väli mõtted ja arusaamad lastekirjandusest ei pruugi igapähele meeldida. Seda pole

vajagi. Tähtsam on, et tänu temale jääb meil vähemalt mingi märk tollasest lastekirjanduse kriitika mõttest, selle probleemidest.

Ja veel. Tuleks rääkida ka Heino Väli osast uute annete leidmisel ja õhutamisel, sellel tohutul tööil, mis ta omal ajal tegi almanahhi «Noorte Looming» autoritega. Viivi Luige, Leelo Tungla, Ingvar Luhaäär ja mitme muugi praeguse tuntud kirjaniku esimesed arglikud suleproovid käisid just Heino Väli range pilgu alt läbi. Õeldi palju ränki sõnu, aga ju need H. Väli rängad sõnad, tema enese imeline lummus sealjuures olid ikkagi kõigist kibestumistest hoolimata lõpuks need, mis noored kirjanduse juurde jätsid, tegid neist inimesed, kel jätkub siamaani Heino Väli ja tema vanataat Lukaa kombel («Timo-fei Ivanovitš») tahtmist maailmas kõike käega katsuda või mõttes läbi maigutada, et jõuda lõpuks nende õnnelike ja mitte liiga sageli esinevate hetkedeeni, kus pikka aega vaevanud aine ühtäkki lõpetab vastu-panu ning sünnib ime — kirjandusteos.

Andres Jaaksoo

HEINO VÄLILT ON LASTELE JA NOORTELE ILMUNUD

- Kui vänaema tukastab. Tln., ERK, 1957. Teine tr. 1963.
Kit Kurnähh, kaardivõelane. Tln., ERK, 1958. Teine tr. 1974.
Rajad soos. Tln., ERK, 1962.
Kolumbuse maa Kolumbus. Tln., ERK, 1963.
Samanimeline valik ka vene keeles.
Hundikäpp. Tln., ERK, 1964.
Sama ka leedu ja vene keeles.
Mina, Lauri Pent — künnimees. Tln., ajak. «Looming», 1965.
Sama ka vene ja ukraina keeles.
Värb-Värvupoeg Värvuke. Tln., ER, 1966.
Sama ka saksa keeles (kolm trükki).
Peetrike. Tln., ER, 1966.
Kuukaradža lugu, Tln., ER, 1966. Teine tr. 1976.
Sama ka vene keeles.
Päevakoer ja peegel ja Päevakoer. Tln., ER, 1969.
Vapustav Tulikametsa lugu. Tln., ER, 1970.
Silver Üksilm, Felslandi hirmus mereröövel. Tln., ER, 1971.
Sama ka vene keeles.
Kaevalood. Tln., ER, 1975.
Hea küll, aga paha ka. Tln., ER, 1975.
Väike armas Barbara. Tln., ER, 1977.

Lisaks sellele:

- Mallega ja Kallega (lastekirjanduse kriitikat), Tln., ER, 1975.

HEINO VÄLI KOOSTATUD TEOSED

- Jutupaunik I. Tln., ERK, 1958.
Jutupaunik II. Tln., ERK, 1962.
Jutupaunik. Tln., ER, 1965.
Jutupaunik 1969. Tln., ER, 1969.
Jutupaunik 1972. Tln., ER, 1973.

HEINO VÄLI JA KIRJANDUSPREEMIAD

- 1974 — Friedebert Tuglase novelliauhind novelli «Veri mullal» eest.
(Vt. ajak. «Looming» 1973, nr. 3.).

SISUKORD

Meie malev	5
Lipud rukkipoollul	7
Aadu teeb loomaaeda	31
Mügarameel olid suusavõistlused	41
Kapten Kaarel reisib Härjasaarele	51
Kui vanaema tukastab	63
Kolm venda ja porgandipeenar	65
Kati karistab kassi	70
Helle läheb laia maailma	75
Kui vanaema tukastab	81
Mikk ja Märt	85
Salgajuht	91
Korbid	95
Peetrike	101
Paha Katrin	
ehk Kuidas Katrinist saab ühel heal päeval Peetrike	103
Peetrike on kadunud	105
Peetrike ja isemeelne lillevaas isa laual	107
Peetrike ja Aadu ning Peetrikese sõber Maidu	110
Peetrike on julge ning aus	113
Peetrike ja külmaveekraan köögis	117
Peetrike ja kokkutulekulaagri rinnamärk	120
Peetrike ja esimene laagripäev ning komandant	125
Peetrike kutsub endale külalise	132
Peetrike ja porikarva sügispäev	136
Peetrike otsustab, et ta ei ole enam Peetrike	
ehk	
Hea Katrin	141
Kuukaraadža lugu	147
Kuukaraadža	151
Kivike	155

Riid	160
Arapootsin	164
Mirjemilaul	171
Sillad	179
Purjed	184

Väike armas Berbara	189
---------------------	-----

Värb-Värvupoeg värvuke	191
Päevakoer ja peegel ja Päevakoer	213
Väike armas Berbara	220

Hundikäpp	239
-----------	-----

Silver Ükssilm, Felslandi hirmus mereröövel	311
---	-----

Kaevulood	425
-----------	-----

Oma haug	427
Paberhaagike	434
Kaevulugu	439
Tammredelid	448

Kuningajutt	461
-------------	-----

Kuningajutt	463
-------------	-----

Endast	466
--------	-----

Mõni sõna Heino Välist. A. Jaaksoo	476
------------------------------------	-----

Heino Välist on lastele ja noortele ilmunud	480
---	-----

Heino Väli koostatud teosed	481
-----------------------------	-----

Heino Väli ja kirjanduspreemiad	481
---------------------------------	-----

Keskmisele ja vanemale koolieale

Хейно Вяли

ПОВЕСТИ И РАССКАЗЫ

На эстонском языке

Художник-оформитель Аарне Мескяпп
Таллин, изд-во «Ээсти раамат»

ИБ № 1309

Toimetaja H. Michelson

Kunstiline toimetaja H. Tikand

Tehniline toimetaja A. Krebstein

Korrektor O. Rallur

Laduda antud 3. V 1977. Trükkida antud 15. VI
1978. Trükipaber nr. 1, 60x90/16. Trükipoognaid
30,25+0,06 (kleebis). Arvestuspoognaid 27,38. Trüki-
arv 28 000. «Eesti Raamat», 200000 Tallinn, Pärnu
mnl. 10. Teilmuse nr. 2385. Hans Heidemanni
nimel. trükikoda, Tartu, Olikooli 17/19. III.

Hind rubl. 1.10